DECISIONVM,

Seu diffinitionum

CAVSARVM PERVSINARVM ET PROVINCIAE VMBRIAE

Pars Prima,

IOSEPHO LVDOVICO AB ASSISIO,
I.V.D. PERVSIAE ET PROVINCIAE VMBRIAE
AVDITORE GENERALI AVTHORE,

Nunc primum in lucem edita ad ſtudioſorum omnium commoditatem.

IN QVIBVS ADSVNT FERE OMNIA, QVAE AD PRAXIM ſunt neceſſaria, & quod in vnaquaque Deciſione continetur, miro ordine, accurataque fide in fronte cuiuſque appoſitum videbis.

Nunc recens, & hac ſecunda editione doctiſsimis adnotationibus illuſtratæ, & quampluribus mendis purgatæ, ſuoq; candori reſtitutæ.

Cum Summarijs, Argumentis, & Repertorio omnium materiarum.

AVGVSTAE TAVRINORVM,
Apud Io. Baptiſtam Ratterium.
1580.

GREGORIO XIII. PONT. OPT. MAX.

Ioſephus Ludouicus Aſiſias. Peruſiæ, & Vmbriæ Auditor. Felicitatem.

IN MAXIMA atq; communi totius Chriſtianæ Reip. lætitia, & gratulatione dabis mihi quoq; hanc veniam, Beatiſſ. Pater, ſi & ego, quanquam ita à te rebus omnibus diſto, vt vix aſpirare ad te liceat: adiero, ſanctiſſimos pedes tuos oſculaturus; ac de celſiſſimo, cœleſti dignitatis gradu, in quo nunc es collocatus, quo quidem ſecundum Deum nullus eſt maior: verè atq; ex animo gratulaturus. video namq;, mecumq; magna quadam cum admiratione cogito, quantum ſis bonum conſecutus: quo & cæteris mortalibus præſtas omnibus; & proximè ad Deum accedis. neq; vero tantum gratulor, quòd Pont. Maximus factus ſis: quod alijs multis contigit: quantum, quòd ita factus, vt neſciam, an vlli vnquàm alij contigerit. quando enim aliàs auditum eſt, Ampliſſimos Eccleſiæ Antiſtites altero die ſimul ad creandum ſummũ Pontificem coactos eſſe; altero vero creaſſe? quod quidem perſpicuum fuit diuinæ voluntatis argumentum. cum enim optimus & clementiſſimus Deus ſuæ ſemper Eccleſiæ conſuluerit: tum vero his turbulentiſſimis, ac periculoſiſſimis temporibus clementiæ, prouidentiæque iudicium dedit, cum immaniſſimus Turca perpetuus Chriſtiani nominis hoſtis, victoria elatus, inſolenter ingenti claſſe mari vagaretur, ditioniq; Chriſtianæ minitaretur. eam namq; Chriſtianis Principibus immiſit mentem, opera præſertim, & conſilio Pij V. Sanctiſſ. Pontif. in cuius tu locum feliciſſimis auſpicijs ſuffectus es; vt, inito vnà fœdere, & maxima comparata claſſe, hoſtem ſuũ concordiſſimè aggreſſi: eamq; de eo reportauerint victoriam, qua nulla maior poſt hominum memoriam memoratur. cuius Pontificis veſtigia te imitaturum, longeq; maiora effecturum, boni omnes, totusque ſperat Chriſtianus orbis. in quo etiam Lucium II. Pontif. Max. conciuem tuum imitaberis. cuius conatus omnes ad propellendos, ac profligandos Chriſtianorum hoſtes ſpectarunt. ac re vera is nunc eſt rerum ſtatus, atque occaſio, vt nihil aliud curandum ſit, quàm vt hoſtis iſte ſæuiſſimus, qui illud vnum dies, ac noctes cogitat, illud vnum ſtudet, vt omnia in ditionem ſuam redigat; pellatur: ita vt noſtris temporibus teque Pontifice, Euangelicum illud de vno Paſtore, deque vno ouili verum appareat. atque te quidem talem ante acta vita tua magnis in rebus cum alijs in locis, tum vero Romæ, quod eſt celeberrimum, omniumque oculis expoſitum theatrum, nouimus. vt facile illud de te ſperare poſſimus. O felicia noſtra tempora: noſque ipſos, quibus datum eſt hac ætate eſſe: reſque geſtas tui Pontificatus ſpectare. O felicem nobiliſſimam patriam tuam Bononiam: quæ cum literarum, armorum, omnique nobilitatis genere ſemper floruerit, eo in primis nomine poſthac florebit, quòd te filium habuerit. feliciſſimam verò præcipuè Romam ipſam: quæ eos Pontifices habere incipiat, qui moribus totiusque vitæ ſanctitate Gregorios illos veteres nobis referant, atque exprimant; quorum innocentiam, probitatemque admiramur, & colimus. Magna igitur cauſa eſt, cur tibi quiſque gratuletur: quòd tot, tantorumque bonorum occaſionem adeptus ſis: quòdq; mortales ipſos miſerrimos beare poſſis. ſed longè maior Eccleſiæ, cunctoq; Chriſtiano gregi vehementer gratulandi, quòd eum nactus ſit paſtorem, qui verè ipſum paſcet. id quod ter repetitis verbis verus Paſtor IESVS CHRISTVS Petro præcepit. dabis igitur mihi, vt ad prima redeam, ne longius faciam, Beatiſſ. Pater, hanc veniam, vt ego quoque tibi, nobiſq; gratuler. quod ne ſine vlla prorſus occaſione facerem, ac impudens omnino videri poſſim; viſum eſt ad te mittere libellum quendam Deciſionum mearum; Quas, cum tu Pontifex renunciatus es, diuulgabam. quarum ſcribendarum illud mihi occaſionem dedit, quòd per aliquod tempus ciuilibus componendis, decidendiſque controuerſiis propoſitus fui, quæ inter Peruſinos Ciues, Vmbriæque populos coorirẽtur. de quo quidem meo opere nihil amplius dicere debeo. doctorum virorum iudicio ſemper mihi ſtandum eſſe cenſui. vna illa cauſa me ad edendum impulit, quòd huiuſmodi ſcriptorum genus perutile ijs fore mihi perſuadebam; qui eidem muneri præſunt. eas autem ad te mitto, non quò te dignas iudicem; ſed meæ teſtes lætitiæ: quam ego ex Pontificatu tuo maximam cœpi. Adde, quòd videbar mihi facile ſperare poſſe te vti Iuriſconſultum, licet præſtantiſſimum, Iuriſconſulti quanquam minus quam mediocris lucubrationem haud prorſus contempturum: cæteriſq; me longe doctioribus ſpem daturum, animoſque additurum, vt ſuis laboribus, vigilijsque mortalibus proſint: quod Principi placere ſe videant. Verum, ne impudens omnino videar, finem his faciam. Deus Opt. Max. quemadmodum bonitate ſua incredibili te nobis dedit, ita etiam quam diutiſſime incolumem ſeruet. Peruſiæ, Pridie Idus Iunij.   M D LXXII.

IOSEPHVS LVDOVICVS I. V. D.

PERVSIAE ET VMBRIAE AVDITOR.

Beneuolo Lectori. S.

NVNQVAM ſanè fuit conſilium meum, candide Lector quidquam in lucẽ emittendi, nec enim tantum mihi tribuo, tantumque eruditionis arrogo, vt alios docere, me poſſe profitear, atq; immenſam in iure noſtro Commentariorum copiam adeo excreuiſſe videbam, vt non paucæ opiniones quæ ſuperioribus ſeculis habitæ fuerint communes, noſtris temporibus improbentur, atque Iuris conſulti, in diuerſas ac ſæpe contrarias partes diſputant, ſibique muicem aduerſantur, vt verum à falſo, iuſtum ab iniuſto diſcerni vix poſſit, ea præterea eſt noſtrorum temporum iniquitas, atque improbitas, vt pro ſummo labore ſummiſque vigilijs ſumma ſæpe inuidia, ſummum etiam nonnunquam incommodum conſequatur, quod maximè Pindarus conqueritur. abhorrebam quoque ab edendo; quod ſciebam minimè defuturos maleuolos obtrectatores, qui quidem obijciant ex alienis laboribus magna ex parte haſce Deciſiones compilatas eſſe, verum quanquam hæc aliaque me ab editione dehortabantur, plurimi tamen apud me fuerunt quorundam rogationes, vel iuſſa potius, quorum authoritati plurimũ mihi tribuendum eſt, quamuis enim illud afferrem quod ſanè veriſſimum erat eo me conſilio has lucubrationes confeciſſe, vt futuros labores ſubleuarent, non vt vnquam ederentur, nihil tamen apud eos profeci. Itaque coactus, ne viderer grauiſſimum ipſorum iudicium, ſummamque beneuolentiam paruifacere, pollicitus ſum aliquot me Peruſinas Deciſiones emiſſurum: vt ſi iuris ſtudioſis peritiſq; viris non improbari eas perſpexero, alteram deinde partem ipſarum audacius poſſim emittere, qui enim verecundiæ fines ſemel tranſierit, oportet eum bene, & nauiter eſſe impudentem; vt ait M. Tullius, neq; vero quis exiſtimet alienas me allegationes ſubtraxiſſe, ipſi enim excellentiſſimi Iuriſconſulti optimi teſtes erunt, nam & in paucis ex iſtis cauſis fuit per eos allegatum, & in quibus fuit, vt obiectionibus reſponderem, ſemper præſtantiſſimorum Doctorum nomina poſui. Vale, Peruſiæ, pridie Idus Iunij. 1572.

IVLIVS CAESAR GALEOTTVS

IVRISCONSVLTVS ASSISIENSIS

AD LECTOREM.

ACCIPE Lector opus, cui ſat tibi pandere quantum
Auctor Cæſareis legibus inuigilet.
Nam tanquã pelago in magno fluctuq; minãti
Dirigit in tutos nauita vela ſinus.
Sic Ioſephus Ludouicus habet ſe in fluctibus altis.
Ingentis Pelagi quo ſua iura legi'.
Perlege, & accipies, certa & deciſa magiſtro,
Perſoluetque operi ſolus amor pretium.
Aſſiſium muſis debes tu metra Properti.
Antiquitus vatem quæ docuere tuum.
Non minus hoc debes tu noſtro tempore Phœbo
Phœbe qui Ioſepho laurea ſerta dedit.
Audis deciſas leges nunc Vmbria ſacras,
Quod tunc audiſti, cantus amoris erat.
Si te illuſtrauit cantus, quid iura iuuabunt?
Et tulit hos fructus vtraque docta manus.
Vmbria ſupremo pro tanto munere dignas
Redde Deo grates, tu magis Aſſiſium.
In te Franciſcum dignatus ponere: quaque
Sole fuit nitido fœmina clara magis.
Totque viros magnos terra cæloque micantes,
Parua licet fueris mœnibus atque opibus.

DECISIONVM

CLARISS. DOCTISSIMIQVE IVR. VTRIVSQ. DOCTORIS, D. IOSEPHI LVDOVICI AB ASISIO, Peruſiæ, & Vmbriæ Auditoris generalis.

Pars Prima.

CONTINENS SEXAGINTA PRACTICABILES CONTROVERSIAS, Seu quæſtiones iudiciales ab ipſo deciſas, in frequentioribus materijs, quæ in praxi controuerti ſolent.

DECISIO PRIMA.

SVMMARIVM.

1 *FVRIOSVS non habens dilucida interualla, etiam quòd rite teſtatus fuerit, niſi probetur quòd tempore actus geſti erat ſanæ mentis, eius teſtamentum non valet, ſed contra infra num. 13.*

2 *Furioſus quicquid agit ignorat.*

3 *Ampliatur hoc procedere licet furioſus diſponat ad pias cauſas.*

4 *Iudex debet ſequi voluntatem patris.*

5 *Furioſi contractus non valet ſicut nec teſtamentum.*

6 *Vbi intellectus abeſt, ibi furor adeſt.*

7 *Teſtamentum vel alienatio furioſi non tenet, licet contrahens eum putet ſanæ mentis.*

8 *Fatuitas præſumitur ex donatione, declara vt infra numero 15.*

9 *Actus quòd valeat in dubio debet interpretari.*

10 *Sanæ mentis quis in dubio præſumitur.*

11 *Actus factus quando conuenit homini ſanæ mentis, quis debet præſumi ſanæ mentis.*

12 *Valerij Maximi locus recenſetur dicentis Romæ fuiſſe in ſenatu approbatum teſtamentum dementis, cũ fuiſſet rite conditum.*

13 *Actus geſtus à demente ſi conueniat homini ſanæ mentis, licet non probetur tempore celebrati actus fuiſſe ſanæ mentis, actus valet, & eſt verior & magis communis opinio.*

14 *Sana mens omnino non requiritur in homine diſponente de rebus ſuis.*

15 *Ex donatione quando præſumatur fatuitas hic exactiſſimè explicatur.*

16 *L. ſi furioſo. ff. de curat. furioſ. quomodo procedat narratur.*

17 *Demens quis non præſumitur ex denominatione facta à patre in teſtamento, etiam dato curatore, niſi poſt mortem teſtatoris dictus curator confirmetur.*

18 *Pro decreto ſemper præſumitur.*

ARGVMENTVM.

¶ Actus geſtus a furioſo (ſi conueniat homini ſanæ mentis) ſubſiſtit, ex veriori & communiori opinione doctorum.

¶ Et denominatio facta a teſtatore in teſtamento, quod quis ſit fatuus cum datione curatoris, nihil operatur, niſi poſt mortem teſtatoris dictus curator confirmetur.

PERSANTES de caſtro Gualdi Catancorum Spoletanæ diæceſis condidit teſtamentũ, in quo hæredem vniuerſalẽ inſtituit Franciſcum eius filium, & caſu quo dictus Franciſcus decederet ſine filijs legitimis, & naturalibus, ſubſtituit ei dominam Durezzam, Claraſtellam, & Theodoram, adijciens inſuper in dicto teſtamento, quòd dictus Franciſcus non poſſit diſponere de dictis bonis ſine curatore, cum non ſit ſanæ mentis, moritur dictus Perſantes, remanente dicto Franciſco qui donauit medieta-

tem dictorum bonorũ dictæ Theodoræ eius ſorori, non obſtante dicto fideicõmiſſo, quod dicebat nõ potuiſſe grauari, quin ſaltẽ de légitima, & Trebellianica diſponere poſſit, reſeruauit tamẽ ſibi quædam bona cauſa teſtandi, & vſumfructum.

Moritur dictus Frãciſcus ſine filiis, & vnaquæque ex ipſis mulieribus, & ſororibus dicti Franciſci petebat ſe immitti in poſſeſſionem pro tertia parte dictorum bonorum cum eſſet purificatum fideicommiſſum, dicta autem domina Theodora volebat præcipuam medietatem dictorum bonorum cauſa dictæ donationis, cui tamen donationi videbatur reſiſtere teſtamentum dicti Perſantis, in quo dedit ei curatorem tanquam non ſanæ mentis, fuit dubitatum quid iuris.

Pro dictis mulieribus contra dominam Theodoram, primo faciebant quæ ſcribit Bald. in §. item furioſi. inſtitu. quib. non eſt permiſſ. face teſtamẽ. quem ſequitur Iaſ. in l. furioſum. in 3. limit C. qui
1 teſta. fac. poſſ. vbi dicunt, quòd furioſus † non habens dilucida interualla, etiam quòd rite teſtatus fuerit, eius teſtamentum non valet, imo etiam ꝙ habeat dilucida interualla, niſi in ſpecie probetur quòd tempore celebrat. actus erat ſanæ mentis, geſta non valent, Alex. conſi. 86. lib. 2. Corn. conſi. 69. col. antepen. & col. penul lib. 1. Rob. Maran. in reper. l. is poteſt. nu. 127. ff. de acquir. hæred. vbi poſt doct. in l. furioſum, C. qui teſta fac. poſſ recte explicat multa ad propoſitum facientia, ac etiam quomodo probetur furor.

2 Et ea eſt potiſſima ratio, quia † furioſus quicqd agit ignorat. l. in negocijs, ff. de regul. iur. l. ſi quis alicui, de acquiren hæred. Alcia. Reſpon. 20. numero 5. tom. 1. libr. 4. quòd ampliatur procedere
3 etiam quod furioſus † diſponeret ad pias cauſas. Crott. conſi. 5. num. 23.

Secundò per text. in terminis in l. ſi furioſo puberi, ff. de cura. furio. vbi text. dicit. ſi fuerit datus
4 curator per patrem furioſo, † iudex debet ſequi voluntatem patris, ſufficit enim quod pro tali pater reputauerit. Alexan. conſi. 54. ad quæſitum. lib. 1 Dec. conſi. 86. viſo puncto, num. 7. Boer. deciſ. 33. num. 80.

5 Et quemadmodum teſtamentum furioſi † nõ tenet, ita nec contractus iſte donationis. Bar. in l. j. q. 3. C. de ſac. ſan. eccleſ. Barba. in c. cum dilectus. nu. 7. de ſucceſſ. ab inteſtat. Boer. d. deciſ. 33. num. 50. & ratio text. in d. l. in negocijs contrahendis procedit in contractibus quemadmodum in te-
6 ſtamẽtis, & † vbi intellectus abeſt, ibi furor adeſt, vt notanter in caſu noſtro tradit Boer. confuſe tamen more ſuo, in d. deciſ. 33. num. 47.

7 Et adeo eſt inefficax contractus † teſtamẽtum vel alienatio furioſi, vt non ſubſiſtat, licet contrahens putet eum ſanæ mentis Barto. in l. 2. §. ſi furioſo, ff. pro emptor. & diſpoſitio eſſet iuramento vallata. Bald. in l. 2. quæſt. 10. C. de reſcin. vend. dato etiã quod actus ille geſtus à furioſo conueniret homini ſanæ mentis Boer. d. deciſ. 33. nu. 49.

Eo q̃ magis iſte debet præſumi fatuus (vltra
8 prædicta) ob factam ab eo donationem, † ex tali enim donatione arguitur fatuitas, Boer. d. deciſ. 33. nu. 63. & 64.

Et hæc erant quæ potui excogitare pro inualiditate dictæ donationis licet in præſenti cauſa ab aliqua ex partibus nihil fuerit allegatum.

9 Pro dicta domina Theodora facit † regula generalis, quæ eſt, in dubio fieri debere interpretationem ad validitatem actus. l. 3. ff. de teſta. milit. l. ſi domus, ff. de ſeruitu. vrba. præd. l. quotiens, ff. de verb. oblig. l. quotiens, ff. de reb. dub. Emylian. conſi. 46. nume. 15. Dec. in c. quoniam Abbas. col. 6. de offi. de leg. quæ regula coadiuuatur ab alia re-
10 gula & præſumptione, quæ eſt † quod in dubio quis præſumitur ſanæ mentis, & non mente captus. Bal. in l. nec codicillos. C. de codi. doct. in c. ſi. extra de ſucceſſ. ab inteſt. & in clem. 1. de homici. Pariſ. poſt Corn. & Soc. conſil. 88. nume. 13. l. b. 3. Emylian. conſi. 133. num. 26. Bero. conſi. 56. num. 21. l. b. 2. & nouiſſimè Roland. à Vall. in conſi. 27. num. 28. lib. 3. & vltra præſumptionem iuris, fuit probatum iſtum Franciſcum eſſe ſanæ mentis, & ex aduerſo non ſolum non fuit probata demẽtia, imo nec quidem articulata. Iſte enim Franciſcus
11 debet præſumi ſanæ mentis, † cum actus geſtus conueniat homini ſanæ mentis, & non fatuo. l. furioſus, ff. de actio. & oblig. l. ſi à furioſo, in princ. ff. co. titu. l. non omnis, §. ſi pupillus, ff. ſi cer. pet. l. cũ eo. §. ſi furioſo. vbi Alex. ff. eo. tit. ſi cer. pet. doct. in l. furioſum. C. qui teſta. fac. poſſ. quicquid ibi dixerit Iaſ. nume. 3. Boer. qui multos concordantes allegat d. deciſ. 33. num. 54. & ſeq. & vltra eum Caſtrenſ. in l. qui teſtamento. §. nec furioſus. ff. de teſtam. Aret. in l. 2. ff. eod. Gramma. deciſ. 73. nu. 17. Corſet. in ſingu. ſuis. in verſ. Teſtamentum. Pariſ. conſi. 88. num. 45. & ſeq. lib. 3. & doct. alibi paſſim
12 adducentes Valerium Maximum dixiſſe † in ſenatu Romæ fuiſſe approbatum teſtamentum dementis, cum fuiſſet rite conditum, & alia quamplurima enodata à dementibus, vt nec à Catone quidem melius dirimi potuiſſent, ex quo apparet (quicquid ſupra dictum fuerit) eſſe veriorem & magis *commu.* * *opinio.* quòd contractus † ſiue te-
13 ſtamentum rite geſtum à demente, vel ab eo qui habet dilucida interualla, valet & tenet, ac ſi à ſapiente conditum extitiſſet, licet non fuerit probatum tempore confecti actus habuiſſe dilucida interualla, quia præſumptio illa tollitur ex qualitate actus poſtea geſti, adeo quod ſi actus geſtus cõgruat viro ſanæ mentis, præſumetur ſanæ mentis tempore teſtamenti, vel cõtractus. Boer. d. deciſ. 33. num. 88. concludens Boer. ibi nume. 89. quod actor debet probare tempore contractus, vel teſtamenti quem fuiſſe furioſum, quod non fuit factum in caſu noſtro, ſed potius fuit probatum d.
14 Franciſcum fuiſſe ſanæ mentis. Imo † in homine diſponente de rebus ſuis non requiritur quòd ſit omnino ſanæ mentis, dummodo tamen non ſit à mente alienatus. Corn. conſi. 261. de duab. col. 9. verſicu. profecto. lib. 4.

Nec

15 Nec † poteſt præſumi fatuitas ex donatione il-
la, quia cum non haberet filios fecit donationem
eius ſorori, reſeruatis ſibi quibuſdam occaſione
teſtandi, & vſufructu in eius vita, ex quibus ita
ſtantibus tollitur præſumptio fatuitatis. Pariſ. d.
conſi. 88. num. 45. lib. 3. vbi per totum illud conſi.
in terminis decidit quæſtionem noſtram. & hæc
omnia de facili procedunt, niſi teſtator pro non
ſanæ mentis d. Franciſcum reputaſſet, eique cura-
torem dediſſet.

Quod tamen obiectum rectè intuen ti nil ob-
ſtat. Nam Alex. & alij, & præſertim Dec. in allega-
to conſi. 86. nu. 7. ſe fundant in l. ſi furioſo, ff. de cu
16 ra. furio. vbi tex. d. non ſufficere † ſimpliciter quē
reputari furioſum à teſtatore etiam quòd ei detur
17 curator, ſed requiritur † quod poſt mortem teſta
toris dictus curator confirmetur, quia præſumi-
18 tur pro decreto poſtea ſubſecuto, † quod nec etiã
Dec. ibi bene perſpectus negat, & tradit in termi-
nis curatoris furioſi. Alex. conſi. 85. col. 3. in princ.
verſ. & pro tali decreto. lib. 2. Corn. conſ 69. num.
30. verſi. Item concurrit. lib. 1. & nouiſſimè Ant.
Gab. in lib. comm. conclu. tit. de ſenten. lib. 2. con-
cluſ. 5. num. 3.

Quæ confirmatio cum non fuerit facta in caſu noſtro, & actus geſtus per d. Franciſcum conueniat homini ſanæ mentis, nec ex aduerſo fuerit ꝓbatum d. Franciſcum dementem, imo ecõtra fuerit deductum ipſum eſſe ſanæ mentis, non obeſt ei d. denominatio facta à teſtatore cũ datione curatoris, quia vltra quòd d. curator non fuit confirmatus, vt ſupra dicebam, ex inſpectione dicti teſtamenti euidenter apparet teſtatorem non dediſſe curatorem ipſi Franciſco tanquam mentecapto, ſed tanquam ei qui propter malam, & aduerſam valetudinem, eius negotia peragere non valebat, adeo quòd datio d. curatoris non fuit facta ad finem ipſum prohibẽdi, quin de eius bonis diſponere valuiſſet. Hæ autẽ dubitationes minus cadunt in caſu noſtro, cum ageretur poſſeſſorio judicio, in quo remotis iſtis obiectis, & concernẽtibus petitorium d. D. Theodora debet obtinere, dato quòd fuiſſet d. Franciſcus furioſus, cum fuerit probatum ipſum Franciſcum poſſediſſe, & furioſus poſſeſſionem, quam antea habebat, retineat, nec eam poſſit amittere. Bero. conſi. 56. numero 16. lib. 2. & ſic ſententiaui ad fauorem d. D. Theod. manu ſer Adriani Minutij Peruſini Not. Curialis. Laus Deo.

Ioſ. Ludouicus Aud.

Deciſio II.

SVMMARIVM.

1 *Tutor poteſt compromittere quando adhibet eaſdem ſolemnitates, quæ adhiberi ſolent in alienationibus minorum.*

2 *Compromiſſum eſt quædam tranſactio, & nu. 11.*

3 *Curator ſicut poteſt tranſigere, ita poteſt compromittere.*

4 *Statutum Peruſinum arctat coniunctos ad compromittendum.*

5 *Actus ex neceſſitate geſtus non comprehenditur ſub lege.*

6 *Controuerſiæ congruentius ſopiuntur intra domum inter amicos, & domeſticos, quam in palatijs.*

7 *Cogi quando quis poteſt cenſetur facere actum coactè, non voluntariè.*

8 *Metus non poteſt dici, quando ordinatur ad executionem iuſtitiæ.*

9 *Metu laudabili ſi quid fiat, non debet reſcindi.*

10 *Compromitti debere cauſam in dubio eſt iudicandum.*

12 *In compromiſſo non poſſunt per tutorem apponi illa verba, procedendi de iure, & de facto.*

13 *Prælatus eccleſiæ etiam non poteſt adijcere dicta verba, quia arbiter poſſet lædere eccleſiam non admittendo probationes.*

14 *Curator non poteſt gratis remittere iura minoris, etiam quòd habuiſſet licentiam à iudice.*

15 *Compromiſſum nõ poteſt fieri ſuper articulo iuris clero.*

16 *Curator quando dicatur compromittere ſponte, ex deciſ. Benuntendi declaratur.*

17 *Affines vigore ſtatuti, non poſſunt arctari ad compromittendum, quando affinitas eſt diſſoluta, quæ tamen reſpectu impedimenti matrimonij adhuc perdurat.*

18 *Laudum pendet à validitate compromiſſi.*

19 *Laudum continens expreſſam læſionem eſt nullum, nec firmatur iuramento.*

20 *Laudum continens expreſſum errorem iuris eſt nullum.*

21 *Ad validitatem tranſactionis eſt neceſſarium inſpicere verba teſtamenti. Ita etiam ad validitatem compromiſſi.*

22 *Ampliatur hoc habere locum etiam quòd teſtamentum fuerit partibus lectum, quia potuerunt legere perfunctoriè.*

23 *Nullitas proueniens ex poteſtatis defectu arbitrariæ, nõ cenſetur in dubio reiecta à ſtatuto.*

24 *Solennia requiruntur in compromiſſo quemadmodum in alienatione.*

25 *Laudum latum contra voluntatem teſtatoris eſt nullum.*

26 *Clauſula derogatoria cenſetur appoſita in ſecundo teſtamento inter liberos condito fauore filiorum.*

27 *Quæ clauſula intelligitur adiecta etiam ſi in primo teſtamento fuiſſent inſtituti venientes ab inteſtato, exceptis liberis.*

28 *Ludouicus Zunt. modernus laudatur.*

29 *Ardor liciti amoris paterni erga filium operatur, quod in ſecundo teſtamento cenſeatur appoſita clauſula derogatoria.*

30 *Commune votum parentum eſt parare diuitias filijs.*

31 *Teſtamentum inter liberos ad hoc vt ſubſiſtat, doct. voluerunt cenſeri ineſſe clauſulam, ſi non valet vt ago valeat eo meliori modo quo poteſt.*

32 *Cenſetur etiam appoſita clauſula codicillaris.*

33 *Si teſtator dixerit annullans & cætera, fauore filiorum illa clauſula extenditur ut cenſeatur appoſita clauſula derogatoria: idem ſi teſtator mandaſſet extendi teſtamentum ad conſilium ſapientis.*

34 *Teſta-*

34 *Teſtamentum inter liberos eſt adeo fauorabile, vt valeat conditum à teſtatore cæco, & non ſeruata forma l.hac conſultiſſ. C.qui teſtamen.fac.poſ.quando tamen ceſſat ſuſpitio fraudis.*

35 *Clauſula derogatoria ideo requiritur in ſecundo teſtamento, vt appareat de uoluntate teſtatoris ne dici poſſit ſubornatus, quæ ratio ceſſat in teſtamento inter liberos.*

36 *Clauſulam prædictam non poteſt apponere notarius niſi fuerit rogatus.*

37 *Quando inſtituitur abſens, licet maior: ceßat timor ſubornationis.*

38 *Quando teſtator vult ſubſiſtere primum teſtamentum, requiritur quod proteſtetur tempore facti ſecundi teſtamenti.*

39 *Teſtamentum non valet abſque hæredis inſtitutione.*

40 *Teſtes examinati coram arbitro non probant in iudicio ordinario niſi ſint mortui.*

41 *Laudum latum contra voluntatem teſtatoris venit reuocandum.*

ARGVMENTVM.

¶Curator, vel tutor non poteſt compromittere niſi adhibitis debitis ſolennitatibus, nec poteſt adijcere verba illa, de iure, & de facto.

¶Et quando compromiſſum eſt nullum, ita dicitur nullum laudum quòd ſubſequitur.

¶Et fauore liberorum ad hoc vt ſecundum teſtamentum ſubſiſtat cenſetur appoſita clauſula derogatoria ad præcedentia, & ſequentia teſtamenta.

SEBASTIANVS Petri Baldi Peruſini, portæ S. Angeli, & Parochiæ S. Chriſtophori, condidit teſtamentum, in quo hæredem vniuerſalem inſtituit Annibalem eius filium, pro medietate, & pro alia medietate Montem de Cennis de Peruſia, eius nepotem, in eoq; appoſuit clauſulam derogatoriam in forma.

Tranſacto aliquo temporis ſpatio, præfatus Sebaſtianus alterum condidit teſtamentum, in quo hæredem ſibi vniuerſalem inſtituit præfatum Annibalem in omnibus ſuis bonis, reuocauitq; aliud teſtamentum, in quo pro medietate hęredem inſtituerat dictum Montem, verum non fecit mentionem de dicta clauſula derogatoria appoſita in primo teſtamento, quæ clauſula, & ſi forſan intelligeretur appoſita fauore filiorum, hoc tamē non habet locum quando conſtat de contraria mente teſtatoris, prout conſtare dicebat dictus Montes, per duos teſtes in proceſſu examinatos.

Fuit iſta cauſa compromiſſa per curatorem d. Annibalis, & per dictum Montem, in duos celebres Docto. qui quidem arbitri laudauerunt ipſi Monti non deberi medietatem dictorum bonorum, ſed tantum tertiam partem.

Extitit de tribus dubitatum. Primò, an dictus curator potuerit cōpromittere de rebus iſtius minoris. Secundò, an laudum dictorum arbitrorum fuerit iuſtum. Tertiò, an dictum teſtamētum fuerit reuocatum per ſecundum, etiam non adhibita clauſula reuocatoria.

Circa primum videbatur dicendum iſtum tu-
1 torem ritè compromiſiſſe cum dicto Monte † cū
adhibuerit eaſdem ſolennitates quæ adhiberi ſolent in alienationibus. Abb.in cap.cum tempore. num.3.extra de arbit. Capi.deciſ.93.in cauſa.nu. 3.Blanc.in tract.de compromiſſ. in 4.q. princ.nu. 28. fuit enim interpoſitum decretum Iudicis, quod cum præſentia curatoris facit valere compromiſſum. Bal.conſi.96.nu.3.lib.2.quod quidem com-
2 promiſſum † non eſt niſi quædam tranſactio, vt
ibid Bal. & argumentum de tranſactione ad cōpromiſſum valet. Abb.in d.c.cum tempore.& ſic
3 quemadmodū † curator poteſt tranſigere, ita po-
teſt compromittere, & quatenus ſuper hoc oriri poſſet aliqua dubitatio, remoueri videtur à ſtatu-
4 to Peruſino † arctante coniunctos ad compromit
5 tendum.& ſic † actus ex neceſſitate geſtus non cō
prehenditur ſub lege prohibente actum fieri. l.1. ff.de excuſat.tut.c.ſi quis per neceſſitatem.de reg. iur.in 6.Rom.conſil.219.ex themate, nume.9.& in terminis ſtante prædicto ſtatuto quod curator teneatur compromittere, tradit Beninten. deciſ.
6 Bonon.21.† Congruentius enim huiuſmodi con
trouerſiæ ſopiuntur intra domum, & inter amicos, & domeſticos, quam in palatijs argu. l.congruentius. C.de patr.pote.& licet non appareat dictum curatorem metu dicti ſtatuti feciſſe dictum
7 compromiſſum, nihilominus ex † quo cogi pote-
rat, cenſetur feciſſe illud coactè, non voluntariè, ad trad. per Ruy. conſi.61. in lite.nu.32.lib.5.nec
8 † poteſt dici metus, cum fuerit ordinatus ad exe-
cutionem iuſtitiæ.Bald.in rub. C.quod met.cauſ. Rol.à Val.conſi.83. viſo nu.18.lib.2.vbi etiam di-
9 cit † factum ex metu laudabili non reſcindi, & ſi
10 aliquod adeſſet dubium, † in dubio eſt pronun-
ciandum, cauſam eſſe compromittendam.Socy. conſi.4.in fi.lib.1. Emilia.conſi.40.viſis, nu.14.& ſtatuta huiuſmodi dicuntur fauorabilia.Bald.in l. qui ſe patris.C.vnd.lib.

Iſtis tamen & ſimilibus non obſtantibus, contrarium eſt verius, quòd imo iſte curator vllo pacto potuerit compromittere, dando præſertim omnimodam poteſtatem arbitris procedendi de iure, & de facto, auferendo vni, & dando alteri.

11 Fundamētum iſtius opinionis eſt, quia † com-
promiſſum eſt quędam tranſactio, auth. vt differ.

iud.in

iud.in princ. Barto. in l.ſocietatem. §. arbitrorum.
ff.pro ſoc.Bero.conſi. 147.num.1.lib.2.& licet cu
rator cum decreto,& auctoritate Iudicis ſicut po-
teſt tranſigere.l.non ſolum. C.de præd.min.l.nul
li.ff. de tranſact.ita etiam poſſit compromittere.
doct.in l.præſes, & in l.tranſactionis. C.de trāſac.
l.mandato generali.ff.de procur.
12 Non tamen † in compromiſſo poteſt appone-
re verba illa,de iure,& de facto, quia etiam inter-
uenientibus ſolennitatibus huiuſmodi verba ap-
poni non debent, & compromiſſum non ſubſi-
ſtit.Ruy.conſi.11.nu.4. lib.4. poſt Lap.allegatio-
13 ne 102.Lapus dicit,quòd † prælatus eccleſiæ non
poteſt compromittere adijciendo dicta verba in
compromiſſo,quia arbiter poſſet lædere eccleſiā,
non admittendo probationem legitimam, & re-
pellendo idoneam, idem tenet Abb. in cap. cum
tempore,& in c.conſtitutus,extra de tranſact.
Idem ergo erit in curatore qui non poterit ap-
ponere dicta verba de iure,& de facto, prout fecit
iſte bonus curator. Alex. in l.ſi plures, col.2. ff.de
pact.& conſi.254.col.2.lib.6. Dec.conſi.35.col.2.
14 Rol.à Val.conſi.76.plurib. nume.12.lib.1. † eſſet
enim per illa verba gratis remittere iura minoris,
quòd nō poteſt facere curator.l.tutoris.ff.de pact.
Ruyn.conſ.214.num.4. lib.1.quod ampliat Rol.
vbi ſupra, nu.13. procedere etiam, quòd curator
habuiſſet licentiam à iudice quia nō poteſt iudex
dare licentiam ad donandum, & ad interponen-
dum decretum in donatione.
15 Fuit etiam nullū dictum compromiſſum tam-
quàm ſuper articulo iuris claro. Bal. in l.ancillæ. C.
de furt.Petr.Duen.reg.36.in 10.fal. articulus autē
iuris eſt clariſſimus (vt infra demonſtrabitur)
quod tota hæreditas ſpectabat ad d. Annibalem
filium d.teſtatoris.
Redditur etiam nullum compromiſſum, quia
16 in proceſſu apparet dictum curatorem † ſponte,
non coactum compromiſiſſe.Benint. d.deciſ. 21.
& vltra cum elegāter deducit Pet. Duen.in d.reg.
36.in 5.ampliat.& ſic ceſſant obiecta, quę poſſent
procedere quando eſſemus in dubio, an ſponte nec
compromiſerit.
Demum dictum compromiſſum fuit nullum,
cum d. Montes firmiter non deduxerit in proceſ-
ſu qualitatem agnationis, vel cognationis, adeo
quod vigore ſtatuti eſſet locus compromiſſo.
Potuiſſet † enim eſſe diſſoluta affinitas, quæ &
ſi duret quoad impedimentum matrimonij, non
tamen durat, quòd poſſit cogi ad compromittē-
dum ea diſſoluta, Bar.& Bal. in l.cui eorum.§.affi-
nitatis.ff de poſtul.glo.& Alex. in l.ſed hoc ita.ff.
de iud. Tiraquell.in tract.de cauſ.ceſſ. in 1.par.in
princ.nu.31.Pet.Duen.d.reg.36.in 3.limit.
Et quemadmodum compromiſſum fuit nul-
lum, ita laudum ſubſecutum † cum laudum pen
deat à tenore compromiſſi, l. non diſtinguemus.
§. de officio.ff.de arbitr.Soci.conſi.95.col.4.lib 3.
& conſi. 121.nu 3.eod.lib.Dec.conſi.434.num.2.
Cozad.conſi.72.num.5. Roland. à Val.conſi.76.
num.2.lib.1.Crott.conſi.114.num.1. Pariſ.conſi.
45.num.31.32.& 61.lib.1.& conſi.24.num.96.&
19 nume. 147. lib. 2. & tanto magis eſt † dicendum
nullum, cum contineat expreſſam læſionem. Pa-
ris.d.conſi.45.num.47.lib.1. vbi dicit non firma-
ri iuramento. Idem voluit Bero. conſi. 22. nu.68.
20 lib. 2.imo continet expreſſum iuris † errorem, vt
infra demonſtrabitur, & ſic tanto magis erit iudi-
candum nullum, ad not.per Pariſ. conſi. 124.nu.
144.lib.2.& ex demonſtratione laudi nulli ſubſe-
quuti, diſſoluentur duo vltima dubia.
Primò principaliter fuit dictum laudum nul-
lum, quia non apparet fuiſſe latum inſpectis ver-
21 bis dicti teſtamenti, nam quemadmodum † ad
validitatem trāſactionis eſt neceſſe inſpicere ver-
ba teſtamenti.l.de his.ff.de tranſact.l.1.§.j. ff.quē-
admodmo.teſta.aper.ita etiam ad validitatem com-
promiſſi, ita arguit Ruy.poſt Ange.conſi.11.nu.
22 11.lib.4.ſubdens poſt Ang. in l.de his † hoc ven-
dicare ſibi locum, etiam quod teſtamentum fue-
rit partibus lectum, quia potuerunt legere perfun
ctoriè,&c.poteſtq; ſecundum Ruy. vbi ſupra nu.
12. opponi de nullitate non obſtan. ſtatuto, quia
23 † non intelligitur reiecta nullitas proueniens ex
defectu poteſtatis arbitrariæ.
Secundò principaliter fuit nullum laudum, qa
non interuenerunt ſolennia requiſita in faciendo
24 compromiſſo, quæ † quidem ſolennia requirun-
tur in compromiſſo, veluti requiruntur in alie-
natione. Rolan.à Val. qui alios cumulat.d.conſi.
76.numero 16.& ſequen.lib.1.
Tertiò principaliter dictum laudum fuit, nul-
25 lum, † quia fuit latum contra expreſſam volun-
tatem teſtatoris, licet enim teſtator in ſecundo te
ſtamento ad fauorem filij condito, non appoſuiſ-
26 ſet † clauſulam derogatoriam, nihilominus cen-
ſetur in dubio appoſita ad fauorem filiorum. do-
cto. com.in auct. hoc inter liberos. C.de teſtamē.
Rom.cōſi.179.col.pen.ver.2.dico.Cott.in mem.
in verſic.amor. in princ. Crauett. conſi.25. dubia
plura, nu.10.Paris.conſi.34. num.55. lib.2. conſi.
24.nu.10.eod.lib.Crauett.conſi.143.nu.7.& 157.
nu.12.Soc. Iun.in l.ſi quis in prin.nu.26.27.& 28.
de leg.3.& conſi.124.nu.31. vſque ad nu. 57. lib.j.
Didac.Couarr. in rub. extra de teſta.2.par.ſub nu.
19. verſic. ex præmiſſis, vſque ad verſic. ſeptimo
eadem ratione. Bero.conſi. 3. nume.8.lib. 2. Gu-
gliel. Benedic.in cap.Ray.in verſ. Teſtamentum,
num.75.extra de teſtam. vbi dicit dictam clauſu-
lam ſubintelligi in teſtamento inter liberos. etiā
27 † ſi in primo teſtamento fuiſſent inſtituti ſucceſ-
ſuri ab inteſtato exceptis liberis, & ſic non obſtat
quòd dictus Montes eſſet nepos ipſi teſtatori, &
aliàs ei ſuccedere debuiſſet, excepto d. Annibale
filio, & hanc opinionē tenuit nouiſſimè elegans
modern. Ludouic. Zunt.in reſponſ.pro vxor.nu.
28 706.vſque ad nu.710.qui quidem † modern.ma-
ximè debet eius aduerſarijs qui ei præbuerunt an-
ſam oſtendendi ſubtile ipſius ingenium, vt ex
Reſpon.illo maximum honorem & laudem fue-
rit apud

29 rit apud omnes aſſecutus. Ardor † em liciti amo-
ris paterni erga filium operatur vt perinde valeat
ſecundum teſtamentum, ac ſi in eo eſſet expreſſe
appoſita dicta clauſula derogatoria adeo qd cre-
datur voluiſſe, quòd omnino, & aliquo non ob-
ſtante, valeat vltimum poſtremo conditū teſta-
mentum. Rom. dicto conſi. 179. col. pen. verſic. 2.
dico. In eo enim concurrit equidem ratio natura-
30 lis quæ dictat, commune votum † parentum eſ-
ſe parare diuitias filijs. l. ſcripto. ff. vnd. liber. Ad
31 quorum † quidem teſtamentorum validitatem,
docto. voluerunt cenſeri ineſſe clauſulam, ſi non
valet vt ago, valeat omni melio. modo quo po-
teſt, & clauſulam codicillarem. Bal. l. ſi iure. C. de
teſtam. manum. Alex. conſi. 105. nu. 6. lib. 7. Grat.
reſpon. 112, num. 28. lib. 2. Socin. Iun. conſi. 144.
num. 36. lib. 2. Gugliel. Benedict. in d. cap. Raynu-
tius. in verſi. Teſtamenrum, num. 32. extra de te-
ſtam. Trigon. ſing. 104. Tiraquell. in tract. de pen.
Cauſ. 22. num. 26. & 27. Boer. deciſ. 240. nu. 6. ver.
& ſi non valeat. Clar. qui hanc opinio. commu-
* nem * eſſe teſtatur in §. teſtamentum q. 8. verſic.
vnum tamen. Vasq; in tracta. ſucceſſ. creat. §. 21.
num. 65. & in tract. de ſucceſſ. progreſſ. §. 30. num.
43. & 45.

32 Intelligitur † etiam appoſita clauſula deroga-
toria fauore liberorū quando in teſtamento fuiſ-
ſet dictum, annullans, &c. quia illa clauſula extē-
ditur ex conſuetudine notariorum ſiue iudicis,
cum clauſula derogatoria aliorum teſtamentorū.
33 Bero. conſ. 3. nu. 14. lib. 2. † vbi idem dicit, quan-
do teſtator mandaſſet extendi teſtamentū ad con
ſilium ſapientis, quia ad hoc vt ſecundum teſta-
mentum valeat, debet extendi cum clauſula de-
rogatoria aliorum teſtamentorum, imo ſufficit
fieri mentionem de primo teſtamento. Bero. cōſ.
34 106. nu. 32. lib. 1. & huiuſmodi teſtamenta † inter
liberos ſunt adeo fauorabilia vt valeant facta etiā
à teſtatore cæco (ceſſante ſuſpicione fraudis) non
ſeruata forma. l. hac conſultiſſima. C. qui teſta. fac.
poſſ. Crott. in conſi. 121. nu. 16. & nu. 20.

35 Ideo enim † requiritur mentio prioris clauſu-
læ derogatoriæ appoſitæ in primo teſtamento, vt
omnino appareat de vltima voluntate teſtatoris,
ne dici poſſit inſtigatus, vel ſubornatus, in facien-
do ſecundum teſtamentum, cuius ſubornationis
timore, conſueuerunt apponi huiuſmodi clauſu-
læ. Barto in extrauag. ad reprim. in verſic. non ob-
ſtan. & propterea teſtamentum ſequens nō caret
ſuſpicione, quando aliud teſtamentum præcedit
cum clauſula derogatoria. Socy. in l. ſi mihi, & ti-
bi. §. in legatis, col. 4. cir. med. de leg. j. & propterea
36 dictam † clauſulam non poteſt apponere niſi ro-
gatus. Soc. in l. Gallus. §. idem credēdum, in 2. not.
de lib. & poſthu. quæ ratio ſubornationis ceſſat in
caſu noſtro, tum ob præſumptam mentem teſta-
toris fauore filij, vt ſupra dictum fuit. Tum etiam
quia tempore conditi ſecundi teſtamenti d. An-
nibal erat infans, nec in ipſo cadebat timor ſubor-
nationis, argu. l. 1. C. de falſ. monet. & eorum quæ
in terminis not. Crauett. in d. conſi. 25. nu. 12. vbi
37 d. quod † quando inſtituitur abſens etiam maior,
ceſſat timor ſubornationis de qua ſupra.

Nec illi duo teſtes examinati ad fauorem dicti
Montis aliquid faciunt contra prædicta, quia & ſi
deponant audiuiſſe dici à dicto teſtatore, eius in-
tentionem fuiſſe valere primum teſtamentum,
quia per multos plures teſtes ad fauorem d. Anni
balis filij examinatos probatur in proceſſu. d. te-
ſtatorem velle ſubſiſtere ſecundum teſtamentū.

Præterea etiam quod teſtator ita dixiſſet per ali
quot dies poſt perfectum ſecundum teſtamentū,
38 nihil eſt, ſed † requirebatur quod tempore condi
ti ſecundi teſtamenti, Teſtator fuiſſet proteſtatus
velle ſubſiſtere primum teſtamentum. arg. l. ſi iu-
re, de leg. 3. & not. pro Soc. Iun. in conſ. 145. nu. 9.
lib. 2. imo intentio iſta prætēſa teſtatoris nihil ope
ratur, etiam ſi fuiſſet probata per d. teſtes, quia eſ-
39 ſet quodammodo nouum condere † teſtamentū
quod non valet abſq; hæredis inſtitutione, Bal. in
l. ſancimus. C. de teſtam. Alex. qui d. hanc opinio.
* com. * in l. ſi ita ſcriptum. §. regula, de teſta. Ruy.
in puncto conſi. 6. ſuper caſu nu. 1. lib. 2. Amplius
dico, & ſi dictus teſtator ſolēne condidiſſet aliud
teſtamentum non appoſita clauſula reuocatoria,
ex quo vltimo loco erat inſtitutus Annibal filius
d. teſtamentum vltimo loco factum non ſubſiſte
ret d. authen. hoc inter liberos. & per Iaſ. in l. ſanci-
mus. nu. 7. C. de teſtam.

40 Vlterius dicti † teſtes reproducti coram me, &
ad fauorem dicti Montis examinati non probāt,
cum fuerint examinati coram arbitris, & ſic non
probant in iudicio ordinario niſi ſint mortui. l.
fin. C. de teſtibus. ex alio etiam non probant, quia
non fuerunt iurati. l. iuſiurandi. C. de teſtibus. cap.
de teſtib. c. tuis. extra eo. nec ſemiplenam faciunt
probationem vt deferri poſſit iuramentum ſup-
pletorium. Crauett. conſ. 25. nu. 15.

Cum ergo dictum laudū fuerit latū contra ex-
preſſam voluntatē teſtatoris, non venit confirmā
41 dū † ſed reuocandum. l. ſi quis cum aliter. de ver.
obli. Soc. Paris. & alij, vt per Rol. d. conſ. 76. nu. 26.
27. 28. & 29. lib. j vbi dicit, q ſicut euidens iniuſti-
tia reddit ſententiā nullam. c. cum Bertoldus, & c.
inter cæteras. extra de re iudi. Ita etiam laudum.

Sententiam igitur, nec cōpromiſſum, nec lau-
dum ſubſecutum ſubſiſtere, & per ſecundum te-
ſtamentum ad fauorem Annibalis filij cōditum,
fuiſſe reuocatum primum, etiā non adhibita clau
ſula derogatoria, manu ſer Franciſci Gualterotti
Peruſini Not. Curialis. Laus Deo.

Ioſ. Ludouicus And.

Deciſio III.

SVMMARIVM.

1 *Actus exigendi collectas eſt actus voluntarius, tam ex parte imponentis, quàm ex parte cui imponitur.*

2 *Collecta-*

2 *Collectarũ ſolutione vt quis præſcriptione ſe tueri poſſit, non requiritur, ꝙ fuerit requiſitus, dummodo collectas non ſoluerit per triginta annos, ꝙ tamen inferius declaratur, nu. 3.*

3 *Adhoc vt quis poſſit ſe tueri præſcriptione in materia collectarum, & ſimilium impoſitionum, eſt neceſſe ꝙ fuerit requiſitus, & contradixerit, deinde per triginta annos non ſoluerit.*

4 *Immunitates concedere ſpectat ad ſupremum principẽ.*

5 *Spoletana ciuitas recognoſcit in ſuperiorem ſummum pontificem.*

6 *Intereſt Reip. & principis ne delicta remaneant impunita.*

7 *Soluere pecuniam quis non poteſt ne grauetur muneribus publicis, & ſi eam ſoluit amittit.*

8 *Communitas quando poſſit concedere immunitatem.*

9 *Aſſertioni decurionum eſt ſtandum etiam non probatis meritis.*

10 *Immunitas conceſſa per viam contractus extenditur ad onera bellica, præter quem b.lli diuini.*

11 *Hieronymus Gigas Foroſempronieñſis Authoris Affinis.*

12 *Immunitas conceſſa contra mentem principis, etiam ex curſus longi temporis non præiudicat alijs.*

13 *Conſuetudo debet formiter probari.*

14 *Lauretus Brancaleo I. C. Spoletanus, & alij aduocati Spoletani laudantur.*

15 *Inter conſuetudinem, & preſcriptionem eſt differentia.*

16 *Statutum Spoletanum poſitum ſub. cap. 25. declarat.*

17 *Ciues dicantur illi qui naſcuntur in ciuitate, & in ea inhabitant.*

18 *Ciues qui nõ habitant in ciuitate nõ gaudent priuilegijs.*

19 *Commodum qui ſentit, debet etiam ſentire incõmodum, etiam in materia collectarum.*

20 *Commodum declaratur ex qualitate, & quantitate oneris iniuncti.*

21 *Priuilegiatus non vtitur priuilegio contra pariter priuilegiatum.*

22 *Conſtitutio Marchiæ Ancon. arctat communitates, & vniuerſitates ad creandum ſindicos qui habeant deferre maleficia.*

ARGVMENTVM.

¶Collectarum materia diſcutitur, & immunitatis.

¶Et an ſolutioni collectarum præſcribi poſsit, taliq; præſcriptione quis valeat ſe tueri.

¶Et quis poſsit immunitatem concedere.

MAGNIFICA Communitas Spoleti, annis ſeptuaginta, & vltra elapſis, creauit ciues Spoletanos nonnullos Ruſticos de Villa ſi Egli Cõmitatus Spoleti, cum omnib. prærogatiuis quæ habent ciues originarij Spoletani, & cum particulari liberatione ab oneribus perſonalibus, poſt quã creationem nunquam exercuerunt ſiue ſupportauerunt onera perſonalia, & præſertim officium ſindicatus, & maſſariatus, qñ enim erant requiſiti talia onera ſuſcipere, dicebant de alijs de dicto loco, ecco li noſtri contadini, & balij, quæ verba ægreferẽtes alij de dicta Villa, habito prius maturo colloquio decreuerunt adire magnificam Communitatẽ Spoleti, prout adiuerunt, à qua oẽs de dicta Villa fuerunt creati ciues Spoletani, ſoluentes dictæ Communitati ſummam florenorum trium milium in circa, quæ quidem ciuilitas fuit confirmata à ſanctiſſimo D.N. Pio Papa V. ac etiam in Camera Apoſtolica, prout eſt videre in proceſſu.

Eueniente tempore creandi maſſarios, illi primi effecti ciues recuſabant talia onera ſuſcipere, & cauſa fuit commiſſa per S.D.N.d. Gubernatori Spoletano eius Auditori, ac Poteſtati d. Ciuitatis, qui d.d. Auditor, & poteſtas, ſententiauerunt ad fauorem d. Vniuerſitatis Egij, & contra illos primos particulares, recuſantes talia onera ſubire, licet d. Gubernator fuerit in contrario voto, à qua ſententia per dictos particulares extitit appellatum, & per Breue Sanctiſſimi cauſa commiſſa Reuerendiſſimo Domino Gubernatori huius prouinciæ, & mihi ſubdelegata.

Pro dictis particularibus faciebat, Iudicio meo,
1 Cons. Crauett. 111. nu. 22. vbi d. quod † actus exigendi collectas non eſt actus mere voluntarius, imo neceſſarius tam ex parte imponentis, quàm etiam ex parte illius cui imponuntur. l. 4. §. actor. ff. de re iud. & ſic non requiritur, ꝙ fuerit prohibitus, & poſtea per 30. annos acquieuerit ad hoc vt preſcribat, quemadmodũ de volente ædificare furnum & molendinũ dicimus ad no. per Iaſ. & Rip. in l. quominus. ff. de flumin. & per Boſſ. in tit. de
2 reg. nu: 41. Sed † ſufficit quod per tempus ad præſcribendum ſufficiens nõ ſoluerit collectas abſq; eo, ꝙ fuerit requiſitus, vt ibi dicit Crauet. & tradit Natt. conſi. 627. num. 1. lib. 3. vbi d. quòd liberati non ſoluendi onera præſcribitur ſpacio 30. annorum. l. fi. C. de fund patrim. lib. 11. c. de quarta extra de præſcript. & ſic non videtur fuiſſe neceſſe quod iſti particulares fuiſſent requiſiti, & per 30. annos poſtea ſteterint ad ſubeundum talia onera ad hoc vt poſſent ſe tueri præſcriptione, ſed ſat fuit abſque aliqua interpellatione, quod talia onera non ſubierint per 30. annos, iſti autem particulares de dicta Villa Egij, non ſolum non ſubierunt dicta munera perſonalia per 30. annos, ſed per 70. annos, & vltra, & ſic non videbantur poſſe moleſtari. Bart. Ang. de Caſtrenſ. in l. licitatio. §. earum. ff. de public. Cor. conſi. 162. litera V, lib. 3. & conſi. 268. lib. 4. Pariſ. conſ. 25. nu. 26. & ſeq. lib. 1. Bart. in conceſſione immunitatis conceſſæ à communitate Spoleti, conſi. 69. incip. Commune Spoleti. cum ergo iſti particulares nõ exercuerint dictum officium, videntur tuti præſcriptione, & hoc fundamentum me detinebat ancipitem ad fauorem dictorum particularium.

Nihilo-

Nihilominus iſtud fundamentum recte conſi-
3 derando nihil facit, quia † regula eſt trita, quod ad
hoc vt quis poſſit ſe tueri præſcriptione in huiuſ-
modi caſibus eſt neceſſe quod fuerint extracti ſin-
dici illi particulares, & ꝯdixerint, & deinde per 30,
annos talia onera non ſubierint. ad not. per doct,
in d.l. quominus. ff. de fluminib. per Boſſ ubi ſu-
pra. Pariſ in terminis conſil. 25. nu. 109. lib. 1. poſt
Alex, & Fel. & licet Crauett. in caſu de quo ſupra
dicat non requiri prædicta, tamen dictum ipſius
eſt intelligendum de collectis ordinarijs, quæ im-
poni poſſunt à communitatibus, & à quibus com
munitates poſſunt eximere ſubditos, non aũt de
4 huiuſmodi immunitatibus, cum † ſpectet ad prin
cipes dictas immunitates concedere. l. ſunt mune
ra. ff. de vacat. mun. l. vacuatis. C. de Decurion. lib.
10. Bar. in l. 1. C. de decret. ab ord. fac. lib. 10. Pariſ.
conſi. 69. poteſt in prin. lib. 1. Crott. conſil. 64. nu.
5 3. cum ergo † ciuitas Spoletana recognoſcat in ſu-
periorem ſummum Pontificem, non potuit di-
ctos particulares à dicto officio ſindicatus exime
re. Paris. conſ. 25. in prin. & ſeq. li. 1. exercitium au-
tem dicti ſindicatus reſpicit vtilitatem publicam,
nempe vt deferant maleficia Iudici prouinciæ in-
tra octo dies, ſub pœna florenorum mille pro qua
libet vniuerſitate, ut cauetur in cõſtitutione Mar
chiæ Ancon. li. 4. ca. 5. quæ ꝯſtitutio pro lege ſerua
tur in toto ſtatu eccleſiaſtico. & ſic nec cõitas Spo
leti potuit talem immunitatem concedere, nec
ipſi particulares poſſunt ſe tueri aliqua præſcriptio
ne. arg. l. competit. C. de præſcript. 30. vel 40. an. &.
6 † intereſt principis, & reipub. ne delicta remaneãt
impunita. l. ita vulneratus. ff. ad l. Aquil. & non ſo-
lum d. communitas non potuit dictos particula-
res eximere ab officio ſindici gratis, imo nec in-
7 teruenientе pecunia, cum † quis non poſſit ſolue-
re pecuniam ne grauetur muneribus publicis, &
ſi eam ſoluit amittit. Bar. in l. in priuatis. §. 1. ff. de
pollicit Deciſ. pedem. 95. nu. 16.

Sublatis igitur obiectis facientib. pro dictis par-
ticularibus, vel eſt fatendum neutram dictarum
immunitatũ valere, reſpectu dicti officij ſindici,
prout non valere exiſtimo, vel quatenus velimus
dicere dictas immunitates ſubſiſtere, negari non
poteſt quin præualeat immunitas ꝯceſſa toti vni-
uerſitati, cum eam non ſolum obtinuerint à cõita
te Spoleti, ſed ẽt cõfirmari obtinuerint à Summo
Pont. & à Reuerenda Camera Apoſtolica. Præfer
8 ri ẽt dẽt immunitas † ꝯceſſa toti vniuerſitati, quia
pro ea obtinenda perſoluerunt ſummam floreno
rum trium milium, & vltra, quo caſu admittunt
intra cõitatem concedere poſſe immunitates. gl. in
l. vacuatis. C. de decurion. li. 10. Bar. in l. ſiqui. ff. de
iur. immuni. Fel. in c. accedentes. extra de præſcrip.
Pariſ. conſi. 68. num. 4. & ſeq. lib. 1. quæ cum fuerit
conceſſa ob prædictam ſolutionem, tranſitum fe
cit in ꝯtractum, nec reuocari poteſt. Natt. conſil. 65.
9 nu. 10. lib. 4 Ruyn. conſi. 217. nu. 1. lib. 1. & † aſſer-
tioni decurionum eſt ſtandum quod dictam im-
munitatem conceſſerint ob merita, ẽt non proba
tis meritis. Rolan. à Vall. conſi. 22. nu. 8. lib. 1. quæ
10 † conceſſio immunitatis facta per viam ꝯtractus fa-
cit, ꝙ extendatur ẽt ad onera bellica, nouiſſime
Rolan. à Vall. conſ. 76. nu. 13. 26. & 28. li. 2. & cõſi.
13. li. 3. non tñ debet extendi ad onera quæ impo
11 nerentur ratione belli diuini, † vt poſt Affinem
meum honorandum d. Hierony. Gigant. tradit
Nouiſſime Caualcan. Fiuizan. in tractat. de vſu-
fructu. nu. 105. verſ. ſed vbi diceretur, car. 489.

12 Immunitas † autem illorum particularium,
cum interſit principis, vt deputentur dicti ſindici
qui habeant deferre maleficia, cum fuerit conceſ-
ſa inſcio d. principe, videtur quodammodo con-
tra mentem ſuam obtenta, & ſic ex curſu longi
temporis non debet præiudicare alij. Bero. conſil.
152. nu. 12. lib. 3.

13 Nec etiam iſti † particulares poſſunt ſe iuuare
conſuetudine, cum non fuerit formiter probata,
ad not. in l. de quib. ff. de legib. c. fin. extra. de con-
ſuetudin. nec obtenta in contradictorio iudicio.
Alex conſ. 132. ad fi. primi dub. lib. 1. prout etiam
aduertit excellens aduocatus Spoletanus d. Laũ-
14 retus Brancaleo † qui non degenerat ab alijs excel
lentiſſimis doctoribus dictæ ciuitatis, fama enim
audiueram eſſe doctiſſimos, & annis proxime ela
pſis dum ibi eſſem Commiſſarius Summi Pont.
in cauſa quorundam de Caſtrò vallis comitatus
Spoleti, ob fractionem treuguarum & pacis; me-
lius eorum ſcientia mihi innotuit, & redeundo ad
rem, vt dicebam non poſſunt ſe iuuare conſuetu-
15 dine, extat † enim differentia inter conſuetudi-
nem, & præſcriptionem Ruyn. conſi. 34. num. 16.
lib. 1. Obeſt etiam prædictis particularibus (ſecun-
16 dum prædictum d. Aduocatum) ſtatutum † Spole
tanum poſitum ſub cap. 25. vbi & ſi ſimpliciter
det exemptionem ciuibus Spoletanis ab huiuſ-
modi oneribus, intelligi tamen debet de ciuibus
originarijs d. Ciuitatis, glo. in l. 1. in fi. ff. de tut. &
cur. dat ab ijs. & Boer. deciſ. 13. nu. 24.

Et vltra d. aduocatum, dici poteſt quòd prædi-
cti particulares effecti ciues non poſſunt potiri
priuilegijs d. immunitatis, ex quo ſemper ruri. nõ
17 autem in ciuitate habitauerunt, † ciues vero di-
cuntur illi qui naſcuntur in ciuitate, & in ea habi-
18 tant. l. 1. C. ne ruſt. ad ull. obſeq. lib. 11. & † qui non
habitat in ciuitate non gaudet priuilegijs. Boe. de-
ciſ. 272. nume. 2. & eſt text. in terminis in l. ſem-
per. §. negociatores. ff. de iur. immu. & ponit no-
uiſſime Egid. Thomat. in trac. de collec. nume. 1.
mihi, car. 308.

Vlterius mouebar contra dictos particulares,
quia ipſi potiuntur introitibus dictæ Villæ, in pa-
19 ſculando & lignando quemadmodum alij, † quo
fit vt quemadmodum ſentiunt commoda. Ita
etiam debeant ſentire incommoda, ita in indiui-
duo in materia collectarum notant. Bald. in l. 1.
col. 7. C. de ſent. quæ pro eo quòd inter. Caſtren.
conſil. 329. col. penul. nume. 7. ver. 10. poſt prædi-
cta. Curt. iun. conſil. 60. numer. 2. & numer. 8. &
conſil. 61. numer. 5. & nume. 8. & conſil. 68. nu. 4.
& nu. 5.

& num. 5. Amic. conſ. 8. nu. 6. Dec. conſil. 694 nu. 6. Iaſ. conſ. 83. col. fin. lib. 3. & nouiſſime Nicolaus Feſtas. in Tract. de extimo, & collect. in 2. par. in c. incip. 2. lim. nu. 4. mihi car. 34. Benefacit Ruyn. in conſ. 116 nume. 15. lib. 4. vbi d. quod † commodum declaratur, ex qualitate, & quantitate oneris iniuncti, etiam ex qua parte ſpectare debeat.

Cum igitur tam iſti particulares, quam tota vniuerſitas d. Villæ Egij fuerint effecti ciues Spoletani, ſuccedit regula, quod † priuilegiatus non utitur priuilegio contra pariter priuilegiatum. ad not. in auth. quas actiones. C. de ſac. ſan. eccleſ. Pariſ. conſi. 53. nu. 64. lib. 3. Cæph. conſ. 116. num. j. lib. j. & ſunt magis priuilegiati iſti de vniuerſitate ob motum proprium S. D. N. Innocen. in capi. 2. de iur. immun. Deciſ. pedem, 95. per totam. quæ quidem vniuerſitas licet ſemper exercuerit. d. officium ſindicatus, illi autem particulares non exercuerint, non propterea illi de vniuerſitate cenſentur renuntiaſſe eorum priuilegio, niſi etiam iſti particulares fuiſſent requiſiti, ut talia onera ſubirent, eaq; ſubire recuſaſſent, tranſieritq; longiſſimum tempus 40. annorũ. Pariſ. conſi. 25. nu. 109. lib. j. exercitium ergo dicti officij cũ interſit principis, vel non potuit aliquib. ipſorum concedi dicta immunitas a dicta Communitate prout firmiter credo, vel quatenus potuerit concedi, cum ad præſens fuerint effecti ciues, & immunes omnes de dicta vniuerſitate, eſt neceſſe fateri ipſos
22 ad imparia non eſſe iudicandos, & † vigore d. conſtitutionis Marchiæ dictam uniuerſitatem teneri ad deputan. ſindicũ qui habeat referre maleficia curiæ. Propterea ſententiaui ad fauorem dictæ Vniuerſitatis, & contra dictos particulares, declarando male appellatum. & bene iudicatum per dominos Iudices à quibus, videlicet d. Io. Antonio Victorio de firmo Auditore Magnifici d. Gubernatoris Spoleti, & d. Lelio Feſtæ poteſtate dictæ Ciuitatis, non obſtan. contrario voto magnifici d. Gubernatoris dictæ ciuitatis Spoleti. manu ſer Raynaldi de Rubeis Peruſini Not. Curialis. Laus Deo.

Ioſ. Ludouicus Aud.

Deciſio IIII.

SVMMARIVM.

1 *Tutores non poſſunt creare actores, niſi ob imminentes cauſas, puta infirmitatis, & abſentiæ, vel nobilitatis.*
2 *Pupillus habet etiam obnoxia bona actoris, quando intuitu ipſius pupilli fuiſſet conſtitutus actor, ſecus quando inſtante tutore, vel curatore, quia habet actionem contra eos.*
3 *L. 1. §. ex offi. ff. de tut. & rat. diſtrahen. habet locum in quocunque adminiſtratore.*
4 *Ampliatur etiam habere locum in ſummo Pontifice, vt ſupra Bero. bis allegatum.*
5 *Quando plures adminiſtrauerunt ante omnia ſunt conueniendi qui adminiſtrauerunt.*
6 *Huiuſmodi adminiſtratores tenentur inuentarium conficere, & quando eis eſſet remiſſa confectio inuentarij, nihilominus tenentur conficere librum.*

ARGVMENTVM.

¶ Tutores non poſſunt conſtituere actores niſi propter neceſſitates.

¶ Pupillus an & quando habeat regreſſum contra actorem, vel tutorem hic explicitè declaratur.

¶ Et quando plures adminiſtrauerunt, prius ſunt conueniendi qui adminiſtrauerunt quàm alij q quidẽ adminiſtratores tenentur ſaltem conficere librum, & ſi eis eſſet remiſſa confectio inuentarij.

ILLVSTRISSIMVS dominus Aſcanius Corneus Peruſinus fuit decretus tutor dominæ Victoriæ filiæ Capitanei Ioan. Franciſci de Monte Melini de Peruſia, quæ domina Victoria ingreſſa fuit monaſterium ſanctæ Catherinæ, & ad præſens nuncupatur ſoror Eufraſia; ob abſentiam dicti Illuſtriſſimi dñi Aſcanei Capitaneus Euerardus de Mõte Sperello ex dicta ciuitate adminiſtrauit quædam bona dictæ ſororis Eufraſiæ, maxime importãtiæ, ſita in cluſio Peruſino, in vocabulo la Machia Tonda, nec probatur niſi per vnicum teſtem, q̃ præfatus Illuſtriſſimus dñs Aſcanius conſtituerit actorem dictum Capitaneum Euerardum.

Volẽſq; dicta ſoror Eufraſia, ac monaſterium prædictum ut eis redderetur ratio adminiſtrationis per dictum Capitaneum Euerardũ factæ, inſtituerũt iudiciũ ꝯ eundem Capitaneum Euerardũ pro reddenda adminiſtratione, ꝓbaueruntq; omnia incumbentia, prout eſt videre in proceſſu.

Ego autem ſententiaui contra dictum Capitaneum Euerardum, quem condemnaui ad reddendam adminiſtrationem rerum ad eius manus peruentarum, & in proceſſu liquidatarum, motus fui infraſcriptis rationibus, & fundamentis.

Primo, quia in proceſſu non probatur niſi per vnicum teſtem, quod Illuſtriſſimus dñs Aſcanius demandauerit huiuſmodi adminiſtrationẽ prædicto Capitaneo Euerardo, ꝯſequẽter actoria non dr̃ formiter ꝓbata, l. vbi numerus. ff de teſtib.
1 & dato quod probaretur, quia † tutorib. non eſt ſimpliciter permiſſum creare actores, ſed ob imminentes cauſas, puta infirmitatis, abſentiæ, nobilitatis, & ſimilib. alijs cauſis. §. fi. inſt. de curat. Bar. in l. actor, verſi. 3. quæro. ff. rem rat. habe. & licet

Bart.in l.decreto.ff.de admin.tut.dicat poſſe con-
ſtitui actorem ex mera voluntate tutoris, & abſ-
que expreſſione cauſæ, conſultius tamē eſt, quod
aliqua cauſa quantumcunque generalis exprima
tur, ut quia negotia pupilli ſint diffuſa, vel ob im
pedimentum rei familiaris, abſentiam futuram,
vel ſimilia.l.Thais § i.ff.de fideicommiſſa.liber.l.
ſi longius.ff.de iudi.Vant.poſt alios in trac. nullit.
in tit.de nulli.ex defec.man.num. 147. requiritur
etiam decretum.l.decreto.ff.de admi.tut. in huiuſ
modi actoria nullum ex prædictis requiſitis inter
uenit, ultra q̄ nō probatur niſi per vnicum teſtē,
merito, &c.
2 Ad hoc † enim ut pupillus, vel minor habeat
obnoxia bona actoris, doc.diſtinguunt, quod aut
conſtituitur intuitu pupilli, & tunc pupillus habet
hipotheca bona ipſius actoris, aut actor conſtitui
tur à iudice intuitu tutoris, & tunc tutor non au-
tem pupillus, habet obnoxia bona ipſius actoris.
Bar.in l.actor.num.7.ff.rem rat.haber.Ang.Aret.
in §.præterea.nu 41.inſti.de excep & in §.fi.nu.7.
inſt.de curat.Iaſon.in l.properandum.§.fin. nu.5.
C.de iudic.
In caſu noſtro iſte Capitaneus Euerardus non
poteſt excipere negando non teneri in aliquo præ
fatæ ſorori Eufraſiæ, & monaſterio ſanctæ Cathe
rinæ, ex eo quòd fuerit conſtitutus à prædicto Il-
luſtriſſimo domino Aſcanio, & ipſius intuitu cū
hoc non probauerit, ſaltem ſufficienter, ergo eſt
neceſſe fateri ipſum Capitaneum Euerardum te-
neri ad reddendam adminiſtrationem prædictæ
ſorori, & monaſterio l.i.§.ex officio. ff. de tuto. &
3 rat.diſtra.quæ † lex licet loquatur in tutore, vendi
cat tamen ſibi locum in quocunque adminiſtrato
re.Dec.conſi.464.in prin.Ruy.conſi.29.nu.10 &
ſeq.lib.5.Boer.deciſ.59.Bero.quæ.famil.15.vbi d.
4 † etiā ſummum Pontificem teneri ad reddēdam
adminiſtrationis rationem, ut per eum.
Si tamen eſſemus in caſu, quòd plures admini-
5 ſtraſſent, tunc utique † eſſent conueniendi, qui
primo adminiſtraſſent, ratione ordinis. Marant.
in tract.iud.in præfatione, nu.18.Ronchegall.qui
materiam ſubtiliter, & docte explanar, in l.eandē
nu.218.de duobus reis, quę difficultas non cadit
in caſu noſtro, cum tantummodo præfatus Ca-
pitaneus Euerardus adminiſtrauerit.
6 Et † huiuſmodi adminiſtratores tenentur in-
uentarium conficere, quemadmodum tutores, &
curatores. Bar.in l.cum ſeruus.ff.de condit.& de-
monſtra.lat.Plot.in reper.l.ſi quando, nume.233.
C.vn.vi.
Imo licet eis eſſet remiſſa factio inuentarij, ni-
hilominus tenentur facere librum rationum. Idē
Plot.poſt alios in dicta repet l.ſi quando, nu.244.
C.vn.vi. Capitaneus tamen Euerardus fecit fien-
da, & in hoc nō poteſt imputari ei, licet explorati
iuris ſit (vt dixi) ipſum teneri ad redditionem ad-
miniſtrationis præfatæ ſorori Eufraſiæ, & mona-
ſterio ſanctæ Catherinæ, & ita eum per ſententiā
diffinitiuā condemnaui, manu ſer Ludouici Ale-
xij Peruſini. Not.Curialis. Laus Deo.

Ioſ.Lud.Aud.

Deciſio V.

SVMMARIVM.

1 *Commodum ad eum ſpectat ad quem ſpectat incōmodū.*
2 *Vſufructuarius non poteſt vti arboribus vi ventorum eiectis niſi pro reficiendis, & reſarciendis ædibus, & in ſubſidium pro vſu lignorum.*
3 *Lex proculus.§.fi.ff.de vſufruct.enucleatur.*
4 *Quando quis promittit retrouendere ſiluam non poteſt eam extirpare, & ſi aliter faceret teneretur ad intereſſe, quòd tamen non haberet locum in ſilua cedua.*
5 *Determinatio authoris in cauſa arborum vi ventorum eiectarum in territorio Peruſino, anno 1569. menſe Octobris.*

ARGVMENTVM.

¶ Arbores vi ventorū eiectæ, & euulſæ in agris emptis cum pacto redimendi, debent incidi, & fieri ligna, vel tabulæ, & facta extimatione conſignari emptori.

¶ Cuius emptoris eſſe debent ſi redemerit fundum, alias ipſarum extimationem debet reſtituere emptori, poſt tranſactum tempus ad redimendum.

NOCTE decimatertia mēſis Octob,
1569. hora 6.in circa, in territorio Pe-
ruſino extitit tam magna tempeſtas
ventorum, & grandinis, ut nō ſolum
quamplurimas arbores euulſerit, & extirpauerit,
verumetiam homines interemerit, & domos in
terram proiecerit. Quidam qui emerant terras cū
pacto reuendendi, uolebant dictas arbores deie-
ctas, qui autem vendiderant cum pacto redimen
di ſe opponebant.
Pro emptoribus faciebat.Conſ.Caſtren.378.vi
detur dicendum in antiquis, quem refert Cagno.
1 in l.2.nu.189.C.de pact.int.emp.& vendi.vbi † di
cit, quod ad eum ſpectat commodum in iſta ma-
teria ad quem ſpectat incommodum.
Pro venditoribus vero in materia iſta facit l.ar-
2 boribus.ff.de vſufru. vbi † vſufructuarius arborib.
vi ventorum eiectis non poteſt uti niſi pro ædib.
reficiendis, uel reſarciendis vel in ſubſidium pro
3 uſu lignorum, facit pariter. † l.Proculus.§.fi.ff.de
vſufruct.ubi.I.C.dicit, ſi arbores vēto deiectas do
minus non tollat, per quod incommodior fit v-
ſusfructus, vel iter, ſuis actionibus vſufructua-
rio, cum eo experiendum erit. quę verba viden-
tur

tur expreſſe probare dictas arbores ad dominium non autem ad uſufructuarium pertinere, quia poteſt tollere dominus. ita arguit Pic. per dicta iura in reper. l. Titia §. Titia cum nuberet, nume. 118, de leg. 2. Cagnol. in d. l. 2. quæſt. 54. num. 181. vbi ſe remittit ad Veron. in tract. de montib. quæſt 6.
4 num. 11. vbi Veronen. dicit, quod † quando quis promittit retrouendere ſiluam, non poteſt illam extirpare quia non poſſet ſeruare pactum, & ſi aliter faceret teneretur ad intereſſe. Bar. in l. 1. §. 1. ff. ſi quis teſtam. lib. eſſe iuſſ. fuer. ut latius ibi per Veronen. qui diſtinguit ut ibi per eum, & licet non dicat, credo dicta ipſius non habere locum in ſilua cedua.

Verum quia in materia pacti de retrouendēdo hoc expreſſe non inueni deciſum, & tantummodo coram me inſtabatur pro reuocatione præceptorum, & hinc inde erant fortes rationes, nam ſi emptor priuatur commodo fructuum dictarum arborum, debebat releuari in alio, & ſuperlucrari ligna, ex aduerſo ſi emptor intra tempus redimendi, redimeret abſque dictis arboribus, haberet fundum nudum, & infructuoſum, propter ea mediam
5 viam ſequutus fui † per quam iudicio meo ambabus partibus fuit conſultum, impartitus enim fui licentiam emptoribus cum pacto redimendi, incidendi dictas arbores, & fieri faciendi ligna, vel venundari facta deſcriptione, & extimatione de valore dicto um lignorum, vel tabularum, data per ipſos venditores cautione de reſtituendo preciū dictorū lignorum ipſis emptoribus quatenus non redemerint, argumento dictarum. ll. arboribus, & Proculus. §. ſi. cum gl. ff. de vſufr. Iſti enim venditores habent intentionem eorum fundatam redimendi, velit nolit emptor. l. 2. C. de pac. int. emp. & vendit. qui quidem venditores ſi redimerent abſque dictis arboribus recuperarent fundum nudum, & minoris valoris, & potius abſtinerent à redimendo, niſi haberent ligna vel eorum precium ad eos ſpectans, duranti tempore redimendi, ſic ergo decreui, & ita executum fuit. Laus Deo.

Ioſ. Ludouicus Aud.

Deciſio VI.

SVMMARIVM.

1 *Executio quando fieri debet ſuper eadem re, ſuper qua fuit ſententiatum, partis citatio non requiritur, declaratamen vt infra num. 3.*
2 *Et quod non requiratur eſt magis communis opinio.*
3 *Fallit iſta opinio, quando executio eſt fienda per ſucceſſorem in officio, & ſic per alium Iudicem, quam per eum, qui ſententiam tulerat.*
4 *A ſententia quando fuit appellatum, & appellatio eſt deſerta, & elapſa ſunt fatalia, talis ſententia non poterit exequi, niſi citata parte ad oppon. cū quidquid uelit, & poteſt.*
5 *Declaratur an in huiuſmodi executione fienda, ſufficiat citatio Procuratoris, vel requiratur citatio ipſiuſmet principalis.*
6 *Opinio Authoris, quòd tutius ſit citare etiam Dominum, & Procuratorem, ſi hoc commode fieri poſſit.*
7 *Limitatur tribus modis, nec Procuratorem poſſe citari, etiam abſente principali.*
8 *Intellectus ad a pctr, Barto. in l. meminerint. nu. 4. 5. C vn. vi.*

ARGVMENTVM.

In executione ſententiæ fienda ſuper eadem re, ſuper qua fuit ſententiatum regulariter, non requiritur citatio partis, niſi ſententia eſſet exequenda per iudicem ſucceſſorem in officio, vel quod à ſententia fuiſſet appellatum, & elapſa eſſent fatalia, quia tunc partis citatio requiritur, & regulariter in huiuſmodi executione fienda ſufficit citatio Procuratoris, præterquam tribus caſibus hic enumeratis.

FVIT actum actione perſonali contra quendam, & deinde fuit condemnatus ad relaxandum, & reſtituēdum rem illam; fuit que poſtea petita executio dictæ ſententiæ coram me, & dubitatū an in executione fienda, ſiue in mādato de manuten. in poſſeſſionem eſſet citanda pars, & an deberet citari principalis an autem procurator.

Circa quam quæſtionem Doct. licet aliqualiter perplexe loquantur nihilominus concludendo conſtituunt regulam, in ſententiæ executione partem non eſſe citandam; ita Bartol. in l. à d uo Pio. §. in uenditione. de re iudic. num. 2. vbi licet dicat, debere aſſignari terminum parti ad dicendum cauſam quare ſententia exequi non debeat ex
1 mente aliorum Doctorum. Tamen † contrarium ipſe concludit ibidem in verſ. ego dico. quod in dicto caſu partis citatio minime requiratur, præcipue quando ſuper eadem re, ſuper qua fuit ſententiatum executio fieri debet, per text. quem allegat in l. qui reſtituere. de rei vendicat. vbi late Nicol. col. 1. & licet contraria opinio, quòd immo in huiuſmodi caſu requiritur citatio, à quam pluribus ſequatur, moti, quia quando cunque Iudex interloquatur pars citari debeat. l. de vnoquoque cum materia. de re iudic. præſertim cū pars lædi poſſet. l. nā ita diuus. de adop. cū plures exceptiones poſſent opponi cōtra ſenrētiā

1 C.de iur.& fac.igno.& tradunt Alex.Iaſ.& alij
in d.§.in venditione, prout eſt incompetentia iu-
dicis,& quod ſententia fuerit lata die feriata,& ſi-
miles, vt ibid. Et hæc opinio videtur nunc forſan
verior per ſupradicta, & per multas alias rationes
allegatas, & relatas ab Alex.in d.§.in venditione.
nu. 30. prout etiam veriorem eam affirmat ibid.
Alex. & Iaſ.nu.9. & Cy. qui principaliter eam eſt
ſecutus in l.ab executione. C. quo.app.non recip.
& Marian. Socy.in tract.citatio.art.7. num.22. &
latiſſimè Pet.Duc.in reg 94.citatio. Tamen ꝙ in
huiuſmodi caſu, quando in reali actione ſecuta
eſt condemnatio, & ſuper eadem re executio fie-
ri debet,ſiue in perſonali quando agitur ad ſpeciē
2 extantem, nunquam citatio requiratur † magis
* communiter * cum Bar. in d.§.in vēditione per-
tranſeunt omnes Doct.vt ibid.fatetur Alexan. &
Iaſ.quos ſecutus eſt etiam Bal.in l.terminato.col.
3.C.de fruct.& lit.expenſ.Rot.deciſ.355. in noui.
Anto.de Butr.& Imol.in c.ex ratione.de appel.&
Calc.in conſi.85.& Gui. Papæ.in q.329. & nouiſ-
ſimè Neuiz. conſi.20. num.36. à qua opinione in
conſulendo, & iudicando iniquum eſſet recede-
re propter Barto. & aliorum ſupranominatorum
authoritatem.

Sed quia cauſa ipſa non coram principali ipſo Iu-
dice, qui ſententiam tulerat,agitabatur, ſed corā
me,qui (licet indignè) Auditor ciuitatis Peruſię,
& Vmbriæ deputatus fueram, & ſucceſſor D.De-
cij Florentij Auximani,quo caſu omnes fatentur
intrepidè, in ſentētiæ executione coram tali ſuc-
ceſſore in officio citationem partis requiri, quia
coram hoc ipſo Iudice exequente nihil actū fuit,
nec deciſum, ex quo ei aliquid parte præſente ad
cauſam pertinēs liquerit, cum cauſa cognita exe-
cutio fieri debeat, quæ quidem cauſæ cognitio,li-
cet coram primo Iudice interuenerit, ſicq; pro-
pterea alia citatio,vt ſupra non requiratur, tamē
3 cum coram me ſucceſſore † nulla prorſus parte
legitimè præſente cauſæ cognitio interuenerit,
meritò partis citatio requiri debere omnino vi-
detur, prout expreſſe in terminis tradit Alex. in
d.§.in venditione,num.30.verſi.tertio limit.& in
conſi.30.col.fin.verſic.quoad ſeptimum. lib.1. &
Marant.in tract.de iud.par.6.in tit.de execu. ſent.
* nu. 18. & communiter * ſequi tradit Port. Imol.
in tractat.comm.concl.in lib.1.conclu.vltima.in
30. Ampl. verſic. tertia fuit opinio.cum pluribus
alijs ab eo ibidem relatis.

Quemadmodum etiam traditur à Doctor. ꝙ
4 quando à ſententia fuit appellatum,& appellatio
eſt deſerta, & elapſa fatalia, talis ſententia execu-
tioni demandari non poterit,niſi partis citatio in-
teruenerit,quia poterit eſſe,ꝙ appellans legitime
impeditus ſuam non fuerit proſecutus appellatio
nē,quod Ipſi iudici omnino liquere debet, quod
abſq; citatione minime fieri poterit,ſicque cauſæ
cognitio,& conſequenter citatio, prout in ſupe-
riori caſu interuenire debet,quemadmodū in ter-
minis iſtis tradit Bar.in l.j.in fi.ff.nil noua.app.pē.
vbi dicit, ꝙ tunc pars citari debet ad opponendū
quicquid vult,ne dicta ſententia exequatur. Et ita
etiam tradit & ſequitur.Bal.in l.ſi contra.C.de ap
pel.& in l.2.§.fi.C.de temp.app. & Dec.in cōſ. 97.
col.2.& Maran.vbi ſupra nu. 16. quod in practica
obſeruari tradit Apoſtil.ad Alex. in conſi.72. lib.
7.& in d.§.in vēditione, nu.32.tradit idem Alex
& eſt tex.vbi hoc notatur in c.ex ratione, de app.
& in l fi.in fi.vbi not.Bal. C. de temp.appel. quod,
communiter etiam tradi à Doct.in l.ſi contra. C.
de appel. dicit Marant. in loco ſupra proxime ci-
tato:& faciunt in materia cōſimili,nouiſſime tra-
dita per Mitiguer.obſeruatione 73.cent.3.

Propterea ſuper hoc cauſæ Patroni concorda-
bant,& in vnum concurrere videbantur,ſed prin
cipaliter dubitabatur an procurator,vel principa-
lis ipſe cauſæ citari deberet. Dominus Petrus, Ia-
cobus cauſidicus Peruſinus aſſerebat ſufficere ci-
tationem Procuratoris,per doctr.Bar.in l.memi-
nerint,nu.5 C.vn.vi. Vbi Bar.dicit,quòd quando
5 † producitur ſententia,& executioni mandari pe-
titur coram iudice,debet citari Dominus,vel pro
curator ;ergo videbatur ſimpliciter dicendū Pro-
curatoris citationem ſufficere. Et licet pūctus iſte
de citando procuratore non tangatur neq; à Do-
ctoribus in d.§. in venditione, nec à Marant. vbi
ſupra, neque etiam à Mariano Socy.in d.tract.ci-
tatio.præſertim in ſupra allegato art.7. nume 22.
vbi Materia executionis ſententiæ examinatur.
6 †Nihilominus putabam tutius fuiſſe,& Dominū,
& Procuratorem citari. Verum quia principalis
Peruſiæ non degebat, hoc exequi minime pote-
rat. Et ſic dubium remanebat, an procurator ipſe
citari deberet, & poſſet, & dubium faciebat, quia
cum iam eſſet finita lis per ſententiam, & Procu-
rator ex aduerſo ad bancum iuris fuerit proteſta-
tus nolle amplius in cauſa comparere, videbatur
principalem, non procuratorem eſſe citandum.
Nam licet procurator ad omnem actū citari poſ-
ſit regulariter.l.1.§.vſus.de Procurator.c.j. de iud.
lib.6.cum non cogatur quis perſonaliter compa-
rere,niſi ex cauſa.l pen. C.de procur.regula tamē
iſta fallit tribus caſibus.

7 Primò † quando procurator eſſet abſens. Secū-
dò,quando eſſet aliter impeditus. Tertiò,quando
declarauerit procurator nolle amplius in cauſa cō
parere. Ita poſt Domi. de S.Gemin. Philip.Franc.
Bald.Iac.de S.Georg.Felyn.& alios tradit Boer.in
deciſ.28.nu.5.

Præterea quando procurator ſimpliciter cōſti
tuitur in prima inſtantia,ēt remota proteſtatione
illa, nō debet Procurator ſed Dominus citari. Nā
cum per ſententiam diſſinitiuam expirauerit of-
ficium Procuratoris, tantūmodo appellare tene-
batur, & non appellationem proſequi. Doct.cō-
* muniter * in l.inuitus. C. de procur. Fely.in c.cau
ſam quæ, col.3.ver.ſic etiā, de re iudi.& latiſſimè
Boer.poſt alios, quos allegat in d.deciſ.285.nu.9.
& velle exequi ſententiam eſt quodammodo no-
uum iudicium, cum debebāt interuenire requiſi-
ta à Do-

ta à Doctoribus in d. §. in venditione, meritò in caſu iſto dominus, non procurator, citari debere videbatur.

8 Nec obſtat † doct. Bar. in d. l. meminerint, quia doctr. illa procedere poteſt, quando procurator eſſet conſtitutus & in ſecunda inſtantia; ſed cum D. Antonius Nutius de Caſtro Paſſignani procurator fuerit tantum cõſtitutus in prima inſtantia, vt præſupponitur, meritò ipſe procurator citãdus non erat. Præterea doctr. illa non arctat; ſed dicit ſufficere citationẽ incipere à Domino, vel à Procuratore, vt ibi: præterea & tertio illud intelligitur ſimpliciter, non ſi per procuratorem eius officio fuerit renunciatum, prout in præſenti caſu contingit.

Ex quibus elicitur concluſio, quod quando procurator fuit conſtitutus in prima inſtantia, ſeu in ſecunda inſtantia, & renuerit velle in cauſa patrocinari, ſemper in executione ſententiæ dominus ipſe principalis eſt citandus, & non Procurator, & ſic eſt intelligendus Bar. in d. l. meminerint, & aliæ doctrinæ ſupra allegatæ, pronunciaui dominum, non Procuratorem, fore citandum ex præmiſſis. Laus Deo.

Ioſ. Ludouicus Aud.

Deciſio VII.

SVMMARIVM.

Scriptura ad quam, & ſcriptura ex qua, quæ dicatur.

Scriptura ad quam debet habere ſubſcriptionem trium teſtium quando ſcribens eſt peritus, quando autem ſcribens eſt imperitus requiritur ſubſcriptio quinque teſtium.

Libram auri hodie conſtituunt centum, & ſeptem aurei.

Teſtes ſubſcripti ad hoc vt probent, neceſſe eſt quod viuant ratione hic aſſignata.

Comparatio ad hoc vt fiat, requiritur, quòd alia probatio haberi non poſſit.

6 *Scriptura ex qua, debet pariter eſſe adnotata tribus teſtibus cum eorum ſubſcriptione, quorum duo ſaltem de eorum ſubſcriptione atteſtetur.*

7 *Comparatio prædicta quando eſt fienda, requiritur quòd ſaltem duo periti adhibeantur.*

8 *Peritorum iuramentum non debet eſſe veritatis, ſed credulitatis.*

9 *Hoc tamen eſt intelligendum ſi dicti periti commode haberi poſſunt: quemadmodum in inſigni iſta ciuitate Peruſiæ, & alijs ſimilib. locis, alias ſecus.*

10 *Comparatio quæ fit de ſcriptura ad quam de ſcriptura ex qua debet habere literas, & caracteres ſimiles, arbitrio tamen iudicis.*

11 *Teſtes, qui recognoſcunt eorum ſubſcriptione ex communi doctorum ſententia omnino probant.*

12 *Teſtes qui negant eorum ſubſcriptionem non probant, ad hoc tamen, vt eorum ſubſcriptio aliquam præſumptionem faciat, arbitrio iudicis debet fieri talis comparatio literarum.*

13 *Teſtes qui deponunt de contentis in ſcriptura, & ſic de veritate negotij, omnino probant, & duo teſtes ſufficiunt, & probatio iſta æquipollet inſtrumento iurato.*

14 *Si autem non deponunt de contentis in ſcriptura, ſed tantum vidiſſe ſcribi, & præſentes fuiſſe, tunc arbitrio iudicis probant.*

15 *Quidam ſuſpenſus Romæ in principio Pont. S. D. N. Pij Papæ V. eo quia adulterauerat manum, & caracteres Summi Pontif. præf. ..., in quibuſdam bullis cum tali ſimilitudine, vt Põtifex ipſe, & Archiepiſcopus Muſſeus Datarius vix eam recognoſcerent.*

16 *Iudex ex cã poteſt induci ad plene credendum teſtibus.*

17 *Teſtes licet deponant habere notam manum, & caracteres alicui, ſi tamen non fuerunt præſentes nihil probãt, relinquitur tamen arbitrio iudicis.*

18 *Tempus, ætas, attramentum, languor, & alia ſimilia ſæpe diuerſitatem literarum inducunt.*

19 *Opinioni vniuerſitatis, & collegij magis adhærere debemus, quam opinioni particularis Doctoris.*

20 *Capi. al conſ. 270. nu 9 lib. 2. nouiter enucleatur, atque declaratur.*

21 *Scriptura ad hoc, vt probet, debet fieri literarum comparatio, & per depoſitionem teſtium recognitio coniunctim, quando dicta ſcriptura negatur ex comm. doctorum calculo.*

ARGVMENTVM.

¶ Scripturæ priuatæ authoritas, & fides, & comparatio literarum, quomodo, & qualiter ſit facienda, hic enucleatur.

HIERONYMVS, & Leander filij, & hæredes q. Antonij Pergentilis de Aſſiſio habitatores Peruſij diu litigauerũt cum Bartholomæo Bectulo de Peruſia ſuper quadam pecuniarum ſumma, & tandem d. Bartholomęus fuit condemnatus per Dominum Sebaſtianum Donatum Bobienſem tunc temporis Peruſij Auditorem, & introducta cauſa coram me per viam appellationis fuit per me ſententiarum prout in notula iuxta ſtilum curiæ dictæ ciuitatis Peruſinæ, & dum cauſa ventilaretur prædictus Bartholomæus confitebatur debitum, verum dicebat particulam debiti prædicti, videlicet florenos octo ſoluiſſe Antonio Pergentilis patri ſuorum aduerſariorum, prout de dicta ſolutione in proceſſu cõſtabat in quadam charta ſcripta manu cuiuſdam Notarij ad præſens præmortui, & ſubſcripta manu dicti Antonij.

Replicabatur per Agentes chartam illam non fuiſſe ſubſcriptam ab Antonio eorum patre, & econuerſo plures teſtes examinati fuerunt ad illas literas, & manum dicti Antonij recognoſcendã, & comprobandam.

Ego autem in hac facti ſpecie, & controuerſia dicebã potiora eſſe iura ex parte dictorum Agentium, & ex infraſcriptis mouebar.

Nanque ſcriptura priuata manu tertij confecta
à debitore tãtum ſubſcripta, & nulla teſtium ſub-
ſcriptione munita in judicio producta, & à parte
negata, qualis illa fuit, de qua ſupra altero de tri-
bus modis probari poteſt, nempe, vt per compa-
rationem literarum ſolum, vt per teſtium depoſi
tionem ſolum, vt per vtrunque coniunctim.

Primò caſu quando ſcriptura negata per litera-
rum comparationem probari nititur, in primis,
& ante omnia literarum ipſa comparatio legiti-
me fieri debet, quæ quidem tunc legitimè fieri di-
citur, quando duæ afferuntur ſcripturæ, vna ad
1 quam, & altera ex qua comparatio fiat. † Et ſcri-
ptura ad quam eſt illa quæ in iudicio producitur
vt ei fides adhibeatur; cõtinens illud, ad quod de-
bitor eſt obligatus & ſcriptura ex qua eſt illa, quæ
in iudicio producitur vt ex ea ſimilitudo accipia-
tur, cum alia ſcriptura in iudicio porrecta debitũ
cõtineatur, de cuius tamen fide dubitatur. Ita enim
dicit Cyn. in l. comparationes. C. de fide inſtru. &
Ang. in auth. ſiquis. C. q pot. in pignor. hab. & re-
fert Curt. in repet. l. admonendi num. 114. & ibid.
Lud. Roma. nu. 50. de iureiur. & Rolan. à Vall. in
conſi. 26. lib. 1. & tradit etiam glo. in auth. de inſtr.
caut. & fid. in prin. in verb. ex collatione. & gl. in l.
comparationes præallegata, in verb. ſubſcriptio-
nes, & tradit Bart. in l. ſcripturas, num. 2. C. qui po-
tior. in pigno. hab. Alex conſi. 76. col. 2. lib. 3. Dec.
conſi. 615. col. 2. verſi. ſimiliter. Crauet. in tract. de
antiquit. temp. par. 1. num. 74.

2 Et ſcriptura † ipſa ad quam, ſubſcriptionem triũ
teſtium cõtinere debet, quando peritus literarum
in ſumma excedente libram vnam auri ſeſe obli-
uit. Alex. conſ. 181, nu. 5. lib. 2. Pet. Io, Anch, quæſt,
famil. 10. num. 7. par. 1. quando autem imperitus,
quinque teſtium ſubſcriptionem requirit, ita eſt
tex. & ibi not. iunct, glo. in l. fin. & in auth. ſed no-
uo iure. C. ſi cert. pet. & tradit Alber. in d. l. com-
parationes. quam quidem libram auri hodie con-
3 ſtituunt † centum, & ſeptem aurei, vt tradit Rol.
à Vall. in tract. de lucr. dot. q. 53. in fin. diminutus
eſt enim valor hodie antiqui aurei, vt atteſtatur
Port. Imol. ſiue quiſquis is fuerit in tract. comm.
opin. in lib. 1. conc. 40. in 12. limit. & ſuper mate-
ria iſtius comparationis literarũ, & ſcripturæ pri-
uatæ ſemper eſt videndus Crauett. in tractat. de
antiquit. temp. par. 1. nu. 64. & ſeq.

4 Secundò † requiritur quod teſtes ſubſcripti vi-
uant, ratio autem aſſignari poterit, quia ſi teſtes
præmortui eſſent, ſcriptura illa nuda remaneret,
& ex illa nullum bonum poſſet ſumi argumentũ,
ad not. per glo. in l. 1. & 2. C. de teſta. & per Fulg. in
conſil. 79. col. pen. & vlt. & per Boſſ. in tit. de falſ.
num. 26 & facit optime text. in c. 2. de fide inſtru.
& in §. ſi verò moriantur. in auth. de inſtr. caut. &
fid. & tradit idem Rol. à Val. in conſ. 84. nu. 4. li. 3.

5 Tertiò † requiritur ad hoc, vt comparatio legi-
time fiat, quòd alia probatio haberi non potuerit,
& ſic iureiurando affirmetur. ita probatur in d.
auth. de inſtr. caut. & fid. in §. ſi vero nihil, & ita
quoque tradit Apoſtil. ad Bart. in l. nuda. col. pen.
de donat. & gloſſ. in d. l. comparationes. § omnes.

6 Quarto † quod ſcriptura ex qua, tribus teſtibus
ſit adnotata cum eorum ſubſcriptione, quorum
duo ſaltem de eorum ſubſcriptione atteſtentur,
ita eſt text. in §. ſiquis igitur. Aut. de inſtr. caut. &
fid. & not. in d. l. comparationes. Niſi pars confite-
retur ſubſcriptiones illas eſſe eorundem met te-
ſtium, vt dicit Ang. in aut. ſi quis. C. qui potior. in
pignor. hab. & niſi etiam talis ſcriptura ex qua, fue-
rit pars in iudicio vſa. vt eſt text. vbi not. in aut. ad
hæc. C. de fid. inſtru. quia talis vſus inducit appro-
bationem, vt dicit Alber. ibid. & niſi etiam eſſet
publicum inſtrumentum talis ſcriptura ex qua,
quia publicum inſtrumentũ maximum robur ha-
bet. vt not. in §. ſed ſi inſtrumenta. in Aut. de inſtr.
caut. & fid. Namque vt ait Curt. in d. l. admonen-
di. nu. 114. comparatio fieri poteſt etiam de ſcri-
ptura publica ad priuatam, quemadmodum de
priuata ad priuatam habentẽ teſtium ſubſcriptio-
nes, & de priuata ad publicam, & econuerſo. Et
* hoc dicit ibid. Curt. quod communiter * à Docto-
ribus eſt receptum.

7 Quintò † in dicta comparatione fienda requi-
ritur quòd periti in arte ſcribendi adhibeantur &
ſaltem duo eſſe debent per not. per Alex in conſi.
148. excellentiſſime Domine. num. 1. & 6. lib. 2. &
per Campeg. in tract. de teſti. reg. 302. verſi ſecun-
do fallit, & per Bar. in proem. ff. or. in fin. & l. ſemel.
C. de re militari. lib. 12. & probat etiam text. in d.
l. comparationes. in §. omnes, quemadmodum
vidi poſtea aduertiſſe doctiſſimum Menoch. in
tract. de arbitr. iudi. lib. 2. cent. 2. in caſu 114. num.
26 & 27. vbi per alias authoritates hoc idem in ijs
terminis comprobauit.

Inſuper oportet, quòd tales periti iurati depo-
nant; vt eſt text. in d. l. comparationes. in d. §. om-
nes. in princ. prout etiam tradit Rip. in d. l. admo-
nendi num, 3. & Menoch. vbi ſupra nu. 27. quod
8 quidem iuramentum † non debet eſſe iuramen-
tum veritatis, ſed credulitatis, cum ipſi non tan-
quam teſtes, ſed vt periti in arte deponant, quo
caſu credulitatis ſatis eſt iuſiurandum interueni-
re, vt dicit Rip. in d. l. admonendi, num. 196. cum
non de iis, quæ ſub ſenſum cadunt, ſed quæ ſub
intellectu eorum deponere debeant, vt dicit Cæp.
in conſi. crim. 61. num. 9. & faciunt tradita ab eo-
dem in conſi. 28. nu. 10. & à Bart. in l. 1. in fi. princ.
de ventr. inſp. & latiſſime à Iaſ. in rub. de iureiur.
nume. 4. & per Camp. in d. tract. de teſtib. d. reg.
302. verſic. 4. fallit, & facit text. in ca. fin. de frig. &
maleficiat.

Et quòd dictum eſt quod duo periti adhiberi
9 debent, ita erit intelligendum † ſi commodè ha-
beri potuerint, vt puta ſi caſus in inſigni ciuitate,
vt eſt Peruſina, eueniret, vbi ſimiles; & aliarum
quarumcunque liberalium artium peritiores non
deſunt, alioquin vnus tantum ſufficeret, per ea
quæ tradit Bart. in d. l. 1. & Cæp. in d. conſi. 61. nu.
5. & ſeq. quod à dicto Menoch. viro alioquin eru-
ditiſſi-

ditiſſimo non fuit conſideratum in loco ſuperius proximè citato.

Eo autem ordine tales periti ſuper dicta comparatione fienda debebunt ea obſeruare, quæ à d. Menoch. ibid. nume. 29. & ſeq. tradita ſunt; quæ breuitatis cauſa hic non inſerere mihi viſum fuit.

10 Sexto, & vltimo † requiritur in ipſa literarum comparatione fienda, quòd ſcriptura ad quam, & ſcriptura ex qua, & literæ & characteres in eis contentæ ſint omnino ſimiles, circa quod plurimum iudicis arbitrio tribuitur, ita dicit Cur. in d. l. admonendi nu. di. 114. & Menoc. ubi ſupra qui permulta allegant, quæ uideri poterunt.

Nec omitto quòd quamplurima alia, ad hanc ſimilem comparationem, literarum ſpectantia à Doctor. in locis ſuperius citatis pertractantur quæ conſulto prætermittenda duxi, cum ad caſum propoſitæ quæſtionis noſtræ parum facere uideantur, & ſcilicet, quæ ad illam literarum comparationem ſpectant, quæ per ſcripturam ad quā ex ſcriptura ex qua fieri ſolet. de qua ſupra cum dicta Apocha ut ſupra coram me producta, & negata per huiuſmodi literarum comparationem minime nec probata, nec conata fuerit probari.

Capiendo igitur ſecundum caſum, quando ſcilicet per teſtium depoſitionem ſolum ſcriptura negata probari nititur, qui eſt caſus noſter, cum aduerſarij dictam ſcripturam, ut ſupra negatam plurimorum uirorum teſtimonio comprobare fuerint conati. Dicebam, nec ex hoc capite dictā ſubſcriptionem eſſe probatam.

Nanq; teſtes, qui volunt probare aliquam ſcripturam manu alicuius fuiſſe ſcriptam, prout dictus Bartholomæus dictam ſubſcriptionem manu dicti Antonij probare intendebat per dictorū teſtium depoſitiones, aut illud probant, quia erāt in dicta ſcriptura, ſeu Apocha, & apodiſſa ſubſcripti, & tunc, aut eorum ſubſcriptiones recognoſcunt, aut non, aut illud probant, quia præſentes fuerint, quando talis ſcriptura ſcribebatur. & illam ſcribere per ſcribentem viderunt, & tunc, aut deponunt de contentis quoque in dicta ſcriptura, aut ſimpliciter vidiſſe ſcribere, & fuiſſe præſentes, aut, & vltimo illud probant, dicendo quod manum, literas, & characteres illius qui ſcripſit notiſſimam habent, quia plures illum ſcribere viderunt, & hic eſt caſus noſter.

11 Primo caſu † de omnium veritate breuiter videbatur dicendum quando dicti teſtes erant ſubſcripti, aut dicebam eorum ſubſcriptionem recognoſcunt, aut non, ſi recognoſcunt, communis

* eſt * & ab omnibus approbata concluſio, quòd plenè probant manum, & literas. Ita probat text. in §. ſi quis igitur. Aut. de inſtr. caut. & fi. & tradit Bar. in l. ſcripturas. C. qui potior. in pignor. hab. & Curt. in d. l. admonendi. num. 109. & 120. & ibid. Caccialup. nu. 55. & nu. 60. Vbi dicunt hoc eſſe verum etiam ꝙ dicti teſtes nihil de contentis in dicta ſcriptura deponant.

12 Si autem † eorum ſubſcriptionem non recognoſcunt, quia eorum ſubſcriptiones negant, tūc nullam inducent probationem, niſi legitima ſuarum literarum comparatio interueniat, dictorū ſcilicet teſtium, quo tamen caſu non niſi qualem qualem probationem inducent. Ita tradit Caccialup. vbi ſupra nume. 61. & allegat idem tenere Saly in d. l. admonendi. Eſt enim diuerſus hic caſus ab eo, quando teſtes non recognoſcunt, quia mortui, aut abſentes, quo caſu locum habent ſuperius tradita in ſecundo caſu principali. & à Caccialup. vbi ſupra num. 61. nanque nos loquimur de probanda ſcriptura, & ſubſcriptione teſtium per eorum recognitionem, non autem in caſu, quo probari non poſſet, & faciunt etiam ad prædicta tradita ab eodem ibid. in 18. concluſ. num. 66.

Secundo caſu principali, quando teſtes fuerūt præſentes, & ſcribere viderunt, & tunc dicebam ꝙ aut deponunt etiam, præter præſentiam, de cōtentis in dicta ſcriptura, & circa eius ſubſtantialia, aut ſimpliciter tantum præſentes fuiſſe, & ſcri-
13 bere vidiſſe dicunt. Si de contentis † in dicta ſcriptura, & ſic de debito etiam deponunt, tunc ex
* communi * omnium Doctorum calculo plene, dicitur probata ipſa ſcriptura, imo tunc etiam debitum plene probatum dicetur, & duo teſtes ſufficiunt, qui cum deponant de veritate negocij faciunt creditorem præferri, etiam contra inſtrumenta publica, ad tradita poſt alios per Petr. Io. Ancha. quæſt. famil. 10. nu. 2. part. 1. per Ruin. conſi. 46 nu. 8. lib. 4. Bar. Soc. conſi. 274. lib. 2. Crauet. in tract. de antiquit. temp. par. 1. num. 58. ob quas doctrinas ego hic Peruſiæ iudicaui ad fauorem d. Io. Mariæ Valeriani de Peruſia contra alios creditores magiſtri Herculani ſcaleinæ phiſici, manu ſer Petri Franciſci Tanciolini Peruſini notarij Curialis, & eſt ratio, cum teſtes inſtrumentis æquiparentur quo ad fidem faciendam l. in exercendis cum materia. C. de fid. inſtr. & faciunt ad prædicta tradita principaliter à Barto. in aut. ſi contractus nu. 6. C. de fid. inſtru. & in l. nuda. col. pen. de donat. & hoc ſecutus eſt Curt. in d. l. admonendi.
* nu. 110. hocq; communiter * obſeruari tradit ibidem Iaſ. nu. 85. & Rip. nu. 107. cum aliis ibidem relatis. & Caccialup. num. 62. quod diligenter notari mandat.

14 Si autem † de contentis in dicta ſcriptura non deponunt, ſed tantum præſentes fuiſſe, & ſcribere uidiſſe atteſtentur, tunc communiter deciditur arbitrio iudicis relinqui, an plene, an vero ſemiplene dicta ſcriptura fuerit probata, an ſcilicet ſit manu dicti debitoris ſcripta. namque licet teſtes præſentes fuerint, & viderint, quādo talis debitor ſcribebat, tamen facillime in dicta recognitione decipi poterunt, cum continuò hominum malitia excreſcente, non pauci reperiantur, qui ita recte aliorum manum literas, & characteres in ſcribendo imitantur ut vix alteram ab altera peritiſſimus etiam quiſque recognoſcere poſſet, quem-
15 admodum quandoque † ego proprijs oculis vidi, præſertim Romæ annis proxime elapſis in prin.

Pontif.

Pontif. Sanctiſſ. D.N. Pij Papæ V. tunc enim aderat Romæ quidam qui ita adulterabat manum Summi Pontif. in his quæ expediri ſolent per Datarium, vt etiam ſanctitas ſua vix recognoſcere poſſet manum ſuam ab illa, nec etiam Reuerendiſſimus Datarius Maffeus, quod tamen ſcelus fuit detectum, & ille talis captus, & laqueo ſuſpẽſus Romæ propè pontem S. Angeli, prout hiſce oculis vidi, & ſic niſi in hoc plurimum iudicis arbitrio tribueretur, facile eſſet quod ſcripturæ tales perſæpe vitiarentur, & qui eſt creditor, quandoq; debitor euaderet, cum hominem homini lupum eſſe à natura compertum ſit. Et propterea non immeritò Doctor. ita conſtituere voluerunt, prout in primis voluit Bar. in d.l. admonendi, num. 26. & ſequutus eſt Curt. ibid. num. 110. & Caccialup. nu. 62. vbi hoc perpetuo mandat non tradi obli-
16 uioni † quia quãdoque poterit eſſe tanta teſtium fides, vt iudex ipſe ad plenè credendum eis inducatur, argum. l. 3. §. eiuſdem quoque, de teſtib. & huius quoq; opin. fuit Ruyn. in conſi. 79. nume. 3. lib. 4. & hoc nouiſſimè audacter tradere non fuit veritus Menoch. in d. tracta. de arbit. iud. in d. caſ. 114. num. 20. Et quia hic nõ eſt caſus noſter, ideo ad tradita ad Docto. in locis ſupra citatis, pro iis, quæ ad latiorem prædictorum cognitionem pertinent, me remittere ſatis erit, Non prætermittendo quod præſentia trium teſtium requiritur. Didac. cap. 22. car. 341. pract. quæſt. vbi de commu-
* ni * atteſtatur, & Alciat. conſi. 14. lib. 5. tomo 2.

Capiendo igitur tertium, & vltimum caſum prępoſitæ quæſtionis, quando ſcilicet teſtes ſcripturam eſſe manu alicuius probare nituntur, dicẽdo quòd notam habent manum illius, licet præſentes non fuerint, vt ſupra, qui eſt caſus noſter, & qui tunc in controuerſia verſabatur. Dicebam Bartholomæum ipſum obtinere minimè poſſe,
17 cum teſtes deponendo † habere notam manum, literas, figuras, & characteres alicuius ſimpliciter abſque alio minimè propter hoc talem ſcripturã, ſeu etiam chirographum, illius eſſe probent, pro quo deponere voluerunt, niſi etiam fuerint præſentes, quando ille ſcribebat, quo caſu nec etiam plene probant, niſi arbitrio iudicis, vt ſupra. Et optimam, veriſſimamque rationem huius concluſionis aſſignauit Imperator in auth. de inſtru. caut. & fid. circa princ. quàm etiam diligẽtiſſimus quiſque accurata experientia potuit obſeruaſſe, de qua meminit etiã Grauatius ad praxim Veſtr.
18 lib. 6. cap. 1. nu. 26. † Nempe quia tempus ipſum quam ſæpiſſimè literarum diſſimilitudinem inducit, quando quidem non ita quis iuuenis, & robuſtus quemadmodum ſenex; & vt plurimũ tremens, vt experientia docet, ſcribere poſſit, Nam prætereundo, quòd quandoq; languor, quandoque calami, & attramenti mutatio literarũ ipſam diſſimilitudinem perſæpe inducere poſſunt, vt etiam expreſſe traditur in loco ſuperius proximè citato; Et quod plus eſt, vno, & eodem die quis met etiam inuitatus haud ſimilis literas ſcribere poterit, vt quando manus aliquo ex opere eſſet defatigata, & ſimilibus ex cauſis. Ex quibus facillimè colligi poteſt, quàm fallax ſit illorum teſtium iudicium, qui ex notitia ſolum alicuius literarum identitatem comprobare nituntur. Non imme-
* ritò igitur communi * omnium calculo conſtitutum fuit, quod licet quis pluries aliquem ſcribere viderit, & qualitatem eius ſcripturæ notam habere profiteatur, cum tamen facillimè decipi poſſit, licet deponere audeat ſe literas illas, & manũ illius recognoſcere, quia pluries illum ſcribere vidit, & propterea iudicat talem ſcripturam manu illius ſcriptam fuiſſe, minimè nihilominus probat, & teſtes ita deponendo nullam prorſus fidẽ facere poſſunt; Quod principaliter notatur in §. ſi quis igitur. ibi, præſentes teſtes. in auth. de inſtr. caut. & fid. & in gl. magna in auth. & ſi contractus ibi, vel quod eis præſentib. C. de fid. inſtru. & hoc idem tradit Bar. in l. nuda ratio. num. 6. de dona. & in l. admonendi. num. 26. & Bal. in auth. ſed nouo iure. C. ſi cert. pet. Et ſequutus eſt Rip. in d. l. admonendi, num. 104. & nu. 106. & Caccialup. ibid. nu. 55. verſ. profecto. & Curt. nu. 109. & 113. & nullos profectò habet hæc opinio cõtradictores, namq; eam ſequutus eſt Roma. in d. l. nuda. Bar. in d. aut. & ſi contractus. col. 2. verſ. oppono. Fely. in c. 2. de fid. inſtru. & ibi etiam But. & Panor. & Barto. in l. ſcripturas. C. qui pot. in pig. hab. Crauett. in loco ſupra allegato de antiq. temp. Alex. conſ. 150. col. 7. lib. 5. & conſi. 80. lib. 4. & conſ. 76. col. 1. lib. 3. & in conſ. 181. num. 3. lib. 2. & in conſi. 58. lib. 7. & in conſi. 103. num. 4. & nu. 2. eo. lib. 7. & in conſ. 150. num. 16. lib. 5. & in conſi. 123. nu. 4. & ſeq. lib. 1. & in conſi. 114. lib. 7. Ideoq; Dec. in conſ. 615. col. 2. dicit Ang. in auth. ſi quis vult cauté. C. qui pot. in pig. hab. aduertiſſe mercatores vt cauti ſint, & ne confident in his ſimplicibus apodiſſis propter earum periculum, ſi à partibus negarentur. Et ibid. ſubdit hanc opinionem ſequutum fuiſſe Cæſareũ ſenatum Neapolitanum, prout etiã refert Afflic. in deciſ. 181. & propterea tanto magis hæc cõclu-
19 ſio indubitata reducitur cũ † magis opinioni vniuerſitatis alicuius, & collegij, vbi plurimi doctiſſimi viri interuenire ſolent, adhærere debeamus, quam conſilio alicuius particularis. iuxta no. in c. prudentiam. & ibi Abb. in princ. de offic. deleg. & not. in 20. diſt. c. ſi. per plures enim melius veritas inuenitur c. per hoc §. verũ vbi Dom. de S. Gemi. de hære. in 6. Hanc etiam opinionẽ intrepide veriſſimam eſſe dixit Stepha. Bertr. in conſi. 140. lib. 2. Soc. Iun. in conſi. 57. nu. 18. lib. 2. Ruin. in conſi. 56. lib. 4. vbi in terminis loquitur in pulcherrimo caſu, & Soc. Sen. in cõſi. 274. col. 10. lib. 2. & Pariſ. in conſi. 55. num. 13. lib. 4. Et nouiſſimè ferè poſt omnes idem tradit Menoch. in tract. de arbit. iud. in lib. 2. cent. 2. in caſ. 114. nu. 22. & Rolan. à Valle in conſi. 26. nu. 5. lib. 1.

20 Et hoc † notandum eſt pro declaratione eorũ, quæ tradit Cepha. in conſi. 270. nu. 9. lib. 2 vbi producebatur ſcriptura priuata quatuor teſtium ſubſcriptione

ſcriptione munita, quorum duo morte præuenti eorum recognitionem facere non potuerunt, & ſic videbatur quod ſcriptura ipſa nulla redderetur, per ea quæ ibid. tradit Ceph. & à nobis ſuperius ſuo loco fuſius traditum fuit, nihilominus contrà reſpondit, quòd dicta ſcriptura valebit, quia licet præmortui teſtes eorum ſubſcriptionẽ recognoſcere non potuerint, tamen alij duo loco illorum dictorum teſtium præmortuorum ſubſcriptiones recognoſcere potuerunt, ratio eſt, quia viuentes teſtes præſentes fuerunt, & viderunt alios præmortuos ſubſcribere, à contrario ergo ſenſu niſi fuiſſent præſentes dictam recognitionem facere minime potuiſſent, ita igitur intelligi debent tradita ibid. à Cephal. prout ipſe plenè intelligere voluit, ne videatur à tam receptiſſima omnium ſententia recedere voluiſſe. Quam copioſe etiam exornauit Gram. deciſ. 84. & deciſ. 103. nu. 13. & ſeq. & deciſ. 106. nu. 33. & ſeq.

21 Tertio & vltimo ſcriptura poteſt probari coniunctim, nempe per literarum cõparationem, & per teſtium depoſitionem. Rom. in l. admonendi. nume. 49. verſicul. vltimo & ibi Bart. nume. 26. Rip. nume. 116. Caccialup. num. 62. concluſ. 9. & Crauett. vbi ſupra qui caſus nullam habet difficultatem.

Prædictis igitur rationibus, & cauſis motus ego iudicaui ſatis non fuiſſe probatum, dictam ſubſcriptionem ad dictam apocham & apodiſſam fuiſſe manu dicti Antonij ſcriptam, manu ſer Cæſaris Paulini Peruſ. not. Curialis. Laus Deo.

Ioſ. Ludouicus Aud.

Deciſio VIII.

SVMMARIVM.

1 *Poſitiones adinuentæ ſunt, vt pars releuetur ab onere probandi.*

2 *Probatio per teſtes grauis omnino dicitur.*

3 *Reſpondens, credo vt ponitur, ſi inſtrumentum, vel ſcriptura appareat, talis reſponſio in curia Romana non admittitur.*

4 *Reſpondens poſitioni non credo niſi inſtrumentum appareat, non dicitur rectè reſpondere, quia ex tali reſponſione pars non releuatur ab onere probandi.*

5 *Simpliciter illud fieri dicitur, quod ex verbis nullam habet modificationem.*

6 *Reſpondere ille dicitur poſitioni, qui nihil addit, vel detrahit poſitioni.*

7 *Poeta*[illegible] *dictum, ſemiuirumque bouem, ſemibouemque virum, non dicitur nec ſimpliciter vir, nec ſimpliciter bos.*

8 *Reſpondens, credo ſi inſtrumentum appareat, vel prout in inſtrumento continetur, non dicitur ſufficienter reſpondere, quia pars non releuatur ab onere probandi.*

9 *Poſitionibus quis tenetur reſpondere, & dubitat de reſponſione per eum facienda, danda eſt ſibi dilatio ad deliberandum.*

10 *Franciſcus Coruuccius doctor Peruſinus, & iuuenis magnæ expectationis.*

11 *Reſpondens poſitioni in qua fit mentio de aliquo inſtrumento, ſi dicit credo prout in inſtrumento apparet, valida eſt iſta reſponſio ex communi Doct. opinione.*

12 *Reſpondens poſitioni mentionem facienti de aliquo inſtrumento, credo prout in inſtrumento continetur, perinde eſt, ac ſi expreſſiſſet ea, quæ in inſtrumento continentur.*

13 *Exprimere aliquid expreſſe, vel per relationem ad aliud idem eſt.*

14 *Poſitio quando facit mentionem de aliquo inſtrumento, & reſpondens dicet, credo prout in inſtrumento continetur, reſponſio dicitur conformis poſitioni, & pars releuat ab onere probandi.*

15 *Reſpondere debens poſitioni certitudinariè, reſpondere non tenetur, quando reſponſio concernit factum alienum.*

16 *Speculatoris dictum in §. nunc dicamus. in tit. de inſtr. edit. verſ. quid ſi quis in libello. declaratur.*

17 *Reſponſio certitudinariè, & ſimpliciter eſt facienda, quando adeſſet ſtatutum, aliàs ſecus, & eſt commun. opinio.*

18 *Bar. dictum & aliorum in d. §. ſi quis ſimpliciter procedit quando quis interrogatur de facto proprio, non de facto alieno.*

19 *Pract. Papien. in loco hic annotato reprehenditur.*

20 *Reſpondens, ſi inſtrumentum appareat, eſt diuerſa reſponſio ab illa, prout in inſtrumento continetur.*

21 *Doctor eſt intelligendus ſecundum leges quas allegat.*

22 *Quando quis abſque ſumptu ſe informare poteſt de veritate tenetur reſpondere præciſe, ſecus ſi cum ſumptu.*

23 *Appellatus regulariter tenetur tradere copiam ſententiæ, ſi illi ſi appellans poſſit aliũde copiam habere.*

24 *Poſitiones adinuentæ ſunt ad hoc vt ponens releuetur ab onere probandi.*

25 *Probandi onus non conſideratur circa expenſas, quæ in probando fieri contingunt, vt in extrahendis inſtrumentis, ſed ſolum circa difficultates probandi.*

26 *Poſitiones hodie loco interrogationum, quæ olim fiebãt ſucceſſerunt.*

27 *Interrogationes olim fiebant ad liberandum actorem ab onere probandi.*

28 *Poſitionum cauſa finalis fuit litium expeditio.*

29 *Reſpondere debens poſitioni debet habere terminum ad deliberatè reſpondendum, quando reus dubitat ſuper reſponſione facienda.*

30 *Ampliatur eſſe dandam talem dilationem etiam quando quis interrogaretur ſuper facto alieno, hoc tamen ſemper intelligit ſi talis informatio poteſt haberi abſq; ſumptu.*

31 *Poſitio quando eſt inuoluta, vel inſtrumentum eſſet inuolutum, vel plura capita contineret, tunc quis non tenetur, ſed ſufficit vt ſe remittat ad inſtrumentum.*

32 *Inſtrumentum ſiue ſententia ſi non ſunt apud acta, & factum non ſit inuolutũ quis præciſè reſpondere tenetur.*

33. *Inſtrumentum ſiue ſententia ſi eſt apud acta admittitur reſponſio, credo prout in inſtrumento, vel ſententia continetur.*

34 *Iudex ex æquitate poteſt, admittere reſponſionem etiam qualificatam ad euitandum calumniam ponentis.*

ARGVMENTVM.

Poſitionum materia hic latiſsime explicatur & nouis conſiderationibus cõtrarietates doctorum conciliantur; an & quando, & quomodo quis ſimpliciter vel per relationem ad acta ſiue inſtrumenta, aut ſententias reſpondere valeat, vel præciſe reſpondere cogatur.

DVBITABATVR an magnifica D. Hippolyta teneretur reſpõdere cuidam poſitioni productę nomine magnificæ D. Virginię, in qua quidem poſitione continebatur tenor cuiuſdam ſententiæ inter dictas partes latæ per D. Franciſcum Boninſegnum tunc temporis Peruſiæ Auditorem. Et dubium erat, an certitudinarie d. Domina Hippolyta reſpondere teneretur, affirmando, vel negando dictam ſententiam, an verò ſua reſponſio ſuſtineatur per eum, quæ alias per ipſam facta fuit, dum reſpondendo dictæ poſitioni dixit credere eſſe latam ſententiam, ſed eam non habere præ manibus, & illius tenorem ignorare, & ad illam ſeſe referre.

Et Aſſumendo partes dictæ D. Virginiæ pro ea allegabatur quòd D. Hippolyta tenebatur certitudinaliter reſpondere.

1 Primo, † quia poſitiones adinuentæ ſunt, vt
pars ponens releuetur ab onere probandi c. ſtatuimus. de confeſſ. lib. 6. l. cum qui. in prin. de iureiur.
Rolan. à Vall. conſi. 90. nu. 6. lib. 3. Spec. in titu. de
poſitio. §. ſecundo. dicens commodius eſſe aduer-
2 ſarium ad onera petitoris compelli † cum graue
ſit onus probandi per teſtes. l. is qui deſtinauit, de
rei vendic. ſed ſi talis reſponſio admitteretur, ponens ab onere probandi non releuaretur, igitur.
Secundò, adducebatur doctr. Spec. in tit. de inſtr.
edit. §. nunc dicimus. num. 5. ver. quid ſi aliquis in
3 libello, vbi dicit, quòd † in curia Rom. non admittitur talis reſponſio. Credo, quod ponitur ſi inſtrumentum appareat vel ſcriptura, de cuius tenore ponitur. dicit enim ibi Spec. oportere ſimpliciter negare, vel affirmare, alioquin pars in nihilo releuaretur. quia ſi inſtrumentum produceretur in iudicio, fidem faceret, nec alia poſitione opus eſſet.
Tertiò, prędicta comprobantur ex doctrina Matheſ. in not. 37. Nota, quòd ſi quis, vbi poſt Bart.
4 dicit de facto obtinuiſſe † ſtante prædicto ſtatuto,
quod poſitionibus ſimpliciter reſpondeatur, non admitti reſponſionem illam; Non credo niſi inſtrumentum appareat, quia tunc pars non releuaretur ab onere probandi. per no. in l. 2. §. quod obſeruare. de iuram. calum. & ibi Mattheſ. ſequutus eſt Bar. & alios in l. 1. §. ſiquis ſimpliciter in fi. vbi hanc materiam pertractant. de verb. oblig. cuius
5 quidem cõcluſionis ratio illa aſſignari ſolet † quia
illud dicitur ſimpliciter fieri, quod ex verbis nullam habet modificationem. l. 2. §. ſiquis à Princi-
6 pe, verſ. ſimpliciter. ne quid in loco pub. & † ille
ſimpliciter reſpondere dicitur, qui nihil addit, vel detrahit poſitioni, vt eſt text. & ibi ad hoc not. Bald. in l. fi. in verb. ſimpliciter. C. de dot. promiſſ. & not. Iaſ. vbi etiam multa alia tradit de hac dictione, ſimpliciter, & in hac materia, in l. 1. in 4. not. nume. 8. & ſeq. de vulg. & pupil. & Butrigell. in d. §. ſi quis ſimpliciter. nume. 23. vbi ponit de
7 illo Poetarum dicto † Semiuirumq́ue bouem, ſe-
mibouemq́ue virum, qui non erit nec ſimpliciter vir, nec ſimpliciter bos. Sic ſupradicta reſponſio ex prædictis ſimplex non dicetur, & propterea ſtante dicta doctrina Mattheſ. non admittenda videbatur. Quemadmodum etiam in terminis prædicta decidi videntur à pract. Pap. in form. excip. contr. poſitiones, verſ. pono, quòd publica vox, & fama, nu. 5. vbi ſi actor fecerit poſitionem, quòd reus eſt ſibi obligatus in decem per publicũ inſtrumentum, vel quòd iudex condemnauit eum in decem per ſententiam, & dictæ poſitioni
8 reus reſpondendo dicat, † credo ſi appareat inſtru-
mentum, vel prout in inſtrumento continetur dicit non ſufficienter reſponſum, quia ſic pars non releuaretur ab onere probandi, per ea, quæ allegat. Et ſtantibus prædictis inſtabatur pro hac ipſa parte dictæ D. Virginiæ, quòd quatenus dicta D. Hippolyta ex improuiſo reſpondere non poſſet allegando ſe non bene eſſe informatam de contentis in dicta ſententia, & ſic quòd certitudinarie affimando, vel negando ſimpliciter minime poſſet reſpondere, ei terminus aſſignaretur, ad hoc, vt deliberate ad reſpondendum magis accéderet. iux. doct. Spec. in tit. de poſitio. §. ſexto. verſ.
9 quòd ſi interrogatur, nume. 9. vbi dicit † quando
interrogatus dubitat de eo, de quo interrogatur danda eſt ſibi dilatio ad deliberandum. Sic in iſto caſu, quando nobilis iſta mulier, vel non recordaretur, vel dubitet, ſuper reſponſione per ipſam fienda de dicta ſententia, & ipſius tenore, ei terminus aſſignetur ad deliberandum, & deinde ad clare, & ſimpliciter reſpondendum vt pars ab onere probandi releuetur, & ſumptus faciendi in extrahendo dictã ſententiam in publicam formam, vt præter Spec. vbi ſupra voluiſſe videtur Bald. in l. 2. §. obſeruari, numer. 16. C. de iuram. calum. & Lanfr. in ca. quoniam contra. in verb. reſponſiones, col. 2. verſ. quarta regula. de probat.

Pro alia verò parte, ſcilicet dictæ D. Hippolytæ dicebatur eam ſufficienter reſpondiſſe, nec teneri dictæ poſitioni clarius, aut certius reſpondere,
10 Et D. Franciſcus Cantucius † Doctor excellens &
iuuenis propter ſuam doctrinam magnæ expectationis

ſtationis in ciuitate Peruſiæ patria ſua infraſcri-
ptas rationes, & fundamenta pro hac parte addu-
11 cere ſolebat. † Nam communiter * volunt ſcri-
* bentes, quòd quotieſcunque in poſitione habetur
mentio de aliquo inſtrumento vel ſcriptura, pro-
ut in caſu præmiſſo, vel de tenore ipſius, & pars
reſpondeat, ſe credere prout in inſtrumento ipſo
apparet, valida ſatis, & ſufficiens ſit huiuſmodi
reſponſio per doctr. Spec. in tit. de teſtib. §. quali-
ter. col. 2. num. 5. verſ. quid ergo, & verſ. cæterum,
quod ſequitur Bald. in d. l. 2. §. quod obſeruari. in
vltima col. num. 27. vbi dicit id eſſe quotidianum
C. de iureiur. propter calu. & in l. de ætate. §. nihil,
verſ. an hæc reſponſio. de interrog. actio. & ibi in
addi. dicitur id ita practicari. Rip. in l. ait Prætor.
§. ſi iudex. num. 3. de re iudic. Felin. in c. inter cæ-
teras, num. 2. verſ. ꝙ autem paria ſint. de ſent. & re
iudic. Curt. in tractat. de poſitio. in pen. breuiloq.
Campeg. in trac. de teſtib. reg. 437. in 2. fall. latius
Guido Pap. deciſ. 334. vbi in fi. aſſerit ſe ita obti-
nuiſſe dum practicabat, & vidiſſe etiam in illa cu-
ria parlamenti huiuſmodi reſponſiones tollerari
etiam in contradictorio iudicio, refert, & ſequi-
tur Gabr. ſar. in add. ad Mattheſ. in ſupra allegato
ſingulari 37. in fin. num. 18. Adeo ꝙ abſque dubio
iſta eſt communis opinio.

Hæc autē ſententia probatur profectò ex men-
12 te Guid. Pap. vbi ſupra † quia reſpondens poſitioni
mentionem facienti de aliquo inſtrumento, ſeu
illius tenore verbis credo prout in inſtrumento ꝯ-
tinetur, perinde eſt, ac ſi expreſſiſſet ea, q̄ in ipſo in
13 ſtrō ꝯtinent † cū paria ſint expreſſe exprimere, vel
per relationem ad aliud. l. ait Prætor. §. ſi iudex, ubi
Bar. Alex. Iaſ. & alij, & præcipue Ripa nume. 1. &
ſeq. de re iudic. l. hæc venditio. § huiuſmodi. de
contra. empt. l. inſtitutio talis. de cond. inſtit. l. ſi ita
ſcripſero, vbi Bar. Bald. Socy. & alij de cond. & de-
monſtr. Guid. Papæ deciſ. 459. Hæres vniuerſalis,
verſ. quia paria ſunt, & alia iura allegat late, & pul
chre Felyn. in d. c. inter cæteras, num. 2. verſ. quòd
autem paria, & latiſſime more ſuo Tiraq. in trac.
de leg. connub. in glo. 7. in 2. genere expreſſi. num.
182. cum ſeq.

14 Præterea ſupradicta † reſponſio, credo prout
in inſtrumento continetur, quando in poſitione
ipſa fit mentio de ipſo inſtrumento vel eius teno
re, ut in caſu noſtro, dicitur eſſe certa, conformis
poſitioni, & partem ab onere probandi releuare.
Bald. in d. l. de ætate. §. nihil, & Campeg. ubi ſupra.
Quod etiam procedere videtur, & ſi in dicta poſi-
tione nulla fieret mentio de dicta ſententia, quia
de ipſa in actis conſtat, & proceſſu, prout expreſſe
uoluerunt Bald. in d §. nihil, in verſ. an hæc reſpon
ſio. & Campeg. in d. reg. 437. in tertia fallent.

Ad obiecta in contrarium reſponderi poſſe vi-
debatur, ꝙ licet poſitiones inuentæ ſint, ut ponēs
releuetur ab onere probandi, & quòd cum dicta
domina Hippolyta certitudinarie non reſponde-
rit, pars aduerſa non dicetur ab onere probandi
15 releuata per ſupradicta, nihilominus † prædicta
procedunt, quando poſitio, cui pars reſpondere
debet concernit factum proprium ipſius reſpon-
dere debentis, ſecus ſi factum alienum contine-
ret, in quo vnuſquiſque ignorare præſumitur. l.
uerius. de probatio. l. fin. pro ſuo. cum ſimil. quia
tunc quis certitudinarie reſpondere non tenetur.
glo. eſt ſingularis in c. fi. in ver. rationabili. de con-
feſſ. libr. 6. Et quia dicta poſitio factum alienum
continebat, quia dicta ſententia lata fuit per iudi-
cem, non per ipſam D. Hippolytam, idcirco ma-
gis clare reſpondere non tenebatur.

Ad ſecundum de doctr. Specu. in d. §. nunc di-
camus in tit. de inſtr. edit. in dicto verſ. quid ſi quis
16 in libello. facilis videtur eſſe reſponſio, † nam di-
uerſus eſt caſus Spec. à caſu noſtro, quia præſuppo
nit ibi, quòd ita fuerit reſponſum per hæc uerba,
Credo quod ponitur ſi inſtrumentum appareat,
& dicit quòd curia Romana non admittit talem
reſponſionem, & meritò quidem, quia huiuſmo-
di reſponſio eſt prorſus inanis, & ſuperflua, & per
eam ponens, in nihilo releuatur, nam dicta verba,
ſi inſtrumentum appareat, idem ſonant, quòd ſi
inſtrumentum producatur, uel exhibeatur; ut
colligitur ex uerbis ſubſequentibus eiuſdem Spe-
cu. ibi. quia ſi inſtrumentum in iudicio produce-
retur, fidem faceret abſque alio, ut ibidem ipſemet
Spec. deducit, & ſic ponens in nihilo releuaretur.
vt ſupra.

Præterea reſponderi etiam poſſet, prout qui-
dam excell. aduocatus dictæ D. Hippolytæ reſpon
debat ad doctr. Specu. ibid. ꝙ ibi loquatur Specu.
quando quis de aliquo ſuo inſtrumento interro-
gatur, non alterius, quia tunc bene certitudinali-
ter poteſt quis reſpondere, cum in facto ſuo non
cadat probabilis ignorantia, ut not. in l. fi. pro ſuo.
ſuperius allegata, & tradit Bar. in l. ſi res obligata.
de leg. 1. In caſu autem præpoſitio verſatur in fa-
cto alieno, ut ſupra, merito, &c.

Ad tertium reſpondebant aduocati dictæ D.
Hippolytæ, quòd Doct. Mattheſ. in dicto not. 37.
17 & Bart. & aliorum in d §. ſi quis ſimpliciter † pro-
cedit quando extat ſtatutum in loco, ꝙ ſimplici-
ter reſpondeat prout re uera ita loquuntur & in-
telligunt, ſed Peruſij huiuſmodi ſtatutum non
extat, igitur habebit locum iuris communis diſpo
ſitio l. ſi extraneus. de Noxalib. action. cum ſimil.
de quo quidem communi iure dictam reſponſio
nem ſufficientem eſſe dicebatur per rationes ſu-
perius adductas pro hac ipſa parte. Et ita quoque
profectò ego poſtea inueni fuiſſe ad prædicta, &
ſimilia fundamenta reſponſum per Alciat. in d. §.
ſi quis ſimpliciter. nume. 30. uer. ſtante vero ſtatu-
to, ubi vult ꝙ de iure communi ſimiles reſponſio-
nes admittantur, ſed quod ſtante dicto ſtatuto
comm. opin. ſit, quòd ſimpliciter debeat reſpon-
deri, ut per eum, & tradit Natt. in conſi. 59. nu. 12
ubi dicit, quòd quando ſtatutum mandat reſpon-
deri per uerba, credit, uel non credit, dat formam,
quæ omnino eſt ſeruanda.

18 Reſpondebant etiam † quòd Bar. & alij in d. §. ſi
quis

quis ſimpliciter loquuntur quando quis de ali-
quo facto proprio interrogatur, ſecus ſi de alieno
ut ſupra dictum fuit, quo caſu etiam Natt. in d. cõ
ſil. 19. libr. 1. ferè per totum per plura per eum ad-
ducta concludit interrogatum de facto alieno nõ
teneri certitudinaliter reſpondere, ſed quod po-
terit reſpondere per verb. ignoro, & etiam dubi-
to. Et eodem modo, & iiſdemmet reſponſionibus
tollebant doctrinam Prac. Papien. in d. verſic. pri-
mo, quòd publica vox, & fama ſuperius allegata.
19 Imo † fortius dicebant Papien. per errorem adie-
ciſſe dicta verba, Vel prout in inſtrumento con-
tinetur, quia allegat Bar. in d. §. ſi quis ſimpliciter,
& in l. 1. de vulgari, & pupill. in quibus locis ſo-
lummodo loquitur, quando dictum, & reſpon-
20 ſum fuit (credo ſi † inſtrumentum apparet) non
autem quando reſponſum fuit; credo prout in in-
ſtrumento cõtinetur, quo caſu ualida, & ſufficiẽs
eſt reſponſio, ut ſupra abunde dictum fuit. Vnde
21 † intelligendus erit Papienſ. ſecundum allegata
per eum. iuxta doctr. Bar. in l. non ſolum. §. libera-
tionis verba. de liberat. leg. & tradita à Cramm. in
not, 11. nu. 2. ut tradita per ipſum procedant quan
do reſponſum fuit, credo ſi inſtrumentum appa-
reat, reiecto illo, uel prout in inſtrumento conti-
netur.

Ad id autem, quod dicebatur dandam eſſe di-
lationem dictæ Dominæ Hippolytæ, ut infra illũ
terminum deliberate reſpondere poſſet, & certi-
tudinaliter non autem per verbum ignoro, & per
relationem ad dictam ſententiam, ut fecit, reſpon
22 debatur illud procedere † quando quis facile in-
formari poſſet, & abſque aliquo ſumptu, ſeu im-
penſa, ſecus autem eſſet, quando pro habenda hu-
iuſmodi informatione talis reſpondere debens
onere aliquo expenſarum grauaretur, prout in ca
ſo propoſito accidere uidebatur, quia dicta domi
na Hippolyta non poterat aliter informari, etiam
quod mille dilationes habuiſſet, niſi dictam ſen-
tentiam extrahi feciſſet à notario in publicam for
mam, & eam vidiſſet, & legiſſet, circa quod ma-
gna erat merx dicti Notarij, quia tunc non tene-
tur ipſa pro inſtruenda cauſa aduerſarij ſumptus,
& expenſas facere, prout in ſimili dicitur, quòd
23 licet † appellatus teneatur tradere copiam ſenten-
tiæ, tamen hoc fallit ſi appellans poſſet aliunde co
piam habere, ut per Doct. & precipuè Felyn. in c.
G. perpetuus. de fid. inſtr. & per Iaſ. in l. ſi quis, nu.
12. C. de eden. licet enim poſitiones adinuentæ
ſint, ut ponens per cõfeſſionem aduerſarij ab one-
24 re probandi releuetur, † ut ſuperius in princip. di-
ctum fuit, & facit, præter ſuperius allegata, text.
in l. 2. §. quod obſeruare, cum ibi no. C. de iureiur.
propter calum. & glo. in clem. ſæpe. de verb. ſigni.
& tradit Rolan. à Vall. in conſil. 90. nume. 6. lib. 3.
25 Tamen † iſtud onus probandi non conſideratur
circa expenſas, quę in probando fieri contingunt,
ut in extrahendis inſtrumentis, & huiuſmodi, ſed
ſolum circa difficultatem probandi, quia ponen-
ti ſit difficile probare id quod ponit, puta quia nõ
poſſit habere copiam teſtium propter eorum ab-
ſentiam, uel quia teſtes ipſi nolint teſtificari, vel
quia non ſint idonei, ſiue legitimi, vel quia inſtru-
menta, & ſcripturæ non reperiantur, uel alia ſi-
mili cauſa difficultas obſiſtat. Et prædicta pro-
26 bantur, uel potiſſimum ex eo. † quia poſitiones
hodie loco interrogationum ſucceſſerunt, quæ
olim fiebant, ut tradit glo. poſt Gofr. in d. c. ſtatui-
mus. in glo. 1. poſt prin. & Neuiz. in conſil. 5. num.
27 7. ſed interrogationes † olim fiebant ad deliberan
dum Actorem à difficultate probandi. l. 2. ibi,
quia ſciebat difficile eſſe. & l. 3. ibi, quia plerunq;
difficilis probatio. de interrog. actio. merito &c.
Atque huius declarationis ratio in promptu eſſe
28 videtur, ſiquidem † cum cauſa finalis introdu-
ctiua poſitionum fuerit ipſa litium expeditio, ut
d. clem. ſæpe. §. & quia. non mirum ſi quando dif-
ficile eſt ponenti probare id quod ponit, debet ab
onere probãdi releuari, alias lites in longum pro-
traherentur contra text. in d. §. & quia, ut ſupra,
quæ ratio omnino ceſſat quando nulla ſubeſt dif-
ficultas in probando, ſed ſolummodo impenſæ
aliquæ faciendæ ſunt, quia tunc litis expeditio nul
lo modo impeditur, ut per ſe ſatis conſtare vide-
tur, & propterea nulla dilatio dictę D. Hippolytæ
conced. videbatur, quia alia informatio per ipſam
haberi non poterat, niſi ex lectura dictæ ſenten-
tiæ penes notarium exiſtentis, ut ſupra dictum
fuit, pro hac habenda multum per ipſam expen-
dere oportebat, adeo ꝙ ſi talis dilatio conceſſa
fuiſſet, & propterea d. D. Hippolyta ſuis ſumptibus
copiam dictæ ſententiæ habuiſſet, potius po-
ſitio ipſa facta fuiſſet per d. Dominam Virginiam
ad releuandum eam ab expenſis, quàm ab onere
probandi, contra naturam, & cauſam finalem di-
ctæ poſitionis, ut ſupra.

Et huc ſpectat quod tradit Natt. in ſuperius al-
legato conſi. 59. nume. 3. lib. 1. & Iacob. Gentil. in
tract. de ord. iudiciar. nume. 35. & 36. vbi dicunt
29 † quod quando reus dubitat ſuper reſponſione
per eum fienda poſitionibus, danda eſt ei dilatio
ad deliberatè reſpondendum, per doctr. Bal. Saly.
& Paul. de Caſtr. in d. §. obſeruare. & Natt. ſub d.
30 num. 3. † idem tenet etiam ſi quis ſuper facto alie
no interrogaretur, quando veriſimiliter dato di-
cto termine certitudinaliter reſpondere poſſet, &
tantò magis concludit ibi debere reſpondere reũ
per verbum credo, ſimpliciter, quando ſuper fa-
cto proprio interrogatur, quo caſu, inquit, ꝙ con-
cedi ei ſolet dilatio ad reſpondẽdum ita demum
ſi factum ſuper quo interrogatur eſt intrincatum,
uel antiquum, non alias. Nam ita prædicta intel-
ligi debent ſi dicta informatio haberi poſſet abſq;
ſumptu dicti interrogati, & reſpondere debentis,
ſed dicta D. Hippolyta aliũde informationem ca-
pere non poterat niſi ex dicta ſententia, ut ſupra,
meritò alia dilatio ei dari non uidebatur.

Tandem ſæpe, ac ſæpius p̃dicta cauſa diſcuſſa,
& hinc inde pluribus allegatis, ꝓ vera ipſius q̃ſtio
nis deciſione infraſcripta capita diſtinguebam.

31 Primò † quando poſitio eſſet inuoluta, vel ſententia, ſiue inſtrumentum, cui reſponderi petitur eſſet inuolutum,& plura capita contineret, prout allegata ſententia continebat, tunc dicebam reſpondere quem non teneri præciſe, ſed ſufficere per relationem reſpondere, dicendo, credo prout in inſtrumento &c. pro quo faciunt not. in l. emptor, §. Lucius.de pact.per quem text. ita determinat Curt.in tract.poſit.in 7.breuiloq.

32 Secundò † quando inſtrumentum ſiue ſententia,de cuius tenore petitur reſponderi no eſt apud acta cauſæ,& tunc præciſè reſpondere tenetur, & ita procedant ſuperius allegata contra dictam D. Hippolytam.

33 Tertio,† & vltimo,quando ſententia,ſeu inſtrumenum eſt apud acta cauſæ, & tunc admittitur reſpōſio illa,credo prout in inſtrumento, ſiue ſententia,Ita enim tenet Campeg.poſt alios quos allegat in allegata reg.437.in 7.fall. & Bal. in l. deæta te.§.nihil. de interrogat. actio. Et ita ferè cum hac diſtinctione,an reperiatur apud acta uel non,videtur profecto tranſite Matthel.,in d.not.37. licet diuerſa fuerit reſponſio in eo caſu, & illa prępoſitæ quæſtionis noſtræ,vt facillime videri poteſt.

Cum ergo dicta allegata ſententia eſſet nimis inuoluta, & penes acta reperiretur. Ideo iudicaui dictam D.Hippolytam bene, & ſufficienter reſpondiſſe per prædicta. Ad quod etiam me non parum mouit doct. Alciat.in d.§. ſi quis ſimpliciter.num.

34 29 verſ.& facit. vbi dicit, † quòd iudex ex æquitate admittere poteſt reſponſionem.etiam qualificatam ad euitandam calumniam ponentis, per text. in l. iuſiurandum & ad pecunias. §. non ſemper. vbi Bald. Rom. & Iaſ. de iureiuran. Sciebam enim quòd ex parte dictæ D. Virginiæ inſtabatur, ut pręciſius domina Hippolyta reſponderet, nempe vt ab expenſis extractionis dictę ſententiæ releuaretur, ideo ita vtſupra pronūciate volui. idem etiam ex æquitate talem, & ſimilem reſponſionem eſſe admittendam tradidit Menoch.in tract.de Arbit. iud.lib.2.cent.2.caſ.251.nu.5.per multa,quæ allegat. Laus Deo.

Ioſ. Ludouicus Aud.

Deciſio IX.

SVMMARIVM.

1 *Confeſſio extraiudicialis probatur per duos teſtes, & ſi fuerit facta parte præſente inducit ſemiplenam probationem,& eſt commu.opin.*

2 *Confeſſio prædicta extraiudicialis non ſolum ſemiplenè probat,ut ſupra,ſed etiam facit indicium veritatis.*

3 *Quod maximè procedit quando dicta confeſſio eſſet geminata.*

4 *Confeſſio extraiudicialis geminata æquiparatur Iudiciali confeſſioni.*

5 *Confeſſio geminata plenè præiudicat, ſicut confeſſio iudicialis.*

6 *Confeſſio ſimplex,etiam non geminata de æquitate canonica in terris eccleſiæ plenè probat,quando per duos teſtes fuerit probata,& eſt magis commu.opinio.*

7 *Teſtes ſingulares non probant.*

8 *Teſtis vnus ſingularis tantum probat,quantum mille.*

9 *Teſtes quando tendunt in eorum dictis ad eundem finem non poſſunt tanquam ſingulares reprobari.*

10 *Teſtes variantes de loco,& tempore non poſſunt dici ſingulares,q declara,ut infra.*

11 *Singularitas obſtatiua dicitur quando de vnico actu tantum probando agitur inter teſtes, inter quos interueniat variatio loci, aut temporis, prout euenit in teſtibus Suſannæ.*

12 *Singularitas diuerſificatiua eſt quæ in actu reiterabili conſideratur, & ex ipſa neceſſario diuerſitas factorum inducitur, iuxta exemplificationes homini adiectas.*

13 *Multiplicatio actuum magis eſt præſumenda,quàm contrarietas.*

14 *Singularitas cumulatiua, ſeu adminiculatiua eſt illa, quando ex ipſis ſingularibus teſtibus nulla reſultat repugnantia,obſtantia,ſiue diuerſitas factorum, ſed omnes ſuper principali facto concordant, & ad eundemmet finem tendunt ad probandum, & coadiuuandum actoris intentionum ſuper eo, quod per ipſum actorem probatum fuit, licet in loco, aut tempore diuerſificatur.*

15 *Teſtes ſingulares deponentes de pluribus, & diuerſis confeſſionibus plenè probant,& hæc commu.opinio.*

16 *Confeſſio extraiudicialis facta præſente parte, & probata per duos teſtes plenè probat.*

17 *Confeſſio prædicta (licet facta abſente parte) ſi probetur per vnum teſtem, inducit ſemiplenam probationem.*

18 *Confeſſio geminata magis operatur.*

19 *Dixiſſe nemo præſumitur, quòd quis non mente cogitauerit.*

20 *Confeſſio geminata operatur, licet fuerit facta abſente parte, & eſt communis opinio contra Rayn.qui aliter ſenſit in conſ.72.lib.4.*

21 *Confeſſio,& oblatio niſi fuerit acceptata à parte,ſecundum com.nihil operatur,declara ut infra.*

22 *Confeſſio facta præſente parte,& tacente, quando eſt fauorabilis,cenſetur acceptata,& eſt magis comm.opin. vt hic nouiſſime deducitur.*

23 *Confeſſio, quæ tendit ad fauorem præſentis, & tacentis cenſetur acceptata.*

24 *Tacere eſt medium inter conſenſum,& diſſenſum, applicatur tamen ad alterum extremorum ex præſumpta uoluntate tacentis.*

25 *Iuramentum ſuppletorium in materia pacti de retrouendendo ſecundum commu.opin.eſt deferendum.*

26 *Pactum nudum de iure canonico parit actionem ſecundum commu.opin.quod procedit etiam in foro ſeculari in terris eccleſiæ.*

27 *Pactum eſt duorum, vel plurium conſenſus, pollicitatio eſt ipſius offerentis promiſſio.*

28 *Pollicitatio ſi fieret præſenti reſoluitur in uim pacti.*

29 Pactum nudum de iure canonico, parit actionem ſecundum communem opinionem.
30 Statutum facit, ut nos recedamus a diſpoſitione iuris communis.
31 Caſus omiſſus a ſtatuto remanet in diſpoſitione iuris cōmunis.
32 Statuta recipiunt interpretationem à iure communi.
33 Promiſſa ſunt ſeruanda.
34 Statutum Peruſinum, quòd teſtes ſint co teſtes nouiter explanatur.

ARGVMENTVM.

¶Confeſsionis extraiudicialis materia tractatur, quem ſcilicet effectum operatur contra confitentem, & ad fauorem eius cui facta eſt.

¶Et an ille cui facta eſt, tacendo, non acceptando, nec expreſſe oblata renuendo, ſibi præiudicet.

¶Et an iuramentum ſuppletorium vigore dictæ confeſsionis deferendum ſit.

BLASIVS Andreæ de villa ſanctl Iuliani annis proximè elapſis vendiderat D. Iuliæ Mariani Bernardini de dicta villa vnā petiam terræ cum pacto cā redimendi infra triennium, quo termino pendente, & antequam laberetur dicta domina Iulia dixit, & confeſſa fuit ſe velle reuendere dictam petiam terræ Blaſio præfato etiam elapſo dicto termino triennij, ipſo etiam Blaſio præſente, quod p tres teſtes probabatur. Verum quia verba illa prolata per dictam D. Iuliam fuerunt extra iudicium emanata. Dubitabatur, quid nam operarentur dicta verba ad fauorem dicti Blaſij, &, quatenus ex illis ſemiplena probatio induceretur, an prædicto Blaſio iuramentum ſuppletorium eſſet deferendum.

Quod attinet ad primum, indubitata eſt iuris de
1 ciſio † quod confeſſio extraiudicialis probatur per
duos teſtes, & parte abſente inducit ſemiplenam probationem. l. cum de indebito. §. fina. de probat, & l. quoniam, iunct. gloſſ. de his qui not. infam. & ita tradit Bar. Alex. Iaſ. & Rip. in l. admonendi, de iureiu. But, & Imol. in c. fi. de iureiur. Alex. in conſil. 24. num. 40. lib. 2. & in conſil. 212. nume. 22. lib. 6. etiam in conſi. 115. nume. 2. lib. 7. & conſil. 183. nume. 4. eo. lib. & in conſil. 39. nume. 8. lib. 5. & in conſi. 85. nume. 4. lib. 7. Paul. de Caſt. & in conſ. 82. & in conſi. 255. & facit gl. in l. quid ſenatus. in princip. de liber. agno. & gloſſ. fina. in l. j. de interrogat. actio. idem quoque tenet, & ſequitur. Natt. in conſil. 260. in fin. lib. 2. & Emili. Ferr. in conſi. 20. num. 5. & iſta profectò eſt indubitata, & *communis opinio* * omnium, ut atteſtatur Corn. in conſi. 113. in litera G. lib. 1. & Io. de Graſſ. in tract. arb. iudiciar. §. alia, & ab iſta opinione in iudicando, & conſulendo dicit non eſſe recedendum. Iaſ. in d. l. admonendi, nu. 149. verſ. tenendo tamen, & iſtam ſequuntur, & communi omnium calculo amplectuntur moder. repetent. in d. l. admonendi, & nouiſſimè Io. Crot. in conſ. 85. nu. 10. dixit, q̄ confeſſio extraiudicialis probata per duos teſtes ſemiplenam omnino inducit probationem quando abſente parte fuerit emanata, quod etiam exornat Petr. Duen. in reg. 4. & in reg. 120. & Marant. in 6. part. in tit. de conf. §. quintus actus. circa princ.

2 Imo vero † non ſolum ſemiplene probat, ut ſu-
pra, ſed etiam facit inditium veritatis, ut uoluit So
cyn. iun. conſi. 32. num. 17. lib. j. & Ceph. conſ. 297.
3 num. 2. lib. 2. † præſertim quando cōfeſſio ipſa eſt
geminata. Soc. iun. conſi. 8. nu. 20. lib. 2. & conſil.
89. nu. 2. eo. lib. & tradit Cephal. etiam vbi ſupra.
& ſequutus eſt Curt. iun. in conſi. 168. nu. 8. & Af-
flict. deciſ. 337. nu. 5. & Felyn. in c. ſi cautio, de fid.
inſtru. & ante eos. Cyn. in l. j. C. de confeſ. & Aret.
in conſ. 2. col. 4. & nouiſſime Port. Imol. ſiue quiſ-
quis is fuerit in tract. comm. opin. lib. j. concluſ. 22.
ubi per multos alios allegat.
4 Equiparatur enim talis † extraiudicialis confeſ-
ſio geminata iudiciali ipſi confeſſioni, ſicque ple-
niſſime probat, ut præter prædictos tradit Maran.
vbi ſupra nu. 15. verſ. tertio limit. Iaſ. in l. triticum,
nu. 10. de verb. obli. Dec. conſ. 163. nu. 2. Iaſ. in d. l.
admonendi, nu. 149. verſ. pro iſta opinione, ubi di
5 cit, quòd talis † geminata confeſſio plene præiu-
dicat, ſicut confeſſio ipſa iudicialis, & ſequutus
eſt ibid. Pet. de Ptolom. nu. 110. & Franc. Cur. nu-
6 me. 142. Imo etiam † quòd non fuerit geminata,
ſed ſimplex, tamen de æquitate canonica plene
probabit, etiam parte abſente, quod Ius canonicū
in ciuitate Peruſij omnino eſt ſeruandum, cum
ſanctæ Eccleſiæ ipſa ciuitas ſuppoſita reperiatur,
per tradita a Barto. in l. priuilegia, verſicu aut lo-
quimur in temporalibus. C. de ſacro ſan. eccle. & a
Dec. in conſi. 452. num. 6. verſi. & iſta æquitas, vbi
ſimiliter de æquitate canonica in terris eccleſię ſer
uanda pertractat. Quòd autem de æquitate cano-
nica talis confeſſio etiam abſente parte plene pro
bet, pręcipue quando per duos teſtes fuit probata,
ut in propoſito caſu, tradunt Ant. de But. & Fel. in
d. c. ſi cautio. in 7. col. verſi. fallit ſecundo, de fid. in-
ſtru. vbi allegant. glo. in i. q. 7. c. quoties cordis ocu
lus, & idem tradit Caccialup. in dicta lege admo-
nendi, num. 190. & ibid. Lanfran. nu. 36. Et eſt *com*
* *munis* * opinio, ut atteſtatur Ruy. conſ. 161. nu. 9. &
Soc. iun. in conſ. 5. nu. 10. lib. 3. & Dec. in conſ. 163.
numero ſecundo. & Corne. in conſi. 113. ſupra al-
legato. in litera G. lib. 1. & Rip. in tit. de ſponſ. re-
ſpon.

ſponſ. 2. numero 5. verſicu. ſecundo nec obſtat, in quibus locis omnes vno ore hanc eſſe magis communem opinionem atteſtantur. Adeo quod qui contrarium tenere nixi ſunt, quòd ſcilicet dicta confeſſio abſente parte non plene probat, aut fuerunt in caſu, quo talis confeſſio non fuit geminata, vt poſt alios voluit Natt. conſilio tot. numer. 34. libro 1. aut non loquuntur de æquitate Canonica: prout fuit Alciat. poſt alios in conſil. 2. numero 5. & Cepha. in conſilio 225. numero 29. & ſeq. libro 2. Namque idem Cepha. inſpecta dicta Canonica æquitate tenuit expreſsè dictam confeſſionem extraiudicialem etiam abſente parte plene probare, vt ſupra allegato conſilio. 297. numero 5. prout etiam tenuit Marant. vbi ſupra numero 19. verſic. ſeptimo limita. & Iaſ. in l. tale pactum. colum. 2. de pact. & cum ſit magis communis opinio per ſupradicta, ab ea nequaquam eſſet in iudicando, & conſulendo recedendum.

Attamen procurator dictæ D. Iuliæ ex duobus capitibus plurimum inſurgebat contra dictum Blaſium, dicebat enim ꝙ teſtibus illis deponentibus ad fauorem dicti Blaſij de extraiudiciali confeſſione dictæ D. Iuliæ, non erat fides adhibenda, tum quia erant ſingulares in omnibus, tum etiam quia nullibi apparebat dictam oblationẽ, & confeſſionem per d. D. Iuliam, vt ſupra factam, fuiſſe per dictum Blaſium acceptatam, prout de iure requiri dicebatur, nihil tamen dictus procurator in iure allegabat.

Propterea ego dicebam, quod ad primum aſſumptum pertinet de teſtium ſingularitate, illud probari in cap. licet cauſam. de probat. & in c. bo-
7 næ. & in cap. dilecti. de electi. † vbi habetur, quòd teſtes ſingulares non probant. prout latè plures doctrinas, & authoritates congerit Port. Imol. in ſupra allegata conclu. 34. Adeo ꝙ dixit Bal. in l. vt iuſiurandi. colum. 3. verſic. deinde not. rationem.
8 C. de teſtib. † tantum probare vnum teſtem ſingularem quãtum mille teſtes, quod etiam refert, & ſequitur Alexand. conſilio 168. libro 2. & Pariſ. in conſil. 57. colum. 2. libro 2. & paſſim per docto. habetur.

Ad hoc autem ego reſpondebam, quòd teſtes ſingulares reijci non debent, quando dictum vnius teſtis cum alterius coadiuuatur: imo dice-
9 bam † quòd quando teſtes tendunt ad eundem finem in eorum dictis, non poſſunt tanquam ſingulares reprobari, & allegabam Dec. id dicentem in d. capit. licet cauſam, numer. 6. & Lanfranc. in cap. quoniam contra, numer. 30. in verb. teſtium, de probat. & nouiſſimè Cephal. in conſi. 141. numero 12. libro 1. ſed iſti teſtes in eorum depoſitionibus ſimul coadiuuabantur, meritò tãquam ſingulares non erant repellendi.

Nec obſtare dicebam, quòd de loco, & tempore variarent, namque per hoc ſingulares minime dici poterant, † ad cuius quidem deciſionis
10 clariorem enucleationem, tres eſſe in teſte ſpecies ſingularitatum affirmabam, nempe obſtatiuam, diuerſificatiuam, & adminiculatiuam, prout in terminis tradunt Crauett. in conſil. 267. colum. 2. & 3. & Emilia. Ferrar. in conſil. 20. numero 5. licet ibi Emilian. non ponat niſi de obſtatiua, & adminiculatiua.

11 Et obſtatiua † ſingularitas eſt quando de vnico tantum actu probando agitur inter teſtes, in quo variatio loci, aut temporis inter ipſos interuenerit, prout in teſtibus Suſanæ accidiſſe cõſtat, nam de vnico tantum crimine adulterij Suſana ipſa arguebatur, quia ſenes illi teſtes non dicebant pluries Suſanam in adulterio vidiſſe, ſed vnica tantum vice, & nihilominus quia variabant in loco, vnus enim dicebat ſub pinu, alter verò ſub cino, idcirco obſtantia, & contrarietas inter ipſos inducebatur, ex qua contrarietate ſingularitas reſultabat; Et hæc quidem ſingularitas in hac ſpecie nihil omninò probat, ad latius tradita, & cumulata per Crauett. in tracta. de antiqui. temp. 4. par. teſtium triplex ſingularitas incip. ſed enim. imo teſtes ipſi in crimen falſi incidiſſe dicantur, prout tenet Boſſ. vbi loquitur de iſtis teſtibus Suſanæ in tit. de falſ. num. 23. & de iſta obſtatiua ſingularitate loquutus eſt Bald. in l. de quibus. col. antepen. de leg. & alibi ſæpe doctor.

12 Diuerſificatiua † verò ſingularitas eſt, vt dicit Crauett. præcitato loco, quæ in actu reiterabili conſideratur, & ex ipſa neceſſariò diuerſitas factorum inducitur, prout (exempli gratia) quando actor dicit mutuaſſe decem, & teſtes inducit, quorum aliqui dicunt vidiſſe mutuare decem in platea, aliqui verò in alio diuerſo loco; vel quòd aliqui dicant uidiſſe mutuare decem de menſe Augusti, aliqui verò de menſe Septembris. Iſti teſtes profectò ſunt ſingulares, & in loco, & in tempore; non tamen dicuntur contrarij, quia cum agatur de ipſo mutuo reiterabili poterunt plura mutua conſiderari diuerſis locis, & temporibus, & ſic ex tali diuerſificatiua ſingularitate plura mutua conſiderabuntur, quia ex ipſa non ſemper idem factum, ſed nouum inducetur, mutuum enim factum vno loco, & vno tempore erit diuerſum ab illo facto in alio loco, & in alio tempore. Inducet igitur iſta ſingularitas diuerſitatem actuum, non contrarietatem. Et propterea iſti teſtes ſic diuerſificatiuè ſingulares non coniunguntur ad faciendã nec plenam, nec ſemiplenam probationem, vt tradit idem Crauett. in d. tracta. de antiq. temp. ſuprà allegato nu. 4. ratio eſt, quia actor vnum tantũ mutuum propoſuit, de pluribus autem eſt probatum, ideo iudex non poterit cognoſcere quid, & quale mutuũ fuerit petitum. Sicq; ex tali diuerſitate mutuorum, actoris intentio, & probatio remanet dubia, & incerta, & conſequenter nullius erit momenti. l. non hoc. C. vn. legit. l. neq; natales. C. de proba. & c. in præſentia. extra eo. tit. prout in terminis iſtius ſingularitatis, ꝙ diuerſitatem tãtum actuum inducat, voluit principaliter Salyc. in l. teſtium. in 9. q. C. de teſtibus. & Bald. in l. vt iuriſiurandi. in verſicu. deinde

nota rationem. C eo.tit.quod etiam tradit, & ſe-
quitur Alex.in conſ.94.num.2.& ſeq.lib.6.vbi di-
cit quòd ſtante dicta diuerſitate teſtium in loco,
aut tempore ſuper actu ſui naturæ reiterabili, ita
debent eorum dicta iuuari, ne in falſum incidant,
13 vt potius † multiplicatio actuum, quàm contra-
rietas inducatur. Et in iſta diuerſificatiua ſingu-
laritate propriè procedunt allegata per procura-
torem dictæ Dominæ Iuliæ, & tradita a Bal. in d.
l.vt iuris iurandi, in allegato ver. deinde nota ratio
nem, vt tantum probēt mille teſtes, quantū vnus;
& alia etiam ſuperius allegata pro parte dictæ Do
minæ Iuliæ, quia non coniunguntur ad faciēdam
nec plenam, nec ſemiplenam probationem, vt
etiam dicit Alexand. in proximè citato loco, ſed
iſta ſingularitas non pertinet ad caſum noſtrum.
14 Eſt igitur † & alia ſingularitatis teſtium ſpecies,
quæ cumulatiua, ſeu adminiculatiua, vt dicebā,
appellatur. Et hæc ipſa eſt, quando ex ipſis ſin-
gularibus teſtibus nulla reſultat repugnantia, ob-
ſtantia, ſeu diuerſitas factorum, ſed imo omnes
ſuper ipſo principali facto concordant, & ad eun-
demmet finem tendunt, ad comprobandum, &
coadiuuandum actoris intentionem, ſuper eo ſci-
licet, quod per ipſum actorem petitum fuit, li-
cet in loco, aut tempore diuerſi reperiantur, de
qua adminiculatiua eſt videndus idemmet Cra-
uet.in d.tracta.de antiq tempo.in ſupra citato lo-
co, numero 3.vt in propoſito caſu contingit, quia
omnes teſtes contra partem dictę Dominæ Iuliç
inducti teſtificabantur, & fatebantur, quòd dicta
Domina Iulia confeſſa fuit ſe velle retrouendere
dictam petiam terræ dicto Blaſio, in loco autem,
& tempore non concordabant, & ſic ſingulares
eſſe videbantur, tamen cum iſta ſingularitas, quę
conſiſtit ſuper vno, & eodemmet facto compro-
bando. ſcilicet cōfeſſionem dictæ D. Iuliæ, coad-
iuuat, & adminiculatur intentionem ipſius Bla-
ſij, quia omnes probant factum ipſum principa-
le, ſuper quo depoſuerunt, & ſic dictam confeſ-
ſionem, & licet non concordent in loco, aut tem-
pore, non tamen inducitur diuerſitas, quia om-
nes deponunt de dicta confeſſione reuendendi di
ctam petiam terræ, & ſuper dicta confeſſione, &
ſuper dicta, & eademmet petia terræ concorda-
bant, non enim aliam petiam terræ promiſerat di
cta D. Iulia reuendere dicto Blaſio, niſi illam de
qua agebatur, & ſic non diuerſitas in fundo, aut
petia terræ inducebatur, ſed tantummodo plures
confeſſiones ſuper vna, & eadem re, cum vnuſ-
quiſq; pluries vnum, & idem factum, ſeu debitū
fateri poſſit coram etiā diuerſis perſonis, & in di-
uerſis locis, & temporibus, & tamen non erit niſi
vnum factum, aut debitum, cum vnum & idē de-
bitum non poſſit contrahi in diuerſis locis, aut tē-
poribus & ſic diuerſitas, aut pluralitas confeſſio-
num non inducit diuerſitatem factorum, aut de-
bitorū, nec ex ipſa diuerſitate, aut pluralitate con-
feſſionum inducitur aliqua dubietas, aut incerti-
tudo circa tale factum, aut debitum, ſeu illorum
probationem, imo ex tali pluralitate confeſſio-
num inducitur clarior, & certior dicti facti, & de-
biti probatio. Ideo cum tales teſtes in caſu noſtro
in hac ipſa ſingularitatis ſpecie adminiculētur al-
ter alterius eorum dictum, meritò coniunguntur
ad plenam probationem faciendam, quemadmo
15 dum in terminis † teſtium ſingularium deponen
tiū de plurib. & diuerſis confeſſionibus, quod ple-
ne probent, tradit Alex. in conſi.53.col.fi.num.4.
ver. ergo etiam prǣpoſito.lib.1. Dec.in conſ.650.
nu.10 Pau.de Caſt. in conſ.38.in fi.lib.1. & nouiſ-
ſime Emil. Ferrar.in d.conſ.20.nu.5. & Crauet.in
d.conſ.267.nu.2.& ſeq.& in conſi.73. col. 11. nu.
34.& Port.Imo.in d.conclu.34.verſ.19 quoad, &
* Curt.iun in cōſ.168.col.7.adeo ꝙ hæc eſt *cōis*, * &
receptiſſima opinio, vt ex prædictis auctoritati-
bus, & alijs per eoſdem relatis manifeſtiſſime ap-
paret, & ita tenet, & communem dicit Cephal.in
conſ 141.num.12.lib.1.
Præterea dicebam, & omnis tollebatur difficul
tas, quòd nos non ſumus in confeſſione facta ab-
ſente parte, prout ſupra aſſeri videbatur, ſed po-
tius in confeſſione facta præſente parte, nempe
dicto Blaſio, cum pluries dicta D. Iulia dixerit, &
confeſſa fuerit in præſentia dicti Blaſij velle quan-
documque retrouendere dictam petiam terræ di-
cto Blaſio, quo caſu aſſertio vnius teſtis cū prçſen
tia ipſius Blaſij vel plene probat de æquitate Cano
nica, cum ſimus in terris Eccleſiæ vt ſupra, vel ſal-
56 tē probet. † Nam ſicut confeſſio facta in præſen-
tia partis plene probat, ſi fuerit per duos teſtes pro
bata.l.Publia.§ fi.vbi Bar. & Pau.de Caſt.ff.depo-
ſit.& l generaliter C.de non num. pec. & tradunt
* *communiter* * ſcribentes in ſæpius allegata l.admo-
17 nendi. Sic † ſi probetur per vnum teſtem tantum
adhibita præſentia partis facit ſemiplenam pro-
bationem. Ita in ſpecie poſt Bar. in d. l.admonen-
di, & alios tradit Paul.de Caſtr.in conſi. 280. & in
conſi.333.quem refert, & ſequitur Ruin. in conſ.
72.nu.4.& ſeq.li.4. Et ſic non minus probat vnus
teſtis, qui deponit de confeſſione facta parte præ-
ſente, quàm probant duo de confeſſione facta in
abſentia partis. Quç quidem confeſſio facta in ab-
ſentia partis, & per duos teſtes probata, quemad-
modum de æquitate Canonica in terris Eccleſiæ
plene probat, & ſæpius ſupradictum fuit, ita et lā
plene probare dicebam debere in caſu iſto, cum
confeſſio emanata per dictam D. Iuliam fuerit par
te præſente, & probata per vnum teſtem, licet ſin-
18 gularem. Præſertim cum dicta † confeſſio, vt di-
cebam etiam ſuperius, fuerit geminata, ut in pro-
ceſſu extitit probatū, & ſic magis operari debet,
ut præter prædicta voluit Bar.in l.cum ſcimus. C.
de agri.& cenſ.lib.11.& Caſtr, in d. l. publia. §. ſin.
ff.depoſ. & Fely.in c.Bonæ. de reſcript.& Afflict.
d.deciſ.337.& Iaſ.in rubr.de verbo.oblig.nume.2.
ad quod non parum confert quod dixit Labeo de
mente Tuberonis referente Iuriſconſ. in l. labeo.
19 de ſuppell. leg. † ꝙ nemo exiſtimandus eſt dixiſſe
quod non mente cogitauerit, propterea ſi quis ali
quid

quid non ſemel tantũ dixerit, ſed ſępe, ac ſæpius,
tanto magis ita voluiſſe firmiter conſtare debet,
cum de æquitate canonica mens, & voluntas at-
tendatur, ut not. ſcrib. in c. 1. de pact. & in rubri. de
verb. oblig.
Et licet nouiter, & ſubtiliter deducat Ruyn.
20 † tunc confeſſionem geminatam operari, quan-
do eſſet facta in præſentia partis, ut per eũ in con-
ſil. 72. lib. 4. per totum, dicens ita debere intelligi
doctr. Bar. in d. l. cum ſcimus, & aliorum ſuperius
allegatorum, quæ opinio (ſi eſſet vera) deſtrue-
ret opinionem omnium aliorum, & cõem, ni-
hilominus in caſu noſtro non eſt opus hanc diffi-
cultatem ingredi, cum (prout in proceſſu appare
bat) fuerit dicta cõfeſſio facta præſente dicto Bla
ſio, & ſic opinio Ruy. non obſtabat caſui noſtro,
& ex ijs ſaltem de æquitate canonica videbatur ſa-
tis probata intentio dicti Blaſij.
Remanebat tamen alia difficultas ex parte di
ctæ D. Iuliæ excitata, dicebatur enim, ꝙ & ſi dicta
confeſſio per dictã D. Iuliam præſente dicto Bla-
ſio facta fuerit, tamen ex quo Blaſius tacuit non
acceptando, neque expreſſe renuendo dictam ob
lationem ſibi ipſi præiudicaſſe videbatur. In quo
quidem caſu ego dicebam duas eſſe doctorum
opiniones.
21 Prima † ꝙ confeſſio, & oblatio illa nihil ei pro
fuerit, ex quo tacuit, nec eam expreſſe acceptauit.
Quam opi. ſequutus eſt Cyn. in l. vni. in 6. q. C. de
confeſ. & ibi Saly. in 15. opp. idem Saly. in l. iube-
mus. C. de libe. cauſ. & in l. generaliter. in 6. q. C. de
non nu. pecu. Alc. in conſi. 20. nu. j. lib. 4. & in conſ.
111. nu. 7. lib. 3. & in conſ. 174. nu. 2. lib. 6. Marſ. in
rub. de prob. nu. 96. & in l. de uno quoque. nu. 124.
de re iudi. Fel. in cap. capitulum ſanctę Crucis. nu.
22. de reſcri. Iaſ. in l. poſtquam liti. C. de pactis, ubi
idem firmat Alciat. Rip. in rub. de ver. obli. nu. 22.
Pariſ. conſil. 34. nume. 29. libr. 1. Curt. iun. in l.
prima. nume. 41. C. de pactis, & hanc *commu-*
* *nem* * atteſtatur Iaſ. in l. error. nume. 3. C. de iur.
& fact. ignor.
22 Contrariam † opinionem, ꝙ imo ex taciturn-
nitate partis, ex quo ad eius fauorem tendit, cen-
ſeatur acceptata, ſequuti fuerunt quamplurimi
alij, & numero, & authoritate ſuperiores, prout
tradit Alciat. in tract. præſum. reg. 3. præſump. 21.
nu. 6. & nu. 10. Abb. poſt But. in capit. vlt. nu. 15. de
confeſ. & in c. cum dilectus, de ſucceſ. ab inteſtar.
Dec. in c. at ſi clerici. nu. 137. de iudi. Aret. in conſi.
60. Seueri. in allegata. l. admonẽdi. nu. 67. vbi dicit
hãc opinionẽ eſſe approbatam a Canoniſtis, & no
uiſſime hanc ipſam opinionem ſecutus eſt Emi-
lian. Ferrar. in conſi. 20. num. 6. vbi expreſſe dicit,
quòd quando confeſſio eſt facta in præſentia par-
tis quæ taceat, ſi illa confeſſio eſt fauorabilis tali ta-
centi cenſetur per ipſum acceptata. Et ab iſta non
recedit, ſed amplectitur vti veriorem Cott. in me-
mor. ſuis in uer. confeſſio nu. 2. Alex. ſibi contra-
rius in l. 3. nu. 3. C. de repud. hæred. Marant. vbi ſu
pra nu. 2. uer. & licet Alex. ubi dicit hanc *communio*
* *nem* * Cur. iun. in conſ. 49. & multos concordan-
tes allegat Pet. Duen. in reg. 119. confeſſio. verſ. cõ-
trariam opinionem, quam ipſe quoque approbaſ-
ſe videtur, ex quo ultimo loco eam referre uoluit,
iuxt. not. per glo. in l. qui filium. circa fin. ad Treb.
& latiſſime Euerar. in cent. leg. in loco ab authori-
tate. char. mihi. 163.
Quæ quidem opinio quemadmodum præualet
alteri maiori numero doctorum, & maioris autho
ritatis, ut perquirere potui, ita mihi uiſa fuit magis
communis, & æqua, & propterea ſequenda.
Fundatur autem hæc opinio ex illa potiſſimum
23 ratione, † quia cum confeſſio iſta tendat ad fauorẽ
præſentis, ex eius parte acceptatio præſumitur. l.
qui patitur. ff. mand. l. Publia. §. fi. depoſ. & tradunt
Bartol. & alij in l. quæ dotis. ſoluto matrimonio,
vbi optime Iaſ. nume. 70. & Dyn. in reg. is qui ta-
cet, de regul. iur. lib. 6. vbi dicunt, quòd in reſpicien
tibus fauorem, & commodum tacentis, ſemper ta
24 cens, & præſens conſentire videtur. Et † licet ſui
natura, tacere, medium teneat inter conſenſum,
& diſſenſum, aliquando tamen ad extremorum
applicatur ex præſumpta uoluntate tacentis, ut
quando eius commodum conſideratur. Aret. con
ſil. 161. col. 7. & tradit eleganter Cagno. in l. qui ta-
cet. nu. 2. de regul. iur. Propterea cum ex præſum-
pta mente dicti Blaſij, ut ſupra tacentis propter
eius commodum acceptio pręſumitur, meritò
eius taciturnitas ad alterum acceptationis extre-
mum applicabitur, ex quo ita magis ipſi expedire
dicebatur.
Quæ omnia, & ſi ſatis ſufficere uidebantur ad
victoriam dicti Blaſij, nihilominus ad cautelam
Dominus Ludouicus Gherardus cauſidicus huius
curiæ Peruſinę petebat dicto Blaſio iuramentum
ſuppletorium deferri. Et licet nihil in iure allega-
25 ret, nihilominus ęquum videbatur † dictum iu-
ramentum in ſupplementum ſemiplenæ proba-
tionis, quando tamen ſemiplene eſſet tantum
probatum, eſſe deferendum, ut in terminis no-
ſtris pacti de retrouendendo tradit Caſt. in conſil.
287. in antiq. & in conſil. 331. & Dec. in conſil.
18. colum. fina. Et in puncto iſto tradit Cagnol.
vbi prædictos, & alios concordantes allegat,
in l. ſecunda numero 180. C. de pact. int. empt. &
vendi. vbi dicit prædicta procedere etiam ſi ex in-
teruallo, non incontinenti iuxta contractum tale
pactum interuenerit, & fatetur hanc eſſe *commu-*
* *nem* * opinionem, & in practica obſeruan. licet
ibid. q. 79. diſputationis gratia contrariam opinio-
nem conatus fuerit tueri.
Et profectò dicebam ego ꝙ difficile eſſet contra
hanc opinionem in practica obtinere, † ſaltemq́;
per pactum nudum, quod de iure canonico actio
nem producere nemini dubium eſſe uidetur, do-
cto. præſertim moder. Hiſpani. in l. iuriſgentium.
§. igitur nuda. de pact. Alciat in rub. de verb. obli.
nume. 9. uerſicu. quartò fallit, vbi dicit *communem*
* * eſſe opinionem, & ibid. etiã Galia. nu. 16. & tra-
dunt late ſcribentes in c. j. & 3. extra de pact. Quod

non ſolum procedit in foro Canonico, ſed etiam
in foro ſeculari, in terris Eccleſię ſubiectis, & in-
* ter ipſos laicos, & eſt *communis* * opinio ut tradit
& ſequitur Iaſ. in d.l. iuriſgentium, §. ſed cum nul
la. nu. 6. ver. ſecundo extende; Et in propriis termi
nis pacti de retrouendendo tradit idem Cagnol.
in d.l. 2. in d. q. 70.

Nec refragatur quatenus dicatur, prędicta lo-
cum habere in pacto nudo, ſed nos, non in pacto
27 ſed in pollicitatione verſari. Namque † pactum
eſt duorum conſenſus, pollicitatio autem eſt ſo-
lius offerentis promiſſio l. pactum. in prin. de pol
licit. & l. j. §. pactum. de pact. Cum enim dicta Do
mina Iulia obtulerit dicto Blaſio tacenti, & nihil
dicenti, ſe velle dictum fundum ei retrouendere,
nullus dicti Blaſij conſenſus conſiderari poteſt,
ſed ſola promiſſio dictę D. Iuliæ, igitur pollicita-
tio, non pactum erit, & conſequenter nullum ef-
fectum, aut actionem cōtra ipſam D. Iuliam pro-
ducere poterit, ut dicunt doctor. in rub. de verbo.
obli, quandoquidem illud habet locum, quando
28 dicta pollicitatio fieret abſenti, † ſed ſi fiat præſen
tj, ut in caſu noſtro, & promiſſio per dictum offe
rentem facta reſultet in utilitatem talis præſentis,
* & tacentis, omnes *communi* * calculo tenent ex
tali promiſſione non cauſari pollicitationem, ſed
29 pactum nudum, † quod de iure canonico parit
actionem, ut ſatis ſupradictum fuit, & huius opi-
nionis fuit Cyn. in l. j. in 4 oppo. ad fin. C. de pact.
& ita declarat Imol. in c. cum contingat. de iureiu.
& expreſſius tradit Alex. in l. i. in fi. de pact. & Ale.
in d. rubric. de verbo. oblig. vbi dicit hanc eſſe *om*
* *nium* * opinionem, & ibi Iaſ. nu. 6. verſi. quatò
eſt pollicitatio, vbi hoc dicit communiter teneri
per legiſtas, & canoniſtas, qui omnes mouentur
per tex. in d. l. qui paritur. & in l. ſi vero non remu
randi. §. qui paſſus. ff. mand. vbi traditur, ꝙ tacens,
& pręſens fauorabilia acceptare videtur, & cum
iſta opinione omnes pertranſeunt nemine diſcre
pante in d. rubr. de verb. oblig.

Allegabant quoq; procuratores dictæ D. Iuliæ
contra dictum Blaſium diſpoſitionem cuiuſdam
ſtatuti Peruſini ſub rubr, 63. in 2. volu. vbi iſta for-
malia verba leguntur.

Quòd iudex poſſit cogere partes ad retrouen-
dendum, dummodo ſibi conſtet per inſtrumen-
tum manu Notarij, vel per ſcripturam priuatam
manu emptoris ſcriptam, uel atteſtationem duo-
rum fidedignorum teſtium in eorum dictis con-
teſtium de tali promiſſione. Cum igitur teſtes di-
cti Blaſij non eſſent conteſtes, ſed ſingulares, ſal-
tem in tempore, meritò (dicebant ipſi) contra di
ctam D. Iuliam nullam probationem facere vidē
30 tur: per † ſtatutum enim a diſpoſitione iuris com
munis receditur l. quid ergo. §. pœna grauior. de
his qui no. infam. & l. qui cū vno. §. qui poſt, & ibi
no. de re milit. & late tradit Marſ. in ꝯſi. 61, nu, 19.

Et licet dictum ſtatutum prima facie non parū
obſtare videretur, tamen vlterius cogitanti mihi
viſum fuit nullo modo refragari, præſupponen.
ꝙ teſtes prædicti licet videantur ſingulares in tē-
pore, tamē cum ſuper facto principali, & de quo
agebatur concordarent, & ad eundem met finem
tenderent, non ſingulares, ſed conteſtes dici debe-
bant, ut abunde ſatis ſupra demonſtratum fuit. Et
ſi igitur dictum ſtatutum dicter, teſtes debere eſſe
conteſtes, non tamen diſponit modum, & for-
mam, qua teſtes conteſtes eſſe dicantur, remane-
31 bit ergo hic caſus † tanquam omiſſus ſub diſpo-
ſitione iuris communis. l. commodiſſime. de libe.
& poſthum. cum ſim. de quo iure tales teſtes ſunt
optime conteſtes, ut dictum fuit. Præcipuè cum
ſtatuentes cenſeantur ſe uoluiſſe regulare cum di
ſpoſitione iuris communis. arg. l. hæredes mei. §.
32 cum ita; ad Trebellia. Et † cum ſtatuta recipiant
interpretationem a iure communi. docto. in l. 1.
§. lex Falci. ad l. Falcid. Et ita interpretari debeant,
vt minus corrigant ius commune quam ſit poſſi-
bile. l. 2. & ibi Barto. C. de noxa. act. præcipue cum
33 † ſapiant æquitatem, ut quis promiſſa obſeruet. l.
iuris gentium. §. prætor ait. de pact. maximè quū
quis nullis allectus ſtimulis, aut perſuaſionibus,
ſed ultro ſeſe obligare, & aliquid promittere vo-
luit ut eleganter conſiderauit Hieronymus Buti-
gell. in rub. de verb. obli. nu. 19. ver. prętereà dico,
quòd imo.
34 Quòd etiam magis ſuffragari videbatur, † quia
dictum ſtatutum dicit per atteſtationem duorū
teſtium in eorum dictis cōteſtium, ſed dicti teſtes
in eorum dictis ſatis erant conteſtes, licet in tem-
pore diſcordarent, quod tamen non erat de ſub-
ſtantia, ut ſatis ſupra dictum fuit, idcirco dicto
ſtatuto ſatisfactum eſſe dicebam, quia ſolum ſta-
tutum voluit eos eſſe conteſtes in eorum dictis,
de tempore igitur non curauit, nec dixit; igitur
nec nos dicere debemus. l. ſi quis ſeruum. §. non di
xi. de acquir. hære. l. ſi rem. §. fin. iunct. gl. de euict.
cum uulgarib.

Pronunciaui ergo dictam D. Iuliam. teneri, &
obligatam eſſe ad retrouendendum dicto Blaſio
fundum petitum, & nihilominus ambas partes
ab expenſis abſolui. Quam ſententiam aperui die
23. Martij 1569. manu ſer Amici de Amicis No-
tarij Curiæ generalis hujus Prouinciæ.
Laus Deo.

Ioſ. Lud. Aud.

Deciſio X.

SVMMARIVM.

1 *Aeſtimatio facit quòd dominium transferatur in eum, cui res traditur æſtimata.*
2 *Periculum ſpectare dicitur ad eum, cui res traditur æſtimata.*
3 *Damnum contingens inter ſocium & Dominum commune eſſe debet, quemadmodum vtilitas eſt communis.*
4 *Aeſtimatio fit aliquando ad finem, non ut conſtituat emptionem, aut venditionem, ſed ut ſciatur quanti ea*

res erat

res erat quando tradita fuit, ita vt ſi fiat deterior ſciatur quid agendum.

5 *Non omnis æſtimatio transfert dominium, ita vt cenſeatur venditio.*

6 *Pactum inter Dominum, & paſtorem eſt omnino ſeruandum.*

7 *Aeſtimatio quæ fit de rebus, quæ traduntur in ſocidam non transfert dominium, neque conſtituit emptionem, ſed fit, vt ſciatur quanti ea res erat, & valeret tempore initæ ſocietatis.*

8 *Aeſtimatio tunc facit emptionem quando omne commodum, & incommodum rei æſtimatæ tranſit in cuſtodem, ſiue ſocium, ſecus ſi non tranſiret.*

9 *Aeſtimatio facit emptionem in his contractibus, de quorum natura eſt, vt dominium transeat.*

10 *Capitale eſt Domini in iſtis ſocietatibus beſtiarum, fœtus autem, & melioramenta beſtiarum ſunt communia inter Dominum, & ſocium.*

11 *Damnum, quòd ſit commune, procedit quandò ſocius, vel Paſtor non eſt in culpa, ſi verò reperiatur in culpa, damnum in totum ſpectat ad paſtorem, ſiue ſocium.*

12 *Cuſtos, qui cuſtodit gratis non tenetur de culpa leui, uel leuiſſima.*

13 *Negligens quis eſſe poteſt in rebus proprijs, ſecus in alienis.*

14 *Equus ſi dimittatur in paſcuis, ſi illud dimittere cadat in culpam, quòd diligens pater fam lias non hoc feciſſet, tunc dimittens tenetur.*

15 *Ragatius ſi lumen in ſtella tenuerit, & ob id domus locata combuſta fuerit, pater ſiue Dominus dicti Ragatij tenebitur, quis culpa ei tribui poteſt, cum lumen ſimili perſonæ commiſerit.*

16 *Mulio qui eius culpa ſacculum, in qua erat argentum, & aurum amiſit tenebitur.*

ARGVMENTVM.

¶Societatis, ſiue ſocidæ Materia tractat, an damnum ita commune eſſe debeat vtrique ſicut & lucrum, vel tantum illud ſentire debeat ille ſolus, cuius culpa dictum damnum euenit.

¶An, & quando per æſtimationem animalium datorum in ſocidam dicatur translatum dominium, vt cenſeatur venditio.

DOMINA Lucretia vxor q. ſer Florauãtis de Peruſio dedit in ſociam cuidam Millo de Caſtro Ramaxani agri Peruſini vnam equam cum pulla, quæ nouem ſcutis æſtimatæ fuerunt, eo pacto adiecto, quòd capitali libero remanente, fœtus communiter diuideretur, qua ſocida durante, quædam filiola dicti Milli dictam equam ad quendam fontem duxit ad bibendum ibi conuicinum, ad quem eundem plures ſtratæ videbantur, & aderant. Nihilominus cum puellula illa timeret dictã equam ſiuit eã à ſemetipſa ad dictum fontem ire, quæ cum in ſua libertate eſſet, cœpit iter per indirectã viã propè quandã rupem, de qua poſtea cecidit, & mortua fuit. Quæ omnia rectè in proceſſu probantur. Propterea prędicta domina Lucretia ęgit coram me contra dictum Millum: tam pro pretio dictæ equæ, quàm pro fœtu ex ea naſcituro. Dubitabatur ergo an damnum illius equæ præmortuæ commune eſſet inter Millum, & d. Lucretiam prædictos, quemadmodum lucrum commune eſſe videbatur, an verò damnum in totum ad alterum eorum tantum ſpectare deberet.

Pro parte dictæ D. Lucretiæ cõtra dictum Mil-
1 lum poterat allegari, † ꝙ cum dictæ beſtiæ fuerint datæ æſtimatæ, dominium illarum ex eo in dictũ Millum tranſlatum fuerit. l. quoties. C. de iur. do. l. cum dotem. C. eo. tit. l. litis æſtimatio. ff. ꝓ empt. l. ex conuentione. C. de pact. cum ſimilib. in quibus iuribus probatur quòd æſtimatio venditionẽ facit, prout in iſtis terminis tenere videtur Ange. de Perig. in tracta. de ſociet. §. circa ſecundum, &
2 conſequenter † periculum in totum ad dictũ Millum ſpectare dicendum uidebatur l. pignus. C. de pignor. actio. prout eſt de natura ipſius venditionis l. neceſſariò, & tot. tit. de periculo & commo. rei vend.

Pro alia verò parte ſcilicet Milli prædicti dicebatur damnum debere eſſe commune, ex quo etiam vtilitas communis erat, nihil tamen pro hac parte allegabatur.

Vnde ego partibus hinc inde pro more meo auditis ſæpius, pro reſolutione dicebam, Quòd etſi in ſocida beſtiæ æſtimatæ traditæ fuerint, nihilo-
3 minus † damnum in ea contingens commune eſſe debet inter ſocium, & dominum, ex quo etiam vtilitas inter eos eſt communis. l. cum duobus. §. damna. pro ſocio. Bald. in l. 1. in 8. q. C. eod. idem Bal. Saly. & Iaſ. in l. ſi paſcenda, num. 2. & ibi Dec. num. 16. & ſeq. C. de pact. & tradit Ange. de Peru. vbi ſupra, & latius, & clarius Pet. de Vbal. in tract. de duob. fratr. in 8. par. prin. nu. 21. quæſt. 20. Nec referre dicebam quòd beſtię datę eſſent ęſtimatę, & propterea dominium videatur eſſe trãſlatum, prout ſupra dicebatur, quãdoquidem illud fallit,
4 quando † æſtimatio fit ad finem, vt ſciatur quanti ea res erat, quando tradita fuit, ita ut ſi deterior ſit effecta, ſciatur ad quid ſit agendum, ita enim tradit glo. in l. ſi inter virum. in verb. ęſtimatæ. C. de iur. dot. & glo. Inſt. quib. alien. lic. in prin. in verb. dotale prædium, vbi idem aiunt eſſe de prædio dotali æſtimato in dotem marito tradito, cuius nihilominus in maritũ nõ eſt ita dominium tranſlatum, vt illud poſſit per ipſum alienari, & de eo ad ſuum libitũ diſponi, ut in dictis iurib. no. & tradit, & no. Bar. in l. cum vir prędium. de vſucap. ſed

hæc non eſt materia noſtra. Ad propoſitum,
5 quòd† nō omnis ęſtimatio transferat dominium,
ita vt cenſeatur venditio, tradit Hieronymus Bu-
tig.in l.mutuum.§.creditor,nume.20.ſi cert.pet.
per text.in d.l.ex conuentione.C.de pact.& in l.ſi
æſtimatis.ſolut.matr. Et caſus præmiſſus non vi-
deatur habere dubitationem, quia ita pacti fue-
runt inter eos dicti domina Lucretia,& Millus,ut
ſcilicet capitale liberum remaneret, & fętus æqua
liter diuideretur,ut ſupra, ergo dominium trans-
latum non fuit, & illud pactum omnino ſeruari
debet, prout in terminis dicit tex. in d.l.ſi paſcen-
6 da.vbi dicitur,quòd† pactum inter Dominum,&
Paſtorem de fętu diuidendo omnino ſeruandum
eſt;& ibi glo.fin.dicit idem eſſe inter ſocios, quod
eſt inter Dominum, & Paſtorem, imo dicebam,
quòd etiam ſi non conſtaret de dicto pacto (pro-
7 ut conſtabat) nihilominus in dubio talis† æſtima-
tio non præſumitur,facta,vt dñium transferatur,
& venditio ɔſtituatur,ſed tantum vt ſciatur quan-
ti ea res erat tempore initæ ſocietatis, ut ſupra,
& not. in d. l. ſi inter virum. C. de iur.dot. & tra-
dit Fab.de Mont.in tract.de emp. & vendi.in 4.q.
princip.nu. 15. per ea quæ allegat, & in terminis
noſtris Alex.in d.l.ſi paſcenda.col. fi.quod etiam
ſequitur Dec.ibid.num.14. Adeo quòd qui vellet
dicere eſſe conſtitutam venditionem illud pro-
bare deberet tanquam ſuæ intentionis allegatum
fundamentum.l.2.& l.actor.de probat.ca. ſciant.
2.q.8.& tradit Bar. in l.ſi verò.§.qui pro eis.ff.qui
ſatiſd.cog. & Alex. in conſi.24.num. 2.lib.2.& in
conſi.150.nu. 18. lib.5.& Rip.reſp. 17.in tit.de re-
ſcrip.nu.3.

Præterea, & aliam prædictis dabam reſponſio-
nem ex mente Cur.in repetit.d.l.ſi paſcenda, nu.
8 7.quòd tunc† æſtimatio faciat emptionem,& ven
ditionem,quando omne commodum,& incom-
modum rei æſtimatæ tranſit in cuſtodem, ſeu ſo-
cium,ſecus vbi non tranſiret, ut in caſu noſtro,&
iſtud etiam eſt de mente Bald. & Dec. in d.l.ſi pa-
ſcenda.Nam in illis contractibus de quorum na-
9 tura eſt, vt dominium tranſeat, † æſtimatio facit
vtique emptionem. arg. l. cum manu ſata. §. ne-
mo.de contrahen.emptio. & tradit Bart. in l.ſi ut
certo.§.nunc videndum. ff. commod.& ſequitur
in iſtis terminis Alex.in d. l.l ſi paſcenda. & Pet.de
Vbal.in d.tract.de duob.fratr.in 8.par.prin.nu.20.
quæſtio.19.ſed in ſocietate ſtat in ſuſpenſo ratio-
ne lucri,& damni,l. ſi idem.in prin.& §.item Cel-
ſus. Pro ſoc.igitur dominium non dicetur transla
tum,nec venditio conſtituta.

Præterea,& tertio dicebam, nequaq̃ translatum
eſſe dñium,nec venditionem cōſtitutam, quia ex
pacto expreſſo inter dictos ſocios, apparet ꝙ do-
minium transferre noluerunt,& capitale liberum
remanere voluerunt,ut dictum fuit quod & ſa ce-
re potuerunt, ut no.in l.cum duob. §.ſi in coeun-
da. pro ſocio. & de iſta ſocietate loquutus eſt Pe-
trus de Vbal.in d.8.par.prin.nu.2.q.10.vbi dicit,
ꝙ capitale eſt domini, ſed melioramenta beſtia-
rum,& deterioramenta ſunt communia,& ponit
ibi de modo diuidendi adueniente tempore.Cum
ergo hoc ex dictis verbis expreſſe conſtet, fruſtra
de eorum intentione dubitare debemus. l.ille, aut
10 ille.§.fin.de leg.3.cum † expreſſum faciat ceſſare
pręſumptum. Dec.in l.1.nu.39.ſi cer.pe. & in aut.
ex teſtamento.col.3.verſ.ſed certe.C.de coll.
11 Verbum prędicta† quoad damnum,quod cōe
eſſe debeat,ut ſupra,dicebam tunc locum habere,
quando ſocius, ſiue paſtor in culpa non fuiſſet,
alias totum damnum ad ipſum ſocium ſpectare
affirmabam per no.in l.cum duobus §.damna fa-
* talia pro ſoc & tradunt *communiter** ſcribentes,&
præcipue Bal.Saly.Alex.Iaſ.& Dec.in d.l.ſi paſcen
da.poſt alios, quos allegat, & in terminis decidit
hunc caſum Petr.de Vbal.in d.19.quæſt. verſ.ſed
ſi interuenit culpa.vbi dicit, ꝙ ſi interuenit culpa
ruſtici, tenetur totam quantitatem emendare,
non repugnando, quòd fuerint beſtiæ æſtimatæ,
quia,ut ipſe inquit,ante tempus ſocietatis diuiden
dæ, totæ beſtiæ domini principalis erant. Præſer-
tim cum non vt gratis cuſtos dictas beſtias dictus
Millus cuſtodiret, ſed uti ſocius, & partem lucri
12 habens ex prædictis. † Nam tunc non teneretur
de culpa leui,uel leuiſſima,quando gratis cuſtodi
ret,per no.in l.ſi ut certo.§.nunc uidendum.ff.cō
modat.& tradit Cor.in conſil.242.in princi.lib.1.
quod conſ.eſt ſubſcriptio ad conſ D. Matthęi de
Piſauro,& in terminis ferè noſtris idē Corn.in ɔſ.
308.eo. lib.1.& tradit Ang.de Perig.in d.tract. de
ſociet. in 2.par. num. 15. per plura iura quæ alle-
gat.

Sed negari non poterat quin dictus Millus fuiſ-
ſet in culpa in dimittendo dictam equam ſub cu-
ſtodia illius puellulæ, quæ propter eius inbecillita
tem quicquid videt ignorare præſumitur.l. 1.cir-
ca finem.C.de falſ.monet.poterat enim illud præ
uidere,merito dicendum uidebatur ipſum teneri
de illo caſu equæ pręmortuę,& ad illius ęſtimatio
nem per not. in l. ſi quis fundum. §. ſi colonus. ff.
loca.& in l.ſi ſeruus. §. Proculus.ad l. Aquil.& in
l. 1. fur. aduer. naut. Neque enim dictus Millus
in dicto actu illam diligētiam adhibuit, quā quili
bet diligēs Paterfamilias adhibuiſſet in rebus ſuis,
13 qui† licet in rebus proprijs negligēs eſſe potuerit,
in alienis tamen negligens eſſe nō poteſt. arg. l. ſi
conſtante.§.ſi maritus.ſolut.mat.& facit l.ſi ut cer
to. verſ. ſed verius. ff. commod. & faciunt not. à
Bar.poſt Cyn.in l.ſi negotia.nu.1.de neg.geſt.vbi
14 †tradunt de equo dimiſſo in paſcuis, & dicunt,ꝙ
ſi illud dimittere cadit in culpam, ut quia diligēs
pater familias non feciſſet, talis dimittens tene-
tur,alias ſecus.Sed profecto,ut dictum eſt, nullus
diligens paterfamilias dimiſiſſet dictam equam
ſub cuſtodia dictæ puellulæ, merito dicendum
erat dictum Millum teneri.

Et in ſuper allegabam in ſimili, & in terminis
damni, per tales pueros cauſati ex negligentia do
mini, ſeu patris, qđ tradit Cagnol.in l.ɔ̃ctus nu.
15 70.verſi. quarto infertur de regul.iur.vbi dicit † ſi

ragatius

ragatius, ut eius verbo vtar, in ſtalla lumen tenuerit, & ob id domus locata exuſta fuerit, Dominus, ſeu pater dicti ragatij tenebitur, quia culpa in eo argui poteſt, cum lumen ſimili, ſeu tali perſonæ cõmiſerit. Et idem in iſtis terminis de igne ſuccenſo per pueros ex culpa, & negligentia patris, tradit Petr. de Vbal. in d. 8. part. prin. nu. 19. in fin. in 18. q. vbi allegat quoddam conſilium Bal. quod incipit ſi domus propria ex modica cuſtodia. prout etiam in terminis culpæ, & negligentiæ probandæ, ex igne ſuccenſo arguit Corn. in conſil. 318. in
16 litera c. in fin. lib. 4. vbi ponit de † mulione, qui ſua culpa, & negligentia quandam ſacculam amiſerat, in qua erat argentum, & aurum.

Ex iſtis propter culpam, & negligentiam dicti Milli in permittendo dictam equam duci per dictam puellullam, ſententiaui, & pronunciaui ipſum teneri totum damnum emendare dictæ Dominæ Lucretiæ, manu ſer Rinaldi de Rubeis die 30. Martij 1569. Laus Deo.

Ioſ. Lud. And.

Deciſio XI.

SVMMARIVM.

1 *Nepotes ſuccedunt in locum patris, quando tractant de ſucceßione Patrui carnalis, tunc enim filius ſubintrat locum patris.*

2 *Quod maxime procedit quando ſumus in ſucceßione legis, nec venit conſideranda mens teſtatoris, & eſt commu. opinio.*

3 *Pater, & filius cenſetur vna, & eademmet perſona.*

4 *Poſſeßio iunior præſumitur clandeſtina.*

5 *Poſſeßio quando eſt iunior non admittit ex aduerſo domini exceptionem, & eſt com. opinio.*

6 *Banniti de iure communi ſuccedere non prohibentur, imo ad ſucceßionem admittuntur.*

7 *Banniti noſtri temporis æquiparantur deportato.*

8 *Bannitus non poteſt ſuccedere in bonis exiſtentibus in illo territorio a quo eſt bannitus.*

9 *Bannitus priuatur ſucceßionibus ſibi prouenientibus in territorio, etiam de iure communi, ſtante prædicto ſtatuto.*

10 *Bannitus ſuccedit in bonis exiſtentibus extra territoriũ a quo fuit bannitus.*

11 *Filius ſuccedit patri de iure poſitiuo, non de iure diuino nec naturæ.*

12 *Bannitus ergo filius, quod non ſuccedat potuit tolli per ſtatutum.*

13 *Bannitus, & deportatus non poſſunt præſcribere.*

14 *Bannitus nec etiam naturaliter poſſidet.*

15 *Poßeßio in genere ſumpta eſt de iure gentium, diſtinctio tamen poſſeßionum eſt de iure ciuili.*

16 *A poſſeßione quando quis cadit culpa ſua, non competit remedium recuperandæ poſſeßionis.*

17 *Bannitus quemadmodum poteſt occidi, ita pariter poteſt in bonis condemnari. declara vt infra nu. 2.*

18 *Bannito non competit remedium poßeßorium cum bona ipſius poßint licitè occupari.*

19 *Offenſio quando eſt permiſſa, multò magis eſt permiſſa damnificatio, declara vt infra nu. 20.*

20 *Banniti bona non licet occupare, & damnificare, ſed ſi in eis damnum fuerit datum, non debet audiri: nec ſibi ius reddi.*

21 *Prædo etiam eſt tuendus in poſſeſſione ſua, & ad eam amiſſam eſt reſtituendus.*

22 *Poſſidere qui non poteſt legitime dicitur iure familiaritatis poſſidere ſi poßidet.*

23 *Spoliatus non eſt reſtituendus, quando ex actis conſtat agentem eſſe prædonem.*

24 *Legitima in vita patris filijs non debetur, nec ei auferri poteſt.*

25 *Legitima filiorum auferri, & conſiſcari poteſt, ita dictante ſtatuto, ſeu conſtitutione, prout eſt Peruſiæ.*

26 *Statutum, quòd pater teneatur ad ſolutionem legitimæ, valet, & eſt comm. opinio.*

27 *Legitimam pater non tenetur ſoluere etiam ſtante prædicto ſtatuto, quando pater vltra filium ex dicto filiò haberet etiam nepotes, quia ſecundum Doct. legitima reſeruatur nepotibus ſuperſtitibus.*

28 *Legitimam* ꝙ *pater non teneatur ſoluere per filio bannito, quãdo ille filius bannitus habet filios, & ſic nepotes patris, procedit duabus nouiſſimis rationibus hic conſideratus per authorem, quia pater bis teneretur ad ſolutionem legitimæ, nempe & filio, & nepoti, vel quia nepos abſque facto ſuo, & ſua culpa priuaretur legitima.*

29 *Natus reputari debet, qui in vtero eſt, quo ad ea, quæ ſibi commoda ſunt.*

30 *Legitimam pater non tenetur ſoluere ſtante prædicto ſtatuto non ſolum quando ex filio bannito ad ſunt nepotes ſed etiam quando ille filius bannitus haberet vxorem prægnantem, tunc enim eſt expectandum tempus partus, & interim bona non ſunt confiſcanda, quia ſi conciperet abortum nulla poſſet conſiderari legitima, & ſic iſto caſu pater teneretur, ſi vero ederet partum, tunc legitima debetur poſthumo illi nato poſt bannum, & pater non venit moleſtandus, caſus notabilis, & à Docto. non conſideratus.*

ARGVMENTVM.

¶ Filius an, & quando ſuccedat in locum patris.

¶ Et quid in bonis bannitorum, in quibus eorum filij, vel nepotes ſucceſſionem prætendunt.

¶ Et multa in materia bannitorum circa eorum habilitatem in ſucceſsionibus tam de iure communi, quàm de iure municipali.

¶ Et an ſicut poſſunt damnificari in perſona, ita etiam poſsint damnificari in bonis.

¶ Et

¶ Et diſcutitur materia. l. colonus. &
l. cum fundum, de vi & vi armata.

¶ Et an poſsit confiſcari legitima filij
banniti, & pater eam ſoluere cogi poſ-
ſit.

FVIT in humanis quidã
Leonardus de caſtro Paſ
ſignani comitatus Peru-
ſij, qui habuit tres filios,
Angelum, Philippum, &
Baldum. Baldus in vita
ſui patris fuit capitaliter
bannitus in curia Peruſi-
na prout de dicta condẽ
natione in proceſſu apparebat, eo quia ipſe inter-
uenerit anno 1527. cum multis alijs ſicarijs, homi-
cidis Domini Hieronymi de Oldis nobilis Peruſi-
ni, & duorum filiorum infantiũ. Moritur dictus
Leonardus relictis dictis tribus filijs. Baldus poſt
mortem Leonardi patris procreauit ex legitimo
matrimonio Sanctem eius filium, & licet dictus
Baldus eſſet bannitus, ſemper continuauit poſſeſ-
ſionem bonorum hæreditariorum poſt mortem
Leonardi, prout in proceſſu apparebat. Moritur
deinde Baldus relicto Sancte eius filio, demũ mo
ritur Angelus alter filius dicti Leonardi abſque fi
lijs, relictis poſt ſe Philippo fratre carnali, & San-
cte nepote ex Baldo, qui quidem Sanctes mouit iu
dicium aduerſus dictum Philippum, ex eo quòd
occupauerit ratam bonorum ſpectantium ad ip-
ſum Sanctem per mortem dicti Angeli, ac etiam
bonorum Baldi patris ipſius Sanctis. Dubitabatur
an in bonis Angeli præmortui æqualiter ſuccede-
ret tam dictus Sanctes nepos, quàm prędictus Phi
lippus. Deinde an bona dicti Baldi banniti poſſeſ-
ſa per dictum Philippum veniant reſtituenda di-
cto Sancti eius filio necne, quandoquidem proba
batur in proceſſu bona prædicta fuiſſe poſſeſſa nõ
ſolum per dictum Baldum, ſed etiam per dictum
Sanctem.

Circa primum intrepide mihi dicendum vide-
batur bona prædicti Angeli æqualiter ſpectare ad
Philippum eius fratrem, & ad Sãctem filium Bal-
di, & eius nepotem vt ſupra, per text. in §. cum au-
tem. Inſt. de hæred. quæ ab inteſt. deſer. æquum
1 enim eſſe videtur, dicit tex. † nepotes, neptesue in
locum patris ſuccedere, & in auth. ceſſante. C. de
leg. hæred. & ita tradit Dec. in conſ. j. col. 2. n. 2. ubi
dicit de mente Ang. in §. reliquum. in 3. no. in aut.
de hæred. quæ ab inteſt. deſer. quòd quando tracta
tur de ſucceſſione patrui carnalis, vt in caſu nro,
filius omnino ſubintrat locum patris, prout idem
quoque tradit Bar. per illum text. in auth. poſt fra-
tres. in primis verbis. C. de legit. hæred. Et profectò
2 † quando ſumus in ſucceſſione legis ab inteſtato,
& nulla teſtatoris mens conſideranda venit, nulli
dubium eſt, quòd æqualiter ſuccedũt frater, & fra
tris filij præmortui, ut dictum eſt, ita enim tenet
Bal. in l. cum ita. §. in fideicommiſſo. poſt declara-
tionem glo. ibi. de leg. 2. Ruy. conſi. 171. num. 2. li.
2. Alex. conſ. 204. lib. 2. Socyn. iun. conſ. 133. lib. 1.
vbi dicit, quòd de iure communi pariter admittũ-
tur fratres, & fratrum filij, imo quòd ſuccedunt fra
tres, & fratrum filij nulla habita differentia ſexus,
& agnationis d. §. reliquum. in auth. de hęred. ab
inteſt. venient. & idem Soc. iun. in conſi. 73. num.
1. libr. 1. & in conſi. 38. num. 21. libr. 3. & faciunt ad
hoc tradita etiam à Marſ. in fin. 33. & à Capy. in de
ciſ. 2.. circa prin. & num. 6. vbi volunt, quòd ne-
ptis ex fratre ita intret in locum patris, ſicur nepos
ipſe maſculus, quod etiam ſequutus eſt Natt. con-
ſil. 424. lib. 2. Et ita tradunt paſſim doctores, & di-
* cunt eſſe *communem*, * & receptiſſimam opinionẽ,
cuius quidem concluſionis illam rationem exco-
3 gitari poſſe dicebam, quia † pater, & filius vna, &
eadem perſona eſſe cenſentur. l. fin. C. de impub.
& alijs ſubſtit. & ſunt velut vna caro, & vna perſo-
na. Rol. à Vall. conſ. 28. nu. 10. libr. 3. propterea le-
ges voluerunt etiam mortuo patre filium eius lo
cum ſubintrare, quia cum ſint vnum, & idem, qđ
eſt filius ipſe. Et hanc concluſionem nullum du-
bium habere mihi viſum fuit, propterea dicebam
ratam dicti Angeli præmortui æqualiter eſſe diui
dendam inter dictum Philippum, & Sanctem fra
trem, & nepotem reſpectiue dicti Angeli præ-
mortui.

Circa ſecundum dubium, ad quem ſpectent bo
na dicti Baldi banniti, & per eum poſſeſſa, & an ad
dicta bona veniat reintegrandus Sanctes filius di-
cti Baldi, poterat dici pro parte illius, quòd cum
poſſeſſio dicti Baldi, quo ad eius ratam, ſaltem eſ-
ſet antiquior, & poſſeſſio Philippi iunior, intentio
4 nem ipſius ſatis eſſe fundatam, cum † iunior poſ-
ſeſſio ſit clandeſtina, c. licet cauſam. de pba. Bar.
* in l. ſi duo. in princ. vti poſſidet. doctor. *communi-
ter* * in c. ſæpe, de reſtitut. ſpol. & in capit. cum ad
ſedem. eo. tit. docto. etiam communiter in l. natu-
raliter. §. nihil commune. & in l. rem quæ nobis. de
acq. poſſ. Nenoc. late in tract. recup. poſſ. in 15. re-
med. quæſt. 31. nu. 383. & ſeq. 13. nu. 68. imo dice-
5 bam † hoc caſu non poſſe dominij exceptionem
opponi, per no. in l. ſi de eo. §. fi. de acq. poſ. Soc. in
d. l. rem. quæ nobis, num. 20. Paul. de Caſt. in conſ.
105. in fi. li. 1. & late tradit Menoch. in d. trac. 15. re
med. quæſt. 37. nu. 471. & ſeq. Et hoc remedium re
integrandæ dari etiam contra titulo poſſidẽtem,
ut in præcitatis locis habetur, & eſt magis *commu-*
* *nis* * opinio, ut per Ruyn. in conſ. 49. libr. 4. & Be-
ninten. deciſ. 33. per totam, vbi communem dicit,
& Plot. in rep. l. ſi quando, num. 65. uerſ. remediũ
poſſeſſorium. C. vn. vi, ubi dicit hanc eſſe magis
communem opinionem legiſtarum, & canoniſta
rum, & Rub. in d. §. nihil commune, num. 72. Ro-
lan. à Vall. in conſi. 6. num. 40. lib. 3. vbi dicit ſimi-
liter magis eſſe communem opinionem, idem tra
dit Soc. iun. in conſ. 34. num. 12. lib. 3. vbi dicit, ab
hac opinione in iudicando, & conſulendo non
eſſe

eſſe recedendum, & ſequutus eſt Crott. hanc ean-
dem opinionem in conſi. 47. nume. 3. & ita fuit ob
ſeruatum, & iudicatum in Camera Imperiali, ut
atteſtatur Ioachim in obſeruat. 85.

Nec de banno videbatur eſſe curandum, quia
6 † banniti de iure communi ſuccedere non prohi-
bentur, imo ad ſucceſſionem admittuntur vt vo-
luit Bart. in l. amiſſione §. qui deficiunt. de capit.
diminut. & Alexand. in l. 1. C. de hæred. inſt. & ibi
late Iaſ.

Ego autem ſuper iſtis matura habita conſide-
ratione, in ea fui in propoſito caſu opinione, &
imò dictus Sanctes non ueniret reſtituendus ad
bona poſſeſſa per dictum Baldum eius patrem, &
ex perſona ipſiuſmet Bald. particulariter. Et mo-
uebar, quia dictus Baldus erat Bannitus, & con-
demnatus in confiſcatione omnium bonorum,
& propterea in bonis exiſtentibus in territorio Pe
ruſino dictus Baldus minime ſuccedere potuit;
veluti incapax, etiam ſi de iure communi admitti
voluerit. Cumque hoſtis ciuitatis reputaretur non
debuit coram eo iudice audiri, à cuius iuriſdictio-
ne alienum eſſe conſtabat. & ſic de iure communi
ſuccedere minime potuit, ſicut nec deportatus,
7 cui deportato † bannitus noſtri temporis æquipa-
ratur, ut voluit glo. *communiter* recepta in §. relega-
ti, in verb. retinent. Inſtit. quib. mod. ius patr. pot.
ſol. & tradunt Alex. Iaſ. & alij in l. 1. C. de hæred.
inſtit. & optime Corn. in conſi. 55. in litera R. lib.
2. & quòd propterea de iure etiam communi di-
ctus Baldus ſuccedere nõ potuerit, faciunt tradita
à Pau. de Ca. in d. l. 1. C. de hæred inſtit. vbi uoluit,
8 quod taliter † bannitus, ut nos dicimus, de iure cõmu-
ni ſuccedere minime poſſit, præcipue in bonis
exiſtentibus in territorio illo, à quo bannitus fuit,
vt in propoſito caſu, & dicit hoc in facto habuiſſe,
& Florentię conſuluiſſe, & hoc idem ſequutus eſt
Imo in l. ex facto §. ex facto ad Trebell. Alexan. in
conſi. 23. col. 6. lib. 1. & in conſi. 75. col. 5. eod. lib. 1.
& in l. ex facto. §. ex facto. ad Trebel. & Iaſ. clare in
d. l. 1. C. de hæred. inſtit. & late Boſſ. vbi optime de
clarat in tit. bannit. quid amit. nume. 14. vbi dicit
* ita *communiter* * teneri, præcipuè quando is, cui
ſuccedit ut mortuus eſt in ciuitate banni, vt in ca-
ſu præmiſſo Baldus bannitus ſuccedere volebat
Leonardo eius patri, in caſtro Paſſignani, præ-
mortuo, à quo erat bannitus dictus Baldus vt ſu-
pra. Et hanc opinionem vti veriorem approbauit
etiam Ruy. in conſi. 49. num. 4. lib. 4. Parum enim
difficultatis hanc quæſtionem habere dicebam,
quando bannitus, & condemnatus in confiſcatio
nem bonorum, & capitalem, qui ex forma ſtatu-
ti impunè occidi poteſt, prout eſt Peruſij, ſucce-
dere intendit in bonis ſitis in territorio, à quo eſt
bannitus, quia tunc etiam de iure communi ad
dictam ſucceſſionem admitti minime poteſt, cũ
ſit hoſtis dicti Territorij, & conſequenter priua-
tus omni beneficio ſibi in illo territorio proue-
niente etiam de iure communi, ut omnes prædi-
cti Doctor. in præcitatis locis audacter affirma-
runt, & ſuper iſto caſu toties Paul. Caſtr. Floren-
tiæ ut ſupra conſuluit. Et cum iſta opinione eam
dilucidè declarando, & communiorem affirman
do pertranſit Alex. in conſil. 75. lib. 1. & hanc ve-
riſſimam etiã affirmauit Bart. in ſua. 1. quæſt. quæ
incipit Lucanæ ciuitatis, & Alex. in l. ex facto. §. ex
facto, nume. 7. & ſeq. ad Trebel. vbi expreſſe dicit,
9 quòd talis † bannitus priuatur ſucceſſionib. ſibi in
territorio banni prouenientibus, etiam de iure
communi, ſtante dicto ſtatuto, quod profectò po
teſt derogare etiam iuri communi in loco ſuo, ut
tenent Bart. Iaſ. & alij in l. omnes populi. de iuſt.
& iur. & tradit Alex. in d. conſil. 75 nu. 8. & in d. §.
10 ex facto. num. 7. uerſ. ſed imò hic † Si autem quæ-
reretur de bonis ſitis extra territorium dicti ban-
niti, & à quo fuit bannitus, vt puta fuit bannitus
Peruſiæ, & ſucceſſio ſibi obuenit de bonis, quæ in
territorio Florentino ſita erant, tunc aliter eſſet
dicendum, quia forſan ad illam admitteretur, ſed
tamen pro conſtanti non ponebam, quia nõ erat
caſus noſter, & propterea remittebam me ad tra-
dita circa hoc a Nell. de Sanct. Gem. in tract. ban-
ni. in 1. par. ſecundi tempor. quæſt. 17. vbi latiſſi-
mè hanc quęſtionem examinat, & a Boſſ. in tit. de
bonor. pub. nu. 62. & ab Ang. Aret. in tracta. ma-
lef. in verb. & cuius bona publicamus. in verſ. quę-
ro bona, & à Iul. Car. in li. 5. recep. ſent. §. fi. quęſt.
78. verſ. ſed hic quæro. In caſu ergo præmiſſo, ſtan
te incapacitate dicti Bald. ſequitur durante ban-
no eum non potuiſſe acquirere ciuilem poſſeſſio-
nem dictorum bonorum paternorum, per præ-
dicta, quę procedere dicebam etiam quòd Baldus
11 eſſet filius dicti Leonardi, quia iure † ciuili poſiti-
uo inductum eſt, quod filius patri in bonis ſucce-
dat, non de iure diuino, vt uoluit Dy. in reg. indul-
tum. de reg. iur. lib. 6. nec de iure naturæ, vt tradit
Alex. in d. conſil. 75. lib. 1. & facit text. in l. lege 12.
tab. C. de leg. hæred. & in §. 1. Aut. de trient. & ſe-
mis. & in §. j. & in §. ſiquis autem. Auth. de hæred.
& falcid. idcirco optime per ſtatuta diſpoſitio il-
12 la, quòd † bannitus patri non ſuccedat tolli po-
tuit, per tradita à Bart. Iaſ. & alijs latiſſimè in d. l.
omnes popli. de iuſt. & iure.
13 Et ex prædictis † vllo tempore dictum Baldum
dictam poſſeſſionem præſcribere potuiſſe dice-
bam, quemadmodum de deportato traditur, ut
voluit Bald. in ti. de pac. conſt. in verſ. Imperialis,
in princip. quia à iure ciuili eſt penitus alienis. l.
1. §. ſi quilib. de leg. 3. & ſupra dictum fuit, & pro
mortuo habetur. l. 1. §. qui habebat. de bon. poſſ.
14 contr. tab. Nec potuit † Bald. naturalem poſſeſſio-
nem quærere pro qua daretur interdictum recu-
15 perandæ. l. 1. §. deijcitur. de vi & vi arm. Nam † li-
cet poſſeſſio in genere ſumpta ſit de iure gentiũ,
diſtinctio tamen dictarum poſſeſſionum eſt de
iure ciuili. Bar. & Doct. in l. 1. de acq. poſſ. ex quo
ſemper dicebatur, quòd dictus bannitus non po-
tuit quærere dictam naturalem, cum ſit de iure
16 ciuili. præcipue cum dictus † Baldus videatur fa-
cto ſuo cecidiſſe à dicta poſſeſſione, ſic ei non cõ-
petit

petit remedium recuperandę. Bar. in l. fin. col. vlt. C. vn. vi. & doctor. late in d. l. rem quæ nobis, & Menoch. in d. tractat. de recup. poſſ. in remed. 15. q. 21. nu. 247.

Inſuper etiam dicebam, quòd durante banno
17 dicti Baldi, quemadmodum poterat ipſe † Baldus ex forma ſtatuti impune occidi, multo magis potuit in bonis damnificari, moleſtari, & expelli, per glo. in cap. 1. de milit. vaſall qui contum. eſt, & per tradita à Bart. in d. l. ut vim. circa principiũ, de iuſt. & iure. & ab Alex. in l. fin. C. de hær. inſtit. & à Ruy. in d. conſi. 49. nume. 6. libr. 4. vbi ſubdit
18 † non competere remedium poſſeſſorium bannito, cum bona ipſius potuerint licite occupari, cum facto ipſius uideatur à ſua poſſeſſione ceci-
19 diſſe. Et † quando permiſſa eſt offenſio in perſonam à ſtatuto, cenſetur etiã, & multo magis permiſſa damnificatio in rebus. Bart. in l. licitatio, §. quod illicitè. de pub. Ruyn. d. conſil. 49. verſi. in quantum ergo, nume. 6. vbi in terminis proprijs videtur conſuluiſſe. Et hanc quæſtionem an liceat bannitum damnificare in rebus, poſuit etiam Iaſ. in l. ut uim, numer. 17. de iuſti. & iur. circa quam tamen non multum inſiſtebam propter tradita à Seyſell. & à Curt. in d. l. ut uim, ubi voluiſſe viden-
20 tur † non licere bona banniti occupare, ſed bene ſi in eis damnum fuerit datum, quòd talis bannitus non debeat audiri, nec ſibi ius reddendum ſit propter eius delictum, & contumaciam, quod etiam ſatis ſufficere videbatur ad caſum propoſitum. Verum quia ſatis intentio dicti Philippi fundata videbatur ex diſpoſitione dicti ſtatuti contra dictum agentem ad eum repellendum à ſupradicta ſucceſſione ex prædictis, ideo vlterius de hoc quæſitum non fuit.

Obijciebatur præterea ex parte dicti Agentis contra dictum Philippum regula l. colonus, & l.
21 cum fundum de vi, & vi arm. quod ſcilicet † etiã prædo eſt tuendus in eius poſſeſſione, & ad eam amiſſam eſt omnino reſtituendus, cap. in literis. de reſtit. ſpol. cum ſimil. Et ſic dicebatur ſaltem dictum comparentem in hoc poſſeſſorio obtinere potuiſſe cum in proceſſu probaretur poſt mortem dicti Leonardi patris dictum Baldum vnà cum alijs fratribus etiam poſt bannum dicta bona poſſediſſe.

Cui tamen obiecto ego reſpondebã ex mente Ruy. in d. conſil. 49. nume. 13. ver. quia ergo Dominus Hieronymus. poſt Caſt. quem ibi allegat,
22 †, quòd ex quo dictus Baldus legitime, cum eſſet bannitus, dicta bona capere nõ potuerit, aut poſſidere, ſi cœpit, aut poſſedit, cenſebitur iure familiaritatis poſſediſſe.
23 Aut, & ſecundo dicebam † dictam regulam nõ habere locum quando conſtat agentem eſſe prædonem, ex mente Cagno. in l. nemo prædo. de re. iur. ex mente Menoch. in d. tract. de recup. poſſ. in 1. remed. in quæſt. 15. nume. 113. vbi dicit dictam regulam non habere locum quando ex actis conſtat ſpoliatum eſſe prædonem, per multa, quæ allegat. ſic cum in propoſito caſu ex actis conſtaret dictum Baldum fuiſſe bannitum, manifeſtiſſime apparebat eum vti prædonem poſſediſſe, cum cõtra municipalia iura dictam poſſeſſionem acceperit, per prædicta, meritò audiendum minime eſſe dicebam, ut ſatis ſupra oſtenſum fuit.

Benè verum eſſe dicebam, quòd Baldus ex eo capite tueri ſe potuiſſet, quia tempore quo ipſe fuit bannitus, bona ipſius non erant in conſideratione, neque confiſcari poterant, etiam vſque ad legitimam, cum eo tempore Leonardus eius pa-
24 ter viueret. Vnde † cum legitima in vita patris nõ debeatur. l. 1. §. ſi impuberi. de collat. bonorum l. 2. §. interdum de vulg. & pupil. l. lex Cornelia, ubi Bald. eo. tit. l. fin. vbi Bar. & Bal. de liber. agnoſcen. l. ſi quando, §. illud vbi Bal. C. de inoff. teſtamen. & facit aut. ſi qua mulier. C. de ſacr. ſanct. Eccleſ. & tradit Dec. in conſil. 438. nume. 15. & habetur in c. Rainutius. in uer. legitima circa medium de teſtam. & uoluit Benint. in deciſ. 89. in princi. non potuerunt dicta bona pro hac parte auferri, aut occupari.

Verum rectius conſiderando, nec iſta dicto Agenti opitulari animaduerti, quia prædicta locum habere dicebam, quando de iure ipſo communi loqueremur, ſed ſecus eſſe quando uigore
25 † ſtatuti pater teneretur ad ſoluẽdum legitimam pro filio bannito, prout tale ſtatutum Peruſiæ uigere conſtabat, quia tunc bene legitima filiorum auferri, & confiſcari poteſt. c. 2. ubi Io. de Anan. &
26 Anchar. de delict. pueror. & † tale ſtatutum ualet, & tenet, & pater cogitur omnino dictam legitimã
* ſoluere, & eſt magis *communis* * opinio, & ita ſemper in practica obſeruatur, ut tradit Iaſ. in aut. nouiſſima. num. 8. C. de inoffi. teſtamen. quod ante eum tradidit etiam Bald. in l. 1. C. ne fil. pro patr. & Alexand. in d. l. lex Cornelia, nume. 8. uerſ. & hæc faciunt, & Marſ. in ſing. 362. ſtatutum uolens, & hanc opinionẽ, ut communem ſequutus eſt nouiſſime doctiſſimus Iul. Clar. in prac. crim. §. fin. quæſt. 86. uerſ. ualebit igitur. & Duen. In reg. 356. in 2. ampl. ubi plures limitationes accommodat ad dictam regulam, quæ ad propoſitum quæſtionis noſtræ minime faciunt, unam autem limitationem ad caſum propoſitum pertinentem prætérijt, quæ maximi eſt momenti, & multoties in palatijs euenire ſolet, & in terminis per dictam li-
27 mitationem deciditur caſus noſter: † ſtatutum enim prædictum quòd pater teneatur ad ſoluendum legitimam pro filio condemnato, quod uiget Peruſij, & per totam ditionem eccleſiaſticam, non vendicat ſibi locum, quando pater vltra filiũ haberet etiam nepotes ex filio, prout erat iſte Sanctes, qui erat nepos dicti Leonardi ex dicto Baldo filio ipſius Leonardi, & pro quo Baldo Leonardus, ut ſupra, legitimam ſoluere tenebatur. Nam iſto caſu pater non tenetur ad ſoluendum legitimam pro filio bannito, quia illa reſeruatur nepotibus ſuperſtitibus. Ita enim in his terminis tradit Ruyn. in conſ. 8. nu. 6. li. 5. poſt Bal. uirtualiter in l. ſi qua

ſi qua pęna, de his qui ſunt ſui, vel alie. iur. ubi Bal. dicit illud ſtatutum debere intelligi, niſi ſit alius in medio ante fiſcum, qui debeat rationabilius ſuccederear. g. l. 1. C. poe. fiſca. ered. præferr. lib. 10. mouetur que Ruyn. alijs rationibus, de quibus ibi per eum.

28 Atque ego præter ipſum † aliam vrgentem rationem conſiderari poſſe dicebã, quia ſi pater ſtantibus nepotibus cogi poſſet ad ſoluendum legitimam pro filio bannito, bis teneretur ad legitimã ſoluendum, nempe, & pro filio, & nepote, abſque eo, q iam ſemel à patre ſoluta pro filio imputaretur in legitimam ipſi nepoti, quod eſſet maximũ inconueniens, & abſurdum, & propterea non dicendum. arg. not. per Bal. in l. ſcimus. col. 2. in fin. C. de inoff. teſtam. & not. per Doctor. in l. ex facto, de vulg. & pup. vel ſaltem aliud abſurdum ſequeretur, quod ſcilicet nepos abſque facto ſuo, & abſque culpa ſua legitima priuaretur, quod etiam minus eſt dicendum. arg. l. ſi quis ſuo. § legis. & l. quoniam in priorib. C. de inoff. teſtam.

Et adeo veram eſſe dicebam opinionem Ruyn. in d. conſ. 8. quod pater non poſſit cogi ad ſoluendam legitimam pro filio bannito ſtantibus nepotibus, ut ipſa fuerit quodammodo canonizata in omnibus curijs ſtatus Eccleſiaſtici. Et quemadmodum ſecundum dictum conſilium ego vidi iudicatum fuiſſe hic Peruſij, ita ego quoque annis proxime præteritis ſub Pio 4. Pont. max. iudicaui, ut pluries iudicari vidi in Prouincia Marchiæ in Ciuitate Maceratenſi, vbi tunc temporis duabus vicibus fui Auditor tempore legationis Illuſtriſſimi Cardinalis Tridentini, & tempore legationis illuſtriſſimi Cardinalis ab Altaemps.

Immò, quod plus eſt, anno 1567. habui in facto in Ciuitate Firmi, dum ibi eram locum tenens in cauſa cuiuſdam de Caſtro Petrioli, qui commiſerat homicidium viuente patre, & relicta vxore ipſius homicidæ prægnãte, fuit dubitatum, an pater eo caſu potuiſſet cogi ad ſoluendum legitimam pro dicto filio homicida, ex quo vxor delinquentis erat prægnans. Cauſa tamen fuit compoſita, qa pater dicti homicidæ habebat pro quibuſdã alijs cauſis intereſſe cum curia, & pro dicto filio nihil ferè ſoluit, prout vere iſto caſu minime tenebatur.

Quia prædictum conſilium Ruyn. etiam iſto caſu iudicio meo maxime ſibi locum uendicabat,

29 cum illi etiam qui † in utero eſt legitima debeatur cum in utilibus pro nato habeatur. l. qui in vtero, de ſta. hom. Igne. in auth. ex cauſa, num. 278. C. de lib. præter. per ea quæ allegat, & facit tex. in §. pen. inſt. qui teſtam. tut. da. poſſ. Sed quia dici poterat, quòd ex quo poſthumus, qui eſt in vtero, animal dici non poteſt, ergo nec filius. l. 1. §. ſi quis proximior. vnd. cogna. l. fin. de collat. bonor. † propte-

30 rea ad tollendam omnem difficultatem, eo caſu iudicio meo erat expectãdum tempus partus mulieris, ſi enim abortus ex dicta muliere natus fuiſſet, nulla tali abortui legitima debita fuiſſet. l. 2. C. de poſthum. hæred. & iſto caſu pater ad legitimã fiſco teneretur. ſi vero partus uiuens ederetur, tunc vtique dicto nepoti legitima deberetur, cum poſthumi ſuccedant. §. poſthumi. inſtit. de hæred. quæ ab inteſtat. defer. l. inter cætera. de lib. & poſth. Et iſto caſu auus, ſiue pater non veniret moleſtandus pro legitima filiorum. Et ita profectò iudicaſſem in dicta ciuitate Firmi, niſi pars eum curia ſe cõpoſuiſſet ob quaſdam alias cauſas patris ipſius delinquentis. Et ampliando Ruy. in d. conſ. 8. ſic eſt concludendum, quando caſus occurreret, patrem ſcilicet non poſſe moleſtari pro legitima filij banniti etiam extante dicto ſtatuto, quando filius bannitus vxorem prægnantem haberet, deberetque expectari tempus partus, ut ſupra, quod quidem nullibi adhuc inueni tactum à doctoribus.

Quod autem facit ad propoſitæ quæſtionis noſtræ caſum, dicebam, quia in proceſſu non extitit probatum, nec deductum dictum Sanctem filium Baldi prædicti banniti fuiſſe natum tempore cõmiſſi homicidij, & viuente dicto Leonardo, nec etiam dictum Baldum reliquiſſe tunc temporis cõmiſſi homicidij, ut ſupra, nec in vita Leonardi uxorem prægnantem, ideo Sanctem prædictum filium dicti Baldi banniti reſtituendum non eſſe ad ratam bonorum ſibi tangentium per Philippũ eius fratrem prædictum occupatorem. Non refragando, quod aliquis obieciſſet bona illa non ad Philippum, ſed ad fiſcum ſpectare, quia Philippũ quo ad Sanctem liberas ædes habere dicebam, pręterea etiam quia potuiſſet dictus Philippus redimere partem dicti Baldi, uel ſecundum Ruy. in d. conſil. 49. & alios ſupra allegatos quia bona prædicta potuerunt à quocunque occupari, vel bãnito erat deneganda audientia, ut ſupra deductum fuit. Sed ex quo condemnatio dicti Baldi non bene aperiebat quiſnam eſſet dictus Baldus, ſed tantummodo dicebatur Baldrachia Leonardi, non appoſito nomine patriæ, neque nomine proprio. Ideo ſententiaui pro nunc dictum Sanctem fore reſtituendũ ad medietatem bonorum prædicti Angeli patrui dicti Sanctis diuidendorum inter ipſos Sanctem, & Philippum. Reſeruato dicto Sancti iure rectius agendi in alio iudicio, quo ad bona dicti Baldi banniti eius patris, manu ſer Raynaldi de Rubeis No. Peruſini in Curia generali. Laus Deo.

Ioſ. Ludouicus Aud.

Deciſio XII.

SVMMARIVM.

1 *Mors eſt probanda per eum, qui ſe fundat in ea.*

2 *Viuere vnusquiſque præſumitur vſque ad centum annos, niſi contrarium probetur.*

3 *Mortem, ſeu vitam, quando quis ſe fundat in eis, tenetur probare,*

4 *Mortuum aliquem eſſe cum liberis ſi allegetur, debet per allegantem probari.*

5 *Mors aliquando eſt probanda per teſtes, aliquando per famam.*

6 *Mors eſt probanda per certum nuntium, quando agitur de re maximi præiudicij.*

7 *Mulier de iure Canonico non poteſt ſecundum virum accipere niſi certum nuntium habuerit de morte viri, quod ius canonicum correxit l. vxor & auth. hodie, C. de repud. vbi diſponebatur q. ſi vxor per quinquennium nouã de marito nõ habuerit, impune alteri nubere poterat.*

8 *Mortis probatio per famam non ſufficit, quando tractatur de opulenta hæreditate, & ſucceſſione alicuius.*

9 *Mortis probatio per famam non ſufficit, quando tractatur de irreparabili præiudicio, puta quod dicatur hominem ab aliquo veneno occiſum, exactiſſima enim tunc requiritur probatio, ſaltem per relationem officialium ex conſuetudine totius Italiæ.*

10 *Vbi agitur de maximo præiudicio tunc ibi plenæ probationes requiruntur,*

11 *Ampliatur hoc procedere in cauſis pecuniarijs maximi momenti, niſi eſſemus in antiquis,*

12 *Mortuus præſumitur miles, qui ingreſſus eſt bellum, & non reperitur & ideo iſto caſu mors probatur per famã.*

13 *Mors probatur per famam quando tractatur de commodo pecuniario leuis momenti, quod quando ſit relinquitur arbitrio iudicis;*

14 *Mors probatur per famam quando tractatur de apertura tabularum, & eſt communis opinio.*

15 *Cadauer quod ſit alicuius probatur per ſigna Bar. in l. ſtigmata. C. de fabricens. lib. 11. ubi Bar. docet practicã recognoſcendi homines tam viuos, quam mortuos.*

16 *Mors quando probatur per vnum teſtem, licet non plene dicatur probata, facit tamen ceſſare præſumptionem quod qui dicatur viuere vſque ad centum annos, & ſic transfert onus probandi in aduerſarium,*

17 *Mors probatur per libros rectorum alicuius Eccleſiæ, in quibus deſcribitur mors ſepultorum in eorum eccleſiis, quando agitur de modico præiudicio ſecus ſi agatur de magno præiudicio.*

18 *Vxor poteſt retinere bona mariti donec ei integra dos reſtituatur.*

19 *Vxores præſumuntur in dubio acquiſiuiſſe de bonis virorum,*

10 *Ampliatur hoc procedere etiam in vidua.*

21 *Vxor non præſumitur acquirere de bonis viri, quando apparet per confeſſionem viri acquiſiuiſſe de bonis vxoris.*

22 *Vxor ſi emat in præſentia viri non contradicentis præſumitur acquiſiuiſſe de bonis ipſius vxoris, & non viri,*

23 *Emptio ſi fiat per virum de pecunijs viri, nomine tamen vxoris, vir non habet actionem ad conſequendam rem emptam, ſed tantummodo ad precium rei emptæ.*

ARGVMENTVM.

¶Hominis vita quantum durare præſumatur, & quomodo mors alicuius probetur.

¶An vxor mortuo marito poſsit incumbere bonis donec ſibi reſtituatur dos.

¶An terra empta à muliere præſumatur de ſuis pecunijs, vel de pecuniis mariti empta.

DOMINVS Petrus Durantinus de Caſtro Durãtis ſtatus Vrbini, & habitator terræ caſtri Plebis, vti frater, & coniuncta perſona Sebaſtiani eius fratris carnals, habitantis olim in dicta Terra egit contra dominã Portiam vxorem dicti Sebaſtiani pro reſtitutione bonorum dicti Sebaſtiani eius fratris temporis poſſeſſorum per dictam D. Portiam, vna cum petia terræ per dictam D. Portiam empta durante matrimonio, prout in inſtrumento in proceſſu producto legebatur, vna etiam cum quibuſdam bonis mobilibus. Aſſerens dictus dominus Petrus prædictam petiam terræ, & ſi fuerit empta nomine dictæ D. Portiæ. & Franciſcæ eius famulæ, nihilominus præſumi emptam ex pecunijs Sebaſtiani eius viri ad euitandam ſuſpitionem turpis quæſtus. In proceſſu dominus Petrus probauit ſe eſſe fratrem dicti Sebaſtiani mortui ſine filijs, & conſequenter bona dicti Sebaſtiani ad ipſum tanquàm ad proximiorem ſpectare. Probauit etiam per vnum teſtẽ de viſu mortem dicti Sebaſtiani, & per alios de fama. Ex parte dictæ Portiæ replicabatur nõ ritè fuiſſe probatam mortem dicti Sebaſtiani, & quatenus fuiſſet probata, ipſam tenere dicta bona tãquàm ſibi hipothecata pro florenis trecentis, quos ab ipſa habuit in dotem dictus Sebaſtianus, prout apparebat per inſtrumentum in proceſſu productum, & petiam terræ prædictam emptam nomine ſuo, & nomine Franciſcæ eius famulæ non teneri ad reſtituendum, cum illam emerit de pecuniis ſuis propriis cum præſentia, & conſenſu Sebaſtiani eius viri, prout iſta omnia in inſtrumento coram me in iudicio legebantur producta.

Vnde de tribus dubitatum fuit. Primò, an mors dicti Sebaſtiani legitime probata fuerit, Secundò, an dicta Domina Portia poſſet incumbere bonis dicti Sebaſtiani, donec ei dos reſtitueretur. Tertiò, & vltimo, an petia terræ empta à dictis domina Portia, & domina Franciſca eius famula intelligeretur empta de pecuniis dicti Sebaſtiani, an de pecuniis dictarum mulierum.

Quod attinet ad primum, dicebam, dictum D. Petrum, qui in morte dicti Sebaſtiani ſuam fundabat intentionem ad illam probandam omnino teneri, cum vnuſquiſque ſuæ intentionis allegatum fundamen-

ſundamentum probare teneatur. l. 2. de probat. l.
1 actor.C.eo.tit.& in terminis iſtis † mortis proban-
dæ facit tex.iunct.glo.in l.ſiquidem.C.ſolu.matri.
& in l.2.§.ſi dubitetur.iunct.glo. quemad. teſtam.
aper.& ꝙ tunc mors probari omnino debeat, uo-
luit Bar.in d.l.ſiquidem,circa finem,& Alex. in l.
ſed & ſi de ſua,in fi.de acqui.hæred.& in conſi.25.
nume.2.lib.4.& in conſ.117.nu.3.eod.tit. quod ſe
quutus eſt etiã Zuccard.in l.fi.nu.248.& ibid.Sapi.
nu.23.C.de edict.diui.Adr.toll.& Barb.in rub. C.
qui admit.nu.118. Et eſt ratio, quia qui fundat ſe
in morte, ut dicunt Doctores in præcitatis locis,
2 habet præſumptionem contra ſe,†quia unuſquiſ-
que præſumitur viuere ſaltem uſque ad centum
annos.l.fin.C.de ſacr.ſanc Eccleſ. l. ſi uſusfructus.
l.mancipij.de uſufr.leg.& not.glo. in d. l. ſed, & ſi
de ſua,& in d.§.ſi dubitetur. propterea niſi ꝯtrariũ
probauerit obtinere non potuerit, quòd ſcilicet is,
de cuius bonis,& ſucceſſione agitur mortuus fue-
rit, vt in terminis uoluit etiam Alex. in conſi.27.
3 col fin.lib.7.Quemadmodum econuerſo,† quan-
do quis fundaret ſe in vita alicuius, vt ſi diceretur,
aliqua bona,puta,ad Titium ſpectare,ſeu ſpectaſ-
ſe, qui Titius iam eſſet mortuus, talis agens obti-
nere non poterit, niſi probauerit Titium tunc
tempore delationis dictorum bonorum vixiſſe,
ita enim dicunt doctores in præcitatis locis, & A-
lex.præcipue in d.l.ſed & ſi de ſua,& in d.conſ.27.
Ita igitur in propoſito dicebam dictum dominũ
Petrum mortem dicti Sebaſtiani ad proban.adſtri
ctum fuiſſe,cum ſuorum bonorum ſucceſſionem
conſequi intenderet.

Et non ſolum mortem dicti Sebaſtiani dictus
D. Petrus probare tenebatur,ut dicebam, ſed etiã
quòd ei ſuperſtitit ipſe D. Petrus tanquam proxi-
mior, ut concludit Alex.in l.is poteſt.num.15.de
acquiren.hæred.& in d.l.ſed & ſi de ſua.in fin.reie
cta opinione illorum, qui uoluerunt probandum
eſſe talem defunctum mortuum eſſe abſque libe-
4 ris, quia inquit ipſe, † alleganti contraria, quòd
ſcilicet mortuus fuerit cum liberis, onus proban-
di incumbet,ut per eum, ubi loquitur in terminis
proprijs, quando frater uult in bonis alterius fra-
tris ſuccedere, ut in caſu præmiſſo, & huiuſmodi
opinionis fuit etiam Dec. in conſil. 652.nu 7. per
alia quæ allegat. Et in proceſſu quoad proximita-
tem recte perdictum D. Petrum in proceſſu exti-
tit probatum.

Circa modum autem, quo mors ipſa probari
5 debeat,dicebam quòd mors † in aliquibus caſibus
debet plenè, & ſpecifice probari per teſtes. In ali-
quibus vero caſibus ſufficere probationem per fa-
mam,& per alias conſimiles leuiores probationes.
Ita enim tradit Bart.in d.l.ſiquidem.C. ſolu. mat.
& in d.§. ſi dubitetur, quemadmodum teſtamen.
aper.& utrobique idem etiam gloſſ.ibidem ſenſe-
6 runt. †Quando enim de rebus maximi præiudi-
cij tractatur,& ſumus in facto de recẽti,& in loco
propinquo,tunc mors per nũtium probari debet,
Ita enim probatur in c.in præſentia,de ſponſa. vbi
7 † mulier de iure canonico non poteſt ſecundum
virum accipere, niſi certum nuncium habuerit de
morte primi uiri,ut optimè etiã declarat Roland.
à Vall.conſ.93.nu.12.ver. non obſtat modo lib. 3.
ubi propterea dicit eſſe correctam diſpoſitionẽ. l.
uxor.iunct. Auth.hodie.C.de repud. ubi diſpone-
batur,ꝙ ſi mulier nouã per quadriennium de ma-
rito abſente nõ habuerit, impune alteri nubere po
terat,ꝙ tñ de iure canonico eſt correctum. ut d. c.
in præſentia & d.aut. hodie. ubi expreſſe diſponit
mulierẽ certũ nũtium de morte mariti expectare
debere,prout ibid. etiam not. Salye. & eſt *commu-*
* *nis* * opinio,ut nouiſſime voluit Iul Clar.in lib.5.
recep.ſent.§.fornicatio.ver.ſed pone.ſimiliter quã
8 do † tractatur de opulenta hęreditate,ſeu de alicu
ius ſtatus ſucceſſione, ſola probatio mortis per fa-
mam non ſufficiet,quemadmodũ poſt alios,quos
allegat tradit Boer.in deci.288.& Alex.in conſ.25.
num.4.lib.4.& conſ.117.num.7.eod.li.4.& Bar.in
tract. de teſt. in ver. mortuum.verſ.in cauſis vero
magnis,ubi dicit ſaltẽ ab hominibus grauioribus,
& ex cauſis rõnalibus tunc famã ortum habuiſſe
oportere,& ſic innuit, ꝙ fama ſimplex nõ ſufficit,
& idẽ tenet Campeg.in tract.de teſtib.reg. 351. in
9 ult.fall. Quemadmodũ etiam dr̃ ꝙ † qñ tractatur
a de maximo, & irreparabili præiudicio, [a] ut quia di
catur,hominẽ ab aliquo vulneratũ, ſeu illum cui
uenenũ datum fuit, eſſè mortuũ,ex quo talis delin
quens,ſi illud uerũ eſſet,capitis pęna plecteret̃,tũc
oẽs uno ore dicunt non ſufficere talẽ mortẽ per
famam probari, ſed pleniſſimis, exploratiſſimis
probationibus illã probari debere,nempe,aut per
relationem officialium, qui ex iudicis commiſ-
ſione de delicto notitiam habentis ad interempti
cadauer acceſſerunt,& eum eſſe mortuum retule
runt, quemadmodum per totam Italiam, & to-
tum orbẽ obſeruari tradit in huiuſcemodi caſib.
exquiſitiſſimus Iul.Clar.poſt alios,quos allegat in
lib.5.recept.ſen.§.fin.quæſt.4.in ver. quando verò
& Boſs.in tit.de delict.nu.2.aut per teſtium clariſ-
ſimas depoſitiones, ut recte voluit ibid. Bar.& ſe-
quutus eſt Corſett.in ſing.ſuis in ver. mors. incip.
ſi quæratur de morte,col.fin.& Campeg.in d. reg.
351.nu.3.fallent.& Bar.in d.§.ſi dubitetur.& Fel.in
c.quoniam frequenter.§.porrò.col. fin. ut lit. non
conteſt.& Maran. in leg. is poteſt, num. 147. verſ.
prædictos autem modos de acq.hęred.& ratio prę
10 dictorum eſſe poterit † quia vbi agitur de pleno
præiudicio, ibi quoque plenæ requiruntur proba-
tiones.l.iudices,cum ibi not.C.de iud.& no.in l.1.
C.quor.bono.& facit reg.l.1.§.ſed & ſi qs.de carb.
edict.& c.ubi periculum, de elect. lib. 6. in quibus
locis notatur, quòd vbi maius eſt periculum ibi
cautius eſt agendum, & ita etiam in terminis iſtis
tenet Alex.in d.conſ.117.nu.7.lib.4.

11 Prædicta † autem de cauſis pecuniarijs etiam
maximi momenti locum habere limitantur quan
do non eſſemus in antiquis, quia tunc per famam
etiam in cauſis maximi momenti, & præiudicij
mors ipſa probaretur, ut de morte Carolimagni

Regis Vngariæ, & ſimilibus, ut poſt alios tradit
Boer. in d. deciſ. 288. nume. 2. & Marant. in d. l. is
32 poteſt. nu. 146. verſ. decimonono probatur. † Vel
ſi probaretur militem intraſſe bellum, & non repe-
riretur, ut ſæpe numero his tẽporibus, Veh. Reip.
Chriſtianæ propter immanes ſæuiſſimi Tyran-
ni crudelitates accidiſſe fertur, nam iſto etiam ca-
ſu per famam mors probaretur, etiam in caſibus
pecuniarijs maximi momenti. Ita enim eſt text. &
ibi Bar. not. in l. fi. §. fi. de his qui not. infam. & tra-
dit Moncad. in addit. ad Crot. in tracta. de teſt. in
4. par. nu. 156. & Campeg. vbi ſupra in regul. 316.
verſicu. ſecundo, & Barto. in d. tracta. de teſti. in d.
verb. mortuum. verſ. quid etiam ſi in magno. nu-
me. 2. & Fely. in d. §. porrò. col. fina. & Marant. in
d. l. is poteſt, nu. 145. ver. nono probatur. Et latiſſi-
me qualiter probetur mors, & diffuſius cęteris tra-
dit Petrus Duen. in reg 399. in 9. limit. in quibus lo-
33 cis omnes concludunt, † quòd quando tractatur
de commodo pecuniario leuis momenti, quod
quando ſit relinquitur arbitrio iudicis, ut is quali-
tatem perſonarum inſpiciat, ut uoluit Bar. in l. ad-
monendi. col. 14. & ibid. Iaſ. nu. 222. & Menoch. in
tract. de arbit. iud. lib. 2. cent. 1. caſ. 52. nu. 2. & ibid.
caſ. 72. vbi limitatas, & certas quantitates ex diuer-
34 ſorum opinionibus recenſet, vel † de apertura ta-
bularum, tunc mortem per famam probari, ut
etiam conſenſit Cephal. in conſil. 65. nu. 45. libr. 1.
& Soc. Iun. in conſ. 26. nu. 15. lib. 2. & Bar. in d. trac.
de teſt. in d. verſ. mortuum. in prin. & Alex. in cõſ.
4. num. 7 lib. 2 & in conſ. 172. col. 3. lib. 6. & in cõſ.
27. col. 1. lib. 7. & Corn. in conſ. 10. col. 3. lib. 1. & in
conſ. 96. in litera. c. lib. 4. Crauc. in conſ. 127. nu. 17.
Alex. in d. l. is poteſt. nu. 16. & ibid. plenius Maran.
num. 146. & Deci. conſ. 83. nu. 5. & in conſi. 652. in
* princi. Adeo quòd hęc eſt *communis*, * & indubita-
ta omnium opinio, ut ex prædictis facillimè colli-
gi poteſt, eam enim ſequutus eſt etiam Gand. opti-
mus practicus in tit. qui ad famæ probat. nume. 15.
verſ. vnde probari.

In caſu igitur præmiſſo, ut ad propoſitum re-
deamus, & ſi de aliquali præiudicio tractaretur,
non ſolum tamen de morte per famam probaba-
tur, dicti ſcilicet Sebaſtiani, uerum etiam per te-
ſtem de viſu, merito concludenter mors ipſius Se-
baſtiani probata videbatur. Nam quidam Alexan-
der teſtis ſuper hoc examinatus depoſuit uidiſſe
cadauer dicti Sebaſtiani Romæ tempore inunda-
tionis Tyberis, quod fuit extractum, ut ipſe teſtis
dicebat à quodam Barcarolo ex dicto flumine Ty
beris, & ꝙ vidit, & cognouit dictum cadauer eſſe
dicti Sebaſtiani, quem prius optimè cognoſcebat,
& cum eo conuerſabatur, & reddebat rationẽ etiã
cognitionis. quia erat mancinus, & gobbus dum
erat inhumanis. Ex quo ego dicebam rectè proba
35 tum fuiſſe per depoſitionem dicti teſtis † cadauer
illud fuiſſe dicti Sebaſtiani, quia per talia, & simi-
lia ſigna homo mortuus recognoſcitur, ut proba-
tur in l. ſtigmata. C. de fabricenſ. lib. 11. ubi Bar. po
nit practicam recognoſcendi homines tam mor-
tuos, quàm uiuos, & concludit in effectu quòd ex
ſignis, puta, ex cicatricibus in tali loco ſuę perſonę,
& ſimilibus ſignis homines recognoſcũtur, quòd
etiam ſequutus eſt Corſet. in ſing. in uer. teſtis. 19.
quod incip. dictum teſtis. ubi etiam practicam tra
dunt recognoſcendi multos equos, & alia ani-
malia.

Ex prædictis igitur dicebam, rectè fuiſſe proba-
tam mortem dicti Sebaſtiani, adeo quod de ea nõ
36 uidebatur eſſe vlterius dubitandum †. Quia quo-
ties conſtat, etiam per unum teſtem, quòd aliquis
ſit mortuus, ut quia deponat talem hominẽ mor-
tuum uidiſſe, licet nõ plene probaret, tamen facit
ceſſare præſumptionem illam, ꝙ quis præſuma-
tur viuere vſque ad centum annos, ut ſupra, & ſic
qui contrarium dicere uellet, illud probare opor-
teret, prout in iſtis terminis tradit Fely. in d. §. por-
rò, col. fin. & Bal. in c. j. §. notandum, de his qui feu.
dar. poſs. & Maran. in d. l. is poteſt. nu. 147. uer. limi
ta etiam, quod tamen in caſu iſto tanto magis di-
cen. videbatur, quia pręter dictum teſtem de vi-
ſu concurrebat etiam fama, ex quo dicta mors ple
niſſime probata videbatur per tradita à Dec. in
conſi. 163. nu. 7. verſ. ſeptimo allegatur poſt alios,
37 quos ibid. allegat. † Alio etiã caſu probatur mors
videlicet per libros rectorum eccleſiarum, in qui-
bus deſcribitur mors ſepulrorum in eorum eccle-
ſijs, nã ſtante conſuetudine iſti libri probant ſi agi-
tur de modico præiudicio, ſecus ſi de magno prę-
iudicio. Crauett. poſt alios in tractat. de antiquit.
temp. 1. par. incip. vidimus, in Rub. quando creda-
tur libris rectorum alicuius eccleſiæ.

Circa ſecundum igitur an dicta D. Portia vxor
poſſet incumbere bonis ſui viri, donec ei de dote
eſſet ſatisfactum, quia aduerſarij circa hoc non cõ
tradicebant, breuiter dicebam clarum eſſe in iure,
38 † ꝙ vxor poteſt retinere bona mariti, donec ei in-
tegre dos reſtituatur. Nam cum iure familiarita-
tis domum viri habitauerit, ipſo viuente viro, po-
teſt ratione hipothecæ vti retentione bonorum
viri, Bal. in l. vni. in fin. C. de rei vxor. act. habetur in
l. quæ iure familiaritatis. de acquiren. poſſ. & tradit
Gram. poſt alios. deciſ. 58. nu. 3. & Bart. in l. ſi filio-
familias. ſol. matri. & Bal. in l. pen. C. de non num.
pecu. & in l. ſi tibi. C. qui potior. in pignor. hab. &
Iaſ. in §. item ſeruiana. inſtit. de actio. & Alexan. in
l. ſi non ſortem §. ſi centum. de condit. indebit. &
Gramm. in deciſ. 92. nu. 14. vbi dicit hoc non ſolũ
habere locum in vxore, ſed etiam in ipſius filijs, &
hoc idem in terminis tradit Dec. in conſi. 232. nu-
2. uerſ. & hoc idem not. Bald. & in conſil. 400. nu.
5. & Bal. nouell. in tract. dote in priuileg. 6. nu. 21.
verſicu. & ex hoc apparet, & Neguſ. in tract. de pi-
gno. in 4. membr. 5. part. nu. 5. & egregie Iaſ. in d. §.
ſi centum. in fi. vbi hoc mãdat benè menti tenen-
dum, quia eſt quotidianum, quod ſequutus eſt
etiam Roland. a Vall. in conſi. 77. nu. 27. lib. 1. Ex
quibus liquidiſſimè apparere dicebã dictam Do-
minam Portiam legitimè, & iure medio potuiſſe
retinere bona dicti Sebaſtiani, eius uiri, donec ei
dos

dos reſtitueretur. Quod etiam ab aduerſarijs pro-
pterea concedebatur.

Tertium igitur, & vltimum erat, de quo dubita
batur, an petia terræ empta per dictam dominam
Portiam, & dominam Franciſcam eius famulam
viuente dicto Sebaſtiano videatur empta ex pecu-
nijs dictarum mulierum, an vero ex pecunijs dicti
Sebaſtiani. Circa quod dicebam, quod licet ad
19 euitandam ſuſpicionem turpis quæſtus† acquiſita
per vxores viuentibus viris, præſumantur acquiſi-
ta de pecunijs ipſorum virorum. l. Quintus. de do-
natio. inter virum, & uxorem. l. etiam. C. eo. titu. &
utrobique Bal. Saly. & Caſt. & tradit late Boer. in
deci. 81. nu. 1. & 2. & Cremenſ. in ſing. 6. Tu ſcis.
20 † Vbi regulariter id firmat non ſolum in vxore,
ſed etiam in vidua, & tutoribus; declarando tamen
ut ibi per eum. & latiſſime poſt alios tradit Port.
Imo. ſiue quiſquis is fuerit in lib. j. comm. concluſ.
in conclu. 14. & ultra cum nouiſſime materiam
pertractat. Nouell in 4. par. regul. poſt regulas Per.
Duen. reg. 96. & Ioachim. in obſer. iud. imperial.
Camer. in obſeruat. 26. vbi dicit ita fuiſſe obſerua-
tum in Camera imperiali, quod niſi mulier probet bo
na eſſe ſua propria, præſumuntur eſſe mariti. per
text. in d. l. Quintus, & in d. l. etiam. Tamen propoſitio
iſta plurimas patitur limitationes, & fallentias,
prout ſupradicti doctores aduerterunt in dictis lo
cis, & ultra eos etiam Gerar. de Pet. ſan. in ſing. 99.
Inter quas ad propoſitum caſum pertinens eſt,
21 † quando appareret per confeſſionem partis, & vi
ri pecuniam eſſe mulieris. Ita enim tradit Boer. in
dicta dicíſio. 81. & Ruyn. in conſil. 96. colum. 5.
lib. 5. & in conſil. 44. col. 2. eod. libr. & tradit di
ctus Port. Imo. in d. concluſio. 14. in 5. limita. &
magis ad propoſitum noſtrum. Alciat. in regul. 3.
22 præſumpt. 26. vbi dicit, † quod ſi emptio fiat a
muliere marito expreſſe confitente, vel tacente,
quia erat præſens, & non contradicebat, tunc acqui
ſita præſumitur ex bonis uxoris, non autem viri,
ſed in caſu propoſito emptio dictæ petiæ terræ fuit
huiuſmodi, quia dicta emptio dictę petię terræ
fuit facta in præſentia dicti Sebaſtiani confitentis
eſſe pecunias dictæ dominæ Portię eius uxoris, &
dominæ Franciſcæ, propterea dicebam illam ſpe
ctare ad dictas mulieres. Imo quatenus etiam re
vera empta eſſet cum pecunijs dicti Sebaſtiani,
23 † nihilominus cum nomine dictarum mulierum
empta eſſet, illas cogi non poſſe dicebam, niſi ad
reſtitutionem dictarum pecuniarum, dictam au-
tem petiam terræ omnino illarum mulierum eſſe
debere, per not. per Bartol. in l. & ſi tempore. C.
de fid. inſtrum. lib. 11. & per Boer. d. deciſ. 81. & per
Craue. in conſi. 81. & Alciat. in conſil. 47. tomo 3.
nume. 14. & ſeq. & per Port. Imo. in d. concluſ. 14.
in 4 limita.

Et ſic ex iſtis ego iudicaui dictum D. Petrum fo
re immittendum in poſſeſſionem bonorum Seba-
ſtiani eius fratris, reſtitutis prius trecentis flore-
nis dictę D. Portiæ pro ſuis dotibus. Et dictam pe-
tiam terrę emptam nomine dictarum mulierum
Portiæ, & Franciſcæ ad ipſas mulieres pertine-
re, niſi pretium ſolutum eis fuerit reſtitutum.
Laus Deo.

Ioſ. Ludouicus Aud.

ADDITIO.

a ¶ Præiudicio. vbicunque agitur de irreparabili præiudi
cio non ſufficit mortem ficte, per coniecturas, & indicia
probari, ut puta ſi ageretur de Titio puniendo eo quod
Sempronium occidiſſet: ſed ſi de reparabili tractetur ſatis
probabitur ſi probatur quod aliquis inter agnatos, & co-
gnatos eius habetur pro mortuo, & quod inter eos factus
eſt luctus, & planctus de morte, ut in l. parentes. ff. de his qui
no. infa l. quoties. C. de naufra. lib. 11. & quod no. in l. ſiqui
dem. C. ſol. mat. Bart. no. in l. eum quidam. §. quod dicitur.
ff. de acquir. hæred. & in l. j. quemadmo. teſta. ape. ita in ter
minis refert, & ſcribit Ange. Peru. in l. exhæredatum. §. ſi-
quis in bello. ff. de his, qui not. infa.

Deciſio XIII.

SVMMARIVM.

1 *Filiusfamilias non poteſt ſtare in iudicio ſine conſenſu patris, quando patri quæritur vſusfructus.*

2 *Conſenſus prædictus debet interuenire tempore litis conteſtatæ.*

3 *Cautela ad irritandum proceſſum factum cum filiofamilias.*

4 *Proceſſus factus cum filiofamilias irritabitur etiam quod poſt litis conteſtationem pater ratificauerit acta facta per filiumfamilias.*

5 *Quæ omnia procedunt etiam in ſummarijs.*

6 *Prædicta procedunt in realibus, in quibus patri quæritur vſusfructus, ſecus in perſonalibus.*

7 *Procedunt inſuper prædicta in ciuilibus, ſecus in criminalibus.*

8 *Pater non dicitur legitimus adminiſtrator in his, in quibus ipſi non quæritur vſusfructus.*

9 *Patria poteſtas non attenditur in his, quæ publici iuris ſunt.*

10 *Minori debet dari curator in criminalibus de rigore iuris, ad hoc vt poſſit ſtare in iudicio, de conſuetudine tamen non ſeruatur.*

11 *Pater non ſimpliciter poteſt alienare bona filij, in quibus habet vſumfructum, ſed urgente neceſſitate, qua neceſſitate vrgente poteſt alienare ſine iudicis decreto, & eſt commun. opinio.*

12 *Pater urgente neceſſitate debet alienare bona filij, in quibus habet uſumfructum, aliàs teneretur filio ad intereſſe, & in primis debet alienare mobilia, deinde immobilia, ſi mobilia non ſufficerent.*

13 *Filiusfamilias quemadmodum non habet legitimam perſonam ſtandi in iudicio, ita nepos non habet legitimam perſonam ſtandi in iudicio ſine conſenſu aui.*

14 *Filij quando ſunt ſub patria poteſtate non poſſunt alios habere ſub eorum poteſtate.*

15 *Filio an ſit danda actio pro bonis alienatis per patrem, in*

quibus bonis pater habet vſumfructum.

16 *Agens ante aduentum diei non eſt audiendus.*

17 *Pater ſi male vtitur dote, puta quòd dotalem fundum vxoris filij alienauerit, filij aliquid dicere non poßunt viuente patre, ſed poſt mortem patris, declara vt infra nu. 18. & ſeq.*

18 *Filius admittitur ad recuperationem bonorum alienatorum per patrem, etiam ipſo patre viuente.*

19 *Nouus intellectus authoris, quòd filius admittatur ad recuperationem bonorum alienatorum per patrem, etiam viuente ipſo patre.*

20 *Filiusfamilias officio iudicis implorato poteſt cogi facere patrem ad ſibi agere volenti conſentiendum, quando ſponte conſentire recuſaret.*

ARGVMENTVM.

¶ Filius, & nepos an, quomodo, & quo caſu poſsint ſtare, & agere in iudicio ſine conſenſu patris, uel aui.

¶ Et an actio ad recuperandum fundum dotalem filij alienatum à patre cõpetat ipſi filio, uiuente patre.

EMANAVIT præceptum ad inſtantiam Franciſci Petri Nardi de caſtro Corciani comitatus Peruſij, patris, & legitimi adminiſtratoris Gori Michelangeli, & Iacobi ſuorum filiorum, ac etiam filiorum, & hæredũ dominę Lucretię eius uxoris, & matris prædictorum, contra Valentinum Thomæ della Baſſetta, & Hieronymum Sanctis de caſtro Capitis caballi, ut dimittant domum, & alia bona ſpectantia ad ipſos tanquam hæredes dominæ Lucretię eorum matris, & perperam alienata per dictũ Nardum auum prędictorum, Probãtur omnia requiſita in proceſſu, Pro parte conuentorum replicabatur dicta bona empta fuiſſe a prædicto Nardo adhuc viuente, prout dę prædictis etiam conſtabat, & cum in dictis bonis haberet uſumfructum bene fuiſſe uendita per dictum Nardum, & in vita dicti Nardi nullum ius competete prędictis, perperamq́; fuiſſe actum in iudicio ſine conſenſu, & licentia dicti aui. Ex qua facti ſpecie duæ eliciebantur dubitationes ex proceſſu.

Prima, an abſque licentia dicti Nardi aui prædictorum, & patris dicti Franciſci fuerit bene actitatum.

Secundo, an actio iſta competierit prędictis uiuente patre.

Circa primam, claram in iure dicebam extare
1 propoſitionem † quòd filiusfamilias non poteſt
ſtare in iudicio abſque conſenſu patris, quando
patri quæritur vſusfructus, ita enim tradit Bartol.
in l. final. §. neceſſitate. C. de bonis quæ libe. per illum tex. Aret. in §. actiones, col. 7. inſtitu. de actio. Fran. Aret. in conſ. 72. Guid. Papæ deciſ. 54. & 410. Dec. in l. j. in 2. lect. nu. 61. C. qui admit. & ibi etiã Iaſ. Aret. in §. æque, col. 8. verſi. trigeſimoſeptimo ſi dico. inſtit. de except. vbi connumerat hanc exceptionem inter alias, quę ſunt litis finitę, & impediunt litis ingreſſum, & Inſtit. de tutel. in princip. col. 2. verſ. ex his infertur. & Alex. in conſil. 59. lib. 2. & Coras. in l. qui liberos. nu. 19. de ritu nupti. & diffuſius ꝯcordantes allegans tradit Vant. in tract. de nullit. in ti. de nullit. ex defec. inhibit. ſeu mand. num. 39. & ſeq. Specu. in titu. de actor. §. expedito. col. 10. verſ. quòd ſi filiusfamilias. Alciat. conſi. 50. in princ. lib. 5. & Neuiz. eleganter in conſilio 18. in
2 princ. † Qui quidem conſenſus ſaltem tempore li
tis conteſtatæ interuenire debet, ut omnes præcita
tis locis unanimiter ſenſerũt. Et propterea Neuiz.
ibid. nu. 2. refert cautelã ex mente Angeli in l. ſed
& ſi de ſua. vbi etiam Alex. de acqui. hæred. & alio
3 rum, quos allegat, † quòd reus expectet uſque ad finẽ,
& poſtea alleget actorẽ filiumfamilias eſſe, quod
quia ita pręſumetur, ut inquit ipſe, & ſi conſenſus
patris non fuerit interuẽtus, proceſſus irritabitur.
4 Et id inquit procedere, † etiam ſi pater poſt li
tis conteſtationem acta per filium ratificauerit,
quod etiam voluit Aret. in §. ius autem, col. 1. inſt.
5 de patr. pot. † Et prædicta inquit etiam procedere
in ſummarijs, & executorijs, ut eſt etiam de mente aliorum ſupra citatorum, prout voluit quoq; Bertachin. in tracta. de epiſcop. in 4. parte. 5. libr. in quæſtio. 44. nu. 81. verſi. & circa prædicta. ubi ma-
6 teriam iſtam ſatis latè declarat. Quæ † autem om
nia uera eſſe dicebam in realibus, in quibus patri quęritur uſusfructus, ut ſupra, non autem in perſonalibus, quando filius conuenitur in iis, in quibus patri non quæritur uſusfructus, per tex. in cap. 1. de iud. lib. 2. ut dicit Aret. in d. verſi. ex his infertur, & Coras. ubi ſupra. & Bar. in l. fi. §. j. de verb. oblig. & optime declarat Aret. in §. pupillus. col. 3 nu. 5. verſ. ex his habes practicam. Inſtitu. de inutil. ſtipu. vbi quando dicatur pater legitimus adminiſtrator filij, & quando datur talis curator, an detur cauſæ, & liti, an perſonæ, & quando pater non eſt legitimus adminiſtrator, an poſſit nihilominus adminiſtrare bona filij, vel alius ſit dandus curator, & an poſſit pater in aduentitijs conſtituere procuratorem abſque conſenſu filij, quæ omnia
7 videnda, & notanda, quia vtilia in practica. † Et
inſuper prædicta locum habere dicebam in ciuilibus, non in criminalibus, ut expreſſe uoluit Areti. ubi ſ. & Bar. & Coras. in locis proximè citatis, & præter eos Bald. in l. ſi infanti. col. 2. C. de iur. delib. & Marant. in par. 4. diſt. 16. num. 55. In quib. locis uolunt in criminalibus, non ſufficere conſenſum patris in cauſa contra filium mota, nec patrem ſuam poſſe authoritatem præſtare, ſed opus eſſe filio curatorẽ decernere, quando ſcilicet talis filius in minori ætate reperiret. Atq; euidens ratio eſt, ut dicit Neuiz. in d. conſi. 18. poſt alios prædictos, &

Coras.

8 Coras.ubi ſupra, † quia in iis, in quibus patri non
quęritur vſusfructus, pater non dicitur legitimus
adniiniſtrator filij.per tex.in l.1. C.de bon.mater.
9 & in l.fi.§.vbi autem,C.de bonis quæ liber. † & in
iis quæ publici iuris ſunt non attenditur patria po
teſtas,l.1.§.inter liberas, ubi Bart.ad l.Iul.de adul.
& in l.nam quod.ad Trebel.& in l.clarum, C.de
author.præſtan.ideoq.curator ei dari debet,pro-
ut expreſſe tradit Bart. in d.l.fin.§.1. de verb.obli.
& Bald.in conſil 68.lib.4. & Aret.in d.§.ius autē,
col.1.nume.1.verſ.& prædicta. præter alios ſuprà
10 adductos. † An autem de neceſſitate tali minori
curator in criminalibus dari debeat, adeo quòd
ſi ei non daretur proceſſus non valeret,q̃a non per-
tinet ad inſtitutam materiam, ſatis erit me ad cri-
minaliſtas remittere,& præcipue ad nouiſſimum
Iul.Clar.in lib.5. §.fi.recep.ſent.in quæſt. 55. verſ.
vlterius poteſt. ubi dicit hoc de conſuetudine nõ
ſeruari,& eſſe quaſi ridiculum, qui contrariũ pra-
cticaret,& idem ſentit Boſſ.in tit.de confeſſ.num.
69. vbi dicit quotidie obſeruari, ꝙ minor etiam
abſque curatore ſtare poſſit in iudicio in crimina-
libus, & quod eius confeſſio valet. contra d.l.cla-
rum C.de auctor.præſtan. Et ſimilis caſus mihi ob
uenit dum præeſſem in ciuitate Tifernii ſub Pau
lo 4. Pont. max. anno.1558. in quo nolui a com-
muni obſeruantia recedere, licet de rigore iuris
contrarium potuiſſet attentari.

Ad rem noſtram redeundo, quia in præmiſſo
caſu patri vſusfructus quærebatur; cum talia bo-
na eſſent materna, l.1. C.de bon.mater.cum ma-
teria merito concludebam dictum Agentem in
tali iudicio ſtare, & illud mouere ſine conſenſu
patris non potuiſſe.

Secundo dubitabatur an viuente patre ſupra-
dictus filius agere potuerit.quod quia eſt dubium
maioris roboris,& momenti, ideo pro intelligen
11 tia præmittebam,ꝙ pater† non ſimpliciter bona
filiorum,in quibus habet vſumfructum, & illorũ
eſt legitimus adminiſtrator, alienare poteſt, ſed
vrgente neceſſitate,qua poſtea neceſſitate vrgen-
te poteſt alienare ſine iudicis decreto, licet regu-
lariter illud requiratur l.magis puto.§.ne paſſim.
de reb.eo.& l.ob æs. C. de præd.minor.cum ſimi-
li.quod dictum fuit originaliter Azo.in ſum. C.
de bon.quæ liber.verſ.nec puto, & illud ſequutus
eſt Paul.de Caſtr.in l.præſes, vbi dicit ſingulare,
& menti tenendum. C. de tranſact.& Bald.in l.1.
de reb.eorum. vbi dicit tale dictum alibi non re-
periri,& Marſ.pro ſing.notauit in ſing. 498.bona
minorum.& ſequutus eſt Deci.in conſil. 209.col.
1.nume.3.& Tiraq.vbi quamplurimos allegat in
l.ſi vnquam. in præfatio.nu. 28. uer. ſine quoque.
C.de reuo.donat.& Nat.conſi.179.nume. 7.lib.1.
& tradunt Bald.Alex.Iaſ.& Saly.in d.l.præſes.cir-
ca prin.& Iaſ.in l. filiusfamilias.ad fi. de leg. 1.vbi
tale dictum Azo. intelligit verum non ſimplici-
ter;vt dicebam,ſed vrgente neceſſitate,prout om
nes intelligunt,& voluit ipſemet Azo. ibid.quod
communiter ab omnibus ſeruari tradit Couar.in li.
1.cap.8.nume.5. & 6. verſ. verum materiam. Va-
riar.reſolut. & temerarium eſſe in iudicando, &
conſulendo ab iſta opinione recedere inquit Iaſ.
in d.l.præſes.nume.5.;& ſecundum iſtam opinio-
nem Azo.aſſerit iudicatum vidiſſe.;nouiſſimè ele
gans, & doctiſſimus modernus Pinell. in l. 1.in
par.3. nume. 21. verſ. ex hac autem regula. C.de
bon.mater. vbi infinitas authoritates allegat, &
rationem aſſignant, præcipue Deci.& Marſ. vbi
ſupra.quia lex multum de patre confidit,nec pręſumit,ꝙ pro filio velit malum conſilium capere.
iux.l.patre furioſo. de his qui ſui vel alien.iur. & l.
nec in ea.ad l.Iul.de adul.

Et pro dicta Azo. præpoſitione facit optime
text.in l.fin. §. ſi autem æs alienum. vbi hoc etiã
not.Bald. C.de bon.quæ liber. vbi talis authoritas
patri datur vt dictante neceſſitate poſſit bona ad
uentitia, in quibus habet vſumfructum alienare,
primo mobilia, & ſi non ſufficiunt, etiam immo-
12 bilia, ut ibi. † Imo vrgente neceſſitate pater dicta
bona alienare compellitur, alias ad intereſſe ſuis
filijs teneretur,ut expreſſe dicit text.ibi, dum di-
cit,quod ſi pater hoc facere ſuperſederit, ipſe vſu-
ras,uel ex redditibus, uel ſubſtantia ſua omnino
dare compellitur, Nec circa iſta doctores diſcre-
pare inueni,declarando tamen,ut per Pinell.in lo
co ſupra citato nu.23.

13 Et quemadmodum iuxtà prædicta † filius non
poteſt ſtare in iudicio ſine conſenſu patris, ita ne-
pos ſtare non poteſt in iudicio ſine conſenſu aui,
ſiue pater viuat, ſiue mortuus ſit, cum auus ha-
beat in poteſtate non ſolum filios, ſed etiam ne-
potes, & pronepotes.§.ius autem.ver. qui igitur.
14 inſtit.de patr.poteſt quia cum filij† ipſi ſint in po
teſtate non poſſunt alios habere in poteſtate.l.ſic
eueniet,de adulter.& cum ipſi auo quæratur vſus-
fructus dictorum aduentitiorum bonorum. l. cũ
oportet.C.de bon.quæ lib.

Secundo aduertendum eſſe dicebam, quia, etſi
15 quamplures nõ negligendi doctor.dixerint† filio
non eſſe ſtatim dandam actionem pro recupera-
tione rerum per patrem alienatarum,ſed in ſubſi-
ſidium, quando pater nihil poſſideret, ad tradita
per Bart. Bald. & alios in l. ſi quis prioris §. in illo
C.de ſecund. nupt. cum eleganter relatis per Co-
uar.in d.cap.8. nume. 6. uerſi. eſt & alia eiuſdem
Azo. Nihilominus idem Couar. ibid.in fin. arti-
cu.concludit, quòd licet pater diues ſit, poteſt
nihilominus filius bona per ipſum patrem male
alienata vendicare, quia agitur de euincenda re,
quæ alias proprie ad filium ſpectat, qui vere eſt
dominus, non ad patrem, & huius opinionis fuit
quoque Pinell.in d.l.1.in 3. par.nume.74. verſic.
ſed an filius.C.de bon.mater.poſt alios quamplu-
res,quos allegat, & ultra eum Natt.in conſi.214.
nume.1.lib.1.

Quibus præmiſſis pro intelligentia propoſiti
caſus, ad rem noſtram redeundo, an iſti agentes
potuerint agere ad bona alienata uiuente Nardo
auo prædicto, pro reſolutione dicebam, ꝙ multi
dicunt

dicunt q uiuente patre non competit ius filio re-
uocandi dictā alienationem, cum nondum vſus-
fructus, qui patri competit, eo viuente ſit finitus,
16 & propterea † ante diem agēdo nemo audiri poſ-
ſe videtur, l. 1. §. dies, quando dies vſusfru. leg. ced,
& ipſi filio non valenti agere non currat præſcri-
ptio l. 1. in fin. cum materia C. de annal. excep. ex
quo non agit, cum non poſſit dum eſt ſub patria
poteſtate conſtitutus, vt ex ſupradictis apparet,
prout huius opinionis fuit Bart. in terminis in l. ſi
conſtante. num. 62. verſ. ſed ſi pater male vtitur. ff.
17 ſolut. matr. vbi dicit, quòd † quando pater male
vtitur dote filij, puta quòd dotalem fundum alie-
nauerit, tunc filij aliquid dicere non poſſunt, ſed
mortuo patre poterunt dicta bona vendicare, per
text. in l. 1. C. de bon. mater. & in §. ſed quod ſan-
citum, in aut. de nupt. declarādo tamen ut per Iaſ.
in l. fi. §. in computatione, num. 9. C. de iur. delib.
& à Natt. in d. conſ. 179. lib. 1. & idem tradit Crot.
in d. l. ſi conſtante, in 2. lect. nume. 118. & latè ma-
teriam tractat ſupradictus Couar. in d. ca. 8. num.
5. & ſeq. & diffuſius cæteris prædictus modernus
Pinell. luſitan. in d. l. 1. in 3. par. ſub num. 73. verſ.
ſed an filius, & in aut. niſi tricennale, nume. 44. C.
eo. de bon. mater.
18 Contrarium † tamen opinionem tenuiſſe dice-
bam Fabian. de Monte in aut. nouiſſima nu. 239.
& ſeq. C. de inoffi. teſtamen. & ibi Cor. num. 6. &
latiſſime poſt Iaſ. Pariſ. & alios hanc partem de-
fedit Pinellus prædictus in d. aut. niſi tricennale
ſub nume. 44. verſ. ego vltra ea quæ dixi, & in d. l.
1. in 3. par. nume. 74. Dicens quod aut. niſi tricen-
nale tantummodo fauet liberis, ne durante patria
poteſtate præſcriptio currat. Similiter reſponde-
tur ad aut. allegatam per Bart. in d. l. ſi conſtante,
quòd ibi agatur de quibuſdam bonis parenti ac-
quiſitis, quæ ob ſecundas nuptias à lege liberis re-
ſeruantur. Ita pariter dicit non obſtare d. l. 1. in fi.
C. de annal. excep. & inquit, quòd ibi non dicitur
patrem alienaſſe aduenticia filiæ, ſed qd intelliga-
tur de alia præſcriptione circa alia bona ad filium
ſpectantia. Verum pace tanti viri, iſte intellectus
ad l. primam in fi. non multum literæ conuenire
videtur, cum nimis ſenſum illius reſtringere ui-
deatur. cum generaliter, & indiſtincte de omnib.
bonis ad filium ſpectantibus. & in quocunque ca
ſu loquat quo dicta bona fuerint alienata, uel nō,
generaliter ſemper intelligendo. iuxt. l. de pretio,
de publi. cum ſimil. & quod filius uiuente patre
poſſit agere ad recuperationem bonorum aliena
torum per patrem, tenuit Couar. in d. ca. 8. in fin.
Pinel. in d. 3. par. nume. 74. ubi dicit conſultius eſ-
ſe, ut filius quamprimum audiatur, ne lapſu tem-
poris difficilior fiat reuocatio, præcipue propter
arduam illam difficultatem, an mortuo patre fi-
lius hæres admittatur ad d. reuocationem, quod
ad præſentis caſus indagationem minime perti-
net, ſed de ea late Pinell. eo loci Iaſ. in d. §. in com-
putatione. Dec. & Cagnol. poſt alios in l. ex qua
perſona. de reg. iur. & ego etiam ſum huius opi-
nionis ut poſſit agere uiuente patre, ſed alia uerio
ri, & noua ratione à Doctoribus hactenus nō ex-
19 cogitata. † Et propterea ego dicebam nouiter ue-
rum intellectum d. l. 1. in fin. eſſe non prohibere
filium, quin uiuente patre ad bona per ipſum alie
nata agere poſſit, quia nimis eſſet reſtrictio ad il-
lum text. ſed dum dicit, minime adimplere lege
obuiante ualebant, eſt intelligendum filium non
potuiſſe agere ex ſe in iudicio ſine conſenſu pa-
tris uoluntario, ſiue coacto, & ppterea ullam præ-
ſcriptionem ei currere tunc ſanciuit Imperator.
Et quod dicit de uoluntario, eſt tex. in d. §. neceſ-
ſitate. cum alijs late ſupra in prin. adductis. Quod
autem eſt dictum de coacto conſenſu, ſimiliter
probatur in d. §. neceſſitate; ibi, neceſſitate per of-
ficium iudicis patri imponenda, tantummodo
filio conſentire uel agenti, uel fugienti, ne iudiciū
ſine patria uoluntate uideatur conſiſtere &c. Et
20 ſic † filius iure medio officio iudicis implorato,
teſt cogi facere patrem ad ſibi agere uolenti con-
ſentiendum, prout in terminis tradit Bal. in d. §. in
computatione, nume. 7. vbi dicit remedium eſſe
pro filio, quando pater nollet conſentire, ut ipſe
agat, & patrem cogi faciat ad conſentiendum. Sic
d. l. 1. in fin. dum prohibet filijs agere: intelligitur
quando ſimpliciter agerent. Tunc utique ex de-
fectu conſenſus patris, ſiue uoluntarij ſiue coacti,
iudicium eſſet nullum, ſed cum conſenſu ipſius
patris ſiue uoluntario ſiue coacto benè filius age-
re poteſt etiam uiuente patre. Et ſic ita nouiter in-
tellectam illam legem nihil obſtare dicebam; quę
opinio mihi magis placet, & tunc etiam illam
magis placere, dicebam, ratione præſertim eui-
tandæ fraudis & iſte eſt nouus, & uerus intellectus
d. l. à nemine adhuc conſideratus.

Cum itaque prædicti Agentes in uita patris,
ſiue Nard. aui eorum conſenſum uoluntarium
non habuerint. Nec iudicis officium inſplorauerint
ad illud obtinēdum iux. practicam Bal. in d. §.
neceſſitate, n. 6. ſicque cum iudicium fuerit nullū
ratione conſenſus, ſaltem coacti, Pronunciaui
contra actores, rogitu ſer Bernardini Sanctis No-
tarij curialis &c. Laus Deo.

Ioſ. Ludouicus Aud.

Deciſio XIIII.

SVMMARIVM.

1 *Teſtibus nobilioribus, & reddentibus rationem eſt magis credendum.*
2 *Teſtibus veriſimiliora deponentibus magis creditur.*
3 *Conſuetudo pro lege eſt obſeruanda.*
4 *Conſuetudo in loco dicitur habere tacitum conſenſum hominum illius loci.*
5 *Conſuetudo eſt ſeruanda inter Dominum, & Colonum.*
6 *Colonus, & Dominus dicuntur contraxiſſe inſimul ſocietatem.*

Colonus

7 *Colonus tenetur de ſuo proprio parare victum bobus.*
8 *Colonus, & Dominus non ſunt proprie, ſed improprie ſocij.*
9 *Paleæ appellatione fructuum continentur.*
10 *Paleæ inter dominum, & Colonum ſunt diuidendæ quemadmodum alij fructus ſemota conſuetudine.*
11 *Conſuetudo noua veterem tollit.*

ARGVMENTVM.

¶Explanatur exactiſsime licet ſuccincte, an, & quando paleæ ſint diuidendæ inter dominum, & colonum, tam de iure communi, quàm ex conſuetudine, quodq; teſtibus nobilioribus reddentibus meliorem rationem, & veriſimiliora deponentibus eſt magis credendum.

DARIVS, & fratres de terra caſtris Plebis coloni Iacobi Orlandi de dicta Terra obtinuerunt præceptum ex ritu curiæ contra dictum Iacobum Orlandum eorum dominum, ne moleſtarentur prędicti quin ſubmouerent vltimo anno de fundo, quem tenebant ad laboritium à dicto Iacobo, paleas in dicto fundo recollectas, fuit reuocatum præceptum, & reducta cauſa ad viam iuris, & cauſa diſcuſſa, fuit per me ſententiatum prout in cedula; iuxta tunc ſtilum curiæ Peruſinæ.

Et viſo processu cauſę inueni decem, vel vndecim teſtes fuiſſe hinc inde examinatos ad probandum conſuetudinem in loco, quòd paleæ in totum ſpectent vltimo anno ad colonum, quando in ingreſſu laboritij prædictus colonus paleas non inuenerit in fundo. Quam conſuetudinem in multis locis vigere percepi, quemadmodum etiam viget Aſiſij patria mea.

Aperui ſententiam ad fauorem dicti Iacobi Orlandi & condemnaui dictos Darium, & fratres ad dandam ei medietatem palearum in dicto fundo recollectarum.

1 Motus fui ex infraſcriptis † Quia illi teſtes ad fa
uorem dicti Iacobi examinati erant nobiliores te
ſtibus pro alia parte examinatis, & meliorem red
debant eorum depoſitionis rationem; vnde ma
ior ei quoque fides erat adhibenda, ad tradita in
l. iuriſiurandi C. de teſtib. & à Fely. & Abb. in c. in
noſtra. de teſtibus, & not. in l. ob carmen. iuncta
glo. in § fin. de teſtib. & à Port. Imo. in conclu. 24.
libr. 2. com. concl. vbi late ponit quando teſtibus
nobilioribus credatur. Et quòd teſtes meliorem
rationem allegantes magis probent, facit Gram.
in conſi. 81. col. pen. & in conſi. ſeq. in fi. lib. 2. vbi
dicit, quòd tunc tales melius informati præſu
muntur, & propterea maior eis fides adhibetur
2 quemadmodum in ſimili dicitur quòd † teſtibus
a veroſimiliora deponentibus magis creditur, [a] de
quo late per Crauet. conſi. 75. col. 5. & per Alex. in
conſi. 156. nu. 18. lib. 5. & per Rip. in tit. de ſponſ. re
ſpon. 4. nu. 5. & 6.

Præterea ad fauorem dicti Iacobi fuit mihi pre
ſentata fides communitatis caſtri Plebis, in qua
aſſerebatur conſuetudinem vigere in dicto loco,
quòd vltimo anno paleæ diuiduntur inter domi
num, & colonum, etiam quòd colonus eas non in
uenerit à principio in ingreſſu fundi ab eo labo
3 randi. Quæ quidem † conſuetudo pro lege ob
b ſeruari [b] debet, §. ex non ſcripto. inſt. de iur. nat. &
quod fit conſuetudine permittente rectè fieri di
citur. l. quis ſit fugitiuus. §. apud Labeonem. ibi,
quia id facit. de ædi. edic. & quòd locorum conſue
tudo ſit attendenda, facit tex. in l. apud Iulianum.
§. 1. de leg. 1. & tradit Rol. à Vall. in conſ. 69. num.
4 34. lib. 3. vbi dicit, quòd † talis conſuetudo in loco
eſt tacitum pactum hominum illius loci, & pro
pterea inter eos obſeruari debet.
5 Et in proprijs terminis † conſuetudinis ſeruandæ
inter dominum, & colonum, eſt text. ubi not. in l.
licet. & in l. excepto, & in l. circa. C. loca. & in l. ſi
tibi pollienda. de præſcript. uerb. cum alijs addu
ctis ad hoc propoſitum ab Ang. de Perigli. Peruſ.
in tract. de pal. & oliu. char. 12. vbi dictam conſue
tudinem omnino obſeruandam eſſe affirmauit,
quod voluit etiam Petrus de Vbal. Peruſ. in tract.
de duob. fratrib. in 11. par. quæſt. 9. ad quartum re
ſpondeo.

Et propterea ceſſat illa difficultas, an colonus
debeat relinquere fundum in eo ſtatu, in quo à
principio inuenit, circa quod dictus Ang. de Peri
glis ibid. affirmatiuam partem tenere videtur de
6 iure communi loquendo, quia † cum dominus, &
colonus ſimul ſocietatem contraxiſſe videantur.
l. cum duobus. §. ſi in coeunda. pro ſocio. & l. ſi
merces §. vis maior. eo. tit. & vtrobique gloſ. vbi de
colono partiario, & domino loquuntur. ideo lu
crum, & damnum inter eos participare tenen
tur, ut dicit text. in d. §. uis maior. Sed ſi à princi
pio colonus proprias paleas pro uictu bouū con
ſumauit, & damnum propterea ipſe ſolus paſſus
fuit, debet ab ipſo D. reſarciri, & ſic vltimo anno
paleas ipſe ſolus totas habere debebit. Ita dicebat
Angel. prædictus, in proxime citato loco. Verum
iſta opinio etiam de iure communi loquendo re
probatur à Pet. de Vbald. in d. tract. de duob. fratr.
in d. 9. quæſt. char. 19. verſ. tamen in contrarium,
7 vbi voluit, quòd † colonus prædictus teneatur ex
ſuo proprio uictum parare dictus bobus. per tex.
In l. 2. § ſi conſeruatis. ad l. Rhod. de iac. vbi faber,
& alij, qui operas præſtare tenentur debent cum
ſuis inſtrumentis, & proprijs ſumptibus operari,
vbi dicit hoc voluiſſe etiam in indiuiduo Bald. in
d. §. ſi in coeunda, & reſpondet ad contrarium, q.

8 †colo-

8 †colonus,& dominus non ſunt proprie ſocij, ſed quaſi ſocij, & ſic quòd non in omnibus æquiparantur, cum improprie ſocij dicantur.ad text.in l. ſiquis quaſi,de cond.indeb.& propterea nihil dominus reſarcire tenetur, cum colonus id fecerit ad quod tenebatur,per prædicta.

Cum ergo dominus fundi, & colonus partiarius de iure etiam debeant fructus æqualiter inter ipſos diuidere, ut l.ſi non fuerint.in prin. pro ſoc. & glo.in l. domini prædiorum. C.de agr.& cenſ.
9 li.11.Et paleæ† appellatione fructuum contineantur.l.ſi vſufructuarius meſſem. in verb.ſi ſtipula q̃ in meſſe iacet. quib.mod. vſusfr.amitt. & voluit Spec.in tit.de decimis.§.1.in verſ.ſi.& Rom.ſing. 555.palea, vbi Apoſtill.allegat.l.fin.§.ſi.in fi. C.de ſeru.&aq. & Aug.Bero. poſt alios in c.grauis, de
10 reſt.ſpol. Meritò dicta † palea æqualiter inter dictum Iacobum, & Darium diuidenda erat,præcipue cum in proceſſu nihil fuerit probatum de proiectione lætaminis per dictum colonum in dicto fundo,quod ſi feciſſet, arbitrio boni viri palea diuidenda fuiſſet,ut expreſſe uoluit Petrus de Vbal. in d.q.9.ver.ſi ergo boues.

Et licet teſtes examinati ad fauorem dicti Darij etiam ipſi ſuper conſuetudine deponerẽt, tamen dicta conſuetudo per eos depoſita erat primæua, & ſublata per aliam, & nouam conſuetudinem, vt in proceſſu probatur, meritò attendenda non
11 erat, quia † noua conſuetudo veterem tollit.glo. in l.nemo.§.temporalis; de reg. iur.Abb.in c.fin. nume.10. de conſuet. Iaſ.in l.beneficium. nu. 58. de conſt.princ.& expreſſe repetent.incerto authore in l.de quibus.nume.34.de legib. & Ptolomeus in l.admonendi. nu. 108.de iureiur. vbi ꝙ ſecunda conſuetudo tollit primam,& quòd vltima cõſuetudo attendatẽ, voluit, & latè declarauit Roch. de Curt.in tract. de conſuet.nume. 406. & nouiſſime poſt alios Pet.Duen.reg.142.

Ex præmiſſis itaque pronunciaui ad fauorem dicti Iacobi Orlandi, & ambas partes ab expenſis abſolui, propter aliquam iuſtam cauſam litigandi, quam habuiſſe mihi videbantur dicti Darius, & fratres. Laus Deo.

Ioſ. Lud. Aud.

ADDITIONES.

a ¶ Magis creditur. Adde in hanc ſententiam Cur. Iuni. conſi.178.nu.3.vbi communiter eſſe receptum aſſerit.

b ¶ Pro lege obſeruari. Nec immeritò,cum ius faciat.l.de quibus.& ibi ſcriben.ff.de legibus &.allega.§.ex non ſcripto Inſti.de iure natu.Paul.Caſtren.conſil. 372.nume.3. volum.2.

Deciſio XV.

SVMMARIVM.

1 *Fundamentum intentionis ſuæ tenetur vnuſquiſque probare.*
2 *Hæredem alicuius qui ſe facit, & tanquam hæres admitti deſiderat ante omnia debet docere ſe eſſe hæredem.*
3 *Filius qui vult admitti ad hæreditatem patris vt filius, non debet audiri niſi ſe ſe filium illius eſſe probauerit.*
4 *Hæres non poteſt aliquem in mora conſtituere, niſi prius doceat ſe eſſe hæredem.*
5 *Compenſatio de ſpecie ad quantitatem non admittitur inuita parte.*
6 *Fallit quando dicta compenſatio fieret ex voluntate expreſſa ſiue præſumpta diſponentium, ſiue contrahentium.*
7 *Compenſatio non admittitur ex credito non iurato ad aliud creditum iuratum.*
8 *Compenſatio non admittitur vbi adeſt iuramentum creditoris.*
9 *Compenſatio habet vim ſolutionis.*
10 *Compenſatio non admittitur in debito iurato, & eſt magis com.opinio.*
11 *Compenſatio vbi adeſt iuramentum non poteſt opponi, nec etiam ab hærede illius qui iurauit.*
12 *Iuramentum ligat hæredes quo ad obſeruantiam promiſſorum per defunctum. ſecus autem quo ad incurſum periurij.*
13 *Obligatio defuncti eo modo quo erat ad hæredes tranſmittitur cum omnibus ſuis qualitatibus.*
14 *Iuramenti vinculum ſpirituale non tranſit ad hæredes, ſecus quo ad obligationem temporalem.*
15 *Compenſatio non admittitur de liquidis ad non liquida.*
16 *Compenſatio quando non admittitur vigore iuramenti, minus dari debet terminus ad liquidandum.*
17 *Compenſationem obijcere non poteſt retinens iniuſte poſſeſſionem alicuius.*

ARGVMENTVM.

¶Quando hæres, filius, ceſsionarius, vel aliquis alius vult haberi tanquam talis, debet ante omnia probare ſe talem, alias non auditur.

¶Compenſatio non admittitur de ſpecie ad quantitatem, nec in debito iurato, niſi ex præſumpta voluntate contrahentium, quam compenſationem non poteſt opponere retinens iniuſte poſſeſsionem alicuius.

¶Iuramentum ligat hæredes quo ad obſeruantiam contractus, ſecus quo ad reatum periurij.

NOBILES Peruſini Capitaneus Bigazinus, & D. Ioannes de Bigazinis tanquam filij, & hæredes Domini Hieronymi de Bigazinis eorum patris produxerunt coram me inſtrumentum emptionis facta p

ctæ per dictum eorum patrem de quadam vinea
cum domo, pretio inibi conuento, a quadam Do-
mina Eliſabetta in præſentiarum vxore Domini
Fabritij de Antignola de Peruſia, in quo inſtru-
mento apparebat pactum de retrouendendo in-
fra octo annos, quod tempus adhuc non erat afflu
xum. Cumque prædicti inſtarent declarari prædi-
ctum inſtrumentum purum eſſe liquidum, & exe
quendum, & debere immitti in poſſeſſionem di-
ctarum rerum, dicta D. Eliſabetta tanquam hæ-
res cuiuſdam Io. Baptiſtæ eius primi viri produxit
multa credita dicti Ioan Baptiſtæ contra dictum
Dominum Hieronymum, & contra eius filios.

Et diu cauſa diſcuſſa pronunciaui tandem pro-
ut in cedula manu ſer Ludouici Aleſſij Notarij
Curialis Peruſini, quam ſententiam aperui po-
ſtea ad fauorem Bigazinorum, & ex infraſcriptis
mouebar.

Primò, quia cum dicta Domina Eliſabetta in
iudicio prædicto comparuerit ad dictam exe-
cutionem dicti inſtrumenti impediendum,
vti hæredem dicti Io. Baptiſtæ in ſalutari ſuo, vt
dicunt defeciſſe videbatur, quia ſe eſſe hæredem
dicti Ioan. Baptiſtæ erat totum ſuæ intentionis
1 † fundamentum, illud igitur ab ipſa firmiter pro-
bari oportebat, arg. l. actor. C. de probat. & cap.
ſciant cuncti. 2.q. 8. aliàs à iudicio repellendam,
& non eſſe audiendam dicebatur ad not. per Bar.
2 in l. non ignorat. C. qui accuſ. non poſſ. † vbi quis
vt talis admitti non debet, niſi probet ſe eſſe ta-
lem, & ad tradita in terminis latè per Boer. in de-
ciſ. 10. circa princ. vbi voluit hæredem alicuius au
diri non debere, quando vti hæres illius audiri de-
ſiderat, niſi prius ſe talem eſſe, nempe hæredem
illius cuius ſe eſſe dicit, aperte docuerit. vbi etiam
propterea ſimiliter ad ceſſionarium, & ad conſi-
miles alios huiuſce qualitatis infert, & idem eſſe
proponit, per quamplurimas authoritates quas
3 allegat. Quemadmodum & in ſimili dicitur † ꝙ
ſi filius vult admitti ad hæreditatem patris vti fi-
lius, audiri non debet, niſi ſe filium illius eſſe pro-
bauerit, ad tradita per Dec. in conſi. 54. in princip.
& in conſ. 376. nume. 10. col. fin. Et per Bar. in l. ſi
4 quis inficiatus. in princip. ff. depoſ. vbi † noluit hæ-
redem poſſe debitorem in mora conſtituere niſi
prius ſe hæredem eſſe conſtiterit, quod ſecutus eſt
etiam Boer. in d. deciſ. 10. in fin. vbi dicit, ꝙ alias
diceretur male proceſſum, & Corſ. in ſing. in verb.
procurator. el 1 & in terminis iſtis præter alios ita
etiam tradit Rolan. à Val. in conſi. 32. numer. 11.
& ſeq. libr. 3. Et facit text. in capi. ex parte decani,
vbi Fely. de reſcript. Quorum profectò omnium
illa potiſſimum ratio aſſignatur, quæ ſuperius à
me aſſignata fuit, nempe quia quando aliquid eſt
fundamentum intentionis alicuius illud omnino
probari oportet, ut eſt dictum. Quod cum non
fecerit dicta D. Eliſabetta, meritò illam ab eo,
quod ad ſe ſpectabat, defeciſſe manifeſtum erat.

Præterea cum dicta D. Eliſabetta compenſatio
nis exceptionem opponeret contra executionem
petitam ex dicto inſtrumento pro parte Bigazi-
norum, ut ſupra, occaſione quorundam debito-
rum in certa quantitate conſtitutorum, pro qui-
bus dicto Io. Baptiſtæ (ut ipſa dicebat) tenebatur.
Ego in ea eram opinione, quòd dicta compenſa-
tio admitti neutique deberet, quodque ex illius
allegatione, & oppoſitione dicti de Bigazinis ne-
quaquam impediendi erant, quin in poſſeſſionē
dictæ vineæ immitterentur. Cum creditum dicto
rum de Bigazinis in ſpecie, ut ſupra, illud aūt per
dictā D. Eliſabettam allegatum in quantitate cō-
ſiſteret. Petebant enim Bigazini vineam, & ſic ſpe-
ciem, domina autem Eliſabetta quandam ſumā
pecuniarum; & ſic quantitatem. Vnde clarum eſt
5 in iure, vt proponebam, quòd † compenſatio de ſpe-
cie ad quantitatem fieri minime debet. per text.
in l. ſi conuenerit. de pignor. act. & in l. ſi non ſor
tem. §. ſi centum. de cond. indeb. & per gl. in l. fi. in
verb. actionibus. C. de compenſ. prout etiam voluit
Socy. iun. in conſil. 11. nume. 10. lib 2. & in conſil.
10. nu. 12. lib. 3. & Aret. in §. in bonæ fidei, num. 7.
Inſti. de actio. & Neg. in tracta. de pig. in 5. memb.
5. part. nu. 2. & late declarat Butig. in d. l. cum fun-
6 dus. §. ſeruum, nu. 51. ſi cer. pe. † præcipuè cum iſta
compenſatio in iudicio parte inuita eſſet fienda,
non ex aliqua mente præſumpta, ſeu voluntate te
ſtatoris, quæ voluntas non interuenit in caſu no-
ſtro, nam ſi interueniſſet, vtique eſſet admitten-
da, iuxta late tradita a Dec. in aut. præterea. nu. 10.
C. vnde vir & vx. & à Bar. Bald. & Paul. Caſtr. in l.
huiuſmodi. §. ſi pater. de leg. 1. & in leg. quoniam
in prioribus. C. de inoffi. teſta. cum late deductis à
Ruy. in conſi. 137. nu. 8. lib. 5. & vltra per eos alle-
gata, ita etiam voluit Natt. in conſi. 111. nu. 8. lib.
1. & in conſi. 109. nume. 12. eod. lib. 1. vbi dicit in
hac coacta, non voluntaria compenſatione, quæ
in iudicio fieri petitur, vt ſupra, & in caſu præſen-
* ti, **communis* eſt opinio, ꝙ ea de ſpecie ad quanti-
tatem non admittatur, & dicit, quòd ita com-
muniter a modernioribus tenetur, quod ante eū
quoque voluit Tindar. in tract. de compenſ. in
3. art.

Et eò magis me in hac opinione cōfirmabam,
& ad ita vt ſupra pronunciandum adductus fui,
quia creditum per dictam Dominam Eliſabet-
tam contra dictos Bigazinos prætenſum, & quod
compenſari inſtabatur erat ſimpliciter in quibuſ-
dam ſimplicibus libris rationum dicti Ioan. Bapti
ſtæ cōſcriptum, & adnotatum, illud autem dicto
rum de Bigazinis erat in publico inſtrumento cō
ſtitutum, & iuramento vallatum, emptio ſcili-
cet dictæ vineæ vt ſupra. Vnde præter quam ꝙ de
ſpecie ad quantitatem non fiat compenſatio, vt
ſupra, excludebatur etiam d. D. Eliſabetta, quia
7 † ex ſimplici credito non iurato contra aliud cre-
ditum iureiurando munitum cōpenſatio admit-
a ti minime debet [a] cap. ad noſtram. de iureiuran. ſe-
cundum vnam lect. gl. ubi habetur ꝙ fructus per-
cepti ex re pignorata, q ipſo iure in ſortem cōpu-
8 tantur l. 1. & 2. C. de pigno. † ex quo tñ ibi debitor
ſoluere

ſoluere iurauerat, compenſatio non admittitur
vt ibi dicit Glo. Et eſt ratio, quia iuramentum in
forma ſpecifica adimpleri debet, vt dicit tex. in d.
ca. ad noſtram. Sed ſi d. D Eliſabetta voluiſſet di-
ctam compenſationem opponere cõtra dictum
iuramentum, vtique non in forma ſpecifica iura-
mentum adimpleuiſſet, cum vinea nõ ſit eadem
ſpecies cum ſumma, & quantitate pecuniarum,
quam compenſari intendebat, vt ſatis omnibus
9 notum eſſe poteſt, quòd comprobatur, † quia cõ-
penſatio vicem obtinet ſolutionis l. vel permuta-
uit. de liber. cau. & l. ſi debitor. qui potior. in pi-
gnor. hab. ſi ergo loco vineæ tradendæ illam quã-
titatem ſoluiſſet pecuniarum, ſequeretur profe-
cto ꝙ in ſua eſſet poteſtate iuramentum, & eius
virtutem commutare, quod tamen ei nequaquã
licuiſſe poterat, ad tradita per Inn. in c. ſcripturæ.
de vot. & à Butr. & Abb. in ca. peruenit. el 2. de iu-
reiur. Et hanc opinionem vti veriſſimã ſequutus
* eſt Afflict. in deciſ. 381. vbi dicit eſſe *communem* *
Cephal. in conſ. 47. nu. 50. lib. 1. Marſ. in ſing. 208.
Rolã. Vall. in conſ. 6. nu. 31. lib. 1. Alex. in conſi.
91. nu. 5. lib. 2. idem Roland. in conſ. 17. nu. 14. e.
lib. 1. Natt. in cõſ. 54. col. 1. lib. 1. Crott. in cõſ. 139.
nu. 6. Ant. de Petruc. vltra alios in l. 1. nume. 265.
de iureiur. & nu. 257. & denique hanc ipſam ſen-
tentiam amplexus fuit Tindar. in tract. Compẽſ.
10 in 7. art. nu. 10. in † quibus omnibus præcitatis lo
cis omnes vno ore affirmant hanc eſſe magis re-
* ceptam * ſententiã, ne contra iuramentũ admit-
tatur compenſatio, quicquid dixerit Bar. in l. am-
plius non peti. ff. rem rat. hab. quia omnes contra
eum dixerunt eſſe communiorem opinionem.

Nec refragari dicebam quatenus dictum fuiſ-
ſet, prædicta tantum locum habere quando prin-
cipalis ipſe creditor compenſationem oppone-
11 ret, ſed ſecus eſſet in herede, † cum iuramentum
teſtatoris, ſeu defuncti hæredem afficere non vi-
deatur, quia immò & in ijs proprijs terminis tale
iuramentum heredem afficere, & ipſum etiam a
dicta compenſatione repelli ratione iuramenti
voluerunt. Rol. a Val. in d. cõſ. 17. nu. 15. & Crott.
in d. conſ. 139. nu. 8. vbi in proprijs terminis pro-
poſitæ compenſationis loquuntur, quòd nec etiã
ab herede propter iuramentum defuncti obiici il
12 la poſſit. Atque ea ratione adducuntur, † quia ꝙ
iuramentum non liget, aut afficiat heredem, illud
quo ad periurij reatum procedere conſtat, ſed ſe-
cus eſt: quo ad iuramenti obſeruantiam, vel eius,
quod ſub iuramenti vinculo obſeruari promiſ-
ſum fuit, quia iſtud proculdubio ad hæredes tran-
ſit, & ad illius obſeruantiam omnino teneri here
des certiſſimum eſt, vt volunt doctores in c. veri-
tatis, de iureiur. & expreſſe Bart. in l. cum quis de-
cedens. §. codicilli. nu. 10. de leg. 3. nam ex quo ob
ligatio dicti Io. Baptiſtæ, vt ego ultra alios dicebã,
circa dictam uineam ex uenditione ut ſupra facta
tradendam a principio iſtam aſſumpſit qualita-
tem, atque priuilegium propter iuramentũ, ut in
ea cõpenſationi locus eſſe non poſſet, iuxta ſupe-
rius tradita, non debet, nec poteſt iſta qualitas,
quæ iam dicto inſtrumento uenditionis adhæſit
poſſe mutari, aut uariari, ſeu alterari in perſona ip
ſius hæredis, immo illud idem inſtrumentum eaſ
dem ſemper uires habebit contra quoſcunque hæ
redes, quas ſemel a principio aſſumpſit. iux. not.
in l. cui fundus, & ibi Bart. de condit. & demonſtr.
13 vbi † obligatio defuncti eo modo quo erat ad he
redes tranſmittitur. Præcipuè cum iſtud iuramen
tum ſit confirmatiuum contractus. iux. c. cum cõ
tingat. de iureiur. & c. licet, eod. tit. in 6. & iux. aut.
ſacramenta puberum. C. ſi. aduerſus uendit. quia
tunc contractus tranſit ad hæredes cum omnibus
ſuis effectibus, & qualitatibus, quas a principio
tempore præſtiti iuramenti aſſumpſit, prout uo-
luit in indiuiduo Ant. de Petruc. in d. l. 1. nu. 265.
de iureiur. per plura, quæ allegat. Et hoc eſt, quod
uoluit Aret. Inſtitut. de excep. in princ. nu. 32. ubi
14 dixit, quòd † ſpirituale vinculum iuramenti mor
ti iurantis ſuppoſitum eſt iux. d. c. veritatis. ſed uir
tus iuramenti quo ad obligationem temporaliũ
tranſit ad hæredes. c. quamuis. de pact. in 6. & pro
pterea bene dicebat Petru. proxime citato loco,
ꝙ effectus ipſius iuramenti ad hæredes tranſmitti
tur, prout etiam uoluit Dec. in conſ. 679. nu. 6. Nõ
immerito igitur dicebam dictam dominam Eliſa
bettam, etiam quòd eſſet hæres dicti Io. Baptiſte
propter dictum iuramentum dictam compenſa
tionis exceptionem opponere minime poſſe.

Inſuper ex alio etiam capite dictam compen-
ſationem reiiciebam. Nanque aſſerta allegata cre
dita per dictam dominam Eliſabettam non erant
liquida, immò altiorem requirebant indaginem
ad ea legitime liquidanda. Vnde abſonum mihi
videbatur illam eſſe admittẽdam contra dictum
iuratum inſtrumentum, quod nullam prorſus in
daginem requirebat, ſed immo probationem pro
batã propterea eſſe dicebatur, ad tradita per Dec.
in conſil. 423. nu. 10. & in conſ. 683. circa princ.
Præcipue cum clara ſit, & ab omnibus nota deci-
15 ſio, † quòd de liquidis ad non liquida minime fie
ri debeat compenſatio, vt eſt tex. expreſſus in l. fi.
ſupra allegata. C. de compenſ. & tradit Rom. in
conſ. 73. nu. 3. & Ceph. d. conſ. 47. num. 51. lib. 1. &
Ruy. in conſ. 106. nu. 1. lib. 4. & Natt. in conſ. 54.
16 in fin. lib. 1. vbi voluit, quòd † tunc compenſatio
non admittatur, & minus dari debeat terminus
ad liquidandum, propter iuramentũ, & ſequutus
eſt Rol. a Val. in d. conſ. 17. num. 18. & Crot. in d.
conſ. 139. circa fin. & nouiſſime voluit Menoc. in
tract. de arbit. iud. lib. 2. cent. 1. caſ. 14. & eſt mate-
ria c. ſuborta, vbi latè Felyn. de re iud. Accedebat
etiam, quod dicta aſſerta credita erant, vt dictum
fuit, in quodam libro rationum dicti Io. Baptiſtæ
conſcripta, cui neſciebam quanta fides eſſet adhi
bẽda, in eius, ſeu eius hæredis fauorem, iuxta ma
teriam l. admonendi, & ibi doctores de iureiur.

Tandem tex. in terminis allegabam in d. l. fi. in
fi. C. de compenſ. ad impediendam dictam com-
penſationem contra dictos de Bigazinis per dictã

D. Eliſabet-

17 D. Eliſabettam illam fieri petẽtem. † cum retinẽs
perperam poſſeſſionem alicuius non poſſit oppo-
nere exceptionem compẽſationis, dicit enim tex.
infraſcripta verba formalia, quæ limitant regulam
etiam in liquidis nõ admitti compenſationẽ, odio
iniuſtè retinentis poſſeſſiones alienas, verba text.
ſunt quæ refero, quia decidunt in terminis caſum
iſtum. Poſſeſſionem autem alienam perperam oc
cupantibus compenſatio non datur. Cum igitur
iſta Eliſabetta perperam occupauerit & retinuerit
poſſeſſionem dictæ vineæ poſt factam dictam ven
ditionem dicto D. Hieronymo, & recuſauerit eã
reſtituere, vt ſupra, meritò ea diſpoſitione illius
tex. condemnaui eam ad reſtituendũ dictam poſ-
ſeſſionem, reſeruato iure ei ad petendum contra
prædictos aſſerta credita dicti Io. Baptiſtæ, cuius ſe
hæredem eſſe prætendebat.

Et reſeruato etiam iure dictis de Bigazinis pe-
tendi fructus dictæ vineæ. &c. Laus Deo.

Ioſ. Ludouicus Aud.

ADDITIO.

a ¶ Minime debet. Quod frequenter interpretibus probatũ
referunt Gozadi. conſi. 32. nu. 15. & ſeq. Viuius cum alijs
lib. 1. opin. 43. & opin. 289. Id tamen limitatur non
procedere apud nos in patria Pedemontana, ubi ſola facti
veritate inſpecta proceditur ex Sereniſ. Ducis, & Princi-
pis decreto. Excellentiſ. Cachera, deciſ. 1. nu. 27.

Deciſio XVI.

SVMMARIVM.

1 *Filius non poteſt ſtare in iudicio ſine conſenſu patris.*
2 *Hoc procedit etiam in ſummariis iudiciis.*
3 *Pater tenetur conſentire filio volenti agere, aliàs iudex ſuppleet.*
4 *Stipulatio redditur nulla quando partes non ſunt præſentes, ſiue ſaltem notarius, quo caſu requiritur poſtea ratificatio.*
5 *Venditor cum pacto quemadmodum poteſt rem venditã redimere, ita pariter poteſt cui voluerit, ius illud redimendi cedere.*
6 *Filiusfamilias quemadmodum non poteſt ſtare in iudicio ſine conſenſu patris, ita nec depoſitum facere.*
7 *Cui negatur quod eſt plus cenſetur negatum quod eſt minus.*
8 *Iudex debet eſſe protector pauperum.*

ARGVMENTVM.

¶ Filiusfamilias quod non poſsit ſta
re in iudicio quomodo procedat bre-
uiter deducitur.

DOmina Armelina de Tuderto annis pro
xime elapſis emit quandam vineã, & alia
petia terrarum à quodam Io. Angelo de
Tuderto pro pretio ſcutorũ centũ. Tran
ſacto aliquali tempore eadẽmet D. Armelina ſpõ-
te repromiſit eidem Io. Angelo, & ſuis etiam filijs
reuendere dicta bona eiſdem pro eodemmet pre-
cio infra quinquennium. Moritur dicta D. Arme-
lina relictis tribus hæredibus, de quibus in proceſ-
ſu. Non tranſacto adhuc quinquennio prædictus
Io. Angelus venditor liberauit dicta bona prædi-
ctis heredibus D. Armelinæ pro pretio ſcutorum
ſexaginta quinque vltra alios centum prius habi-
tos per ipſum Io. Angelum a D. Armelina, vt ſu-
pra. Io. Baptiſta filius dicti Io. Angeli eo viuente,
ſcilicet ſuo patre ꝯuenit dictos hæredes d. Armeli-
næ pro recuperandis dictis bonis, tãquam ipſi ſpe-
ctantib. vigore promiſſionis dictæ dominæ Arme
linæ. Et obtinuit ipſe Io. Baptiſta ſententiam ad fa
uorem à magnifico domino Fabritio Gentile Au
ditore, quam petebat confirmari.

1 Diſcuſſa cauſa, Ego dicebam dictum † Io. Bapti-
ſtam perperam egiſſe in eo iudicio abſque ſui pa-
tris viuentis conſenſu, cum in eius poteſtate eſſet,
per tex. in l. fin. §. neceſſitate. & ibi Barto. & alij. C.
de bon. quæ libe. Quod etiam in ſummariis pro-
2 cedit † Bal. in l. ne quicquam. §. de plano, verſi. ſed
nunquid. de offi. proconſ. Rol. à Vall. in conſi. 46.
nu. 3. lib. 2. Neuiz. in conſi. 18. num. 3. & Viuius in
in tract. comm. opp. 122. op.

3 Et † quatenus pater recuſaſſet conſentire cogi
poterat per iudicem ad ſuum conſenſum præſtan-
dum, iux. tex. in terminis in d. §. neceſſitatẽ, quod
etiam tradit Bal. docendo practicam in l. fi. §. in cõ-
putatione, nu. 7. D. de iure deliberandi. Et quotidie
in palatiis practicant, quòd vel patres cogunt con-
ſentire, vel per iudices talis ꝯſenſus patris ſupplet.

Imo aduertebam inſtrumentum rogatum per
ſer Io. Baptiſtam Aſtacollum de Tuderto ad fauo
rem dictorum filiorum dicti Io. Angeli eſſe defe-
ctuoſum quoad ipſum Io. Baptiſtam, quia conſta-
bat tempore dictæ promiſſionis factæ per dictum
Ioã. Angeli fuiſſe abſentem, nec interueniſſe con-
4 tractu, vnde † ſtipulatio, & promiſſio nulla reddi-
tur. iux. tex. l. 1. in prin. cum materia, de verb. obli.
§. item verborum. inſtitu. de inutil. ſtipulat. Præci-
pue cum neque pater ipſius, neque Not. pro eo ſti
pulati fuerint, nec acceptauerint dictam promiſ-
ſionem prout de iure requirebatur ad tradita (quo
ad patrem) per Iaſ. & Alex. in l. quod dicitur. la 2.
de verbo. oblig. & (quoad notarium) per Bart. in
l. ſtipulatio. §. ſi ſtipuler. eo. tit. & in terminis tradit
Cagnol. in l. 2. nu. 48. C. de pact. int. empt. & vend.
vbi nu. 49. dicit, quòd requiritur etiam ratificatio
abſentis. poſt Caſtr. conſi. 195. & Dec. conſi. 226.
conſi. 661. col. fina. quæ quidem ratificatio in præ-
ſenti caſu minime interuenerat, propter meritò
contra dictum Agentem inclinabam. Quo autem
ad dictum Io. Angelum patrem dicti Agentis, in-
cidenter dicebam, quòd ipſe optimè potuit cede-
re ius ſuum redimendi dictis hæredibus dominæ
Armelinæ, imo quòd omnibus alijs, quibus voluiſ
5 ſet illud cedere poterat, quia † quemadmodum
venditor poteſt rem venditam redimere, ita &
ius illud redimendi alijs cedere poteſt, argumen.
l. prima. §. fina. ubi Iaſ. de nou. ope. nunc. & tradit

Alex. in conſi. 10. lib. 1. Caſtr. conſi. 45. in antiquis. & Dec. in conſi. 164. & conſi. 614. & conſi. 680. & conſi. 648. & Pariſ. in conſi. 92. col. fi. lib. 3.

6 Nec † depoſitum factum per dictum Io. Baptiſtam de ſcutis centum pro dictis rebus redimendis quicquam ei opitulabatur, quia ſi ipſe in iudicio eſſe non poterat abſque conſenſu patris, vt ſupra, minus debuit poſſe illud depoſitum facere, quod fieri non poteſt, quin in iudicio interueniatur in
7 præiudicium ſaltem aliorum, † cum illi ſcui negatur quod plus eſt, intelligatur etiam eſſe negatum quod minus eſt arg. tex. in aut. multò magis. C. de ſacro ſan. ęccl. & facit tex. in l. nominationum. C. de decur. lib. 10. vbi Bart. not. quód actus factus eo modo quo fieri non poteſt inualidus reputatur, ſic cum dictum depoſitum factum fuerit abſque conſenſu patris, & ſic eo modo quo fieri non poterat, inualidum reputari debet. Prætcrea factum fuit illud depoſitum non citatis hęredibus dictæ Dominę Armelinæ, qui intereſſe prætendebant, & habebant in cauſa, merito etiam d cto Io. Baptiſtæ illud nihil prodeſſe poterat. l. de vnoquoque. cum materia, de re iud.

Pronuntiaui tandem prout in cedula, & ſententiam aperire decreueram ad fauorem conuentorum, & contra dictum Io. Baptiſtam, nihilominus quia erant miſerabiles perſonę redegi eos ad con-
8 cordiam, cum partes eſſent pauperes, † quorum pauperum iudex debet eſſe protector. Bald. in l. il-licitas. de off. pręſid. & Gerard. in ſing. 73. pauperes nume. 6. & ſeq. Laus Deo.

Ioſ. Ludouicus Aud.

Deciſio XVII.

SVMMARIVM.

1 *Spoliatus debet ante omnia reſtitui.*
2 *Iunior poſſeſſio præſumitur clandeſtina.*
3 *Exceptio iſta ſpolij eſt litis finitæ, & impedit litis ingreſſum.*
4 *Remedium reintegrandæ. 3. q. 1. Competit etiam pro rebus emphyteoticis, & eccleſiaſticis.*
5 *Dictum remedium competit etiam quando emphyteota priuatur re emphyteotica finita emphyteoſi, abſque citatione.*
6 *Spoliatus debet probare ſe poſſediſſe tempore ſpolij.*
7 *Res emphyteotica reuertitur ad dominum finita emphyteoſi.*
8 *Dominus directus finita emphyteoſi, poteſt emphyteotã expellere propria auctoritate. & nume. 9. declara ut nume. 13.*
10 *De priuatione ad habitum non datur amplius regreſſus.*
11 *Citatio partis non requiritur quando pars ſi comparuiſſet nihil allegare poſſet.*
12 *Non entis nullæ ſunt qualitates.*
13 *Dominus directus tunc poteſt emphyteotam propria authoritate expellere, quando non adeſt timor rixæ, ſiue ſcandali.*
14 *Inquilinus ſi diu abfuerit, domino conceditur licẽtia rem locatam ingredi, & alteri locare.*
15 *Prælatus poteſt rem ad ſe reuerſam alteri concedere non citato primoconductore, imo eo contradicente.*
16 *Spolium non cadit, quando dominus poteſt rem propria authoritate accipere.*
17 *Confeſſione partis nulla maior probatio.*
18 *Et ſupracitato caſu non competit reſtitutio ſpoliatis.*
19 *Spoliatus non debet reſtitui quando notorie conſtat de nõ iure ſuo.*
20 *Notorium inducitur per confeſſionem partis.*
21 *Dominij exceptio non debet admitti in hoc iudicio poſſeſſorio.*
22 *Limitatur quando proceditur ſola facti veritate inſpecta.*
23 *Dominus directus tenetur confirmare rem emphyteoticã primis conductoribus.*
24 *Fallit quando eccleſia, uel dominus directus uellet rem emphyteoticam pro ſe retinere & eſt magis commun. opinio.*

ARGVMENTVM.

¶Explicatur quando dominus directus poſſit propria auctoritate emphyteotam expellere.

¶Et quando dicatur ſpolium in hac materia.

¶Declaratur inſuper, an, & quando dominus directus finita conductione teneatur necne cfirmare rem emphyteoticam primis conductoribus.

ANtonius Michaelis de Peruſio nomine ſuo, & nomine Iacobi eius fratris carnalis tanquam hęredes eorum patris egerunt aduerſus magiſtrum Petrum Maſcioli detto il Capitanio di Perugia, petentes reintegrari ad quandam domum ſitam in Ciuitate Peruſij in loco detto la Conca. Pro parte dicti Antonij fuerant inducti quidam teſtes, qui deponebant antiquiorem eſſe poſſeſſionem dicti Antonij, quam illam dicti magiſtri Petri conuenti. Ex aduerſo per dictũ magiſtrũ Petrũ fuerunt producta capitula, in quib. non ſolum conabatur contrarium probare, verum etiam domum illam eſſe emphyteoticam Eccleſię Sancti Laurentij Cathedralis ciuitatis Peruſij, & eſſe ſolitam locari de vigintinouem in

viginti-

vigintinouem annis. Quæ omnia in reſponſione facta dicti capitulis confeſſus fuit d. Antonius.

Cauſa iſta fuit mihi commiſſa ſummariè terminanda,& demum fuit in ea per me proceſſum vſque ad ſententiam, prout in notula, incluſiuè. Et diſcuſſa pluries cauſa antequam ſententia aperiretur fuit dubitatum, an prædictus Antonius deberet reſtitui ad dictam domum.

Aduocati illius pro hac parte allegabant clariſ ſimam illam,& nemini ignotam in iure propoſi-
1 tionem,† ſpoliatum ante omnia eſſe reſtituendū
l.ſiquis ad ſe fundum.C.ad.l.Iul.de vi pub. c.1.de
reſtit. ſpolia. l. ſi maritus. C. de donat. int. vir. &
* vxo.c.reintegranda 3,q 1. DD. *communiter* * in l.
naturaliter.§.nihil commune. de acq.poſſ. & in l.
rem quæ nobis.vbi latius cæteris. Soc. eo. tit. Soc.
iun.in conſ.68. num. 129. lib. 3. vbi dicit dictam
regulam etiam in prædone locum habere, & in
eo, qui cum vitio poſſidet, dummodo antiquior
2 ſit poſſeſſio ſpoliati, † quia iunior poſſeſſio clan-
deſtina præſumitur iux.c.licet cauſam.de proba.
& tradit Afflic.latiſſimè in deciſ.362.nu.3. Quod
3 quidem remedium † eſt litis finitæ, & propterea
impedit litis ingreſſum, adeò quod lis vlla fieri nō
poſſit, ſed ante omnia ſpoliatus reſtitui debet, &
voluit etiam vltra dd.aduocatos, Aret. in § æque.
col. 8. verſ. trigeſimonono ſiquis dicat. inſtit. de
except. Et ſubdebant etiam dicti Domini aduoca-
ti, quod quemadmodum remedium illius c. re-
integranda.competit pro rebus prophanis, & Ec-
cleſiaſticis, vt deducunt ſupra allegati Doctores
4 paſſim, † ita etiam competit pro reſtitutione re-
rum emphyteoticarum. prout voluit Soc. in d.l.
rem quæ nobis,num.8. & Rip. in l. 1. num. 34. de
acq.poſſ.& Bar.in l.3.§.ex contrario.eo.tit. & tra-
dit nouiſſime ornatiſſimus,& doctiſſimus Meno
ch.in ſuo eleganti tract.de recup.poſſ.in primo re
med.nu.75.& ſeq. Quod quidem remedium da-
tur, vt etiam prædicti domini aduocati ſubnecte-
bant, nō ſolum ſi emphyteota fuiſſet ſpoliatus du-
rante emphyteoſi,& conductione, verum etiam
ſi fuerit ſpoliatus illa finita abſq; citatione,& de fa
5 cto. † Cum dominus directus non poſſit priuare
emphyteotam poſſeſſione rei emphyteoticæ, etiā
finito tempore, propria authoritate, ſed citatio re
quiratur,& iudicis authoritas ſecūdum eos, Guid.
Pap.quæſt.107. Affl deciſ.97.in fi.Crauet.in conſ.
212.nu.7.& Dec.in conſi.146.in quibus locis tra
dunt requiri tunc ſententiam declaratoriam iudi-
cis, qua mediante dominus in poſſeſſionem im-
mittatur dictæ rei emphyteoticæ, alias iniuſtè di-
ceretur talem dominum dictam poſſeſſionem de
facto,& propria auctoritate apprehendere, quem-
admodum ego etiam vltra per dictos D.D. Aduo
catos allegata, adducebam Crott. in iis terminis
idem dicentem in conſ.22. nu. 7. Et hanc partem
profectò ſequi etiam videtur, licet cogitandum re
liquerit, ſupradictus Menoch.eod. tract. in 5. re-
medio.nu.49.& ſeq.

Iſta erant, quæ per dictos dominos conſulētes allegabantur ad fauorem dicti Antonij contra dictum Magiſtrum Petrum. Ex quibus profectò nō ita facile forſan diſceſſiſſem ab opinione ipſorū, niſi in contrarium quædam ex me ipſo collegiſſem. quæ contra dictos Agentes mihi plurimum facere videbantur,& me in aliam ſententiam trahebant.

Primò quidem, quia dictus Antonius non deduxit in proceſſu, nec allegauit quo tempore fuerit ſpoliatus, an. ſ. tempore quo durabat conductio dictorum 29.annorum, an verò ea finita. Nā
que licet in remedio reintegran. non ſit opus pro-
6 bare tēpus præciſum, quo ſpoliū cauſatur,† debet
nihilominus allegari ſpoliatum poſſediſſe tempo
re, quo dictum ſpolium contigit,& poſtea proba
re ſe olim. poſſediſſe, vt de ſua antiquiori poſſeſ-
ſione faciat apparere. Sic tradit Rip. in c. cum ec-
cleſia Sutrina num.32. & ſeq.de cau.poſſ. & pro-
* priet. vbi hanc *communem* * aſſerit eſſe omniū ſen-
tentiā,& tradit Abb.in cap.cū ad ſedem. de reſtit.
ſpol.& Soc.in d.l.rem quæ nobis.nu 16. & Corn.
in conſ.247.circa medium.lib.2.& Rol. à Vall.in
conſil.6.num.36 lib.2.& nouiſſimè poſt alios Me
noch.in d.tract.de recup.poſs.in d.15.remed.nu.
386.& ſeq. Cum ergo hoc non allegauerit, & de-
duxerit d. Antonius minime cognoſci potuit, an
durante adhuc cōductione prædicta, vel ea finita
ſpoliatus fuerit, quod maximum fuiſſet abſurdū,
& maximus defectus, niſi aliunde veritas ſuper
hoc comperta fuiſſet, meritò igitur illum in agen
do, & iudicium inſtruendo defeciſſe conſtabat.

Præterea illud in facto ſemper cauſæ patroni præſupponebant, quod ſcilicet canonici S. Laurentij, ſeu quiſquis alius fuerit, ad quem dominiū directum dictæ rei ſpectaret, tradiderint dictam rem in emphyteoſim dicto magiſtro Petro, demū finito tempore locationis dictorum Agētiū. Vnde nemini dubium videri poteſt, quòd iure meritò canonici prædicti potuerunt dictos Agentes
expellere, & dictum magiſtrum Petrum in d. re
7 inueſtire, † cum finito tempore res reuertatur ad
dominum directum. §. hęc igitur. Aut. de non
alien. & tradunt doctores in l. prima. C. de iur.
emphyt.

Nec refragatur quòd pro parte dicti Antonij dicebatur, tunc eſſe neceſſariam authoritatem iudicis cum partis citatione,& non potuiſſe propria auctoritate Dominū directum, & ſic Canonicos
illos ſpoliare dictos agentes, Quia immo contra-
8 ria opinio, † quod Dominus directus finito tempore
locationis rei emphyteoticæ, poſſit propria aucto-
ritate,& de facto abſque vlla partis citatione ingre
di poſſeſſionem rei emphyteoticæ, eſt verior, *com-*
* *munior*, * & magis approbata. Quæ quidem funda
tur in opinione glo.in verb.repellere.in l. 2. C. de
iur.emphyt.& in gl.in c.potuit.in verb.expelli.de
locat.vbi id dd.gl.affirmarunt,& voluiſſe videtur
tex.in d.l.2. ibi, licere eum à prædijs emphyteoti-
cis repellere; & hoc euenire ratione directi domi-

nij, & iuris quod habet Dominus directus in re ip-
ſa emphyteotica, ut voluit Bald. in c. 1. in fin. per
quos fiat inueſt. & in c. 2. de feud. ſin. culp. non am.
& refert Crauett. ubi hanc partem veriſſimam in-
trepide fatetur in conſ. 18. num. 7. Et hanc ipſam
ſententiam ſequutus eſt Deci. in conſi. 146. num.
7. vbi dicit communiorem, & Alex. in conſ. 105.
nu. 2. & ſeq. li. 3. & in conſ. 117. num. 12. & in conſ.
131. nu. 2. li. 4. & Corn. in conſ. 193. col. pen. & fin.
& conſ. 261. in litera c. li. 3. & Iaſ. apertiſſime in d. l.
2. nu. 100. verſ. adde pro amplificatione. C. de iur.
emphy. vbi in proprijs terminis loquitur quando
ſcilicet finitum eſt tempus locationis, quo caſu re-
* ceptiſſima, & *communior* * eſt opinio † ꝙ dominus
9 directus propria authoritate poſt emphyteotam
expellere, & rem emphyteoticam de facto ingre-
di, & alteri locare. Ita etiã affirmauit Goza. in cõſi.
39. nu. 25. & in conſ. 86. num. 2. & nouiſſime pro re
ceptiſſima opinione recenſuit clariſſimus Iul. Cla.
in li. 4. recep. ſent. §. emphyteoſis, quæſ. 44. & in ter
minis Craue. in conſ. 302. col. fin. ibi. ſed dominus
directus. Quodque tunc quãdo dominus ob tem-
pus finitum alteri locare intendit, nulla partis cita
tio requiratur, tenuit Marſ. in l. de vnoquoque. nu,
126. de re iudic.

Huius autem concluſionis rationem illam ego
eſſe poſſe excogitabam, licet ita clare à doctoribus
tactam non inuenerim; Quia finito tempore loca
tionis nullum ius remanet amplius apud dictum
emphyteotam, cum neque ciuiliter, neque natura
liter amplius poſſidere dicatur, quia extincto tem
pore, quod erat cauſa iuris ipſius emphyteotæ, de
bet etiam dictum ius eſſe extinctum. arg. c. cũ prin
cipale. de reg. iuris in 6. & l. non dubium. C. de le-
gib cum ergo dictum tempus ſit finitum, non po
teſt emphyteota amplius ad dictam rem habere
10 regreſſum, † quia de priuatione ad habitum non
datur amplius regreſſus iuxta Philoſophum. & tex
tus in iure noſtro in l. qui res. §. aream. de ſolut. &
in l. ſi cum quis. §. final. de furt. qualitas enim non
poteſt eſſe ſine ſubiecto. l. eius qui in prouincia. §.
final. ſi cert. pet. ſi ergo dictus Antonius finito tẽ-
pore locationis abſens erat, ut in facto præſuppo-
nebatur, naturaliter, nec ciuiliter poſſidere mini-
me poterat, cum tempus eſſet cauſa ſuæ poſſeſſio-
nis, ſed tempus erat finitum, ergo & poſſeſſio fini-
ta eſſe debet, quæ cum ſit finita, & extincta quoad
ipſum emphyteotam, nullum ius ei amplius in re
emphyteotica remanſit; propterea igitur meritò
debet poſſeà domino ratione directi dominij, &
eo iure etiam propria auctoritate expelli, abſque
11 etiam vlla penitus citatione, † quia fruſtra partis
citatio requiritur, quando pars (etiam ſi citata fuiſ
ſet & comparuiſſet) nihil allegare poſſet, ex quo
actus ipſe impediretur, cum nullam haberet defen
ſionem. Bar. in l. 3. §. ſi cauſa cognita, col. fin. verſ.
ſed hodie. de bon. poſſ. Iaſ. in l. ſi quando, col. 3. in
fi. C. vnd. ui. Rot. in deciſ. 299. & deciſ. 58. in nouiſ.
& late tradit poſt alios Por. Imo. in libr. 1. comm.
conclu. in reg. 43. in limit. 16. Stante itaque quòd
Antonius prędictus abſens eſſet, & ſic omnino po
tuiſſet citari, etiam ꝙ dicta citatio fuiſſet requiſita,
quòd negatur, ut ſupra, nulli dubium videri poteſt
ex prædictis ꝙ dominus directus de facto, ac pro-
pria auctoritate potuerit dictam rem ingredi ca-
pta poſſeſſione, & illam dicto magiſtro Petro loca
re, & in emphyteoſim tradere.

Quod quidem in ſe adeo verum eſt, quando eſt
finitum tempus, quòd pauci contrarium auſi fue-
rint affirmare. licet enim permulti in controuer-
ſiam poſuerint, an dominus directus ob non ſolu-
tum debitum canonem poſſit propria authorita-
te, & de facto emphyteotam expellere, & permul-
ti etiam negatiuam partem approbauerint, ut in
ter alios fuerunt ſupra allegati pro parte dictorum
Agẽtium per dominos Aduocatos; nihilominus,
* & ſi verior, & * *communior* ſit contraria, & affirma-
tiua opinio, ut uoluit Dec. in d. conſ. 146. & uolue-
runt alij ſuperius pro hac ipſa parte per me allega-
ti, longe tamen diſtat à præſenti propoſita ſpecie
facti, quia ſatis controuertitur inter doctores, an
emphyteota ob non ſolutum canonem, naturali-
ter ſaltem amittat poſſeſſonem, & id eſt, quod ali-
quid difficultatis præbet huic ipſi concluſioni,
quæ tamen reſoluitur, ut per Iaſ. in d. l. 2. & huic &
alijs obiectionibus reſpondetur, ut per d. Iaſ. ibid.
num. 106. de quo tamen in caſu pręſenti dubitari
non contigit, quia eſt extinctum illud, quod poſ-
ſeſſionis cauſa erat, ut ſupra fuit demonſtratum,
quo extincto, ſcilicet tempore dictorum 29. anno
rum, extincta etiam proprie eſt poſſeſſio ipſa, & ci-
uilis, & naturalis, ut ſupra, & propterea nullum ius
remanſit dictis Agentibus, quo mediante ſe tueri
poſſint, ut tanquam ſpoliati reſtituantur. Si enim
12 † eſt extincta poſſeſſio, nulliter intentatur ad eam
reſtitutio, quia non entis nullæ ſunt qualitates. d. l.
eius qui in prouincia, & facit l. 1. de ſeruit. leg. & l. 4.
de actio. empt. & ſatis per ſe ipſum patere videtur.
Et ſic ex ijs clariſſime conſtare poteſt, quod vera
eſt opinio illa, ſaltem in propoſito caſu, canonicos
prædictos iure meritò potuiſſe propria auctorita-
te ingredi poſſeſſionem ſupra dictæ rei emphyteo
ticæ, & de facto illam potuiſſe abſque ulla penitus
citatione dicto magiſtro Petro locare, cum eſſet
* finitum tempus, quo caſu ex *communi* * docto-
rum ſententia non requiritur citatio, licet docto-
res dubitent, quando ius emphyteoticum debet re
uerti ad dominum directum.

Corroboratur dicta opinio mea, quia tempore,
quo facta fuit dicta locatio dicto magiſtro Petro
prædictus Antonius degebat in ciuitate Fulginei,
ut in proceſſu fuit probatum, ex quo nullus aderat
ſcandali timor, vnde optime potuit illud per di-
ctos Canonicos effici, præcipue, cum ius directi
dominij dictorum Canonicorum in dubium non
reuocaretur, imo per dictos Agentes in iudicio in
reſponſionibus factis ad capitula partis, cõfeſſi fue
runt prædictam rem eſſe emphyteoticam, & iure
directi dominij ad dictos canonicos ſpectare, ſic
enim dicit Craue. in d. conſ. 18. num. 7. † ꝙ ubi ius
directi

directi dominii in dubium non reuocatur, & non ſubeſt timor rixæ, aut ſcandali, poteſt dominus directus propria auctoritate rem emphyteoticam, quæ ex aliqua cauſa rediijt ad ipſum, capere, & illius poſſeſſionem apprehendere, & etiam emphyteotam expellere, quod ſecutus eſt Corn. in d.conſilio 193. colum. 2. ver. vbi ergo. Dec. & Cagnol. in l. non eſt ſingulis, de regul. iur. Dec. in d. conſil. 146. numero 7. verſ. & ita ſecundum ea,
* vbi dicit hanc * opinionem ſic intellectam eſſe magis communem, & ab ea in iudicando non eſſe recedendum, idem dicit, & tradit Flor. in l. ſi quando, numero 587. C. Vnde ui. & voluit Alber. in l. 2. col. 1. in fi. vbi dicit etiam communem. C. de iure emph. & Troil. Maluit. in trac. de oblationib. in 2. dub. circa fi. & ipſemet Menoch. in d. 5. remed. nu. 46.

Additur etiam & illud ſupradictis, quòd ſtante longa abſentia dicti Antonij à ciuitate Peruſij (prout in proceſſu probatum fuit) non conueniebat, quòd finito dicto tempore locationis dicti Canonici diu re propria maximo cum detrimento carerent, & propterea ex hoc quoq; capitulis licuerit dictam rem propria auctoritate alteri lo-
14 care, † quemadmodum in ſimili de inquilino, & conductore dicitur, qui abſit, & diu viſus non fuerit, nam ex eo licentia conceditur domino rem locatam ingredi, & eam alteri etiam locare, ſi voluerit, ne cũ ſuo detrimento re propria careat, prout de inquilino, & conductore dixit Alber. in l. extar, quod met. cau. Et de vtroque tam inquilino, quam emphyteota, ita de voto ad aliud argumentando voluit Menoch. in d. 5. remed. d. nu. 46.

Quod etiam in terminis propoſiti caſus voluit Soc. iun. in conſ. 3. nu. 7. li. 2. vbi poſt Caſtr. Corn.
15 Rom. & alios dicit † prælatum poſſe bona eccleſiæ ad ſe reuerſa alteri concedere, non citatis, imò penitus ignorantibus primis conductoribus, quia cum id fieri poſſit ipſis inuitis, multo magis ipſis ignorantibus. l. qui poteſt. de regul. iur. & per alia, de quibus ibi per eum.

Nihil igitur proficiebant prædicti domini aduocari, dum pro parte dictorum agentium inſiſtebant eos tanquam ſpoliatos eſſe reſtituendos ad
16 poſſeſſionem dictæ rei emphyteoticæ, † quia illa regula non procedit, quando quis poteſt propria authoritate poſſeſſionem ingredi, & illam ſine vitio retinere quemadmodum de domino directo, & de dictis Canonicis ſatis ſupra demonſtratum fuit. Ita n dicit, & arguit Crauet. in terminis quæſtionis propoſitæ in d. conſ. 302. col fi. poſt alios, quos allegat. Quod eo magis procedere affirmat, quod non eſt facta reſiſtentia, & res non negatur eſſe emphyteotica, tunc abſque dubio, inquit, dominus directus propria authoritate poſſeſſionem rei emphyteoticæ apprehendere poterit, quæ omnia profectò in caſu præmiſſo interuenerunt, quia nec reſiſtentia facta fuit, cum Antonius prædictus abeſſet, nec negatum fuit dictam rem eſſe emphyteoticam, imo Antonius ipſe (vt ſupra dictum fuit) confeſſus fuit in iudicio, ut ſupra, dictam rem eſſe emphyteoticam, propterea nullo modo dictus Magiſter Petrus tenebatur ad reſtituendus poſſeſſionem dictæ rei dictis agentibus, cum iuſte illius poſſeſſio ad dominum directum peruenerit ob finitum tempus locationis, & etiam ſine vitio, quia nulla facta fuit reſiſtentia, ut ſupra, prout in proprijs terminis loquitur Crauet. vbi ſupra, & citat Soc. ſen. idem credentem in conſ. 87. col. fin. lib. 4.

Inſuper dicti Agentes repellebantur, & impediebantur quando tanquam ſpoliati venirent reſtituendi, quia ſtante probatione directi dominij ex parte conuentorum, regula prædicta locum
a habere non poteſt, [a] maxime quando incontinenti probatur, prout fuit in caſu iſto, quia incontinenti dicta dnij exceptio per partis ipſius ɔfeſſio-
17 nem probata fuit, ut ſæpius eſt dictum. Quæ † quidem probationis ſpecies, nempe per partis cõfeſſionem, eſt maior quocunque alio publico inſtrumento, & quibuſcunque teſtium depoſitionibus, vt dicit Rol. à Vall. in conſ. 6. nu. 26 li. 3. & eſt efficacior quacunque alia probatione de mundo, ut dicit idem Rol. in conſ. 54. nu. 18. eod. lib. & quòd
18 tunc † reſtitutio non competat ſpoliatis, uoluit Soc. in d. l. rem quæ nob. nu. 20. & Menoc. in d. 15. remed. nu. 471. & ſeq. poſt alios quamplures quos allegat.
19 Quia † enim notoriè conſtabat de non iure ipſorum agentium, ideo reſtituendi non erant, ut uoluit Alex. in l. naturaliter. §. nihil commune, col. 7. de acq poſſeſſ. Paul. de Caſt. in l. fi. in fi. C. de edic. D. Adr. toll. deciſ. Tholoſ. 15. & Bald. in l. uni. col. 2. C. ſi de mom. poſſ. & Dec. in conſ. 449 n. 20.
20 Quod † notorium inducit, præcipue confeſſio ipſa partis, ut tradit in ijs terminis Port. Imo. in lib. 1. comm. concl. reg. 44. vbi dicit, quòd talis notorietas impedit ſpoliato reſtitutionem, per multas auctoritates, quas allegat.

Et licet pro parte dictorum Agentium dictũ
21 fuiſſet, quòd dominij † exceptio non deberet admitti in hoc iudicio poſſeſſorio, iuxta tradita à ſcribentibus latiſſime in d. §. nihil commune. Nihilominus ego dicebam prædictam exceptionem eſſe admittendam, & dictam regulam limitari
22 † quando in cauſa proceditur ſola facti ueritate inſpecta, prout cauſa ipſa mihi commiſſa fuit, cum dicta clauſula ſola facti veritate Inſpecta, Vnde virtute dictæ ſalutiferę clauſulę optime in iudicijs poſſeſſorijs dominij exceptio admittitur, & excluditur Agens etiam remedio. c. reintegranda. ut deducit Rubeus Alexandrin. in conſi. 4. nu. 12. Dec. conſ. 449. nu. 20. & ſeq. & Crauet. in conſ. 299. col. fin. in prin. verſ. quarto reſpondeo, declarando ut ibi per eum, & refert (licet cogitandum reliquerit) Menochi. in d. 15. remed. nu. 667. verſ. declaratur tertiò.

Et ſic ex iſtis oĩb. ſupradictis ego ſententiaui ad fauorem dicti magiſtri Petri cõtra dictum Antonium, & Agentes. Nõ eſſe ſcilicet reintegrandos

in iſto iudicio. Reſeruaui tamen ius ipſi Antonio Agenti contra dictum Magiſtrum Petrum pro intereſſe, ſiue penſione dictæ domus, quatenus non ſoluiſſet penſionem infra illud tempus, quo retinuerit dictam domum. Ac etiã reſeruaui ius agendi contra dictos Canonicos, vt petere poſſet ſe reintegrari, & confirmari, quatenus ius vellet.
23 † teneri enim videntur dicti Canonici ad eam illis confirmandam, per tradita a Bar. in l. 1. §. permittitur. de aq. quot. & æſt. Et à Dec dicente hãc eſſe *communem* opinionem in conſ. 55. & conſ. 73. & conſ. 321. & cõſ. 78. & à Roma. in cõſ. 70. nu. 3. & a Bar. & Iaſ. in l. ſi mihi, & Titio. in fi. quęſt. de verb. oblig. & nouiſſime a Cepha. in conſ. 9. num. 25. lib. 1. Et licet contrariũ tenuerint Ruyn. in cõſ. 152. lib. 1. Gozad conſ. 39. & conſ. 71. Soci. iun. in conſi. 9. lib. 3. & Pariſ. in conſi. 28. lib. 1. Verior tamen, & communior eſt ſuperior opinio, adhibita præcipue diſtinctione Stafil. in trac. de lit. grat.
24 poſt Abb. ꝙ † ſi eccleſia vult pro ſe cõfirmare nõ tenetur, ſecus ſi nõ velit pro ſe. Benint. qui magis de cõmun. teſtat̃ poſt multos, quos allegat dec. 19.

Et quia in pręſenti caſu aperte apparebat, quòd eccleſia pro ſe dictam domum nolebat, cum illã conceſſerit pro vigintinouem annis dicto magiſtro Petro, meritò iure optimo reſeruaui dictũ ius ipſi magiſtro Antonio agẽdi contra dictos Canonicos, & Eccleſiam. Videnda tamen ſunt tradita a Port. Imo. in lib. 1. cõm un. concluſ. in reg. 12. vbi late materiam pertractat, quando Emphyteota iuſte petere poſſit ſe confirmari, quæ ad pręſentis caſus inueſtigationem minime pertinent.

Ioſ. Luodouicus Aud.

ADDITIO.

a ¶ Non poteſt. Perdit enim ſpoliatus tale priuilegium, & beneficium ſi patitur probationes fieri de dominio per aduerſarium, vt eſt caſus, & ibi per docto. in c. 1. de reſti. ſpolia. & no. Barto. in l. naturaliter. §. nihil commune. de acquiren. poſſeſ. & in l. 2. §. ſi is cui. ff. de noui ope. nuncia. Angel. Areti. in l. ſi qui ſeparatim. §. quoties. nu. 6. ff. de appellatio.

Deciſio XVIII.

SVMMARIVM.

1 *Aeneas de Vbaldis, Conſtantius Florens, & Marcus Antonius Oradinus doctores Excellẽtiſſimi Peruſini.*
2 *Raynaldus Rodulphius, & Marcus Antonius Eugenius Peruſini Doctores Excellentiſſimi.*
3 *Citatio partis, non requiritur quando quis abſoluitur à iuramento ad effectum agendi.*
4 *Libertus, & filius volentes vocare in ius dominum, ſiue patrem, tenentur impetrare veniam.*
5 *Citatio partis in tali relaxatione à iuramento ideo non requiritur, quia pars quo ad eius iura non læditur.*
6 *Enucleatur dictum Imol. in c. debitores. de iureiur.*
7 *Euentus qui nihil operari poteſt fruſtra expectatur.*
8 *Citatio partis, quòd in tali caſu non requiratur, latiſſimè demonſtratur, & eſt magis communis opinio.*
9 *Citatio partis quod non requiratur, de ſtilo ſeruatur.*
10 *Abſolutio tamen à iuramento eſt omnino neceſſaria ad hoc vt quis poſſit agere.*
11 *Vulgo quæſitus propter incertitudinem patris ſuccedere non poteſt.*
12 *Spuriorum ſunt duo genera, nam aliqui ſunt ſpurij nati ex damnato coitu, aliqui vero ex non damnato coitu.*
13 *Filij nati ex damnato coitu non poſſunt ſuccedere, nec eis poteſt aliquid relinqui.*
14 *Spurij dicuntur omnes illi, qui ſunt nati inter eas perſonas, inter quas non poteſt contrahi matrimonium, & ab omni ſucceſſione repelluntur.*
15 *Spurij de iure canonico appellantur manſeres, & nothi.*
16 *Spurij ſunt abhominabiles, & exoſi omni iure infames infamia facti, repelluntur ab honoribus, & dignitatibus, non ſunt legitimi teſtes, & inſucceſſibiles, tam maſculis, quàm fœminis.*
17 *Spurij quòd poſſint ſuccedere à ſtatuto diſponi non poteſt.*
18 *Spurij inſucceſſibiles tam ex teſtamento, quàm ab inteſtato.*
19 *Spurij ex eo à legibus fuerunt facti inſucceſſibiles, ad hoc, vt refrenaretur concupiſcentia parentum.*
20 *Spurij incerti penitus, & nati ex meretrice publica, ex quo certum patrem oſtendere nõ poſſunt nihil eis relinqui poteſt, neque ex teſtamento, neque ab inteſtato.*
21 *Spurijs ea ratione nihil relinqui poteſt, quia quemadmodum pater per fatuitatem errat, recipiendo tales pro filijs, ita etiam errat eos inſtituendo ob falſam cauſam, quæ vitiat diſpoſitionem, cum ſi ſciuiſſet eum non eſſe eius filium, non eum inſtituiſſet.*
22 *Nemo de ſua vxore poteſt tantùm polliceri, quod poſſit aſſeuerare nullos alios viros illam expertam fuiſſe.*
23 *Spurij nati ex libero, & libera ſuccedunt patri in ſexta parte totius hæreditatis, dummodo tempore mortis dicti Patris non ei reperiatur legitima vxor.*
24 *Spurij nati ex libero, & ancilla, ſi tempore mortis non reperiantur manumiſſi, ſuccedere non poſſunt, & remanent ſerui.*
25 *Spurij nati ex libero, & ancilla ſi fuerunt manumiſſi poſſunt ſuccedere inſolidum vnà cum alijs legitimis liberis, & naturalibus, ſi ſuperſint.*
26 *Spurij nati ex ſeruo, & libera ſunt incapaces.*
27 *Spurij nati ex ſeruo, & ſerua niſi manumittantur, tunc incapaces, & ſerui remanent.*
28 *Spurius filius debet probare ſe legitimatum, cum hoc ſit fundamentum ſuæ intentionis, contra Crauet.*
29 *Spurius natus ex coitu non punibili, puta ex duobus ſolutis, ſiue ex vxorato, & ſoluta, vbi tamen mulier, & quod non ſit vulgo quæſitus, & alia ſoboles non remaneat, eſt habilis ad ſuccedendum.*
30 *Concubinæ quando tolerari poſſint remiſſiuè.*
31 *Acceſſus ad concubinas iure ciuili inſpecto non eſt punibilis.*
32 *Interpretatio eſt facienda in benigniorem partem.*
33 *Auus poteſt inſtituere nepotem legitimum, & naturalẽ*

natum

natum ex filio ſpurio, deficiente legitima prole ipſius aui, & ceſſante timore, ne pater ſpurius aliquid commodi ex dicta inſtitutione conſequatur.

34 *Generari quid boni non poteſt ex infecta radice.*

35 *Nepotes legitimi, & naturales nati ex filio ſpurio ex eo poſſunt ab auo hæredes inſtitui, quia leges paternum uitium ſolummodo cohibere voluerunt, non auitum.*

36 *Nepos natus ex legitimo matrimonio licet ex filio ſpurio quod poſſit inſtitui latiſſime demonſtratur eſſe magis communem, & veram opinionem.*

37 *Nepos ſpurius natus ex legitimo matrimonio, licet poſſit inſtitui hæres ab auo ab inteſtato, tamen nihil de bonis dicti aui conſequi poteſt.*

38 *Tranſactio introducta fuit cauſa litium finiendarum.*

39 *Tranſactione finita non eſt amplius locus pœnitentiæ.*

40 *Tranſactionis contractus eſt innominatus.*

41 *Tranſactionis exceptio eſt litis finitæ, & impedit litis ingreſſum.*

42 *Tranſactionis exceptio æquiparatur exceptioni rei iudicatæ.*

43 *Statutum prohibens tranſactionem non valet, nec pactũ de non tranſigendo, propter vtilitatem publicam.*

44 *Tranſactionis contractus etiam ab enormem læſionem non retractatur, declara ut infra.*

45 *Remedium. l. 2. C. de reſcin. vendit. non habet locum in contractu tranſactionis, declara ut infra.*

46 *l. Lucius. §. fin. ff. ad Trebel. inductio.*

47 *Tranſactio iureiurando firmata tanto magis eſt obſeruanda.*

48 *Tranſactioni contrauenien s efficitur infamis.*

49 *Tranſactio eſt magis obſeruanda quando ultra iuramentum interuenit auctoritas curatoris.*

50 *Auth. ſacramenta puberum habet locum etiam in contractu inualido.*

51 *Dolus quando dat cauſam contractui, contractus debet omnino reſcindi.*

52 *Dolus in dubio non præſumitur.*

53 *Dolus poteſt probari coniecturis, & præſumptionibus.*

54 *Pupillus, & infans quicquid vident ignorant.*

55 *Dolus præſumitur in enormiſſima læſione, non ſolum re ipſa, ſed ex propoſito.*

56 *Dolus re ipſa & dolus ex propoſito æquiparãtur in tranſactione, quando quis in ea eſt enormiſſime læſus.*

57 *Dolus re ipſa, ſiue ex propoſito præſumitur quando quis læditur ultra dimidiam.*

58 *Statutum, & contractus non includit caſum doloſum.*

59 *Læſio ex parte minoris eſt probanda.*

60 *Tranſactio non reſcinditur niſi interueniat dolus.*

61 *Teſtamentum dicitur probatio probata, & ex eo notoriè conſtat.*

62 *Læſus vltra dimidiam in modico non reſtituitur, ſecus ſi in magna quantitate, ex diſtinctione Corn. quæ communis approbatur.*

63 *Contractus etiam iuratus ratione enormiſſimę lęſionis reſcinditur.*

64 *Filia, quæ renuntiauit paternis bonis, & maternis, propter enormiſſimam lęſionem poterit contrauenire.*

65 *Remedium. l. 2. C. de reſcin. vendit. habet locum etiam in tranſactione quando adeſt enormiſſima læſio, & eſt magis commu. opinio.*

66 *Iuramentum, & clauſulæ generales nihil operantur, ſtante enormiſſima læſione, iuxta diſtinctionem ſupra relatam.*

67 *Abſolutio à iuramento non eſt neceſſaria, quando quis eſt enormiſſime læſus, licet tutius ſit dictam abſolutionem impetrare.*

68 *Clauſulæ generales apponuntur ex ſtilo Notariorum, & non habent locum ubi interuenit dolus re ipſa.*

69 *Minores qua facilitate inducuntur ad contrahendum, eadem facilitate inducuntur ad renuntiandum.*

70 *Auth. ſacrament. pub. ex com. opin. non habet locum ſtante enormiſſima læſione.*

71 *Remedium. l. ſi quis maior. C. de tranſact. nõ habet locum in minore iurante propter eius imbecillitatem.*

72 *Tutoris authoritas, decretum iudicis, & iuramentum operantur in dubio, ſecus quando conſtat de enormiſſima læſione.*

ARGVMENTVM.

¶ Citatio partis non requiritur in petenda abſolutione à iuramento, & eſt magis commu. opinio.

¶ Spuriorum materia, quidque eis relinqui poſsit fuſiſsime demonſtratur.

IO. Baptiſta Galera de Peruſio non habens prolem legitimam inſtituit hæredẽ vniuerſalem Cæſarẽ eius filium naturalem conceptum ex quadam Domina Paulina Senenſi, hoc tamen modo, ſcilicet quando dictus Cęſar fuerit legitimatus, & in omnẽ euentũ inſtituit hæredes vniuerſales filios legitimos, & naturales dicti Cæſaris & quatenus ipſe Cęſar filios nõ habuiſſet, inſtituit hoſpitale Miſericordię de Peruſio. Præfatus Cęſar habuit filium legitimum, & naturalem, & ex legitimo mr̃imonio procreatũ noĩe Petrumpaulum. Moritur Io. Baptiſta remanente dicto Cęſare, qui poſſedit dicta bona, veluti in ꝓceſſu probabatur, vſq; ad homicidium commiſſum per eum in perſonam d. Hieronymi de Oddis, quæ bona propter dictum homicidium fuerunt confiſcata, & poſtea redempta per dictum Petrumpaulum, ſiue verius per eius tutorem nomine Melchiorem. Moritur demum dictus Cæſar remanente dicto Petropaulo in ventre matris, & hærede vniuerſali ſubſiſtente eius tutore Melchiore Criſaldo de Peruſia, contra quem Petrumpaulum inſurrexerunt domina Agatha, & domina Violantes ſorores germanę dicti Ioan. Baptiſtæ, dicentes huiuſmodi hæreditatem ad ipſas ſpectare tanquam proximiores dicti Io. Baptiſtæ, dicentes non fuiſſe vnquam legitimatum dictum Cæſarem, & dictum Petrumpaulum infantem nõ eſſe capacem dictæ hæreditatis, cum Cęſar eſſet vulgo quęſitus, & natus in lupanari loco. Pro

co. Pro quibus mulieribus conſuluerunt iampridē
1 Excellentiſſimi D.D. † dominus Aeneas de Vbal. dominus Conſtantius Florens. & dominus Marcus Antonius Oradinus, quæ conſilia fuerunt producta in proceſſu apud acta, vnà cum duabus ſententijs obtentis ad fauorem dictarum mulierum tempore Reuerendiſſimi domini Bernardini della Barba, tunc temporis Peruſiæ Gubernatoris.

Volentes nihilominus dictæ partes deuenire ad concordiam, fecerunt tranſactionem, quod dicta bona eſſent pro medietate dictarum mulierū, altera uero medietas ſpectaret ad dictum Petrum paulum. In qua tranſactione prædictus Melchior tutor dicti Petripauli, promiſit, & fideiuſſit pro dicto Petropaulo infraſcripto modo, quòd quando dictus Petruſpaulus erit ætatis vigintiquinque annorum, ratificabit dictam tranſactionem, promittens ita, & taliter cum effectu curare, alias de ſuo &c. niſi dictus Petruſpaulus ratificauerit.

Præfatus Petruſpaulus factus maior 25. ann. nō ſolum non ratificauit dictam tranſactionem, ſed imo mouit iudicium aduerſus Fabritium, Franciſcum, & Silueſtrum poſſeſſores dictorum bonorū & filiorum reſpectiue dictarum mulierum. Cumque huiuſmodi cauſa fuiſſet commiſſa magnificis Domino Decio Florentio de Auximo, & D. Iacobo Panico de Macerata, tunc temporis Peruſij Auditoribus, prędicti conuenti non produxerunt niſi particulam veteris proceſſus cum ſententijs ad fauorem dictarum Dominarum latis, ac etiam cū conſilijs ſupradictorum dominorum Aeneę, Cōſtantini, & Marciantonij, aſſerentes ex dictis allegationibus, quę ſe referebant ad ueterem proceſſum optimè dignoſci dictum Cæſarem fuiſſe natum in lupanari loco, & conſequenter cum fuiſſet inhabilis ad ſuccedendum, optima ratione fuiſſe deuentum ad tranſactionem. Et diſcuſſa cauſa cum nouo proceſſu coram dictis dominis Auditoribus fuit per eos lata ſententia (non obſtante tranſactione) ad fauorem dicti Petripauli, & contra dictos Franciſcum Fabritium, & Silueſtrum, à qua ſententia prędicti Franciſcus, & litis conſortes appellarunt, & cauſa mihi commiſſa fuit, & ſeruatis ſeruandis ad ſententiam deueni prout in cedula. Et allato mihi proceſſu cum dictis allegationibus, & conſilijs, ac etiam ore tenus diſputata cauſa cum aduocatis, vnaquæque partium inſtabat pro ſententiæ apertura ad eius fauorem. Ego itaque pro iſtorum omnium diligentiſſima inueſtigatione, tres principales ex propoſita ſpecie facti quæſtiones eliciebam, quibus declaratis, clariſſima apparebit prædicti caſus, & controuerſiæ deciſio.

Prima an rectè egerit dictus Petruſpaulus non citata parte ad uidendum ſe abſolui à iuramento.

Secunda, ex quo Cæſar pater dicti Petripauli nō fuit legitimatus ipſe Petruſpaulus natus ex Cęſa e ſpurio, ſed an natus ex legitimo matrimonio, & conſequenter legitimus, & naturalis ſuccędere poſſit.

Tertia, dato ꝙ ſuccedere poſſit, an ſaltem poſſit venire contra tranſactionem iuratam.

Circa primam, & ſi D D. vario modo loquuti fuerint, an in obtinenda abſolutione, ſeu relaxatione a iuramento requirat partis citatio, ut elegāter propoſuerunt adinuicem contrariando doctiſſi-
2 mi Aduocati, & clariſſimi I. C. † dominus Raynaldus Rodulphius, & d. Marcus Antonius Eugenius Peruſini, & ex doctrinis infraſcriptorum doctorum facillimè uideri poteſt, & pręcipue ex traditis per Couar. in lib. 1. c. 4. nu. 5. Variar. reſolu. vbi omnes doctores hanc, & aliam partem tenentes
* ad amuſſim recenſet. nihilominus * magis uera,
3 & *magis approbata* videtur illa opinio, † ꝙ in huiuſmodi actu minime citatio partis requiratur, quando ſcilicet habilitatur, ſeu relaxatur iuramentum ad effectum agendi, prout in propoſito caſu euenit. Et queadmodū quotidie ſic relaxari practicatur. Ratio eſt, cur tunc partis uocatio non requiratur, quia non agitur de partis periculo, nam remanet omne ius ſibi ſaluum ad ſe defendendum à petitis per aduerſam partem, & ſolum obſtaculum iuramenti relaxatur, & admittitur. ſi autem pars potiora iura habebit, nihilominus obtinebit, perinde enim tantum habetur ac ſi iuramentum non interueniſſet. Prout in ſimili dicitur de liberto, ut poſſit in ius uocare patronum, & ad talem
4 effectum veniam petit à Prætore, † de filio & emācipato, qui cauſa litis agnoſcendæ petit ſibi decerni bonorum poſſeſſionem, & ſibi dari licentiam, ut poſſit proponere querelam inofficioſi teſtamenti contra teſtamentum patris, ut de primo caſu habetur, & notatur in l. quique. §. prætor ait. de in ius uocan. & de ſecundo quo ad filium emancipatum, eſt text. ubi not. in l. filium. §. ſiquis. de leg. præſt. ubi quia in agnitione bonor. poſſeſſ. nō læditur hæres ſcriptus, quia in petitione hereditatis cognoſcetur an potuerit agnoſcere, vt d. §. ſi quis. ideo partis citatio non requiritur, vt late tradit And. Barb. in rubr. C. qui admit. num. 87. ſic
5 † in iſta relaxatione, quia pars quo ad eius iura nō læditur, quia nihilominus ius ſuum ſaluum remanet, ideo partis citatio nō requiritur. Et licet Imo.
6 in c. debitores de iureiur. dixerit † ꝙ ſi pars citaretur oſtenderet forte euidentē calumniam petētis talem abſolutionem, & relaxationem, & quòd id faciat cauſa dilatandi, & fatigandi aduerſarium in litigijs, quo caſu audiri non deberet, iuxta l. ſatis aperte. C. de falſ. nihilominus quia habilitatio ad iudicium nō impedit, quominus creditor ſtatim, vel agendo, vel excipiendo poſſit docere euidentem calumniam partis, & ſententiam obtinere fauorabilem, ſicque in nullo creditori prǽiudicat, ſi id, quod ante talem habilitationem facturus erat, faciat habilitatione prædicta iam impetrata, meritò citari non debet. Quia ergo, & ſi talia allegaret, aduerſarius non audiretur, citatio non re-
7 quiritur fruſtra † enim ille euentus expectatur, qui nihil operari poteſt. l. aliquando in fin. ad Velleia.
8 cum hac opinione, ꝙ in huiuſmodi actu † partis

citatio

citatio non requiratur, pertranſit principaliter
Cald.primus ferè author huius opinionis in conſ.
7.ſub tit.de iureiur.Io. And.in addi.ad ſpec.in rub.
de iureiur.ver.ubi autem iuraſſer.Old.conſil. 120.
Anch.conſ.18.nu.6.col.pe.Nicell.de concor. glo.
fall.21.nu.257.ubi dicit. quod licet fieri non debe-
ret,tamen facta ualet, & tenet.idem ꝙ non requi-
ratur citatio partis,tenet Afflict.in deciſio.220.nu.
* 10.ubi aſſerit iſtam eſſe magis *communem* * opinio
nem. Alciat.in c.cum contingat, nu. 125. de iure-
iur.Gomes. in tract.breuium,num.46. Apoſtil.ad
Alex.cum concord.in ipſa apoſtil. citatis ad conſ.
Alex.222.litera b.lib.2.Et hanc opinionem, quic-
9 quid ſit de ſtricta diſputatione iuris ſtilus † uſus, &
practica curiarum approbauit, ut dicit Laur. de
Rodulf.in tract.de uſur.quæſt.125.nu.9.ubi ita aſ-
ſerit obſeruari de generali ↄſuetudine, quod itidē
tradidit Nicell.ubi ſupra nu.259.& latiſſimè Nat.
in conſ.167.nu. 5.& ſeq.lib.j.ubi dicit hanc opinio
nem eſſe magis communem, & ab uſu eſſe appro
batam,& in practica obſeruari, & Crot. in conſil.
106.nu.8.Et quòd ſit magis communis opinio, &
quòd de ſtilo ita obſeruat tradit Por. Imol. in libr.
1.commu.conclu.regu.43. in ampl. 14. & Roll. à
Vall.in conſi.13.num.38.& in conſ.42. nume. 28.
libr. 1. Et ita quoque profecto ego practicari vidi
Maceratæ Firmi,hic Perufiæ, & in quampluribus
alijs locis ſtatus eccleſiæ,quibus præfui annis proxi
me elapſis.

Præterea in caſu præmiſſo non videbatur neceſ-
ſaria partis citatio, ſemota etiam practica, & ap-
probato uſu prædicto, propter enormem læſionē
dicti Petripauli, ut inferius demonſtrabitur, per
tradita à Cęph.poſt alios in conſi.62.nume. 40. &
ſequen.lib.1.

Et ex iſtis apparet abſolutionem,& habilitatio-
nem,ſeu relaxationem a iuramento petitam per
d.PetrumPaulum ſubſiſtere etiam non citata par-
10 te ſaltem ex conſuetudine,ut ſupra,† Quæ tamen
abſolutio à iuramēto eſt omnino neceſſaria, nam
licet minor ſit enormiter læſus, tamen non poteſt
uenire contra contractum iuratum, niſi prius pe-
tat abſolutionem, ſeu relaxationem à tali iura-
mento, ſaltem ad effectum agendi,ut latè per 12.
fundamenta tenuit Nat.in conſi.144. lib. 1. quic-
quid alij uoluerint in contrarium ibidem ab eo al-
legati.

Quod attinet ad ſecundam quęſtionem,an ipſe
Petruſpaulus legitimus, & naturalis ex legitimo
matrimonio procreatus,natus tamen ex dicto Cę
ſare eius patre ſpurio,& non legitimato poſſit ſuc
11 cedere; Dubium faciebat,quia ſtante † præſuppo
ſito aduerſariorum, quòd Cęſar ille fuerit uulgo
quęſitus,utique propter incertitudinem patris nō
potuiſſet ſuccedere.Cęphal.conſil.48. nu. 22. lib.
1.Cor.in conſil.j.in 6.dubio,lib.3.& Iaſ. in conſil.
234.circa fi.lib.2.

Verum pro clara iſtius quæſtionis ueritate, eſt
12 aduertendum,quòd †ſpuriorum aliqui nati ſunt
ex coitu damnabili & punibili, aliqui uero ex coi-
tu non damnabili nec punibili.Nati ex coitu dam
nabili & punibili, ſunt qui naſcuntur ex inceſtu
adulterio,ſtupro, & ſimilibus. Nati autem ex coi-
tu nō damnabili, nec punibili ſunt qui naſcuntur
ex concubina non legitima, quia non fuerit ſola
concubina ipſa, ſed pater plures alias habuit con-
cubinas, uel ad unam non habuit congruam affe-
ctionem, quo caſu talis filius non naturalis pro-
prie, ſed ſpurius dicitur.

13 Primo caſu † filij ſeu ſpurij nati ex coitu damna
bili,& punibili ſuccedere minimè poſſunt, nec eis
aliquid relinqui in teſtamento patris (non ingre-
diendo pro nunc alimentorum quæſtionem, qa
non eſt caſus noſter) ita eſt tex.in authen.ex com-
plexu.C.de inceſt.nup.& in §.fina. aut. quib.mod.
nat.effi.ſui. ubi gl. in uerb.participium dicit,quòd
14 †oēs filij nati inter eas pſonas inter quas mrimo-
niū phibetur,quæ enumerant in §.ſunt & aliæ.in-
ſti.de nup.ſpurij dñr,& ab omni ſucceſſione repel
luntur. Et hoc ſequutus eſt Dy. in tract. de ſucceſ.
15 ab inteſt nu.14.vbi dicit, ꝙ † tales de iure canoni
co appellantur manſeres,nothi,& ſpurij, ſequutus
eſt etiam Mattheſ.in eo.tract. in 2. memb. primo.
arti.in prin.& Nicol.de Vbal.in eod.tract. in j.par.
16 nu.44.& ſeq.vbi dicit quòd†tales ſpurij ſunt abo-
minabiles, & exoſi omni iure,& infames infamia
facti, & quòd repelluntur ab honoribus,& digni-
tatibus,& quòd non reputantur legitimi teſtes, &
ſunt penitus inſucceſſibiles omnibus aſcendenti-
bus per lineam maſculinā, & fęmininā, idem tra-
dit,& ſequitur Antonius de Roſel.in eo.tract.ver.
qualiter autem.nu.21. & cum dicta opinione tran
ſit ſimpliciter Bar.in l.fin. de his quib. ut indig. &
in l.fin.§.ſi à ſocero.de his qui in frau.credi.ubi di-
dicit,quòd pater nec etiam poteſt donare filio ſpu
rio. Affl.in deciſ.168.nu.2. Capra conſi. 118. Ro-
lan.à Val.conſi.87.col.pe.& fin.lib.3.& conſi. 74.
numer.28.libr.1.Neuiz.conſil.38.numer.5. Nat.
conſil.421.per totum.lib.2.& conſil. 619. numer.
17 15.lib. 3. ubi uoluit, quòd † non ualeat ſtatutum
18 quòd ſpurij poſſint ſuccedere.Et quòd dicti† ſpu
rij ſuccedere non poſſint nec ex teſtamento nec
ab inteſtato in bonis paternis *communem* dixit eſſe
* * opinionem.Cępha.in conſil.48.nume.25. lib.j.
& Alciat.in conſil. 52.in fin.libr. 5. Et non credo
hanc opinionem habere contradictorem quo ad
19 bona paterna, ut reperire potui. Quod † quidem
inductum fuit ad refrenand. peccantem concupi-
ſcentiam, & ut ſupplicium ſit patri uidere, quòd
tales filij quicquam habere non poſſunt etiam ex
diſpoſitione ſua,ut not.in d.§.fin. aut. quib. mod.
nat.effi.ſui.& in §.fin.aut quib.mod.nat.eff. legit.

Secundo vero caſu, quando tales ſpurij nati
ſunt ex coitu nō punibili, ut quia à nulla lege pro
dicto coitu pęna imponitur, tunc ex mente Mat-
theſ. & aliorū ſupradictorum talis diſtinctio ad-
20 hibetur. † Quia aut pater eſt penitus incertus, ut
quia mater erat publica meretrix, & omnibus ſe
proſtituebat, & propterea filij ex dicta muliere na
ti certum patrem oſtendere non poſſunt. l. vulgo

concepti.

concepti.de ſtat.hom.§ ſi aduerſus.inſtit.de nupt.
§.vulg. inſtit.de ſucceſſ.cogna. (licet permulti fa-
tui reperiantur, qui credant tales filios ex dicta
muliere procreatos, & genitos, cum qua, & ipſi
rem habuerunt, ſuos, prout eos fatuos apppellat
Matheſ.in loco ſuperius citato, nume. 3.verſ.ſe-
cundo caſu) & iſti ſuccedere minime poſſunt, nec
ex teſtõ, vt uoluit Bald.& ante eum Cy.in l.quiſ-
quis.C.ad l.Iul.maieſt.nec ab inteſtato, vt aperte
tradit Mattheſ.in d. verſ.ſecundo caſu, & omnes
21 ſupradicti DD.in ſupra citatis locis.† Et eſt ratio,
quia quemadmodum pater per fatuitatem errat,
recipiendo tales ſpurios pro filijs, ita etiam errat
eos inſtituendo in eorum vltima voluntate, vn-
de cauſa iſta falſa reſpiciens conſanguinitatem, &
affinitatem vitiat omnino diſpoſitionem teſta-
toris, quia ſi alias hoc certe ſciuiſſet, pater ei non
reliquiſſet, ad not.in l.fin.de hæred.inſtit.& tradit
Bar.in l.demonſtratio falſa. §.quod autem. in 4.q.
de cond.& demonſtr.& ita etiam voluit, & hanc
opinionem ſequutus eſt (præter ſuperius allega-
tos) Gabr.Palæott.nunc Illuſtriſſimus iuremerito
Card.in ſolenni ſuo in hac materia tract. de no-
this, & ſpurijs, c.40.& voluit etiam Oldr.conſil.
196.& Bald.conſil.129.lib. 2. Aut pater eſt certus,
licet id quàm difficillime perſpici poſſit, ut pla-
cuit ſupradicto Palæott.in d.tract.de ſpurijs, cap.
22 21.vbi dicit neminem † de ſua vxore poſſe ſibi tan
tum polliceri, quòd ea nullos alios viros exper-
23 tam fuiſſe audeat aſſeuerare, & tunc † ſi eſt certus
pater, diſtinguendũ eſt ex mente Mattheſ.ibid.&
aliorum, quod aut tales filij nati ſunt ex libero, &
libera, & iſti poſſunt patri naturali tantum ab in-
teſtato in duabus vncijs ſolum ſuccedere, & ſic in
ſexta parte totius hæreditatis, dummodo tamen
mater iſtius filij tanquam concubina, & indubi-
tato affectu retenta fuerit, & habitauerit ſimul in
eadem domo cum ſuo patre dicti ſcilicet filij, &
amaſio dictæ mulieris, & tempore mortis dicti
patris non ſuperſit ſibi aliquis de ſuis liberis legi-
timis & naturalibus, quod accipiendum eſt pro
filijs, nepotibus, pronepotibus, & deinceps, iuxta
l.liberorum. de verbo. ſignifi. cum ſimil. & inſu-
per dummodo tempore dicti patris non ſuperſit
ſibi legitima vxor. iux.text.in §. ſi quis autem de-
functus, & §.hoc ipſo, in Aut.quib.mod.nat.eff.
ſui.& in aut.licet. C.de nat.lib.& cum iſta opinio-
ne pertranſit etiam Cacelalup. in l.ſi qua illuſtris.
24 nume.40.& ſeq.C.ad officia. Aut † ſecundo loco
nati ſunt ex libero, & ancilla retenta pro concubi-
na in eadem domo, & indubitato affectu, & iſti
filij, ſi non fuerunt manumiſſi tempore mortis
patris, remanent ſerui, & ſuccedere non poſſunt.
l.partum. C. de rei vend. & inſt. de ſerui. cognat.
25 in prin. Aut † ſunt manumiſſi, & patri poſſunt
ſuccedere in ſolidum cum alijs filijs legitimis, &
naturalibus patris, ut ibid.In inſt.licet in hoc ſecus
ſit quando talis naturalis filius naſcitur ex libero,
26 & libera, vt ſupra.† Aut & tertio nati ſunt ex ſer-
uo, & libera, & tunc idem dicendum eſt, quod in
proximo caſu dictum fuit quoad manumiſſio
27 nem. Aut † & vltimò, ex ſeruo, & ſerua naſcun-
tur, & tunc ſi ambo manumittantur, tales filij ſuc
cedere poterunt, alias ſerui & ipſi remanebunt, ut
ibid.habetur.in inſtit.& tradit Mattheſ. Nicol.de
Vbald.Ant.de Roſell.Caccialup. & omnes alij ſu
pranominati in ſupra citatis locis; & tradit etiam
Afflict.in deciſ 96.nume.2.& ſeq. Ang.in d.§.fin.
in aut.quib.mod.nat.eff.ſui.& Dec.in conſi. 155.
& Alex.in conſi.150.nume.6.lib.2. Et Dec.conſi.
85.nu.9.& conſi. 432.nume.15.& latiſſime decla-
rat Nat.in ſupraallegato conſi.421.num.3.& ſeq.
28 lib.2.vbi etiam in prin.declarat † ad quem ſpectet
ꝓbatio, quod filius ſit ſpurius, ſeu legitimus, & di
cit, quòd pertinet ad filium, tanquam ſuæ inten-
tionis fundamentum, ut per ipſum, qui in hoc re-
prehendit Crauet. in conſi.166.contrarium affir-
mantem, quod etiam contra opinionem Crauet.
voluit & affirmauit Rol.à Vall.in conſi.32.num.
14.& ſeq. libr.3. quæ opinio contra Crauet.mihi
etiam applaudet.

Ex prædictis igitur elicitur concluſio ad propo
29 ſitum quæſtio.prædictæ † quòd natus ex coitu nõ
punibili, ut ex duobus ſolutis, ſiue ex vxorato, &
ſoluta, vili tamen muliere, & quòd non ſit vulgo
quæſitus, & alia ſoboles non remaneat, erit habi-
lis ad ſuccedendum ex teſtamento patris, prout
etiam uoluit Capr.in conſi.1.per totum, & maxi-
me nume. 26. & ita etiam voluit poſt Socy. Dec.
Crauet.& alios, Ceph.d.conſi.48.nume.25.lib.1.
& Dy.ad quem ſemper recurritur in præſenti ma-
teria, in rub. ff.de concub. ut refert Caccialup.in
d.l.ſi qua illuſtris, nume.1. vbi etiam ponit cau-
30 ſum, & quando concubina † poſſit tolerari tam
de iure ciuili, quàm canonico. ſub numer.50. &
concludit non eſſe approbatum, nec improba-
tum, contra Hoſtien.ut ibi, vſum, & acceſſum ad
concubinas iure ciuili inſpecto, & ibid.Caccialu.
31 latè declarat qualis coitus † de iure ſit punibilis, &
qualis damnatus, de quo etiam vid. Aret.in §.no-
uiſſime. inſtit. de ſenat. conſ. orphicia. vbi etiam
qualiter iſti ſuccedant. & Boſſ. in tit.de coit.dam-
nat. & punibil.ac etiam Paul. Griland. in d.tract.
omnifar.coit. Et de materia iſta, quando poſſit ali
quid relinqui ſpurijs, & quomodo tradit nouiſſi-
me Ant. Gabr.in lib. com. concl. tit. de aliment.
concluſ.1.lib.6. vbi eſt videndus, quia limitatio-
nes, & ampliationes accommodat.

Iſtis ſic præhabitis, deuenio ad punctum præſen
tis caſus, an dictus Petrus paulus tanquam ex di-
cto Cæſare ſpurio natus potuerit ſuccedere ſupra
dicto Ioan. Baptiſtæ ſuo auo, & patri dicti Cæſa-
ris, & ab eo potuerit inſtitui hæres in ſuo teſtamen
to, illud in primis præmittendo, quòd nullibi in
proceſſu probatum fuit dictum Cæſarem patrem
dicti Petripauli fuiſſe vulgo natum, & ex coitu
32 punibili procreatum, † quod nec etiam præſumi
debet, cum in benigniorem partem ſit facienda
interpretatio.l.benignius.de legib.c. in pœnis.de
regul.iur.libr.6.& l.ſi præſes, & l.interpretatione,
de pœn.

de pœn. ideo cum ſimplicem tantum ſpurium ac
cipiemus, dicebam etenim pro huius dubij reſolu
33 tione, quòd † auus poteſt inſtituere nepotem legi-
timum, & naturalem, licet is natus fuerit ex filio
ſpurio, deficiente legitima prole ipſius aui, & ceſ-
ſante timore, ne pater ſpurius aliquid commodi
ex dicta inſtitutione conſequi poſſet, prout euenit
in præſenti propoſita ſpecie facti, quia dictus Io.
Baptiſta Inſtituit filios dicti Cæſaris naſcituros ex
legitimo matrimonio, qui filij, & ſic dictus Petrus
paulus natus fuit mortuo iam dicto eius patre, vn-
de omnis timor cõmodi eiuſdem ceſſabat. Quòd
autem talis nepos legitimus, & naturalis ex ſpu-
rio natus poſſit ab auo hæres inſtitui, (licet non
defuerint qui negatiuam partem amplexi fuerũt,
moti quia macula patris tamquam ex vitioſa, &
34 infecta radice nati, filium etiam afficit, † eſt cau-
ſa, quòd ex infecta radice non poſſit niſi vitioſum
quod generari, & propterea eadem macula patrẽ
æque, ac filium infectat, vitiat, & corrumpit, ut
dicit Dec. in conſ. 85. in fin. & no. in l. fin. in fi. C.
35 de nat. lib.) Nihilominus † verior, *communior*, &
magis approbata eſt opinio, quòd tales nepotes
poſſunt ab auo hæredes inſtitui, quia filij ob deli-
ctum patris ab illis tantum commodis repellun-
tur, quæ ex perſona patris ad eos peruenire poſ-
ſunt, non quæ ab auo, aut ab agnato proueniunt,
cum in nepote non ſit legitima conſequentia, ſi
leges paternum tantum uitium in filio cohibere
uoluerint, prout vere cohibere voluerunt, ut eſt
tex. in l. fi. in verſ. huiuſmodi autem. C. de nat. lib.
Per quem text. & alias ſimiles rationes ita hanc
quæſtionem terminauit Bar. in l. Gallus. §. quid ſi
is. in fi. de libe. & poſth. in proprijs etiam terminis
36 noſtris, quod † nepos eſt inſtitutus, qui non ſit
natus, aut ſit in infantili ætate, & Port. Imol. in lib.
1. concluſ. 26 in verſ. aut dubitatur ubi loquitur
quando mortuus eſt pater, ut in præſenti caſu, &
* dicit *communem*, * prout aduertit doctiſſimus Ad-
uocatus D. Raynaldus Rodulfius Peruſinus, quã
opinionem ſequutus eſt etiam indiſtinctè. Ale-
xand. ibid. in d. §. quid ſi is, numero 7. dicens hanc
eſſe magis communem opinionem, prout etiam
magis cõmunem dixit Palæot. in d. tract. de ſpur.
c. 53 nume. 3. & Corn. in conſi. 1. in 6. dubio, verſi.
ſed tueri poteſt, lib. 3. vbi dicit in deciſiuis ab hac
opinione non eſſe recedendum, quia eſt commu-
nis, & in conſil. 21. libr. 1. ubi ad omnia obiecta in
contrarium reſpondebat. idem tenet Dec. in cõſi.
462. nu. 17. vbi dicit hanc eſſe communem opinio
nem. Alex. in conſ. 74. col. 2. lib. 3. & ibi Apoſtil. di
xit hanc eſſe communem opinionẽ, & eam ſem-
per eſſe ſequutum Bal. in conſulendo, hanc etiam
opinionem ſequit, & communem dicit Iaſ. in d.
§. quid ſi is, nume. 24. & ibi etiam Imol. & Aret.
Bar. quoq; hanc opinionem ſequutus eſt in conſ.
ſuo 118. incipit Oducicus Corneti de Gualdo.
Boer. in deci. 127. nu. 16. Guald. in tract. de art. teſt.
in tit. de his qui non hab. teſt. fact. caut. 14. nu. 12.
Iaſon. dicens hanc opinionem eſſe communem
non obſtante prole legitima, in l. hæreditas, nu. 8
C. de his quib. ut indig. & latiſſime hanc opinio-
nem comprobat Petr. Duen. in reg. 346. in 2. limi.
Cum itaq; ex dicto Io. Baptiſta auo dicti Petripau
li nullus alius remanſerit, niſi dictus Cæſar ſpu-
rius, & poſtea dictus Petruspaulus nepos legiti-
mus, & naturalis ex dicto Cæſare, qui natus fuit
poſt mortem patris, vt ſupra, & conſequenter ſub
lato iſto Petropaulo, proles legitima dicti Io. Ba-
ptiſtæ defeciſſet, merito potuit ipſe Petruspaulus
37 à dicto eius auo hęres inſtitui. † Bene verum eſt, ꝙ
dictus Petruspaulus ab inteſtato nihil ex bonis di
cti aui capere potuiſſet, cum ei ſuccedere non po-
tuiſſet, niſi eo modo, quo pater ipſius, & ſi Cæſar
prædictus dicto Io. Baptiſtæ auo ſucceſſiſſet, & eſt
tex. clarus in d. l. fi. in fi. C. de nat. li. & uoluit Mat-
theſ. in d. tract. de ſucceſſ. ab inteſt. in 2. memb. pri-
mi art. nume. 4. & Dec. in conſil. 85. in fin. & Caſt.
& Socy. in d. §. quid ſi is, & Palæot. in d. tract. c. 53.
in fin.

Tertia dubitatio erat, an prædictus Petruspau-
lus potuerit venire contra tranſactionem iuratã.
38 Anſam dubitandi præbebat, † quia tranſactio, &
illius contractus cauſa litium finiendarum intro-
ducta fuit. glo. in l. 1. in prin. de iureiur. & tex. in l.
fratris. C. de tranſact. & tradit Ant. Petruc. in d. l. 1.
verſ. quintum remedium, nu. 411. de iureiur. pro-
39 pterea † inita tranſactione, non poteſt amplius lo-
cus eſſe pęnitentię. l. quamuis. C. de tranſact. & ibi
40 Ale. vbi dicit † ꝙ licet contractus tranſactionis ſit
innominatus (quod uoluit idem Alex. poſt Bar.
in l. ſiue apud. & Caccial. in tract. de tranſa. quæſt.
5. in princ. in quibus contractibus regulariter ha-
bet locum pœnitentia. l. ſi pecuniam. cum ma-
teria de cond. ob cauſ.) tamen fallit in tranſactio-
ne ratione litium finiendarum, ut tradit Alexan.
in d. l. quamuis. in prin. & in d. l. fratris, nu. 2. Adeo
quòd huius fauore fuerit ſancitum exceptionem
41 † tranſactionis eſſe litis finitæ, & litis impedire in-
greſſum. c. 1. de lit. conteſt. & l. eleganter. §. ſi quis
poſt & ibi Bar. de eõd. ind. & tradit Aret. in §. ęque
nu. 9. verſi. tertio dicitur & c. inſt. de excep. Et inſu-
42 per † rei iudicatæ ęquiparari quo ad ipſas lites fi-
niendas. l. non minorum. C. de tranſac. & tradit
Petr. in d. l. 1. nu. 416. ideoq; omnia iura, & omnes
probationes tam teſtium, quàm inſtrumentorũ
facta tranſactione annullantur. c. 1. de tranſac. quẽ
tex. ad hoc propoſitũ multum extollit Bal. in rub.
ext. co. ti. Et huc ſpectat quod dicit Soc. iun. in ꝯſ.
43 32. nu. 12. lib. 3. quòd † ſtatutum prohibens tranſa-
ctionem non valeret, quemadmodum nec pactũ
de non tranſigendo, propter vtilitatem publicã,
ut ipſe ait, ut ſcilicet lites dirimantur.

Et eò magis dubitatio confirmabatur, quia li-
cet contractus emptionis, & venditionis, & per-
multi alij ſimiles ratione enormis læſionis reſcin-
dantur, iuxta materiam l. 2. C. de reſcind. vend. ta-
44 men † iſte tranſactionis cõtractus (etiam ob enor
mem lęſionem) retractari non ſolet, eadem, qua
ſupra rõne, litium ſcilicet finiendarũ, prout huius

opinio-

opinionis fuit Alex.in conſil. 42. nu.11.lib.1.Dec.
in cõſi.216.col.j.& 2.nu.4.Paríſ.conſ.96.col.7. lib.
j.Ruy.conſ.131.col.1.in fi.lib.1.& Port.Imol.poſt
alios quos allegat in lib.1.concluſ.36.verſ. octauo
fallit.& Roll.a Vall.conſi.59.nu.19.& ſeq. libr.j.&
in conſi.7.nu.52.lib.3.& Caecial.in d.tract. de trã-
ſactio.quæſt. 12. in quibus locis omnes ſupradicti
45 dicunt † remedium l.2.C.de reſcinden. venditio.
ſuperius allegat (quo ultra dimidiũ decepto ſub-
uenitur) non habere locum in tranſactione facta
cauſa litium finiendarum, prout etiam huius opi-
nionis fuit ante prædictos, Bar.in l.ſi quis cum ali-
ter.verſi.quæro quid in contractu tranſactionis de
verb.obl.qui omnes mouentur per tex. optimum
46 meo iudicio, in l.Lucius.§.fin.ad Trebel. † ubi hæ
res inſtitutus fuit grauatus, ut totam hæreditatem
Titio reſtitueret, is minimam quantitatem fidei-
commiſſario reſtituit, affirmans amplius in hære-
ditate non fuiſſe, poſtea probatum fuit quadruplo
plus fuiſſe in hæreditate, quærebatur an hæres ad
reſiduum fideicommiſſario teneretur : reſpondit
iuriſcon. hæredem ad reliquum hæreditatis fidei-
commiſſario teneri, dummodo inter eos non fue
rit tranſactum, ex qua deciſione manifeſtiſſime
apparet enormem leſionem tranſactionem non
47 infringere. Quod † in præmiſſo caſu tanto magis
dicendum videbatur, cum tranſactio prædicta fue
rit iureiur.uallata, vnde firmiter debet obſeruari.
48 † imo contraueniens efficitur infamis, l. ſi quis
maior : cum materia C.de tranſact. & tradit Caſt.
in conſi.67.colum.2.Alex.conſ.76. col. pen. lib. 5.
& tradit Ferrar. in caut. ſuis. caut. 20. & meminit
Port.Imol.in concluſ.10.in prin.lib. 2. & ſequutus
eſt Caccialup.in d.tract.de tranſact. quæſt. 12. nu.
12.& eſt text. in authen. ſacramenta puberum. C.
49 ſi aduerſ. vend. Præterea † interuenit authoritas
curatoris dicti Petripauli, ut ſupra dictum fuit, vn-
de magis ipſe ad dictam tranſactionem obſeruan-
dam aſtringitur, prout placuit Socy. iun. in conſi.
302. num.16.lib.3.ubi in proprijs terminis tranſa-
ctionis loquitur, & quod non ſolum non poſſu-
mus venire contra tranſactionem iuratam etiam
ratione enormis læſionis, adhibito præſertim cu-
50 ratore ſed etiam dicit † d.auth. ſacramenta pube-
rum habere etiam locum in contractu inualido,
* aſſerens * *communiter* ita teneri, ita dicit ibi Socyn.
iun.poſt Bald.Bar.Saly.Iac.de S. Geor. & alios ibi
per eum allegatos. Quocirca, cũ omnia prædicta,
authoritas ſcilicet curatoris, & iuramentũ interue
nerint in dicto tranſactionis inſtrumento, non vi-
debatur, ꝙ dictus Petruſpaulus ſub prætextu ali-
cuius leſionis poſſet contra eam uenire.

Vlterius tamen cogitanti contraria opinio mi-
hi verior viſa fuit, quòd ſcilicet dictus Petruſpau-
lus iuridicè potuerit contrauenire ſupradictæ tran
ſactioni ex infraſcriptis.

51 Primo, † quòd dolus ex parte aduerſariorum
dicti Petripauli cauſam dedit tranſactioni prædi-
ctæ, unde contractus ipſe omnino reſcindi debet.
l.& eleganter.in princ.& ibi Bartol. de dolo.l. ſub
prętextu, la 1.& l.interpoſitas.C.de tranſac.& l.do
lus.C.de reſcind.vend.Neuiz.conſi.52.nume. 50.
Natt. conſi.166.num. 26.lib.1. Cęphal.conſi.210.
num.82.lib.2.Alexand. conſil. 62. nume.3. lib. 2.
52 & alibi ſæpe doctores. Qui † quidem dolus, licet
in dubio non præſumatur.l.fi.de rit. nup.l. igitur.
§. generaliter, de liberal.cauſ.& not.in l. meritò.
53 Pro ſocio. † tamen coniecturis, & præſumptioni-
bus probari ſolet.l.dolum. C. de dol. l. ſi uentri. §.
fina.cum ibi not.de priuileg.credit.& tradit Alex.
in conſi.152.nu.18.lib.5.& in conſi.143.nu.7. lib.
6.Dec.in ꝯſi.163.nu.10.Rolan.à Vall.in conſi.11.
nu.3.Neuiz.conſi.22.nu.46.Crot.conſ.92.nu.12.
alibique paſſim. Manifeſtiſſimam autem, & per-
ſpicuam coniecturam ego eliciebam ex parte ad-
uerſariorum prædictorum, quia dolus omnino
in ipſis arguebatur dum trãſactionem prædictam
cum dicto Petropaulo contraxerunt, quia induxe-
runt dictum Petrumpaulum ad dimittendum, &
relaxandum eis indebitè dimidiam portionem
54 auitorum bonorum, cum † Petruſpaulus tunc
temporis adhuc impubes, & pupillus eſſet, & pro-
pter ætatis imbecillitatem non poterat habere iu-
dicium ſanum, nec intelligere quid ſibi magis ex-
pediebat, ut not.in l.vni.C.de falſ.monet. & in l.j.
de minor. Quæ quidẽ pars dictorum bonorum ad
eos nec etiam minima quidem ſpectare poterat,
cum ipſe Petruſpaulus ſcriptus eſſet hæres in teſtõ
ſupradicti ſui aui, vt ſ. dictum fuit, & ipſe rectè &
juridice potuit hæres inſtitui in dicto teſtamento,
præcipue cum pater eius, quem ſpurium eſſe dice-
bant, iam mortuus fuiſſet, & conſequenter ceſſa-
bat timor, ne is, quem leges odio proſequuntur,
aliquid commodi ex ea inſtitutione conſequi poſ
ſet, ut latè ſupradictum fuit. Vnde ex prędictis ma
gnus dolus, & is quidem manifeſtus prædictorum
detegitur, cum ex dicta tranſactione dictus Petruſ
paulus enormiter læſus fuerit, ex qua quidem
55 enormiſſima læſione dolus ipſe arguitur, ne dum
re ipſa, ſed ex propoſito.l.ſi ſuperſtite.in fin. C. de
dol.Barto.in l.ſi ſocietatem.§.arbitrorum, col. 7.
uerſicul.ſed poteſt probari.pro ſocio.l.ſi quis cum
aliter, de verb.obliga.Corn.conſi.140.nu.5. lib.3.
Ruy.conſi.135.nu.13.lib.1.& conſ.170.nu.19.co.
lib.1.& conſi.60 nu.19.lib.3.Soc.iun.conſ.48.nu.
43.lib.1.Abb.conſ.81.nu.49.Cęph.conſi.137.nu.
60.& ſeq.lib.j.& conſi.210.num.81.lib.2. & conſi.
207.nu.75.co.lib.2.Dec.in conſi.180. num. 7. ubi
* dicit hanc eſſe *communem* * opinionem, & ab ea in
iudicando, & conſulendo non eſſe recedendum.
Crot.in conſi.120.numer.23.Crauet.conſ.7.nu.5.
& latiſſime conſ.142.num. 21. Imo dato quòd ex
56 dicta læſione dolus ſolum re ipſa cauſaretur † ta-
men dolus re ipſa, & dolus ex propoſito, ſtante læ-
ſione, ęquiparantur.Crauet.d.conſil.142.nu.12.&
ſeq.& conſi.192.nu.1.& ſeq.Rollan.à Vall. conſi.
7.nu.45.Neuiz.conſi.87.nu.34. vbi ait id procede
57 re † quando ſubeſt deceptio, & leſio ultra dimi-
dium, ꝙ optimè interuenit in hoc caſu, ut infra
demonſtrabitur, & in conſil.22. numer. 27. Natt.
conſi.

conſi.166.nu.2.lib.1.Crott.conſil.5.numer.33.&
conſi.120.numer.22.quod * *communiter* obſeruari
tradit Deci.in d.conſil.130.num.49. Stante igitur
dolo prædicto (quo dicti aduerſarii, qui nihil ha-
bere debebant, dimidiam bonorum, quæ ad dictũ
Petrumpaulum ſpectabat, habuerunt) tranſactio
58 ipſa omnino erat reſcindenda †, cum contractus
caſum doloſum non includat, ut ſupra, quemad-
modum nec etiam ſtatutum caſum doloſum in-
cludit. Anchar. in c. canonum ſtatuta. col. 66. de
conſtit. De.conſi.11.nu.6.& conſi.36.num.6.Soc.
Iun.conſi.48.nu.49.lib.1.Ferrar.caut.8.
Præterea ex capite enormiſſimæ læſionis dictã
tranſactionem omnino reſcindendam eſſe mihi
videbatur, non obſtante iuramento in ea interpoſi
to, & non obſtantibus etiam quibuſcunque clauſu
lis generalibus in dicto cõtractu inſertis. Quæ qui-
59 dem † læſio ex parte dicti minoris, & ſic dicti Pe-
tripauli omnino probanda erat, prout fuit proba-
tum, ut infra ſubijciam, ut voluit Guid. Pap. deciſ.
142.& Bal.Cy.& Saly.in auth.ſi omnes.C.ſi ab hæ
red.ſe abſtin.& Alex.in conſi 222.num.11.libr. 2.
vbi loquitur in materia teſtamentaria, prout in ca-
ſu præſenti, & dicit, quòd oportet examinari te-
ſtes contra teſtamentum, & illud quærere impu-
gnare, & aliquas ſcripturas contra illud exhibere,
ex quo dubietas ſuper eo, de quo agitur, oriatur, &
eo modo dicit probandam eſſe læſionem in con-
60 tractu tranſactionis.† quia aliàs niſi læſio interue-
niſſet, tranſactio non reſcinderetur: ut no.in d.§.fi.
l.Lucius. ad Trebel. quæ autem læſio, ſi nimis ex-
ceſſiua præſertim interuenerit, vtique tranſactio
vitiatur. l. creditor. § Lucius. Mand.& l.ſi pater.
quæ in fraud. credit. Quòd autem dictus Petruſ
paulus in dicta tranſactione læſus fuerit, non ſolũ
enormiter, ſed enormiſſimè ex lectura dicti teſta-
menti, in quo ipſe ſcriptus eſt hæres tanquam fi-
lius dicti Cæſaris, & nepos teſtatoris, manifeſtiſſi-
61 mè colligitur, † quod quidem teſtamentum dici-
tur probata probatio, & ex eo notoriè conſtat, ut
dicit Dec.in conſ.423.nu.10.& in conſi.682. circa
princ.& facit l.final.C.de edic.diu.Adr.toll.neque
enim ex eo teſtamento dicti aduerſarij aliquã mo-
leſtiam inferre poterant dicto Petropaulo, nec etiã
ex iuris diſpoſitione, cum ipſe optime ex ipſo teſta
mẽto capere potuerit, ut dictum eſt ſupradictis au
tem aduerſarijs nullũ ius ad dicta bona conſequen
da quæſitũ erat, ſtante dicto teſtamento, in quo hæ
res vniuerſalis erat inſtitutus dictus Petruspaulus.

Stante itaque dicta enormiſſima, & omnimo-
da læſione dicti Petripauli ex calliditate, dolo &
fraude aduerſariorum, iure meritò potuit contra
dictam tranſactionem venire, non obſtantibus di-
cto iuramento, & renuntiationib. per eum factis,
dum in puerili ætate erat conſtitutus dictus Petrus
paulus, quia, & ſi doctores vario modo loquantur
in hoc articulo, an propter enormem læſionem
* tranſactio reſcindatur, tamen magis *communiter* *
pertranſeunt cum diſtinctione Corn.in conſ.166.
62 col.pen.ver.& inſuper dolo.lib.1. † quòd aut quis
eſt læſus vltra dimidiam iuſtæ æſtimationis in mo
dico exceſſu, & tali caſu procedat opinio negatiua,
quam ſequuti ſunt inter alios illi, quos ſupra no-
minauimus pro hac parte, & ita illorum opinio
eſt intelligenda, aut læſio contigit vltra dimidiam
iuſtæ æſtimationis in magno exceſſu, & tunc ex ta
li enormiſſima læſione dolus arguitur, & conſe-
quenter tranſactio reſcindi debet, ut ſupra dixi-
mus. Et hæc opinio mihi quoque ſemper magis
placuit, vti verior, & magis æqua, quæ fundatur in
d.l.ſi ſuperſtite.C.de dol.ubi expreſſe dicit, ꝙ pro-
pter immodicam læſionem tranſactio retractatur
facit etiam tex.in c.1.& in c.cum contingat.de iu-
63 reiur.† vbi contractus (& ſi iuratus fuerit) tamen
prætextu enormiſſimæ læſionis reſcinditur. Item
64 facit † quòd in ſimili dicitur de filia, quæ renun-
tiauit bonis paternis etiam cum iuramento, nam
propter enormiſſimam læſionem vtique dictæ re
nuntiationi poterit contrauenire, ut voluit Dec.
in c.cauſam matrimonij, num.5.in fi.de off.deleg.
& Cephal.in conſ.137.n.71.lib.1. & latiſſime ma-
teriam declarans Port.Imol.in libr. 4. concluſ.42.

Et hinc permulti ſectati ſunt opinionem Bart.
in l.ſi quis cum aliter, in verſi. quid ſi in contractu
tranſactionis, de verb. oblig.& in l.2.verſi.quæro
65 vtrum hæc lex.C.de reſcind.vend. vbi voluit † re-
medium d. l. 2. etiam locum habere in contractu
a tranſactionis,[a] præcipuè quando læſio vltra dimi-
diam iuſtæ æſtimationis eſſet in magna quantita-
te, iuxta diſtinctionem Cor.ut ſupra, prout dictã
opinionem Bar.ſequutus eſt Iaſ.in d.l.ſi quis cum
aliter. poſt alios quos allegat, & Soc. in conſil.85.
col.2.lib.1.& Cagnol.poſt alios latiſſimè in d.l.2.
nu.80.vbi dicit hanc opinionem (ſtante enormiſ
* ſima læſione) eſſe equiorem, & magis **communem*,
& ab ea in iudicando, & conſulendo non eſſe rece-
dendum, quod etiam ante eum voluit Soc.iun. in
conſi.98.nu.17.lib.2.& Dec. in conſ.479.nu.11.&
in conſ.216.col.2.& in conſ.203.& in cõſ.60. col.
fin.& Port.Imo.in lib.1.concluſ.36. vbi materiam
d.l. pertractat in 8.limit.verſic.ſublimita in mino-
re. Et Afflic. in deciſ.322.num.11.& ſeq. Apoſtil.
cum Alex.in conſ.42.in litera c, lib.1.

Ex quibus elicitur concluſio, quòd ſtante enor-
miſſima læſione tranſactio reſcindi poteſt, præci-
pue cum minore inita propter dolum præſum-
ptum, qui dolo ex propoſito, & re ipſa æquipara-
tur. ut ſupra eſt dictum, & ita eſt tenendum conſu
lendum, & iudicandum.

66 Iuramentum † autem, & dictæ generales clau-
ſulæ, quibus eſt tranſactum, & in dicto inſtrumen-
to inſertæ nihil faciunt, quia illis non obſtantibus
dicta tranſactio, tanquam dolo inita cum minore
ſimplici, & imbecilli, nihil valet, prout dicit elegã
ter poſt alios ſupra allegatos Rol. à Val. in conſi.
7.num.39.cum plurib.ſeq lib.3.ubi dicit, quòd nõ
obſtante, quòd minor iuraſſet omnia in inſtrumẽ
to contenta eſſe vera, & renuntiaſſet generaliter
omni legum auxilio, & fauori, tamen (ſtante enor
miſſima læſione) contractus reſcinditur. quod etiã

voluit ante eum Corn. in conſ. 166. ſupra allegato,
& in conſil. 283. col. 3. lib. 4. & poſt eum Neuiz.
7 in conſil. 21. num. 6. vbi dicunt tunc † etiam non
eſſe opus obtinere abſolutionem à iuramento pro
ut etiam dicit Dec. in conſi. 180. col. 3. in princ. &
Soc. iun. in conſi. 48. num. 29. lib. 1. Refert tamen
Neuiz. vbi ſupra ex mente aliorum tutius eſſe eã
impetrare, licet non ſit neceſſarium, prout in præ
ſenti caſu impetrata fuit. Idem tradit, & ſequitur
Nat. in conſ. 166. num. 3. lib. 1. vbi refert Iaſ. dixiſ-
ſe in conſilio 133. lib. 4. ſe dictam opinionem ſem
per eſſe ſequutum, & legendo, & conſulendo tan
* quam magis * communem, & valde æquam,
vbi loquitur in terminis etiam, quando non eſt
obtenta abſolutio à iuramento, & hanc partem
etiam ſequitur Caccial. in d. tract. de tranſact. in
quæſt. 12. & Rol. à Vall. in conſ. 59. num. 24. lib. 1.
& Alex. in conſ. 42. nu. 4. lib. 1. & Rip. in tit. de do-
nat. reſp. 4. num. 6. vbi dicit ex mente Bald. in c. 1.
§. item ſacramenta. de pace iur. firm. quòd boni
præſides faciunt remittere talia iuramenta mino
rum per capturam perſonæ, & ſupradicta opinio
placuit quoque Iacob. Mandell. in conſ. 81. ſupe-
rius allegato, num. 51. & ſeq. vbi dicit, quòd ſtan-
te enormiſſima læſione non eſt habenda ratio iu
68 ramenti, & quòd dictæ † clauſulæ generales ap-
ponuntur ex ſtilo Notariorum, & non habent lo
locum vbi interuenit dolus re ipſa, vt in præſenti
69 caſu, & † qua facilitate minores inducuntur ad
contrahendũ, eadẽ inducuntur ad renũtiandũ, vt
(præter eum) dicit Crauet. in conſ. 192. num. 10.
& in conſ. 142. num. 23. vbi optime loquitur, &
ſupradictam principalem opinionem ſequitur
etiam Staſil. in trac. de lit. grat. & iuſt. in tit. ſuper
commiſſionibus, in verſ. & primo eſt ſciendum,
70 num. 13. vbi dicit † aut. ſacramenta puberum. C.
ſi aduerſus vend. non habere locum ſtante enor-
miſſima læſione, & Turzan. in trac. comm. opi.
in op. 159.
71 Et propterea † traditum eſt remedium. l. ſiquis
maior. C. de tranſac. non habere locum in mino-
re iurante, propter eius imbecillitatem, & facilita
tem ad decipiendum, cum facile decipi poſſit, vt
voluit Corn. in conſ. 40. col. pen. lib. 4. & Iaſ. in d.
* l. ſiquis maior, num. 29. vbi *communem* * dicit, &
poſt eum Cagnol. ibid. nu. 16. & num. 32. & Port.
Imol. in lib. 2. concluſ. 10. in 6. limit.

Nec aduerſatur authoritas curatoris, ſeu tuto-
ris, & etiam iudicis, quæ interuenerunt in dicto
inſtrumento tranſactionis, ex quibus videtur nõ
poſſe excipi de dolo, & læſione, iux. tex. l. 1. & ibi
72 Bar. C. de præd. decur. lib. 10. † quia illud non pro
cedit quando conſtat de euidenti læſione, illud
enim habet locum in dubio, ſed quando euiden-
ter conſtat de læſione, illud non procedit, prout
in caſu præſenti manifeſtiſſimè conſtabat, vt eſt
dictum, ita Rip in d. reſp. 4. n. 15. Imol. in l. ſi quis
cum aliter. prçallegata. ad fin. & Rol. à Vall. in d.
conſ. 7. num. 89. & iſto pacto eſt intelligenda. l. Lu
cius §. fi. ff. ad Trebel. & aliæ leges, & authoritates
Doc. ſupra allegatæ pro contraria parte.

Stantibus igitur prædictis, cum tota hæreditas dicti Io. Baptiſtæ Galeræ ſpectaret ad dictum Petrum paulum eius nepotem, vt ſupra, conſtat quòd ipſe Petrus paulus ex d. tranſactione non fuit ſolũ læſus in parua, ſeu enormi etiam quantitate, verũ in tota, & omnimoda quantitate, & propterea meritò potuerit venire contra dictam tranſactionem etiam iuratam. Ideo ego iudicaui ad fauorẽ dicti Petripauli, quòd legitime potuerit venire contra d. tranſactionem, & ſic confirmaui ſententiam Dominorum iudicum, à quibus, bene fuiſſe per eos iudicatum, & male appellatum, manu ſer Raynaldi de Rubeis Notarij Peruſ. Die 7. Iunij 1569.

Ioſ. Ludo. Aud.

ADDITIO.

a ¶ Tranſactionis. Adde Cagnol. in l. 1. nu. 19. C. de pactis pro cuius controuerſiæ diremptione adeundus eſt Arius Pinellus ad illam eandem l. 2. C. de reſcinden. ven. par. 1, cap. 4. nu. 12.

Deciſio XIX.

SVMMARIVM.

1 *Quilibet hæres etiam ſuus poteſt immixtionem præſumitur habere ſcientiam teſtamenti, præcipue in teſtamento nuncupatiuo.*
2 *Hæres ſuus quòd non præſumatur habere ſcientiam teſtamenti, procedit in teſtamento in ſcriptis, non autem in teſtamento nuncupatiuo.*
3 *Producens ſcripturam cenſetur confiteri contenta in ea.*
4 *Quis non poteſt ſe iuuare ex eo quòd impugnauit.*
5 *Iudex poteſt adhibere fidem ſcripturæ per partem impugnatæ.*
6 *Fideicommiſſo expreſſe poteſt renunciari per partes.*
7 *Ampliatur hoc procedere etiam quòd hoc fiat contra voluntatem teſtatoris.*
8 *Fideicommiſſo quòd non intelligatur renuntiatum per verba quantuncunque generalia, oſtenditur.*
9 *Verba illa renuntiationum potius apponuntur de ſtilo notariorum quàm quòd a partibus fuerint ipſi notarij rogati.*
10 *Notariorum ignorantia partibus obeſſe non debet.*
11 *Fideicommiſſo non intelligitur renuntiatum per ſimplicem diuiſionem, etiam per verba quantumcunque generalia, & eſt magis communis opinio.*
12 *Ampliatur hoc procedere licet in diuiſione fuerint appoſita verba prægnantia, & iuramentum.*
13 *Fideicommiſſo per partes cenſebitur renuntiatum, quando ha-*

dohabuerunt ſcientiam teſtamenti, & eſt magis comm. opin.

14 *Teſtamenti ignorantia præſumitur in ſuis hæredibus.*

15 *Filius ſuus ad hoc ut probetur habuiſſe notitiam teſtamenti paterni, requiritur quòd fuerit præſens teſtamento, & eſt comm. opin.*

16 *Fideicommiſſo ita demum cenſebitur renuntiatum per diuiſionem, ſi probabitur ſcientia teſtamenti, ſi fideicommiſſum erit reciprocum, & ſi in diuiſione erit renuntiatum etiam de futuro.*

17 *Scientia prædicta poteſt probari coniecturis.*

18 *Coniecturæ tamen prædictæ debent eſſe probabiles, perſpicuæ, & concludentes.*

19 *Hæres etiam ſuus non præſumitur habere ſcientiam teſtamenti, niſi probetur.*

20 *Filij etiam ſui poſt immixtionẽ præſumuntur habere ignorantiam teſtamenti: & eſt magis comm. op.*

21 *Ampliatur hoc procedere etiam in teſtamento nuncupatiuo, & eſt communis opinio niſi alijs adminiculis probetur habuiſſe ſcientiam teſtamenti.*

22 *Ignorantia præſumitur in dubio.*

23 *Scientia non præſumitur niſi probetur quòd fama erat, vel quod amici dixerint, vel quid ſimile.*

24 *Vicini, & conſanguinei in factis momentaneis non præſumuntur habere notitiam de ijs quę fiunt à vicinis, & cõiunctis.*

25 *Scripturam producens cenſetur approbare contenta in ea, quando diſpoſitiue, non autem enuntiatiue producta reperitur.*

26 *Fallit quando producẽs poteſtatur eam producere in parte, & partibus. & eſt comm. opin.*

27 *Alba. conſilio 59. in fi. reprobatur.*

28 *Hoc procedit quando partes non proteſtantur, & alijs quibuſdam caſibus hic enumeratis.*

29 *Quis non poteſt ſe iuuare ex poſitione, quam negauit.*

ARGVMENTVM.

¶Ex diuiſione ſimpliciter facta non intelligi renuntiatum fideicommiſſo hic ſatis abundanter declaratur.

FVIT coram me agitata cauſa inter Theſeum, Marcum Antonium, & fratres de Valerianis de Peruſio, an cenſeatur renuntiatum fideicommiſſo in teſtamento Valeriani deſcripto per diuiſionem factam inter dictum Theſeum, & Marcum Antonium, & alios fratres, cum clauſulis etiam prægnantibus, cum iam per mortem dicti Theſei, qui deceſſit ſine filijs purificatum eſſet fideicommiſſum ad fauorem dicti Marci Antonij ſuperſtitis.

Diſcuſſa cauſa inter Excell. dominos Aduocatos dominum Marcum Antonium Eugenium, & dominum Thobiam Nonium Peruſinos, declaraui, ac ſententiaui per dictam diuiſionem non intelligi renuntiatum dicto fideicommiſſo, licet ancipitem me aliquantulum reddiderint infraſcripta fundamenta.

Primo, quia dicti fratres, ut filij, & hæredes teſtamentarij Valeriani immiſcuerunt ſe in bonis hæreditarijs poſt mortem dicti Valeriani, & dicta bona poſtea inter ſe diuiſerunt. Vnde videtur præſumendum eos habuiſſe ſcientiam, & notitiam dicti
1 teſtamenti, & fideicommiſſi. Cum † quilibet hæres, etiam ſuus poſt immixtionem pręſumatur ſcire teſtamentum, & ipſum vidiſſe, ut in terminis tradit Bal. & ſequuntur ibi Paul. de Caſtr. & Deci. col. pen. nu. 8. in l. eius qui in prouincia. Si cer. pet. Bald. conſ. 392. col. fi. lib. 1. Alex. conſi. 4. num. 40. lib. 2. Dec. in l. qui in alterius. de reg. iur. & in conſil. 267. nu. 29. & in conſi. 288. col. fina. & in conſi. 303. col. 2. in prin. Gozad. in conſi. 98. nu. 21. Grat. in conſi. 65. col. pen. in fi. cum ſeq. lib. 2. Crauet. cõ
* ſil. 197. nu. 6. vbi dicit hanc eſſe veriorem * opinionem. Præcipuè in teſtamento nuncupatiuo, cõſiderato communi ſtilo, & obſeruantia, vt vel à teſtibus, vel a Notario ſoleat notificari, ut à communiter accidẽtibus fieri videmus, prout in iis terminis tradit Rolan. à Vall. conſil. 36. numer. 12. cum ſeq. lib. 2. vbi poſt Pariſ. & alios dicit doctrinã Bar. in l. qui Romæ. §. duo fratres in 3. quæſt. de ver. ob.
2 dum † vult in hærede ſuo non præſumi ſcientiam teſtamenti, locum habere in teſtamento in ſcriptis, non autem in teſtamento nuncupatiuo, ut per eum.

Secundò, quia dictus Marcus Antonius produxit quandam petitionem factam per dictum Theſeum eorũ fratrem in Auditorio Rotæ Peruſinæ, in qua expreſſe dicebatur, quòd dictus Theſeus, & eius fratres adiuerunt hæreditatem paternam vigore teſtamenti ab eo facti, in quo fideicõmiſſum
3 de quo agebatur, inerat. Vnde † per dictam productionem dictæ ſcripturæ in iudicio factæ per dictum Marcum Antonium, videbatur omnia per ipſum fuiſſe confeſſa, quæ in dicta ſcriptura continebantur, ad tradita per doct. in c. cum venerabilis de excep. & in l. 1. §. editiones. de eden. & per Alex. in conſi. 108. nu. 5. lib. 5. & per Rol. a Vall. conſi. 2. nu. 116. lib. 1. & ſic ex hoc quoque capite videbatur probata ſcientia dicti Marci Antonij, & conſequenter dictum fideicommiſſum fuiſſe remiſſum inter eos, ſtante dicta ſcientia, ut per Bar. & ſcribentes in d. §. duo fratres, in 3. q.

Tertiò, prædicta confirmari videbantur; quia & ſi contra dictam confeſſionem in d. ſcriptura, ut ſupra, factam per aduerſam partem multa fuerint allegata, & in effectu eam impugnare fuerit
4 conata, † adeo quod amplius contra eam venire non poſſe videbatur ex doctrina Bal. in l. ſi quis. teſtibus. verſi. ſed nunquid producens. C. de teſtib. ubi d. quis non poteſt ſe iuuare ex ſcriptura quam impugnare conatus fuit. & idem in l. alia cauſa.

5 col.1.C.de his quib.ut indig.tñ† iudex videtur, ꝙ
ipſe poſſit fidem adhibere dictæ ſcripturæ etiam
a per ipſam partem impugnatæ,[a] vt in terminis ferè tradit Inn.in c.cū olim, nu.4.de cenſ.& ſequitur Dec.in c.cum venerabilis,nu.101.de except.

Pro reſolutionem autem ex Infraſcriptis motus fui ad declarandum,& ſententiandum,ꝙ ex dicta diuiſione etiam cum clauſulis generalibus latis,& prægnantibus in inſtrumento appoſitis non
b erat fideicommiſſo renuntiatum.[b]

6 Et primò quia† licet fideicommiſſo renuntiari
expreſſe poſſit quo ad partes,in quorum fauorem illud factum,aut ſcriptum fuit,ut eſt tex.in l.1.C. de pac.& in l.quoties. C. de fideicom.& in l.cum pater.§.libertis.de leg. 2.& in l.fideicommiſſo. C. de tranſac.& tradit Alex.in d.§ duo fratres, num. 28.& Emil.Ferr.in conſ.39.nu.37.& conſi 45 nu. 28.& Ceph.poſt Ang.Socy.& Paris in conſi. 282.
7 nu. 20.lib.2.†vbi ait id eſſe verum, tametſi id ſit ꝯ
voluntatem teſtatoris,quod voluit etiam Dec.an
8 te eum in conſi. 324.nu.2.† Tamen illud ſemper
habui pro indubitato, & cōſtanti,quòd per verba quantumcunq; generalia latiora, & prægnantia, vt aiunt,in inſtrumento diuiſionis factæ inter fratres, nunquam fideicommiſſo in eorum fauorē exiſtenti, cenſeatur renuntiatum, rationibus, & fundamentis pro hac opinione allegatis à Bart.& ab alijs recentioribus communiter,in d.§.duo fra-
9 tres, in 2.quæſt.Illa † enim uerba apponuntur ex
ſtilo notariorum,q quot die nouas formas in formularijs perquirunt pro validitate, & corroboratione inſtrumentorum, ignorantes ut plurimum
10 importantiam dictorum verborum,quæ†quidē
ignorantia,& imperitia, ſeu ſimplicitas Notariorum nullatenus partibus ipſis obeſſe poteſt,ut no. in l.fi.in fi. C.de fideiuſſ. & tradit Bald.in l.ſi cum ante.C.de donat.ant.nupt.& Rip.in tit.de hæred. inſt.reſp.2.nu.7.& Soc.iun.conſ 71.nu.19.lib.3.& conſ.158.nu.18.lib.2.& Rol.conſ.56.nu.30.lib.1.

Præterea illa verba quantumcunque generalia, & prægnantia ſunt acceſſoriè appoſita in inſtrumento, & reſpiciunt potius executionem contractus,& non debent intelligi circa executionem fideicommiſſi,niſi dicatur,præcipue quando nihil de eo tractatum fuit in dicta fienda diuiſione,pro ut in præſenti caſu acciderat, quemadmodum in iſtis terminis tradit Natt.in conſ.582.lib.3.(Non tangendo quid ſi in dictis generalibus verbis data ſi ad inuicem facultas alienandi dicta bona, quia non pertinet ad hæc caſum,nec aderant talia verba in dicto inſtrumento)omnia enim dicta verba intelliguntur concepta circa actum contractus diuiſionis dictorum bonorum, de cuius natura eſt, vt per ipſum nō intelligatur remiſſum fideicom-
* miſſum, ut dicit Bar.& alij *communiter* * ſequūtur
11 in d.§.duo fratres.in 1.q.vbi tractant an per† ſim
plicem diuiſionem intelligatur remiſſum fideicommiſſum, & omnes *communiter* concludunt, quòd non intelligatur,& nullam habet hæc quæſtio dubitationem. Et ita intelligit Crott. in d.§. duo fratres,numer 87.poſt Alex.Imo.Iaſ. & Rip. ibi ab eo allegatos; vbi Crott.omnibus contrarijs reſpondet,& voluit etiam Bellon.in conſ. 19.nu. 7.& ſeq.

Et quòd dicta verba quantumcunque generalia,& prægnantia in inſtrumēto diuiſionis appoſita non inducant remiſſionem fideicommiſſi, tenuerunt principaliter Azo. & Petr.antiqui gloſſat.ad d.§.duo fratres.& poſt eos Bart.ibid.in q.2. per rationes ſeptem, quas allegat. Tenuit etiam Alc.Imo. Iaſ & Rip.ibid.qui omnes dicunt hanc eſſe magis cōmunem opinionem, & Iaſ.ibid.nu. 26.dicit hanc opinionem Alex.ſemper tenuiſſe, & legendo. & conſulendo, & ab ea non eſſe recedendum,nec in iudicando, nec in conſulendo.Et
12 †prædicta procedunt, etiam in dicto inſtrumen-
to dictum fuerit, non venire contra dictam diuiſionem,& ſimilia alia verba, & appoſitum fuerit iuramentum, quia dicta verba reſpiciunt contractum diuiſionis, non fideicommiſſum, ut tradit Port Imo.poſt alios,quos allegat in li. 2.cōm.concluſ 39.in 1. limit.ubi materiam latè declarat,qđ ſequutus eſt Neuiz.in conſi.32.col.pen. & fin.vbi loquitur de talibus uerbis prægnantibus cum iuramento, & Alexand.ante eos in d.§.duo fratres, num.30.& nu.32.Hancque principalem opinionem ſtantibus quibuſcunque verbis generalibus, & prægnantibus, ꝙ non dicatur renuntiatum fideicommiſſo per alienationem (quod non eſt præſentis inueſtigationis,ut diximus.) præter ſupra nominatos ſequutus eſt etiam Crott. in d.§.
* duo fratres,nu.86.vbi dicit *communem* * Rol conſi.
55.nu.14.lib.3. Neuiz.d.conſil. 32.col. pen. & fin. Alba.conſi.29.nu.14 & ſeq. vbi communem dicit.Nat.conſi. 372.nu.15. lib.2.& conſ.582.nu.4. li.3.Dec.conſ.86.nu.4.vbi dicit cōmunem.Corn. conſi.440.col.fin.lib.1.& Roma.conſi.403 per totum.Qui omnes ſupradicti quam plurimos alios allegant,qui hanc opinionem ſectati fuerūt;adeo quod ego intrepidè dicebam hanc eſſe veriorem, & magis communem opinionem.

Et profectò hæc opinio abſque vlla penitus difficultate procedit, præſuppoſita ignorantia teſtamenti, & dicti fideicommiſſi particulariter & ſpeciatim,quia omnes in hoc, vt ſupra,magis com-
muniter concurrunt. Quemadmodum ſimiliter
* communiori * calculo omnes affirmant,quòd †ſi
13 partes, quæ diuiſionem fecerunt habuerint ſcien-
tiam,& notitiam dicti fideicommiſſi tempore diuiſionis; cenſebitur dicto fideicommiſſo per dictam diuiſionem illos renuntiaſſe,ut voluit Ioan. And.in addit. ad Spe.in tit.de teſtam.§.in primis. ver.ſed quid ſi fideicommiſſum, & poſt Bal.Soc. Curt.& Dec.tradit Port.Imol.in locis ibi per eum allegatis in d.concluſ. 39.in 1.limit. Quæ autem ſcientia an præſumatur,& quomodo,& an ſit probanda hoc opus hic labor eſt.

Hanc quæſtionem examinauit latè Bar.in d.§.

duo

14 duo fratres, in 3.q. ubi concludit, quòd † in ſuis hæ
redibus, prout in caſu præſenti occurrebat, omni-
no ignorantia præſumitur, niſi probetur ſcien-
tia, per ea quæ ibi allegat. Quod omnes alij *commu-*
* *niter* * ibid. ſequuntur, & præcipue Crot. num. 99.
ubi communem dicit, & ibid. Rip. poſt alios, nu.
15 51. vbi † dicit oportere probari filium fuiſſe præ-
ſentem confectioni teſtamenti ſui patris, & voluit
etiam Bar. in l. eius qui in prouincia. § fi. ſi cer. pet.
& Dec. in conſ. 495. col. 4. & Bell. d. conſ. 10. num.
10. vbi ait ita communiter teneri. & Iaſ. ibid. in d. §.
duo fratres, n. 56. dicit poſt Paul. de Caſt. quòd opi
nio Bar. ſeruaretur in practica, & ſequutus eſt etiã
Port. Imol. in d. concluſ. 39. in fin. vbi dicit poſt
16 Soc. iun. † quòd ita demum cenſebitur renuntiatũ
fideicommiſſo per diuiſionem inter fratres, ſi pro-
babit ur ſcientia teſtamẽti, ſi fideicommiſſum erit
reciprocum, & ſi in diuiſione erit renuntiatum iu-
ribus de futuro.

17 Eſt verum quod † ſcientia & ſi non pręſumatur,
tamen coniecturis probari poteſt, vt concludit
Bar. in d. §. duo fratres, in. 3.q. & ibi Crot poſt alios
communiter, & voluit Soc. iun. conſ. 116. num. 41.
lib. 1. & Crauet. poſt alios conſ. 193. num. 7. Iaſ. in
l. ſi per errorem, col. 3. in fi. de iuriſd. om. iud. Dec.
in conſ. 267. col. 2. Cor. conſ. 287. col. 2. lib. 4. Ale-
18 xan. conſ. 4. prope. fin. lib. 2. illæ † tamen coniectu-
ræ debent eſſe probabiles, perſpicuæ, & concluden
tes, vt in dictis locis notatur.

Et quia in proceſſu nulla deducta, & probata
fuit coniectura, quæ à Doctoribus in iis terminis
paſſim in ſupràcitatis locis conſideratur, vel
illis ſimilis, meritò ad ita, vt ſupra declarandum,
& ſententiandum inductus fui.

19 Nihil † enim facit quod dictum eſt ſupra prio-
re loco de hærede ſuo, quòd poſt immixtionem
præſumatur ſcire, & habere notitiam teſtamenti,
vt dicebatur, quia Bal. & Pau. de Caſt. qui hanc opi
nionẽ videntur ſequuti in locis ſupracitatis, cõtra
riũ etiã & ipſi tenuerunt, prout Bald. contrariũ te-
nuit in conſil. 403. lib. 3. & in l. quoniam ſororem.
in fi. C. de iur. delib. & Caſtr. contrarium tenuit in
conſilio 92. col. 1. in antiquis, nec Alex. in d. conſi.
4. eam firmat opinionem, ſi recte inſpiciatur, ſed
dicit cautius eſſe ſi probetur immixtio, quemad-
modum nec etiam alij ſupracitati illam firmant
opinionem, quòd ex ſola immixtione in ſuo hære
de præſumatur notitia, & ſciẽtia teſtamẽti, niſi alia
cõcurrãt, de quibus ibi per eos. Crauet. enim & ip
ſe in dicto conſ. 193. dicit tutius eſſe probare ſcien
tiam.

Præterea, & ſi aliqui dictam opinionem fue-
rint ſequuti, tamen illa eſt magis communiter
reprobata, vt ego perquirendo videre potui.
20 Nam † in filijs ſuis, & alijs ſuccedentibus ab in-
teſtato, etiam poſt immixtionem facti non præ-
ſumitur ſcientia teſtamenti, & hæc eſt vera, & ma-
* gis *communis* * opinio, eam intelligendo ſimplici-
ter abſque alijs circumſtantijs & adminiculis pro-
batis, & præcipue quando non eſt probatum hære-
dem confeſſum fuiſſe ſe eſſe hęredem ex teſtamen
to prout in præſenti caſu, in quo nihil circa hoc
probatum fuit in proceſſu, ſaltem legitime, Quod
21 que habet locum † etiam in teſtamento nuncupa-
tiuo, quicquid in contrarium dixerint Rol. & alij
ſupra nominati, vt expreſſe dicit Cagnol. in l. qui
in alterius. n. 12. de reg. iur. & Rip. & Cro. in d. §. duo
fratres. in d. 3.q. Bar. & ibid. Cagno. dicit hanc opi-
nionem eſſe communem damnãdo nominatim
Dec. & alios contrariũ tenẽtes, Quod etiam ſequu
tus eſt Neuiz. in conſi. 31. nu. 17. vbi loquitur pro-
prie in teſtamento nuncupatiuo, & dicit hanc eſſe
communem opinionem, & in conſ. 84. nu. 16. vbi
dicit, quòd abſque alijs adminiculis filius non prę
ſumitur ſcire, & habere notitiam teſtamẽti. idem
tradit Corn. in conſil. 268. in litera. g. lib. 3. Hanc
etiam opinionem tenet Bar. in l. cum hęres. de lib.
leg. in l. tres fratres. in fi. de pact. & l. eius qui in Pro
uincia, in 5. no. ſi cert. pet. vbi Iaſ. nu. 4. dicit *commu*
* *nem*, * & ab ea non eſſe recedendum, nec iudican-
do, nec conſulendo, & refert Paul. de Caſtr. dixiſſe
quòd opinio Bart. obſeruatur in practica. Tenuit
etiam hanc opinionem Bar. in d. §. duo fratres. q.
3. vbi pariter Iaſ. Claud. Seiſell. num. 24. & omnes
de communi teſtantur. Et probatur hæc opinio
per regulas generales, vt omnes dicunt in d. §. duo
22 fratres. & dicit Bal. in d. conſil. 403. quia † in dubio
præſumitur ignorantia facti. l. verius. de probat. c.
præſumitur. de reg. iur. lib. 6. & l. fin. pro ſocio. Et
probatur per gl. in l. ſi quis extraneus, & in l. repu-
23 diando. de acq. hæred. vbi dicitur quòd † ſciẽtia nõ
præſumitur, niſi probetur, quòd fama erat, vel ꝙ
amici dixerunt, vel quid ſimile, ad quod videtur
tex. in l. cum quidam. §. quod dicitur. de acq. hęre.
Et in terminis noſtris hęc opinio probari optime
videtur in d. l. eius qui in Prouincia in verſi. quid ſi
proponatur. Et licet loquatur in neceſſarijs, idem
tamen videtur in ſuis, & alijs ſuccedentibus ab in-
teſtato, vt etiam intelligit Iaſ. ibid. in 4. not. ſaltem
ea efficaci ratione, quod cum poſſint ſuccedere
ab inteſtato, aditio per eos facta non arguit de ne-
ceſſitate ſcientiam teſtamenti, prout etiam ſentit
idem met. Bar. in locis ſupra allegatis, & clariùs ex-
plicat Crott. in d. §. duo fratres num. 98. verſ. ego
autem.

Probatur in ſuper prædicta opinio ex ijs, quæ
tradunt vnanimiter Doctores in d. l. 1. in 3.q. Bar. ſi
cert. pet. vbi querunt an vicinus præſumatur ſcire
facta vicini, & coniunctus facta coniuncti, & *com-*
24 *muniter* concludunt, quòd † in factis momentaneis,
vt ſunt contractus, teſtamenta, & huiuſmodi alia,
non præſumitur ſcientia, quia a communiter acci
dentibus iſta non ſunt vt plurimum nota, vt præ-
ter alios, tradunt ibi Dec. Fulg. Saly. Cagno. &
Bellõ. & voluit Fely. in c. literis. n. 5. de pręſumpt.
& nouiſſime Io. Lopez. in repet. c. per veſtras. §.
18. num. 37. & ſeq. de dona. int. vir. & vxor. & Barb.
in c. 1. nu. 43. de off. deleg. & Port. Imol. concluſ.
31. lib. 4. vbi multas ampliationes, & limitationes
* accommodat; vnde veriſſima & magis *cõmunis* *

redditur opinio prædicta, quod ſui hæredes etiam poſt immixtionem facti in dubio non præſumuntur habere ſcientiam, aut notitiam teſtamenti, & fideicommiſſi, & ſic remanet firma concluſio, quòd per talem diuiſionem dicti fratres in caſu noſtro non præſumuntur renuntiaſſe fideicommiſſo paterno, cum aliqua legitima ſcientia in proceſſu probata non fuerit.

Minus tollit, nec impugnat hanc opinionem, nec vllam ſcientiam, aut notitiam dicti teſtamenti, & fideicommiſſi inducit ſcriptura illa, quæ in iudicio Rotæ per dictum Marcum Antoniũ producta fuit, vt ſupra ſecundo loco dicebam. Quia in dicta ſcriptura nõ aderat tempus, quo dicti fratres paternam hæreditatem adiuerunt, & minus tempus diuiſionis, propterea non rectè probari poterat dictam notitiam fuiſſe tempore diuiſionis, vel ſaltem antea, prout requiritur vt omnes *communiter* * dicunt in d. §. duo fratres. & alijs ſupracitatis locis, queadmodum hoc etiam rectè animaduertit D. Aduocatus partis.

Præterea ego dicebam, quòd illud, quod dicunt
25 doctores † producentem ſcripturam cẽſeri approbare omnia contenta in ea, intelligitur & procedit quo ad ea, quæ diſpoſitiue probata ſunt, non quo ad ea, quæ enuntiatiue, & incidenter proferuntur, & ſcripta reperiuntur. Ita enim in terminis declarat Bal in d. cap. cum venerabilis, col. pen. verſ. ſed nunquid de excep. & Alex. conſ. 16. col. 4. verſ. præterea etiam, lib. 5. & Fely. in d. c. cum venerabilis, col. 5. ver. limita dupliciter, ſed quia in dicta ſcriptura enuntiatiue, & incidenter de dicta aditione mentio fiebat, ideo præiudicium inferre non poterat.

26 Nec etiam dicta † regula de præſumpta approbatione contentorum in ſcriptura producta locum habet, quando producens proteſtatur quòd eam producit in parte, & partibus in eius fauorem facientibus, prout in caſu præmiſſo factum fuiſſe animaduertit etiam dictus Dominus Aduocatus, & eſt doctr. Spec. in rit. de inſtr. edit. §. videndum, verſ. quòd ſi produco, & Alber. de Roſ. in l. 1. §. editiones. col. pe. verſ. ex præmiſſis. de eden. & ibi etiã Paul. de Caſtr. & ſequutus eſt Bald. in l. 1. colum. 4. C. de confeſſ. & Alexan. conſil. 136. in fin. & in conſil. 185. colum. 3. lib. 2. & Papienſ. in form. product. inſtr. in gloſſ. in verb. in illis paſſibus. & tradit Iaſon. in dicta l. 1. §. editiones, num. 18. de eden. & eſt gloſſ. in cap. 1. §. denique, & ibi Bal. circa fi. quæ fuit prim. cau. benef. amitt. quicquid
27 dixerint Alba. in conſ. 59. in fi. † quia contra eum eſt communis opinio, vt voluit Cepha. in conſil.
28 236. num. 21. & num. 18. & ſeq. lib. 2. † præſertim quando aduerſarij non contradicunt dictæ proteſtationi, vt in caſu præſenti contradictum nõ fuit, * ita enim tenent *communiter* * ſcribentes in d. c. cum venerabilis. & præcipuè Dec. col. 12. in fin. verſic. dicatis breuiter, & Port. Imol. in lib. 1. concluſ. 13. in 9. limit. ſecus ergo forſan eſſet ſi aduerſraij non acquieuiſſent dictæ proteſtationi, uel quando produceretur inſtrumentum proprium producentis, ut uolũt D D. de Rot. deciſ. 282. in nouiſ. uel quod eſſet factum ab ipſis partibus, ut dicit Alexan. in l. 1. col. 4. C. ut quę deſ. aduocat. licet hoc non ſit omnino clarum per ea, quæ tradit Fely. in d. ca. cum uenerabilis. col. 5. in fin. & in c. imputari. in fi. de fid. inſtr. Verum prædicta in caſu noſtro non concurrebant, propterea dicta proteſtatio firma remanebat.

Nec aduerſatur quod uitimo loco allegabatur, iudicem poſſe fidem adhibere ſcripturæ in iudicio productæ, & per aduerſam partem impugnatæ, licet pars ipſa ex ea ſe niti non poſſet, queadmodũ, præter ſuperius allegata, dicitur de aduerſario,
29 † qui non poteſt ſe iuuare, nec fundamentum capere ex ea poſitione, quã in iudicio negauit, ad tradita per Benint. deciſ. 84. nu. 3. & per Alex. in conſ. 151. nu. 3. lib. 5. & conſ. 209 in fi. lib. 7. & late declarans tradit Port. Imol. in concluſ. 13. Quando quidem, præſuppoſito quòd uerum eſſet iudicem ex ſe poſſe tali ſcripturæ fidem adhibere, quod non tranſit abſque magna difficultate, ut tradũt Doct. in d. c. cum uenerabilis; Tamen iudex non poterit fomentum præſtare dictæ ſcripturæ. & ei credere niſi iuxta terminos ſuos, & prout iura, & leges dictant, ſed de iure talis ſcriptura præiudicium inferre non poterat prædictis, ut ex ea diceretur illos notitiam, & ſcientiam habuiſſe dicti teſtamenti, & fideicommiſſi, quia uerba, per quæ narrabant dictam aditionem hæreditatis paternæ, erant incidenter, & enuntiatiue prolata, ut dictum eſt ſupra, ideo dicto Marco Antonio nihil omnino iſtud officere poterat, quemadmodum in terminis tradit præter ſuperius allegatos, Port. Imol. in d. concluſ. 13. in prima limit. poſt alios. quos allegat, quod ſatis ſupra declaratum fuit.

Et ſic ex iſtis declaraui, & pronuntiaui ad fauorem dicti Marci Antonij, quod per dictam diuiſionem non cenſeretur renuntiatum fideicommiſſo paterno ut ſupra.

Ioſ. Ludo. And.

ADDITIONES.

a ¶ Impugnatæ. Quia ex ea ſcriptura licet impugnata, iudici cõſtat vt iudici igitur. &c. properandum. §. cum autem. C. de iudi. Bal. nota. in l. 1. C. vt quæ deſunt aduoca. in verſ. vlterius oppono. Angel. Areti. in l. ſi conſtat. nu. 10. ff. de appella.

b ¶ Renunciatum. Vide in l. ſi de certa ibi ſcribentes tam. C. de tranſactio. Ange. de Peru. diffuſiſſime tractantem in repeti. §. duo fratres. d. l. qui Romę. de verbo. obliga.

Deciſio XX.

SVMMARIVM.

1 *Poſſeſſorij ſpecies duplex, ſummarium, & plenarium.*

2 *Summarium poſſeſſorium quid ſit.*

Summa-

3 *Summarium ideo dicitur quia ſummarie proceditur.*
4 *Index quomodo interloquatur in iſto ſummario iudicio poſſeſſorio.*
5 *Momentaneum etiam appellatur d. iudicium, quia paruum affert praiudicium.*
6 *Index ne partes deueniant ad arma poteſt ad ſe aduocare poßeßionem quòd tamen non debet facere ex abrupto.*
7 *Iſtud iudicium dicitur etiam extraordinarium.*
8 *Sententia lata in iſto iudicio dicitur interlocutoria, non diffinitiua.*
9 *In hoc ſummario iudicio poſſeſſorio non admittitur appellatio, neque quoad effectum ſuſpenſiuum, ſiue deuolutiuum, quia de modico praiudicio tractatur.*
10 *L. vnic. C. ſi de momen. poſſ. fuer. appell. procedit in ſummario poſſeſſorio.*
11 *Appellatur etiam ab interlocutoria de iure canonico.*
12 *Ad euitanda ſcandala multa conceduntur quæ alias nõ concederentur.*
13 *Plenarium poßeßorium quòd dicatur.*
14 *Appellari poteſt à plenario iudicio quo ad effectum deuolutiuum non ſuſpenſiuum.*
15 *Ratio cur non appelletur quo ad effectum ſuſpenſiuum eſt, quia poteſt reparari in petitorio.*
16 *Valet appellatio nõ retardata executione, & eſt cõm. op.*
17 *Ante Bar. erat comm. opin. in contrarium.*
18 *Sententia ſortitur effectum quoad executionem in iſtis poſſeſſorijs, & eſt magis comm. opin.*
19 *Ab iſto tamẽ poßeſſorio de iure canonico appellatur quo ad vtrumque effectum deuolutiuum, & ſuſpenſiuum, nec adeſt qui contradicat niſi Monech.*
20 *Ius canonicum omnia grauamina reppellit.*
21 *Egidiana conſtitutio comprehendit quæcunque poßeſſoria.*
22 *Appellatio non deuoluit de iure ciuili.*
23 *Conſtitutio Marc. Anton. in materia iſta poſſeſſoria reducit nos ad ius ciuile.*
24 *Acta inducunt notorium.*
25 *Appellare licet etiam in poßeßorio quando conſtat de iniquitate ſententia.*
26 *Ioan. Baptiſta Orſinus patritius Fulginaten. & Referendarius Apoſtolicus.*

ARGVMENTVM.

¶Poſſeſſorij ſpecies declarantur vna cum diſtinctionibus, an, & quando liceat appellare in iudicijs poſſeſſorijs, tam ſummarijs, quàm ordinarijs.

¶Et an quo ad effectum ſuſpenſiuum vel deuolutiuum

¶Et quid de iure canonico, & ex diſpoſitione conſtitutionis Mar. An.

¶Et in fin concluditur licere appellare, quando conſtat de iniquitate ſententiæ.

DOMINA Martiana de Fulginco egit in iudicio poſſeſſorio cõtra Magiſtrum Franciſcum Ciccarellum Medicinę doctorem, de eodem, ſuper tranſitu anditus cuiuſdã domus, per quem ambæ partes prętendebant habere acceſſum. Agitata cauſa coram D. Fabritio Gentile Auditore pronuntiauit D. Fabritius ad fauorem dictæ dominæ Martianæ. Magiſter Franciſcus prædictus ſentiens ſe grauatum appellauit à dicta ſententia, & cauſa mihi commiſſa fuit. At preces poſtea reformatæ fuerunt, quia prætendebatur agi ſuper poſſeſſorio, & quòd propterea appellatio prædicta reijceretur iuxta diſpoſitionem Egidianæ conſtitutionis, omnibus pluſquam ſatis notæ, qui quotidie in palatijs verſantur, quæ quidem conſtitutio in huiuſmodi cauſis poſſeſſorijs prohibet appellationem. Plura fuerunt hincinde pro eorum iuribus allegata per Excellentes Aduocatos Peruſinos, & Fulginates vtriuſque partis; licet alijs medijs vſus fuerim ad oſtendendum, quòd dicta appellatio recipi, & repelli deberet reſpectiue.

Ego autem pro reſolutione ita, prout infrà dicebam. Et pro clara dictæ quæſtionis cognitione in
1 primis præmittebam. Quòd doctores † duplicem ſpeciem poſſeſſorij conſtituerunt; quorum alterũ ſummarium, alterum verò plenum, ſeu plenariũ appellauerunt. Ita enim dicit, & diſtinguit poſt alios Franc. de Curt. in l. admonendi, num. 203. de iure iur. & ita declarant Bal. & Paul. & Caſt. in l. ordinarij. col. pen. & fi. C. de rei vendic. & idem Paul. de Caſt. in conſ. 3. lib. 2. in nouis, & poſt eos Cagn. in l. in pari cauſa. nu. 7. & 8. de reg. iur. & Plot. in l. ſi quãdo, nu. 106. C. vn. ui. & elegantiſſime Menoc. in præludijs ad tract. de recup. poſſ. num. 24. & ſeq.
2 Summarium † quidem poſſeſſorium eſt, ut omnes prædicti in dictis locis [illegible] erunt, illud, quod tanquam uacans ab vtraque partium apprehendi feſtinatur alter alterum impediẽdo, perturbando & inquietãdo, cũ vnus ante alterũ, & quiſq; eorũ ante alium dictam poſſeſſionem vtique uacantẽ apprehendere intendit, ut quando verus poſſeſſor rei mortuus eſt, & uterque eorum defuncti poſſeſſoris hæredem eſſe prætendit, & dictæ rei poſſeſſionem ingredi propinat, & nemo eorum vult offerre libellum, & in d. iudicio ſe actorem conſtituere, & propterea timor eſt ne quandoq; enſis pro libello offeratur. Vel quando poſſeſſio non vacaret, ſed nihilominus vterque eorum in poſſeſſione eſſe prætenderet, & ſe ad inuicem inquietarent alter alterum in dicta poſſeſſione perturbando, cum nemo eorum reus, ſed uterque ſe actorem eſſe profiteretur, & propterea, ut ſupra, timor eſſet, ne partes ad arma venirent. Et tunc iudex, vel ad partis petitionem, vel ex officio, quòd poteſt, ſummarias recipiet informationes, abſque ullo penitus libello, & partis citatione, ſeu petitione, & abſque ulla litis conteſtatione, ſed ſummariſſime ſe informabit, & prouidebit, ut rixæ, & ſcandala ſedentur, illum reum conſtituendo, quem tempore litis cõteſtationis poſſidere inueniet, & alia ita in omni

casu

caſu in hoc iudicio ſe gerendo, prout docent &
Plot.& Menoch.in pręcitatis locis,iux.tex.not.in
l.ęquiſſimum.In princip. de uſufru. & tradita per
Dec.in conſi.366.nume.13.& Neuiz.conſi.80.nu.
4.& 5.& Alb.conſi.75.per totum,& Capy.dec.55.
& per Did.Couar.lib.prat.quæſt.capi.17.Ideoque
3 appellatur † ſummarium, quia ſummarie pcedi-
tur, & non affert præiudicium niſi lite pendente,
ut præter Plot. & Menoch. & alios dixit Cagnol,
4 in d.l.in pari.nu.7.† propterea iudex tunc interlo-
qui ſolet de his verbis, ſaluo iure alteri parti in ple
nario,& antiquiori poſſeſſorio,& petitorio, ut di-
cit Plot.pręcitato loco,nu.90.poſt Bar.Bald.Alex.
Specu.& Inno. quos allegat, eſt enim hoc iudiciũ
pręparatorium ad alterum iudicium,ut dicit ibid.
Cagnol.& facit tex. licet ab eo non allegetur, in l,
liberis,§.fin.de liberal. cauſ, ut recte animaduerte-
runt Neuiz.d.conſ.80.nu.4.& poſt eum Menoch.
5 in tract.de retinend.poſſ.in remed.ult.num.3. † &
propterea proprie momentaneum ipſum appel-
latur,ut Menoch.ibid.nu. 32. & Cagnol. nu.7. in
fi.voluerunt,& in hoc iudicio de modico, & leui
præiudicio agitur quia pendente tantum dicta li-
te affert præiudicium,ut ſupra, & paruo temporis
momento eſt duraturum, & hoc eſt illud poſſeſſo
rium,quòd dicitur eſſe parui momẽti, ut Cagno;
& omnes alij ſupra allegati uoluerunt, & in termi
nis hoc idem ponit Cęphal.conſi.19.in fi.libr.1.&
inter alia non eſt omittẽdum, ut bene aduertunt,
6 multi ex ſupra citatis doctoribus, † quòd ſi iudici
videbitur,ne præſertim partes deueniant ad arma
poterit iſto caſu poſſeſſionem aduocare,d.l.æquiſ
ſimum.ff.de uſufr.hoc tamen non debet iudex ex
abrupto facere, ne parti,quæ poſſidet inferret prę
iudicium,ſed tunc demum quãdo ſubeſſet timor
ſcandali,& pars non ingreſſa fuiſſet poſſeſſionem
doloſe ad finem ut priuaret per indirectum partẽ
à poſſeſſione innuens iudici periculum imminens
inter partes,ne deuenirẽt ad arma inter ipſas, aliàs
eſſet in arbitrio partis facere aliquam innouatio-
nem, & ſemper inducere iudicem ob d. periculũ
ad auocandum ad ſe poſſeſſiones. ut doctè poſt
alios animaduertit Benint.deciſ.72.nu. 6. Et plura
alia ad hoc ipſum iudicium facientia non minus
late,quam doctè, & eleganter tradit Menoc. in d.
tracta.de retinen.poſ.in d.ultim.remed. ad quem
ſemper cum caſus eueniat in hac ipſa materia re-
currere optimum erit.

Quod autem attinet ad caſum noſtrum in hoc
7 ipſo ſummarij poſſeſſori iudicio,quod † etiam ex-
traordinarium appellauit Benint.in deci.29.& ſen
tentia lata non diffinitiua, ſed interlocutoria ap-
pellatur,ut inquit Benint.d.deciſ.79.nu.2.& Dec.
in conſil.302.& Cagnol.in d.l.in pari.numer.7.&
Capy.d.deciſio.55.ad fin. Zuccar.in l.fina. nume.
133.C.de edict.diu.Adria. toll. Neuiz. conſil.80.
præallegato nume. 7. Natt. conſil.121. nu. 9.libr.
1.& Crauett. conſil.140.numer.4.& Couar.in lib.
practica.quæſtio.capit.17.numer.2. Plot. in d. l. ſi
quando.nume.107.Anto.Rubeus in l.naturaliter
§.nihil commune.nume.345.de acquir.poſſeſſio.
ubi dixit adhuc ſub iudice litem eſſe; an ſententia
lata in poſſeſſorijs plenarijs ſit diffinitiua,an inter-
8 locutiua; tamen † in iſto ſummario iudicio affir-
mat eſſe interlocutoriam,prout etiam in d.§.nihil
commune dixit magis aperte Fernan.in c.3. quę-
ſtio.3.nu.79.& latiſſimè Menoch.in d. ulti. reme.
quæſt.16.nu.45.adeo ꝙ ex prædictis, & alijs tradi-
tis,& allegatis per Menoch. dicere poſſumus præ-
* dictam eſſe *communem* * opinionem.

9 Propterea † in hoc ſummario poſſeſſorio de iu-
re ciuili non admittitur appellatio, neque quoad
effectum ſuſpenſium executionis, neque quoad
deuolutiuum cauſę cognitionis, quia in ea de mo
dico pręiudicio tractatur per ſupradicta.Et tradit;
& tenet Cagno.In d.l. in pari. nu. 7. Benint.d. de-
ciſ.76.nu.19.& Menoch.d.ult.remed.quæſtio.17.
num.48.Qui omnes dicunt, quòd ideo non licet
appellare in hoc poſſeſſorio ſummario, quia agi-
tur de modico præiudicio, & poſſeſſio non aufer-
tur,ſed potius poſſeſſoris veri iura confirmantur,
cum in plenario iudicio,cuius iſtud eſt præambu-
lum,& inſtructio, omnia confirmabuntur, vt in
ſupradictis locis adnotatur, & caſu quo aliquod
damnum afferret, illud tamen in alio iudicio ple-
nario ſtatim inchoando reparari poſſet. Celeritas
enim hoc iudicium deſiderat, ut omnes prædicti
voluerunt. Cum ergo damnum non afferat irre-
parabile, meritò appellari non poteſt.Et fundatur
hæc opinio in tex.l.vni.C.ſi de moment.poſ. fue.
app.& in §.de poſſeſſione.2.q.6.vbi relata ſunt uer
ba d. l. vni. Et hanc ipſam opinionem tenet etiam
Menoch.in præludijs ad tract.de recuper.poſs.nu.
10 32. vbi ita intelligit † d. l. vni. quod ſcilicet de hac
momentanea, & ſummaria poſſeſſione loquat.ꝙ
fortius procedet ſi d. l. vni loquat de oĩb. poſſeſſo
rijs, prout ibi gl. apertè intelligunt, & cæteri *cõ ter*
* * ſequuntur, ut Bald.ibi,& Paul.de Caſt.aſſeuera
runt,& j. magis diſtincte declarabitur,quia ſi pro
hibetur appellatio a plenarijs, fortius debet prohi
beri à ſummarijs, ut rectiſſimè aduertit etiã Me
noch.in d.vlt.rem.nu.48.verſ.quæ ſane ꝯſtitutio.

11 De † iure vero Canonico in quo ab interlocuto
ria,& a quocunq; grauamine etiam minimo licet
appellare.c.de appellationibus,de appella.c.ſuper
eo. & c. vt debitus. eod.tit. licebit à dicta interlo-
cutoria appellare, non quidem ad effectum ſuſ-
penſiuum, ſed deuolutiuum tantum.ita tenet Be-
nint.in d.deciſ. 79 num.6.per tex.in d.§.de poſſeſ-
ſione.2. q. 6. & reddit rationem ibidem nume. 7.
quia dicta interlocutoria profertur ad euitandum
ſcandalum in iſtis ſummarijs poſſeſſorijs, nimi-
rum igitur ſi etiam de iure canonico licet appel-
12 lare,ſaltem ad effectum ſuſpenſiuum,cum † mul-
ta propter euitanda ſcandala concedant quæ alias
non concederentur, & ad ea euitanda receditur a
regulis iuris communis, ut latè proſequitur Fely.
in cap.2.de præſcrip. vbi ad hoc ponit trigintatria
ſpecialia.

13 Plenarium † autem poſſeſſorium eſt quod &
ordina-

ordinariū à Benint. in d. deci. 79. appellatur, quod
ordinarie intentatur & agitatur ad finem perue-
niendi ad ſententiam diſſinitiuam ſuper ipſo poſ-
ſeſſorio, ſuper quo diſputatur, & lis ordinata eſt,
& vt pars uictrix remaneat in poſſeſſione perpe-
tuo, donec altera pars egerit, & obtinuerit in peti
torio, ſeu dominio, vt declarant Cagno. in d. l. in
pari. nu. 8. & Plot. in d. l. ſi quando. nu. 114. vbi plu
ra ad hanc materiam congerunt, quæ ad rem no-
ſtram præſentem minime faciunt. Et iſtud eſt tri-
partitum, nempe adipiſcendæ, retinendæ, & recu-
perandæ, prout tradit omnia declarādo Menoch.
in præludijs ad d. tracta. de recuper. poſſ. num. 34.
14 Quod ad rem noſtrā pertinet, de iure ciuili † in
hoc plenario, & ordinario poſſeſſorio, in quo or-
dinarie proceditur & iuxta iudicij ordinem, vt ſu-
pra allegati aſſerunt, poteſt appellari à ſententia
lata, quę diffinitiua eſt, vt ibid. & Lanfr. in ca. quo-
niam contra. in verb. interlocutoriæ, & appellatio
nes num. 102. quoad effectum deuolutiuum tan-
tum, non ſuſpenſiuum. in hoc enim iudicio de
maximo præiudicio tractatur propter commo-
dum poſſeſſionis. §. commodum. cum materia:
inſtit. de interdict. & tradit latè Rip. in ca. ſæpe. in
prin. de reſtit. ſpoliat. vbi 12. commoda poſſeſſio-
nis refert. Idcirco ordinaria iudicij requirūtur, vt
poſt Bal. Alex. Dec. Zucchar. Lapum. & alios *com-*
* *muniter* * in l. fi. C. de edict. Diu. Adr. toll. tradit Ca
gnol. in d. l. in pari. nu. 8. & Plot. d. nu. 114. & præ-
ter eos tradit Dec. in conſil. 302. col. 2. & Alex. cōſ.
2. nu. 9. lib. 3. & tradunt Fernand. Rubeus. Coras.
& alij communiter in d. §. nihil commune, ad fin.
Non poteſt igitur in hoc iudicio, & in hoc ordina
rio poſſeſſorio de iure ciuili appellari quo ad ef-
fectum ſuſpenſiuum tantum, ſed poterit appella-
ri quo ad effectum deuolutiuum, lata enim ſen-
tentia demandabitur executioni, ſed nihilominus
cauſæ cognitio deuoluetur, vt proprie dicere vide
tur tex. in d. l. vni. C. ſi de moment. poſſ. fuerit ap-
pell. ibi lata ſententia ſortitur effectum. prout in-
terpretatur Bar. in l. 2. col. 2. de app. recip. & ibid.
15 Alb. de Roſ. col. 2. † Ratio autem cur non appelle
tur quo ad effectum ſuſpenſiuum eſt, quia graua-
men reparari poteſt in petitorio, vt dicūt Cagno.
& Plot. in ſupracitatis locis, & Lanfran. in d. verb.
interlocutoriæ. & in ver. appellationes, num. 102.
verſ. ratio autem. Idcirco ſi daretur caſus, in quo
damnum in petitorio reparari non poſſet, vel ſi
eſſet primo intentatum petitorium, & negocium
finitum eſſet, ex quo amplius ad petitorium redi-
ri non poſſet, & damnum conſequenter in eo re-
parari etiam minime poſſet, profectò etiam quo
ad ſuſpenſiuum tunc liceret appellare, vt Lanfr.
& alij prædicti in dictis locis affirmarunt, & vo-
luit Bald. & Angel. in d. l. vnica, & Socyn. in regul.
18. fallent. 2.

Quòd autem de iure ciuili, quo ad effectū ſuſ-
penſiuum non liceat appellare (neque enim ſim-
pliciter eſt intelligenda regula illa, quæ in ore eſt
omnium, quòd à ſententia lata in poſſeſſorio de
iure ciuili non datur appellatio, quæ elicitur ex
tex. in d. l. vnica. ſed intelligēda eſt quo ad effectū
ſuſpenſiuum tātum in hoc iudicio plenarij poſſeſ
ſorij) tenuerunt inquam hanc opinionem Alber.
de Roſ. in d. l. vni. Bar. in l. 2. col. 2. de app. recip.
Abb. in c. cum ad ſedem, col. pen. de reſtit. ſpo-
liat. & idem in conſil. 55. lib. 2. vbi dicit verba Bar.
in d. l. 2. ad hoc propoſitum eſſe veriſſima, & notā
da. Bald. in l. 2. col. fi. C. de epiſc. aud. vbi inquit,
ꝙ appellatio in poſſeſſorio procedit, ſed non im-
pedit executionem, & reddit rationem, quia ſi re-
tractabitur ſententia, etiam retractabitur execu-
tio. idem tenet Cagnol. in d. l. in pari, num. 8.
verſ. & in iſto iudicio. Benint. deciſ. 17. nu. 5. Af-
flic. deciſ. 269. Marant. in ſpec. part. 6 c. de appel-
16 lat. num. 294. † vbi dicit magis *communem* opinio-
* nem * eſſe cum Bart. in d. l. quod valeat appellatio
nō retardata executione, & quòd ita ſeruatur in
practica. idē dicit, & de communi atteſtatur Ru-
beus in d. § nihil commune, col. fin. num. 246. &
ibid. Coras. nu. 26. qui ſimiliter hanc eſſe commu
nem atteſtatur. Grauat. ad Veſt. in praxi lib. 7. cap.
3. nu. 38. vbi hanc eſſe magis communem affirma
uit. Et Benint. d. deciſ. 17. num. 5. dicit ita fuiſſe ob
ſeruatum, & iſtam eſſe tutiorem partem. Couar.
etiam cōmunem dicit in lib. pract. quæſt. cap. 23.
num. 8. verſic. ſecunda concluſio, & ſequutus eſt
etiam Rip. in d. c. ſæpe, nu. 3. & nouiſſime hāc par-
tē amplexus eſt Menoch. in d. 4. remed. adipiſcēd.
poſ. num. 828. ubi magis communem eſſe atteſta-
tur, & in trac. de recup. poſ. in 9. remed. nu. 322. &
aſſentit etiam Rol. conſ. 77. num. 15. libr. 2. & Ni-
col. in trac. de concord. gloſſ. in 6. concord. nu. 34.
Et licet aliqui fuerint, qui contrarium auſi ſunt te-
nere, prout fuit inter alios Dec. in conſ. 28. qui cō-
munem opinionem in hoc articulo eſſe dixit con
tra Bar. in d. l. 2. & Pap. in form. appell. ab interl. in
vlt. gl. nu. 9. & alij, qui in ſupradictis locis ad notā-
17 tur. † Tamen iſti ſequuti ſunt opinionem, quæ
* *communis* * erat ante Bar. quæ erat, quòd de iure ci
uili in poſſeſſorio non licebat appellare, prout di-
ctam regulam eliciebant ex d. l. 1. C. ſi de momen.
poſſ. ibi, lata ſententia ſortiatur effectum. Quæ uer
ba illis temporibus communem habebant intelle
ctum, quòd ſententia in iudicatum tranſiret quo
ad vtrunque effectum ſuſpenſiuum ſcilicet, & de
uolutiuum, prout declarat Rolan. d. conſil. 77. nu.
15. poſt alios quos allegat. Sed poſt Bartol. omnes
magis communiter dicta verba fuerunt interpre-
18 tati, † quòd ſententia ſortiatur effectum quo ad
executionem, quæ non debeat vllo modo ſuſpen-
di, aut retardari, ſed quòd nihilominus appellatio
recipiatur à iudice, ad quem fuerit appellatum, &
circa cauſæ negocium cognoſcatur. Ita enim di-
cunt omnes *communiori* calculo, quos ſupra cita-
uimus, & præſertim Benint. d. deciſ. 17. numer 5.
& Couar. d. c. 23. numer. 8. verſi. ſecunda conclu-
ſio. Satis igitur eſt hac noſtra tempeſtate hanc eſſe
receptiorem, & magis cōmunem opinionē, ut ſu-
pra allegati doctiſſimi moderniores affirmarūt, à
qua in

qua in conſulendo, & iudicando non erit tutum
recedere, ijs præſertim, qui ſub Cæſarea ditione
commorantur per ea quæ dicit Papienſ. in d. vlt.
gloſ. nu. 10. & in form. lib. in cauſ. ſpol. in glo. per
veſtram diffinitiuam ſententiam, nu. 3 & Bart. in
l. priuilegia, col. 1. C. de ſac. ſan. eccleſ. & per gl. or-
dinariam in c. 2. de arb. lib. 6.

19 De iure autem Canonico † appellari poteſt in
poſſeſſorio iſto ordinario quo ad vtrunq; effectũ,
deuolutiuum ſ. & ſuſpenſiuum, tex. eſt in Clem. j.
vbi not. & ibi Card. in prima oppoſ. de ſequeſtr.
poſſ. & fruct. & eſt gl. in c. cum ad ſedem. vbi opti-
me Abb. de reſti. ſpo. & tradit Bal. in l. vni. C. ſi de
moment. poſſ. & innuit etiam Bart. in d. l. 2. col. 2.
* de app. recip. & eſt *cõis* * opinio, vt uoluit Abb. in
d. c. cum ad ſedem, & Afflic. d. deciſ. 269. & Ni-
cell. in d. concord. 6. nu. 26. in ſeptima moderatio
ne, d. c. de appel. n. 295. Curt. iun. conſ. 168. & Gra-
ua. ad Veſt. d. c. 3. nu. 38. & Couar. d. c. 23. nu. 8. in
prima concluſione, qui omnes de cõi opinione
atteſtantur. & ſequutus eſt ẽt Feder. de ſenis. conſ.
77. & Bal. conſ. 126. li. 3. & conſ. 379. li. 1. & in hoc
concurrit etiam Dec. in d. conſ. 28. etſi quoad ius
ciuile ꝯrietur, ut ſupra, & Negul. ẽt in trac. de pig.
primo memb. 8. par. n. 3. & Zucchar. in l. fi. n. 441.
C. de edict. D. Adr. toll. & Guid. Pap. in trac. de ap.
quæſt. 84. nu. 55. Et profectò hæc opinio nullum
videtur habere ꝯdictorem in hoc caſu de iure ca
20 nonico loquendo, cum hoc ipſum ius † graua-
mina omnino repellere voluerit, vt not. in c. ut
debitus. de appell. & dictum eſt ſupra. Solum re-
peri nouiſſime Menoch. in d. trac. de adipi. poſſ.
in d. 4. remed. in quæſt. 100, nume. 840. in ſecun-
da extenſione, qui conatur tenere, quòd etiam
de iure Canonico liceat appellare in iſtis poſſeſ-
ſorijs ordinarijs, ſi modo de iſtis poſſeſſorijs or-
dinarijs ipſe intelligere voluit, quo ad effectum
deuolutiuum tantum, non quo ad effectum ſuſ-
penſiuum, quomodo nos de iure ciuili hanc con-
cluſionem ſupra firmauimus, quod etiam ipſe
oſtendere videtur, vt idem ſit de iure caonico.
Quam opinionem diſputationis gratia ego per-
bellam eſſe dicerem, ſed in practica, & iudicando
neſcio an tutum eſſet à communiori, & receptiori
recedere opinione, de qua ſupra ꝓxime diximus.

Non inficior tamen, ꝙ licet de iure ciuili in hoc
plenario poſſeſſorio appellari non poſſit, quoad
effectum ſuſpenſiuum, ut late ſupra diximus mul
tifariam, multiſq; modis, tamen hæc regula limi-
tatur, prout tradit Socy. in reg. 18. Iaſ. in l. 1. C. de
bon. poſ. & in l. patre furioſo. de his qui ſunt ſui,
vel alien. iur. Rip. in d. c. ſæpe. de reſti. ſpol. Nicell.
in d. concord. 6. nu. 26. & Duen. in reg. 44. Vant. in
trac. de nullit. cap. quis poſſit dicere de nullit. nu.
34. Zuchar. in d. l. fi. nu. 435. & nouiſſime Menoc.
in d. 4. remed. adipiſcen. poſ. nu. 826. quæ in dictis
locis facillimè videri poterunt.

Iis ita præmiſſis pro parte dictę D. Martianæ In
ter alia allegabatur diſpoſitio Egidianæ conſtitu-
tionis ad impediendum, ne dicta appellatio recipe
retur, per ipſam enim conſtitutionem in poſſeſſo
rijs prohibetur appellatio, quæ licet in momenta
neis poſſeſſorijs loquatur, ſicq; de ſtricta ſignifica
tione non niſi ſummarium poſſeſſorium com-
prehendere videatur, per ea quę ſupra dicta ſunt.
Tamen quemadmodum diſpoſitio. l. vni. C. ſi de
momen. poſ. fue. app. etſi loquatur de momenta-
nea poſſeſſione, tñ omnia poſſeſſoria etiam ple-
naria comprehẽdit, ut eſt Adipiſcendæ, Retinen-
dæ, & Recuperandæ, ut dicit Bar. in d. l. 2. col. 2. de
app. recip. & in l. quiſquis C. quor. app. non recip.
& eſt cõis obſeruantia, ut tradit Duen. in d. reg. 44.
in prin. & paſſim tradunt omnes ſupra allegati. Ita
21 † de cõi obſeruantia, & quotidiana practica diſpo
ſitio dictæ Egidianæ conſtitutionis, etſi loqui vi-
deatur de momentanea tñ poſſeſſione, tñ etiam
quęcunq; plenaria poſſeſſoria comprehendit, &
paſſim in oĩb. terris, & in omni ditione Eccleſia-
ſtica quoad prophana obſeruatur, ut dicit Pariſ. in
conſi. 108. nu. 15. lib. 1. & Mohed. deciſ. 47. & Cre-
ſcen. deci. 120. Propterea ex parte illius dicebat, &
inſtabatur dictam appellationem eſſe reijciendã.
22 Et ſi enim † de iure ciuili regula ſit, ꝙ appella-
tio non deuoluit quoad executionem in poſſeſ-
ſorijs, ut ſupra dictum fuit, tñ inter alias limitatio
nes illa vel præcipua eſt, quando per ſtatutũ, uel
aliquam conſtitutionem appellatio in poſſeſſo-
rijs prohibetur, prout dictam conſtitutionẽ prohi
bere conſtat, quia tunc appellatio intelligetur ẽt
eſſe prohibita quo ad effectum deuolutiuum, ne-
dum ſuſpenſiuum, ut ſtatutum, ſeu conſtitutio,
quæ iuris iam conceſſi continet diſpoſitionem,
pluris quid vltra dictum ius cõmune operari vi-
23 deatur, quando quidem † cõſtitutio illa Marchiæ
Ancon. reducit nos ad ius ciuile, ut dicit Bal. in l.
2. nu. 1. C. de appel. & Aret. in conſ. 106. in fi. Nam
de iure cõmuni in talibus poſſeſſorijs quo ad exe-
cutionem ſatis erat prouiſum, ne liceret appella-
re, ut ergo aliquid dicta conſtitutio operetur, &
ne ſuperflua reddatur dictum etiam effectum de-
uolutionis operari debet Et ſic ſtante dicta conſti
tutione appellatio in totum reijcietur prout in ter
minis iſtis tradit Neguſ. in tracta de pign. in 1.
memb. 8. par. nu. 3. & ſequutus eſt Benint. d. deciſ.
17. in fi. & Grauat. ad Veſtr. in d. c. 3. n. 38. & Veſtr.
idem ibid. nu. 5. & Menoch. in d. 4. remed. adipi-
ſcendæ poſſ. nu. 878. ad fi. & præter ipſos faciunt
etiam tradita a Nicell. in d. concord. 6. nu. 152. &
nu. 26. in fin. vbi dicit, ꝙ per ſtatutum tolli poteſt
appellatio in poſſeſſorijs. Et ſic ex iſtis maxima cũ
inſtantia ex parte dictę dominæ: quęrebatur ut di
cta appellatio reijceretur.

Ego itaque prędictis adductus rationibus, & fun
damentis facillime in hãc ſententiam condeſcen
diſſem, niſi bene & diligẽter omnibus percuncta-
tis, quæ in dicto proceſſu actitata fuerunt, animad
uertiſſem notorium grauamen dicto Magiſtro
Franciſco fuiſſe per dictam ſententiam illatum.
Nanque ex quibuſdam inſtrumentis, & ex pluriũ
teſtium depoſitionibus conſtabat ipſum à noto-
rio ſpo-

rio ſpoliatore fuiſſe dicta poſſeſſione priuatum.
24 Vnde † cum ex actis notorium inducatur, ut dicit
Neuiz.conſ.81.nu.32. Soc.iun.conſi.16.nu.18.li.
1.& Pariſ.conſi.11 .nu.7.lib.4. & Menoc.in tra-
cta.de arb.iud.lib.2.cent.2.caſ.166.nu.6. Ego à di-
cta opinione aliquantulum diſcrepabã. Dicta eñ
conſtitutio expreſſe voluit appellari poſſe ſtante
notorio grauamine, ut ibidem legitur. Et eſt etiã
de mente doctorum, ut habetur per Roma.in cõ-
ſil.324.& per Feder.de ſen.in conſi.76.& eſt caſus
in cap.cum ad ſedem.de reſti.ſpol.& in clem.vni.
de ſequeſtr.poſſ. & tradit Neuiz.d.conſil.81.nu.
31.& faciunt etiam tradita à Grauat.ad Veſtr.d.c.
3.nu.47.& à Natt.in conſi.51.nu.21.lib.1.ubi uo-
lunt, quod quoties ex actis conſtat de iniquitate ſen-
25 tentiæ, † tunc à ſententia lata etiam in poſſeſſorio
licebit appellare, quod etiam velle videtur Crott.
in l.j.nu.29.de oper.nou.nunt. Nihilominus meã
non protuli in hac cauſa ſententiam, quia partes
reduxi ad cõcordiam vna cum magnifico & Ex-
26 cellenti d. † Ioan. Baptiſta Orſino Patritio Fulgi-
natenſi ſcholari in hoc gymnaſio ſupremę expe-
ctationis, & nunc Referendario Apoſtolico di-
gniſſimo, & dño meo obſeruandiſſimo, quam-
uis iam prout in notula ſententiam protuliſſem,
manu ſer Philippi Not. Peruſ. Die 4. Auguſti.
1569. Laus Deo.

Ioſ. Ludo. Aud.

Deciſio XXI.

SVMMARIVM.

1 *Dotata mulier in teſtamento, vel inter viuos excluditur propter maſculos, ſtante ſtatuto Tudertino excludentes mulieres dotatas.*

2 *Quod meum eſt, meum amplius effici non poteſt.*

3 *Dos per virũ plegata, eſt debita vxori ſoluto matrimonio.*

4 *Vxor tenetur expectare per annum ad repetendam dotem, quando dos conſiſtit in pecuniis, & aliis rebus mobilibus, ſecus quando conſiſtit in immobilibus, & donec dos reſtituatur, alimentari.*

5 *Filia dotata excluſa à ſtatuto propter agnatos maſculos non poteſt dicere nullum teſtamentum patris, in quo fuerit ipſa præterita, nec petere bonor.poſſ.cont.tabul.*

6 *Filia dotata ad hoc vt excludatur, ita dictante ſtatuto, non eſt differentia facienda, an ſit dotata in teſtamẽto, vel extra teſtamentum, etiam quod inutilis ſit inſtitutio.*

7 *Statutum Tudertinum excludit filias dotatas quomodocunque fuerit dotata.*

8 *Quomodocunque dictio eſt apta comprehendere propter ſui vniuerſalitatem, omnem modum, & omnem formam.*

9 *Dos promiſſa dicitur proprie dos quando eſt ſequutum matrimonium, & eſt magis comm.opin.*

10 *Dotem promittendo pater exercet actum donationis, & dotem ipſam deſtinat.*

11 *Dos promiſſa dicitur proprie dos, etiam in materia ſtatutaria.*

12 *Dos promiſſa dicitur proprie dos ex communi vſu loquendi, qui communis vſus loquendo eſt hic Peruſiæ, Senis, & in aliis locis hic enumeratis.*

13 *Patriæ ſuæ nomen afferre iucundiſſimum eſt.*

14 *Verbum, dotata, exponi debet per promiſſa, & ita verificatur ſtatutum dictans excludi mulierem dotatam, quod habeat locum etiam quod dos per patrem fuerit deſignata filiæ impuberi, & ab hac opinione in deciſiuis non eſt recedendum.*

15 *Statutum excludens filiam dotatam, & requirens quod dos ſit dotata, ad hoc ut filia excludatur, requiritur dotem eſſe traditam, & non ſufficit dotem eſſe promiſſam.*

16 *Pater promittens dotem de bonis paternis, & maternis cenſetur promiſiſſe de paternis bonis tantum, & eſt magis comm.opin.*

17 *Copula quando cadit circa ea, in quibus cadit charitas, & affectio, tunc dicta copula deſignat ordinem charitatis non autem ſeparationem.*

18 *Copula ſolet vnicuique rei actum verbi attribuere.*

19 *Dotare filias eſt paternum officium non maternum, niſi in ſubſidium.*

20 *Copula in caſu hic adnotato ordinem tantum deſignat.*

21 *Marian.Soc.ſen.in c.tua.extra de ſponſalib.reprobatur.*

22 *l.fi.C.de dot.promiſſ.habet plures intellectus.*

23 *Si pater dixit ſe dotare filiam de bonis paternis, & maternis, nihilominus filia poterit cõſeq bona materna, ne effuſo ſermone videatur cũ rebus alienis liberalitate uti.*

24 *Copula, & maternis l.fin.C.de dot.promiſſ.intelligitur, ideſt ſi bona patris nõ ſufficiunt, & eſt cõis intellectus.*

25 *Ampliatur hoc procedere etiam quòd filia eſſet diues.*

26 *Ampliatur ſecundo etiam quod pater dicere, quod ſi ſciuiſſet dictam promiſſionem non includere bona materna, talem promiſſionem non feciſſet.*

27 *Quę tamen declarantur dummodo dos ex dicta exceſſiua quantitate inofficioſa non redderetur.*

28 *Pater promittens dotem, puta tot de bonis maternis, & tot de bonis paternis, tunc cenſetur facta promiſſio tã de bonis paternis, quam maternis, cum non effuſo ſermone, ſed diſtincte loquutus fuerit, & eſt cõis opinio.*

29 *In claris non eſt opus coniecturis.*

30 *Communis intellectus ad l fin.C.de dot.promiſſ.recitatur.*

31 *Pater promittens dotem pro filia, ſi apparet quòd de bonis filiæ promittere voluit, promiſſio exequetur in bonis filiæ.*

32 *Prædicta facilius procedunt quãdo adeſt conſenſus filiæ.*

33 *Conſenſus filiæ in promiſſione dotis facta a patre de bonis etiam filiæ operatur quòd filia intelligatur dotata etiam de bonis filiæ.*

34 *Diſpoſitio l.fi.C. de dot.promiſſ. quòd promiſſio facta a patre de bonis paternis, & maternis, intelligatur facta de bonis paternis tantum, habet locum quando bona aliquo modo ad filiam ſpectant.*

35 *Statutum Tudertinum excludens fœminas dotatas, intelligitur etiam excludere ab hæreditate matris.*

36 *Stante prædicto ſtatuto mulieres excluduntur etiam ab hæreditate non dotantium, contra Dec.conſi.346.*

37 *Legitima debetur iure naturæ declara vt infra.*

38 *Dos congrua dicitur vſque ad legitimam.*

39 *Statutum generaliter loquens non includit legitimam, niſi de ea fiat particularis mentio.*

40 *Legitima non poteſt fieri præiudicium per pactum.*

41 *Mulier dotata in minore parte quam ſit legitima, ſtante prædicto ſtatuto non poteſt petere ſupplementum legitimæ & eſt magis com.opinio.*

42 *Sublata cauſa inteſtati etiam legitima ſubmouetur.*

Statu-

43 *Statutum Tudertinum prohibens filiam do tatam plus petere non poſſe ſed eſſe contentam dote, impedit virtualiter, ut filia nec etiam legitimæ ſupplementum petere poſſit, ut infra nume.49. vbi talis limitatio comprobatur.*

44 *Thobias Nonius Perusinus.I.V. Doct. excellentiſſimus & authoris præceptor.*

45 *Statutum excludens feminas propter maſculos valet, & eſt rationabile tanquam factum cauſa agnationis ſeruandæ.*

46 *Statutum prædictum prohibens filiam plus petere non poſſe, intelligitur etiam prohibere ſupplementum legitimæ, & eſt mag.com.opin.*

47 *Legitimæ q̃ requiratur expreſſa mentio, ad hoc, ut ea cõprehendendatur habet locum in diſpoſitione hominis, ſecus in diſpoſitione legis, & ſtatuti.*

48 *Intellectus.l.ſi quando.§.generaliter.C. de inoffic. teſtamen.*

49 *Argumentum de pacto ad ſtatutum procedit affirmatiue, non enim ſequitur, legitima tolli non poteſt per ſtatutum, ergo nec per pactum, ſed èconetra.*

50 *Legitima non debetur iure naturæ, ſed naturali quadam ratione & æquitate, de iure tamen ciuili.*

51 *Statutũ ex cauſa poteſt tollere legitimam tanquam adinuentum de iure ciuili, ſuadente naturali ratione.*

52 *Filia dotata a patre in minori parte quam ſit legitima, non poteſt agere ad ſupplementum legitimæ, ſecus ſi ab extraneo, erunt tamen recte perpendenda verba ſtatuti.*

53 *Limitatur hoc non habere locum, etiam q̃ fuerit dotata à patre quando dos non ſufficeret ad alimenta.*

54 *Limitatur non habere locum quando eſſet maximus exceſſus in legitima, quia tunc filia enormiſſime læſa petit ſupplementum legitimæ.*

55 *Pater in ſupradicto caſu enormiſſimæ læſionis tenetur ſatisfacere mulcta indicta pignoribus captis, vel detruſo eo in carceribus.*

56 *Pater præſumitur bonum conſilium pro filio capere.*

57 *Patres aliquando reperiuntur odio proſequi proprios filios.*

58 *Dos quòd commenſuretur ad quantitem legitimæ, intelligitur non q̃ verè commenſuretur ad legitimam, ſed q̃ ex boni viri arbitrio dicta dos commenſuretur vſque ad quantitatem legitimæ.*

59 *Qualitas maſculinitatis, quando eſt fundamentum intentionis alicuius, debet probari.*

60 *Filius agens ad hæreditatem patris debet probare non ſolum ſe eſſe filium, ſed etiam legitimum.*

ARGVMENTVM.

¶Tudertinum ſtatutum excluſiuum fœminarum propter dotes habitas doctiſsime explicatur habere locum ſiue in dote data, ſiue promiſſa, aut aliter conſtituta, vel deſignata in teſtamento vel inter viuos.

¶Quodq; dos promiſſa etiam in materia ſtatutaria dicitur propriè dos, & communis uſus loquendi attenditur, etiam in materia huiuſmodi ſtatutaria, niſi tamen ſtatutum requireret expreſſe dotem eſſe datam.

¶Pater ſi promittat dotem bonis paternis, & maternis filia poteſt nihilò minus petere bona materna, niſi pater diſtinxerit quam quantitatem promittat de bonis paternis, & quam de bonis maternis, & declaratur intellectus. l.final.C. de dot. promiſſ. cum quibuſdam limitationibus.

¶Legitima non debetur iure naturæ, ſed naturali quadam ratione, & dos commenſuratur uſque ad legitimam arbitrio boni viri, niſi fuerit dotatà à patre, quando tamen (etiam quod eſſet dotata a patre) non reperiretur enormiſsime læſa dicta filia, & dictum ſtatutum eſt rationabile ratione conſeruandæ agnationis, & valet, & quod legitimæ fiat expreſsa mentio procedit in diſpoſitione hominis. non autem in diſpoſitione legis, vel ſtatuti.

¶Argumentum de pacto ad ſtatutum valet affirmatiue.

¶Statutum poteſt ex cauſa minuere legitimam.

¶Qualitas maſculinitatis debet probari.

¶Et filius agens ad hæreditatem patris debet probare, non ſolum ſe eſse filium, ſed etiam ſe eſse legitimum.

AVGVSTINVS de Compagnis de ciuitate Tuderti in eius teſtamento inſtituit hæredes vniuerſales R. D. Primerium, Bernardinum, Pieraloyſium, & ſer Agricinium.q. Caroli de Compagnis de Tuderto, eius conſanguineos, relinquens dominæ Gineueræ eius filiæ, & vxori Peralberti de Meuania dotes, alias dicto Peralberto per ipſum Auguſtinum promiſſas, videlicet ſcutos quingentos de bonis paternis,

& ma-

& maternis, hoc modo, quòd ſcutos ducentos haberet de bonis D. Semproniæ matris dictæ D. Gineueræ, & vxoris dicti Auguſtini, & ſcutos tercentum de bonis ipſius patris teſtatoris, & quòd nil amplius petere poſſet. Moritur dictus Auguſtinus, remanentibus omnibus ſupranominatis, non mutato aliter teſtamento. Præfati hæredes acceperunt poſſeſſionem omnium bonorum, D. Gineuera, & Peralbertus inſurrexerunt aduerſus dictos hæredes, dicentes vanam fuiſſe dictam inſtitutionem, quó ad d. Dominã Gineueram, & in nihilo fuiſſe inſtitutam, qa inter viuos iam dictam ſummam quingentorum ſcutorum dictus Auguſtinus promiſerat pro dictis dotibus D. Gineueræ dicto Peralberto, & conſequenter dicebant dictũ teſtamentum non valere. Præterea, dato, quòd teſtamentum valuiſſet, & ſi dictus Auguſtinus dixerit in eo relinquere quingentos ſcutos de bonis paternis, & maternis, nihilominus intelligi debere fuiſſe relictum in omnibus de bonis dicti Auguſtini, abſque bonis dictæ D. Semproniæ matris dictæ D. Gineueræ, nec in hoc ſuffragari hæredibus prædictis ſtatutum Tudertinum excluſiuum fœminarum dotatarum. Cum videatur intelligi excludi debere ab hæreditate dotãtium tantummodo. Et in omnem euentum non impediri, quin petat ſupplementum legitimæ, quatenus dos illa ad legitimæ quantitatem non aſcendiſſet.

De tribus igitur dubitari contingit. Primò, an teſtamentum ſubſiſtat, ex quo nil aliud in teſtamento reliquit niſi dotem, alias vt ſupra promiſſam. Secundò, an promiſſio illa dotis de bonis paternis, & maternis, intelligatur verè in totum facta de bonis paternis tãtum, an verò comprehendantur etiam bona paterna, ſtante præſertim ſtatuto Tudertino excluſiuo fœminarum dotatarũ. Tertiò, & vltimò, an quatenus dos illa non aſcendiſſet ad legitimam, poſſet dicta D. Geneuera ſupplementum dictæ legitimæ.

Quo ad primam dubitationem non fuit admodum inſiſtendum, quia tum de iure cõmuni, tum etiã de iure municipali, & ſtatutario Ciuitatis Tu-
1 derti † videt ſufficere mulierem eſſe dotatam vel in teſtamento, vel inter viuos, ſtante diſpoſitione prædicti ſtatuti Tudertini excluſiui fœminarum, vt ſupra. Nanque dictus Auguſtinus propter dictum ſtatutum non erat amplius adſtrictus in aliquo inſtituere in eius teſtamento dictam Gineueram eius filiam, cum dotata iam ab eo ipſa fuiſſet, quando illam dicto Peralberto nuptui tradidit, ut Bru. ſæpe dicit in ſuo tract. excluſiuo fœmi. & per ſe ſatis patet. Et ſi ergo illam inſtituerit in re iam ei promiſſa, ſicque videatur inſtitutio fruſtrato-
2 ria, & inutilis. §. ſed ſi rem. inſtit. de legat. † cum meum amplius meum effici non poſſit §. ſic itaque. inſti. de actio. l. cum quis, de leg. 3. cum ſimi. Tamen ex quo non tenebatur illam inſtituere, ideo & ſi eam inſtituerit, etiam inutiliter teſtamẽtum non vitiatur. arg. l. 1. §. eodemq; modo. C. de rei vxor. actio. Quamuis dici etiam poſſet quòd dicta inſtitutio inutilis, & fruſtratoria minime fuerit, quia licet iam extra teſtamentum, & inter viuos dicta dos fuerit promiſſa, ut ſupra, tamen relinquendo eandem pater in teſtamento, non dr̃ inutiliter & vane relicta, ſaltem propter commodum temporis, quia in promiſſione dictæ dotis, dictus pater dilationem habuit ad ſoluendũ, ut in facto præſupponebatur. Ex hac autem inſtitutione abſque vlla dilatione dictam dotem conſequi poterat, l. 3. §. pen. de leg. 3. & ſic ex illo commodo dicta inſtitutio inutilis dici non poteſt prout declarat etiam Bar. in l. 3. §. ex plurib. nu. 13. de leg. 3. Vt in ſimili dicitur de dote per virum vxori præle-
3 gata, † quæ licet ſit debita vxori ſoluto matrimonio l. 2. in princ. ſol. matrim. l. vni. §. exactio. C. de rei vxor. act. tamen propter commodum repræſentationis, quia ſtatim dos repræſentatur, & ſtatim peti põt. §. ſed ſi vxori. inſti. de leg. & ibi Aret. & Bar. in l. 1. cum ibi not. de dot. preleg. cum plus tempore legatum dicatur. §. plus. inſtit. de act. præ-
4 legatum ipſum, & inſtitutio vtilis † eſſe dicitur in pecunijs, & in alijs rebus non immobilibus, prout etiam in caſu noſtro, tamen ali debet, quandoquidem alias vxor per annũ expectare debet pro dotis conſecutione. d. l. vn. §. cum autẽ, C. de rei vxo. act. & d. l. 1. §. verum eſt, de dot. præleg. & late declarat Plot. in l. ſiquando, nu. 459. C. vnde vi. ſtante autem dicta inſtitutione, ſeu prælegato ſtatim peti poterit, ut ſupra, & tradit etiam late. Guald. in tract. de art. teſt. in titu. de leg. caut. 17. Dote. ſic in iſto caſu propter commodum temporis dicta inſtitutio, & prælegatũ inutilis dici minime poterit.

Prȩterea, dato, quòd dicta inſtitutio inutilis fuiſſet, quod tamen non eſt per prædicta, tamen propter hoc nihil aliud ſequi poſſet, niſi quòd ipſa filia pro non ſcripta haberetur, quod ſi fuiſſet dicta domina Geneuera in teſtamento præterita diceretur
5 †, ſed & ſi præterita fuiſſet à patre in teſtamento, nihilominus dictum teſtamentum impugnare non poſſet, ſtante ſupradicto ſtatuto, quia filia dotata excluſa à ſtatuto propter agnatos maſculos, non poteſt dicere nullum teſtamentum patris, in quo fuit ipſa præterita, nec petere bonorum poſſeſſionem contra tab. agnatis præcipue maſculis inſtituris, ut fuit in præſenti caſu, nec aliter dictum teſtamentum infringere, ut dicit Brun. in tract ſtat. excluſ. fȩmin. in art. 10. quæſt. 4. & ſequitur Gallia in l. in l. Gallus. §. & quid ſi tãtum, nu. 55. & Crot. ibid. nu. 109. & Ruy. nu. 137. & Claud. nu. 21. & Iaſ. nu. 58. & Alex, nu. 16. de lib. & poſth. & ita in ijs terminis argumentat ẽt Crott. conſ. 120. nu. 5. & Ceph.
* conſ. 145. nu. 10. li. 1. & magis *cõem* * opinionem eſſe atteſtatur doctiſſimus Iul. Clar. lib. 3. recept. ſent. §. teſtamentum, verſ. item quæro. vbi plures alios huius opinionis ſectatores allegar. Quod ẽt aſſerit, & ſequit prȩter allegatos à Clar. ibi. Crot. conſ. 100. nu. 9. & Emil. Ferr. conſi. 1. nu. 15. & 16. vbi in proprijs terminis propoſitæ quȩſtionis di-
6 cit † ꝙ ad hoc, ut filia dotata excludatur ita dictante ſtatuto, non eſt differentia facienda an ſit dota-

ta in teſtō, vel extra teſtamētum. Adeo ꝙ ſiue vtilis, ſiue inutilis fuerit inſtitutio dictum teſtamentum à domina Gineuera impugnari non poterat.

Ex iure igitur cōi dicta dña Gineuera minime dictum teſtm̄ impugnare poterat, ſtante dicto ſtatuto, ita utſupra à iure ipſo interpretato, ut dictū
7 fuit. † inſuper ex eodēmet ſtatuto Tudertino eadē dña Gineuera clarius excludebatur ab impugnatione prædicta, qa ipſum expreſſe excludit dictas filias dotatas, quomodocunq; fuerint dotatæ. Igit caſus remanet clarus, & à dicto ſtatuto deciſus ꝑ
8 illam dictionem, quomodocunq;, † quæ ꝑ ſui vniuerſalitatem eſt apta comprehendere omnem modum, & omnem formam, ut dicit Dom. conſ. 115. col. 2. per iura quæ allegat, ut refert, & ſequitur Staſil in tract. de grat. & expec. cap. de vi, & effec. clauſ. §. ſubſequenter, nu. 30. Et ſic eſt expeditum, quòd D. Gineuera dictum teſtamentum minime poterat impugnare.

Nec vlla pœnitus vis eſt facienda ſuper eo, ꝙ ex parte dictæ D. Gineueræ allegabatur, nempe dictā dotem fuiſſe tm̄ promiſſam per dictum Auguſtinum patrem dictæ Gineueræ, qñ dicto Peralberto nuptui tradita fuit, ut ſupra, ſed nondum ante dictum teſtm̄, & ante mortem ipſius Auguſtini traditā fuiſſe, Adeo ꝙ ſtatutum prædictum excludens fœminas dotatas, locum ſibi nō vendicet in caſu, quo dos promiſſa tradita non fuit. Quandoquidē licet doctores circa hoc ſatis variè fuerint locuti,
9 † nihilominus communiori calculo omnes conuenire videntur ꝙ qñ dos promiſſa eſt, & ſequutū eſt matrimonium, etiam ꝙ tradita dos nō fuerit, tñ propriè ēt tunc dos dici poſſit, ſaltem ad effectum ut talis filia ex diſpoſitione dicti ſtatuti excludatur. vt voluit Brun. in d. trac. ſtat. excluſ. fœm. in art. 10. q. 7. col. pe. & Bal. nouell. in tract. de dot. par. 1. nu. 20. & ante eos voluit Bar. in l. Titio centum. §. Titio genero de cond. & demonſtr. & in l. cum plures. §. cum tutor. in fi. de adminiſtr. tut. & Iaſ. in rub. ff. ſol. mat. nu. 23. & ibi latius Vincent. Saluiol. nu. 69. vbi recenſet, qui ꝯrium tenuerunt, & poſtea tenet hanc partem, dicitque iſtam *com-*
* *munem* * eſſe opinionem, & hanc partem ſequutus eſt ēt Niconit. ibid. num. 150. vbi dicit ſe mirari ꝙ Alex. in conſ. 13. lib. 3. ſequutus fuerit ꝯriam opinionem, quæ erat opinio antiquorū. & in d. rubr. nu. 481. idem in terminis tradit Io. Annibal vbi dicit cōem, per ea quæ allegat, & omnes repetentes ibid. ſequuntur. Qui oēs mouentur vel ea præci-
10 cipua ratione, † quia pater ſic dotem promittendo exercuit actum dotationis, & dotem ipſam deſtinauit, vnde illud promiſſum quantum ad effectum excludendi dictam filiam pro dote ipſa accipi debet, qua dotatione ſtante, ipſa excludebat,
* vt prædicti doctores voluerunt, & *communem* * eſſe opinionem atteſtantur, prout ēt eam ſequitur Roland. de lucr. dot. q. 5. nu. 14. vbi dicit de pro-
11 pria ſignificatione dotem † cōtineri ſub dote promiſſa etiam in materia ſtatutaria, licet in diuerſis terminis loquatur. Tñ idem dici debet in caſu noſtro, cū ſit materia fauorabilis, cū ꝯſeruandæ agnationis, ut ſæpe dicit Bun. in d. tract. excluſ. fœmi. & alibi paſſim doctor. Et hanc parte ēt latiſſime defendit, & *Communiorem* dicit Soc. Iun. in d. rubr nu. 23. cum pluribus ſequen. in prim. par Et eò magis hæc opinio procedere debebat in caſu præmiſſo,
12 † cum de cōi vſu loquendi dos promiſſa, pro vera dote accipiatur, vt quotidie dici audiuimus talis dedit filiæ mille pro dotibus, cum primū dicta mille pro dotibus promiſerit, ut refert Rolād. ubi ſupra quæſt. 6. nu. 6. Prout in caſu noſtro ita intelligunt dicti doctores in d. rubr. ff. ſol. matr. & præcipue Soci. iun. ibid. nu. 36. arg. text. in l. librorum. §. quod tamen Caſſius. de leg. 3. & facit. cap. quamquam. 2 q. 7. quem vſum Peruſij eſſe aſſerit idem Soc. ibid. nu. 30. ex mente Bald. in l. non ſine. C. de bonis quæ liber. vbi ita Peruſij cōiter ſeruari affirmat, quemadmodum & ipſe dicit vidiſſe dictum communem loquendi vſum communiter ſerua-
13 ri etiam Senis (ſic † vnicuique patriæ ſuæ nomen afferre iucundiſſimū eſt. iuxta tex. l. qui habeat. de leg. 3.) & ita pro hac opinione tanquam veriſſima inquit Soc. ibid. nu. 50. cōſuluiſſe apud Eximiam ciuitatem Marchiæ, & illud conſilium fuiſſe ſubſcriptum, & approbatū ab excellentiſſimo Decio, & propterea ibid. nu. 45. dicit in deciſiuis non eſſe diſcedendum ab iſta communi opinione, ſecun-
14 dum quam verbum, dotata, † in ſtatuto exponi debet, id eſt in quam pater quantum in eo eſt, actum dotandi exercuit. vbi loquitur etiam in fortioribus terminis, quando ſcilicet pater promiſit, & deſignauit, ſeu conſtituit dotem filiæ impuberi, de quo magis eſt dubium, cum dos non poſſit eſſe ſine matrimonio, prout latius ibi per eum, cum non ſit materia noſtra, quoad impuberem. Nec ab hac opinione circa iſtum communem vſum loquendi diſſenſit Alex. in d. conſi. 13. nu. 12. verſ. & iſtam. licet in principali quæſtione contra-
15 rietur, & male vt ſupra. † Et hic caſus longe diſtat ab eo, ſcilicet, quando ſtatutum exigeret dotem eſſe datam (non ſi ſimpliciter diceret filiam dotatam excludi,) quia tunc cum effectu traditio ſequi deberet, vt filia excludi poſſet. ut dicit Brun. in d. tract. in 7. q. col. pen. in arti. 6. membr. 4. & Soc. conſi. 92. col. 3. lib. 1. Quod tamen, quia non pertinet ad hunc caſum, ideo non inſiſto.

Circa ſecundum dubium, difficilis ſatis, & intricata eſt quæſtio, an pater dotem promittens filiæ de bonis paternis, & maternis, videatur filiæ factum præiudicium in bonis maternis iuxta diſpoſitionem. l. fi. C. de dot. promiſſ. Nihilominus ma-
* gis *communiter* * doctores concludunt † ꝙ in dubio
16 cenſeatur patrem de bonis proprijs tm̄ dotaſſe, & bona materna dictæ filiæ eſſe reſeruanda propter dictam dotem, non obſtante ꝙ pater dixerit ſe dotare de bonis paternis, & maternis, ut voluiſſe videtur glo. in l. 1. ff. ſol. matr. & ibi Ale. Bar. Aret. Imo. Iaſ. Bulgar. Parpal. Soc. iun. & omnes alij repetentes cōiter abſque vlla difficultate, adducentes illam præcipuam, & fundamentalē rationem,

17 tionem,ut dicit ibi Iaſ.nu. 24.quia † copula quan
do cadit circa ea,in quibus conſiderati poteſt cha
ritas,& affectio,tunc deſignat ordinem charitatis
dicta copula,non autē diuidit, aut ſeparationem
inducit,ut no.glo.in l.Gallus.§. 1.& ibi Bart.de li-
18 bet.& poſthum. licet alias † copula ſoleat vnicuiꝗ
que ęqualiter actum verbi attribuere. l. reos §. cū
in tabulis.de duob.reis.l.uni.C.ſi plur.vna ſen.Sed
in patre ita dotante cadit affectio, & charitas erga
propriam filiam, propter quam leges voluerunt
19 paternum eſſe officium † filias dotare, non ma-
ternum,ut not.in d.l.fin.& in l.qui liberos, de rit.
nupt.niſi ſaltem in ſubſidium, ut l.mater, de iur.
20 dot. propterea † dicta copula in dicto caſu ordi-
nem tantum deſignat, non autem vllam diuiſio-
nem inducit,ut refert, & decidit ferè ante omnes.
Bal.nouell.in trac.de dot. in 6.par. in 6. priuil.ubi
ita ait fuiſſe conſultum per dominum Io.de Mon
te Sperello in quadam cauſa ſimiliter Tudertina,
prout eſt hęc etiam propoſita, & ſequuntur om-
nes communiter in d. l. 1. licet Marian. Soc. in c.
21 tuæ de ſponſ. referat ſe conſuluiſſe † ꝙ filia ſic do-
tata non poteſt cōſequi bona materna,qui ab om
nibus in hoc communiter damnatur,ut refert Ne
* uiz.in conſ.16.numer.8.ubi hanc *communem* * ſen
tentiam ipſe quoque amplectitur,prout facit etiā
Brun.in d.tract.excluſ.fęmin.art.8. quæſt. 16. Af-
flict.deciſ.178.Coras.in l.qui liberos,numer. 148.
& ſeq.de titu nupt. Anto.Petruc.in l.1.nu.110.de
22 iu.iur.In quibus † locis (& pręcipue etiam docto
res in d.l. 1. ff.ſol.matr.) ponunt plures, & diuer-
ſos intellectus,& inductiones ad d.l.fin. C. de dot.
promiſſ. propter quòd materia iſta difficillima
reddita eſt.Nihilominus omnes communiter cō
ueniunt,quòd in dubio,& ſi pater dixerit,ſimplici
ter tamen,dotare filiam de bonis paternis, & ma-
23 ternis, † intelligitur de bonis tantum patris dota-
ta,& alia materna bona filia habebit præcipua. Et
recta quidam ſententia, quia cum paternum ſit
officium dotare filias, ut ſupra, non maternum,
non debet pater poſſe auferre bona, quę ſunt pro
pria ipſius filię, & non ſubiecta illi oneri dotatio-
nis,& illa in dotem tradere, ne effuſo ſermone ui
deatur cum reb.alienis liberalitate uti,ut dicit tex.
in d l.fin.ibi,effuſo ſermone ſe iactet. prout dicere
uidetur.Crot.ſequendo communem ſententiam
24 in conſ.95.nume.17.ubi dicit, † quòd illa copula
(& maternis) intelligitur in defectum, id eſt ſi bo-
na patris non ſufficient,& hoc fauore filię,ut etiā
* dicit Bal.nouell.in d.6. priuileg. & omnes * *com-
muniter* in d.l.1.ſequuntur.
25 Quod † quidem etiam procedit quamuis filia eſ
ſet per ſe diues, & reſpectu facultatum patris di-
cta dos exceſſiua diceretur, dummodo facultates
ipſius ad ſummam per eum promiſſam aſcende-
rent.ut egregie dicit Camil. Viſit.in d.l.1.nu.99.&
* alij *communiter* * ibidem tradunt,ut idem met teſta
26 tur ibi Bulgar.num.33.addendo † ꝙ idem eſt,etiā
ſi pater diceret,quòd ſi ſciuiſſet dictam promiſſio
nem non includere etiam bona materna, non ita
dictam quantitatem promiſiſſet. Quod tamē ego
intelligerem ultra omnes,(cum à nemine tactum
27 inuenerim) dummodo † talis dos ex dicta exceſſi
ua quantitate inofficioſa non redderetur,quia tūc
mortuo patre, per alios hęredes eiuſdem retracta
retur iuxta l.1.C.de inoff. dot. Et prædicta dubita-
tionem habere non uidentur, quando ſcilicet pa-
ter dixit ſe dotare filiam de bonis paternis, & ma-
ternis,ut ſupra.quia in dubio de bonis paternis in-
telligetur,ut eſt dictum.
Magis dubium eſt, quando pater determinatas
quantitates expreſſit, puta dicendo, promitto fi-
liæ meę mille in dotem de bonis meis,& quingen
ta de bonis matris ſuę. An tunc teneatur pater to-
tam promiſſam quātitatem,ſcilicet mille, & quin
gentos ſcutos ex ſuis bonis proprijs perſoluere,an
vero eo modo, quo promiſit. prout euenit in ca-
ſu pręſenti, quia Auguſtinus promiſit D. Gineue-
ræ eius filię,ſcutos tercentum de bonis ſuis, & du-
centum de bonis ſuę matris.Et licet Doctores cir-
ca hoc etiam varie loquuti fuerint, nouas ſemper
interpretationes ad d.l.fi.excogitantes,quę potius
quid ingenij acuminis, quàm ueritatis imaginem
ſapere uidentur,ut in relectionibus d.l.1.facillime
28 uideri poteſt.Tamen † ueritas eſt,quòd tunc pater
ad plus ex ſuis bonis ſolui cogi non poteſt, quàm
promiſerit, adeoq́ue promiſſio ſecundum modū
promiſſum effectum habebit,ut ſcilicet tam de bo
nis paternis, quàm maternis, iuxta promiſſionis
modum,dos ipſa perſolui debeat. Ita enim *commu
* niter* * dicunt doctor.in d.l.1. ſolut. matr.intelligi.
& uerum ſenſum eſſe ad d.l. final. C. de dot. pro-
miſ.ut ſcilicet procedat id, quod ibi dicitur,quan
do ſumus in dubio pro quota parte bonorum pa-
ternorum,& maternorum dos conſtituta ſit, ut ſi
fuerit promiſſum mille de bonis paternis, & ma-
ternis,non adiecta alia diſtributione,tunc propter
dictam dubitationem fit interpretatio fauore do-
tis, ut dicebat Bald. nouell. loco ſuperius citato,
ut intelligatur totum promiſſum de bonis pater-
nis, ne, dum effuſo ſermone ſe uoluit iactare pa-
ter, in promptum incidat ſui periculum, ut pro-
prie dicit text.in d.l.final. in fin. At ubi conſtat de
claramente dotantis,tunc nulla opus eſt interpre
tatione, in qua ex priuilegio dotis ſit fauendum;
Et propterea dos cōſtituta intelligetur tam de bo
nis paternis,quàm maternis, iuxta patris promiſ-
29 ſionem † cum in claris nulla ſit opus coniectura.l.
continuus.§.cum ita.de uerbo.oblig.l.ille,aut ille.
§.cum in uerbis,de leg.3.cum ſimilib.Et profectò
30 † non cauillando ita propriè dicere uidetur tex. in
d.l.fin.ibi,ut re uera appareat,quid ipſe vult dare,
& quid de ſubſtantia filiorum proficiſcatur, & ita
interpretantur communiter Doctores in d.l. 1. &
pręcipue Soc.nu.37.Iaſ.nu.24. Rip.nu.91.Bulgat.
nu.33.& Socy.iun.nume. 172. & ante ipſos Bal. in
d.l.fi.nu.16.& Corn.conſ.16.nu.4.li.3. Adeo quòd
31 † ſi appareat expreſſe,quod de bonis filię pater pro
mittere uoluit, talis promiſſio exequetur in boni
filię,ut colligitur ex dictis uerbis,tex.l.fin.

32 Et hæc opinio † eo magis procedit, quando filia dictæ promiſſioni conſentit, uel eam approbat, quemadmodum fecit dicta D. Gineuera, quę acceptauit dictam promiſſionem factam ut ſupra per dictum Auguſtinum eius patrem in quodam inſtrumento in proceſſu producto, in quo cētum ſcutos habuit à dictis hæredibus ad computum dictæ promiſſionis, propterea non poterat amplius eam reprobare c. quod ſemel. de reg. iur. lib. 6. l. ſicut C. de act. & obligat. prout in iſtis terminis tradit Parpal in d. l. j. nume. 16. & Coraſi. in d. l. qui liberos, num. 154. de rit. nup. vbi dicunt cōſenſum
33 † filiæ multum operari circa dictam patris promiſſionem, & efficere, quòd de bonis ſuis quoque promiſſum intelligatur, vt etiam in terminis tradit Crauet, in conſi. 84. nume. 6. Adeo quòd ſtantibus prædictis dicta promiſſio ducentorum ſcutorum de bonis matris dictæ D. Gineueræ locum habere omnino debeat.

In ſuper dicta domina Gineuera nullum ius habere poterat ſuper bonis maternis, etiam quòd dicta promiſſio intelligeretur facta de bonis paternis tātum ſtante prædicto ſtatuto Tudertino, propter quod à bonis paternis maternis, auitis &c. fœminæ excluduntur, ut ſupra, quia tunc bona materna, nec quo ad proprietatem, nec quo ad vſumfructum ſpectant ad filiam, & conſequenter diſpoſitio d. l. fina. locum in tali caſu habere non poteſt, quemadmodum in proprijs terminis tradit Curt.
34 iun. conſ. 10. num. 8. Namque † d. l. fin. habet locū quando bona aliquo modo ad filiam ſpectant, ut colligitur in tex. ibi, quæ acquiſitionem effugiunt, & rurſus ibi, quæ non acquiruntur &c. ubi aūt bona ad filiam non ſpectarent, ut in caſu præſenti propter dictum ſtatutum, fruſtra quæritur, an dicta promiſſio de bonis etiam ipſius filiæ intelligatur.
35 Nanque † dictum ſtatutum elate loquitur, quòd talis fœmina ab hæreditate etiam matris intelligatur excluſa, quod (etiam ſi non dixiſſet) intelligeretur, ut dicit Brun. in d. trac. art. 9. quæſt. 1. nu. 19. & tradit poſt Paul. de Caſtr. & alios, Socy. iun.
36 conſ. 62. numer. 19. libr. 3. ubi dicit, † quòd ſtante dicto ſtatuto, mulier dotata excluditur ab hæreditate dotantium, & non dotantium, & ibi Socy. reſpondit ad conſ. Dec. 346. ubi Dec. dicit, quòd excluditur ab hæreditate dotantium tantum, quod in caſu præſenti non facit dubitationem, quia ſtatutum Tudertinum latiſſime loquitur excludendo dictas filias ab hæreditate paterna, materna, auita, & proauita, &c. Stante itaque dicto ſtatuto, & dicta acceptatione dictæ dominę Gineueræ de dictis centū ſcutis, ut ſupra, res clara reddebatur, quod ipſa debebat eſſe cōtenta dicta promiſſa dote tantū.

Reſtat modo tertium dubium, an ſaltem iſta Geneuera petere poſſet ſupplementum legitimæ quatenus dicti trecentum aurei promiſſi de bonis paternis non aſcend[ere]nt ad legitimam, quæ ei debetur in bonis patris. Quæ profectò quæſtio eſt tam ardua, & difficilis, habetque tot rationes pro utraque parte, ut opinio negatiua æque ac opinio affirmatiua communes dici poſſint, vt diffuſe per Gramm, deciſ, 101. nu. 6. & ſeq. Adeo quòd. Socy. in conſil. 150. numero. 14. libro primo dicit quęſtionem iſtam, eſſe tam arduam, ut in ph[...]ſimi inciderit incurabilem, & pro vna, & altera parte vidit 74. conſil. doct. & quòd quatuordecim docto. ex principalibus Italiæ variauerunt, & pro vtraque parte conſuluerunt. Qui Socyn. idem dicit in l. Gallus §. & quid ſi tantum, de liber. & poſthum. ſed quoniam recenſere rationes vtriuſque partis, & omnes hinc inde Doct. amplum requireret tractatum, ideo opere pretium duxi, magis ſubſtantialia referre, ut ſaltem ex lectura allegatorum veritas appareat.

37 Prima igitur fronte videbatur dicendum (ſtante prædicto ſtatuto) per filiam † poſſe peti legitimæ ſupplementum, quæ cum debeatur iure naturę l. cum ratio. de bonis damnat. §. 1. aut. de hære. & falcid. nec in ea poſſit onus, aut grauamen imponi. l. omnimodo, & l. quoniam in prioribus. C. de inoff. teſtam. non videbatur per ſtatuentes poſſe tolli. Sic enim argumentatur Alex, conſi. 75. lib. 5. Boer. deciſ. 188. num. 6. & ponit itē Brun. in ſæpius allegato tract. ſtat. excluſ. fœmi. in art. 9. q. 23. & 24. & Po: t. Imol, lib. j. concluſ. 42. poſt alios innu
38 meros, quos allegant. Et † alias dos congrua dicitur ſi tem uſque ad legitimā. Dec. conſ. 276. Crauet. conſ. 189. lib. j. Corn. conſi. j. lib. 4. Crot. conſi. 120. nu. 44. Neuiz. conſi. 95. nu. 10. & late declarans tradit Menoch. in trac. de arbit. iud. li. 2. cēt. 2. caſ. 149. & alibi paſſim per Doctores. Propterea, quòd peti poſſit dictum ſupplementum tenuerunt omnes Doctores allegati per Grammat. in d deciſio. 101. uſque ad num. 60. & quamplurimi alij allegati per Bart. Soc d. conſi. 156. & facit deciſio Balb. in tract. de præſcipt. in 4. par. princ. quæſt. 23. nume. 3. & 4.
39 † Vbi vult ſtatutum generaliter loquens non cōprehendere legitimam, niſi legitimæ ſpecialem mentionem faciat, prout idem uoluit Alex. conſ.
40 7. col. 3. nu. 20. lib. 1. & quemadmodum † per pactum non videtur poſſe fieri præiudicium legitimæ, ita nec per ſtatutum, ut Brun. & alij.

Contraria tn̄ opinio verior eſſe videtur, & ab omnibus magis * *cōiter* recepta † quod mulier dotata
41 in minori parte, q̄ ſit eius legitima (ſtante prædicto ſtatuto) non poſſit agere ad ſupplementū dictæ legitimæ. Ita enim tradit Grammat. poſt alios. d. deciſ. 101. nu. 60. Ang. conſ. 300. Caſtren. cōſi. 96. nu. 2. lib. 2. Dec. conſ. 26. nu. 4. & 276. col. 2. & 296. nu. 11. & 299. nu. 11. & 303. nu. 9. & 392. num. 5. & 505. nu. 7. & 525. nu. 4. Socy. d. con. 150. nu. 18. lib. j. & 288. nu. 7. & lib. 2. & in quamplutibus alijs conſ. allegat. per Ceph. cōſi. 5. nu. 42. & ſeq. lib. j. ubi poſt alios atteſtatur de magis communi opinione. Idē uoluit Crau. conſ. 11. nu. 13. & 236. nu. 11. vbi dat vnam ampliationem, & duas fallentias. Idem voluit Ruy. conſi. 40. num j. & 2. lib. 3. Gozad. conſil. 43. col. pen. Pariſ. conſi. 93. nu. 12. & 94. nu. 23. lib. 3. Rubeus conſil. 67. & 122. vbi allegat Corne. in quamplutibus conſi. Tiraquell. in tract. de primogenit.

genit.quæſt.55.nu.9.Brun.in d.trac.excluſ.fœmi.
art.9.quæſt.1.nu.19. verſ.aut vero tali filiæ.Rolā.
conſi 95.nu.19.li.3.& conſi.62.nu.53.& ſeq.Nat.
conſ.186.li.1.& conſ 201.in fi co.lib.Crott.conſ.
120.nu.6.Alba.conſi.7.nu.14. Cepha.conſil.180.
nume.38.lib.2.vbi de communi,& conſi.245.nu.
29.co.lib.Guald.de art.teſt.tit.3.caut.12.nu.4.qui
dicit communem. Galiaul. & alij repeten. in d.§.
& quid ſi tantum.nu.55. & Ruy.ibid.num.173.&
Nouell.in d. tract.de dot.in 6.part.in 17.priuileg.
nu.3.verſ.& prædicta.& Nouiſſime Iul.Clar.li.3.
recept.ſent.§.teſtamentum.q.42. verſ.item quæ-
ro.col.4.in fi.vbi dicit magis communem, & la-
tiſſimè etiam Menoc.in d.caſ.149.nu.13. Et om-
42 nes ſupradicti Docto. mouentur † quia cum ſit
ſublata cauſa inteſtati,cum ab inteſtato dicta mu.
lier ſtante dicto ſtatuto ſuccedere non poſſit, pa-
riter etiam legitima ſubmouetur. Quam rationē
per alios refert, & ſequitur Cepha d.conſil. 5.nu.
45.& ſeq.lib.1.& Crauett.d.conſil.11.nu.3.
43 Quæ † omnia præſertim locum habent in ſtatu
to prædicto Tudertino,in quo prohibetur filiam
dotatam plus petere non poſſe, ſed eſſe contentā
dicta dote,ob quę verba,filia omni o prohibetur
petere legitimæ ſupplementum, ut optimè ad-
44 uertit Excellentiſſimus præceptor meus † nun-
quam ſatis laudatus dominus Thobias Nonius
in ſuis allegationibus in hac cauſa, Et uoluerunt
(præter ab eo allegatos) Bal.in aut.res quę.C.com.
munia de leg.Cor.conſ.86.lib.1. Ruy.in conſ.62.
nu.5.lib.3.& Emil.Ferrar.d.conſ.1.nu.12.& Nat.
conſ.201.in fi.lib.1.& Crot.d.conſ.120 & Ceph.
conſ.291.num.7.lib.2.& Guald.in tit.de lib.inſtit.
caut.nu.4.vbi poſt alios, quos allegat, dicit hanc
* eſſe *communem* * opinionem, prout etiam dicit
Brun.d.art.9.nu.35.verſ.item limitat niſi adſint,
& Vaſchi.in l.quoniam in prioribus. nu.461.C.
de inoffi.teſta.& Natt.in c. quamuis.in 1.quęſtio
ne prin.in prin. de pact. Menoc.d.caſ.149.nu.2.
vbi quam plurimos allegat.& Imo.d.concluſ.42.
in 20 fallent.
45 Quod † quidem ſtatutum valere, & eſſe rationa
bile docto.affirmāt,tanquam factum cauſa agna
tionis conſeruandæ,prout Alciat.in hac quæſtio-
ne ita ꝯcludit in tracta.præſump.reg. 1.præſump.
13.nu.6.vbi poſt Crauett.d.conſ.236.n.2.& alios
ibidem allegatos ita hanc quæſtionem reſoluit,
46 cum dicta ſcilicet diſtinctione, † Aut prohibea-
tur per ſtatutum plus peti; & tunc ſupplementū
legitimæ peti non poſſit, Aut non prohibeatur,
& tunc poſſit, licet etiam in hoc vltimo caſu pe-
ti non poſſe doctores magis communiter affir-
ment, ut ſupra diximus, ſed ſtante dicto ſtatuto
res minorem habet difficultatem.
Nec refert, ſi in dicto ſtatuto expreſsè mentio
47 non fieret legitimę, † quia. ut excellentiſſimus
D.Io.Paul.Lancellot.Peruſ.deducebat,illud pro-
cedit in diſpoſitione hominis, vt ſcilicet dicta
expreſſio requiratur,prout (vltra per eum allega-
ta in diſpoſitione hominis) ita voluit Imo.d.con-
cluſ.42.in 5.ampl.& in 8.limit.ſecus in diſpoſitio-
ne legis,& ſtatuti,in qua dicta ſpecialis expreſſio
non requiritur,ut declarat Dec.in l.humanitatis.
nu 9.verſ.prętera.C.de impuber.& ali.ſubſtit.&,
in d.conſ.505.nu.6.& Ruy.conſ.27.nu.8.& conſ.
53.nu.13.li.3.& Ceph.conſ.5.nu.55.lib.1.in qui
bus locis ita intelligunt tex. in l.ſi quando §.gene
48 raliter.C.de inoff.teſta. † vbi videtur, ꝙ in legiti-
mę renunciatione, & priuatione ſpecialis expreſ-
ſio requiratur, quia id intelligitur quo ad diſpoſi-
tionem hominis,vt puta teſtatoris,ſeu filij viuen-
tis, non autem in diſpoſitione legali, & ſtatuta-
ria,ut eſt dictum.& hanc declarationem etiam ſe
quitur Ceph.conſi.120.nu.10.lib.1.
49 Et minus † aduerſatur argumentum de pacto
ad ſtatutum, quia tale argumentum procedit af-
firmatiue.Non enim ſequitur, legitima tolli non
poteſt per pactum, ergo nec per ſtatutum, vt de-
clarat Iaſ.in d.§.& generaliter,& in aut.præterea.
nume.15.C.vnde vir & vxor.& poſt Rom. Soc.
Fulg. & alios tradit Ceph.d.conſil.5.nu.53.lib.1.
50 Neque † eſt verum quòd legitima non poſſit
tolli per ſtatutum, ſaltem ex cauſa, quia legitima
nō debetur iure naturæ.nec d.l.cum ratio.de bon.
damnat.hoc dicit, ſed naturali quadam ratione
& æquitate, de iure tamen ciuili, vt dicit Soc.
iun.conſil.52.col.2.libr.3.& Menoch.d.caſ.149.
nu.12.
51 Et propterea † ſtatutum ſaltem ex cauſa poteſt
tollere legitimam. Brun.in 9.art.q.3.nu.23. Roſ.
Rom.deciſ.18.in nouis. Deci.conſ.19.& in l.iura
* ſanguinis.& ibi etiam Cagno.vbi *communem* * di-
cunt.de reg.iur.& idem Deci.conſil.106.& 525.
Nouell.tract.de dot.part.6.priuileg.17.nu.5. vbi
dicit,quòd illud quod dicitur legitimam, quem-
admodum oēs alię ſucceſſiones, eſſe adinuentam
de iure naturæ. iuxta l.ſcripto.ff.vnd.liber.exponi
debere, id eſt de iure ciuili ſuadente ratione natu-
rali ſecundum Bald.in l.lege 12.tabu. C de legit.
hæred.ſic igitur cum de iure ciuili, & poſitiuo le-
gitima ſit introducta, nimirum ſi per aliam legē,
& ſtatutum tolli poteſt.§.ſed naturalia,verſ.ea vę
rò inſtit.de iur.nat.Et hāc opinionē ſequitur Soc.
iun.conſil.62.nume.9.lib.3. & eandem compro-
bant nouiſſimi Peruſini dudum conſocij mei in
ſtudio Peruſino in relectione.l.in quartam,num.
107.ad l.Falcid.& ibid.num.310.poſt Ang.Cap.
Com.Dec.Paris.Soc.iun.nouiſsim.Hiſp.& Viui.
in lib.com.opin.316.
52 Quòd † in caſu noſtro nullam habet difficulta-
tem,cum Auguſtinus pater dotauerit D.Gineue-
ram eius filiam,quo caſu Doc.ferè omnes conue
niunt, filiam non poſſe agere ad ſupplementū le-
gitimę,quando ſcilicet à patre eſt dotata,etiam ſi
dos modica eſſet. Ita enim poſt Caſtr. Dec. & Af-
flict.tradit Marāt.in diſpu.10.poſt trac.iudici,nu.
21.et Crauet. d.conſ.236.nu.4.et ſeq. et Menoc.
poſt alios quamplures, quos allegat in d.caſ.149.
n.5.et ſe.Sed ſi ab alio ꝗ̄ à patre mulier dotata fuiſ-
ſet, tunc profectò petere poſſet legitimæ ſupple-

mentum, ut prædicti doctores uoluerunt in locis
ſupracitatis. & præcipuè Brun. d. art. 9. Expenden-
da tamen eſſent verba ſtatuti, an ſimpliciter exclu
dere voluerit dotatas à patre, an verò à quolibet,
circa quod erit aduerten. Quod tamen in caſu no-
ſtro non præbebat difficultatem, quia a patre di
cta Domina Gineuera dotata fuit.

Non omitto tamen, quòd prædicta non habēt
53 locum etiam quando pater dotauit, † quādo dos
conſtituta non ſufficeret ad alimenta, quia & ſi ta
lis filia non poſſet petere ſupplementum legitimę
petere tamen poſſet ſupplementum vſque ad ali-
menta ſufficientia. Socy. conſ. 100. col. 4. lib. 3. Bal.
conſ. 465. in fin. libr. 3. refert & ſequitur Crauet. d.
conſ. 256. num. 4. & Brun. in loco ſæpius citato.

54 Et minus † habent locum prædicta quando ad-
eſſet maximus exceſſus in legitima, nam ſtante
enormiſſima lęſione in maximo exceſſu, tunc fi-
lia profecto petere poſſet ſupplemētum legitimę,
vel congruæ dotis. Ruy. conſil. 98. num. 4. lib. 2. &
55 Bal. nouel. d. 6. part. in priuileg. 17. nu. 6. vbi † nota
biliter dicit, quòd tunc pater ſi nollet ſupplere, uel
ad quantitatem alimentorum, uel congruę dotis,
quòd ad petitionem filiæ pater ad id cogi poterit
mulcta indicta, & pign oribus captis, & ipſo etiam
in carceribus detruſo, & tradit, & ſequitur etiam
prædicta Menoch. poſt alios quos allegat in d. caſ.
149. numero. 15. & ſeq. in hoc enim caſu ceſſat prę
ſumptio, licet doctores non dicant in locis ſupra
56 citatis, † quod pater præſumitur bonum conſiliū
pro filia capere, & competentes propterea dotes
conſtituere, nec uelle filiam propriam debita por-
tione priuare, iuxta l. patre furioſo, de his qui ſunt
ſui, uel alien. iur. & l. nec in ea. de adul. quia illud
procedit in dubio, ſed ubi clare conſtaret de con-
trario, dicta præſumptio ceſſaret. Nec eſt nouum
57 † aliquos reperiri patres, qui maligno animo, &
intento odio filias proprias proſequuntur, ut dicit
tex. in l. non eſt enim. ff. de inoff. teſtam.

Quæ tamen conſiderationes non cadebant in
caſu noſtro, nec in ullum dubium reuocabantur,
quia dicta dos quingentorum ſcutorum ſatis con
grua dicebatur quo ad qualitatem perſonarum,
& etiam loci, & temporis, nec de hoc dubitabatur.
ad tradita per Ruy. conſi. 56. num. 10. lib. 3. & Me-
noch. ubi ſupra.

58 Hinc † dixit Dec. conſil. 276. col. 2. quòd dicta
Doc. dicentium dotem eſſe commenſurandam ad
legitimam, debent intelligi, non quòd verè com-
menſuretur ad legitimam, ſed quòd ex boni viri
arbitrio commenſuretur, & aſſignetur vſque ad
quantitatem legitimæ. Quam intelligentiam ap-
probat etiam Cepha. ubi ſupra num. 56. dum dicit
tunc dotem eſſe commenſurandā legitimæ, quan
do ſtatutum prædictum adeſſet, alias quòd bene
agi poſſet ad ſupplementum, limitando, & decla-
rando, ut ſupra. Et ſic ex iſtis omnia prædicta appa
rent reſoluta.

Non omitto tamen, quòd d. Aduocatus dictę
D. Gineuerę, & Perialberti tetigit dubium quod-
dam non leue, meo iudicio, dicebat enim non fuiſ-
ſe in proceſſu probatam per illos de compagnis
59 qualitatem maſculinitatis, † prout requirebatur,
ex ſtatuto Tudertino, & illud verum erat non fuiſ
ſe probatū, & tamen requirebatur. ad no. per doct.
in c. 1. de homi. lib. 6. Corſett. in ſing. in verb. quali
tas. Grammat. deciſ. 65. nu. 2. & conſ. 1. nu. 3 t. poſt
eius deciſ. & Benint. deciſ 18. circa fin. Nouell. re-
gul. 164. qualitas, vbi multis modis ampliat, & li-
mitat, & hinc dixit Rol. conſi. 32. nu. 14. & 15. li. 3.
60 quòd † filius agens ad hæreditatem patris debet
probare non ſolum eſſe filium, ſed etiam eſſe legi
timum.

Et ob iſtud fundamentum decreueram pronun
tiare ad fauorem d. Gineueræ, & Peralberti, ſed
quia fuit monitus Peralbertus per eius aduocatos
non fouere bonum ius in negotio principali, quod
que facile in ſecunda inſtantia iſti de Compagnis
probauiſſent dictam qualitatem omiſſam, propte
rea conſenſit, ut in negocio principali ſententia-
rem, habita dicta qualitate pro probata. Vnde ego
motus ex prædictis ſententiaui ad fauorem dicto-
rum de Compagnis declarando teſtamentum Au
guſtini valuiſſe, dictamq́; d. Gineueram nihil am-
plius petere poſſe, niſi dictos quingentos aureos ip
ſi in teſtamento relictos de bonis paternis, & ma-
ternis, quòdque minus petere poſſet ſupplemen-
tum legitimæ, Abſoluendo ambas partes ab expē
ſis, manu ſer Herculani Notarij Peruſini. Laus
Deo.

Ioſ. Ludouicus Aud.

Deciſio XXII.

SVMMARIVM.

1 *Text. in auth. qui rem. C. de ſac. ſan. eccleſ. ad verbum re citatur, & explanatur.*
2 *Emphyteota poteſt expelli à re emphyteotica propter deteriorationem ab eo cauſatam.*
3 *Deterioratio tunc fieri dicitur quando ab eo ſtatu in quo prius res erat diminuitur.*
4 *Aut. qui rem. C. de ſac. ſan. eccl. licet loquatur in re eccleſiaſtica, extenditur tamen communiter per Doct. etiam ad emphyteotas priuatorum, ex identitate rationis.*
5 *Extenditur etiam d. aut. habere locum in quolibet colono.*
6 *Emphyteota, & ſimiles perſonæ poſſunt expelli licet male verſentur in vna tantum re, quia vna tantum eſt emphyteoſis, comprehendens plures res.*
7 *Quæ maximè procedunt quando promiſſiones ſunt iuramento vallatæ.*
8 *Taciti, & expreßi eadem eſt virtus regulariter.*
9 *Argumentum à natura contractus emphyteotici ad expreſſam promißionem valet, & tenet.*
10 *Emphyteota contraueniens, & non adimplens pacta poteſt expelli, & cadit à iure emphyteotico.*
11 *In contractibus emphyteoticis pacta plurimum operantur.*

Emphy-

13 *Diſpoſitio.l.ſi quis maior.C.de tranſac. habet locum etiã in contractu emphyteo tico.*

14 *Emphyteota qui cum iuramento promiſit canonem ſolue re, ſi non ſoluit, cadit ſtatim à iure ſuo, non expectato biennio in rebus eccleſiaſticis, & triennio in rebus profanis.*

15 *In materia caducitatis hac tria æquiparantur, ſcilicet, quod emphyteoſis deterioretur, quod alienetur irrequiſito domi no, & quod per trienniumi, ſiue biennium reſpectiuè debitus canon non ſoluatur.*

16 *Emphyteota, qui modice male verſatur in re conducta non poteſt expelli à re emphyteotica.*

17 *Arbitrio iudicis eſt relinquendum quæ dicatur modica, vel maxima deterioratio.*

18 *Prætor non curat de minimis.*

19 *Natt.conſi.481.num.10.reprehenditur.*

20 *Colonus ſi non ligonizat vineam per vnam vicem, vel foſſata non emundat adeo quòd fundus non redatur infructuoſus per multos annos, non poteſt expelli à re conducta.*

21 *Tria requirũtur ad hoc, ut emphyteota, & quilibet alius conductor poſſit expelli à re conducta, quod ſit deterioratio notabilis quantitatis, quæ iudicis arbitrio relinquitur. Secundo, quòd ſit deterioratio ad perpetuam deteriorationem fundi, quodque deterioratio non reſpiciat culturam fructuum. Tertiò requiritur, quod dolo malo, lata, vel leui culpa ipſius emphyteotæ huiuſmodi deterioratio fiat, non autem ſufficit leuiſſima culpa.*

22 *Emphyteota, vel quilibet alius conductor ſi non colit ſolicitè agrum, adeoque deterior efficiatur quo ad fructus non poteſt expelli, quia ipſi ſunt Domini fructuum.*

23 *Fallit hoc in vineis, quia ſi vinea non putarẽtur, vel per longum tempus non cultiuarentur, deſiccarentur, & in perpetuum deteriorarentur.*

24 *Emphyteota vel ſimiles perſonæ, licet ob modicam deteriorationem, & inculturam (ſemotis vineis) expelli non poſſint, tenentur tamẽ Dominis ad intereſſe, & contra eos poteſt in litem iurari.*

25 *Colonus, & ſimiles tenentur probare vineas, & agros eſſe bene cultos, non autem Dominos.*

ARGVMENTVM.

¶Emphyteota qui male verſatur in re emphyteotica poteſt expelli, quando deterioratio eſt conſiderabilis, & concurrunt alia hic adnotata, præſertim quando promiſsio eſt iurata, quæ licet non habeat locum in modica deterioratione, nihilominus tenentur Dominis ad intereſse, fallit in uno caſu, videlicet in vinea, quæ non fuerit putata, quia cum tendat in perpetuum detrimentum Domini, poſsunt expelli.

PETRVSPAVLVS, & Michelangelus q. Alexandri de Benincaſis de Peruſio egerunt contra magiſtrũ Baptiſtam Orphei de eadem ciuitate, petendo declarari ipſum Baptiſtam cecidiſſe à iure ſuo occaſione contrauentionis cuidam inſtrumento, in quo accepit in emphyteoſim à dicto Alexandro quoddam tenimentum terræ, cum pactis, & conditionibus plantandi in d. petia terræ vineam, terraſque educare, & colere ad vſum boni, & legalis coloni, ſiue Emphyteotæ, prout in dicto inſtrumento in proceſſu producto continebatur, & ad prædictorum probationem fuerunt examinati nonnulli teſtes ad inſtantiam dictorum agentium, qui deponebant non ſolum in fundo illo non fuiſſe plantatas quantitates vineæ conuentas, ſed in multo minori quantitate, & vineæ quantitatem per ipſum plantatã demum ob non culturam, & ex eo, quia eam nõ putauit, fuiſſe deſiccatam, verum ẽt poſſeſſionem illam fuiſſe effectam infructuoſam, horridã, & incultam, Nec pro parte prędicti magiſtri Baptiſtę fuit aliquid in contrarium deductũ. Cumq́ue multis diebus elapſis fuiſſet per me lata ſententia prout in cedula, inſtarentq; agentes pro ea aperienda, illam aperui ad fauorem Agentium, & condemnaui dictum Magiſtrum Baptiſtam cecidiſſe à iure ſuo ob præallegata, & ad relaxandũ fundum vnam cum impenſis factis in præſenti iudicio, & ex infraſcriptis motus fui.

Primò, per text. ſatis omnibus notum in Aut.
qui rem. C.de ſac.ſan.eccl.vbi text.formaliter di-
1 cit.†Qui rem huiuſmodi conductam, vel in Em-
phyteoſim acceptam fecerit deteriorem, aut em-
phyteoticum canonẽ per, biennium non ſoluerit
repelli poteſt &c.ex quo clare colligitur Emphy-
2 teotam† pp deteriorationem quam cauſauit in re
emphyteotica ſibi locata expelli poſſe, & conſe-
quenter ipſum ab omni ſuo iure cadere. Deterio-
3 ratio†autem tunc fieri dicitur, quando ab eo ſtatu
in quo prius res erat diminuitur.l. 2. §. deteriorẽ.
Ne quid in loco publico. notatur in l. non ſolum.
de rei vendi.& in l.Iulianus.§.ſi quis rem. ff.ad ex-
hib.& latius tradit Dec.in d.Aut.qui rem.num.2.
& ibi Iaſ.Alex.& alij.Cum igitur in caſu iſto dicti
Emphyteotæ, & conductores diminuerint dictã
rem ſibi locatam, & in emphyteoſim datam, ut ſu-
pra, & conſequenter illam deteriorem fecerint,
iure meritò eadem re priuari potuerunt. Hanc opi
nionem communiter * ſequuntur Bal. Alex.Iaſ.
Dec.& alij in d.Aut.qui rem, ubi licet text.loqua-
4 tur in emphyteotica eccleſiaſtico, † idem tamen
eſt in priuato, ex identitate rationis, ut prędicti cõ-
muniter dicunt ibidem, & Iaſ.poſt alios quos al-
legat in l.2.nu. 48. C. de iure emph. & hoc ex na-
tura ↄtractus, non ex vlla extenſione, ut dicit Bal.
in l. placet, & in l.nemo martyres. C.de ſacr.ſan.

eccl.&

eccl.& ſequitur prædicta Crot.conſi. 155.num.1.
Nat.cõſ.482.col.1.& 2.& conſ.449.nu.16.& 481.
in prin.libr.3.Rom.in l.ſi vero.§.de uiro. nu.66.ff.
5 ſol.matr.ubi dicit † iſtud etiam procedere in quo-
libet colono ex l.ædem.C.locat.& hanc opinionē
ſequitur etiam Alex.in l.diuortio.§. ſi fundum.ff.
* ſol.mat.& ibi Iaſ.nu.4.dicit eſſe *communem*, * licet
diſputationis gratia poſt Imol. ibi contrarium in
iſta emphyteoſi priuata conatus fuerit tenere, ſed
conſulendo poſtea à communi non recedit,& ap-
paret in conſi.ſuo 17.col.5.lib.1.Rolan.conſil.49.
lib.2.nu. 13. & denique nouiſſime hanc eſſe com-
munem ſententiam tradit, & ſequitur Iuli. Clar.
lib.3.recept.ſent.§.emphyteoſis.quæſt. 26. & Me-
noch.poſt eũ in tract.de arbit.iud.lib.2.cent.1.caſ.
78.nu.1.& 3. licet de Clar. mentionem non faciat,
ubi idem extendit ad quemlibet conductorem,&
6 vſufructuarium,& alios,ut ibi,& ſic † ex iſtis appa
ret dictum emphyteotam licet priuatum,meritò
propter dictas deteriorationes ab omni ſuo iure
in dicta re in emphyteoſim accepta cecidiſſe, im-
mò & ſi non in omnib. male fuiſſet verſatus,& de
teriorationem cauſaſſet, ſed in una tantum re,ni-
hilominus propterea ſuo iure priuaretur, ut dicit
Nat.d.conſi.499.num.16.& reddit rationem poſt
Rich.& Old. quia cum vna tantum ſit emphyteo
ſis comprehendens ſingulas res, abſurdum eſſet
quòd ab ea tantum re expelleretur, & ea ſolum
priuaretur,ut latius ibi per eum, ubi idem dicit eſ-
ſe in colono,& conductore.

Præterea ex alio non leui fundamento dictus
emphyteota licitè potuit repelli,& omni ſuo iure
7 priuari, † quia promiſſiones, & conuentiones cũ
dicto Alexandro domino directo initas, & iureiu
rando firmatas circa dictam locationem minime
obſeruauit. Si enim faciens contra naturam con-
tractus emphyteotici ex dictis deteriorationibus.
prædictus emphyteota repelli, & omni ſuo iure
priuari potuit per prædicta, multò fortius debuit
poſſe priuari,cum conuentiones expreſſas non ob
8 ſeruauerit, licet enim alias † taciti, & expreſſi ea-
dem ſit uirtus vulgata.l.cum quid.ff.ſi cer.pet.Sic-
que & ſi dictas promiſſiones pdictus emphyteota
non feciſſet,tamen ex natura cõtractus obligatus
fuiſſet rem in emphyteoſim acceptam meliorare
l.1.& 2.& ibi late Iaſ.C.de iu.emphy.nihilominus
expreſſa illa promiſſio præcipuè iurata,multò for
tius operari debet.arg.l.nonnunquam,de cond.&
demon.& l.expreſſa,de reg.iur.præſertim cum in
illa promiſſione multa continerentur, ad quæ fa-
ciendum forſan ex natura contractus dictus em-
9 phytheota obligatus non fuiſſet. Et ſic † à natura
contractus emphyteotici ad expreſſam promiſſio
nem à fortiori argumentatur quoque Bald. in l.ſi
quis & in l.fi.C.locat.& in l.fructus,ubi etiã Imol.
ff ſol.matr.Et hinc dixit Imo.in c.propter ſterilita
10 tem, col.20.extra loca.quod emphyteota † con-
traueniens, & non adimplens pacta poteſt expel-
li, & cadit á iure emphyteotico. Et plurimum
11 † pacta operari in contractibus emphyteoticis tra
dit Ferrat.in caut.20.per tex.in l.2.C.de iu. emph.
ubi dat cautelam, ꝙ in dictis contractib. ſemper
pacta inſerantur,quia plus operabunt vltra naturã
contractus.faciunt etiã tradita à Bero.conſil.107.
nume.5.lib.1.

Ex pacto igitur, & promiſſione tenebatur di-
ctus emphyteota dictas conuentiones obſeruare,
& adimplere,quod cum non fecerit, licite potuit
omni ſuo iure priuari,ne alias dictum pactum elu
ſorium redderetur, prout in terminis tradit Ce-
phal.conſil.256.nu.17.lib.2. Et cõprobatur ex tra
ditis ad Emilian.Ferrarienſ.conſi.83.nu.13.vbi vo
12 luit, ꝙ emphyteota etiam priuatus † ſi non ob-
ſeruat ꝙ promiſit,precipue cum iuramento(vt in
caſu præſenti)poſſit ſuo iure priuari Et illud præ-
cipue propter dictum iuramentum.iuxta l.ſi quis
maior.C.de tranſ.cuius legis uirtute contraueniẽs
& non adimplens promiſſiones iuratas omni iu-
13 re priuatur,quod procedit,& diſpoſitio † d.l.hẽt
locum etiam in emphyteota, ut dicit d.conſil.83.
Emilian.& ſequit Natt.d.conſi.481.nu.10. & Ca-
gno.in d.l.ſi quis maior.nu.51.& Port. Imo. lib.2.
concluſ.10 ampliat.19 & Bero.conſi. 119.col.pe.
& fin.lib.1.& conſil.125. nu.8.eod.lib.& ante eos
Rip.c.2.nu.20.de reſcrip.vbi loquunt in caſu,quo
Emphyteota promiſerit canonem ſoluere infra
14 certum,& limitatũ tempus cum iuramento,† ꝙ
ſi non facit, priuatur omni ſuo iure propter dictũ
iuramentum non expectato aliter biennio in ec-
cleſiaſticis,nec triennio in priuatis, prout alias ex
natura cõtractus de iure expectari debet,vt de ec-
cleſiaſticis eſt text.in d.aut.qui rem.& in c. potuit
de locat.& de priuatis in l.2.C.de iur.Emphyt. qđ
tamen extenditur generaliter ad omnes ꝓmiſſio-
nes,vt dicit Emilia.d.conſi.83.& Apoſtil ad Alex.
15 in d.§.ſi fundum, imo alias in † materia caducita-
tis hæc tria æquiparantur,ſcilicet, ꝙ emphyteoſis
deterioretur ꝙ alienetur irrequiſito Domino, &
ꝙ per triennium,ſeu biennium reſpectiue debitus
canon non ſoluatur,ut tradit Ceph.conſi.139.nu.
15.lib.1.ex l.3.C.de iur.emph.& ex d.auth.qui rem
& idem dicit Bero.conſi.120.in princip.lib.1.

Nec omitto,quod attinet ad dictam deteriora-
16 tionem,quod † quando deterioratio contingeret
in modica quantitate, & emphyteota male uer-
ſari in re emphyteotica diceretur in modico tan
tum, tunc emphyteota non diceretur à iure ſuo
cadere,nec à contractu conductionis recederetur.
* Ita.n.dicunt omnes *communiter* in d.auth.qui rem
& Iaſ.in d.§.ſi fundum.nu.4.ver.iſtam communẽ.
Tiraquel.in tract.in reb.exig.quæſt.58. vbi quam-
plures allegat.& Menochi.in d.caſ.78 num.6.ver-
ſicul. tertio notabilem.vbi poſt Bald.& alios,dicit,
17 in caſu † hoc arbitrio iudicis relinqui quæ dica-
tur modica deterioratio, quod etiam ante eum
uoluit copioſiſſimus Tiraq.in l. ſi unquã. in verb.
omnia.nu.31. C. de reuocand. donat. Et quòd ex
modica deterioratione non detur in hoc caſu re-
ſciſſio contractus, mouentur omnes per text. in l.
ſcio.de in integr.reſtit. qui tex.eſt in ore omnium
ad pro-

18 ad probādum illud vulgare dictū † ꝙ de minimis
non curat prætor. Et cum hac opinione pertranſit
etiam Bal. in d.l. ædem. col. fin. C. locat. licet Natt.
19 d. conſil. 481. nu. 10. conetur tenere † ꝙ etiam ob
modicam deteriorationem in iſtis terminis dictus
contractus reſcindatur, & Emphyteota à iure ſuo
cadat, præſertim ob promiſſionem iuratam, &
mouetur per text. in d.l. ſiquis maior, cuius diſpo-
ſitio etiam in minima contrauentione verifica-
tur, ut ipſe dicit, & multis modis ibi reſpondet ad
tex. in d.l. ſcio. Quod ſi eſſet verum multum caſui
noſtro inſeruiret propter ſupradictas promiſſio-
nes. De quo tamen dubio propter ea quę ſupradi
cti Doctores circa iudicis arbitrium tradiderunt,
generaliter loquendo, ſed quia de hoc non cade-
bat dubitatio, cum deterioratio fuerit in maxima
quantitate, & vinea fuerit deſiccata, ideo nō inſto,
Et quod dictum eſt de modica deterioratione,
poteſt exemplificari vltra ea, quæ dicit Menochi.
20 vbi ſupra (vt † circa iſtud etiam iudicis arbitrium
verſetur) puta ſi colonus, ſiue conductor per vnā
vicem uineam non ligonizaſſet, uel non araret ꝓ
viribus fundum, ſiue foſſata non emundaret, ex
quibus fundus propterea non redderetur inutilis
pro multis annis, nec infructuoſus, ut declarant
Alex. Iaſ. & alij in d. §. ſi fundum, & conſequenter
ex iſtis non poſſet à locatione recedi, quod etiam
tradit, & ſequitur Iaſ. in d.l. 2. nu. 98. C. de iur. em-
21 phyt. ideoq; † tria copulatiue dicunt doctores re-
quiri ad hoc ut emphyteota, & quilibet alius con-
ductor, ſeu vſufructuarius poſſit, expelli, & iure
ſuo priuari, ut tradit Bal. Iaſ. Dec. & alij in d. aut. q
rem, & Iaſ. in d.l. 2. num. 98. & Menoch. vbi ſupra
nu. 6. & ante eum Doct. in d. §. ſi fundum. nempe,
quòd ſit deterioratio notabilis quantitatis, quæ iu
dicis arbitrio relinquitur, ut ſupra. Secundò, quòd
ſit deterioratio ad perpetuam deteriorationem
fundi, nō circa ea quę ſpectant ad curam fructuū,
& ſic iſta deterioratio debet reſpicere proprieta-
tem, cuius non eſt dominus Emphyteota, ſeu cō-
ductor, non autem ad fructus, quorum ipſi ſunt
22 domini, etiam dilapidando. ideoque † ſi Emphy-
teota, aut conductor, ſeu quilibet alius vſufructua
rius non colit ſolicitè agrum, ideo quod deterior
efficiatur quoad fructuum perceptionem, pro-
pter hoc expelli non poterit, quia ipſe eſt domi-
nus fructuum, & ad ipſum ſpectat damnum: ſe-
23 cus † tamen eſſet in Vinea, quia ſi vineæ non pu-
tarentur, uel per longum tempus non cultiuaren-
tur, deſiccarentur, & in perpetuum deteriorarentur,
ut poſt Bald. tradit Iaſ. in d.l. 2. nu. 98. & ideo
non eſt mirum ſi Emphyteota ad longum tem-
pus poteſt expelli ob nō culturam, uel ob non pu-
tationem vineæ, ut dicebat Iaſ. ubi ſupra, quia hu-
iuſmodi deterioratio non tantum præiudicat Em
phyteotæ quoad fructus. verum etiam affert per-
petuum pręiudicium domino directo, ſicut idem
dicitur de inciſione arborum fructiferarum, & de
domus dirutione, quæ à pari procedunt in hac ma
teria, ut declarat Apoſtilla ad Alex in d. §. ſi fun-
dum. Tertiò & vltimo requiritur, quòd dolo ma-
lo aut lata vel leui culpa ipſius Emphyteotę iſta
deterioratio cauſata fuerit, non autem culpa leuiſ-
ſima de qua ipſe non tenetur, l. ſi vt certo. §. nunc
videndum. eſt. ff. commod. & tradit Rolan. conſ.
49. nu. 22. lib. 2.
24 Et licet † ob modicam illam inculturam, & de-
teriorationem eius culpa cauſatam emphyteota,
ſeu conductor ad longum tempus expelli nō poſ-
ſit, in alijs tamen conductionibus non ad longum,
vt ſupra, tenebitur domino directo ad intereſſe,
ut not. in l. ſi in lege. §. colonus. ff. locat. & in l. quę-
ro §. inter locatorem. eod. tit. & tradit Rui. conſi.
58. libr. 1. & Plot. in l. ſi quando. nu. 190. C. vnd. vi.
vbi dicit propterea poſſe in litem iurari contra
prædictos, præcipue quando promiſerunt bene
colere agros, & uineas, & ſimilia facere, quia ſi nō
bene colunt tenentur ad intereſſe, ut ibi; & ſubdit
25 poſt Alex. conſi. 129. lib. 2 quòd † colonus proba-
re tunc debebit agros, & uineas fuiſſe bene cultas,
non aut dominus probare tenebitur non fuiſſe be-
ne cultas.
Cum itaque dictus magiſter Baptiſta non ſo-
lum debito tempore in parte non cultiuauerit di-
ctas terras, neque quantitatem promiſſam uineæ
plantauerit, iuxta conuentionem prædictam, ſed
in totum dictas terras ad ſterilitatem, & aridita-
tem reduxerit, uineamq; deſiccatam reddiderit,
prout iſta omnia in proceſſu per teſtes optime ꝓ-
babantur, clare conſtabat propterea omnino di-
ci poſſe, ipſum in dicta re conducta, & in emphy-
teoſim accepta male fuiſſe verſatum, & nō in mo-
dico, ſed in toto, ut ſupra, Et conſequenter licitè
dicti Agentes petierunt ipſum dicta locatione, &
omni ſuo iure priuari, & ſic iure meritò fuerunt
per me ad prædicta condemnati, vt ſupra dictum
fuit.

Ioſ. Ludo. And.

Deciſio XXIII.

SVMMARIVM.

1 *Pro legato conſequendo executiue agi non poteſt, declara vt infra nu. 9. & ſeq.*
2 *Ex teſto regulariter non poteſt agi executiue, quemadmodum nec ex alijs inſtrumentis, declara ut infra.*
3 *Legatarius pro conſequēdo legato tribus actionibus experiri poteſt.*
4 *Remedium l. fi. C. de edic. D. Adr. tol. non competit legatarijs, ſed hæredibus ſcriptis tantum, in totum, ſiue in parte.*
5 *Legatarius non dicitur propriè hæres.*
6 *Teſtamenti inſtrumentum tunc habet executionem paratam, quando nullus adeſt contradictor.*
7 *In legatis fit ſtricta interpretatio fauore hæredis.*
8 *Lex præſumit teſtatorem minus voluiſſe grauare hæredem quam ſit poſſibile.*
9 *Pro conſequendo legato poteſt agi executiue.*

10 *Alex.*

10 *Alex. ſibi contrarius in hoc articulo.*
11 *Dec. ſibi contrarius in hoc articulo.*
12 *Pro conſequendo legato poteſt agi coram quocumque iudice etiam eccleſiaſtico.*
13 *Legata conſequi poſſunt per interlocutoriam iudicis.*
14 *Legatarijs multum tribuit imperator ad hoc ut quam celerrime ſuum legatum conſequi poßint.*
15 *Remedia plura cui competunt, ſi alterum elegerit, nō eſt ei neceſſitati ad ſcribendum.*
16 *Sententia quandoque profertur in ſummarijs, & executiuis.*
17 *Hæres plures habet actiones pro hæreditate conſequenda, & quam voluerit poterit intentare.*
18 *Noſtra intereſt habere plures actiones.*
19 *Legatario ex eo non competit Remed. l. fin. C. de edic. D. Adr. tol. quia ſemper adeſt certus contradictor, ſcilicet hæres.*
20 *Legatis nummis exiguiores debentur.*
21 *Legato fundo Corneliano, cum duo eſſent fundi illius nominis, de minori, & exiguiori intelligitur.*
22 *Quod contra legatarium fiat ſtricta interpretatio, nō ſemper hoc eſt abſolute intelligendum.*
23 *Pro legato conſequendo quando executiue agi poßit.*
24 *Intentans remed. l. fin. C. de edic. D. Adr. tol. executiue agere poteſt.*
25 *Fallit quando adeſt legitimus contradictor.*
26 *Specialitas in vno caſu, arguit ius com. eſſe in contrariū.*
27 *Incluſio vnius eſt excluſio alterius.*
28 *Actor in dubio cenſetur intentaſſe remed. quòd magis expedit.*
29 *Legatarijs non competit remed. d. l. fin. quia adeſt hæres qui eſt ſemper legitimus contradictor, & eſt commu. opinio.*
30 *Legatarius executiue agere poteſt, intentando aliud remedium quam d. l. fin. & nouiſſime hic concordantur opiniones.*
31 *Statuto Peruſino permittitur poſſe agi executiue pro legato conſequendo.*
32 *Legari poteſt non ſolum res propria, ſed etiam aliena.*
33 *Ignorantia non præſumitur in facto proprio.*
34 *Legatum rei alienæ non præiudicat vero domino, niſi dominus conſentiat.*
35 *Legatum valet in præiudicium hæredis.*
36 *Legatarius probare dēt teſtatorē ſciuiſſe rem alienam eſſe, hic tamē latißime explicatur quomodo procedat.*
37 *Legatum rei propriæ valet.*
38 *Ius redimendi cōpetens teſtatori, tranſmittit̄ hæredibus.*
39 *Per ſtipulationē factam à teſtatore acquirit̄ ius hǣdibus.*
40 *Voluntas teſtatoris ſeruatur pro lege.*
41 *Aequalitas eſt ſeruanda inter filios.*
42 *Melioramentorum extimatio debetur, quando probantur, & nume. 43.*

A R G V M E N T V M.

¶Pro legato conſequendo, quando, & quomodo agi poßit executiue, nouis diſtinctionib. & declarationibus hic demonſtratur, opinionesq; repugnantes mirifice conciliantur.

DOMINA Clementia q. Auguſtini Bernardini de Peruſio egit via executiua cōtra Monaldū, & Guerrerium eius fratres pro conſequendo legato cuiuſdam partis domus cum Grutta ſibi legatę in teſtamēto d. Angelæ communis matris, & pro alijs rebus ſibi legatis in dicto teſtamento. Quod teſtamentum ꝓductum fuit. Et inſuper fuerunt examinati multi teſtes, ſuper quibuſdam aſſertis melioramentis quæ dicti conuenti feciſſe dicebāt in dicta re legata: Ac etiam productum fuit quoddam inſtrumentum, in quo apparebat duobus annis antea prædictam Teſtatricem obligaſſe, & uendidiſſe, dictam Gruttam, ſiue cellarium cum pacto redimendi, quod tempus redimendi non erat adhuc defluxum.

De duobus dubitari contigit, Primò, an recte dicta domina Clementia egerit via executiua pro conſequendo dicto legato: deinde an intelligantur tacitè grauati hęredes ad redimēdum dictum Cellarium, ſiue Gruttam, cum non eſſet elapſum tempus redimendi, an verò teſtatrix cenſeatur legaſſe dictæ dominæ Clementiæ ius redimendi dictam domum.

Quod attinet ad primum, varie locuti ſunt doctores, an pro conſequendo legato legatarius executiuè potius, an verò ordinario iudicio agere debeat. Namque Alex. in l. ſi cum dotem §. eo autem tempore. nu. 60. verſ. quartò limita ff. ſol. ma-
1 trimonio dixit† nequaquam legatarium executiue agere poſſe pro legato conſequendo. Idem repetijt idem Alex. in l. ait prætor. §. 1. nume. 5. verſ. ſed aduertendum eſt. C. de edict. diu. Adr. toll. & ſequuti ſunt ex modernioribus Zucchar. in d. l. fi. nu. 136. ver. hanc nihilominus. & Menoch. in trac. de adipiſcend. poſſ. in remed. 4. nu. 694. verſ. hoc etiam intelligit.

Qui moueri in effectu videntur. 1. per text. in l. ait prætor §. 1. alias. §. ſi iudex. de re iudica. ibi condemnet. Nanque ibi actum fuit ex teſtamento, & ex codicillis, & nihilominus iudex ſententiam protulit, quemadmodū ex dicto verbo condemnet, præſupponitur. ergo inferunt iſti ex teſtamento non poſſe agi executiuè: quaſi quòd ſententiæ prolatio inferat neceſſario actum fuiſſe non exe-
2 cutiue, ſed ordinario iudicio. Sic igitur † ex teſtamento non poteſt agi executiuè, quemadmodum regulariter verum eſſe dicunt in omnibus etiam alijs inſtrumentis ex text. l. minor 25. annis cui fideicommiſſum. de mino. in prin.

Secundo ex relatorum ſententia, qui fruſtra
3 prouiſum eſſet legatario, ꝙ † tribus actionibus pro ꝯſequendo legato agere poſſit, nempe actione perſonali, ſiue rei vēdicatione, actione ex teſta
* mento, & actione hypothecaria, vt tradunt * communiter doctor. in l. 1. de leg. 1. ex l. cum filius. §.

varijs.

varijs.de leg. 2. & l. 1. C. communia de leg. ſi execu tiue rem legatam conſequi poſſet, ut dicebat Menoch. in ſupradicto loco ex intentione aliorum.
4 Tertio, † quia remedium. l. fin. C. de edict. di. Adr. toll. non competit legatario, ſed hæredi tantum
5 ſcripto, in totum, uel in parte †, & legatarius non poteſt dici, propriè hæres. l. id tēpus. de uſuc. Quattò,
6 quia † inſtrumentum teſtamenti tunc demum paratam habet executionem, quando nullus adeſt contradictor, ut dicunt Bart. Bald. Caſtr. Alex. Iaſ. Dec. Zuccard. & alij communiter in d. l. fi. ſed in legato ſemper adeſt contradictor. ſ. hæres, ideo legatum paratam non poterit habere executionem.
7 Quintò, & ultimo † quia in legatis ſtricta fit interpretatio fauore hæredis. l. nummis de leg. 3. l. apud Iulianum. §. ſcio, & l. ſi ita ſit ſcriptum. in fi. de leg.
8 1. cum ſimilib. propterea † lex præſumit teſtatorē minus uoluiſſe grauare hæredem quàm ſit poſſibi le. l. vnum ex familia. §. ſi rem, de legat. 2. ideo non eſt dicendum legatarium executiue agere poſſe, ne alias ei conceſſum uideatur magis poſſe grauare hæredem, quàm leges permittere uoluerint, & iſta ſunt in effectu ea, ex quibus prædicti doct. mouentur ad hanc opinionem amplectendam.

Contraria tamen opinio mihi verior ſemper,
9 & æquior uiſa fuit, quòd imo † pro conſequendo legato uia executiua agi optime poſſit, prout veriorem quoq; eam ſequēdo dixit Ang. in §. illud,
10 num. 57. Aut. de hære. & Falci. Alex. † ſibi contrarius in ſupra allegata. l. fin. nu. 3. verſicu. alium ponit. C de edict. di. Adr. toll. & ibi Iaſ. in 5. not. num. 6. ver. tertius notabilis. ubi hoc notat pro ſingulari & dicit menti eſſe tenendum, tanquam quotidianum. idem Iaſ. in l. pactum inter heredem, nume.
11 7. de pact. Dec. ſibi † contrarius in l. in teſtamentis num. 6. ibidemque Cagn. num. 9. de reg. iur. Alcia. in l. pecuniæ uerbum. §. actionis, num. 10. de verb. ſig. Socin. ſenior conſil. 103. in princip. libro tertio. Natt. conſ. 206. numero quarto. lib primo & conſ.
12 626. numer. 25. libr. 3. ubi etiam dicit, quòd † pro conſequendo legato agi poteſt quoque coram iudice eccleſiaſtico, fauore ultimarum uoluntatum quamuis laicus conueniretur. Duen. etiam hanc partem ſecutus eſt in regul. 15. lim ta. 2. poſt alios, quos allegat.

Cuius quidem opinionis fundamentum præcipue eſt in text. in d. §. illud. uerſi. initium autem. iuxta gloſſ. ibi, in verſicul. decreto, ubi dicitur,
13 quòd † legata conſequi poſſunt per interlocutoriam iudicis, præcipiendo per ſe, vel mediante nuncio, quòd hæres ſatisfacere debeat legatario, & non reper tur alibi hæc deciſio, ut dicit Iaſ. in l. final. præallegata, numero ſexto. C. de edict. diui Adria. toll. & in dicta. l. pactum inter hæredem, numero ſeptimo. ff. de pact. & propterea nullus alius requiritur libellus, ſed, ut dicit Iaſ. in dicta l. fina. ſub dicto numero ſexto. & Alexand. d. §. eo autem tempore, verſicu. quarto limita. licet poſtea contrarium teneat, & male, impetrato præcepto contra hęredem exequi poterit niſi hęres ſoluat quibus ſtantibus nulla videri poteſt dubitatio, quando executiue pro legato conſequendo poſſit agitari. Vt enim colligitur ex verbis d. §. illud: multum tribuet Imper. legatario ad hoc, ut quàm celerrime ſuum legatum conſequi poſſit.
14 Nec aduerſatur † text. in d. §. ſi iudex. quandoquidem & ſi ſententia ibi fuerit prolata in actione ex teſtamento intentata. Ex quo etiam pręſumeretur ordinario iudicio fuiſſe actitatum, non tamen ſequitur, quòd ſi legatarius uoluerit, executiue agere non poſſit, ut recte etiam animaduertit. Zucchar. in dicta l. final. numero centeſimo. trigeſimo ſexto. verſiculo in contrarium etiam.
15 Nanque agens, † cui plura competunt remedia, ſi uoluntarie vnum ex illis uoluit intentare, non eſt illud ei neceſſitati ad ſcribendum. argument. l. non quicquid. de iudi. cum ſimilibus. Propterea ultra alios dici etiam poteſt, quòd & ſi in dicto. §. ſi iudex. lata fuerit ſententia in caſu quo ex teſtamento, & codicillis agebatur pro relictis meis, non ſequitur ex eo ordinario iudicio fuiſſe agita-
16 tum, † quia etiam in ſummarijs, & executiuis quandoque ſententia profertur, quando ſcilicet pars aduerſa actori contradiceret, cum iudicis declaratio, & interlocutio ſaltem neceſſario requiratur, ut in terminis dicit glo. in dicto §. illud, in verb. decreto, & adnotauit Lanfranc. in clemen. ſæpe. in uerb. ſummarie, colum. nona. de verb. ſignifica.

Ad ſecundum, dicebam, non ſequi fruſtratoria eſſe remedia illarum trium actionum pro legatis
17 introducta ſi executiuè agatur, † quia etiam hæres plures habet actiones pro hæreditate conſequenda, & illius quoque poſſeſſione adeunda, ſcilicet petitionem hæreditatis, interdictum quorum bonorum, remedium l. fina. C. de edict. diu. Adria. toll. & ſimilia, ut ſuis locis tradunt *communiter*
* doctores, & nihilominus nullum illorum dicitur ſuperfluum, imò quodcunque uoluerit, & quod magis ſibi expediet, hæres intentare poterit, iuxta not. in l. fina. §. ſin autem hoc aliquis. C. de iur. deliber. Et hoc eſt fauorabile ipſius legatarij,
18 & hæredibus, cum † noſtra interſit plures habere actiones. l. cum filius. §. varijs. de legatis ſecundo. & tradit Alexand. conſil. 208. numero ſecundo. in fin. libro ſeptimo. præterea dicere etiam poſſumus quòd & ſi legatarius dictas tres habeat actiones, & illis, ſeu altera earum utatur, non tamen propterea vetabitur, quin illas intentando executiue agere poſſit, ad hoc ut celerius conſequi poſſit rem legatam.

Ad tertium patet reſponſio, quia & ſi legatario non competat remedium d. l. fina. non tamen ſequitur quin ex capite aliarum actionum ſibi competentium, ut ſupra executiue agere poſſit, ut ſuperius quoque dicebamus, & infra clarius explicabitur.

Ad quartum reſpondetur prout etiam ſupra reſponſum

19 reſponſum fuit, quòd † licet non competat lega-
tario dictum remedium.d.l.fin. propter contradi-
ctorem, quia ſemper adeſt hæres qui contradicit,
tamen ex alijs actionibus agere poterit executiuè,
ut ſupra.

Ad vltimum ego reſpondebam, quòd ut fiat
ſtricta interpretatio contra legatarium fauore hæ-
redis, ut dicebatur, illud procedit quo ad interpre-
tandum coniecturatam, & præſumptam mentem
teſtatoris. ut dictis allegatis legibus, & alijs ſimili-
20 bus adnotatur. † legatis enim nummis exiguiores
21 tñ debeantur ut d. l. nummis. † & legato fundo
Corneliano, cum duo eſſent fundi eiuſdem nomi-
nis, minorem legatum eſſe iudicatur, ut dicitur in
d. §. ſcio, & in omnibus ſimilibus, in quibus de mē
te teſtatoris dubitatur dicta regula procedit, ꝙ ſtri
cta fiat interpretatio contra legatarium, non autē
ſequitur ꝙ propterea legatarius executiue agere
nō poſſit pro conſequendo legato, licet minimo,
cuius nulla eſt difficultas circa illius interpretatio-
nem, quando ſcilicet clarum eſt quid in legato cō
tineat. Diuerſi enim ſatis ſunt termini, ꝙ quis ver-
ſetur circa teſtatoris volūtatem declarandam, &
quòd verſetur circa dictam teſtatoris voluntatem
iam declaratam, claram, & expreſſam exequen-
dā, ut ſatis patet. Vnde ſuccedit regula. l. Papinia-
nus exuli. de minoribus. & l. fin. de calumniatorib.
22 cum ſimil. ꝙ ex diuerſis non fiat illatio. † Præterea
an contra legatarium ſtricta, an vero lata debeat
fieri interpretatio, non ita clare eſt expeditū apud
Docto. præcipuè quando circa teſtatoris uolunta-
tem, & verba per eum prolata in teſtamento, nul-
la cadit ambiguitas. ut in caſu præſenti nulla peni-
tus dubietas circa iſta occurrebat, quia tunc ma-
* gis *communiter* * concluditur fauore legatarij et iā
contra hæredem latam debere fieri interpretatio-
nem, ut declarat Nat. poſt alios, quos allegat d. cō-
ſil. 626 nu. 21. & Cagno d. l. in teſtamentis, nume.
3. verſi. ſed huiuſmodi, de reg. iur. Propterea magis
premiſſa argumentationis ſpecies noſtram opin.
confirmabit, quam eam quicquam elidat.

Ad id quod dicebatur præſumendum eſſe teſta
torē minus grauare hæredem quàm ſit poſſibile,
reſpondebam, & hæc eſt noua reſponſio à docto-
ribus non excogitata inquātum attinet ad caſum
propoſitum, minus grauatum reddi hæredem, ſi
executiue agatur, quàm ſi ordinario iudicio proce
datur, præcipue quando mens teſtatoris circa lega
tum clara reperitur, quia minus fatigabitur legata
rius in expenſis litis, & conſequenter minores ei
ſumptus reficiet ipſe hæres, iux. l. eum, quem teme
re, de iud. & l. properandum. §. ſin autem alterutra
cum materia. C. eod tit. Et ſic ex iſtis ſatis defenſa-
ta videtur opinio, quam ego in propoſito caſu, uti
veriorem, & communiorem ſequutus fui, quòd
23 † pro legato conſequendo executiue agi quàm
optimè poſſit.

Ad tollendum autem omnem difficultatem,
& ad clariorem iſtius concluſionis deciſionem, in-
fraſcriptam diſtinctionem excogitabam, qua ſtan
te, omnes controuerſiæ, & doctorum contrarieta-
tes, quo ad hanc materiam concordatæ uidebun-
tur, amplectendo generaliter, ſed ſuccincte, quan
do teſtamentum tam quo ad heredem, quàm quo
ad legatarium, executionem habeat paratam.

Aut enim quærimus, an teſtamentum execu-
tionem habeat paratam quo ad heredem, aut quo
ad legatarium. Si ſumus in hærede, & tunc, aut hæ
res vult intentare remedium d. l. fin. C. de edic. di.
Adr. toll. aut dictum remedium non vult intenta-
re, aut eſt dubium, an uelit, uel nolit intentare. Pri-
24 mò † caſu, quando hæres uult intentare dictum
* remedium. d. l. fin. tunc omnes *communiori* * calcu
lo abſque ulla contradictione concludunt, heredē
executiue agere poſſe, ꝑcipue quando nullus adeſt
legitimus contradictor, ut omnes communiter tā
antiquiores, quàm recentiores aſſeuerant in d. l. fi.
& tradit Ang. in l. cum antea, col. 1. C. de arbitr. &
ſequitur Menoch. in d. 4 remed. adipiſcen. poſſ. nu
me. 693. Secundò caſu quādo dictum remedium
non uult intentare, ut quia non poteſt cum adſit
cōtradictor legitimus, ut ſupra, vel quia non vult
25 propter aliud, † tunc executiuè agere non poterit
regulariter de iure communi, ut innuit poſt Bald.
Menoch. d. quarto remed. d. nu. 693. & omnes ſu-
pracitati in ſupradictis locis, nam omnes dicunt
26 † ſpeciale eſſe in remedio d. l. fi. ꝙ hæres executiue
agere poſſit, ergo præſupponitur ius commune
eſſe in cōtrarium in alijs caſibus. l. ius ſingulare. &
l. quod uero contra. de legib. & facit regul. l. cum
prætor. de iud. & l. maritus. C. de procurat. quòd
27 † incluſio unius eſt alterius excluſio. Si enim uo-
lunt in d. remedio agi ſolum poſſe executiue, ergo
alia remedia excluſerunt, cum de iure communi
paratam minime habeant executionem, ut dicūt
doctor. in d. l fin. & Alex. in d. §. ſi iudex, & in d. l.
pactum inter hæredem, & Cagnol. in d. l. in teſta-
mentis. Tertiò caſu quando eſt dubium quodnam
remedium hæres intentare uoluerit, ut quia uerbis
expreſſis illud non manifeſtauerit, prout expreſſe
manifeſtare, & exprimere non tenetur, ut uolunt
* *communiter* * Doct. in l. edita. C. de eden. poſt Azo.
28 in ſumm. C. eod. tit. tunc † utiq; cenſebitur inten-
tatum remedium illud. quod actori magis profi-
cuum, & utile judicabitur, præcipue quando ver-
ba cōclusionis ſuæ intentioni poterunt inſeruire,
ut per Deci. conſ. 57. col. 1. poſt Bar. & Ant. de But.
ut ibi, & per Natt. d. conſi. 206. nume. 5. & l. ſi quis
intentione ambigua. de iudi.

Si autem loquimur in legatario, ut in caſu præ-
ſenti. Aut quærimus an legatarius executiue agere
poſſit, quia intentauit remedium dictæ l. fi. Et tūc
* *communiter* * concluditur legatario † dictum reme
29 dium non competere, quia illud competit ubi nō
adeſt legitimus contradictor, qui eſt hæres, ut ſu-
pra dicebamus, propterea in hoc caſu legatarius
multo minus executiue poterit, cum ceſſet princi-
pale fundamentum, propter quod executiue con-
ceditur

ceditur agi poſſe, ceſſare ergo etiam debebit eius
effectus.l.generaliter.C.de epiſ.& cleri.l.adigere,
§.quamuis.de iur.patr.l.qui cum hęrede.de actio.
& oblig. cum vulga. Et ita hoc remedium legata-
rio non competere communiter tradunt Docto.
in d.l.fina.& Menochi.vbi ſupra,& Alex.in d.§.ſi
iudex, & Iaſ.in d.l.pactum inter hæredē.ſupra al-
legata,& Zucchar.in d.l.fin.nu.136.verſ. hanc ni-
hilominus.vbi poſt Cyn.ibid.nu.12.dicit ita *com-
muniter* obſeruari & teneri.

Aut quærimus an extra dictum remedium le-
gatarius executiue agere poſſit, intentando alias
actiones executiuè ſibi competentes, de quibus ſu
30 prà, & tunc † dicendum eſt omnino legatarium
executiue agere poſſe. Et ita procedunt tradita in
ſupralleg ato.§.illud,in Aut.de hęre.& Falc.& tra
dita per Doct.ſupra pro hac opinione allegatos,
ut loquantur extra dictum remedium;qui autem
contrariam partem tenuerunt locuti ſunt quo ad
dictum remedium. d.l.fina. quod legatario non
competit per prædicta. Et ita nouiſſimè concor-
dando Docto. & eorum opiniones, nulla contra-
rietas apparebit, Et quia in caſu propoſito non
erat intentatum dictum remedium.d.l.fi.ſed exe-
cutiue competenti actione ad illud agebatur, pro-
pterea dicebam rectè ipſum executiuè agere po-
tuiſſe.

Accedat quòd pro cōfirmatione huius meæ o-
pinionis omnem tollebat difficultatē diſpoſitio
31 † ſtatutorum ciuitatis Peruſij ſub rubr. 29. de exe-
cut.inſtru.lib.2.ciuilium, vbi conceditur facultas
legatario executiuè rem legatam conſequi poſſe,
imo diſponitur omnia inſtrumenta, & teſtamen-
ta, & codicillos executionem habere paratam,
quod regulariter, quo ad inſtrumenta, de iure
communi contrarium diſponitur, & talia ſtatuta
32 † ſunt contra ius commune ut not. in l. minor.
25.annis cui fideicommiſſum. ibi, ad initium no-
uæ petitionis redegerat.de minor. qui text. eſt ad
hoc ſingularis, & melior de iure, ut inquit Iaſ. in
d.l.fi.nu.6.& Cagn.in d.l.in teſtamentis.nu.7. vbi
dicit didiciſſe d.tex.a Iaſ.viua uoce dū eius ſchola-
* ris eſſet. Nihilominus omnes *communiter* * tradūt
in locis ſuperius allegatis, ꝙ ſtante ſimili ſtatuto
dicta inſtrumenta, teſtamenta, & alia executionē
paratam habebunt, etiam quoad legata. Et ſic ex
ijs omnibus ſupradictis apparet rectè per me pro-
nunciatum fuiſſe dictum legatarium uia executi-
ua dictum legatum petijſſe, & eſt expeditum pri
mum dubium.

Circa ſecundum dubium non fuit admodum
inſiſtendum; Nam & ſi tempore teſtamenti pars
inferior dictæ domus, ut ſupra legatæ, vendita eſ-
ſet per teſtatricem cum pacto redimendi, ut dictū
fuit, nihilominus debetur legatum ipſi legatariæ,
hoc modo ſcilicet, quia, ſi non eſſet decurſum tē-
pus ſtatutum, & conuentum ad redimendum, te
neantur hæredes eorum ſumptibus redimere, &
liberam conſignare dictam partem domus ipſi le
gatarię, uel quatenus eſſet decurſum dictum tem-
pus, teneantur dicti hæredes præſtare æſtimatio-
nem dictæ rei legatę ipſimet legatariæ, iuxt. text.
§.non ſolum.cum materia, inſtitu. de leg. ubi di-
33 citur, quòd † non ſolum teſtator rem propriam,
ſed etiam alienam legare poteſt, & tale legatum
valet, præcipue quando probatur per legatarium,
quòd teſtator ſciebat dictam rem legatam eſſe
alienam, ut ibid.not.& tradit Angel.ibid. in prin.
quod in caſu noſtro per ſe ipſum probabatur, quia
teſtator met dictam rem effecit alienā, illam alie-
34 nando utſupra, unde in facto † proprio non erat
tolerabilis ignorantia.l.fin.in fin. ff. pro ſuo. cum
ſimil.prout in ijs terminis ita quoque argumenta-
tur Papienſ. in for.libel.pro leg. rei ſingul.in glo.
1. numero decimooctauo. Et idem, quod ſupra,
traditur etiam in l. cum alienam. C. de leg. & in
l.non dubium.§. 1. de legatis tertio. & per omnes
communiter poſt Barto.in l.prima. de legatis pri-
mo. quòd optimè etiam declarat Burigel. in l.
quod te. numero vigeſimotertio.ff.ſi certum pe-
ta. & Aret. in tracta. de teſtamen.glo 21. nume-
ro ſecundo.& Papien.in d.for.libel.pro leg. rei ſin
gula.in prima glo.numer. 17. verſicul. interdum
legat rem alienam, & Natt. conſil. 502. numero
20.libro tertio. & Bero. conſil. 47. in fin. libro ſe-
* cundo. in quibus locis * *communiter* concludunt
35 † quòd regulariter legatum rei alienæ non valet,
in præiudicium ſcilicet Domini rei legatæ, iuxta
capitu.filius; de teſtamen. niſi conſentiat ille, qui
dominus eſt dictæ rei legatæ, iuxta l. ſicut, §.ven-
ditionis.ff.quib. mod. pigno. vel hypothe. ſol. &
capitu. 1. in princip.de prohib. feud. alien. per Fe-
der.& hoc uoluit dicere Corn.conſil.155.colum.
1. verſicu. & quando legatur. libro tertio. & Ne
uiz conſi.71.numero quarto. vbi ſimpliciter dixe
runt legatum rei alienæ non ualere regulariter;
quia intelligendum eſt in præiudicium Domini
dictæ rei legatę, & ita ipſi etiam intellexerunt per
leges quas allegant, ad tradita per Bartol.in l. non
ſolum.§.liberationis verba, de liber.leg.ita etiam
dixit in rei alienæ legato Rol. conſil. 16. numero
44. libro tertio. Guald. in titul. de leg. caut. 32.
36 vbi poſtea declarat, & caut.37. † ſed in præiudi-
cium hæredis tale legatum valet, quia, & ſi rem
ipſam legatam præſtare non poſſit renuente do-
mino dictæ rei, utſupra, tenetur tamen illius rei
æſtimationem præſtare; imo ſi ſemel potuit eme-
re dictam rem ab ipſo domino iuſto precio, & nō
emit, non liberatur hæres præſtando æſtimationē
ſi poſtea dictus Dominus vendere recuſaret, ſed
tenebitur propter dictam ęſtimationem etiam ad
intereſſe, prout not.in l.qui concubinam. §. final.
iunct.glo. de legatis tertio. & tradit Aret in d.glo.
21. numero ſecundo.verſicu.& eſt aduertendum.
Quòd quidem legatum ſi erit factum extraneo
ita demum valebit, ſi teſtator ſciuerit dictam rem
37 fuiſſe alienam, † quod legatarius probare debet,
ſcilicet teſtatorem ſciuiſſe eſſe alienam. Si vero
dictum legatum factum erit coniunctæ perſonæ,
tunc ſiue teſtator ſciuerit, ſiue ignorauerit dictam

rem legatam eſſe alienam, tamen legatum valet,
& hæres (ſi non poteſt dictã rẽ tradere ut ſupra)
illius ęſtimationem pręſtare tenetur. Et ita proce
dunt tradita in d.l. cum alienam. & in d. §. non ſo-
lum, & in d.l. non dubium. §. j. & doctrinæ omniũ
ſupra allegatorum, præcipuè ex Natt. Angel. &
Bero. ubi ſupra, & ita eſt ueritas, ut concludit Be-
ro. ibid. & Rol. d. conſilio 16. numero trigeſimo-
octauo. Poteſt tamen etiam adijci diſtinctio Cor.
in d. conſi. 155. colum. prima. an ſcilicet legatum
rei alienæ factum coniunctæ perſonę ſit alterius
pariter coniuncti dicto teſtatori, qui ſit dominus
dictæ rei, ut puta, ſi legauerit rem vnius fratris al-
teri fratri ipſius, quia tunc eſt dubium, an dictum
legatum valeat, etiam quòd ſit factum coniun-
ctæ perſonę quando teſtator ignorauerit eſſe alie
nam, propter regulam. l. ſed & milites. in prin-
cip. de excuſ. tuto. & l. final. §. exceptio. de his,
qui potior. in pigno. habe. quòd ſcilicet priuile-
giatus non vtitur priuilegio contra æque priui
legiatum, de cuius tamen dicti veritate viden-
dus eſt Corn. ibid. colum. 1. & colum. fina. cum
non principaliter pertineat ad caſum iſtum.

Stat ergo concluſio, quòd legatum rei alienæ
licet regulariter non ualeat in pręiudicium Domi
ni rei legatæ, valet tamen in præiudicium hære-
dis, ut ipſe dictam rem emere teneatur, ſi poterit,
uel legatario tradere ęſtimationem dictæ rei.

Et quemadmodum legatum rei alienæ, ut ſu-
pra intelligendo, valet, & tenet, ita etiam valet
38 † legatum rei proprię teſtatoris alteri obligatæ, ut
contigit in caſu noſtro, hoc modo intelligen-
do, quòd hęres cogatur dictam rem liberare ex
manibus creditoris, & eam luere, & dare legata-
rio. ita enim traditur in l. prædia. C. de fideicom-
miſ. & in l. ſi res obligata. de leg. in l. licet. de dot.
præleg. & tradunt Aret. in d. glo. 21. numero ſe-
cundo. verſicu. ſi autem legatur res, & Papienſ. in
d. glo. 1. numero 18. verſicul. interdum legat rem
propriam: in quibus locis quædam dantur diſtin
ctiones, quæ cum ad caſum iſtum non pertineãt,
breuitatis cauſa conſultò omittere volui, illud ſo
lum adijciendo, quòd legataria in præſenti caſu
erat filia teſtatoris, & conſequenter coniuncta
perſona, ut ſupra dictum fuit, & dicta res legata
obligata fuit ante teſtamentum, ut in facto præ-
ſupponebatur. Quæ erunt aduertenda pro ijs, quę
tradit Papienſ. loco nuperrime citato ex legibus
præallegatis, quia iſta omnia comprobant validi-
tatem dicti legati.

Cum itaq; in caſu præmiſſo fuiſſet legata dicta
res, quæ erat obligata, & pignori quodammodo
data cum pacto redimendi, & tempus non eſſet ef
fluxum, hæres omnino erat cogendus ad luen-
dum, & redimendum dictam rem legatam, & le-
gatario tradere, per prædicta, ut in proprijs termi-
nis tradunt Aret. & Papienſ. ubi ſupra poſt alios
quos allegant.

Nec dicatur, quód cum tempore dicti legati,
ut ſupra facti, dicta res legata eſſet obligata, & pi-
gnori tradita, cenſeatur tantummodo eſſe lega-
tum ius in ſpe, quod habebat ipſa teſtatrix in vita
ſua, & ꝙ ius illud fuerit extinctum morte ipſius
Teſtatricis, iuxt. not. in l. ſeruum filij. in princip.
de legatis primo. quia falſum eſt, quòd illud ius
redimendi, quod competebat dictę teſtatrici fue
39 rit per eius mortem extinctum, † quia imò illud
ius tranſmittitur ad hæredes, ut poſt gl. 2. tradunt
Barto. Bald. & alij in l. 2. C. de pact. int. empto. &
uendito. & Bartol. & Iaſ. in l. ſi decem cum petie-
to. de verbo. obligatio. & Dec. conſi. 614. & conſ.
* 680. colum. fin. & *communiter* * teneri tradit Ca-
gno. in d. l. 2. in ſecunda quæſt. princ. nu. 43. Et po-
teſt illud ius legari, ut uirtualiter tradit idem Ca-
gno. ibid. in quæſt. 15. nu. 105. Quod fortius dicen-
dum eſt etiam in caſu propoſito, in quo dictum
ius fuit ſtipulatum per d. Teſtatricem pro ſe, &
eius hæredibus, vnde nemini dubium eſt, quòd
(durante dicto tempore ad reluendum) ius præ-
dictum dictis hęredibus competere dicatur etiam
poſt mortem teſtatoris, cum ſtipulando quis pro
40 ſe, & hæredibus, poſt mortem ſtipulatoris † eius
hæredibus dicatur acquiſita actio ex dicta ſtipu-
latione, ut declarant latè Rubeus, & alij poſt Bar-
tol. in l. Gallus. §. quidam recte. de liber. & poſthu.
& not. in l. ſi tibi decem. §. ſi pactus, de pact. Et
conſequenter cum in caſu iſto competat actio di-
ctis hæredibus dictæ Teſtatricis ad reluendum,
& redimendum dictam rem legatam, facilius il-
lam habere poterunt, & habitam legatariæ prædi-
41 ctę conſignare, iux. voluntatem Teſtatricis, † quę
inuiolabiliter, & pro lege ab hæredibus obſeruari
debet. l. j. C. de ſacr. ſanct. Eccleſ. in conditionibus
primum locum. in princ. de conditio. & demon-
ſtra. l. ſi pars, de inoffic. teſta. & c. fin. de re iudic. cũ
ſimilib. præcipuè in caſu præſenti, in quo agitur
inter filios teſtatricis, ꝙ pręſumendum eſt ipſam
42 feciſſe ratione † æqualitatis inter ipſos ſeruandæ
iux. l. cum pater. §. dulciſſimis. de lega. 2. & l. illud.
& l. ut liberis. C. de colla. & §. pe. Aut. de nup. Ideo
fortius dicere debemus dictũ legatũ valere, & hæ-
redes illud redimere debere, & dictæ legatariæ eo-
rum ſorori tradere, prout in terminis quoq; no-
ſtris uoluit Ruyn. ꝯcordantes allegans in ꝯſi. 212.
nu. 15. & ſeq. lib. j. ubi multum egregiè loquitur in
hac materia legati rei alienæ, & iuris quod quis ha
bet in aliqua re, prout erat caſus noſter.

Propterea ego ex prędictis motus ꝯdemnaui di
ctos hrdes, & declaraui eos teneri ad redimendũ
partem illam domus legatę cũ cellario ut ſupra,
& illam cũ dicto cellario dictę D. Clementię con
ſignandam eſſe per eoſdem Reſeruaui tamen ius
dictis hęredibus petendi aſſerta melioramenta fa
ctę in dicta parte domus legatę, quatenus ea legiti
mè liquidauerint, cum non eſſet probatum ſuper
qua parte domꝰ dicta melioramẽta facta fuerint,
ſi enim hoc probatum fuiſſet nulli dubium fuiſſet
43 aſſerta melioramenta †, ſeu illorum ęſtimatio-
nem debitam fuiſſe iuxta latè tradita à Cagno. d. l.
2. quęſt. 49. nu. 175. Aperui dictam ſententiam ſub
dic 24.

die 24. Maij. 1569. manu ſer Raynaldi de Rubeis not. Peruſ.

Ioſ. Ludouicus Aud.

Deciſio XXIIII.

SVMMARIVM.

1 *Factorum diuerſa ſpecies efficiunt, ut iudex non preciſe, ſed cum diſtinctione reſpondere debeat.*
2 *Melioramenta aut ſunt naturalia, aut induſtrialia, aut ciuilia, ſic & fructus.*
3 *Melioramenta naturalia quæ ſint.*
4 *Melioramenta cui acquirantur.*
5 *Melioramenta induſtrialia quæ ſint.*
6 *Melioramenta induſtrialia quotuplicia ſint.*
7 *Melioranti quando detur retentio donec ſibi ſatisfiat de melioramentis.*
8 *Melioratio quo caſu dicatur facta ad perpetuam vtilitatem. & nu. 10. & nu. 11.*
9 *Colonus quando deducat impenſas in foſſatis factas.*
12 *Melioramenta reſpicientia tantum commodum impendentis non deducuntur, ſed cum fructibus compenſantur.*
13 *Poſſeſſor nedum bonæ fidei, ſed etiam malæ fidei melioramenta, ſiue impenſas neceſſarias deducit.*
14 *Melioramenta utilia abſque ulla neceſſitate præcedente facta quando deducantur, & in hoc diſtinguitur, & numero 15.*
16 *Pactum factum inter dominum, & colonum quod finito tempore locationis melioramenta perderentur, & ipſi domino directi quærerentur, ualet, & meliorans non poteſt conſequi melioramenta, nec illorum æſtimationem.*
17 *Meliorans, & impendens quando poſſit auferre melioramenta vtilia per ſe facta.*
18 *Melioramenta per ferruminationem quæ dicantur, & an illa faciens deducere poſſit. & nu. 19.*
20 *Melioramenta fundo affixa, an, & quando deduci poſſint, diſtinguitur ex Bero.*
21 *Meliorationes uoluntariæ, ſiue voluptariæ quæ ſint, & quo caſu deduci poſſint.*
22 *Locator, vel dominus ſi haberet res voluptariè melioratas venales, & emptor vellet etiam emere dicta voluptaria melioramenta vna cum re principali, Dominus an teneatur ſoluere conductori æſtimationem eorum.*
23 *Melioramenta ciuilia, quæ ſint, & an ſolui debeant, & facienti competat retentio donec ſibi de illis ſatisfiat.*
24 *Retentio fundi, & alterius rei melioratæ, quando detur pro melioramentis.*
25 *Melioramentorum æſtimatio ſolui debet habito reſpectu ad tempus quo res reſtituitur, non quo res meliorata fuit, & eſt commu. opin.*
26 *Melioramentorum probatio difficilis eſt, & eorum æſtimatio ſoluitur facta liquidatione.*
27 *Conductor tenetur ad vendendum melioramenta domino directo potius quam alteri, idem in colono circa fructus, cum declaratione ut ibi.*

ARGVMENTVM.

¶ Melioramentorum materia exactiſſime tractatur, diſtinctis diuerſis ipſorum ſpeciebus.

¶ Et an, & quando pro ipſis melioranti competat retentio.

DOMINA Sabba de Peruſio egit contra Marcũ, & eius fratrem pro recuperanda poſſeſſione ipſis ad longum tempus locata. Præfati Marcus, & eius frater obtulerunt reſtituere poſſeſſionem; Verum, quia in ea tam per prædictos, quàm per eorum patrem fuerũt plantatæ multæ arbores cum vitibus, petebant ante omnia ualorem ſaltem dictorum melioramentorum eis reſtitui offerentes dicta melioramenta potius ei, quàm alijs vendere, prout etiam de iure tenebantur. l. fi. vbi latè Iaſ. nu. 10. & ſeq. C. de iur. emphyteo. præcipuè quando nullum adeſt pactum in contrarium, uel quando Dominus directus, prout erat dicta domina Sabba, conſenſiſſet, quòd dicta melioramenta alteri venderentur ut declarat ibid. Iaſ. & Boer. deciſ. 107. nu. 2. & Emilia. Ferrarienſ. conſil. 85. nu. 6. & infra latius declarabitur. Ex parte autem contraria iſtud omnino fieri recuſabatur.

Vnde ego pro reſolutione, & declaratione præſentis quæſtionis, & eorum, quæ pertinent ad materiam melioramentorum, infraſcriptam diſtinctionem ex mente Doctorum cõſiderabam, cum præciſa, & determinata reſponſio in iis dari non poſſit, ex quo ad diſtinctionem neceſſariò eſt veniendum propter diuerſas facti ſpecies, quæ circa
1 hanc materiam occurrere ſolent, † quæ factorum diuerſæ ſpecies efficiunt, ut iudex non præciſè, ſed cum diſtinctione reſpondere debeat, lux. not. in l. precibus. C. de impube. & alijs ſubſtitu. & in l. aut reſponſum congruum. C. de tranſact. & in l. ea eſt natura cauillationis ff. de reg. iur. & innuit iuriſconſul. in l. fundo. ibi. bonus iudex uariè ex perſonis &c. ff. de rei vendi. ubi in proprijs terminis meliloramentorum loquitur.

2 Melioramenta † igitur, quæ in quibuſcumque rebus conſiderari poſſunt, & inſunt, aut ſunt naturalia, aut induſtrialia, aut ciuilia, quemadmodum etiam in ſimili dicitur de fructibus naturalibus, induſtrialibus, & ciuilibus. l. fructus. ff. de uſufru. glo. & Barto. in l. ex diuerſo. ff. de rei vendi. glo. & Abb. in cap. grauis. de reſtitu. ſpoliato. & tradit latè Au-

guſt.Bero. ita diſtinguens in quæſt. 96. circa prin.
3 Naturalia † ſunt in quibus ſolum natura opera-
tur, abſque opere facti, ſeu induſtriæ hominis con-
curſu, vt puta ſi per alluuionem, aut aliud incre-
mentum naturale aliquid fundo accreſcat. iuxta
§. præterea quòd per alluuionem. inſtit. de rer. di-
uiſ. cum materia. vel quod ſimile à natura ipſa ac-
ciderit: iuxta l. item ſi fundi §. huic vicinus. ff. de
vſufrct. iunc. gloſſ. in l. de quib. ff. de legib. Et iſta
4 † acquiruntur Domino directo quo ad proprie-
tatem, quò verò ad vſumfructum acquiruntur
vtili Domino, puta emphyteotæ, & colono ad
longum tempus, Vaſallo in re feudali, & simili-
bus, vt tradit Bero. vbi ſupra numer. 2. & Corn.
conſil. 15. libr. 4. & Natt. conſil. 601. nume. 5. lib. 3.
circa quod tamen reliquit cogitandum Iul. Clar.
libr. 4. recept. ſent. §. feudum. ver. item quæro. vbi
aliter videtur intelligere. text. in §. ſi quis de man-
ſo. c. primi; de controuer. inueſt. ſuper quo ſe fun-
dat Bero. d. quæſt. 96. numer. 2. & vbi dicit ita vt
* per eum magis *communiter* * teneri, quòd dicta in-
crementa naturalia, quę accedunt proprietati abſ-
que vlla induſtria vaſalli, ut exemplificat in allu-
uione, pertinent ad vaſallū per tex. in d. §. ſi qs de
manſo. Et ita quoque profectò uidetur reſidere
Natt. d. conſil. 601. per rationes, quas allegat, li-
cet loquatur in pacto de retrouendendo, in quo
tamen eadem uidetur ratio, propter proprieta-
tem quæ ſperatur ad Dominum directum, & ad
venditorem reuerſuram, & poſtea concludit ibid.
Clar. ſecundum mentem, & diſtinctionem Bero.
ubi ſupra, licet de eo non faciat mentionem, &
nihilominus cogitan. reliquit. Quod cum non
pertineat ad caſum noſtrū ſatis erit loca tetigiſſe.
5 Induſtrialia † ſunt ea, quæ principaliter fiunt
opera, induſtria, & impenſa emphyteotæ, vaſal-
li, ſeu coloni, & ſimilium. Veluti ſunt ædificia,
aggeres erecti, arbores plantatæ, foſſata, & hu-
iuſmodi alia, de quib. in capitul. 1. § ſi uaſallus. in
tit. Hic finitur lex Corr. & in cap. 1. §. ex contra-
rio. de inueſt. de re alie. fact. Quæ iura licet lo-
quantur in uaſallo reſpectu Domini rei feudalis,
procedunt etiam ex identitate rationis in colono,
qui conduxit fundum ad longum tempus, ſiue in
emphyteota.
6 Et hoc caſu † rurſus ego diſtinguendum eſſe
dicebam ex mente aliorum, licet hoc Bero. præ-
citato loco minime dixerit, quòd aut dicta me-
lioramenta induſtrialia ſunt neceſſaria, aut utilia
aut uoluntaria, iuxta l. primam. ff. de impenſ. in
reb. dot. fact. & in l. impenſę. ff. de verbor. ſignifi.
Si quidem erunt neceſſaria; ut uetera ędificia,
quæ ruinam minabantur reſtituere, aggeres fa-
cere, flumina auuertere, uites propagare, ſiue in
locum demortuarum ſubſtituere, & ſimilia face-
re, quæ enumerantur in l. 1. 2. & 3. & in l. impen-
ſæ. ff. de impenſ. in rebus dot. fact. & huiuſcemo-
di, quæ niſi fuerint, res in totum, uel in partem
periret, ut dicit gloſſ. in d. l. impenſæ. Et tunc ſi
reſpiciunt perpetuam utilitatem, abſque dubio
iſta melioramenta deducuntur & repeti poſſunt,
ita dicitur in d. l. 3. §. generaliter. ff. de impenſ.
in reb. dot. fact. & tradit Bart. in l. in fundo. præal
legata. numer. 6. ff. de rei vendi. ſequitur Boer. de-
7 ciſ. 44. numer. 7. † ubi dicit in hoc caſu dari reten-
tionem dicto melioranti donec ſatisfaciat, idem
dicit Alciat. in d. l. impenſæ. in princip. ff. de uerb.
ſignifi. Cagn. in l. 2. num. 175. C. de pact. int. empt.
& uendit. ubi dicit poſt alios, quòd non ſufficit
tantum fuiſſe impenſum; niſi etiam tanti res fue-
rit melior reddita, quod *communiter* * ab omni-
bus tenetur, & ibi docet Cagnol. practicam pro-
bandi melioramenta. Neuiz. conſil. 78. nume.
46. poſt Alexand. & alios, ut ibi. Natt. præcitato
8 conſil. 601. libr. 3. ubi ex mente Bald. dicit † tunc
meliorationem dici ad perpetuā utilitatem, quan-
do qualitas rei eſt mutata; & bonitas eſt aucta.
Bero. conſil. 89. numer. 35. libr. 1. per text. quem
Abb. & omnes not. dicunt in capit. 1. ad fin. de in
integ. reſtit. Aret. in §. certe illud per illum text.
numero 1. inſtitut. de rerum diuiſ. Boſſ. in tit. de
princip. num. 31. uerſ. re neceſſaria. Rol. conſi. 28.
num. 12. lib. 1. ubi loquitur de domo facta, ſeu re-
fecta pro habitatione coloni, & dicit eſſe neceſſa-
riam impenſam, Menoch. latiſſime in tract. de re-
cup. poſſ. in remed. 15. quęſtio. 39. nume. 500. li-
cet de pdictis excepto Boer. d. q. 44. & Alciat. nul-
lam faciat mentionē, idem dicit Tiraq. de retrac.
9 conuent. §. 7. gl. 1. nu. 1. prout † in ſimili dicitur de
colono, qui facit foſſata, quæ ſi reſpiciunt perpe-
tuam utilitatē, deducit impenſas, alias ſecus. Bar.
in l. prędia. §. ita legatum. de fund. inſtr. & Alex. in
l. diuortio. §. impendiā, nū. 3. ff. ſol. matr. Rol. ud.
10 conſ. 28. nu. 24. lib. 1. Aduertendo † ꝙ ad perpetuā
utilitatem tunc etiām melioramenta fieri docen-
tur quando ad decennium facta fuerint, licet à ne
mine tactum reperiam, ita enim dicit gl. in d. l. 3.
§. nos generaliter. in prin. ff. de impenſ. in reb. dot.
fact. quemadmodum in ſimili etiā dicitur de con-
ductore ad longum tempus (ut in caſu noſtro) ad
decennium intelligitur. Bero. conſil. 146. nu. 2. lib.
1. ubi ęquiparat emphyteotam, & conductorem
ad longum tempus, & dicit, ꝙ illud longum tem-
pus intelligitur de decennio, & no. per gl. in clem.
1. de reb. eccleſ. non alien. & per text. in l. 1. C. de
iur. emphyt. & in l. fi. §. 1. ſi ager uectig. & emphy.
11 pet. Quod tamen † eſt intelligendum in caſibus,
in quibus conductio non ſit facta ad decennium,
quia cum tunc commodum tantum impenden-
tis reſpiciant, dicuntur potius facta gratia fructuū
colligendorum, ut infra, quàm gratia meliorandi
dominium directum, de iis enim nullū commo-
dum ſentiet Dominus directus. Sed ſi conductio
eſſet facta, puta ad biennium, uel aliter minus de-
cennio, prædicta procedere poſſent, & ita intel-
ligit glo. in d. l. 3. & Alcia. ubi ſupra. de qua condu
ctione ad longum tempus plurima tradit Tiraq.
de retract. ligna. §. 1. gl. 14. nu. 79. & ſeq. & ad præ-
dictam conſiderationem decennii, & aliorum ad
materiam pertinentium, vide Boer. d. decis. 44.
nu. 13.

num. 13.uerſ.& ita intelligunt.& Alex.in l.diuortio.§.impendia.nu.3.ff.ſolut.matr.ubi loquitur de conductore ad longum tempus.

12 Si autem † perpetuam utilitatem meliorationes non reſpicerent,ſed factę tantum eſſent gratia fructuum colligendorum, & propterea commodum tantum impendentis reſpicerent,durante tẽpore conductionis, tunc iſta melioramenta non deducuntur,ſed cum fructibus compenſantur,ita probat text.in d.l.3.in fin.ff. de impenſ.in reb.dot. fact.& in l.diuortio.§.impendia.ff.ſol.matr.& in l. fructus iunct.gl.in uerb.impenſarum.ff.eod.tit.& tradit glo.in d. §. certe illud. in uerb.ædificauerit. inſtit.de rer.diuiſ.& ſequitur Alciat.in d.l.impenſæ.in fi.principij,& Menoch.ubi ſupra nu.513. & Rolan.conſi.28.nu.20.lib.1.

13 Et prædicta † procedunt, ſiue is impendens & meliorans ſit bonæ fidei,ſiue malæ fidei poſſeſſor. Nam,& malæ fidei poſſeſſor talia melioramenta, ſiue impenſas neceſſarias deducit, ut eſt text. in l. domum.C.de rei uendi.& in l.planè ff.de petit.hæred.& tradit Bar.in d.l.in fundo.nume.2.& Boe.d.
* decíſ.44.n.7.& Alcia.ubi ſupra,& *communiter* * tenent omnes, ut dicit Menoch. ubi ſupra numero. 514. Et hic minus eſt caſus noſter, ideo non eſt multum inſiſtendum, ſed qui uoluerit de iis latius edoceri ad præcitatos recurrere poterit.

14 Si uerò † dicta melioramenta erunt utilia abſque ulla neceſſitate pręcedente, tunc ſi ex diuerſa materia fiant, & quę à terra nullum recipiant incrementum, ut ędificia conſtruere, & ſimilia, quę unico uerbo per plumbationem fieri dicuntur ut dicit Bartol.in d. l. in fundo. numero. 7. illa bonę fidei poſſeſſor omnino deducit, ſi alias Dominus directus, ſeu locator, & ſimiles.erat facturus:ſed ſi aliàs non erat facturus; impendens deduceret, ſi Dominus directus ſeu locator eſſet diues, ſed ſi eſſet pauper permittetur tali melioranti, & impendenti auferre dicta melioramenta.Ita in effectu concludit Bar.in d.l.in fundo.numero. 7. & 8.& ſequitur Boer.d.decíſ.44.numero.8.Aret. d. §.certè illud.col.1.Alciat.d.l.impenſę.in uerb.utiles.Crauet.conſil.3.numero.19.Tiraq.de retract. conuent.§.7.gloſſ.1.numero.5.Capy.decíſ.93.numero.9.Boſſ.d.tit.de princip.numer.31.uerſ.ſcias etiam. & Menoch.ubi ſupra, numero. 517. & ſe-
* quen.ubi dicit *omnes* * cum Bartol.in d.l.in fundo pertranſire,& facit tex.in l. quod dicitur. §. utiles, cum l.ſeq.& in l.utilium.ff.de impenſ.in reb. dot.
15 fact. Aduertendo † tamen, quod in caſu, quo diues eſſet, & ſic ęſtimationem melioramentorum ſoluere poſſet, prout illud tunc facere ei permitteretur, ut dictis locis adnotatur, non fiet ęſtimatio prout ędificium ualeret ſic integrum, & incorruptum, ſed prout ualerent rudera ab ędificio ſeparata, ita enim dicit Iaſ.in l.2.numer.29.C.de Iur. emphyt.& Tiraq.de retract.conuent.§. 7. gloſſ.1. numer.6.ex mente Bald.in ſup.allegato.§.de manſo.& Bero.d.q.96.numero.4. uerſicul.ſi uero feu-
* dum, ubi dicit iſtam eſſe magis *communem* * opinionem,& ſequitur etiam Rolan.d.conſi. 28.numero. 30. Et propterea erit cogitandum an rectè ſenſerit Iul.Clar.libr.4.ſent.§.feudum,quęſt.38.& ante eum Boſſ.in titu. de princip. numer.31.uerſ. & talis hęres, quod cum non pertineat ad caſum noſtrum,nullum ſermonem,nullamque opinionem approbo.

Et pręd icta procedunt ſimpliciter intelligen-
16 do;ſed † ſi fuiſſet pactum factum inter dominum & colonum,ſeu conductorem & ſimiles, quòd finito tempore melioramenta perderentur, & ipſi domino directo quęrerẽtur,tale pactum ualeret, & meliorans non poſſet habere, ſeu conſequi nec illa,nec illorum ęſtimationem.Iaſ.in d.l. 2.nu.28. Imò etiam è contrario,ſi pactum fuiſſet,quòd liceret conductori ad longum tempus,emphyteotæ, aut ſimili finita locatione melioramenta tollere, & auferre,tamen ſi dominus uellet ſoluere tali melioranti omne id quod ille conſecuturus eſſet ex dictis melioramentis ſic ſeparatis,& oblatis, teneretur meliorans non obſtante tali pacto, accipere dictam ęſtimationem, & prohiberi omnino poſſet dicta melioramenta auferre,tale enim pactum intelligitur dummodo dominus ęſtimationem melioramentorum ſoluere uellet.Ita Iaſ.in d. l.2. numero.31.quod notari mandat tanquam quotidianum ex Bal.in d. l. in fundo. in 3. notab. quodque pro ſingulari notat Marſ.in ſing.410.quidam nobilis.

Poſſet & alio caſu talis meliorans,& impendẽs
17 auferre melioramenta utilia per ſe facta, † quãdo ſcilicet melioramenta poſſunt per ſe ſtare,& à fundo ſeparari, abſque illius deterioratione.puta quãdo fuiſſet emptus fundus propè fundum conductum, ut fundo conducto inſeruiret ratione maioris commoditatis,iux.l.prędij. §. balneas. cum ſeq.de leg.3.prout tradit Bald.in d.§.ex contrario, & Bero.d.q.96.num.4.

18 Si uerò † dicta melioramenta per ferruminationem facta fuerint, ut uerb. Bar. utar. in d. l.in fundo.nume. 8. id eſt cum ex eadem materia conficiuntur,ut arborem,quæ radices egerat, in terra plãtare; illę enim radices per humorem terrę uniũtur ipſi terrę,& ſic per eandem materiam uniri dicuntur. Simile eſt de agro ſtercorato, uineis adaptatis,& de iis quàm pluribus,quę in ſupra allegatis Iuribus adnotantur in uerſ.ſi autem perpetuã, quę propriè caſui noſtro inſeruiunt, Tunc Bart, expreſſe uoluit,quòd impendens,licet ſit bonę fidei poſſeſſor, tamen iſta melioramenta nequaquam deducere poſſit. Bar.inquam in d. l. in fundo nume.8. uerſ.quandoque per tales. ſed uoluit, quòd illa cum fructibus compenſarentur. Nihilo
* minus Bar.*communiter* * reprehenditur circa hoc, ut poſt Paul.de Caſtr.refert Bello.conſi.65.nu.13. uerſ. nec obſtat ꝙ reſpectu, & ſequitur Menoch. nullam iſtorum faciens mentionem in loco ſuperius allegato nu.527.& ſeq.& Rol. d. conſ.28.nu. 26.ubi uoluit ꝙ impenſę factæ in plantandis arboribus, quando reſpiciunt perpetuam utilitatẽ, ut

in caſu noſtro deduci omnino poſſint, & ibi ponit de ſalicibus, & opijs, & dicit iſtam eſſe apertam doct. concluſionem, licet Boſſ. vbi ſupra teneat cũ Bar. qui tamen refert Alber. tenuiſſe contra Bart.
19 ut ibi. Poterit † igitur talis melioranſ ſiue conductor ſit ad longum tempus, ut ſupra, ſiue emphyteota, vel alius ſimilis dicta melioramenta deducere, prout ſimpliciter cum iſta opinione pertranſit quoque Tiraq. de retract. conuent. §. 7. glo. 1. nu. 5. Imò ſi fuerit emphyteota eccleſiaſticus multò magis iſta melioramenta deducet, quia eccleſia, quæ eſt cultrix iuſtitiæ non debet pati ſe locupletari cũ aliena iactura ca. 1. §. ſed diuerſum. de alienat. feu. & tradit late Bero. q. 19. & ſequitur Iul. Clar. in lib. 4. ſent. §. emphyteoſis. quæſt. 45. vbi dicit *commu-*
* *nem*, * & quod vtilitas ipſorum melioramentorũ tranſit etiam ad heredes, & extraneos ipſius meliorantis, prout etiam dicit Bero. vbi ſupra. Et huc ſpectat quod dixit Bero. d. quæſt. 96. num. 4.
20 affixa fundo † deduci poſſunt, ubi tamen diſtinguit an ſit modica impenſa, & tunc finita conductione in omnibus pertineant ad dominum, aut ſit magna, & tunc aut finis cõductionis prouenit ex culpa conductoris, & illo caſu refici non debeant. ar. gl. 2. & ibi late Iaſ. C. de iur. emphy. & ita dicit ibi debere intelligi gl. in l. colonus. ff. loca. Et faciunt tradita à Dec. in aut. qui rem. nu. 13. C. de ſacr. ſan. eccle. & à Ceph. conſ. 18. nu. 44. lib. 1. & à
* Bal. in l. fin. C. communia de leg. & eſt *communis* * opinio, ut dicit Iul. Clar. lib. 4. ſent. §. emphyteoſis quæſt. 45. in princip. aut finis dictæ conductionis non prouenit ex culpa conductoris, ſed ob lineam, aut tempus finitum, ut in caſu noſtro, & tunc omnino dicta melioramenta repeti, & deduci poſſint, prout etiam uoluit Dec. conſi. 518. ubi
* ſæpius dicit iſtam eſſe *communem* * opinionem, & q̃ ab ea non eſt diſcedendum nec in iudicando, nec in coſulendo, & in fine dicit, q̃ ſi ſimilis cauſa ſibi commiſſa fuiſſet ita iudicaſſet, & ita quoq; tradit, & ſequitur Iul. Clar. d. queſt. 44. verſ. ſi vero. poſt alios quos allegat. Et in iſtis nõ datur abraſio ſicut in ædificijs, Rol. d. conſ. 28. nu. 27. in fin. poſt Ruin. ibi, induſtriales.
21 Si autem † prædictę meliorationes voluntariæ, ſiue voluptariæ forent, vtroque enim modo iſtæ appellantur per l. voluntariæ. ff. de impenſ. in reb. dot. fact. ut ſunt uiridaria, & fontes exornatæ, & delicioſæ, quarum aliquæ ſunt non contemnendæ in ſuburbijs Peruſij, & ſimilia delicioſa impenſa, quę ad ornamentum ſolum pertinet, vt d. l. uoluntariæ, & d. l. impenſæ. §. voluptariæ. de verbo. ſignifi. ubi expreſſim de aquis ſalientibus mentio habetur, quod pro iſtis fontibus intelligi debet, tunc iſtas meliorationes, ſiue impenſas deducere impendens, ſiue conductor non poterit, ſed illas abradere, & auferre ei permittetur, niſi tamen Dominus alias illas erat facturus, uel diſtracturus, uel niſi Dominus earum æſtimationem ſoluere uoluerit iuxta diſtinctionem meliorationum, vtilium, de quibus ſupra. ita no. in d. l. in fundo. iunct. gloſ. & ita tradit ibid. Bar. nu. 10. cum quo omnes
* *communiter* * pertranſeunt, ut dicit Boer. d. deciſ. 44. nu. 10. & Aret. d. §. certe illud. nu. 1. verſi. videamus nunc. & Alciat. d. l. impenſæ. d. §. voluntariæ. cum duabus ll. ſequent. ff. de impenſ. in rebus dot. fact. vbi diſtinguunt inter bonæ fidei, & malæ fidei poſſeſſorem, quod non pertinet ad caſum noſtrũ, cum dictus conductor eſſet in omnimoda bona fide, de quo nõ dubitatur, & cum iſta opinione pertranſit etiam Rol. d. conſ. 28. nu. 28. & ſeq.
22 Aduertendo † q̃ ſi locator, vel alius Dominus haberet dictas res melioratas, & locatas vęnales, & emptor vellet etiam emere dicta voluptaria melioramenta vna cum re principali, quòd tunc Dominus teneretur ſoluere æſtimationem eorum cõductori, cum eo caſu non voluptariæ, ſed vtiles dici debeant, iuxta l. quod ſi hæc. ff. de impenſ. in reb. dot. fact. & ita no. in d. l. in fundo. in fin. & propterea ita determinat Bar. ibid. num. 10. & Alciat. in d. §. voluptariæ, & Boſſ. d. tract. de princip. nume. 31. verſi. & ſi uis ſcire, vbi dicit, quod nimis magna & amplá domus dicitur impenſa voluptaria, niſi venalis fuerit, quia tunc dicitur voluntaria ex mẽte Pau. Caſtr. in l. ex duobus. ff. de nego. geſt. quod tamen ego intelligerem habito reſpectu ad qualitatem, & conditionem perſonarum, & cum prædicta principali opinione tranſit etiam Boer. & Menoch. vbi ſupra, ſed prædicta non pertinent ad caſum noſtrum.

Redeundo modo ad noſtram principalem diſtinctionem, quam ſupra in principio fecimus, etſi
23 nec iſta caſum propoſitum attingant, Ciuilia † melioramenta ſunt, quę acquiruntur fundo hominis induſtria, aut diligentia ſolum, abſque vlla naturę operatione, ad inſtar fructuum ciuilium, in quibus ſola induſtria interuenit, ut per Bart. in l. ex diuerſo. & ibi etiam glo. ff. de rei vendi. & latiſſimè per Menochi. de arbit. iudi. libr. 2. caſ. 210. & ſunt, puta, ſeruitutes, iuriſdictiones, & alia iura incorporalia, a ſolo inſeparabilia, a Vaſallo, emphyteota, uel alio conductore empta, impenſis eorum, & iſtæ impenſę debent reſtitui per dominum, vel eius hęredes, imò vti poterunt prædicti retentione, donec illa perſoluantur. Guid. Pap. queſ. 169. & Bero. latè d. quæſt. 96. in fin. Circa hoc etiam poterit haberi conſideratio, an dictæ impenſæ fuerint vtiles, ſeu neceſſariæ, iuxta ſuperius tradita, alias ſi forent tantum voluptariæ, procedent quæ ſupra de iſtis dicta fuerunt.
24 Quando † autem pro melioramentis detur retentio fundi, & alterius rei melioratæ, ponit latiſſimè, præter ſuperius allegatos, Neguſ. in tract. de pignor. in 4. mem. quint. part. nu. 9. & Couar. in li. 1. variar. reſolut. c. 8. poſt alios, quos allegant, de quo tamen non erat quæſtio coram nobis, ſed dicti tantum conductores inſtabant pro conſequendis æſtimationibus dictorum melioramentorum uia exceptionis, ut ſupra dictum fuit.
25 Propterea † cum dictæ meliorationes, & impẽſæ factæ per dictos conductores forent utiles in plã-

tando

rando arbores cum vitibus, per prædicta, ego dicebam D.Sabbam omnino teneri ad valorē, & æſtimationem illarum perſoluendum, & hoc habito reſpectu ad tempus, quo res reſtituitur, non quo res meliorata fuit. prout dicit Bar. in l. domus. per illum tex. de leg. 1. & ibi Alex. & Iaſ. qui dicit *communem* * nu. 4. & ſequitur Boer. d. quæſt. 44. nu. 12. & Capy. deciſ. 93. in fi. & Rol. conſ. 28. num. 14. & conſ. 30. num. 6. lib. 1. & Menoch. d. 15. remed. nu. 557. præcipuè cum nollet pati illas abduci, & auferri,

Verum, quia dicta melioramenta, & impenſæ non erant liquidata in proceſſu, idcirco de conſen
26 ſu partium ego ſententiaui † dictam dominam Sabbam fore immittendam in poſſeſſionem dicti fundi, reſecta tamen æſtimatione dictorum melioramentorum, illis liquidatis, quorum probatio difficilis eſt, ut dicit Rol. d. conſ. 28. nu. 31. & nihilominus dicta probatio, & liquidatio fieri debet, propter quod ad liquidandum ea aſſignaui eis conductoribus terminum vnius menſis, Ego etenim ſemoto dicto conſenſu decreueram ſententiare. d. d. Sabbam non fore, neque fuiſſe immittendam in poſſeſſionem dicti fundi, niſi prius reſectis dictis melioramentis, pro quibus conſequendis non datur aliud remedium niſi retentio, & Parſ. conſ. 44. num. 54. li. 1. Rolan. à Vall. conſ. 28. nu. 3. lib. 1. Neguſ. de pignor. d. 4. memb. num. 9. poſt Bar. Caſtr. & Iaſ. ut ibi per tex. in l. ſi in area. in fin. vbi prædicti, de cond. indeb. Beninte, deciſ. 77. & Neguſ. d. 4.
27 memb. numero. 10. Quæ † melioramenta dicti cōductores tenebantur ad vendendum potius dictæ D. Sabbæ, quàm alteri, argumento illorum quę dicuntur quòd colonus cogitur potius vendere fructus agri quem colit domino, quàm alteri, quādo dominus illos emere, & ipſe vendere vellet, niſi pactum inter eos factum eſſet in contrarium iux. l. fin. vbi late Iaſ. nu. 10. & ſeq. C. de iur. emphyt. & tradita à Boer. in deciſ. 107. nu. 2. & dictum fuit ſupra in princ.

Ioſ. Ludouicus Aud.

Deciſio XXV.

SVMMARIVM.

1 *Conductor an, & quando teneatur propter incendium in re conducta cauſatum.*
2 *Incendium quando dicatur caſu fortuito cauſatum, & an de tali incēdio ſic fortuito cauſato cōductor teneat.*
3 *Conductor non tenetur de caſibus fortuitis.*
4 *Conductor cuius dolo, vel lata opera res conducta combuſta eſt, quo caſu teneatur ad damni emendationem.*
5 *Incendiarius doloſus qua pœna ſit puniendus.*
6 *Arbitrium iudicis verſatur in puniendo incendiarium conſiderata qualitate perſonæ ipſius.*
7 *Incendiarius committens incendium extra menia ciuitatis, vel oppidi qualiter puniatur.*
8 *Incendium factum in ciuitate, vel oppido magis punitur quam factum in villa, & affertur ratio.*
9 *Incendium paſſus debet ſua damna conſequi ex eodem proceſſu criminali, quo incendiarius punitus eſt, abſque alia formatione proceſſus, quod damnum, ſi aliter non apparebit, probabitur iuramento paſſi illud.*
10 *Conductor ex incendio eius culpa lata, vel leui commiſſo tenetur ad damni emendationem.*
11 *Conductor an ex incēdio eius lata culpa commiſſo teneatur criminaliter, & pœna corporali,*
12 *Culpa lata, & leuis in materia incendij quæ dicatur, poſito exemplo de patre, vel domino qui in ſtabulo dimiſit lumen accenſum in manibus pueri,*
13 *Conductor ex incendio ob leuiſſimam culpam commiſſo non tenetur ad damni emendationem, & minus ad aliquam pœnam criminalem, & nu. 19.*
14 *Incendium culpa inhabitantium cauſatum præſumitur in dubio quando non conſtat de authore ipſius, declara ut nu. 17.*
15 *Culpa ex qua inhabitantes tenentur ob incendium, an ſit lata, vel leuis, vel leuiſſima.*
16 *Locatori volenti agere contra conductorem ex incendio pro damni emendatione quid incumbat facere, & numero. 20.*
18 *Habitantes, quando ſunt plures, non tenentur ex incendio etiam quo ad damni emendationem. idem & ſi eſſet vnus ſolus, ratione ut nu. 19.*
21 *Conductor ut in omnem euentum liberetur à præſumptione contra ipſum, quod incendium ſua culpa euenerit, quid facere poſſit.*
22 *Statutum volens vicinum teneri ad emendam damni, interpretatur ſecundum ius commune, ut ſcilicet non comprehendat caſum culpa leuiſſima cauſatum.*
23 *Conductor ob leuiſſimam culpam non tenetur, nec ad damni æſtimationem, nec actione legis Aquiliæ.*
24 *Culpa leuiſſima in omittendo non continetur actione legis Aquiliæ.*

ARGVMENTVM.

¶Incendij materia practicabilis, & frequens latiſsime tractatur; & ad quæ teneatur incendiarius tam ob incendium in vrbibus, & oppidis commiſſum, quam extra.

¶Quid conductori adſcribi poſsit ut obligetur ex incendio in re conducta cauſato, ſiue plures fuerint, ſiue vnus.

¶Et quid locatori incumbat ad conuincendum conductorem.

MAGISTER Vicus de Peruſio conduxit ad penſionem à domina Magdalena Cicchi matre, & tutrice Petri pauli, & Thiberij quandam apothecam exiſtentem in ſuburbiis Marſiani Caſtri Comitatus Peruſij;

Peruſij; in qua prędictus magiſter Vicus exercebat artem fabrilem, in exercitio cuius combuſſit ſolarium dictæ Apothecæ exiſtentem propè fucinam. Fuit conuentus dictus magiſter Vicus ad ſoluendam penſionem, & emendationem damni dicti ſolarij combuſti reſarciendum. Probata fuit combuſtio per plures teſtes, & pariter probatū fuit dictā cōbuſtione fuiſſe cauſatā ab ipſomet magiſtro Vico. Dubitabať an dictus magiſter Vicus teneretur ad dictam damni emendationem.

1 Materia † eſt ampla, & profunda, vt dicit Veron. in trac. de ſeruit. vrb. pręd. in tit. de fornace in fin. & eſt quęſtio latiſſima, & nodoſa, vt dicit Turz. in tract. commun. opin. in op. 185. in primis verbis. Propterea pro clara intelligentia eorum, quæ pertinent ad cognoſcendum an, & quando conductor teneatur ad damni emendationē propter incendium in re conducta cauſatum, infraſcripta capita diſtinguenda erunt.

2 Aut conſtat † incendium caſu fortuito eueniſſe, vt exempli gratia, ſi ignis quam maximus in platea propter aliquod magnæ lætitiæ ſignum ſuccederetur, & ut quoto anno fieri ſolet Peruſij, & vbique locorum eccleſiaſticæ ditioni ſuppoſitorum in commemorationem creationis, & coronationis ſummorū Pontificū, iſque ignis, ſeu illius ſcintilla in aliquam conductam domum euolaret, atq; in dicta domo incendium excitaret. Vel ſi aliter è domo vicini ignis ſcintilla in aliquam conuicinam domum conductam euolauerit incendiumq; in ea excitauerit, vt exemplum ponit Bald. conſil 441. in fin. libr. 1. Vel ſi aliter quouis modo in domo conducta incendium excitatum fuerit abſque vlla penitus conductoris culpa, vel aliorum in dicta domo habitantium, quia tunc caſu fortuito incendium eueniſſe dicitur, vt not. in l. quæ fortuitis, & ibi Saly. C. de pignor. act. & in l. cum duobus. §. damna fatalia. ff. pro ſocio, cum prouideri non potuerit, ut dictis iuribus notatur. Et hoc caſu neq; conductor, neq; quiſquis alius ex habitantibus in dicta domo ad aliquid tenentur, cum nulla eorum culpa anteceſſerit, ut notatur in l. ſi quis fumo. §. quod dicitur. ff. ad l Aquil. & in l. ſi alius. §. eſt & de ali. ff. quod vi aut clam, nec aliquis ſit qui incendiarij nomen mereatur, vt dicit Bald. conſi. 442. in princip. lib. 3. & tradit per dicta iura Petr. de Vbal. in tract. de duob. fratr. in 8. par. prin. queſt. 18. numer. 19. qui à nemine, quòd viderim allegatur, vbi dicit non eſſe addendam afflictionem afflicto. Satis enim patitur conductor ſi abſq; ſua penitus culpa ex incendio propria ſubſtantia ipſius comburatur. Et idem tradit Ang. in §. item is cui, nume. 2. inſtit. quib. mod. re contrah. oblig. Igneu. in l. contractus. numer. 84. de reg. iur. Turz. in d. op. 185. num. 15. Moniard. in interpret. rub. C. vt pub. læti. lib. 12. car. 66. nu. 9. Aret. in tract. malefic in verb. incendiario. in gl. in verb. cuius rei nume. 9. Iod. in enchirid. crimi. cap. 104. nume. 8. Menoch. in tract. de arbitr. iud. lib. 2. caſ. 390. in 1. caſu numer. 2. qui de prędictis nullam facit mentionem, & ante eos Alex. conſi. 50. numer. 4. lib. 1. vbi docet quomodo probetur caſus fortuitus. cuius doctrina cōformis eſt exem-

3 plis, quæ ſupra retulimus. Neque † enim conductor de caſibus fortuitis tenetur. l. ex conducto. §. ſi vis. ff. locat. & d. l. quæ fortuitis, §. fin. inſtit locat. & tradit Igne. in d. l. contractus num. 37. & Anch. conſil. 121. & tradunt omnes in proximè citatis locis, propterea de pręmiſſo incendio caſu fortuito excitato conductor, nec alius teneri debet.

4 Aut non caſu fortuito euenit incendium in domum conductam, ſed † conductor ipſe doloſe, & data opera illud excitauit, hocque manifeſtiſſime ꝯſtat. Et tunc ſubdiſtinguitur, an in Ciuitate uel oppido incēdiū fuerit excitatū, an uero extra menia Ciuitatis, vel oppidi, & ſi fuerit in Ciuitate, uel oppido, rurſus ſubdiſtinguit an ſi vilis pſona ille cōductor, qui domum, vel apothecam conductam doloſe comburit, & incendium fuit magnum, & tunc iſtis copulatiue concurrentibus talis conductor ad damni emendationem ſine controuerſia tenetur. Bald. in l. data opera. C. de his, qui accuſ. non poſſ. per text. in l. capitalium. §. incendiarij. ff. de pœn. & alia, quæ allegat Aret. in d. verb. incendiario. nume. 4. Menoch. d. caſ. 390. in 6. caſu. nume. 25. & Grammat. deciſ. 3. in fi. vbi ita dicit fuiſſe determinatum. communi voto per ſacrum Conſ. Neapol.

5 Inſuper † talis Conductor, & doloſus incendiarius vilis perſona debet etiam criminaliter puniri, & eius pœna eſt quod igne comburetur, ut dicit Bal. in d. l. data opera. & refert Are. & Menoc. ubi ſupra per text. quem ita intelligunt in l. ædes. ff. de incen. rui. & naufra. & Nouel. in reg. 18. nu. 2. verum alij reperiuntur tex. qui voluerunt tales incendiarios non igne, ſed capite puniri, ut eſt tex. iunct. glo. in verb. poteſtatis in l. data opera prealegata. Alij voluerunt tales dilaceratione beſtiarum eſſe puniendos, ut l. fi. ff. de incend. rui. naufrag. Alij quòd viui concrementur, ut l. ſacularij, de extraord. crim. prout ad iſta animaduertit etiā Iodo. vbi. ſupra cap. 103. nume. 4. & ſeq. Propterea

6 † non parum circa hunc quoque caſum operabitur iudicis arbitrium quemadmodum in ſequenti caſu, & ſi Menoc. hoc pręcitato loco circa hunc caſum non dixerit iuxta qualitatem delictorum, & perſonarum, ut ſi talis incendiarius non erit vilis perſona, ſed aliqua dignitate, & honeſtate decorata, tunc non comburetur, ſed decapitabitur iux. tex. in d. §. incendiarij. quem ſic intelligit Bal. in d. l. data opera, & cū eius dicto ibi pertranſeunt Aret. & Menoch. ubi ſupra. ſubdunt tamen quòd erit in arbitrio iudicis, an voluerit talem incendiarium decapitari facere, uel furcis ſuſpendi, prout etiam in terminis tradit præter eos Melch. de Facin. conſ. 81. nu. 4. lib. 1. diuerſ. conſ. crimin.

7 Si verò † extra męnia ciuitatis, uel oppidi tale incendium fuerit cauſatum, & perſona ſit vilis, & incendium magnum, tunc capite puniri debet; ſi vero eſt honeſta perſona, tunc deportari tantum debet,

debet.& ſic ad triremes tranſduci, ut dicit Bald.in
d.l.data opera.ex tex.in l.fin.ff.de incend. rui. nau-
fra.& referũt prædicti in præcitatis locis, & Capy.
in deciſ.27.num.18.

8 Ideo autem fit differentia inter prædictos caſus
an ſcilicet ſit factum incendium in ciuitate, vel op-
pido, an vero in villa, & extra mœnia & maior et
pœna in primo caſu imponitur quàm in alio, quia
in ciuitate, vel oppido plures hominum cœtus cõ-
morantur, & periculo exponuntur, ut deducit Io-
do. præcitato loco. Aliam quoque ego addebam
rationem, ſcilicet ne ciuitas ruinis deformetur.l.j.
§.ſi quis nemine.& l.fin.ff.ne quid in loco publi. &
l.cætera.§.j.de leg.j. ad refrenãdum igitur dicta de-
licta maior pœna impoſita fuit.

9 Et eſt † aduertendum quòd quia (vt ſupra dixi-
mus) talis conductor incendiarius tenetur ad dã-
ni emendationem, debet ex eodẽ proceſſu, ex quo
criminaliter ꝯdemnatur ſua damna dominus rei
locatæ conſequi abſque vlla alia formatione pro-
ceſſus contra iſtum pro dictis damnis, & intereſſe
conſequendis, ut dicit Aretin vbi ſupra numer.4.
verſ.intelligit tamen Bald.ex mente Bald. ut ibi, &
ſequitur Luchi.de Cur.conſil.61.numer.13. inter
ꝯſi.crim.diuerſorum, & Menoch.vbi ſupra nu.24.
ad fin. quod totæ huic materiæ inſeruire poterit.
Et hoc damnum, & intereſſe, (ſi aliter non ap-
parebit) probabitur iuramento damnum paſſi, ut
dicit in terminis Plot.in l.ſi quando.nu.731. verſi.
incendium, ad fin.C.vnd.ui.

Aut conſtat Incendium fuiſſe commiſſum per
10 culpam latam, uel leuem ipſius conductoris, † &
tunc abſque controuerſia omnes conueniunt, quod
iſte ad damni emẽdationem tenetur, ut dicit Aret.
d.numer.4.ex mente Bald. vt ſupra, & Menoch.
ubi ſupra nume.12.& 24. & Moniard. car.65. nu-
me 4. Bero.conſ.ult.colum.pen.& fin.lib.3. Anch.
conſi.344.col.j. Alex.in l.domos hæreditarias, nu.
5.de leg.j.Cagnol.in l.contractus.nume.78.de regl
iur.quorũ minime Menoch. ubi ſupra meminit.
Alex.à Menoch.relatus in cõſ.50.nu.j.ver.& iſtud.
lib.j.& Grãmat.d.deciſ.3.in fin.Nouell.de reg.iur.
* regu.18.in princ. ubi dicit *communem*. * quorum,
& aliorum præcipuum fundamentum eſt in gloſ.
§.præterea in verb.debet.inſti.tit.quib.mod.re con-
trahi.oblig.quæ innuit in effectu incendiarium te-
neri de culpa lata, & culpa leui, & propterea præ-
dicti omnes ex mente Salv.in d.l.quæ fortuitis.C.
de pigno.act. dicunt dictis locis dictam gloſ. ad
hoc eſſe ſingularem, prout etiam dicit Angel. ibi
in dicto.§.præterea, & dicit hunc caſum habuiſſe
in facto Ferrariæ. Et nemo diſcrepat quoad dam-
ni emendationem.

11 Sed † quoad pœnæ impoſitionem criminali-
ter agendo ſatis varii, & diſcrepantes fuerunt inter
ſe doctores. Quod cum non pertineat ad caſum
noſtrum, de veritate iſtius non erit hic diſceptan-
dum nec decidendum. Solum dicã quod ferè om-
nes concordare videntur quòd ſi proceſſit culpa
lata, & incendium eſt magnum, imponitur pœna
corporalis citra mortem, aut maxima pœna pecu-
niaria arg. l.1.§.diuus.ff.de ſicar.& l.ſi fortuito. ff.
de incend.rui.naufra. Aut incendium eſt paruum,
& tunc pecuniaria tãtùm pœna imponi & mulcta-
ri debet. Si autem præceſſit culpa leuis, tunc uolũt
etiam criminaliter puniri poſſe, ſi modo dicta cul-
pa fuit in faciendo, non ſi in omittendo, quæ negli
gentia propriè dicitur, ut dicit Zanet.in tract. dif-
ferent.int.ius canon.& ciuil.nu.201.& ita dicit Me-
noch.vbi ſupra nu.20.& 21.& ita colligitur ex do-
ctrinis omnium ſupradictorũ in præcitatis locis.
Adeo ꝙ in iſtis plurimum tribuitur arbitrio iudi-
cis, ut rectè dicit ibidem Menoch. & innuit etiam
Iul.Clar. in pract.crimin.quæſtio.68.verſicu.item
illi.in fin. ſatis eſt ad rem noſtram, ꝙ iſti ad damni
emendationem tenentur, prout voluit etiam Bal.
ſubſcriben.cuidam conſil.domini Matthæi de Pi-
ſauro inter conſi.Corn.conſi.242.in litera.a. lib.j.
cui conſil. etiam ſe ſubſcripſit Corne. licet de hac
12 materia nihil dicat, niſi comprobando. Quæ † au-
autem ſit culpa lata, & quæ leuis, videri poteſt gl.
in d.§.præterea.inſtit.quib.mod.re contrahi.oblig.
latè Bar.in l.quod Nerua.ff. de poſ. Exemplum ta-
men poni poteſt in culpa leui, de eo quod frequen-
ter accidit, nempe in patre, ſeu domino, qui lumẽ
ſeu lacernam accẽſam committit in manibus puel
li in ſtabulo, ſeu aliquo alio loco perieuloſo, prout
ponunt & Cagnol.in dicta l.contractus. num. 70.
& Petr.de Vbald.in d.8.part.nume.19. in fin.& ra-
tionem etiam aſſignant cur conductor ad dicta
damna teneatur, quia conductor tenetur de lata,
& leui culpa, ut prædictis locis adnotarũt, per text.
in l.ſi ut certò.§.nunc videndum.ff.commodat.cũ
alijs ſimilib.

* Aut conſtat incendium fuiſſe commiſſum non
culpa lata, nec leui, ſed culpa tantum leuiſſima,
13 & tunc † omnes vno ore affirmant conductorem
nequaquam teneri ad damni emendationem, &
minus ad aliquam pœnam criminalem, ut omnes
præcitatis locis affirmauerunt, qui reddunt ratio-
nem, quia conductor tenetur de lata, & leui culpa
tantum, ut d.§.nunc videndum, non autem de
leuiſſima, vt præter prædictos, dicit etiam Aug.
Arim.ad Angel.in dicto verb.incendiario.nume.
6.verſicul.cum ergo conductor.& Cepol. in conſ.
crimi.69.nu.3.verſi.ſi intentabit.& clare, & expreſ-
ſe Alex.d.conſi.50.nume.9. lib.j. & Io. Sadol. in l.
quod te.nu.16.ff.ſi cert.pet. & ibid.numer.13. vbi
dicit in effectu ex natura contractus cõductorem
non teneri ex leuiſſima culpa, ſed tantum de lata,
& leui, idem tenet Cagnol.in d.l.contractus.num.
70.de reg.iur.& Bero.dicto conſil.vltimo colum.
penultim.& fin.lib.3.& Alex.in d.l.domos. num.
5. quorum non meminit Menochi. vbi ſupra. &
tradit etiam Moniar.in d.1.fall.in princ.& Alex.&
Iaſ.in l.prætor ait.§.prætor ait.ff.de edend.& ante eos
Anchar.ad quem ſemper recurritur in hoc caſu,
ꝯſi.348.vbi puellæ dimiſſæ in domo incẽdium ex-
citauerunt, & ſimile exemplum in hoc de leuiſſi- *
ma culpa tradunt Turz.d.opinione 185. num. 16.

& Mo-

& Moniard, car.65.nu.4.& concludunt in effectu
conductorem propter prædicta, & ex dicta culpa
leuiſſima non teneri.

14 Aut denique ſumus in dubio, quia non conſtat
apertè quis incẽdium in domum conductam im-
miſerit, nec apparet de aliqua culpa, nec lata, nec
leui, nec leuiſſima ipſius conductoris. Tunc om-
nes recurrunt ad tex. in l. 3. §. cognoſcit, verſicul. &
quia plerunque. ff. de offic. præfect. vigil. vbi di-
cit, quòd plerunque incendia culpa inhabitan-
tium fiunt. Et propterea ſumunt regulam, quòd
incendium in dubio culpa inhabitantium fieri præ
ſumitur ad quod etiam facit tex. in l. vendita. ff. de
pericu. & commod. rei vend. & ita tradit Nouell.
d. regu. 18. nume. 2. & Moniard. ubi ſupra car. 61.
nume. 2. & nu. 17. & Soci. reg. 178. & omnes alij ſu
pracitatis locis, & omnes circa hoc conueniũnt, ut
dicit Menochi. ubi ſupra nume. 3. verſicul. & vere
in hoc. poſt Gozad. Mar. Bal. Calca. & alios, quos
allegat.

Sed quia ex dictis iuribus, & ex dicta regula non
apparet illam ſic generaliter intelligendo, quæ nã
culpæ ſpecies ſit illa, quæ ſic contra inhabitantes,
& conſequenter conductorem præſumere facit.
15 † Nihilominus Doctores magis *communiter* * uo-
* luerunt dictam præſumptam culpam non eſſe,
nec latam, nec leuem; ſed leuiſſimam. Ita tradit
Aug. Ariminen. ad Angel. in d. verb. incendiario.
numer. 6. verſicul. nam licet dicatur. Saly. in d. l.
quæ fortuitis. in vltim. col. Alexand. d. conſ. 50. nu-
mero 8. Cepo. d. conſi. 69. & Ana. conſil. 71. nume.
5. & ibi Bologn. & Menoch. ubi ſupra nume. 6. vbi
dicit hanc eſſe magis receptam opin. & omnes alij
idẽ tradiderunt in præcitatis locis, & idem ſequuti
ſunt Crot. in l. 4. §. Cato, num. 73. ibiq; Horman-
nus. Det. numer. 318. de verb. obliga. Ceph. conſil.
67. num. 29. lib. 1. à Menoch. non nominat. & Mo-
niar. car. 65. nume. 1. Qui omnes mouentur per di-
ctam glo. in d. §. preterea. inſtit. quib. mod. re. con-
trahi. oblig. in verb. debet ibi. vnde furtum, quam
ſingularem, & notabilem propterea omnes cum
Salyce. ubi ſupra dixerunt, prout fuit etiam, qui
idem dixit Sadolet. in d. l. quod te, numero 16. ff. ſi
cert. peta.

Et quia conductor non tenetur de leuiſſima cul
16 pa, ut ſupra dictum fuit, † ideo non ſufficeret loca-
tori, qui vellet contra conductorem pro damni
emendatione agitare, dictę regulę ſolum inhære-
re, quia cum illud præſumptum non afficiat con
ductorem, non diceretur ex eo ſolum optimè fun-
daſſe ſuam intentionem, ut omnes vnanimiter di-
xerunt proximè citatis locis, ubi de iſta leuiſſima
culpa egimus. & tradit Iaſon à nemine prædictorũ
relatus in l. ſed & ſi quis. §. quæſitum. nume. 45. ff.
ſi quis cautio. Quanquam Grammat. d. deciſ. 3. nu.
16. diſſentire videatur, dum dixit conductorem te-
neri, niſi caſum fortuitum probet; ſentiens propte
rea conductorem etiam ob culpam leuiſſimam
* teneri, circa quod magis *communiter* * contrarium
recipitur ut ſupra, & ob id Grãmat. & à Menoch.
nu. 9. nominatim Moniard. licet eũ non nominet
nu. 4. præcitatis locis reprehenditur, cum velit ob
dictam ſolũ præſumptionem ꝯductorẽ nõ teneri.
Imò & ſi cum Grammat. conductor de leuiſſima
culpa teneretur, quod tamen falſum eſt; tamen ex
alio non diceretur locatorem ſuam intentionem
fundaſſe ex dicta ſolum regula, ſiue præſumptio-
ne, quia illa præſumptio eſt contra incertam, & in-
17 determinatam perſonam, † licet enim dicatur qđ
incendium in dubio præſumitur culpa inhabitan-
tium eueniſſe, non tamen dicitur præſumi culpa
alicuius certæ perſonæ illud eueniſſe, ideo propter
iſtam incertitudinem nõ dicitur ex dicta præſum
ptione ſatis eſſe conſultũ locatori, ut damni emen-
dationem conſequi poſſet, ut rectè dicit Anan. d.
conſi. 71. & Affl. deciſ. 57. vbi determinat quando
quis teneatur ad emendam domus ſibi vicinæ, ac
contiguæ combuſtæ, & ibi nu. 4. dicit requiri pro-
bationem de principio ignis, & quòd debeat con-
ſtare de certo auctore, tenet etiam Ro. conſi. 401.
num. 2. verſi. his tamen non refragrantibus, & No
* uell. d. reg. 18. nume. 3. vbi dicit ita *communiter* * te-
neneri, ꝙ oportet probare in caſu dictæ præſum-
tionis culpã certæ, ac determinatæ perſonæ, alias
ſi ab incerto auctore originem habuiſſet incendiũ
licet iſto etiam caſu præſumeretur culpa inhabitã-
tium illud eueniſſe, ex quo tamen perſona eſt in-
certa, præſumptio illa nullius eſt roboris ratione
dictę incertitudinis, niſi unicus eſſet domus habita
tor, ut infra magis diſtinctè ſubijciam, quod etiam
latius explicauit Grammat. conſi. 22. in princip. &
Moniard. car. 63. num. 6. & ſeq. poſt Bald. Anan. &
Marſ. ut ibi. & Car. 66. nu. 7. vbi proprie de damni
emendatione loquitur. & Turz. d. opin. 185. num.
* 16. & *communiter* * teneri etiam quo ad damni emẽ
18 dationem inhabitantes, † quando ſunt plures, non
teneri, dixit etiam Menoch. vbi ſupra num. 4. poſt
alios, quos allegat, quod etiam Aute cum uoluit
Iaſ. in d. l. prætor ait, nu. 31. dodend. Quę omnia
nullam habent dubitationem quando plures in fa
milia in domo conducta habitabant, ut rectè ani-
maduertit etiam Menoch. ibid. nu. 5. cum in huiuſ
modi caſibus dominus non teneatur pro familia,
niſi alicui particulari officio ex domini conſenſu
habitantes præeſſent, ut coquinæ, ſtabulo, & ſimili
iuxta l. ſi ſeruus ſeruũ. §. fornacarius. ff. ad l. Aquil.
vel niſi eſſent ſerui nequam iuxta l. §. ulti. ff. naut.
caup. ſtab. de quo tradit Grammat. d. deciſ. 3. num.
32. & de iſtis rebus tradit Menoch. ibid. nu. 5. & nu.
29. tunc enim ratione dubitationis certæ perſonæ,
præſumptio illa cadit in perſonam deputatam, &
certam in quibus locis idẽ eſſe cenſerit de filijs, uxore
& Nuru, pro quibus pater nõ tenetur quemadmo
dum nec Dominus pro ſeruis, niſi ratione deputa-
tionis ut ſupra; ſed ſi una tantum perſona in domo
habitaret, tunc haberet locum præſumptio ſupra-
dicta, & eſſet fundata intentio locatoris ex ea, cum
ſatis diceretur conſtare de certo authore, cum nul-
lus alius domi fuiſſet. Verum nihilominus locator
nihil proficere poſſet ex alio §. licet unicus eſſet in-
habi-

19 habitator domus. † quia dicta præſumpta cul-
pa, quæ cadere poſſet in dictum habitatorem do-
mus licet vnicum, eſſet, & præſumeretur leuiſſi-
ma, vt dictum fuit, & de iſta conductor non te-
neretur, vt declarauimus, & ita decidit Menoch.
dicto loco poſt Bald. & Alexand. vt ibi, & ſic in
effectu inanis eſſet diſputatio, an vnicus, vel plu-
res ſint habitatores, cum ſemper verſemur in le-
uiſſima culpa, de qua nec ſolus habitator, nec
plures habitatores tenentur, niſi vltra præſum-
ptionem prædictam inhabitationis tantum, la-
ta, vel ſaltem leuis culpa inhabitantis, vel inha-
bitantium interuenerit; ſed ex illa præſumptio-
ne poteſt per iudicem inquiri, vt poſt alios tra-
dit Menoch. in tract. de arb. iud. loco ſupra cita-
to, numer. 5. ideo eſt cautela, vt locator expreſſe
proteſtetur, & conueniat cum conductore, vt te-
neatur de culpa etiam leuiſſima. Gozadin. conſil.
63. nu. 7. 19. & 21.

Propterea cum ex dicta præſumptione non
20 poſſet ſe iuuare locator, † oporteret quòd pro-
baret culpam latam, vel ſaltem leuem ipſius con-
ductoris, ad hoc, vt damni emendationem con-
ſequi poſſet, vt clare dixit Alexand. in d. §. præ-
tor ait, numer. 8. verſ. & per hoc patet, & Anchar.
d. conſil. 348. & omnes ſupradicti tradunt in di-
ctis locis proximè citatis, de qua lata, & leui
culpa tenetur ipſe conductor, vt ſuo loco dixi-
mus.

In omnem euentum tamen conductor ipſe ad
hoc ut liberaretur à præſumptione contra ipſum
21 † poſſet probare ſe fuiſſe diligentem in cuſtodien-
da domo ab incendio, vel probare incendium or-
tum habuiſſe à vento, & flatu ventorum, qui poſt
ignem accenſum nimis vehementer flare cœpe-
runt. Quod maximè inſeruit ruſticis meæ patriæ
Aſſiſij, qui æſtiuo tempore comburunt ſtipulas, &
multoties ignis ualde ſerpit propter vim vento-
rum, qui flare ceperunt poſt ignem accenſum, &
arbores fructiferas in agro domini, quem colunt,
& alienas arbores quandoq; in alijs agris, quando
ignis longius ſerpit, comburunt, nam cum ex uen-
torum ui originē habuerit uagatio dicti ignis, ru-
ſtici teneri non debebunt, cum ēt illud potius ca-
ſui quàm proprię culpę ſit adſcribendū, vt in pro-
prijs terminis tradit Aret. in d. verb. incendiario in
gl. in ver. cuius rei. nu. 9. & Moniard. car. 62. nu. 6.
& innuit Iaſ. in d. §. quæſitum, n. 41. circa fi. quod
22 procedit † etiam ſi ſtatutum uellet uicinum teneri
ad emendam damni, quia illud ſtatutum inter-
pretatur ſecundum ius commune, ex cuius diſpo-
ſitione dictus caſus non continetur tanquam ca-
ſu, uel ſaltem leuiſſima culpa cauſatus, ut declarat
Alex. in caſu ſtatuti Piſaur. d. conſ. 50. num. 10. &
Menoch. plura ſtatuta diuerſorum locorum de-
clarat in d. caſ. 390. diuerſis locis, & numeris. Item
releuaretur conductor ſi probaret dictum incen-
dium ortum habuiſſe ab hoſtibus, & malignis ho-
minibus, ut tradit ꝓprie Arimi. ad Ang. in d. uerb.
incendiario, nu. 12. uer. Nam dicit maximè. Et alię
inſuper dantur cautelæ ad faciendum conſtare cul
pam abfuiſſe à conductore, quarum meminit, prę-
ter prædictos, Moniard. car. 66. nu. 8. Ferrar. caut.
37. Grammat. d. decif. 3. nu. 13. & Menoch. ubi ſu-
pra nu. 18. ad quos in contingentia facti ſemper
recurri poterit. licet iſta neceſſaria non ſint pro-
bare per conductorem, ut ſupra oſtenſum fuit in
ver. & quia. nu. 16. cum præſumptio illa ſola non
ſufficiat per ſe ſola, ad hoc, ut inhabitator tenea-
tur, ſed locatori incumbat onus probandi culpā
latam, ſiue leuem inhabitātiū, prout dixi ſupra in
d. uerſ. & quia, ſi tamen conductor, licet non tene-
retur, uellet ad exonerationem ſui, & cautelam
prædicta probare, erit in ſui poteſtate.

Et quemadmodum diximus, quòd ex dicta prę-
ſumptione, quæ oritur ex dicta regula, l. 3. ff. de
off. præfect. uigil. quæ eſt quòd culpa inhabitan-
tium præſumitur in dubio incendium eueniſſe,
ut diximus. non poteſt, nec debet conductor con-
23 demnari ad damni emendationem, † quia illa cul
pa præſumpta eſt, & pręſumitur leuiſſima, de qua
ipſe non tenetur, ut eſt dictum. Ita nequaquam
locator poterit ſe iuuare contra dictum condu-
ctorem ex capite actionis legis Aquiliæ, ex qua
omnes damnum dantes, damnum reficere tenen-
tur, ut toto tit. ff. ad l. Aquil. & in ipſa habet etiam
locum leuiſſima culpa. l. in l. Aquilia, & leuiſſima.
ff. eod. tit. quandoquidem omnes *communiter* di-
cunt dictam leuiſſimam culpam præſumptam
eſſe in omittendo, non in faciendo. Sicut enim di-
cta culpa præſumitur leuiſſima, ita etiam præſu-
mitur leuiſſima in omittendo, non in faciendo.
24 † Sed quia in dicta actione legis Aquiliæ non ue-
nit leuiſſima culpa in omittēdo, quæ dicitur pro-
prie deſidia, & negligentia, prout non uenire tra-
dit, & declarat Io. Sadolet. in d. l. quod te, numer.
16. ff. ſi cer. pe. ex tex no. in l. ſi vſusfructus. §. deni-
que. ff. de uſufru. ubi hoc idem not. Bart. & pro-
pterea dicit d. text. gloſſare totum tit. ff. & C. ad l.
Aquil. prout etiam refert Arim. ubi ſupra verſ. itē
in hac materia. & tradit etiam Moniard. car. 61.
num. 5. Ideo nec etiam ex hoc capite locatòr con-
tra conductorem poterit obtinere, cum condu-
ctor non teneatur de leuiſſima culpa in omitten-
* do, ut dictum fuit. & ita *communiter* * tradunt, ar-
gumentantur, & declarant prædicti iamiam cita-
ti, & Alex. d. conſ. 50. nu. 12. Affli. decif. 57. num. 8.
Ferrat. caut. 36. nu. 2. Grammat. d. deci. 3. nu. 15. &
alios allegans Menoc. ubi ſupra, nu. 10.

Redeundo modo ad caſum propoſitę quæſtio-
nis noſtræ, quia in proceſſu probatum fuit expreſ-
ſe culpam latam d. Magiſtri Vici conductoris cir-
ca uerſationem dictę Fucinæ per plures teſtes, qui
deponebant male ipſum uerſatum fuiſſe circa fu-
cinam in dicta domo, & ipſum dediſſe cauſam di-
cto incendio, ſiue combuſtioni, ideo ipſum pro-
pter prædicta condemnari ad damni emendatio-
nem, & ad debitam penſionem, manu ſer Bernar-
dini not. pub. Curialis Peruſ.

Ioſ. Ludo. Aud.

Deciſio

Deciſio XXVI.

SVMMARIVM.

1 *Contradictor tertius comparens pro ſuo intereſſe, ante quam admittatur, debet ſummarie docere de ſuo intereſſe, alias non debet audiri.*

2 *Intereſſe poteſt probari per iuramentum, aut vnicum teſtem, aut per aliquam aliam ſemiplenam probationem.*

3 *Tertius admittitur ad cauſam pro ſuo intereſſe quandocunque ante ſententiam in terminis, in quibus cauſa reperitur.*

4 *Litigatori principali via præcluſa, cenſetur etiam præcluſa tertio venienti pro ſuo intereſſe.*

5 *Contradictor tertius quibus caſibus poterit docere de ſuo intereſſe, & etiam appellare, non obſtante ſcientia.*

6 *Tertius non admittitur ad cauſam niſi in terminis in quibus reperitur. & hoc ſiue ſciuerit, ſiue ignorauerit, numero. 7.*

8 *Executio ſententiæ, an, & quando poſſit impediri à tertio comparente pro ſuo intereſſe.*

9 *Executio ſententiæ non retardatur comparente tertio, quando appareret ipſum emiſſe rem litigioſam.*

10 *Tertius prætendens intereſſe, ad hoc ut ſit audiendus, debet ſaltem ſemiplene docere de ſuo intereſſe.*

11 *Tertius quo caſu non admittatur pro ſuo intereſſe ad effectum retardandæ executionis, vel cautionis præſtandæ.*

12 *Victor tenetur tertio comparenti ante ſententiam præſtare cautionem de reſtituendo rem in caſu ſuccumbentiæ.*

13 *Inſtrumentum dicitur probatio euidens, & probata, diſceptatione fori non indigens.*

14 *Sententia pro rectitudine præſumitur biennio tranſacto, & quod tranſiuerit in rem iudicatam.*

15 *Executio non eſt fienda contra tertium, qui contendens impedire executionem aſſerit rem petitam eſſe penes ipſum. & ſubnectitur ratio.*

16 *Condemnatio ſi eſt facta in vna re, & executio in alia, tertius executorem impedit.*

17 *Tertius qui habuit ſcientiam litis, in qua prætendit intereſſe, an poſſit appellare poſt habitam ſcientiam.*

18 *Scientia in genere quando noceat ne tertius poſſit appellare.*

19 *Sententia quando non nocet ex qualitate negotij, non ſufficit etiam ſcientia in genere dictæ ſententiæ ad excludendum tertium quin poſſit appellare.*

20 *Scientia vbi requiritur non ſufficit eam probari in genere.*

21 *Denuntiatio facta tertio domi de ſententia non impedit quin poſſit appellare.*

22 *Spoliato quando impeditur reſtitutio per comparitionem tertij, ampliatur nu. 23.*

24 *Menoch. hic locus in tract. de recuper. poſſeſſ. examinatur, & reijcitur.*

25 *Tertius pro ſuo intereſſe admittitur ad defendendum reũ in eo ſtatu in quo cauſa reperitur.*

26 *Lis an poſſit inter duos litigantes expediri antequam diſcutiantur iura tertij comparentis pro ſuo intereſſe, & dicentis rem controuerſam ad ſe pertinere.*

27 *Tertius non poteſt ſe opponere. liti, & controuerſiæ ſuper eadem re per alium motæ ad impediendum proceſſus prioris iudicij.*

ARGVMENTVM.

¶ Tertius quando poſsit ſe opponere ad impediendum executionem ſententiæ ratione intereſse quod prætendi in re exequenda, vel alia cauſa.

¶ An tertius qui habuit ſcientiam litis, in qua prætendit intereſse, poſsit appellare.

¶ Spoliatus, an reſtituatur quando tertius obijcit contra ipſum agentem, & petentem reſtitui ad rem ſpoliatam, dicens rem illam eſse ſuam.

¶ Tertius in iudicio comparens defenſurus reum propter præiudicium quod ſibi eueniret, ſi reus condemnaretur, an admittatur.

¶ Et an tertius admittatur non defenſurus reum, ſed illum excluſurus, quia aſſerat rem petitam ad ſe pertinere.

EMYLIANVS Vici de caſtro collis Nucis comitatus Saxiferrati conuenerat coram Dominis Prioribus Saxiferrati iudicibus quarundam cauſarum in dicta terra quendam Ioannem Gulielmi ſuper ſeruitute cuiuſdã uiæ, & cauſa agitata uſque ad concluſionem cauſæ, & monitionem ad ſententiam, in dicto termino comparuit eques Fabius de Saxoferrato tanquam tertius contradictor, dicens dictam ſeruitutem deberi tantummodo ipſi equiti, & licet pluries dictus Guilielmus inſtiterit pro expeditione cauſæ inter ipſum, & dictum Ioannem, ſtante præſertim monitione ad ſententiam, prædicti domini Priores admiſerunt capitula dicti equitis Fabij, retardantes expeditionem cauſæ dictorum Emyliani, & Ioannis, & mandauerunt in cauſa ad ulteriora procedi, à qua pronuncia dictus Emylianus appellauit ad Reuerendiſſimum dominum Lutium ſaxum Peruſiæ ad præſens Gubernatorem digniſſimum, & cauſa mihi commiſſa, & ſatis agitata, fuit tandem per me deuentum ad ſententiam prout in cedula, & allato mihi proceſſu eoque dili

genter

genter pro viribus per me percunctato, non appa-
rebat de aliquo intereſſe dicti equitis Fabij, & con
ſequenter non videbatur audiendus.
1 Nam† antequam tertius contradictor admitta
tur propter ſuum intereſſe debet ante omnia ſum
mariè docere de ſuo intereſſe, alias non debet au-
diri, cap. veniens. el 1. ubi Abb. 4. col. in fi. verſ. nūc
reſtat. & ibi Fely. in 6. col. extra. de teſtib. Bar. in l. à
diuo Pio. §. ſi ſuper reb. ff. de re. iud. Maran. in trac.
iudic. in 4. par. 9. diſt. nu. 62. Vant. in trac. nullit. in
tit. quis poſſit dicere de nullit. in verb. modo limi
tando, nu. 22. & nu. 24. Rol. à Vall. conſi. 1. nu. 31.
lib. 1. Dec. conſ. 32. nu. 4. & in l. fi. nu. 46. C. de edic.
2 di. Adr. toll. in quo intereſſe† probando (quatenus
re uera intereſſe habuerit) nō occurrebat dictum
equitem Fabium multum laborare, cum poſſit
per iuramentum, aut vnicum teſtem probari, aut
per aliquam aliam ſemiplenam probationem, ut
poſt alios tradit nouiſſimè Pet. Io. Anchar. quæſt.
famil. 44. vtrum nume. 3. iſte autem eques Fabius
nō docuit de aliquo ſuo intereſſe, meritò erat reij-
ciendus à limine iudicij. & dato ꝙ dictus eques Fa
bius docuiſſet de ſuo intereſſe, & ratione ſuæ igno
rantiæ dictæ litis motæ potuiſſet producere dicta
capitula, & docere de ſuo bono iure, prædicti ta-
men domini priores debebant admittere dicta ca
pitula ſine retardatione expeditionis cauſæ inter
dictos Emylianum, & Ioannem.
Secundò perperam, & male fuerant admiſſa di
cta capitula etiā ꝙ ipſe eques Fabius docuiſſet de
ſuo intereſſe, cum eſſet concluſum in cauſa, & fa-
cta monitio partis ad ſententiam; clari enim iu-
3 ris eſt, † ꝙ licet tertius admittatur pro ſuo intereſſe
quandocunque ante ſententiam, ut eleganter de-
ducit Crauet. conſ. 14. Procurator. nu. 3. iſte tamen
tertius ſemper admittitur ad cauſam in terminis,
in quibus reperitur. c. fin. in fin. ut lit. penden. in 6.
Clem. conſtitutionem, de elec. Alex. conſi. 82. col.
fi. ver. nam tertius, li. 1. Afflic. deciſ. 235. Fely. in c.
cum ſuper. num. 13. per illum tex. de ſent. & re iu.
Crauett. d. conſi. 14. qui eſt omnino videndus. Di-
dac. Couar. lib. pract. quæſt. c. 13. & c. 14. Cephal.
4 conſi. 202. moniales. nu. 10. lib. 2. & † præcluſa via
principali litigatori cenſetur etiam præcluſa ter-
tiò venienti pro ſuo intereſſe. Bald. in l. ſi eo tem-
pore. C. de remiſſ. pignor. Anch. conſil. 181. col. 1,
verſ. 2. probat nouiſſ. Natt. conſi. 457. arctatur. nu.
1. lib. 2. ubi per totum conſilium in pulcherrimo
caſu conſuluit, quòd ſi tertius ignorauit proceſ-
ſum agitari in prima inſtantia poterit appellare in
fra tempora reo conceſſa a die ſcientiæ. Imol. in l.
à ſententia. quæſt. 3. ff. de appel. ſecus ſi ſciuit pro-
ceſſum agitari, quia non poterit, nec etiam in ſe-
cunda, & tertia inſtantia, redeundo ad caſum no-
ſtrum, non eſt dubium apud Doct. quod arctatur
ijs terminis cōparēs pro ſuo intereſſe, quibus reus
principalis, & termini aſſignari reo intelliguntur
aſſignari tertio, & præcluſa uia principali, intelli-
gitur præcluſa tertio comparenti pro ſuo intereſ-
ſe, Natta poſt alios d. conſi. 457. arctatur nume. 1.
li. 2. habita tamen per dictum tertium ſcientia, ut
ſemper præſupponunt omnes doctores.
A prædicta tamen comm. opin. ſunt excipien-
5 di duo caſus† ꝙ uidelicet tertius contradictor po-
terit docere de ſuo intereſſe, ac etiam appellare nō
obſtante ſcientia Primus caſus eſt, quando iſte ter
tius ſciens eſſet minor, tunc enim etiam poſt lap-
ſum termini media reſtitutione in integrum poſ-
ſet docere de ſuo intereſſe. Afflic. deciſ. 15. utrum.
Didac. Couar. in lib. pract. quæſt. cap. 14. nu. 3. leg.
2. in fi. C. de neg. geſt. Apoſtil. ad Bart. in l. ſi perlu-
ſorio, in litera. b. ff. de appellat.
Secundus caſus eſſet, quando intereſſet Reipu-
blicæ; ꝙ tertius admitteretur ad allegan. ſua iura
non obſtan. ſcientia, & lapſu termini. Bal. l. ubi pa-
ctum, circa pen. col. C. de tranſact. qui tamen duo
caſus nō poſſent applicari ad quæſtionem noſtrā,
cum dictus eques Fabius non eſſet minor 25. an-
norum, nec aliquis fauor publicus verſaretur. Et
6 sic† ſumus in regula, ꝙ tertius non admittatur ad
cauſam niſi in terminis in quibus reperitur, & ul-
tra deciſ. Afflic. 235. ſupra allegatam, idem tradit
Franc. Marc. deciſ. delfin. 272. aſſerens ꝙ tertius
ſciens litem motam, ſeq; non opponens, nec à la-
ta ſententia appellans præiudiciū ſibi parat ſaltē
* quoad poſſeſſionem, *comm.* * eſt opin. ut per Alex.
in l. à diuo Pio. § ſi ſuper rebus, nu. 24. ff. de re iudi.
& elegans Crauct. in addit. ad praxim Veſtr. lib. 5.
cap. vlt. nu. 24. 25. & 26. qui eſt omninò uidendus,
& non ſolum tertius iſte non poteſt aliquid pro-
bare ante ſnīam. ſed nec ēt poſt concluſionem in
cā, ita in terminis ſcriptum reliquit Did. Couar.
d. li. pract. quæſt. c. 13. nu. 2. poſt alios quos allegat.
Cum ergò domini Priores Saxiferrati poſt con
cluſum in cauſa, quæ uertebatur corā eis de dicto
Emyliano, cum dicto Ioanne Guilielmi admiſe-
rint capitula dicti equitis Fabij, & nō docto de ali-
quo eius intereſſe, inficiari non poteſt quin partes
ſupradictas grauauerint in retardando præſertim
expeditionem dictorum Emyliani, & Ioannis, li-
cet dicta capitula potuiſſent admittere quatenus
dictus eques Fabius docuiſſet de ſuo intereſſe, &
terminum ipſi equiti aſſignari potuiſſent ad pro-
bandum ſua iura non retardata expeditione cau-
ſæ inter dictum Emylianum, & Ioannem.
Nec obſtat ꝙ in proceſſu non probetur iſtum
equitem Fabium habuiſſe ſcientiam dictę litis uer
tentis inter ſupradictum Emylianum, & Ioannē
7 Guilielmī, quia † ſiue ſciuerit, ſiue ignorauerit nō
admittitur ad cauſam niſi in terminis, in quibus
reperitur, ut notant ſupra allegati doct. ignoran-
tia tamen huius litis operabitur ad fauorem dicti
equitis Fabij, ut poſſit in alia inſtantia docere de
ſuo intereſſe, ad tradita per Natt. in d. conſil. 457.
lib. 2. nec propterea ob dictam ignorantiam præ-
dicti equitis debuit retardari proceſſus ſupradicto
rum litigantium. Didac. Couar. lib. pract. quæſt.
cap. 14. ſub nu. 4. mihi car. 219. poſt Ant. Bellam.
Rot. & Fely. per eum allegatos.
Verum quia Doct. confuſè loquuntur in ma-

teria iſtius tertij oppoſitoris, & comparentis pro
ſuo intereſſe, ↄfundunt enim quando tertius com
paret pro ſuomet intereſſe ad impediendum exe-
cutionem ſententiæ, vel alium defenſurus, puta ꝙ
teneatur de euictione, propterea pro huius mate-
riæ lucidatione, infraſcripti caſus ſunt conſideran
di ſuccincte ex mente Doct. ex quorum quidem
caſuum diſtinctione, ac conſideratione facilius in
futurum intelligentur quæ quotidie traduntur à
Doct. in hac materia tertij comparentis pro ſuo
intereſſe, & deciſio præpoſiti caſus pleniſſima, &
facillima reddetur,

Quantum attinet ad primum caput, videlicet,
quando tertius ſe opponit ad impediendum exe-
8 cutionem ſententiæ † ex eo forſan ꝙ in re exequen
da prætendat hypothecam. l. à diuo Pio. §. ſi ſuper
rebus, verſ. ꝙ ſi res fuerit pignorata, ff. de re iudic.
Natt. conſi. 552, mouet. num, 1. lib. 2. docte & late
Did. Couarr. lib. pract. quæſt, cap. 16. vel qualibet
alia cauſa, & tunc aut ſententia eſt exequenda ſu-
per eademmet re ſuper qua fuit prolata ſententia,
& tunc per tertium impediri executio minime po
terit. l. Sticho. ff. de rei vendic. Bar. in l. à diuo Pio.
§. ſi ſuper rebus, num. 2. & ibi Iaſ. nume. 17. ff. de re
iudic. dummodo tamen illi tertio volenti ſe op-
ponere caueatur de indemnitate, d. l. is à quo, & l.
ſeq. ff. de re vendic,

Quę tamen cautio in vno caſu non eſſet pręſtan
da, & tertius iſte contradictor, & opponens non
9 eſſet audiendus, videlicet † quando emiſſet rem li-
tigioſam, & hoc euidēter appareret, ex quo enim
talis emptio, & venditio eſt nulla. l. fin. C. de litig.
non eſt mirum ſi iſto caſu poſſit fieri executio. Ita
tradit Ang. in auct. de litigio. in fi. Bar. in d. l. fi. C.
de litig. & in l. creditores. 3. q. prin. C. de pign. col.
7. Bal in l. j. col. 2. verſ. vlterius opponitur. C. com.
diuid. Alex. in l. à diuo Pio. §. ſi ſuper rebus, col. 5.
ff. de re iud. Nat. conſi. 350. Auguſtinus nu. 3. & 4.
li. 2. & quādo res efficiatur litigioſa declarat. Did.
Couarr. in alio propoſito lib. pract. quæſt. cap. 15.
verſ. quemadmodum, nu. 6. & licet ſupra nomina
ti doctor. ſimpliciter dicant ſententiam poſſe exe-
qui contra tertium poſſidentem rem litigioſam,
quando hoc euidenter appareret, & nihil dicant
de cautione pręſtanda, ſunt tamen intelligendi, ꝙ
dicta executio poſſit fieri contra tertium, etiam ei
non data aliqua cautione, quia cum emptio rei li-
tigioſæ, ut dicebam, ſit prohibita d. l. fi. C. de litig.
Iac. Emylian. conſil. 51. in præmiſſo. nu. 6. Neuiz.
conſi. 20. nu. 13. & ſeq. & cautio iſta quæ præſtatur
tertio ſe opponenti executioni ſententiæ; præſta-
tur inquam ob ius quod prętendit ille tertius in re
exequenda, d. l. is à quo. cum l. ſeq. ff. de rei vend.
Couar. in d. §. ſi ſuper rebus, nu. 2. & Iaſ. ibi, nu 17.
ff de re iudic. & ex quo emens ſcienter rem litigio
ſam non poteſt prætendere aliquod ius imo de-
bet puniri. d. l. fin. C. de litig. propterea iure merito
executio fieri poteſt non ei data aliqua cautione,
ceſſante ratione legis. cap. cum ceſſante extra de
appel. l. adigere. §. quamuis, ff. de iur. patron. cum
infinit. adductis à Tiraquell. in tract. cauſ. ceſſan.
quod eſt admodum notan. quod quidem exem-
plum de re litigioſa poterit extendi ad multa alia
exempla, arbitrio iudicis relinquenda, quod hu-
iuſmodi cautio non ſit præſtanda, quando euiden
ter, & notoriè conſtaret de non iure tertij.

10 Nunc redeundo, quo digreſſi fuimus de eo † ꝙ
tertius qui prętendit intereſſe, ad hoc, ut ſit audien
dus debet ſaltem ſemiplene docere de ſuo intereſ-
ſe. Fely. in c. veniens. nu. 13. extra de teſtibus. & in
c. cum ſuper. num. 16. extra de re iudi. alias niſi do
cuerit de aliquali intereſſe, non ſolum non impe-
diet executionem, ſed nec ei cautio aliqua erit prę
ſtanda, Verum ſi plene, & incontinenti vellet do-
cere de ſuo intereſſe, ex quo tunc ceſſat omnis ca-
lumnia, & ſuſpitio fraudis, tunc non ſolum proba
tio eſt recipienda, ſed etiam executio per illud bre
ue tempus retardanda. Abb. in d. cap. veniens, nu.
11. & ibi Fely. nu. 15. extra de teſtib. Didac. Couar.
lib. pract. quæſt. cap. 16. num. 2. & ſeq in quo loco
(licet fuerit nimis prolixus) optime tamen hāc in-
11 extricabilem materiam enarrat. Quòd † autem
iſte tertius poſſit probare incontinenti de ſuo in-
tereſſe ad effectum retardandæ executionis, vel
cautionis præſtandę, eſt intelligendum niſi ille ter
tius habuerit notitiam, & niſi etiam ſcientia illa
obſit ipſi tertio, quia ſi non obeſſet, fruſtra quære-
retur de ſcientia necne. Abb. Fely & alij in d. c. ve-
niens, el 2. extra de teſtib. Boer. deciſ. 79. col. 1. Did.
Couar. d. lib. pract. quæſt. cap. 16. ſub nu. 2. verſ. ſed
ſi tertius docere velit, habita enim tali notitia per
tertium, quæ ſit ei nocibilis, nec impediet execu-
tionem, nec cautione aliqua aſſecurabitur.

Etſi ſint duo, qui petant eandem rem, & vnus
vincat prius quam ſit expedita cauſa cum illo alio
12 tertio, † tunc per illum tertium non poterit im-
pediri executio, ſed per illum qui vicit eſt pręſtan
da cautio de reſtituendo in caſum ſuccumbentię,
d. l. is à quo. cum l. ſeq. ff. de rei vend. Caſſan. in con
ſuet. Burg. rub. 5. §. 3. col. 7. & Didac. Couar. d. lib.
pract. quæſt. ſub nu. 2. verſ. his tandem prænotatis,
uſque ad uerſ. ſecundus eſt caſus. Et prædicta ha-
bent locum etiam in beneficialibus. Fely. in d. c. ue
niens el 2, num. 7. extra de teſtibus. habent etiam
locum prædicta in feudalibus. Afflict. in c. impe-
rialem. §. præterea inter duos, num. 67. de prohib.
alien. feud. per Fed. Grauat. In add. ad praxim
Veſtr. cap. vlt. nu. 26.

Exemplum poſſet poni de incontinenti proba-
tione fienda ad effectum retardādæ cautionis, uel
ſaltem cauendi, quando ſcilicet iſte tertius exhibe
13 ret in iudicio inſtrumentum, † quod quidem in-
ſtrumentum dicitur probatio euidens, & probata,
diſceptatione fori non indigens. Bal. in l. impera-
tor. 1. col. ff. de ſtat. hom. cum quo inſtr̄o concur-
runt tres præſumptiones, ueritatis, ſolennitatis, &
q̄d de eo conficien. à patribus fuerit rogatus Not.
Bal. conſ. 39. lib. 1. Soc. iun. conſi. 189. nu. 14. lib. 2.
& nouiſſime Rolan. à Valle conſ. 96. decreueram,
numer, 17. lib. 3. & in dubio eſt ſtandum uerbis

inſtrumenti. Bero. poſt alios conſil. 85. nume. 13.
lib. 3.

Vel etiam quando iſte tertius produceret ſentē
tiam cum actis, vel etiam ſine actis quando eſſet
14 trāſactum biennium, quia † tranſacto biennio pręſumitur pro rectitudine ſententiæ, & quòd tranſiuerit in rem iudicatam, Ita tenēt Bal. Alex. & alij, prout refert, & ſequitur Grammat. deciſ. 24. Andreas num. 8.

Aut ſecundo poſſeſſio, quę à duobus petitur, vacat, & à nemine poſſidetur, & in hoc caſu eſt admittendus qui velit impedire executionem, & eſt ratio, quia facilius obtinebit poſſeſſionem vacantem, quàm ſi alicui tradita fuerit, d. c. veniens, vbi Innocen. Fely. & alij, Bar. Alex. & Iaſ. in d. §. ſi ſuper rebus. Miſigner. cen. 3. obſeruatione 73. Grauat. in addit. ad prax. Veſt. cap. vlt. numer. 26. Did.
* Couar. vbi de *communi* * teſtatur in lib. pract. quęſt. cap. 16. ſub nu. 2. verſ. his tandem prænotatis, & nouiſſime Menoc. in tract. de adipiſcē. poſſ. Remed. 4. num. 573. qui tamen Menoc. neque Miſigner. neque Grauāt. allegat.

Aut tertiò ille tertius, qui contendit impedire executionem aſſerit rem petitā eſſe penes ipſum,
25 & tunc † non eſt executio fienda contra ipſum, cū non fuerit victus, alioquin fieret executio non contra victum, ſed contra tertium non adhuc victum d. c. cum ſuper. extra de re iudicat. doct. in d. §. ſi ſuper rebus. Didac. Couar. d. lib. pract. quæſt. cap. 16. verſ. tertio ſolet tradi, & vltra cum addi poteſt, quia ex quo perſona mutatur, l. cum quæritur. ff. de execu. rei iud. requiritur alia cauſæ cognitio. Rot. deciſ. 484. incip. ſi ſententia, in nouiſſ. Inno. in c. quia, el 5. de iud. Bal. & Ang. in l. ſi binæ. ff. de iniuſt. rup. & irrito teſtam. Crott. conſ. 19. mota fuit nu. 10. Iac. Emyl. Ferrar. conſ. 51.

16 Aut quartò denique † condemnatio eſt facta in vna re, & executio fit in alia re, & tunc tertius executionē impedit Bar. in d. §. ſi ſuper reb. Miſigner. d. cent. 3. obſer. 73. aliquot alios caſus conſiderat Did. Couarr. d. c. 16. prac. quæſt. quos caſus conſultò omitto, cum non faciant ad propoſitum quæſtionis noſtrę principalis.

17 Secundum caput principale eſt † an tertius, qui habuit ſcientiam litis. in qua prætenditur intereſſe poſſit appellare poſt habitam ſcientiam, & in hoc
* caſu *communiter* * doct. concludunt tertium iſtum omnino excludi ab huiuſmodi appellatione, ſi habuerit ſcientiam litis motę, ſiue ſententię. l. ab executore. §. alio. ff. de appellat. l. à ſententia. ff. eod. Didac. Couarr. lib. pact. quæſt. cap. 15. Natt. conſil. 457. lib. 2.

Animaduerte tamen ne erres cum aliquibus, & præſertim cum Natt. in d. conſil. 457. libr. 2. qui nī
18 mium generaliter loquutus fuit † quia tunc huiuſmodi ſcientia in genere nocet ne tertius poſſit appellare, quando ex qualitate negocij ſententia lata contra vnum nocet tertio, puta quòd ſententia lata contra hęredem noceat legatario, niſi per dolū, vel colluſionem hæres fuerit damnatus. l. ſi ſeruus plurium, §. 1. de leg. 1. declarando tamen, ut per Didac. Couarr. d. lib. pract. quęſt. cap. 15. uerſic. nocet equidem omnino, &c. alias regulariter tempus datum ad appellan. non nocet tertio quin poſſit appellare. Alex. in l. ſæpe. numer. 82. ff. de re iudic. Et
19 † quando ſententia non nocet ex qualitate negocij; non ſufficit etiam ſcientia in genere dictæ ſententiæ ad ipſum tertium excludendum quin poſſit appellare, quia ad hoc, ut quis dicatur habere ſcientiam alicuius rei, requiritur, quòd non ſolum habeat notitiam eius rei, ſed qualitatis ipſius rei gl. in c. concertationi. in verb. ſciuerit, & ibi Franc. &
20 alij de appell. in 6. & ubi † requiritur ſcientia (prout in ſententia) non ſufficit eam probari in genere. Fely. in c. quoad conſultationem, col. pen. ver. duodecima concluſio extra de re iud. Tiraq. in tract. de utroque retrac. §. 36 num. 30. & 31. cum ſeq. cum igitur iſte tertius uolens appellare non habuerit ſcientiam tenoris ſententiæ, quæ eſt de ſubſtantia ad excludendum ipſum ab appellatione, non dicitur habuiſſe ſcientiam, ſed potius ignorantiam. l. multum. ff. de condit & demonſtrat. & ſic male loquutus fuit Natt. d. conſil. 457. libr. 2. dum ex generali ſcientia putauit tertium impediri quin poſſit appellare.

21 Imò fortius dico † quod & ſi illi tertio fuiſſet facta denuntiatio dictę ſententię domi, etiam quòd ex dicta denuntiatione facta domi poſſit pręſumi ſcientia; nihilominus iſte tertius poterit appellare. Rot. dec. 137. appellatus. in nouis. Franc. in c. bonę 6. col. de appell. in 6. & latiſſime. Tiraq. in tract. de retract. §. 9. num. 42. ex quibus concludo in hoc. 2. capite principali tertium poſſe appellare ſemper niſi fuerit ipſi notificatus tenor ſententię, quatenus tamen ex qualitate negocij, & cauſę ſententia lata contra vnum non noceat ipſi tertio.

Tertium caput principale eſt, quando tertius obijcit contra ſpoliatum agentem, & petentem, ſe reſtitui ad rem ſpoliatā dicens rem illam eſſe ſuā,
22 & in hoc † caſu concluſiue dicas iſtum ſpoliatum non eſſe reſtituendum, & impediri petitam reſtitutionem per comparitionem tertij, aſſerentis rem illam eſſe ſuam. Abb. in c. literis, nume. 7. & nume. 32. de reſti. ſpoliat. Alex. in l. naturaliter. §. nihil cōmune. num. 33. Rip. num. 79. Rub. nu. 155. Iaſ. nu. 60. ff. de acquir. poſſeſſ. & nouiſſime Menoch. in tract. de recup. poſſ. Rem. 1. num. 372. ubi etiam allegat Sciſcell. in l. Celſus, num. 29. ff. de uſucap. Iaco. nouell. in prax. crimin. incipit vulgaris eſt regula. in titulo ſpoliatus de facto, nu. 38. Iacobin. de ſancto Georg. in l. ſi de ui, nu. 19. uerſ. 11. fallit. de iudic.

23 Ampliatur hoc procedere etiam † ſi ius tertij eſſet ita coniunctum in iure ſpoliatoris, ut ab eo ſeparari non poſſet. Abb. in c. ueniens. el 2. extra de teſtib. Fel. in c. ſuper eo. nu. 2. de off. deleg. Hęc tamen ampliatio mihi non placet, niſi cum infraſcriptis modificationibus, primo quòd iſte tertius incontinenti doceat de iure ſuo, ut in terminis tradit Ant. de But. in cap. literis. de reſtitu. ſpoliato. Rip. in d. §. nihil commune, numero. 80. ſecundo quòd

exceptio tertij non reſpiciat æque principaliter cō
modum ſpoliatoris, ſed in quandam conſequen-
tiam. Rip. in d. §. nihil commune. nu: 40. Menoch.
in d. tract. recup. poſſ. primo remed. nu. 381. Ter-
tiò, quòd in iſto tertio non cōprehendatur dolus,
tunc enim non eſſet audiendus. l. bona fides. ff. de-
poſit. Menoc. vbi ſupra nu. 381. circa med. Quartò,
iſte tertius non eſſet audiendus, quando non agen
do, ſed excipiendo vellet excludere ſpoliatū agen
tē. Bero. in c. literis, in fi. de reſtit. ſpoliat. Quinto,
quòd iſte tertius, qui vult impedire reſtitutionem
nō ſit aduerſarius ipſi ſpoliato. l. 1. C. ne lic. poten.
& is tertius haberet cauſam ab ipſo ſpoliatore, vt
quia is ſpoliator dolo in eum tertium ius tranſtu-
liſſet. Menoc. vbi ſupra num. 381. quæ declaratio
24 † pace Menochi. mihi videtur inanis dum dicit re
quiri dolum in illo ſpoliatore, qui trāſtulit ius do
loſe in tertium potentiorem, quia quintū requiſi
tum eſt verum in ſe abſque eo quod concurrat do
lus, quando enim concurrit dolus ipſius ſpoliato
ris cedentis ius tertio nunquam tertius ille debet
audiri, etiam quòd non ſit potentior. l. bona fides.
ff. depoſiti, & ſupra dixi in verſ. tertio quod, & idē
Menoch. num. 381. circa med. idem dixit, & bene,
licet nunc poſtea, & male cōtrarietur, & in his om
nibus caſibus iſte tertius admittitur ad cauſam in
terminis in quibus reperitur. c. vlt. vt lit. penden.
in 6. Menoch. vbi ſupra in fi. illius, nu. 381. vbi alle
gat Afflict. d. dec. 235. in fi. Didac. Couar. li. pract.
quæſt. cap. 13. & in ſpecie in materia ſpolij allegat
Felyn. in conſ. 49.

Qnartum caput principale eſt quando tertius
comparet in iudicio defenſurus reum propter præ
iudicium quòd ſibi eueniret ſi reus ipſe cōdemna-
retur, puta quòd teneretur de euictione, & tunc
25 † eſt admittendus in eo ſtatu, in quo cauſa reperi-
tur. c. fin. vt lit. pen. lib. 6. nec refert iſto caſu, an ter-
tius habuerit notitiam, nec ne litis motæ contra
principalem, nam quando tertius non poteſt ex-
cludere principalem, cum ad illum primo loco de
fenſio cauſæ non competat, tūc huic tertio etiam
ignoranti nocet ſententia contra principalē lata,
licet ſententia contra d. tertium etiam virtute rei
iudicatæ exequi non poſſit, quemadmodū in ven
ditore dicimus, qui tenetur de euictione, etenim
huic venditori etiam ignoranti nocet ſententia
lata cōtra emptorem non in vim rei iudicatę, ſed
quòd emptor poteſt aduerſus eū agere de euictio-
ne, & obtinebit in illis caſibus quando emptor nō
tenetur venditorem requirere, & ut liti aſſiſtat, &
denique hoc iudicium præiudicat venditori, ſiue
ſciuerit, ſiue ignorauerit, & etiā quòd ſciuerit non
poterit litem aſſumere, niſi in ſtatu, in quo reperi-
tur, nec tunc temporis poterit probare ea quę non
poſſet probare principalis, quibus confert. l. uendi
tor. ff. de iud. & l. ſi ſuſpecta. ff. de inoff. teſtam. & in
terminis ita declarat latiſſime Didac. Couar. lib.
pract. quæſt. cap. 13. col. 6. & 7. mihi car. 183. ſecun-
dum paruam impreſſionem, comprobantur prę-
dicta ex doctr. Caſtr. in l. ſæpe, num. 5. ff. de re iudi-
cat. ubi dicit, quòd ſi legatarij uelint aſſiſtere hære
di ſcripto, & auxiliū impartiri, ſiue ſciuerint, ſiue
ignorauerint tenentur aſſumere cauſam in eo ſta-
tu in quo reperitur. Tunc enim cadit diſtinctio
doct. de ſcientia ab ignorantia, quādo ille ſciens
obtinuiſſet primū locū & potuiſſet agentes repel-
lere, ſecus ſi non obtinuiſſet primū, & agentes etiā
uolens non ualuiſſet repellere, & ita eſt intelligen-
da, l. ſæpe, ff. de re iud. eo enim caſu ſcientia obfuiſ-
ſet quando tertius obtinuiſſet primum locum in
agendo, & ſciens paſſus fuiſſet cauſam per alium
agitari, cum potuiſſet illum repellere, & tunc ra-
tione iſtius ſcientiæ etiam quando obtinuiſſet pri-
mum locum teneretur litem aſſumere in ſtatu in
quo reperitur, at ubi non obtineret ille tertius pri
mum locum, & dato quòd uoluiſſet non potuiſ-
ſet agentem expellere, & iſtò caſu ſcientia, neque
prodeſt, neque obeſt, & ita eſt intelligenda deciſio
Afflic. 235. quæ ſi aliter intelligeretur, uel quod re
uera aliter ſenſerit, eſt neceſſe fateri Afflict. erraſſe.
& licet iſte caſus adhęreat caſui noſtro magis quā
alij caſus ſupra enarrati, nihilominus non eſt caſus
noſter.

Quintum igitur caput principale, eſt, & hic eſt
caſus noſter quando iſte tertius non ſe opponit li-
ti defenſurus reum, ſed eum omnino excluſurus,
cum dicat rem petitam ad ſe pertinere (prout erat
iſte eques Fabius) qui nolebat aſſumere iudicium
cum dicto Emyliano, ſed uolebat eum omnino
excludere, tanquam ſeruitus illa ad ſe pertineret,
26 & tūc quæritur † an oppoſitio iſta equitis Fabij im
pediat expeditionem cauſæ inter prædictos princi
pales, adeo quòd non poſſit lis illa diffiniri, donec
non animaduertatur, etiam ad iura iſtius tertij, &
licet quidam dixerint impediri, nempe Bal. in c. 1.
§ duo. de pac. tenen. col. 1. & Innocen. in c. ueniens,
el 2. extra de teſtibus. intelligentes ita l. ſi. is, a quo,
ff. de rei uendic. Contrariū tamen eſt uerius, quod
quando tertius non accedit ad coadiuuandum ali
quem ex litigantibus, ſed excluſurus omnes, uel
aliquem ex ipſis, prout faciebat eques Fabius, qui
dicebat ſeruitutem ad ſe pertinere, & uolebat ex-
cludere d. Emylianum tanquam ſeruitus illa eſſet
debita ipſi equiti Fabio, tunc enim non impedi
tur litis diffinitio inter dictos principales, nec ea re
tardatur, nam quemadmodum I. C. determinat
in d. l. ſi is a quo, ff. de rei uendic. executionem mi-
nime impediri in fauorem eius, qui ſententiam
obtinuerat per rei uendicationem, ab altero mo-
tam ſuper eadem re, ita litis diffinitio non eſt im-
pedienda ad deciſionem illius iudicij, quod prius
de eadem receptum fuerat, facit. l. pen. ff. de pet. hę
red. & Ang. in l. ſuſpecta in 2. col. ff. de inoff. teſta-
27 men. ubi poſt Innocen. dicit † non poſſe tertium ſe
opponere liti, & controuerſię ſuper eadem re per
alium motæ ad impediendum proceſſus prioris
iudicij, & hanc opinionē poſt Ant. Bellame. Rot.
& Fely. comprobat Didac. Couar. lib. prat. quęſt.
c. 14 ſub. nu. 4. mihi cart. 219. & 220. ſecūdum par
uam impreſſionem, ubi etiam reſpōdet obiectis.

Stat ergo

Stat ergo concluſio, quòd aut tertius accedit ad iudicium reum, uel actorem defenſurus pro ſuo intereſſe, ut in alio capite dicebam, & tunc admittitur in eo ſtatu, in quo reperitur ſine præiudicio iudicialis ordinis inter actorem, & reum, & hic non eſt caſus noſter. Aut tertius accedit non defenſurus alterum ex prędictis, ſed ad vnum ex eis excludendum, & tunc à principio poteſt ſuas rationes deducere non retardato proceſſu, & lite incepta, & hic eſt proprie caſus noſter; Nam cum iſte eques Fabius acceſſerit ad iudicium excluſurus dictum Emilianum, aſſerens ſeruitutem dictæ viæ ad ſe tantum pertinere, debuit admitti àd probandam eius intentionem à principio, non retardata cauſa prædictorum, quatenus tamen dictus eques Fabius ante omnia docuiſſet de ſuo intereſſe. Et ſic male egerunt Priores Saxiferrati in admittendo capitula dicti equitis Fabij non prius docto de ſuo intereſſe, & quatenus docuiſſet de ſuo intereſſe, nihilominus male egerunt in admittendo dicta capitula cum retardatione expeditionis cauſæ prædictorum, & ſic ſententiaui male ſententiatum, & bene appellatum, manu ſer Philippi Notarij Peruſini, quæ omnia ſunt admodum notanda, cum & peritiſſimi decipiantur, & alibi ita diſtincte omnia circa iſtam materiam tertii oppoſitoris declarata non reperiuntur. Laus Deo.

*Io*ſ*. Endo. Aud.*

Deciſio XXVII.

SVMMARIVM.

1 *Obligatio principalis licet non ſubſiſtat ex quacunque legitima cauſa, ex hoc fideiuſſor non dicitur liberatus quin teneatur, quando de eius enixa, & clara voluntate conſtat velle obligari, & teneri, licet principalis obligatio non ſubſiſteret.*

2 *Obligans ſe tanquam principalem, & medio iuramento tenetur, & ſi obligatio principalis non ſubſiſtat.*

3 *Fideiuſſori non ſubuenitur quando ſciebat difficultatem tempore fideiuſſionis.*

4 *Reſtitutio in integrum conceſſa minori, vel vniuerſitati prodeſt etiam fideiuſſoribus.*

5 *Tranſactio facta per euidentem calumniam, continens enormiſſimam læſionem dicitur ipſo iure nulla.*

6 *Promiſſor facti alieni (etiam cum iuramento) excuſatur quando omnem adhibuit diligentiam.*

7 *Hæredes eius qui fecit ſuum poſſe in eo ad quod tenebatur, excuſantur.*

8 *Cautela ad obligandum fideiuſſorem vt non liberetur ex contrauentione ſui principalis, licet fecerit ſuum poſſe, & omnem adhibuerit conatum.*

9 *Verba (promittens curare cum effectu) non habent maiorem efficaciam obligandi fideiuſſorem, quam vt adhibeat omnem ſuum conatum.*

10 *Promiſſor minoris poteſt uti eadē defenſione qua minor.*

11 *Læſio enormiſſima nunquam intelligitur incluſa in quacunque cautela adhibita in promiſſione.*

ARGVMENTVM.

¶Tutor an ex promiſsione, & tranſactione facta pro minore cum promiſſione de rato teneatur ſi minor maior factus noluerit ratificare.

¶Et quid ſit in quocunque fideiuſſore pro alio interueniente diſcutitur late.

MELCHIOR Criſelda de Peruſia, tanquam tutor Petripauli Galeræ de dicta ciuitate, interuenit cuidam tranſactioni, & compoſitioni factæ inter d. Petrumpaulum Galeræ ex vna, & quendam Marcum & ſuis conſortes ex alia ſuper hæreditate Cæſaris Galeræ, promiſitque dictus Melchior in dicto inſtrumento tranſactionis ita & taliter curare cum effectu, & quod faciendo poſſibilia non excuſetur, quòd dictus Petruspaulus quando erit in legitima ætate conſtitutus, ratificabit dictam tranſactionem cum tunc temporis d. Petruspaulus eſſet infans.

Facto maiore dicto Petropaulo 25. annorum, non ſolum nō ratam habuit dictam tranſactionē, ſed omnino contrauenit, mouens litem contra illos del Galera detinentes medietatem bonorum ſui patris, cumque appareret ex proceſſibus dictū Petrumpaulum fuiſſe enormiſſime læſum nō ſolum in dimidia, ſed etiam in tota quantitate; obtinuit ad eius fauorem duas ſententias conformes, qui quidem Marcus, & alij del Galera videntes non alia via eſſe eis conſultum, quàm agendo ad intereſſe contra dictum Melchiorem tutorem dicti Petripauli, qui dictæ obligationi interuenerat vtſupra, mouerunt litem contra hæredes dicti Melchioris, cum iam dictus Melchior eſſet prædefunctus, contra quos hæredes Melchioris iudicio meo poterant adduci infraſcripta fundamenta.

1 Primo, quia † etſi obligatio principalis non ſubſtiterit ex quacunque legitima cauſa, ex hoc fideiuſſor non dicitur liberatus quin teneatur quando de eius enixa, & clara voluntate ꝯſtat, velle obligari, & teneri, licet obligatio principalis non ſubſiſteret. ad no. p Fran. Aret. in l. ſi ita ſtipulatus fuero te ſiſti. § poſſum. 2. ff. de verb. oblig. & in conſ. 142. Purpurat. in l. quod te. nu. 55. ff. ſi cert. pet. & nouiſſime poſt multos quos allegat tradit Didac. Couar. in relect. c. quamuis, de pac. li. 6. in §. Quintus, nu. 6. verſ. quàmobrem, ubi dicit, quoties manifeſte patet promittentem uelle teneri ad pœnā,

 vel in-

vel intereſſe, etiam ſi is diligentiſſime curauerit,
tenebitur.

Secundo, nam ex quo iſte Melchior fideiuſſit
& ſe tanquam principalem obligauit etiam me-
2 dio iuramento, iſto caſu dicitur teneri † & ſi obli-
gatio principalis non ſubſiſtat. Bar.in l.ſi quis pro
eo.col.pen.verſ.octatio prohibetur. ff.de fideiuſſ.
Alex.conſ.32.in cauſa executionis,in fi. li.4. Nat.
conſi.262.reddidi,nu.14.lib.2.

3 Tertio, quia † fideiuſſori non ſubuenitur quan-
do ſciebat difficultatē tpē fideiuſſionis. Ruy.in l.
4.§. Cato.in 9.opp. & ibi Alciat,nume.139. ff.de
verb.obl.Iaſ.in l. Titia nu,13.ff.eod.tit.arg.l.quod
te.ff.ſi cer.pet.& l.ſi uehenda, §.idem iuris. ff.ad l.
Rhod. de iact. iſte autem Melchior fideiuſſionis
tempore ſciebat ſiue veriſimiliter ſcire poterat ta-
lem, ſiue tales difficultates, ergo ei non eſt ſub-
ueniendum.

Ad fauorem tamen filiorum,& hæredum dicti
Melchioris fideiuſſoris plurima faciebant funda-
menta,& quidem ualidiora,& ueriora,quibus fui
adductus ad ſententiandum in fauorem prædicto
rum hæredum Melchioris Criſaldæ fideiuſſoris,
& curatoris,infraſcriptis fundamentis.

4 Primo, quia † reſtitutio in integrum conceſſa
minori, uel communitati prodeſt etiam fideiuſ-
ſoribus.Bar.& Imo.in l.Stichum.§.quòd vulgo.ff.
de ſolut.in l. Marcellus.in fine. ff. de fideiuſſ. & in
l.fideiuſſor.ff.de re iud. Natt.conſil.51.uiſo.num.
13.libr.1.

Secundo, quia cum tranſactio iſta fuerit facta
per euidentem calumniam, & in ea fuerit enor-
5 miſſime læſus dictus Petruspaulus † dicitur ipſo
iure nulla.l.in ſumma. ff. de condict.indeb.etiam
non obſtante iuramento.l.ſi quis cum aliter. ff.de
verbo.obligat.in l.ſi quis maior. C. de tranſact.in
aur.ſacramenta puberum.C.ſi aduerſ.vend.& læ-
ſio iſta iuuat etiam fideiuſſorem ut reſtituatur.
Alciat.in terminis reſponſ.155 ego etiam nu.5.&
6.tom.2.lib.5.

Tertio iſte Melchior, & eius hæredes ueniunt
6 excuſandi, quia promiſſor † facti alieni ēt medio
iuro excuſatur, quando omnem adhibuit diligen
tiam.Abb.in c.gemma.extra de ſponſalib.Dec.in
l.impoſſibilium.ff.de reg.iur.& in conſ.313. Ab.
conſ.9.li.1.Afflic.deciſ.295 per tex.in c.breui.ex
de iur.iur.& in c. ſignificante. extra de pign.& eſt
* *comm.* *opin.ut poſt Ang. Hippol. Fely.Bar.Alex.
Socy.Iaſ.Purpurat.Cur.iun. Præpoſit.& alios tra-
dit Did. Couarr.in d.c.quamuis de pact. libr.6. in
relect.§.quintus, nu.3.& exactiſſime Ant.Gabr.
lib.comm.concl.lib 3.tit.de pact.concl.2.num.2,
vbi ponit ampliationes, & limitationes. In pro-
ceſſu autem noſtro conſtat, quod dominus Mar-
cus Antonius Criſalda filius dicti Melchioris fe-
cit ſuum poſſe,ut dictus Petruspaulus ratificaret,
7 quod facere ſemper recuſauit † meritò hæredes di-
cti Melchioris excuſantur. Iaſ.Ruy.Crott.Galial.
Alciat.& alij allegati per Dida.Couar.in ſupracit.
loco.in d.relect.nu.3.in verſ quorum opinionem
idem tenuit Grammat.quæſt.2. impreſſa poſt eius
deciſ. Marant.quæſt.3.nu.11.poſt tract.de ord.iu-
dic.viu.aquilian.lib.1.commu. opin.in opin.255.
ubi propè ante finem ex comm. conſenſu doct.
8 dat cautelam ad hoc quis non excuſetur, † quod
quis promittat in inſtrumento factum & intereſ-
ſe,& quod non vult poſſe excuſari feciſſe omnem
ſuum conatum quod principalis obſeruabit, ſed
vult teneri de ſuo proprio ſoluere,& obſeruare cō-
tenta in ipſo inſtrumento, tunc equidem promiſ-
ſor iſte tenebitur ad intereſſe, licet omnem ſuum
conatum adhibuerit. Dec.conſ.323.& 330.2. col.
& 345.col.fi. Melchior autem promiſit tantum-
modo ita & taliter curare cum effectu (qđ dictus
Petruspaulus ratificabit) ſed non fuit appoſitū in
inſtrumento quod faciendo poſſibilia non excuſe-
tur alias de ſuo uoluit teneri, quo fit ut adhibita p
eum diligentia ueniat omnino excuſandus dictus
Melchior, licet ꝓmiſerit curare cum effectu, quæ
9 verba † nō habent maiorem efficaciā obligandi fi-
deiuſſorem, quam ut adhibeat omnem ſuum co-
natum. Ita in terminis dictæ promiſſionis cum ef-
fectu tradit. Ruy.conſ.67.lib 4. nec ex dictis uer-
bis cum effectu i argui poteſt ad enixam mentem
fideiuſſoris, ut in principio dicebatur, cum uerba
illa poſſent habere varios ſenſus, ex quib. promiſ-
ſor non temere ſe obligare uoluerit, ſed tantum
ad adhibendam curam, & diligentiam quod al-
ter faciat cum effectu, ita in puncto declarat Did.
Couarr.in ſupra citato loco, num.6. verſ.quam-
obrem, qui locus omnino videatur, quia non ſo-
lum reſpondet ad omnia ſupradicta in contra-
rium, ſed exactiſſime melius cæteris huiuſmodi
materiam.declarat.

Quarto,& vltimo caſus iſte deciditur in termi-
nis ab Ancharan.in conſ. 330. viſa facti narratio-
ne col.5.uerſ.deſcendo ad obligationem, vbi po-
nit quæſtionem de tertio qui interceſſit pro mi-
nore, promittens per ſtipulationem, & cum iuro,
quod minor ratum habebit ꝯtrium geſtum cōtra-
ctus ille fuit irritatus ad fauorem minoris, ex quo
erat enormiſſimè læſus. Reſpondet ibi Anchar.
quod nec etiā tertius ꝓmiſſor tenebitur in nihilo
10 † quia ille tertius poteſt uti eadē defenſione qua
minor.l.2.C.de fideiuſ.mi.Rip.in l.ſi unquā, in 4.
quæſt. C. de reuocand. donatio. in 6. not. & cum
fuerit annullatus principalis contractus, debuit
etiam annullari acceſſorius.reg. acceſſoriū. de re.
iur.in 6.c.translato.extra de cōſtit. & annulato pri
mo contractu, ſecundus remanet ſine cauſa,& ſic
inefficax.l.2.§.circa.ff.de except. doli.& Anchar.
ſequutus fuit.Ceph.conſi.115.queritur.nu. 3.lib.
1.& Nat.conſi.50.materiam.nu.24.libro 1.licet al
ter de altero mētionem non faciat, & ante Ceph.
& Natt.licet ab ipſis non allegetur. Idē tenuit Grā
mar.deciſ.101.magnifica,nu.55.& cum Anchar.
* eſt *communis* * opi.ut poſt multos per eum coacer
uatos tradit Anto.Gab.lib.com.conclu.lib.3.cō-
cluſ.2.nu. 1. titu. de pac. & ea eſt ratio ſecundum
Ceph.vbi ſupra,nu.6. quia generalitas non inclu-

dit caſum iniquum, ſed contractus iſte noſter ini-
quiſſimus erat, cum bona illa in totum pertinerēt
ad dictum Petrumpaulum, ut alias latiſſime dedu
xi in alia deciſione quę omnibus cum aliis deciſio
nibus circunfertur, ergo ſtante huiuſmodi iniqui-
tate, quemadmodum dictus Petruspaulus potuit
contrauenire ita pariter legitime potuit contraue-
nire Melchior eius fideiuſſor per ſupra deducta.

Ex quibus puto poſſe dari nouam limitationē
11 ad cautelam ſupra relatam † ad hoc ut quis oblige
tur licet omnem adhibuerit conatum, volens te-
neri ad intereſſe, etiā quod fecerit poſſibilia, quia
hęc non habent locum quando quis contraueni-
ret ratione enormiſſimę lęſionis, quæ nunquam
intelligitur excluſa, ut nouiſſime deducit Cephal.
d. conſil. 115. nu. 3. & ſeq. lib. 1.

Ad obiecta non occurrit reſpōdere quia ex fun
damentis facientibus pro d. Melchiore, & eius hæ
redibus ſatis conſtirit veritatem iſtius articuli, de-
bere reſolui ad fauorem prędicti fideiuſſoris, &
eius hæredum, prout ego ad eorum fauorem ſen-
tiaui, declarando non teneri in aliquo ob dictam
fideiuſſionem, manu ſer Raynaldi de Rubeis Pe-
ruſini Notarij Curialis. Laus Deo.

Ioſ. Ludouicus Aud.

Deciſio XXVIII.

SVMMARIVM.

1 *Tobiæ Nonij Doctoris Peruſini præceptoris authoris laudes, mores, mors, & pompę funebres.*

2 *Mulier, an, & quando prǫſumatur acquiſiuiſſe de bonis ſuis, vel mariti.*

3 *Lucrum quod facit mulier ex ſorte uiri cum qua negotiatur dicitur eſſe viri. & nu. 14.*

4 *Fundamento partis aduerſæ non probato conuentus eſt abſoluendus.*

5 *Teſtis ſuper facto debet deponere, non iudicare. declaratur nu. 17.*

6 *Teſtes inducti à parte aduerſa penitus probant, nec contra eos aliquid poteſt obijci.*

7 *Socius qui adminiſtrauit tenetur ſocio reddere rationem adminiſtrationis.*

8 *Lucra facta à muliere conſtante matrimonio ex licita negociatione ex eius opera, & induſtria ad eius hęredes, non autem ad maritum, pertinere dicuntur.*

9 *Bona empta per vxorem licet prǫſumantur empta de bonis mariti, tamen nec ipſe, nec eius hęredes poterunt bona empta per vxorem vendicare, ſed ſolum poſſunt agere ad pretium dictorum bonorum.*

10 *Vxor ad quas operas teneatur operari viro, & diſtinguūtur operę obſequiales à fabrilibus, & artificialibus.*

11 *Vxor non eſt in poteſtate viri, ſed patris.*

12 *Vxor poteſt ſocietatem coire cum viro de ijs quæ ſiunt ex quæſtu, & ſi aliquid ſtipuletur vnà cum viro, acquiris ſibi partem ſuam.*

13 *Operę fabriles non debentur niſi à libertis ſuis patronis, cum fuerint impoſita, & promiſſa.*

15 *Filius ſi negotietur cum pecunia patris, lucrum diuidi debet inter patrem, & filium, & idem in vxore negotiante cum pecunijs mariti.*

16 *Lucrum debet eſſe commune ſocijs, quando unus ponit pecuniam, & alter induſtriam.*

18 *Confeſſio extraiudicialis in ciuilibus probat. & teſtis deponens de peritia artis, etiam deponens de credulitate plene probat.*

19 *Facta inter maritum, & vxorem, ù communiter accidentibus, probantur pręſumptionibus, & indicijs.*

20 *Adminiſtrationis ratio non poteſt per vnum ſocium ab altero peti, quando ambo adminiſtrauerunt, & ibi declaratur locus Caſtrenſ. conſi. 126. libro. 2.*

21 *Iudex poteſt ſibi reſeruare locum tertij caſu quo partes diſcordent in electione ipſius tertij.*

ARGVMENTVM.

¶Vxor acquirens, an præſumatur acquirere ex ſuis, uel ex bonis mariti, & ad quæ ipſi marito teneatur.

¶An, & qualis contrahatur ſocietas inter virum, & vxorem.

¶Et materia ſocietatis exactę ponitur.

DOMINA Sigiſmunda
de Peruſia uxor quondā
Thomę Caroli de dicta
ciuitate, durante inter
eos matrimonio per tri-
gintaduos annos, præ-
ſupponitur ipſam domi
nam Sigiſmundam ſu
perlucratam fuiſſe in ar-
te ſerici ſiue racamię ſummam florenorum triū
milium, & ducentorum, ad rationem florenorum
centum quolibet anno.

Diſſoluto matrimonio per mortem dictę do-
minę Sigiſmundę abſque liberis, adhuc ſuperſti-
te dicto Thoma eius viro, Vincentius & Paulus
quondam Iaſonis de Peruſia, fratres germani &
hęredes dictę dominę Sigiſmundę inſtituerunt
iudicium contra dictum Thomam pro conſequē
da dicta ſumma florenorum trium milium, & du
centorum, induxeruntque multos teſtes hoc lu-
crum probantes, publicato proceſſu & lata per me
ſententia, prout in cedula, fuit multoties cauſa ore
tenus diſputata per excellentiſſimos aduocatos
dominum Tobiam Nonium, & Galiffum Bacial-
lam ex vna, & dominum Franciſcum Cantuccium
ex alia, quiquidem excellentiſſimi doctores etiam
in ſcriptis multa ſubtilia deduxerunt, & pręſertim
excellentiſſimus Nonius Peruſinus pręceptor
1 meus, † cuius nomen non ſine lachrymis recolo,
cum prima die paſcatis reſurrectionis D. N. Ieſu
Chriſti, quę fuit die 26. menſis Martij inſtantis an-
ni 1570. hora decimaquinta, ſuum ultimum clau-
ſerit

ſerit diem cum maximo fletu totius iſtius nobi-
liſſimæ ciuitatis, nec immerito quippe, cum tan
to viro illuſtris hęc ciuitas magis quotidie fieret
illuſtrior, adeo quod ſtudium Peruſinum ad Bar-
toli & Baldi tempora reuerſum fuiſſe dignoſcere-
tur, quia adeo ejus forma per totum orbem ex-
creuerat, ut à remotiſſimis quidem regionibus,
vndique multi conuolarent, ut Iuriſconſultum
hunc audirent, intelligerent, admirarentur, &
non ſolum homines mediocris generis, ſiue pro-
ſapiæ, verum etiam ex illuſtriſſimis ac nobiliſſi-
mis familijs more Scipionis Africani, ſtrenuiſſimi
ac fortunatiſſimi imperatoris, qui (ut literis pro-
ditur) aiunt Athenas profectum eſſe, ut Panetiũ
Rhodium, Stoicæ diſciplinæ celeberrimum ea
ætate philoſophum, inuiſeret, eiuſque familiari-
tate, & eruditione frueretur, ſic Iulium Cæſarem
in Guido inſula Teopompum familiarẽ habuiſſe
ſic M. Antonium philoſophum Iubentiſſimo
animo, Cerbidium Scæuolam, de iure differentẽ
auſcultaſſe, erat enim is doctor ſubtiliſſimus, ordi
natiſſimus in legendo, in conſulendo realis, pro-
ut ex eius commentarijs ſuper inſtitutionibus om
nibus notis ſatis clarum videtur, & magis eius vir
tus patefiet ex conſilijs & matutinis lectionibus,
non multi menſes, omnibus vulgandis, eius do-
mus erat oraculum ciuitatis, aſpernebatur pecu-
nias, dirimebat lites, reducebat partes ad concor-
diam, erat enim adeo vir ꝓbus, & ita propter eius
uirtutes diligebatur, ut ullo vnquam tempore ip
ſum detrahere nemo fuerit auſus, & maximum te
monium huius dilectionis, in eius morte, dum fu
neralia fiebant, hiſce oculis uidi, omnes nempe
ferę maſculos, & fœminas nobiles & ignobiles ci-
uitatis Peruſiæ, acceſſiſſe ad eius domum, ut famo
ſiſſimum hunc doctorem ingemerẽt, teſtimoniũ
præ cæteris dilectionis & amoris erga iſtum reddĩ
dit collegium & gymnaſim Peruſinum, quia non
ſolum doctores Peruſini cadauer ad eccleſiam ſan
cti Florentij concomitati fuere, verum etiam om
nes fere ſcholares huius ſtudij biretis & veſtibus lu
gubribus, & torculis accenſis, licet retroactis tem-
poribus vnquam alij doctori nec etiam perſonis
ex illuſtriſſimis familijs natis huiuſmodi pompa
funeralis celebrata fuerit, eius cadauer requieſcit
in eccleſia ſancti Florentij ciuitatis Peruſiæ, ubi ex
ordine D. Iacobi Nonij eius fratris, pulcherrimũ
monumentum conſtruitur, de iſto doctore famo
ſiſſimo honorifice meminit, nouiſſime Menoc.
in tract. de arbit. iud. caſ. 370. nume. 4. lib. 2. cent. 4.
cuius anima per infinita ſecula requieſcat in pace.

Redeundo ad rem ad fauorem conuentorum
præfatus Excellen. d. Thobias ſubſtantialiter infra
ſcripta fundamenta adducebat, reſpondendo ad
quædam dubia per me in medium adducta.

2 Primo, quia † & ſi mulier non præſumatur ac-
quiſiuiſſe de bonis viri, quando probatur ex eius
induſtria, & artificio aliquid ſuperlucratam fuiſſe.
Gerard. de Pet. San. ſing. 99. Port. Imol. conclu. 14.
limit. 2. lib. j. hoc tamẽ procedit ſecundum ipſos
quando cõſtat mulierem ex hoc artificio aliquid
ſibi acquiſiuiſſe, tunc non præſumitur acquiſitum
de bonis viri, ſed ex dicto artificio, & in iis termi-
nis loquuntur doct. omnes in contrarium allegati
ſi vero non conſtat quod aliquid mulier acquiſie-
rit, ut in caſu noſtro, ſecus eſt, quia tunc ſi in do-
mo uiri aliquid operata eſt, non põt reſpectu iſta-
rum operarũ aliquid à uiro petere, cum mulier te
neatur uiro operari. l. ſicut. ff. de oper. liber. & ita
tradit Innocent. in c. cum in officijs extra de teſt.
Cyn. & Bal. in l. 1. C. de bon. quæ liber. idem Bal. in
l. ſi inuita C. de nup. & in c. 1. §. decedenti qui feu.
da. poſ. in uſib. feud. Abb. in cap. literas, nu. 27. ex-
tra de reſt. ſpol. Alex. conſi. 209. ponderatis his, nu
me. 10. lib. 6. pract. Papienſ. in for. libelli quo uxor
agit ad dotem in uerbo tanquam bona paraferna-
lia. col. 2. Roder. Suares allegatione 59. nu. 12. facit
quod tradit Bar. & ſequuntur ibi Bald. & Imol. in
l. diuortio. in princ. ff. ſol. matr.

Secundo reſpõdetur, quod ſors principalis qua
domina Sigiſmũda negotiabatur erat ipſius Tho
mæ eius viri, cum ipſe & aurum, & ſericum ſuis
pecunijs emeret, vt probant teſtes, etiam qui à par
3 te aduerſa inducti ſunt, † quoties autem ſors qua
negotiatur mulier viri eſt, quicquid ex ea negotia
tione vxor lucratur viri eſſe dicitur, vt tradit Al-
ciat. ita concordans opin. in 3. reg. præſumpt. 26.
num. 11.

Tertio reſpõdetur, eſto quod mulier quicquid
ex artificio ſuo acquirit ſibi acquirat, quod tamen
omnino verum non videtur ex prædictis, tamen
in propoſita ſpecie non probat pars aduerſa id qđ
lucrata eſt dicta domina Sigiſmunda eſſe apud
4 Thomam † quare cum hoc quod partis aduerſæ
fundamentum eſt non probetur, dictus Thomas
eſt abſoluendus, l. qui accuſare, C. de edendo cum
ſimil. Nec dicatur id probari ex teſtibus examina-
tis deponentibus dictam dominam Sigiſmũdam
iudicio eorum potuiſſe lucrari centum florenos
ſingulis annis, & credere veriſimiliter illos ver-
ſos in utilitatem d. Thomæ. Quia reſpondetur
iſtos teſtes non probare, tum quia de eorum iu-
5 dicio deponunt, † teſtis autem ſuper facto debet
deponere, non iudicare. Bartol. in l. qui teſtamen-
§. fina. ff. de teſtament. Dec. in c. de quo vult Deo.
nu. 61. extra de iudi. tum etiam quia de credulita-
te deponentes probare non dicuntur, gloſ. & ibi.
Bart. in l. 2. §. pen. ff. de aqua plu. arc. gl. & ibi doct.
in c. quoties. extra de teſtib. glo. Paul. de Caſtr. Ro.
Alex. & alij in rub. ff. de iur. cum vulgaribus. Et ſi
forſan diceretur, quòd imò teſtes deponunt ſoluiſ
ſe multoties ipſi Thomæ, & ſic ad Thomam per-
uenerũt pecunię huius artificij, quare ad illas red-
dendas tenetur. Reſpondetur primo quod ſi quid
percepit Thomas ex mercede mercium prædicta
rum, illud percepit ex eo, quia & ſericum & au-
rum emebat ſuis pecunijs, ac etiam domi quan-
dam famulam, ſeu ancillam retinebat, quæ eodẽ
ſe exercebat artificio, ut probant teſtes partis ad-
6 uerſæ fol. 13. & fol. 14. qui † contrà parte aduerſa

inducti

inducti ſunt penitus probare dicuntur, nec contra eos aliquid poteſt obijci. l. ſi quis teſtibus. vbi doc. C. de teſtib. cum vulgar. adeo q; ſi quid percipit ex dicto artificio dicatur percepiſſe ratione prædictæ non autem mala fide, & animo eas pecunias ſubtrahendi. quod in dubio non eſt præſumendū. l. merito. ff. pro ſoc. cum vulgar.

Præterea reſpondetur quod ſi quod artificium dicta domina Sigiſmunda exercuit, in eo artificio contracta erat ſocietas ſaltem tacite inter ipſam, & dictum Thomā, ex quo Thomas, & pecunias impendebat pro emendis auro, & ſerico, & ancillas domi retinebat, eodem exercitio ſe exercētes, ut teſtes etiam partis aduerſæ deponūt, & inſimul d. Thomas, & d. Sigiſmunda habitabant, ut in terminis tradit Pet. Gerar. in cōtrarium adductus. d. ſing. 99. inter ūirum & vxorem, & ideo tamq; ſocius potuit dictas pecunias recipere, iuxta tot. tit. ff. pro ſoc.

7 Et ſi forſan diceret quod licet ſint ſocij † ex quo tamē ipſe adminiſtrauit, tenetur rationem adminiſtratorum reddere. Soc. conſ. 40. lib. 4. Dec. cōſ. 110. col. fin. cum vulgar. Reſpondetur quòd cūm ambo adminiſtrauerint, q̄a & d. Thomæ, & dictæ dominæ Sigiſmundæ ſoluebatur precium mercium prædictarum, nō poteſt unus ab altero rationem adminiſtrationis petere, ut tradit Paul. de Caſt. cōſil. 126. non ſequēdo ordinem. col. 1. j. lib. 2. quem refert & ſequitur Aim. conſil. 159. nume. 6. libro primo.

Pro cōtraria opinione ſcripſit ſatis eruditæ magnificus II. Doct. Peruſinus dominus Franciſcus Cātuccius, qui licet per plura folia ſatis doctæ omnia attigerit eius fundamenta tñ ſunt infraſcripta.

8 Primò, quia † lucra facta per iſtam d. Sigiſmundam conſtante matrimonio ex iſta licita negociatione ex eius opera, & induſtria ad eius hæredes pertinere dicuntur nō autem ad dictum Thomā eius virum. Bald. poſt Petr. & Cyn. in l. ſi vxorem, col. 3. nu. 6. verſ. cæterum. C. de condit. inſer. idem Bal. in l. cum oportet. in prin. col. 4. nu. 12. in fi. verſicu. prædicta vera. C. de bon. quæ lib. & ibi Corn. 2. col. in fi. verſ. ſecundum Bald. idem Bald. conſi. 299. dicunt Pet. & Cy. num. 4. verſ. ego tamen puto, lib. j. Alber. in l. Quintus, nu. 3. ff. de dona. inter virum, & vxorem. Rom. conſi. 159. ſuper eo. col. 3. nu. 4. in fi. verſ. facit quod dicimus. Abb. conſil. 36. circa primum, col. j. ſub nu. 2. verſic. formaliter quæſtio iſta. lib. 2. Soc. conſ. 249. materia. col. vlti. nu. 30. verſ. tollitur tamen, lib. 2. Ant. de prat. vet. int. conſ. Alex. lib. 4. conſ. 133. vere crudelis, col. 2. nu. 3. verſ. cæterum, & col ult. nu. 7. verſicul. & ſic alias dicebam. Fulg. in l. ſi mulier §. ſi vir vxori. ff. de don. int. vir. & vx. Pet. de Rane. ſing. 131. verſic. ſed ſi uxor Gerar. ſing. 99. nu. 3. & 4. Boer. deciſ. 81. & breuiter dico, nu. 9. uerſ. & niſi. & nu. ſeq. part. j. Io. Lup. in repet. rub. extra de dona. int. vir. & vxo. §. 60. col. 6. nu. 19. in fi verſ. facit quod voluit. Alc. in tract. præſump. reg. 3. præſump. 26. nu. 16. limi. nu. 10. Rip. reſponſ. 124. licet plura. nu. 3. Crot. in l. frater à fratre, nu. 120. verſ. ideo ſecundum Bald. ff. de condi. indeb. Neuiz. in ſilua nup. lib. 4. nu. 23. in 6. limit. Bellon. cōſ. 17. in caſu propoſito. nu. 13. Port. Imo. in tract. regul. reg. 4. 12. limit. lib. j. Iaco. Nouel. in tract. reg. poſt Pet. Duen. reg. 96. lib. 3. fallen. Riminal. iun. in §. j. nu. 32. inſt. per quas perſo. moder. Peruſ. in trac. de pauper. quæſt. 8. Specu. 2. nu. 24. Fernan. Vaſq; in tract. illuſt. q. lib. 3. c. 105. nu. 16. verſ. fallit tamen, & hæc opinio * eſt ab *omnibus* recepta, & ultra allegata per dominum conſulentem. idem tenuit Crauet. conſi. 61. dūs Ant. nu. 7. lib. j. Rot. a Vall. cōſ. 91. nu. 21. & 22. li. 2. Bero. cōſi. 191. nu. 57. lib. 1. Ant. Gabriel. in tract. communi concluſ. qui quamplurimos allegat. imo oēs ferè citatos per dominum conſulentem, lib. j. conclu.

9 19. in titu. de p̄ſump. & vnū obiter dicam † qđ ſi bona empta per vxorē præſumantur empta de bonis viri, tñ neq; vir, neq; eius hæredes poterunt bona empta per vxorē uendicare, ſed ſolum poſſunt agere ad pretiū dictorum bonorū Bar. in l. & ſi tēpora. C. de fid. inſtr. lib. 10. Crot. in repet. l. frater à fratre, nu. 20. in fi. ff. de cōdi ind. & ↄcluſio principalis quemadmodū eſt comm. ita eſt iuri ↄſona. cum ceſſet ſuſpicio turpis quæſtus; ut aduertūt omnes ſcribentes, nec vxor ad præceptum viri negociari teneatur, vnde ſi negociatur ſibi acquirit. Bal. in d. l. ſi vxorem, adducunt etiā doct. tex. in l. ſi mulier. §. ſi vir uxori. vbi Fulg. ff. de donat. int. vir. & vxor. vbi cauetur uxoris eſſe veſtimēta quæ ipſa ſibi cōfecit ex lana, quam ei maritus donauit.

Ad argumenta Excellentiſſimi d. Conſultoris

10 ex aduerſo reſpondetur non obſtare. nam † licet vxor teneatur operari viro d. l. ſicut. ff. de oper. liberr. hoc eſt intelligendū quo ad operas obſequiales, puta parare menſam, & lectum, & alia ſimilia, non autem quo ad operas fabriles, & artificiales. ita diſtinguit Bal. in l. 1. col. 2. num. 7. verſic. tū dic C. de lega. & ibi Salyc. & Corn. in 2. col. Caſtren. in l. diuortio. col. 4. nu. 10. verſ. ſed ſi peteret. ff. ſolut. mat. idem Bal. in l. ſi vxorem. col. 3. nu. 6. uerſi. ſed l. dicit. & in l. j. nu. 1. C. de bon quę lib. Bened. de Rauen. d. ſing. 121. Capr. conſ. 72. cum viſo, & conſiderato, nu. 15. Ang. in l. filiæ licet. in prin. C. de collat. Abb. in c. in literis, col. vlti. ad fi. de teſtib. Alex. conſil. 100. ſuper primo caſu noſtro. in verſicu. & iſto caſu. libro primo. Gerard. d. ſingul. 99. numero quarto. Rip. d. reſponſ. 124. numero quarto. Roder. Suar. in l. 9. for. nume. 12. verſic. & hinc dicebat. Anto. de Prat. uet. dicto conſi. 133. Boer. & Lup. vbi ſupra Mod. Peruſ. in d. tract & loc. nu. 23. & nu. 24. Petr. pet. in tract. de teſtam. cōiug. lib. 5. c. 10. nu. 5. vbi hanc opin. * *comm.* appellat, quemadmodum eam veriorē dicit Io. Lup. d. §. 62. verſ.

11 ſed quòd prius dixi, nec mirum, quia † vxor non eſt in poteſtate viri, ſed patris. l. ſi uxorem. C. de condi. inſer. lat. Tiraquel. in tract. de ll. connub. in l. j. nume. 1. & ita arguunt Anto. de prat. Vet. & Io. Lup. ubi ſupra.

12 Secunda ratio eſt, quia † uxor poteſt ſocietatē coire cū viro. l. ex diuerſo. §. 1. ubi gl. & Bal. ff. ſolu. matrim.

matr.ꝙ ſocietas ſit ſolũ de his quæ ſunt ex quæſtu.
l.coire.§. fin.cum l. ſeq. ff. pro ſocio.& vxor ſi ali-
quid ſibi ſtipuletur vna cum viro acquirit ſibi, par
tem ſuam.Bal.in d.l.ſi vxorem, verſi.item ſi ſtipu-
13 letur. Et iſtæ operæ fabriles † non niſi à libertis ſuis
patronis debentur, cum fuerint impoſitæ,& pro-
miſſæ l.operis non impoſitis.ff.de ope.liber.ex qui
bus liquido apparet d. l.ſicut. in operib. obſequia-
libus,non autem fabrilibus debere intelligi.

Secundum fundamentum nõ obſt.quando ſors *
14 videlicet,qua vxor negociatur eſt mariti,tunc † ac
quiſita per dictam negociationẽ ſunt viri. Alciat.
in trac.preſumptio.reg.3: præſump.26.nu:2.cum
ergo ſors qua negociabatur dicta domina Sigiſ-
munda eſſet viri,non ipſius,ergo lucra ad dictum
virum ſpectare dicuntur, quia opinio Alcia.non
eſt vera, nec ibi aliquid determinat, quemadmo-
15 dum enim ſi filius † negocietur cum pecunia pa-
tris, lucrum inter patrem, & filium diuidi debet.
* Dec.qui de communi* teſtatur.in l.illud,n.10.C.
de collat. ita ex identitate rationis eſt dicendum
quãdo vxor cum pecunia viri negociat imo cum
vir paſſus fuerit, quòd vxor negocietur cum pecu
nia ſua, cenſetur ei lucrum donare ob meritum
pudicitiæ.Fulg.conſ.198.Lup.vbi ſupra,§.60.nu.
16 20.Nec eſt dubitan.quòd † quando vir ponit pecu
nias vxor vero induſtriã lucrum debeat eſſe com-
mune.Bal.d.conſil.299.nu.4.in fi.ea ratione, quia
lucra inter ſocios debent communicari. l.1. & l.
coire.ff.pro ſoc.

Tertium fundamentum pariter non obſt.ꝙ lu-
cra non fuerint probata, cum teſtes deponant de
credulitate, & ſic probare non dicantur.l.teſtium
17 C.de teſtib.id † enim non procedit quando id de
cuius probatione agitur non ſubijcitur ſenſui te-
ſtis, nam tunc eius teſtimonium probat. §.ſi vero
abſunt.in auct.de hæred.& falci.Campeg.in trac.
de teſt. reg. 209. in 14. fall. ſed actus iſte lucrandi
certam quantitatem non ſubijcitur certo ſenſui
noſtro,ergo &c.

Coadiuuantur prædicta ex confeſſione extra-
iudiciali pluries facta per dictum Thomam quod
Sigiſmunda eius vxor poterat ſuperlucrari quo-
libet anno florenos centum quæ quidem cõfeſſio
18 † extraiudicialis in ciuilibus probat l. generaliter.
C.de non nu. pec. Et teſtis deponens peritia artis
etiam deponens de credulitate plene probat.l.j.in
prin.& ibi Bar.ff.de uent.inſpic.Corn.conſil.237.
nu.17.lib. 1. Campeg.in tract.de teſt.reg. 219.in
3.fall.Conrad.in pract.ciuil.lib.1.c.9.

Ad quartum fundamentũ,dum dicebatur non
probari lucra perueniſſe ad manus d. Thomæ, ꝗa
multi teſtes deponunt dictum lucrum perueniſ-
19 ſe ad manus dicti Thomæ, † & quæ fiunt inter ma
ritum, & vxorem à cõmuniter accidentibus pro-
bantur, ꝓſumptionibus, & indicijs. Marſil.in rub.
de probat.col.4.nu.10.verſ.& iſtis multis,& quo-
tieſcunq; ſocius locupletat, ꝓſumit locupletatus
ex pecunijs ſocietatis quas præ manibus habebat.
Bero.conſ.191.in cauſa vertente,nu.49.& ſeq.li.j.

Dum vero dicebatur vlt.loco, quod cum inter
Thomam & Sigiſmundam fuerit contracta ſocie
20 tas,& ambo adminiſtrauerint, † non poteſt vnus
ab altero rationem adminiſtrationis petere, Paul.
de Caſt.in d.conſ.126.Crauc.con.159.ſub nu.6.li.
2.Reſpondet.d. Sigiſmundam nihil adminiſtraſ-
ſe, & quatenus adminiſtrauerit, lucra conuertiſſe
in utilitatem domus,nec doct.Caſt.eſt ita ſimpli-
citer intelligenda,ſed tunc demum habet locum,
quando ſocij ſe inuicem ſeparauerint,& eorum ſe
paratio per annos 20.& ultra durauerit, ſemperq;
tacuerint, Ita in ſpecie ad d.conſ.Caſtrenſ.reſpon-
det Bero.conſ.191.nu.39.in fi. li.1.reſpondet etiã
Bero.ibi.nu.35.prædictam doct. Caſtrenſ.non ha-
bere locum quando vnus ſocius plus adminiſtra-
uit quam alius, prout vere euenit in caſu noſtro,
cum plus ſaltem dictus Thomas dicatur admini-
ſtraſſe, quàm dicta domina Sigiſmunda.

Nihilominus ad tollendam omnem dubitatio-
nem, iudicaui dicta lucra ſpectare ad hæredes di-
ctæ dominæ Sigiſmundæ, taxanda per duos homi
nes communiter eligendos. iux.l.hac edictali. §.il
lud.C.de ſec.nup. detractis tamen operibus obſe-
quialibus. & quatenus partes eſſent diſcordes eli-
gendi, uel in quantitate taxanda, reſeruaui actio-
nem partibus eligendi tertium, & in euentum re-
21 cuſationis electionis tertij, † reſeruaui mihi actio-
nem in ſententia interueniendi tanquam tertium
iux.no.per Bar.in l.Creditores.C.de pignor. Saly.
in l.2. col.pen.C.de reſcind. vendit. quam praticã
ſequitur ac probat nouiſſime Rebuff.in l. vnic. in
glo.in verſ.ſubtilitatem.nu.16. vſq; ad n.20.C.de
ſent.quæ pro eo ꝙ inter.manu.ſer Berardini Balla
rini Peruſini notarij Curialis. Laus Deo.

Ioſ. Ludouicus Aud.

Deciſio XXIX.

SVMMARIVM.

1 *Vocato ex teſtamento anito per fideicommiſſum licitum eſt propria authoritate capere poſſeſſionem bonorum.*

2 *Clauſula conſtituti ad hoc vt operetur, requiritur principaliter quod conſtituens poſſideat cum titulo valido, & efficaci.*

3 *Donatio facta abſenti non valet ante ratificationem.*

4 *Mandatum ſpeciale requiritur ad acceptandam poſſeſſionem.*

5 *Donatio facta monaſterio, vel in piam cauſam non valet in bonis alienari prohibitis, & quod trebellianica non poſſit deduci niſi de fideicommiſſo vniuerſali.*

6 *Poſſeſſio tam ciuilis quam naturalis trãsfertur per clauſulam conſtituti.*

7 *Notarius poteſt acceptare donationem nomine capellæ ſiue eccleſię, ad hoc ſaltẽ ut reuocabiliter dicatur tranſlata poßeßio, & dominium in ipſam capellam.*

8 *Donatio ex ſola ſcientia donatarij fit ſtatim valida & irreuocabilis.*

Eccleſia

9 *Eccleſiæ fauore quilibet priuatus poteſt acceptare donationem factam ipſi eccleſiæ*

10 *Donatio facta eccleſiæ abſenti irreuocabiliter ei acquiritur.*

11 *Ratihabitio an, & quomodo requiratur ad hoc vt donata eccleſię perpetuo ei acquirantur.*

12 *Donatio eccleſię fauore etiam aliquo non acceptante eſt irreuocabilis, nec donantem poteſt pœnitere etiam ante ratihabitionem.*

13 *Donatarius poſſidens vigore conſtituti præfertur alteri donatario cui fuit facta actualis traditio poſſeſſionis. & nu. 18.*

14 *Poſſeßio probatur ex perceptione fructuum ſiue penſionis.*

15 *Poſſeßio non probatur ex perceptione fructuum iure familiaritatis.*

16 *Donatio facta abſenti quandoque valet vt minus reuocari poſſit.*

17 *Abſenti etiam quæruntur omnia, ſaltem reuocabiliter.*

19 *Acceptatio præſumitur ex ſola ſcientia donatarij.*

20 *Sindicus, & quilibet alius poteſt acceptare donationem factam eccleſię.*

21 *Donantis principalis intentio eſt attendenda in donatione.*

22 *Donans poteſt agere contra eccleſiam non o! reuocationem donationis, ſed quod ei ſeruentur promiſſa.*

23 *Donatio facta eccleſię poteſt reuocari non adimpleta conditione, ex mente Beroi, cuius error oſtenditur.*

24 *Mandatum habens ad acceptandam donationem non ob id cenſetur habere ad acceptandam poſſeſſionem.*

25 *Donatio perfecta, & acceptata reuocari non poteſt neque expreſſe, neque tacite.*

26 *Donatio nomine eccleſię abſentis ſtipulata, licet non formiter, valet fauore eccleſię.*

27 *Miſſus in poſſeſſionem, ſiue per conſtitutum, dicitur vere miſſus, & talis poſſeſſio cum ſit quid facti non infringitur ex cauſa dominij.*

28 *Doctor referens plures opiniones vltimam approbare videtur.*

29 *Bona licet ſint ſubiecta fideicommiſſo, fideicommiſſarius durante eius vita de illis diſponere poteſt.*

30 *Alienatio quando fit per prohibitum ignorantem bona illa eſſe prohibita alienari, & fit perſonę ignoranti, valet, quomodocunque loquantur verba teſtamenti.*

31 *Textus in §. fin. l. fin. de leg. 2. in quibus terminis loquatur.*

32 *Poſſeſſio in contractu euidenter inutili ſuſtinetur.*

33 *Cauſa filiorum quo caſu ſit fauorabilior pia cauſa.*

34 *Trebellianica non habet locum in fideicommiſſo particulari, ſed in vniuerſali.*

35 *Legitima quanta ſit cognoſcitur ex numero filiorum.*

36 *Verborum cortex non eſt conſiderandus in inſtrumentis, ſed quid reuera ad inuicem partes contraxerint.*

37 *Poſſeßio ciuilis, & naturalis licet transferatur ex clauſula conſtituti, apud donantem tamen remanet detentatio quædam.*

ARGVMENTVM.

¶Donatio facta monaſterio ab ingrediente religionem de bonis fideicommiſſo ſubiectis, & alienari prohibitis, an, & quando valeat.

¶Multa de notario ſtipulante nomine abſentis.

¶De clauſula conſtituti, & eius effectu.

¶De modo probandi poſſeſsionem, & an donans eccleſiæ poſsit donata reuocare.

¶De relictis eccleſiæ, vel piæ cauſæ an detrahatur trebellianica, & plura de legitima filiorum quanta ſit, & an cauſa filiorum ſit potior pia cauſa.

IOSEPHVS Herculanus de Peruſia antequã ingrederetur religionem fratrum S. Dominici de dicta ciuitate donauit ei bona dictę eccleſię S. Dominici, & ſindico eiuſdẽ eccleſiæ præſenti, & gratias referenti, cumq; prædicti fratres inſtarent pro immiſſione in poſſeſſionem, & quatenus opus eſſet pro manutentione d. Io. Baptiſta Herculanus patruus d. Ioſephi ſe opponebat, aſſerẽs huiuſmodi donationem non ſubſiſtere, cum prædictus Ioſephus non valuerit d. bona donare, cum adeſſet expreſſum fideicommiſſum excellentiſſimi olim d. Vincentij de Herculanis de Peruſia patris dicti domini Io. Baptiſtæ, & patrui prędicti Ioſephi, quod quidem fideicommiſſum fuit in judicio productũ manu ſer Ioannis Chriſtofori notarij Peruſini, & ad fauorem prædicti d. Io. Baptiſtæ. & contra d. monaſterium ſcripſerunt quamplures doct. excellentiſſimi Peruſini. Dicebant enim d. donationẽ non ſubſiſtere ut ſupra, cũ ex teſtamento excellentiſſimi d. Vincẽtij de Herculanis eſſet iniun
1 ctum fideicommiſſum, & † ſic illa bona non potuerunt extra familiam alienari, quodque dicto Ioan. Baptiſtæ patruo dicti Ioſephi vocato ex teſtamento auito per fideicommiſſum, fuit licitum propria authoritate capere poſſeſſionem dictorũ bonorum, Iaſ. & alij in l. filiusfamilias. §. diui. de leg. 1. Rolan. à Vall. cõſi. 98. nu. 30. lib. 2. Ferdinan. in d. §. diui. nu. 59.

Nec ob. ſecundum eos quod poſſeſſio d. Ioan. Baptiſtę præſumatur junior, & clandeſtina ad no. per Bar. in l. ſi de eo. §. fin. ff. de acquir. poſſeſ. etiam quod per clauſulam conſtituti potuiſſet transferre poſſeſſionem in dictam capellam, cũ ſecundũ
2 eos non probetur poſſeſſio d. Ioſephi, † principale enim

le enim requiſitum ad hoc ut clauſula conſtituti
operetur eſt quod conſtituens poſſideat. doct. in
l.quòd meo.ff.de acquir.poſſeſ. Tiraq. latis. in tra-
cta. conſt. poſſ. lim. j. quod quidem conſtitutum
requiritur eſſe coniunctum cum titulo ualido, &
efficaci.doct.in d.l.quod meo.ff.de acq.poſſ.

Secundò principaliter, quia fuit facta donatio
3 abſenti,† quæ non valet ante ratificationem.l.ab-
ſenti. ff. de donatio. ꝙ habet locum etiam ꝙ fue-
rit facta eccleſiæ.Ruyn.in conſ. per eum allegato.
Nec ſindicus potuit acceptare talem donationē,
cum non haberet mandatum ſindicus ad obligā-
dum monaſterium, videlicet ad faciendum cele-
brari miſſas, iuxta conuenta in d.inſtrumento dō-
nationis, & nō potuerit obligare perſonas ad prę-
ſtationem operum ſpiritualium.arg.l. iuſtiſſime.
ff. de ædil. edict. inferens d. aduocatus principalis
ad multa ſimilia, ſubdens dictum ſindicum non
potuiſſe acceptare donationem illam, quamuis lu-
croſam, cum contractus ille eſſet indiuiduus. Di-
cens etiam d.ſindicum nō potuiſſe acceptare poſ-
ſeſſionem, & ſi forſan potuiſſet acceptare dona-
4 tionem,† cum ad acceptandam poſſeſſionem re-
quiratur ſpeciale mandatum. Rot. Rom. deciſ. 9.
licet.de reſt.ſpolia.quodque dictus ſindicus per il
la uerba vi ringratio, non dicitur acceptaſſe dictā
donationem, nec operatur quod ſindicus accepe
rit poſſeſſionem bonorum donatorum, quia poſ-
ſeſſio erat plena, & prius capta per dictum domi-
num, Ioan Baptiſtam. Nec obſtat ſecundum eum
quod & ſi d. Ioſephus non potuerit donare, non
impeditur tamen poſſeſſionis tranſlatio.l.j.§.ſi vir
ff.de acq.poſ.quia ſecundum eoſ.tex. ille loquitur
quando transfertur actualis, & realis poſſeſſio;
doct.in d.§.ſi vir. Tiraquel. in tract. conſt. poſſeſ.
mita.7.num.12.

Vltimo videtur, quod monaſterium nō poſſit
5 vendicare poſſeſſionem,† niſi in bonis non alie-
nari inhibitis. Bat. in l. codicillis. §. Inſtituto de leg.
2.etiam ſi fieret in piam cauſam. Cor. conſil. 272.
col.6.lib. 4. & ſic fuiſſet ualida vſq; ad legitimam
nec trebellianica poteſt deduci, cum non ſit fidei-
commiſſum vniuerſale, & excludebantur ratione
notoriæ proprietatis, cum in actis appareat teſta-
mentum dicti domini Vincentij, & exceptio pro
prietatis excludat reſtitutionem.c.ad decimas.ex-
tra de reſtitu.ſpoliato. & late per dominum con-
ſulentem.

Confirmabantur prædicta per ſubtile argumē
tum factum à magnifico d.Petroſilippo Mattiolo
ſubſcribēte ponderando verba inſtrumenti dictæ
donationis, dum in eo dicitur, quòd fratres dicti
conuentus poſtquam adepti fuerint corporalem
poſſeſſionem dictorum bonorum, & dicta met
bona tenuerint, & poſſederint; dicit enim ꝙ per
iſta verba uidetur actum, ꝙ non fuerit tranſlata ni
ſi ciuilis poſſeſſio per conſtitutum.

Quibus tamen non obſtantibus, videtur dona-
tionem illam ſubſiſtere, recteque Reuerendos pa
tres S.Dominici egiſſe poſſeſſorio retinendæ, cum
in donatione facta à dicto Ioſepho interuenerit
6 clauſula conſtituti,† per quam transfertur tam ci
uilis, quā naturalis poſſeſſio, ut poſt multos quos
allegat tradit Tiraquell.in tract.conſtit.poſs.par.
j.verſic.illud autem.nu.4.& ultra eum nouiſſimè
Rolan.à Vall.conſi.57.nu.23.lib.3.Neuiz. conſil.
82.nu.14.& cōſi.83.nu.13.& conſi.9.nu.30.quod
quidē conſtitutum dat poteſtatem intrandi pro-
pria auctoritate.idem Neuiz.d.conſ.82. num. 26.
nec dicitur innouare.ibidem Neuiz.nu.36.& com
prehendit bona præſentia, & futura. Soc. in l. 3. §.
incertum.ff.de acq.poſſ.Pet.Ioan. Anchar. quæſt.
fam.2.nu.16.par.2.Nat.conſil.171.num.3.lib.j.&
utraque poſſeſſio transfertur.Bero.conſi. 158. nu.
1.lib.1.conſ.41.nu.12.lib.3.53.nu.6.eod.lib.3.58.
nu.7.lib.3.29.nu.5.lib. 1. de qua tranſlatione non
eſt dubitandū, cū in proceſſu probetur.d.Ioſephū
tempore factę donationis poſſediſſe.l.quamuis.§.
1.vbi doct.ff.de acq. poſſeſ. iux. Tiraquel. omnes
congerentem vſque ad eius tempora more ſuo
in d.tract.conſtit.poſſ.in 1.limit.& ultra eū Natt.
conſ.225.nu.11.lib.2.vbi hoc limitat non habere
locum in antiquis, & ꝙ trāſferatur poſſeſſio exi-
ſtens penes conſtituentem tradit Bero.conſi. 158.
nu.45.lib.j.53.nu.6.lib.3.63.nu.24.lib.3. ſufficitq;
7 † notarium acceptaſſe dictam donationem nomi
ne dictę capellæ, ſiue eccleſiæ, ad hoc ſaltem ut re
uocabiliter dicatur trāſlata poſſeſſio, & dominiū
in ipſam capellam, ad not.per Natt.in conſi. 315.
nu.1.lib.2.& conſi.198.nu.3.lib.1.& magis in ter-
minis per totum conſ.in dotatione, & donatione
facta eccleſiæ, Bero.conſ 4.per tot.conſi.libr.1.ita
intelligentes conſ.Caſtren.195. viſis his quæ nar-
rantur.lib.2.& ita eſt etiā intelligendus Ruy.con-
ſil.126.ſub nu.10.verſic.nec eſt etiam verum. lib.
j. dicunt enim præfati doct. operari acceptationē
notarij, quando donatio non eſt reuocata re inte-
gra, ſecus quando re integra non eſſet acceptata,
prout verè fuit in caſu noſtro, cum facto fuerit di
cta donatio acceptata per dictos patres, accipien
do effectualem tenutam, & poſſeſſionem dictorū
bonorum.

Præterea ultra acceptationem notarij, interue-
nit etiam acceptatio ipſius ſindici præfati conuen
tus S. Dominici, probatur enim in proceſſu quod
ſtatim perfecta donatione ſindicus tam nomine
monaſterij, quam ſuo egit gratias de dicta dona-
8 tione pręfato Ioſepho,† quo fit vt donatio illa fue
rit ſtatim ualida, & irreuocabilis.l.nec ambigi. C.
de donatio. & tradit in fortioribus terminis. Soc.
iun.conſ.67.pro habenda.nu.11. & ſeq.libr.3.vbi
d.non ſolum ſufficere acceptationem, ſed etiam
ſcientiam donationis, ea ratione, quia ea quæ no-
bis proſunt, & commodum, ac utilitatem afferūt
cenſemur acceptare. Bart. in l.quæ dotis.col.pen.
verſ.quæro quid de præſente.ff.ſolu.matr. qua ac-
ceptatione ſtante, ſequitur quod dicta donatio à
principio ualuerit irreuocabiliter, nec reuocari
potuerit in præiudicium dictæ capellæ. Bald. in l.
cum a ſocero.C.de iu.do.doct.in l. qui Romæ. §.

Flauius.

Flaulus.ff.de verb.obl.Dec.conſi.58.Crauet.cōſi. 251.nu.11.& nouiſſime Cęph ↄſi.33.ex donatione,nu.5.&6.lib.j.vbi in fortiorib. terminis Cęph. conſuluit,non ſolum donationem poſſe accepta ri à donarario,ſed etiam à quolibet alio extraneo ad no.in l.ſi ego.ff.de neg.geſt.& l.bono.ff. rē rat. habe.& eo magis eſt,cum id fecerit,tanquā gerēs vtiliter negotia dictæ eccleſię, & clariſſimi iuris
9 eſt † fauore eccleſię, etiam quemlibet priuatum poſſe acceptare donationem factam eccleſiæ, gl. in capi.quoties cordis.j.q.7.Iaſ.in l.ſtipulatio iſta. §.alteri,nu.6.ff.de verb.oblig.Fely.in c.ſi cautio, nu.27.extra de fid.inſtru.Didac.Couarr. lib.1.var. reſolut.cap. 14. verſic. quamobrem, quæ admodum ſunt notanda ad declarationem Ber.d.conſ. 4.lib. 1. quia ſi quilibet priuatus poteſt acceptare fauore eccleſiæ,multo magis notarius qui eſt publica perſona, hęc tamen difficultas non cadit in caſu noſtro, cum non fuerit acceptata à notario ſolummodo, neque à priuata perſona, ſed à ſindico dictæ capellæ.
10 Et † quod donatio facta eccleſiæ abſenti irreuocabiliter ei acquiratur, tradit poſt multos Tiraq. in tract.piæ cauſæ.priuil.114.licet alleget per paucos contrarium tenentes,ex quo eſt ↄcludendum donationē iſtam non potuiſſe nec tacite,nec expreſſe reuocari ut per Cęph.poſt alios d.conſ.33. lib.j.Quæ quidem prima donatio ad fauorem dictę capellę facta ex alio non potuit reuocari,quia in ea aderat iuramentum. c. quemadmodum. in extra de iureiur.Spec.in tit.de don.§.ſi.ver. quid ſi actum.Gerar.ſing.18.nota.nu.18.
11 Et ſi tu dixeris † ad hoc ut donata eccleſiæ perpetuo ei acquirantur,requiritur quandoq; ratihabitio.glo.& doct.in l.ſi ſeruus uetante.ff.de verb. oblig.Aret.in §.item duobus,in prima glo.inſtit. per quas perſon.cum beneficium non conferatur in inuitum.l.hoc iure.§.non poteſt. ff. de do. Reſpondetur prædicta non procedere in donatione facta eccleſiæ,& dato quod prędicta procederent eſſent tamen intelligenda quo ad irreuocabilem donationem,ut ſupra dictum fuit, de qua poſtea irreuocabilitate (ut ita dixerim) erit diſcutiendū in iudicio petitorio, non autem ſunt diſcutienda in præſenti iudicio poſſeſſorio, ſed re vera in caſu noſtro non oportet huiuſmodi ingredi difficultates,cum expreſſe in proceſſu probetur dictam donationem fuiſſe per dictum ſindicum acceptarā verbis deinde facto, dum accepit actualem poſſeſſionem dictorum bonorum.

Nec dicatur, ex verbis illis prolatis à ſindico, non inferri acceptationē,cum etiam gratias agamus de oblationibus,q̄ quotidie fiunt, licet multoties non acceptemus, ga duobus uel tribus modis reſpondetur.Primo,fauore eccleſiæ etiam aliquo non acceptante dictam donationem effectā
12 fuiſſe irreuocabilem, † nec donantē potuiſſe pœnitere,etiā ante ratihabitionē. Couarr poſt alios d.lib.primo,c.14.nu.11.uariar.reſol.Tiraq.in tra cta.piæ cauſ.priuileg.114.Secundò, reſpondetur non ſolum fuiſſe ſufficientia verba illa ſindici ad hoc ut donatio intelligatur acceptata, verum ēt ſimplex ſcientia.Soc.Iun.d.conſi.67.num.11. lib. 3. Tertiò reſpondetur verba illa debere intelligi ad acceptationem,uel non ad acceptationem ſecundum ſubiectam materiam, ut uidelicet ſi pręcedens materia indicet beneficium fuiſſe ſubſecutum, intelligatur quis agere gratias de beneficio ſubſecuto,ſi vero quis renuerit beneficium,& nihilominus gratias egerit, intelligatur etiā gratias egiſſe de beneficio non ſubſecuto, ſiue non acceptato, nos autem ſumus in claris d. ſindicum ob donationem à d.Ioſepho dictæ capellæ collatam gratias egiſſe,ut probant teſtes, igitur coniecturis nō indigemus.l.continuus.§. cum ita. ff. de verb. oblig.

Confirmātur prędicta authoritate Alex.cōſi. 14.lib.j.Dec.ↄſ.302.nu.9. cum quampluribus ad-
13 ductis à Rolā.à Vall.conſ.51. & ſi nu.24.lib.2.vbi dicunt,quod † donatarius poſſidēs uigore ↄſtituti,præfertur alteri donatario,cui fuit facta actualis traditio poſſeſſionis,quę poſ.bene potuit trāſferri in monaſterium,licet bona illa eſſent prohibita alienari, cum etiam ex ↄ̄tu nullo transferat poſſeſ.l.prima.§.ſi vir.ff.de acquiren. poſſeſſio. & tradit poſt prępoſ.Bal. Tiraq. & alios Roland. à Valle dicto conſi.nu.35.ubi.d. tranſlatam etiam poſſeſſionem etiam ex contractu nullo per clauſulam conſtituti,& ſic in terminis caſus noſtri.

Sed quia per reſponſiones ad cōtraria, colligetur ueritas prędictorum, ideo miſſa faciam alia quę adduci poſſent, & ſolummodo reſpondebo contrarijs.

Non ob.igitur primum fundamentū,dum dicebatur non ꝓbari in ꝓceſſu.d.Ioſephū t pe donationis poſſediſſe.d.bona donata, quia imo legitime probata fuit.d.poſſeſſio rum per perceptionē fructuū,tum ēt quia locauit.d. bona.d. Barnabeæ eius matri,ut hæc omnia in ꝓceſſu probanť, & cla
14 ri iuris eſt ex perceptione † fructuum ſiue penſionis probari poſſeſſionē.Bar.in l.quamuis.§.ſi ↄductor.ff.de acq.poſſ.Afflic.poſt multa ↄſi.Alex.Deciſ.125.in prin.quę perceptio fructuum eo magis probat poſſeſſionē cum ipſa.d. Barnabea nō ſimpliciter ſoluerit fructus, ſed etiam in dominū,d. Ioſephū recognouerit,quibus duob.ↄcurrentibus optime probať poſſeſſio ex perceptione fructuū Iac.Aemyl.poſt alios cōſi.115.nu.2.& 3.& quod perceptio fructuum ꝓbet poſſeſſionē tradit nouiſſime Bero.conſ.77.nu.16.lib.3. & conſ.47.nu. 19.eod.lib.3.& Menoch.in tract.Retinen.poſſ.in 3.remed.nu.564.Crauet.conſ.107.nu.2. Rip.in l. j.nu.109.ff.ſol.mat.deciſ.pedemon.43.nu.2.quos quidem fructus ipſe Ioſephus percepit non iure familiaritatis,ſed iure ſuo, non enim me præterit
15 quod q̄n percipiuntur fructus iure familiaritatis ex eorum perceptione nō probari poſſeſſionem, ſcriben.in l. qui iure familiaritatis, ff. de acq. poſ. Dec.conſi.400.nu.5. Alc.reſponſ.400.in fin. Menoch.in d.tract.retinen.poſ.in 3.rem.nu.566.

K Secundum

Secundum fundamentum minus obſtat dum diceba tur conſtitutum in caſu noſtro non potuiſſe operari, cum non ſit coniunctum iuſto titu. ex
16 quo donatio fuit facta abſenti, † quia donatio facta abſenti, quādoq; valet ut minus reuocari poſſit. Anc. conſi. 159. nu. 10. Ceph. ↄſ. 33. nu. 15. lib. j. Nec eſt dubiū ante ratificationē fuiſſe quæſitū ius ipſi monaſterio, ac ēt poſſeſſoriū ex clauſula ↄſtituti, & allegata in ↄ̄trium, quod requiratur (, put vere requiritur regulariter) vel non procedunt in donatione facta eccleſiæ, vel procedunt quo ad
17 irreuocabilem acquiſitionē, quia † abſenti etiam quæruntur omnia ſaltem reuocabiliter. Ruy. ↄſi. 126. nu. 10. lib. j. & poſt Soc. Ruy. Rub. Guid. pap. & Soc. Iun. tradit Ceph. d. ↄſ. 33. nu. 16. lib. j. vbi aſ
* ſerit hanc eſſe magis *com.* * opin. Cum ergo ipſi capellæ & fratribus etiam abſentib. ex com. opin. ut dixi, eſſet (reuocabiliter ſaltem) quæſita poſſ. dictorū bonorum donatorū, & ex clauſula ↄſtituti intelligerētur poſſidere. d. bona, ſequitur ꝙ ex ſecunda donatione facta pręfato Io. Baptiſtæ de bonis ſubiectis fideicommiſſo, & ex ingreſſu in poſſeſſionem dictorum bonorū, dictus Io. Baptiſta dicatur turbaſſe dictos fratres exiſtētes tunc temporis in poſſeſſione dictorum bonorum, qui quidem fratres debent pręferri in exiſtentia in poſſeſſione dictorum bonorum ob clauſulam cōſtituti, cum præſertim re integra etiam acceperint poſſeſſionem dictorū bonorum. Alex. ↄſil. 14. in fi. lib. j. Dec. conſi. 302. nu. 9. & nouiſſime poſt Io. And. Spec. Iaſ. Marſi. Pariſ. Guid. pap. & Ruy. tradit Roſan. à Vall. ↄſil. 51. & ſi iure nu. 24. lib. 2 vbi
18 d. ꝙ † donatarius poſſidens vigore clauſulę conſtituti, prefertur alteri donatario cui poſtea fuit facta actualis traditio, quæ omnia in terminis videntur decidere caſum noſtrū, & licet gl. in l. illud. C. de ſac. ſan. eccle. & Ruy. & Clar. in locis per dnm conſulentē allegatis firmauerint etiam donationem ad pias cauſas non ſubſiſtere ante ratificationem, nihilominus cōtraria opinio eſt verior, melioribus rationibus fulcita, & iudicio meo magis com. vt uideri poteſt ex allegatis per Tiraq. in d. tract. pię cauſ. priuil. 114. vbi gl. lac. de Rau. Alb. Bal. Caſtrē. Corn. Panor. Fely. Car. Alex. & Dec. allegat, imo quod ualeat irreuocabiliter etiā ante acceptationem, & fauore non piæ cauſæ, deducit Ceph. in ſæpius alleg. conſi. 31. lib. 1.

Similiter non obſt. dum dicebatur. d. ſindicum per dicta verba, *vi ringratio*, non acceptaſſe d. donationem imo quod non potuerit eā acceptare, cum enim in d. donatione d. Ioſephus appoſuerit quod quolibet anno celebrarentur tot miſſę, dicebat d. Aduocatus. d. ſindicū non potuiſſe obligare monaſterium ad illas operas ſpirituales; pluribus
19 enim modis reſpondetur, dico enim ex ſola † ſcientia donatarij præſumi acceptationem, ad not. in l. quæ dotis. ff. ſol. mat. Soc. Iun. conſi. 67. num. 11. lib. 3. Aret. in l. qui abſenti. col. 2. nu. 4. ff. de acq. poſſ. Ceph. d. conſi. 33. nu. 19. libr. j. quod autem interuenerint præſentia, & ſcientia dicti ſindici probant omnes teſtes adhibiti in inſtrumen. d. donationis.

Secundo mihi vr̄ per d. verba (vi ringratio) d. ſindicum acceptaſſe d. donationem, quæ verba ſunt referēda ad proxime geſta. l. ſi ſeruus pluriū. de leg. j. cum uulg. Imo (ut dixi) non ſolum ſindi-
20 cus, ſed etiam quilibet † alius poteſt acceptare donationem factā eccleſiæ, ut ſupra dixi. c. quoties cordis. j. q. 7. Iaſ. in l. qui Romæ. §. Flauius. nu. 24. ff. de verb. ob. & in l. ſtipulatio iſta. §. alteri. nu. 6. ff. de verb. obli. Fely. & alij vt deducit Couarr. lib. j. var. reſolu. cap. 14. num. 13.

Nec obſt. prædicta procedere in munifica & ſimplici donatione, nō in iſta partim onerosa ipſe eccleſiæ ex obligatione celebrationis dictarum
21 miſſarum, quia in † donatione eſt attendendum quę fuerit principalis intentio donantis, an donatio ipſa ſit, vel conditio, aut modus. l. & generaliter, ff. de donat. ſed iſte Ioſephus fecit donationē iſtam principaliter pro anima ſua, & ſuorum defunctorum, ergo illud eſt principaliter attendendum.

Præterea cum donatio illa, ut præſupponitur, aſcendat ad ſummam, & valorem ſcutorum 10. uel 12. mil. in circa, & conditio ſiue modus non importet. 10. aureos quolibet anno, obligatio illa non eſt attendenda, ſed id quod principaliter agebatur ad commodum dicti monaſterij. d. l. & generaliter. ff. de don. allegata autem ex aduerſo poſſent procedere quando obligatio facta per ſindicum æquipolleret valori ipſius donationis.

Vlterius reſpondetur (& hæc reſponſio omnia claudit) nec fuit ab aliquo conſiderata, dici enim non poteſt donatio illa, niſi cōditionalis, ſiue modalis, cum fuerit facta iſtis pactis adiectis, quo ſtāte ſequitur quod donatio valeat fauore eccleſiæ,
22 licet † poſtea donans poſſit agere ↄ̄ eccleſiam, nō ad reuocationem donationis, ſed tantummodo quod ei ſeruentur promiſſa, c. uerum. extra de cond. appoſi. & ibi Card. Abb. & Præpoſ. Caſtren. in l j. col. 2. ff. de don. Soc. in l. quibus. §. Termilius. col. pen. ff. de cond. & dem Bal. nouel. in trac. dot. in 6. par. 50. priuil. Did. Couar. lib. j. c. 14. nu. 6. var. reſolut. vbi dicit ↄ̄trium fore in donatione conditionali, ſiue modali facta non eccleſię, quia tunc ob promiſſa non ſeruata, non ageretur ad intereſſe, ſed ad rem donatam. l. 1. C. de donat. quæ ſub mod. vbi Couarr. reprehendit Rom. aliter tenentem in conſ. 274. & ea eſt ratio, ſecundum Did. in pręallegato loco, quia in donatione facta eccleſię ipſamet liberalitas eſt cauſa, modus uero eſt cauſa impulſiua, ar. l. tria. ff. de manumiſſ. teſtam. ubi & ſi tex. loquatur in libertate, multo magis confert ad fauorem eccleſiæ.

Dicendum eſt igitur donationē valuiſſe, ſindicumq; obligaſſe eccleſiam ad prædicta, quo tempore obligationis adimplendæ, licet non fuerint adimpleta promiſſa, nihilominus donatio ſubſiſtit, licet ipſi Ioſepho aduerſum prædictū monaſteriū competat actio ad faciendum ſibi adimple ri pro-

23 ti promiſſa, ex quibus apparet † maxime erraſſe
Bero.in conſ.4.lib. 1. dum firmauit donationem
factam eccleſiæ poſſe reuocari non adimpleta
conditione,quia per ſupradicta apparet donatio
nem ſubſiſtere,licet poſſit agi pro modo, ſiue cō
ditione adimplenda,in uno poteſt ſaluari forſan
Bero.quod in caſu ſuo videtur præſupponere cō-
ditionem fuiſſe cauſam finalem , non impulſiuā
ipſius donantis,quod non erat in caſu noſtro.
Ad illud dum dicebat d. Aduocatus ex aduer-
ſo,& ſi ſindicus habuerit mandatum ad acceptan
24 dam donationem , † non tamen habebat ad ac-
ceptādam poſſeſſionem.l.j.§ per procuratorem.
ff.de acquir. poſſ. probatur in pluribus locis per
ſuam excellentiam adductis. R̄ndetur ut alias ſu
pradictum fuit,nullum requiri mandatum fauo-
re eccleſiæ , cum non ſolum ſindicus , ſed etiam
quilibet priuatus, potuerit accepiare donationē
eccleſię lucroſam.Iaſ.in d.l.ſtipulatio iſta.§.alteri
nu.6.ff.de uerb.obli.vlterius. doct. allegati per d.
Aduocatum. loquuntur dummodo donatio nō
fuerit ratificata,ſed ut ſupra dictum fuit,donatio
iſta intelligitur ratificata per ſcientiam dicti ſin-
dici,& per illa verba , *vi ringratio da parte del mona
ſterio*,ergo cum donatio illa fuerit ratificata,intel
ligitur etiam quo ad poſſeſſionem , ut tradit Iaſ.
in d § per procuratorem .
Non obſtat,dum dicitur,ꝙ etſi omnia rite fue
rint acta per ſindicum, nihilominus præfatus Io-
ſephus potuit interuertere poſſeſſionem l. 3. §.ꝙ
ſi ſeruus.ff.de acq. poſſ. quodq; minus fuerit con-
cepta ſtipulatio dictæ donationis in monaſteriū,
cum concipi debuerit in perſonam ipſius ſindici.
Tiraq.poſt alios in tract.conſtit.poſſ.in 15.ampl.
nu.15.cum ſeq.Negatur enim aſſumptum,ꝙ do
nans potuerit interuertere dictam poſſeſſionem
25 poſt factam donationem dictæ capellę,†quæ cū
eſſet perfecta , & acceptata reuocari non potuit ,
neq; expreſſe, neq; tacite, ut in terminis proprijs
noſtris nouiſſime poſt alios voluit Cęph.d.conſ.
33.nu 6.lib.1.& ego puto veriſſimum,& ſic ritè
fuit actum interdicto retinēdæ per dictos fratres,
cum per clauſulam conſtituti in eos eſſet tranſla
ta,& ciuilis,& naturalis poſſeſſio.Tiraq. in tract.
conſtit.poſſ.in prin.nu.4.ex quibus uidetur male
locutum fuiſſe Balbum in l.Celſus,nu.18.ff.de v-
ſucap. quodque recte egerint fratres , interdicto
retinendæ. (dato quod per d.Ioſephum fuiſſet in
teruerſa dicta poſſeſſio) probatur ex doct. Aret.
in §.retinendæ,nu.4.inſtit.de interd. ubi dicit , ꝙ
ſi ego turbor in mea poſſeſſione ciuili, competit
mihi illud interdictum retinendæ,quòd (ut ipſe
dicit) eſt aliquando reſtitutorium. Propterea ſta
tim quòd Reuerendi patres audiuerunt d.Io.Ba-
ptiſtam ingreſſum fuiſſe in poſſeſſionem dicto-
rum bonorum,ſiue ſaltem in partem , in eorum
actis petierunt nō ſolum manuteneri , ſed etiam
immitti , quatenus opus eſſet , ex quibus negari
non poteſt Reuerendos patres recte egiſſe ad do-
ctri. Tiraq.in d.Trac.conſt.poſſ.in 26.ampl. in fi.

Stipulatio rite concepta fuit per notarium,ſed
dato, ꝙ non formiter fuerit concepta, & quod
26 fuerit concepta nomine eccleſiæ abſentis , † do-
natio valet fauore eccleſiæ, ut ſæpius dictum fuit
ex doct.Couatr.poſt alios .d. lib.1.var.reſolu.ca.
14.& magis in terminis Tiraq.in d.Trac. conſtit.
poſſ.in 29.ampl. vbi poſt Bar.dicit ualere conſti-
tutum factum à tertio fauore eccleſiæ.
Vlterius d. Aduocatus dicebat non obſtare. l.
1.§.ſi vir. vxori.ff.de acq. poſſ. vbi valet alienatio
poſſeſſionis facta ab vxore , & ſi dominium alie-
nare non potuiſſet, dicit enim tunc illud procede
re quādo prohibitus acquireret cum effectu poſ-
ſeſſionē.ſecus ſi ficte per ꝯſtitutum,doct.in d.§.ſi
vir. Quia reſpon. ſtante pro uera , prout vera eſt
opin. illa , q̄d ex conſtituto transferat̄ vtraq; poſ-
27 ſeſſio.ut ſ̄.deduximus,ſequitur quod † immiſſus
in poſſeſſionem , ſiue etiam per conſtitutū dicat̄
verè immiſſus in poſſeſſionē,q̄ poſſeſſio cū ſit q̄d
facti,nō infringit ex cā dn̄ij.d. §. ſi vir vxori , qui
quidem tex.nec dicit,nec intelligi pōt in immiſ-
ſione reali , ſed oīno intelligi debet in immiſſiōe
facta per ꝯſtitutum,dicit enim tex. *Si vir vxori ce-
dat poſſeſſionem cauſa donationis*, & quę ſequunt̄,ꝙ
verbū,Cedere, intelligi non pōt de effectuali poſ
ſeſſione,ſed ficta,cū verbum illud magis impor-
tet ius q̄ factū.arg.auct.offeratur.C. de lit. ꝯteſta.
& iſte eſt verus, & nouus ſenſus. d. §. ſi vir uxori,
verū:quia hodiernis corruptis tēporib. (licet per
perā)potius vr̄ credi authoritatibus doc.quàm le
gib.ipſis,reſpon.quod d.§.ſi vir,ex intentione do
cto. magis cōiter intelligitur ſibi vendicare locū
etiam in poſſeſſione ficta tranſlata per conſtitutū
ut tradunt ibi doc.& Tiraq.in d.trac. ꝯſtit.poſſ.&
28 † licet Tiraq.nec unam nec alteram opi. firmet,
tamen ultimam ab ipſo relatam approbare vide
tur.glo.in l.qui filium.§.Sabinus.ff.ad Treb.Soc.
Iun.conſ.24.pater.nu.7.lib.3.
Reſpon. vlterius quod tex.in d.§.ſi vir,non ꝓ
cedit in caſu noſtro,ibi enim à prin. ꝯtus erat eui
dentiſſime inutilis,& prohibitus,tot.titu.ff.& C.
de don.int.vir.& uxo.quod nō eſt in caſu noſtro,
dato enim quod bona eſſent ſubiecta fideicom-
29 miſſo,† nihilominus prædictus Ioſephus duran-
te eius vita , de dictis bonis diſponere potuit,l.fi.
§.ſin aūt.cum auth.res quę.vbi Bar.Alex. Soc. &
Iaſ.C.com.de leg.Opizon.in repe.l.filiusf.§.diui,
ſub n.2.& ſeq.de leg.j.& licet non ignorē quā plu
rimos tenuiſſe ꝯtriū,qn̄ prohibitio eſt expreſſa, &
qn̄ præſertim adſunt illa verba, quod nō ꝯueniēs
30 admittatur.Nihilominus quando alienatio † fit
per ꝓhibitum ignorantem bona illa eſſe prohi-
bita alienari , & alienatio fit perſonæ ignoranti
(ueluti fuit in caſu nr̄o) tunc alienatio valet qūo-
cunq; loquantur uerba teſtamenti.l fi.§.fi.de leg.
2.doct.in l.fi.C.com.de legat.& in l.Marcellus.§.
res quæ.ff.ad Trebell.& nouiſſime in expreſſa ꝓ-
hibitione tenuit Rol à Val.conſi.81.lib. 2. ſtante
enim ignorantia ambarum partium alijs hęredi-
bus non datur regreſſus ad bona , ſed ad æſtima-

 tionem

tionem bonorum.d.§.fi.l. fin. de leg. 2. & conſe-
quenter d.D.Io.Bapuſta non contraueniens non
habet actionem ad vindicanda bona alienata, ſed
31 tantum ad precium.d.§.fi.qui† tex.eſt intelligen
dus in omni fideicommiſſo per quæcunq; uerba
pręgnantia concepto,cum non ſe fundet in alio,
quàm in ignorantia contrahentium, ꝙ autem
contrahentes fuerint ignorantes deducitur ex l.
qui in alterius. ubi Dec.Cag.& Mayn.ff.de regul.
iur.& ex not.per doct.in l. qui Romę. §. duo fra-
tres.ff.de verb.obl.vbi dicitur filiũ pręſumi igno-
rare teſtamentum patris. Sed expreſſius ꝓbatur
ignorantia d.Ioſephi per inſtrumẽtum donatio-
nis poſtmodũ factæ.d.d.Io. Baptiſtę eius patruo
in proceſſu ꝓductæ, vbi in principio inſtrumenti
d.Ioſephus aſſerit non habuiſſe notitiã teſtamẽti
auiti,quodq; ipſe prohiberetur alienare immobi
lia,propterea cum ad præſens habuerit notitiã d.
teſtamenti donat bona illa prohibita alienari. d.
Ioan. Baptiſtæ eius patruo,ex quibus apertiſſime
colligitur d.Ioſephum non habuiſſe notitiam d.
teſtamenti,& contentorum in eo.

Sed dato,ꝙ huiuſmodi reſponſiones eſſent du
biæ,an videlicet ex bonis expreſſe prohibitis alie-
nari ſubſiſtat alienatio ad uitam ipſius prohibiti
necne, ſtante nihilominus iſta dubietate (quod
negatur) quo ad poſſeſſionem nõ uidentur poſ-
32 ſe moleſtari dd. patres d.§.ſi vir uxori.† vbi ſuſti-
netur poſſeſſio in ↄtractu euidenter inutili, quan
to magis ſuſtineri debet,uel ualida, uel dubia, ut
dictum fuit, maxime fauore eccleſiæ, pro qua in
dubio eſt iudicandum.l.ſunt perſonæ.ff. de relig.
& ſump.fun.cum uul.facit glo. in c 2.§.ſuper eo.
verſ.fecíſſent.de nou.oper.nunc.& in c.expendit.
12.q.j.ꝙ religioſi viri pręſumuntur iuſte litigare,
cum ipſi ſua dimiſerint bona propter Deum,vn-
de non eſt præſumendum, quòd appetant aliena.

Ad illud quod ſit fauorabilior cauſa prædicto
rum filiorum, & nepotum reſpectiue dicti ma-
gnifici domini Vincentij, quam eccleſiæ, & piæ
33 cauſæ,† hoc negatur ſimpliciter debere intelligi,
ſed tantummodo quo ad legitimam,in legitima
enim tñ eſt potior cauſa filiorũ quam pia,ita Co
uarr.poſt alios lib.j. var. reſolut. c. 29. numero 5.
Vlterius prædicta procedunt quando pater ten-
taret aliquid in præiudicium filiorum nouiter ſu
ſceptorum, ſed nos ſumus in diuerſis terminis,
nempe in domino rerum donatarum,ut ſupra la
te deductum fuit.

Dicebat etiam excellentiſſimus dominus Ad-
uocatus ex aduerſo non eſſe locum detractioni
Trebellianicæ, cum non ſimus in fideicommiſ-
34 ſo vniuerſali, ſed in particulari, † cum tantum-
modo bona immobilia alienari prohibeantur, &
adſint etiam mobilia.Soc. Iun. conſil. 49. nume-
ro 16. & ſequent. libro tertio. & conſilio 126.nu-
mero quarto. libro primo. Reſpondebat enim
oretenus excellentiſſimus dominus Aduocatus
d.fratrum d. Raynaldus Rodulphus, illud pro-
cedere poſſe, quando ex aduerſo deductum fuiſ-
ſet,ſupereſſe etiam bona mobilia, & nomina de-
bitorum,quæ appellatione immobilium conten
ta non fuiſſent,l.a diuo Pio. §. in venditione.ff.de
re iudi.Por.Imol.conclu.10.lib.3. ſed ex aduerſo
non fuit deductum ſupereſſe bona iſta, ut teneba
tur deducere.glo.in l.cum de leg.ff de probat. &
non ſunt in termino quòd hoc ad præſens dedu-
cere poſſint, cum iam ſit lata per me ſententia
prout in cedula, merito eſt dicendum eſſe locum
detractioni Trebellianicę. tot. titul. ff. & C. ad
Trebellia.& dum D. Aduocatus uidebatur ſe re-
ſtringere ad legitimam, nec diceret quanta foret
35 ipſa legitima,eſt dicendum † quòd cum ſint duo
maſculi, & tres fęminæ, & ſic ultra quatuor,
quòd legitima ſit ſemis, authenti. nouiſſima. C.
de inoffi. teſtamen. quodque mulieres illæ dota-
tę faciant partem ad fauorem maſculorum, ad
impinguandam legitimam maſculorum, ſtante
ſtatuto Peruſino, quod dotatæ excludantur ſe-
* cundum ueram, & magis *communem* * opinio-
nem,ut poſt alios tradit Boſſ. in titu.de pub.bon.
Port.Imol.concluſio.5 libr.tertio. & nouiſſimus
modernus Peruſinus Cęſar Fumagiolus dudum
conſocius meus in ſtudio Peruſino in ſua ſolenni
repet.l.in quartam,nu.317.ff.ad l.Falcid.

Vltimo hęc omnia iudicio meo vnico verbo
tolluntur, cum enim in ſecunda donatione facta
per d.Ioſephum prædicto d.Ioan. Baptiſtę de bo-
nis non prohibitis alienari,cum conſenſu tamen
d D.Io. Baptiſtæ, idem Ioſephus ſibi reſeruauit
uſumfructum omnium bonorum ad uitã ipſius,
quem poſtea vſumfructum idem Ioſephus do-
no dedit ipſis fratribus,& ſic prædictus dominus
Ioannes Baptiſta non eſt audiendus in iſto iudi-
cio poſſeſſorio.

Poſtremo non obſt. ſubtilis conſideratio exi-
mij Iuriſconſult.d.Petriphilippi Mattioli Peruſi-
ni, dum ex verbis inſtrumenti donationis collige
bat, tacitè actum fuiſſe inter partes quòd ciuilis
tantum poſſeſſio transferretur, & ſic in pñti iu
dicio obtinere non poſſe Reuerendos patres ſan-
36 cti Dominici.Quia † in inſtrumentis non eſt cõ-
ſiderandus cortex uerborũ,ſed quid re uera adin-
uicem partes ↄxerint, l. in conuentionibus. ff. de
uerb.ſig.modo dico, ꝙ uerba illa (quando erunt
in poſſeſſionem realem dictorum bonorum te-
neantur expendere pro reſarcienda eccleſia ſcu-
tos cẽtum,& ꝙ celebrarẽ certus numerus miſſa-
rum) intelligi debent infraſcripto modo, videli-
cet,quod tunc dicti patres teneantur prędicta fa-
re qñ recollegerint fructus in dictis reb. donatis,
nolebat enim donans grauare eccleſiã ad pręmiſ
ſa faciendũ de bonis monaſterij, ſed de bonis do-
natis,& ſi verba dicti inſtrumenti optime perpẽ-
dantur nil aliud ſignificant, ex quo ſequitur, ꝙ à
principio,& ciuilis,& naturalis poſſeſſio eſſet trã
ſlata in monaſterium ob clauſulam conſtituti,
ſubtilis tamen fuit conſideratio d. Mattioli.
37 Poteſt etiam reſpõderi vlterius quòd † licet ex
clauſula conſtituti vtraq; poſſeſſio, fuiſſet tranſ-
lata,

lata, nihilominus apud donantem remanet detentatio quædam. Bal. in l. ab emptione. ff. de pac. quo fit, ut etiam conceſſa conſideratione d. Mattioli, verba illa intelligantur reſpectu nudæ detẽtationis remãſæ penes d. Ioſephũ, quę poſtea detentatio fuit, uel erit abdicata à d. Ioſepho, quando d. patres erunt in naturali poſſeſſione dictorum bonorum.

Tandem ſententiaui in iudicio iſto poſſeſſorio ad fauorem d. Capellæ & fratrum ſancti Dominici, & contra d. D. Io. Baptiſtam, cui d. Io. Baptiſtæ reſeruaui ius in petitorio iudicio die 25. Auguſti 1569. manu ſer Bernardini Ballarini notarij Curialis Peruſini. Laus Deo.

Ioſ. Ludouicus Aud.

Deciſio XXX.

SVMMARIVM.

1 *Mors dicitur ſufficienter probata quando quis viſus fuit ingredi bellum, & non exire.*

2 *Mors alicuius dicitur eſſe probata ex eo quod iuuenis bellicoſus per mundum vagari cepit, & ob eo tempore quo de eius vita dubitari cepit lapſum ſit quinquẽnium, nec de eius ſoſpitate aliquid ſit notũ, & ibi quid in probanda morte mariti ad hoc ut uxor alium accipere poſſit.*

3 *Mors vagantis per orbem quomodo probetur.*

4 *Mors alicuius debet plene, & non per præſumptiones probari quando quis de homicidio imputatur.*

5 *Conſtitutus quis præſumitur in periculo mortis quando fuiſſet uiſus ingredi ciuitatem in qua erat peſtis.*

6 *Mors in magnatibus quomodo probetur.*

7 *Hoſpitale ad hoc ut nominetur locus pius quæ requiſita habere debeat.*

8 *Trebellianica non detrahitur de relictis ad pias cauſas.*

9 *Trebellianica detrahitur de relictis hoſpitalibus profanis.*

10 *Trebellianica nec mediate nec immediate detrahitur de relictis hoſpitali pio.*

11 *Alciati locus in conſ. 182. perpenditur, & declaratur circa ſolennitates teſtamẽtum, in quibus inſtituuntur hoſpitalia.*

ARGVMENTVM.

¶Materia probandi mortem alicuius exactiſsime declaratur.

¶Et circa relicta hoſpitalibus multa diſſeruntur, doceturq; qualia hoſpitalia ſint profana, & qualia habeantur pro locis pijs.

¶Et an de relictis huiuſmodi hoſpitalibus detrahatur trebellianica.

AGENTES hoſpitalis de Miſericordia Ciuitatis Peruſiæ egerunt contra quoſdam detentores bonorum ſubiectorum fideicommiſſo ad fauorẽ dicti Hoſpitalis alias inito, caſu quo hæredes cuiuſdam Simonis decederent ſine filijs maſculis, fuerunt probata omnia extrema habilia, præſertim mortes grauatorum & licet de uiſu non fuerit probata mors d. Io. Baptiſtæ ultimi comprehenſi, videtur tamen in caſu noſtro probata ſatis concludenter, cum teſtes deponant, quòd ille Io. Baptiſta militabat ſub almiralio prope Mediolanum, quodque fuit uiſus
1 ingredi bellum, & non exire, † quo caſu mors dicitur ſufficienter probata, Bar. per tex. ibi. in l. fin. ff. de inſa. Campeg. in tract. de teſtib. reg. 317. verſiculo ſecundo ſi teſtis. & in regul. 350. verſiculo quarto ſi magno elercitu. poſt Bar. inibi alle. Mõcad. Hiſpan. in addit. ad Crot. in tract. de teſtib. 4. par. nu. 155. præſertim qñ non eſt de recenti. Crauett. cõſi. 127. nu. 17. & in terminis de illo qui fuit ingreſſus bellum, & non reperitur qđ præſumatur mortuus, tradit Ang. in l. 2. §. ſi dubitetur. ff. quẽadm. teſt. aper. Dec. conſi. 575. in caſu in quo dubitaui. col. pen. ver. nec in caſu iſto. limitando tñ ut per eum. Natt. conſ. 241. ſentio qđ Baldaſar. lib. 2. vbi plus dicit poſt Bar. in tract. de teſt. col. 8. verſi-
2 culo mortuũ hominem. † ꝙ ſi per mundũ cepit vagari iuuenis bellicoſus, & ab eo tempore, quo de eius vita cepit dubitari elapſum ſit quinquennium, nec de eius ſoſpitate aliquid ſit notũ, mortem eſſe probatam, hoc enim ſtatuit imp. in muliere, quę uirum tãto tempore expectauit. l. vxor. C. de rep. quæ lex licet poſtea fuerit abrogata, tamen illud fuit quantum ad matrimonium, quæ eſt cauſa nimis grauis præiudicij, cum non poſſit in eodem ſtatu reponi, quod etiam ſequit Alex. conſi. 4. videtur inſpectis, colum. 4. verſ. plus ſubdit. li. 2. remota ergo cauſa matrimonij Nat. poſt alios d. cõſ. 241. lib. 2. in indiuiduo decidit caſum noſtrum, quantum ad hoc ut quis admittatur ad hęreditatẽ alicuius tanquam præmortui, ut ſufficiat probare illum talem ingreſſum fuiſſe bellum deinde non fuiſſe viſum, vel per quinquennium non redierit domum poſtquam de eius morte contingit dubitari, & ea eſt ratio, quia dato quod reuerteretur, non inueniret actum explicatũ cui (ut ita dixerim) mederi non poſſet per reſtitutionem rerum captarum tãquam præmortui, ſecus eſſet in uxore, quæ ſemper tenetur expectare certum nuncium mortis viri, c. in præſentia. extra de ſpõſ. & ea eſt ratio, quia ſi poſtea reuerteretur primus vir, ille non poſſet ei reſtituere intactam vxorem, & quod mors intelligatur probata quo ad adeundas hæreditates, per iſtas pręſumptiones quòd tales fuerint ingreſſi bellum & nunquam reuerſi, vel ꝙ de eorum morte fuerit dubitatum

poſt quinquennium, faciet (veh nobis) ad decidendas multas quæſtiones hic Peruſiæ, in ciuitate mea Aſſiſij, & vbique locorum, fuerunt enim multi qui iuerunt ad bellum contra Turchas, ad inſulam præſertim Cypri, cumque notorie conſtet inſulā illā fuiſſe ab inimicis Chriſtiani nominis expugnatam maxima cum cæde Chriſtianorū, vtiq; cum poſt captam inſulā milites illi non fuerunt viſi, præſumuntur mortui, & ſic prætendentes intereſſe debent admitti ad eorum hæreditates veluti ſi dilucide, & clare mortē probaſsēt. ita etiā vltra alios tradit Rober. Maran. in repet. l. is poteſt. nu. 145. ff. de acq. hęre. inſerto in 3. uol.
3 repeten. in quo loco firmat † mortem etiam probatam quādo quis per orbem cępiſſet vagari, & poſt quinquennium contingit de eius morte dubitari, quod etiam poſſet applicari ad multos caſus, de multis enim circunfertur etiam mortuos, licet plena notitia non habeatur, ſat erit ibi quinquennium, & ꝓbare ꝙ ille talis erat ſolitus vagari per orbem, quodq; nunquam tranſacto quinquennio poſtquam cępit dubitari de eius morte fuit viſus, tunc iſtis probatis per prætendentes intereſſe legitimum admittuntur ad eorum hęreditates, ſiue bona, cum non tractetur de pręiudicio irreparabili, prout de matrimonio ut ſ. dixi, uel
4 qn̄ quis imputaretur de homicidio, † quia tunc debet plene, & non per cōiecturas probari mors. Fely. in c. quoniam frequenter. §. porro. col. fi. ut lit. non conteſt. & Marant. in d. repet. l. is poteſt. nu. 147. verſicu. prædictos. ff. de acq. hære. qui locus eſt omnino videndus, cum multos modos
5 probandi mortem inſeruerit, nec eſt omittendū per iſtas præſumptiuas probationes probari mortem quo ad commodum pecuniarium, quando qs fuiſſet uiſus ingredi ciuitatē, in qua erat peſtis,
5 nam † ex hoc pręſumitur conſtitutus in periculo mortis. Corn. conſ. 131. col. 2. & 3. lib. 4. Marant. in d. repet. l. is poteſt. nu. 147. ff. de acquir. hæred. ubi idem dicit de mercatore, qui aſcendit nauem & ſuperuenit tēpeſtas, & non fuerit reuerſus, nec ipſe, nec nauis, tunc præſumitur mortuus, uel ꝙ tranſiuerit per loca inſidioſa, & periculoſa. imo
6 † quando eſſemus in aliquo magnate mors probaretur per famam etiam abſque iſtis requiſitis. Ang. in l. ſi quidem. C. ſol. mat. Maran. in rep. l. is poteſt. nu. 146. ff. de acqui. hære. poſſet poni exemplum in illuſtriſſimo domino Aſtorre Balliono Peruſino Heroe prudentisſimo, qui adeo animo ſe eius prudentia per longum tempus defendit ciuitatem Famaguſtæ aggreſſæ à ducentum milibus Turcis, ut ni uictualiæ, & alia neceſſaria defeciſſent, unquam ab eis fuiſſet expugnata, prout fuit, graui cum damno totius Reipublicæ Chriſtianę, ob duplicem amiſſionem, & inſulæ, & ſtrenuisſimi Ducis Aſtorris, qui ſub fide fuit interfectus, licet eius nomen ob præclarisſima ipſius facinora, in ęuum ſit duraturum, mors igitur iſtius poſſet probari per famam. Dicamus itaq; rectē fuiſſe probatā mortem iſtius, de quo quærimus propter ingreſſum belli, ad effectum conſequendi eius bona per prædicta.

Circa ſecundum caput, ex quo relictum erat factum Hoſpitali an eſſet locus detractioni Trebellianicę cum eſſet locus pius, parum eſt inſiſtēdum, cum aduerſarij met non inficientur Hoſpitale ſanctæ Mariæ de Miſericordia eſſe locum pium, & uere eſt locus qui pius iure merito nuncupari poteſt, eſt enim conſecratus, adeſt eccleſia cum campanili, in qua quotidie celebrantur diuina officia, adſunt ſepulturæ, curantur infirmi, nutriuntur multitudines infantium, qui ex tota iſta prouincia illhuc tranſmittuntur, traditur nuptui quotannis certus numerus mulierum qui inibi fuit alitus, & educatus. & tandem moderate, & honeſte gubernatur à perſonis catholicis pijs circunſpectis, adhibito ſemper in electionibus conſenſu religioſisſimi, & prudentisſimi Antiſtitis Cardinalis, & Epiſcopi Peruſini Fuluij Cornei,
7 adeo † quod huic hoſpitali conuenire uideantur omnia requiſita, ad hoc ut Hoſpitale nūcupetur locus pius relata à Felyn. in c. de quarta. extra de præſcript. ubi 19. requiſita enumerat, & à Nicol. euerard. in cent. ſuis legal. in loc. ab eccleſia ad pia loca, à Iodoc. in lib. com. opin. in ver. Hoſpitalia, ubi poſt alios ponit differentias Hoſpitaliū quę non dicuntur loca pia, dicit enim ꝙ talia Hoſpitalia nō ſunt conſecrata, quodq; Epiſcopus in eis nullum ius habet, quemadmodum (ut dixi) Illuſtrisſimus, & Reuerendisſimus Cardinalis, & Epiſcopus Peruſinus habet ius in dicto Hoſpitali S. Marię de Miſericordia de Peruſia, & ſic loca illa ſunt profana quemadmodum alię domus particulares, & iſta Hoſpitalia utique nullum priuilegium habent.

Cum igitur Hoſpitale prędictū ſit locus pius,
8 ſequitur quod † quemadmodū de relictis ad pias cauſas non detrahitur Trebellianica. auct. ſimiliter. C. ad l. Falcid. ſic pariter non detrahatur de relicto de quo agimus facto prędicto Hoſpitali de Miſericordia, ita poſt multa conſilia. Cor. Pariſ. & aliorum tradit Tiraquel. in tracta. de pia cauſ. priu. 27. ubi atteſtatur hanc opinionem eſſe ue-
* riorem, & magis *communem*. * hanc eandem opinionem per multas authoritates tenuit Iac. Phil. Port. Imol. conclu. 9. lib. 5. & poſtea Anto. Gabr. conclu. 2. tit. de pia cauſa, nu. 15. lib. 6. & ſat fuerit indicaſſe iſtos authores, quia ex eorum lectura inuenies fere omnes uſque ad hæc tempora qui hanc opinionem tenuerunt, præter Euerar. & Iodoc. in locis ſupra citatis, & profecto iſta opinio ſemper mihi placuit, quod de relictis factis huiuſmodi Hoſpitalibus non poſſit detrahi Trebellia-
9 nica, ſecus † eſſet dicendum quando relictum eſſet factum alijs hoſpitalibus profanis, in quibus non celebrarentur diuina officia, & epiſcopus in eis nullam prorſus iuriſdictionem haberet, ut declarat Iodoc. ubi ſupra, quia de relictis huiuſmodi Hoſpitalibus poſſet detrahi Trebel. quemadmodum de relictis particularibus perſonis, Tiraq. & Port.

& Port.ubi ſupra.ad quos,& ad Fely.in d.capi. de quarta.extra de pręſcrip.ſemper eſt recurrēdum.

10 imo † ſtaute pro uera conelusione ſupra firmata, ꝙ huiuſmodi relictum factum prædicto Hoſpitali dicatur relictum piæ cauſę, non potuiſſet detrahi Trebellianica,nec mediate,nec immediate.Rom.in auct.ſimiliter,col.78.C.ad l.Falci.Iaſ. in l.Marcellus,col.8 ff.ad Treb.Deciſ conſi.504. colu.2.Crauet.conſi.137.magiſter Robertus,nu.13.lib.primo.

11 Propterea † alias dubitaui de reſponſ. Alciat. 192.cum teſtamentū.nu.2.to.3.lib.9.Dicit enim ibi Alciat.quod quando Hoſpitale eſt inſtitutum ſufficiunt duo teſtes, ſi enim Alciat. intellexit de Hoſpitali qui uere ſit locus pius, quemadmodū ego ſupra declaraui,& iſto caſu bene locutus fuiſſet Alcia.quia ſufficerent duo teſtes,cap.relatum c.cum eſſes.extra de teſtam. ſi vero Alciat. intellexiſſet de alijs Hoſpitalibus non pijs,puta non inſtitutis epiſcopali auctor.& abſque campanili, & eis in quibus epiſcopus nullum ius habet,tunc falſa eſſet opinio Alcia. quia cum ſimilia hoſpitalia iudicentur tanquam de locis priuatis, ut late ſupra dictum fuit, quemadmodum aduerſus eos detrahitur Trebel. ita in eis inſtituendis requiretur idem numerus teſtium, qui requiritur in inſtituendo alias perſonas non priuilegiatas.tot.tit. ff.& C.de teſtam.niſi quando eſſemus in terris eccleſiæ,quia illo etiam caſu in perſonis etiam non priuilegiatis inſtituendis ſufficerent duo teſtes. d.c.relatum,& c.cum eſſes.extra de teſtam.

Redeundo ad propoſitum thema, cum fuerit probata ſufficienter mors.d. Io. Baptiſtę per ingreſſum belli,ut in prin.narratum extitit, eumq; pariter fuerit inſtitutum.d.Hoſpitale, & ſic relictum fuerit factum pię cauſę, & conſequenter non ueniret detrahenda Trebellianica,ſententia uiad fauorem prędicti hoſpitalis,manu ſer Octauiani Aurelij Peruſini Nota. Curialis.

Laus Deo.

Ioſ. Ludouicus And.

Deciſio XXXI.

SVMMARIVM.

1 *Armorum delatio quo iure ſit probibita tam in ciuitatibus quam extra.*

2 *Nobilibus quomodo,& quando ſit licita, vel probibita armorum delatio.*

3 *Arma vnuſquiſque poteſt de iure communi deferre gratia defenſionis.*

4 *Statutum probibens portare arma de quibus armis intelligatur.*

5 *Armorum vſus communiter vigore ſtatutorum non eſt probibitus quo ad euntes & redeuntes extra ciuitatem.*

6 *Prędides prouinciarum de iure non poſſunt concedere delationem armorum, quid autem ſit de conſuetudine.*

7 *Merces probibitæ ſi deferantur in nauim inſcio domino nauis, non confiſcatur nauis.*

8 *Arma accomodans alicui præſumitur accomodare ad actum licitum.*

9 *Arma accomodans alicui qui cum ipſis captus fuit à birruarijs non poteſt illa ab ipſis repetere, ſi commodatarius ea in locis prohibitis detulit ipſo ſciente, ſed tantum pretium à commodatario.*

10 *Arma accomodans alicui dicenti ſe iturum rus, licet is interficiat hominem dictis armis, non propterea obligatur.*

11 *Conuerſans cum bannito publice conuerſante per ciuitatem,& tolerato non punitur.*

ARGVMENTVM.

¶Delationis armorum materia tam de iure communi, quàm municipali, quam etiam ex forma bannimentorum tractatur.

¶Et an, & quando accommodans alicui, qui captus eſt, arma poſſit illa repetere a birruarijs, & eſt materia quotidiana.

CAPITANEVS Horatius Cantagallina de Peruſia accommodauit cuidam de Eugubio habitatori dictę ciuitatis Peruſię, vnam loricam, cum qua pręfatus Eugubinus intus dictam ciuitatem, fuit adinuentus, & captus à Capitaneo Latino, tunc temporis huius prouinciæ Barigello, in ipſiusq; examine confeſſus fuit ſe dictam loricam detuliſſe, eo quia timebat offendi ratione, & cauſa ab eo narrata in dicto examine; fuit demum relaxatus ſoluta leui pœna pecuniaria, & dicta lorica remāſit penes dictum Barigellum quia prætendebat eam ſe eſſe ſuperlucratum, cū vigore bannimentorum prouincialium eſſet prohibita delatio armorum,& præſertim loricę.

Tempore ſindicatus d.Barigelli pręfatus Capitaneus Horatius porrexit petitionem coram dominis ſindicatoribus pro recuperanda d. lorica, quiquidem ſindicatores intellecto, quod dictus Capitaneus Horatius ſimpliciter mutuauit eidē Eugubino dictam loricam, condemnauerunt d. Barigellum ad reſtituendum dictam loricam eidem Capitaneo Horatio, à qua ſententia Barigellus appellauit, & cauſam committi obtinuit d. Auditori in ciuilibus tunc temporis, qui dominus Auditor reuocauit ſententiam dictorum ſindicatorum,

dicatorum, dictumq; Barigellum pro dicta cauſa non moleſtari mãdauit, Capitaneus Horatius appellauit à dicta ſententia, & cauſa mihi commiſſa fuit, & ſatis diſcuſſa cum dominis aduocatis vtriuſque partis, deueni ad ſententiam prout in cedula, ſed antequam declarem ad fauorem cuius ſententiauerim, & ob quas rationes motus fuerim, infraſcripta præmittenda eſſe duxi, ad faciliorem deciſionis intelligentiam.

1 In primis enim ſciendum eſt, quod † de iure digeſtorum tantummodo erat prohibita delatio armorũ in ciuitatibus, in itinere vero poterat vnuſquiſque deferre arma.l.1.& ibi Bart.ff.ad l. Iul. de vi publi. De iure autem nouiſſimo erat prohibita delatio armorum tam in ciuitatibus, quàm in itinere ſine licentia principis.§.pen.auct.de arm. gl. rub.C.de fabricens.lib.11.&l.j.C.ut arm.vſ.li.11. & nõ ſolũ erat interdicta delatio armorũ ruſticis ſed et nobilib.niſi peregre proficiſcant, tenuerũt multi quos refert Tiraq.in tracta.de nobilit.c.20. nu. 69. vbi tamen tecenſet multos contrarium tenentes, ſed quia hic non eſt caſus noſter, nec vnam, nec alteram opinionem approbo, hoc tan
2 tum dicam quo ad nobiles, † quod licet ex conſuetudine poſſent deferre arma, non poterunt ea deferre ad iudicij locum, ſiue congregationem ſcholaſticorum, ciuium, vel alterius uniuerſitatis. Ang.in l.qui dolo, quam legit ſub l. armatos. §.j.verſ.item qui cum telo.ff.ad l. Iul. de ui publi. ſecundo limitatur ne quis etiam nobilis poſſit deferre arma in concionem. ita Tiraquel. ubi ſupra nu.73.vſque ad nu.77. & de delatione armorum in regnó tradit Affli.dec.265.nu.96.quæ tamen difficultates non cadunt tempore Sanctiſſimi D.PII V. Pont. Max. ſanctitas enim ſua interdixit delationem armorum etiam nobilibus, & priuilegiatis perſonis, imo equitibus S. Pauli, Lauretanis, & Pijs, qui titulo oneroſo dictas dignitates emerant, & utinam ſanctiones ſuę mandarentur ſeruari à quibuſdam officialibus, qui ut dictos nobiles ad ſe attrahant, eis permittunt delationem armorum in contemptum ordinis ſuę ſanctitatis.

3 Et † licet de iure communi vnuſquiſque poſſet deferre arma gratia defenſionis, ut poſt alios docet Iacob.Bouel.in repet.l.capitalium.§.famoſos.nu.131.& ſeq.ff.de pę.tamen & vigore mot. prop. S. D. N. PII. V. & vigore bannimẽtorum ubique locorum in ſtatu eccleſiaſtico eſt prohibita delatio armorum etiam ad defenſionem, ſed ut ſcias regulam cum ampliationibus, & limitationibus, quando, & quomodo ſit prohibita, vel permiſſa delatio armorum, videas Pet. Duen.in reg. 55. incip. arma.& nouiſſime eruditiſſimum Menoch.in trac.de arb.iud.lib.2.cent.4.caſ. 398. nu. 19. & ſeq. Hodie tamen circa delationem armorum parum, aut nihil ſeruatur ius commune, ſed quælibet ciuitas, vel prouincia habet in hoc ſpecialia ſtatuta, vel conſuetudines, ita teſtatur Iul.Clar. in ſua pract.crimin.lib.5.§. fi. quæſt.79. verſ.arma noua.in fine.

Item eſt præmittendum, quod ſi ſtatuto caue-
4 retur, ne portentur arma, † tunc tantummodo comprehenderentur arma offenſibilia, non autẽ defenſibilia, ut lorica, & corazina, neque continerentur fuſtes, & lapides, & alia ſimilia, nam & ſi appellatione armorum hęc omnia contineantur.l.armorum appellatione.ff.de uer.ſigni.l. armatos.ff.ad l.Iul.de ui publ.l.3.§.armis.ff.de ui, & ui arm.§.armorum.inſt.de interdi.gloſ. in clem. ne in agro.in verſ.arma. de ſtat. monach. Tamen proprie loquendo huiuſmodi arma defenſibilia armorum appellatione non continentur. glo. in cle.1.in uer.arma.de ſtat.monach.tradit in terminis Amod.de iuſtin.in tract.ſind.in proœm.num. 88.& ſequenti ubi expreſſe de lorica mentionem facit, dicit etiam ibi ſub nu.89.non comprehendi gladium ad inciden. panem, neque moderatorium ad moderandum calamos, glo.in §. fin. authent.de arm. Bartol.in l. pediculis, §.argento.ff. de aur. & argen. legato. ſecus eſſet iure communi inſpecto, quia etiam defenſibilia arma, & alia cenſentur prohibita, cum cauſam dent ad percuſſiones, & homicidia.l.ſi ſer.C. de his qui ad eccle. confug.ita dicit Afflict.deciſ.265.Par.ſ.conſi.71. nume.17.lib.4.Rol.à Vall.conſi.3.num. 25.cum plur.ſeq.lib.2.

Eſt pariter aduertendum quod communiter uigore ſtatutorum uſus armorum non eſt prohi
5 bitus, † quo ad euntes, & redeuntes extra ciuitatem. Amod.in ſupracitato loco, nu.89.verſ.item de iure digeſtorum. Hodie autem in ciuitatibus & locis ſubditis ſedi Apoſtolicæ prohibetur delatio archibuſſettorum paruorum minoris menſuræ trium palmorum tam intus, quàm extra ciuitates ſub pęna furcarum, prohibetur etiam delatio aliorum archibuſorum ad rotam licet iuſtæ menſuræ, ſub alia mitiori pęna, ac etiam delatio pugionum, etiam extra ciuitates, & in itinere ex ordine Sanctiſſ. D. N. PII Papę V. in quo ordine expreſſe comprehendit etiam officiales, quod non poſſint deferre dictos archibuſettos, quiquidem officiales niſi expreſſe fuiſſent nominati. utique non fuiſſent comprehenſi, cum poſſint impune deferre arma.l.3.& ibi Bald.ff. de offic.præf. uig. vbi dicit licere deferre arma etiam officialib. epiſcopi, reprehendens quendam poteſtatem interrannenſem, qui iuſſerat capi officialem epiſco
6 pi dictæ ciuitatis pro delatione armorum, † quã delationem armorum de iure etiam pręſides prouincię concedere nequeunt. Luc.de Pen. in l.j. C. ut arm. vſ. libr. 11. de conſuetudine tamen iſti pręſides prouincię in ſtatu eccleſiaſtico concedunt delationem armorum, pręterquam archibuſſettorum paruorum ad rotam, & nimitũ cum in bulla. S. D. N. PII Quarti fel. mem. ultra alias pęnas appoſuerit etiam pęnam excommunicationis. In prouincia tamen Marchię Anchoritanę antequam à bannitis, & craſſatoribus uiarum dicta prouincia infeſtaretur, erat prohibita

bita delatio armorum cuiuſuis generis, tam intus
ciuitates, quàm de loco ad locum, & in itinere,
poſtmodum fuit valde oppreſſa à bannitis, ideo
ſuperiores pro tempore permiſerunt de loco ad
locumdeferri arma, præterquam archibuſſettos
ad rotam paruos.

His ita præmiſsis deueniendo ad deciſionem
caſus noſtri, dico in proceſſu non probari d. Capi
taneum Horatium habuiſſe notitiam præfatum
Eugubinum velle deferre d. loricam intus ciuita-
tem Peruſiæ, ſub ſpe licentiæ obtinendæ à Reue-
rendiſſ. d. Gubernatore, ut præſupponit eius aduo
catus, quo fit ut data ignorantia dicti Capitanei
Horatij, dictam loricam intus ciuitatem contra
prohibitiones, & bannimenta, non debet nocere
ipſi Capitaneo Horatio ignoranti. l. cotem ferro
7 §. dominus. † vbi Barto. & poſteriores. de public.
ubi in terminis diſponitur, quod ſi merces prohi
bitæ deferantur in nauim inſcio domino nauis,
non confiſcatur nauis, ſic in caſu noſtro, cum di-
cta lorica fuerit delata ab Eugubino inſcio Capi
taneo Horatio, non eſt quid ei imputetur cur di-
ctam eius loricam uendicare non poſsit, & licet
tex. ille loquatur in naui, tamen ex identitate ra-
tionis doct. inducunt ad omnia, quæ deferuntur
inſcio domino, ut poſt Cyn. Bald. Salycet. Alb.
Caſtren. Imol. Felyn. & alios, tradit Boer. deciſio.
173. & primo præſuppono nu. 24. uſque ad nũ.
* 29. & ibi nume. 25. de *communi* * teſtatur, quæ ſunt
admodum notanda ad intel. d. §. dominus. Secus
tamen ſi dictus Capitaneus Horatius ſciuiſſet. d.
Eugubinum uelle deſerre loricam intus ciuita-
tem. l. cum in plures. §. pen. vbi Alber. ff. loc. & do
cet Boer. d. deciſ. 173. nu. 28.

Præterea cum delatio loricę ex generali cõſue-
tudine non ſit prohibita de loco ad locum, ſed
tantummodo intus ciuitates, & loca, eſt præſu-
mendum dictum Capitaneum Horatium eam
indubio accommodaſſe ipſi Eugubino ad actum
8 licitum, † & ſic ad eam deferendam extra ciuita-
tem ad euadendum ipſum à dolo, & pęna. argu.
not. per Bar. in l. non ſolum. §. ſed ut probari. ff. de
oper. nou. nunciat. ſecus eſſet dicendum ſi dictus
Capitaneus Horatius accõmodaſſet archibuſſet-
tum, uel aliud genus armorum prohibitorum
deferri tam intus ciuitates, & loca, quàm in itine-
re, & de loco ad locum, iſto enim caſu nõ potuiſ-
ſet excuſari cũ utroq; caſu ſit ꝓhibita d. delatio ar
morũ, ſed q̃a delatio d. loricæ (ut dicebã) erat tñ
ꝓhibita intus ciuitatẽ, eſt dicen. dictã accommo-
dationem fuiſſe factam ad actum licitum, & per-
miſſum, nempe ad eam deferendam extra ciui-
tatem, & ſic iure merito d. Capitaneus Horatius
poteſt dictam loricam vendicare, quãdo autem
9 † præfatus Eugubinus. d. loricam detuliſſet per
ciuitatem cum ſcientia d. Capitanei Horatij, iſto
caſu dictus Capitaneus Horatius non potuiſſet
vendicare dictam loricam à Barigello, ſed tan-
tummodo precium ipſius ab ipſo Eugubino de-
ferente, l. fin. ff. de pigno. act. l. lectos, C. de per. &
commo. rei vend. Salyc. in l. j. C. ut nem. pri. Boer.
d. deciſ. 173. nu. 28.

Non ſunt etiam paruipendenda duo funda-
menta, vel tria Excellentiſsimi domini Raynaldi
Rodulphi aduocati præfati Capitanei Horatij.
dicebat enim non eſſe prohibitum accommoda
re arma, cum ſi hoc eſſet, prohiberentur etiam
uendi. arg. l. nec non, §. quod cis, ff. ex quib. cauſ.
maio. & a verbis diſcedi non oportet. l. 1. §. is qui
10 nauem, ff. de exercit. † & quotieſcunque quis ſim
pliciter accommodat arma alicui, puta dicenti ſe
iturum rus, licet is interficiat hominem cum di-
ctis armis, non propterea obligatur commodãs.
Bald. in l. quicunque, numero uigeſimoſecundo.
C. de ſeru. fugit. & ibi Salyce. & ſicut ibi in grauiſ-
ſimo delicto excuſatur commodans cum iſta cre
dulitate, licet non fuerit diligentior in perquiren
do, an ille ſe contulerit rus, vel alio diuerterit ad
hominem occidendum, nihilominus excuſatur,
ita in propoſito excuſari debet Capitaneus Hora
tius, cum iſte commodatarius non tam acriter
deliquerit, ſed ſolum contra edictum arma de-
tulerit.

Addit aliam ſubtiliſsimam conſiderationem
pręfatus Excellentisſimus Aduocatus, dicens, ut
plurimum dictas loricas accommodari, ut quis
eas pignoret pro pecunijs conſequendis. Imo
idemmet dominus aduocatus dicit, & bene, hoc
caſu debuiſſe excuſari dictum Capitaneum Hora
tiũ, etiam ꝙ ſciuiſſet dictum Eugubinum voluiſ-
ſe deferre dictam loricam per ciuitatem, cum pu
blice deferret enſem, quod eſt plus, iuſta creduli-
tate ductus putabat ipſum potuiſſe deferre lori-
cam quòd eſt minus, ſumendo argumentum de
11 eo † qui conuerſabatur cum bannito publice cõ
uerſante per ciuitatem & tolerato; Angel. in l. ſi
duo. ff. de acquir. hæred. Marſil. in l. j. num. 2. ff. de
ſica. Petr. Duen. in regul. 68. Bannitus. Erat etiam
deſerta cauſa, propterea omnibus rite animad-
uerſis ſententiaui contra dictum Barigellum ad
fauorem dicti Capitanei Horatij, manu ſer Ray
naldi de Rubeis Peruſini Notarij Curialis.
Laus Deo.

Ioſ. Ludouicus Aud.

Deciſio XXXII.

SVMMARIVM.

1 *Debitor ratione reddituum regalium in carcerem mittendus eſt donec ſoluat, nec admittitur ad ceſsionem bonorum.*

2 *Subditus volens cedere bonis ad hoc ut liberetur à ſolutione collectarum quæ imponuntur ſubditis pro quantitate bonorum, quæ poſsident, an ſit admittendus.*

3 *Debitor fiſci ex delicto non debet admitti ad ceſsionem bonorum, ne delicta remaneant impunita.*

4 *Debitor*

4 *Debitor fiſci ex contractu admittitur ad beneficium ceſſionis bonorum.*

ARGVMENTVM.

¶CESSIONIS bonorum beneficium quibus competat diſcutitur, ordinate caſus proponuntur, & breuiter enucleantur.

PAVLINVS quidam de Peruſia, obtinuit commiſſionem ſe admitt. ad alterum de beneficijs iuris, videlicet, ceſſionis bonorum, ſiue quinquennalis dilationis, & cauſa mihi commiſſa fuerunt citati omnes creditores, inter quos erat eius creditor, dominus Sfortia Paulluccius de Peruſia, in ſumma & quantitate ſcutorum viginti duo, occaſione gabellæ vini, de qua gabella idem d. Sfortia erat conductor, qui quidem d. Sfortia comparuit, & inſtabat d. Paulinũ non poſſe admitti ad neutrum prædictorum beneficiorum, cum eius creditum (ut ipſe dicebat) eſſet camerale, fuit dubitatum antequam aperiretur ſententia quid iuris.

In primis contra dictum Paulinum dubitationem faciebant tradita à Didac. Couar. cap. j. nu. 4. in fi. verſ. regulariter. lib. 2. var. reſol. vbi optime declarans materiam ceſſionis bonorum, ſubne-
1 ctit † quod ſi quis reperiatur debitor ratione redditum regalium præciſe in carcerem mittẽdus eſt donec ſoluat. allegat tex. in l. nemo carcerem. de exact. trib. lib. 10. Guid. Pap. quæſt. 61. Videtur enim ſapere delictum, & conſequenter non admittendum. Clar. in pract. crimin. lib. 5. §. fi. quæſtio. 95. verſ. ſed pone ꝙ iſte, & hoc eo magis eſt dicendum cum dominus Sfortia creditor prçtendat doloſe iſtum Paulinum petere ſe admitti ad ceſſionem bonorũ, ad eleganter tradita per Nat. in conſil. 361. in lib. 2. Vnde iure merito Sanctiſ. D. PIVS V. Pont. Max. nuper edidit breue contra iſtos decoctores, & fallitos, quod non poſſint audiri niſi conſtitutis in carceribus, citato fiſco, & docto quod ob eius infortunia deuenerunt in paupertatem.

Verum quia non conſtat in proceſſu de aliqua fraude iſtius Paulini, qui probauit ob eius infortunia deueniſſe in paupertatem, neque proprie debitum prouenit ex delicto, ſed tantummodo difficultas oritur ex quo videtur debitum camerale, ad tradita per Couarr. vbi ſupra, propterea ut diſtincte procedamus, & reſolutio iſtius deciſionis plana reddatur, tres ſunt cõſiderandi caſus, cognito enim in quo ex illis caſibus verſemur, cognita erit, & conſequenter veritas huius deciſionis.

Primus caſus eſt, quando debitor vult cedere bonis, ad hoc ut liberetur à ſolutione collectarũ, quæ imponuntur ſubditis pro quantitate bonorũ quæ poſſident iux. not. per Caſtrenſ. in l. propter.
2 C. de ceſſ. bon. & iſto caſu † aut ſubditus non eſt ſoluendo, & tunc admittetur ad ceſſionem bonorum. Cyn. in l. j. quęſt. 3. C de ceſſ. bon. Io. Fab. in §. fi. inſt. de act. ſi uero eſt ſoluendo, tunc capietur, ſed non carcerabitur, ſed aperta, & libera cuſtodia ſub cautione in palatio detinebitur donec ſoluerit, & ita procedit tex. in d. l. nemo carcerẽ. C. de exact. trib. lib. 10. ſecundum Bal. in l. j. col. 2. verſ. quæro nũquid debitor fiſci. & ibi Salyc. col. 3. verſicul. quæro 3. debitor fiſci C. de ceſſ. bon. & tradunt nouiſſime Moder. Ariminen. in tract. de ceſſio. bono. quæſt. 9. 4. par. princ. poſt princip. alias ſi eſſet ſoluendo & ad ceſſionis beneficium admitteretur in fraudem fiſci, non obſtante ceſſione ad collectarum ſolutionem cogi poſſet, ut poſt alios quos allegant tradunt dd. Moder. in d. tract. de ceſſio. bono. in 4. q. in princip.

Secundus caſus eſt, quando quis eſt fiſci debi-
3 tor ex delicto, & tunc † utique nullo pacto admitti debet ad ceſſionem bonorum, ne delicta remaneant impunita. l. ita vulneratus. ff. ad l. Aquil. tũ etiam quia non valens ſoluere in ære luat in corpore. l. quicunque. C. de ſer. fug. Areti. in §. fi. col. 3. in prin. verſi quæro an non tantum debitor. inſti. de act. & deducunt præfati Moderni in dicto loco, numero tertio, & ultra eos excellẽtiſſimus Iulius Clarus in ſua pract. crimin. §. fi. quæſtio. 95. verſic. ſed pone quod.

Tertius eſt caſus, & ultimus pro nunc, quando quis eſt debitor fiſci ex contractu, & iſto caſu
4 † debitoribus ceſſionis beneficium competit. gl. in §. pe in tit. de ſociet. in ver debita. Gul. de Lud. ſin. 44. incipien glo. eſt Cępol. conſi. ciui. 9. quidam ex delicto. in princip. quod procedit etiam quod à principio debitum negauerit, dummodo non latitauerit, ut poſt Cyn. Bar. & Salyce. declarant dd. Moder. Ariminen. in alleg. tract. de ceſ. bon quęſt. 9. 4. q. prin. nu. 5.

Nos autem ſiue ſimus in primo caſu, ſiue in vltimo, dummodo nõ ſimus in ſecundo, nempe quando debitum prouenit ex delicto, cum fuerit facta per dictum Paulinum indicatio bonorum, confeſſio debiti, & aliqua fraus in eo non fuerit detecta, propterea pronunciaui contra dictum Dominum Sfortiam, & ad fauorem dicti Paulini, in admittendo ipſum ad ceſſionem bonorum, manu ſer Simonis Franciſchini Not. Curialis Peruſini. Laus Deo.

Ioſ. Ludouicus Aud.

Deciſio XXXIII.

SVMMARIVM.

1 *Fructus recollecti ante obitum prælati ad hæredes eius pertinent,*

pertinent, pendentes vero ad ſucceſſorem.

2 *Fructus omnes reperti tempore mortis prælati ex forma extrauagantium, & de conſuetudine pertinent ad cameram apoſtoli an. & nu. 5.*

3 *Poſſeſſor triennalis bonæ fidei facit fructus ſuos. declara vt nu. 18.*

4 *Beſtiæ empta ex fructibus abbatia ſpectant ad nouum commendatarium.*

5 *Pactum quod fundus ſit inemptus ſi emptor ſuo tempore non ſoluat pretium, cum cenſeatur appoſitum fauore venditoris ita demum procedit ſi venditor velit.*

6 *Beſtiæ emptæ ab adminiſtratore eccleſiæ, ſi non apparet de quibus pecunijs, præſumuntur, in dubio, empta de bonis eccleſiæ.*

7 *Procurator generalis ad vendendum an, & quo caſu poſſit, vel non poſſit habere pacem de pretio, ponitur regula cum fallentijs.*

8 *Beneficij poſſeſſor an, & quo caſu teneatur producere, oſtendere bullas.*

9 *Inſtrumentum probat contra producentem, etiam in verbis enuntiatiuis.*

10 *Confeſſio licet enunciatiue, & incidenter facta probat contra confitentem.*

11 *Verba enunciatiua emiſſa propter aliud an & quando probent.*

12 *Verba enunciatiua (licet emiſſa propter aliud) fauore eccleſiæ, & piæ cauſæ probant.*

13 *Verba enunciatiua incidenter prolata propter aliud (ſi fuerint geminata) probant, etiam quo ad tertium, nedum inter caſdem perſonas.*

14 *Animalia empta de bonis eccleſiæ ad ipſam ſpectant.*

15 *Fructus etiam percepti reperti tempore mortis prælati ad quem ſpectent.*

16 *Res empta à clerico an empta præſumatur de bonis ipſius vt ad ipſum ſpectent, vel de bonis eccleſiæ, vt ad eccleſiam pertineant.*

17 *Authoris mala fides nocet ſucceſſori vniuerſali.*

19 *Contrahens cum aliquo prius debet de eius authoritate inueſtigare.*

20 *Paupertas, vel diuitiæ quando ſunt fundamentum intentionis alicuius debent per deducentem probari.*

ARGVMENTVM.

¶Bona empta ab adminiſtratore beneficij, an ex proprijs, vel ex beneficij pecunijs præſumantur empta.

¶An ſucceſſor poſſit illa vendicare.

¶Et an fructus beneficii tam pendentes, quàm collecti ſpectent ad ſucceſſorem, vel ad hæredes prælati, vel ad quem.

ILLVSTRISSIMVS, & Reuerendiſſimus Cardinalis Federicus Cæſius bon. mem. Commẽdatarius Abbatiæ Vallis pontis, exiſtentis in pertinentijs Peruſiæ, conſtituerat Gubernatorem dictæ Abbatiæ Illuſtrem d. Marcellum eius coniunctum, cuius tamen auctoritas erat limitata, quia non poterat de fructibus dictæ Abbatiæ diſponere, ſed tantummodo poterat exigere, & terras ad laboritium dare, prout eſt videre in proceſſu, vbi fuit producta dicta auctoritas, durante tempore dicti Gubernatoris, idem d. Marcellus de prouẽtibus eiuſdem Abbatiæ, emit quaſdam ſues (vt vocant ſcrofas) quas quidam d. Marcellus de ſigillo prætenſus inſtitor ſupradicti Illuſtris d. Marcelli, vendidit cuidam d. Vincentio Blaſiotto de Eugubio pro certo conuento pretio, qui d. Marcellus poſt mortem d. d. Vincentij, quietauit d. Guidum eius filiũ, & hæredem. obijt d. Illuſtriſſimus Cardinalis, & in locum ipſius in dicta Abbatia ſucceſſit Reuerendiſſimus D. Petrus Donatus Cæſius Epiſcopus Narnienſis, qui tanquam Commendatarius dictę Abbatiæ, egit contra dictum D. Guidum, pro recuperando precio, & intereſſe dictarum ſuium, quod quidem intereſſe fuit probatum per multos teſtes aſcendere per tot annos vſque ad ſummam ſcutorum tricentorum, deueni ad ſententiã prout in cedula, quam antequam aperirem, dedi infraſcripta dubia facientia contra Reuerendiſſimũ Narnienſem, quę dubia fuerunt coadiuuata à magnifico d. Aduocato ipſius d. Guidi Blaſiotti. Dicebam etenim videri dicendum d. Reuerendiſs. Epiſcopum non debere audiri, cum non ſit Abbas antiquus d. Abbatiæ, ſed recens, & titulum non per bullas, ſed per teſtes probauerit. Benint. deciſ. Bon. 18. nume. 2. poſt Ioan. And. in ca. 1. de præben. in 6.

Secundò, quia Reuerendiſſimus Commendatarius non probauit d. animalia fuiſſe empta de bonis aut redditibus d. Abbatiæ, & licet teſtes aliqui dicant d. animalia fuiſſe empta de bonis d. Abbatiæ, non tamen concludentem rationem aſſignare videntur.

Tertiò, dato quod prędicta animalia probarentur empta de bonis dictæ Abbatiæ, non tamen ſequitur quod Reuerendiſſimus Commendatarius ſucceſſerit in fructibus, & bonis ex dictis fructibus emptis, quia aut loquimur de iure com. canonico, & debentur hęredibus commendatarij prædefun-
1 cti. † fructus enim recollecti ante obitum pręlati, quales ſunt iſti, ad hæredes eius pertinent, pendentes vero ad ſucceſſorem, gl. & ibi doct. in c. ſi propter. de reſcript. c. præſenti. de offic. ord in 6. vbi Dom. Fran. Hoſt. Henr. Boich. Card Imol. & alij.
* c. fin. de pecul. cler. & hanc eſſe *com.* * opin. teſtatur Didac. Couarr. var. reſol. libr. 1. cap. 15. nu. 12.
2 Aut † loquimur ſecundum extrauagantes ſummorum pontificum, & conſuetudines, & tunc omnes fructus pertinent ad Reuerẽdiſſimam Cameram Apoſtolicam, tanquam ſpolia.

3 Poſtremo † cum d. d. Guido dictos fructus per triennium bona fide poſſederit, etiam ſi alias teneretur reſtituere, hoc caſu ſuos fecit, glo. ſing. in l. ſequitur. §. fructus. vbi Bart. ff. de vſucap. idem Bar. in l. 3. C. quod met. cauſ. Alex. Iaſ. & alij in l. ſi

me &

me & Titius n.ff.ſi cert.pet.Balb.in tract.præſcrip.
* 4.par.princ.quæſt.35.& alij *communiter*, * vt teſta-
tur Didac. Couar.var. reſol.lib.1. cap.3. ſub nu.7.
verſi.4.concluſio.

Pro parte Reuerendiſſimi Cōmendatarij con-
ſiderabantur infraſcripta fundamenta.

Primo cum dictæ Beſtiæ fuerint emptæ ex fru-
ctibus dictæ Abbatiæ, ut in proceſſu probatur, ſe-
4 quitur, quòd † ipſi nouo commendatario ſpecta-
redicantur per ea quæ deducit Abb. in c. 1. extra
de pec.cler.& extat bulla Iul. iij. Pōt. Max.diſpo-
nentis, ꝙ huiuſmodi fructus ſpectant ad nouum
ſucceſſorem, quæ cum clare determinet caſum
noſtrum non eſt vlterius inſiſtendum. l. ille aut il-
le.§.cum in verbis.de leg.3.

Pręterea vt deducebat Excellentiſſimus domi-
nus Aduocatus, & pręceptor meus Thobias No-
5 nius, illud procedit, † quia fructus, & prouentus
fuiſſent à Camera occupati, alias cum hoc nō fue-
rit factum, cenſentur relicti nouo ſucceſſori, quæ
concluſio vltra Excellentiſſimum Aduocatum
comprobari poteſt ex l. 2. ff.de leg. comm. vbi il-
lud pactum, quòd fundus ſit inemptus, ſi emptor
ſuo tempore non ſoluat precium, cum cenſeatur
appoſitum fauore venditoris, ita demum, proce-
dit, ſi venditor velit, idem probatur in l. Sabinus.
ff.de in diem adiec.vbi etſi illud quòd ſi intra tem
pus aliquis meliorem conditionem attulerit, res
ſit inēpta, dicitur ad venditoris fauorem factum,
ideo intelligitur venditore volente.facit Dec.cōſ.
12.iunctis no.in conſimili, & pulcherrimo caſu
per Cephal.conſi.43.monaſterium,num.4.5.6.&
ſeq libr. 1. prædictis tamen adminiculis non eſt
opus, cum eſſent virtute bullæ prædictæ Iul. III.
bon.mem.Pont.Max.

Secundò, quia cum d. Beſtiæ fuerint emptæ per
d.illuſtrem d.Marcellum, nec appareat de quibus
6 pecunijs † præſumuntur in dubio emptæ de bonis
eccleſiæ. Abb.in c.cum eſſes, nu.24. extra de teſta.
Soc.ſen.conſi.91.col.3.verſ.confirmatur, lib.3.&
nouiſſime Menoc.in trac.de arb.iud. lib.2.cent.2.
caſu 155.nu.9.& 10.ſi hoc procedit in dubio, quan
to magis eſt dicendum procedere in caſu noſtro,
in quo ſumus in claris dictas Beſtias fuiſſe emptas
de bonis eccleſiæ, vt probant multi teſtes in pro-
ceſſu examinati, & licet fuerint examinati quidā
monaci dictę Abbatiæ, nihilominus probant ad
fauorem eorum Abbatis, Campe.in trac.de teſtib.
reg.94.

Vlterius venditio facta de dictis beſtijs non ſub-
ſiſtit, quia vt dictum fuit, dictus Illuſtris d.Marcel
lus habebat authoritatem limitatam, nec potuit
7 habere fidem de pretio. nam † licet regulariter pro-
curator generalis ad vendendum poſſit habere fi-
dem de pretio.l.qui Romæ.§.Callimachus.in fin.
ff.de verb.oblig.doct.*com.* in l.à diuo Pio.§.ſed & ſi
emptor.ff.de re iud. Aret.& Port.in §.venditę.inſt.
de rer.diuiſ. Soc.iun.conſi. 21.doctiſſime lib.3.iſt-
hæc tñ regula fallit in duobus caſibus, & in vno-
quoque capite accomodatur ad caſum noſtrum,
quod pręfatus illuſtris d. Marcellus non potuerit
vendere habita fide de pretio. Primò enim fallit di
cta regula quādo procuratori eſſet limitatum pre
tium, quia tunc non poſſet habere fidem de pre-
tio, nam diceretur minus vendere. l. ſi pretio, in
diem. in fin. ff. de in diem adiec. Secundò fallit in
procuratore fiſci, minoris, vel eccleſiæ, quia tales
perſonę non poſſunt habere fidem de pretio. l. ſi
procurator in fi.ff.de iu.fiſ.

Cum igitur iſte illuſtris d.Marcellus haberet li-
mitatam authoritatem, & eſſet procurator rerum
eccleſiæ, merito eſt dicendum non potuiſſe habe-
re fidem de pretio, & conſequenter venditionem
prædictam fuiſſe nullam. alia poſſent adduci ad fa-
uorem Reuerendiſſimi Epiſcopi Namienſis, ſed
ex reſponſionibus ad obiecta aliqua alia ſubne-
ctentur dum difficultates per d. Aduocatum, &
per me ſuſcitatæ dirimentur.

Non obſt.igitur deciſ.Benint.18.dum inibi dici-
tur eſſe neceſſariam oſtentionem, & productionē
8 bullarum, † quia cum hodie reperiatur Reueren-
diſſimus Epiſcopus in poſſeſſione d. Abbatiæ, prę-
ſumitur quòd etiam olim Abbas, ſiue Commen-
datarius fuerit, vt Benint.loquitur.arg.l.ex perſo-
næ.C.de probat.l.1.§.ſi magiſtratus. ff. de magiſtr.
conuen l.ſi ij qui adulterij.C.de adult.

Nec dicatur non eſſe locum huic pręſumptioni
ex quo apparet quòd d. Reuerendiſſimus nondū
erat Abbas, vt in proceſſu fol 62.quia ibi potius in-
nuitur contrarium, cum in eo inſtrumento dica-
tur, quòd Illuſtriſſimus, & Reuerendiſſimus Car-
dinalis Cæſius habebat reſeruationem fructuum,
non autem quòd eſſet Abbas, vel Commendata-
9 rius, vt ex inſtrumento producto conſtat, † ꝙ con-
tra producentem probare dicitur etiam in verbis
enunciatiuis.Rom. conſi. 63. & recens tempus di-
citur arbitrio iudicis. Meno.in tract.de arb.iud.lib.
2.cen.1.caſu 31. Secundò hoc probatur ex confeſ-
ſione partis aduerſæ, vt conſtat ex præfatione, ſiue
præambulo capitulorum, ac etiam ex primo, & ſe
10 cundo capitulo, fol 17.& fol.23.hęc † autem par-
tis confeſſio, licet enunciatiue, & incidenter facta,
probare dicitur contra confitentem. Rom.d.conſ.
63. & pręſertim cum ſimus in iudicio lite iam con
teſtata. Bart.in l.ex hac ſcriptura.in fin. ff. de don.
Corn.conſ.305.col.4.in fi.lib.3.

Nec dicatur hoc procedere in eis, in quibus ſtat
principalis concluſio libelli, & capitulorum, ſecus
11 † vero ſi incidenter fuerit facta, vt poſt Cy.& Pet.
declarat Bal.in l. Titia.in fi.prin.de leg.2. & ſequi-
tur Vital.in tract.clauſul. in clauſ. 42. dum tractat
de virtute clauſulę, & verbis enuntiatiuis ſub nu.
2.verſ.in alijs autem, per l.q familiæ.ff.famil erciſ.
quia reſpondetur quod Bald. & Vital. loquuntur
ante litem conteſtatam, tunc enim verba enun-
tiatiua emiſſa propter aliud non probant, ſecus
vero lite iam conteſtata, vt in caſu noſtro, quia
Bald.in prædicto loco in vltimis verbis, vult iſta
probare, dum dicit, quòd d.l.qui familiæ.declarat
Bar.in d.l.ex hac ſcriptura.in fi.ff.de dona.ſed Bar.

eam

eam intelligit ante litem conteſtatam, non poſt, vt nos loquimur.

12 Accedit † in caſu noſtro, quia nos ſumus in cauſa pia, fauore eccleſię, fauore enim piæ cauſæ verba enuntiatiue pro lata propter aliud probare dicuntur. Abb. conſ. 11. col. 2. lib. 1. Iaſ. in l. ex his verbis, col. 2. in §. limit. C. de milit. teſtament.

Accedit demum, quia uerba iſta enuntiatiua geminata fuerint, ut ex proceſſu conſtat. fo. 17. & fol.
13 23. verba † autem enuntiatiua incidenter prolata propter aliud, ſi fuerint geminata, probare dicunt, etiam quo ad tertium, nedum inter eaſdem perſonas Bartol. in l. cum ſcimus. C. de agric. & cenſit. libr. 11. Iaſ. in d. l. his verbis, col. 1. in prima limit. Alex. conſi. 190. col. 6. lib. 6. Dec. conſi. 152. col. fi. cum ſimil.

Circa ſecundum principale dubium, eſt omninò dicendum dicta animalia ſpectare ad dictum Reuerendiſſimum Commendatarium, cum (vt dicebam) per teſtes probetur fuiſſe empta de bonis
14 eccleſię prędictæ, & ſic † ad ipſam eccleſiam ſpectare dicuntur. c. fixum. 12. q. 5. tradunt Doct. in c. 1. de pecul. cler. facit 12. q. 3. cum ſimil.

Nec obſt. quod de iure com. canonico iſti fructus dicantur ſpectare ad hæredes prædefuncti Illuſtriſſimi Cardinalis de Cæſis, ad quem fructus p̄-
15 dicti ex reſeruatione ſpectabant † gl. & doct. in c. ſi propter. de reſcrip. in 6. doct. in ca. fi. de pec. cler. Did. var. reſolut. lib. 1. cap. 15. nu. 12. quia præfati doct. loquuntur de conſuetudine non de iure cōmuni, ut ex eorū inſpectione ꝯſtat, qa imo de iure communi in his fructibus, etiam perceptis, eccleſia dicitur ſuccedere, ut eſt tex. expreſſus in c. relatum. el 2. de teſtam. & ibi hoc dicit Didac. & tradit Henr. Boich. in contr. adductus in d. cap. fi. ſub nu. 4. ad fin. de pecul. cler.

Præterea prædicta locū habent in fructibus perceptis, ſecus vero ſi ex ijs fructibus ſit empta res ali-
16 qua, quia † ſi non conſtet fuiſſe emptā nomine clerici, ſed ſit facta emptio nomine eccleſię, uel ſimus in dubio, res iſtę ad ipſam eccleſiam ſpectant, ut in terminis declarat Bal. in l. cum ipſe, nu. 4. C. de cōtrahen. empt. Inno. in c. cum in officijs, col. fin. de teſtam. doc. præſertim Imol. col. 3. in c. fi. de pecul. cler. quæ difficultas hodie in caſu noſtro non cadit, quia cum ſimus in fructibus non exactis ex bulla Iul. III. ſpectant ad ſucceſſorem.

Nec obſt. bona fides dicti rei conuenti, quia licet ipſe ſit in bona fide, ex quo tamen eſt hęres domini Vincentij, qui in mala fide fuit; hoc ſibi quo-
17 que nocere debet, † mala fides enim authoris nocet ſucceſſori uniuerſali. l. cum hæres. ff. de diuerſ. & temp. præſcript. Balb. in tract. præſcrip. in 2. par. 3. par. princ. q. 12. circa med. & melius hanc materiam explicat Did. Coua. ī reg. poſſeſſor. in 2. relect. §. nono. de reg. iur. in 6. Por. Imol. ſiue Ant Gab. in
* in concluſ. 1. lib. 4. ubi atteſtatur de magis *comm.* * opin. quæ regula ꝓcedit tam reſpectu præſcriptionis, quàm vſucapionis, ut dicit Bar. in l. ex diuerſo. ff. de rei vend.

18 Nec dicatur ꝙ dicti fructus † triennio dicantur uſucapti à reo conuento. iux. gl. ſing. in l. ſequitur. §. fructus. ff. de uſuc. cum concor. per Did. Couar. lib. uar. reſol. 1. cap. 3. ſub nu. 7. uerſ. quarta concluſio. Quia gl. illa loquitur in bonæ fidei poſſeſſore, & contrarium expreſſe uult in hærede, qui ſucceſſit malæ fidei poſſeſſori, ſicuti in caſu noſtro, ut ibi p eum, declarat Alex. & Iaſ. in l. ſi me & Titium. ff. ſi cert. pet. Ruyn. conſi. 204. col. fi. lib. 1.

Nec emptor uenit excuſandus iuſto errore, nēpe ꝙ putauerit d. illuſtrem. d. Marcellū, ſiue d. Marcellum inſtitorem habere authoritatem uenden-
19 di, quia † prius debebat inueſtigare de eius authoritate. l. qui cum alio contrahit. ff. de reg. iur. cum procurator etiam generalis non habeat poteſtatē alienandi. l. procurator totorum. ff. de procurat. Rom. ſing. 133. uolo dare tibi.

Demum non obſt. præſumptio quod beſtiæ illę potuerint eſſe emptæ de pecunijs d. illuſtris d. Marcelli, cum ſit diues, quia, ut alias dicebam, contrarium per teſtes productos in proceſſu probat, ſed dato quod eſſemus in dubio, fundamentum retor-
20 quetur in contrarium, quia † quando paupertas, uel diuitiæ ſunt fundamenta intentionis alicuius, prout in caſu noſtro diuitiæ erant fundamentum rei, debebat per eos deduci, ipſum illuſtrem d. Marcellum fuiſſe diuitem. latiſſime Didac. Couar. lib. uar. reſol. 2. c. 6. imo cum ſimus in dubio, eſt præſumendum ꝙ illuſtris ille d. Marcellus fuerit pauper, cum quilibet pauper & nudus à principio naſcatur, quæ qualitas non intelligitur ſublata curſu temporis, niſi probetur, Crott. in rep. l. ſi conſtante, col. 14. uerſ. quid tenendum. ff. ſol. matr. Benint. decif. bon. 22. teſtator, nu. 11. 12. & ſeq.

Sed re uera non eſt opus ingredi aliquas ex iſtis difficultatibus, cum uenditio non fuerit facta à d. illuſtri d. Marcello, ſed à d. d. Marcello prætenſo inſtitore d. illuſtris d. Marcelli, nec doctum fuit de aliqua authoritate ipſi d. Marcello à d. illuſtri d. Marcello attributā. ideo ſententiaui contra Blaſiottum ad fauorem Reuerendiſſimi Epiſcopi Narnienſis, cui Blaſiotto reſeruaui ius agendi contra dictum d. Marcellum de caſtro ſigilli prætenſum inſtitorem, manu ſer Ludouici Alexij Peruſini Notarij Cur. Laus Deo.

Ioſ. Ludo. Aud.

Deciſio XXXIIII.

SVMMARIVM.

1 *Ruſticus quis dicatur. & nu. 13.*
2 *Cornei conſilium 147. lib. 2. declaratur.*
3 *Contrahens mala fide amittit melioramenta.*
4 *Beneficij rector non poteſt etiam cum expreſſo conſenſu, abſque diſpenſatione, locationem ſuo nomine ultra triennium factam approbare.*
5 *Locator ad viginti nouem annos, finita locatione poteſt repetere melioramenta.*

6 *Melioramenta facta bona fide etiam in fundo alieno, repeti poſſunt.*
7 *Scriptor poteſt vti retentione quinternorum donec ſibi mercede fuerit ſatisfactum.*
8 *Coloni poſſunt repetere melioramenta, licet eeciderint a re conducta propter cenſum non ſolutum, ſecus in emphyteota.*
9 *Aedificantes bona fide, vel melioramenta facientes in re aliena, poſſunt repetere.*
10 *Locupletari nemo debet cum aliena iactura.*
11 *Eccleſia non debet quid iniuſtum facere.*
12 *Ruſticis ſubuenitur arbitrio iudicis attenta qualitate ruſticorum.*
14 *Simplices repetere poſſunt velut errantes, & ſimplicitati eſt ſuccurrendum.*
15 *Ruſticis quibus caſibus ſubueniatur.*
16 *Iudices debent habere aquitatem ante oculos.*
17 *Res melioramenta poteſt retineri ab eo qui ipſam meliorauit, donec ſibi ſatisfiat, etiam quod talis res non ſit ei aliter obligata.*
18 *Poſſeſſor etiam malæfidei deducit melioramenta.*
19 *Meliorationes & expenſæ pro plantandis vineis factæ poſſunt repeti.*
20 *Fructus percepti an & quando compenſentur, cum melioramentis. num. 21.*

ARGVMENTVM.

¶Melioramentorũ materia exacte tractatur, an, & quando repeti poſsint, & an ipſa faciens poſsit rem melioratam rẽtinere donec ſibi ſatisfiat. Et an debeãt computari cum fructibus perceptis.

DON Philippus de Philippis de Cannario Aſſiſienſis Dioeceſis, & Rector Eccleſiæ Sancti Seueri de Platea de Peruſia, egit cõtra quendam magiſtrum Ioãnem Longobardum, habitatorem Peruſiæ, pro recuperatione cuiuſdam vineæ, vt aſſeritur ipſi magiſtro Io. per 29. annos locatæ, à quodam nepote d. Nicolai de ſancto Elpidio, tunc temporis rectoris d. Eccleſiæ, qui quidem fuit repertum nullum habere mãdatum ad huiuſmodi conceſſiones faciendas, neque in d. locatione fuiſſe adhibita ſolennia requiſita in alienationibus rerum eccleſiæ. ideo præfatus magiſter Ioannes videns nõ fouere ius quo ad retinendam poſſeſſionem, offerebat apud acta eam reſtituere, dummodo ipſi reficerentur melioramenta ibi per eum facta, aſſerebat enim habuiſſe terram nudã, in eaq; plantaſſe vineã, arbores, & arundinetum, Replicabat ipſe don Philippus ipſi magiſtro Ioanni talia melioramenta non fuiſſe reficiẽda, cum ſit poſſeſſor malæ fidei, & res eccleſię conduxerit à non domino, & vltra triennium, non adhibitis debitis ſolennitatibus, contra diſpoſitionẽ Pauli iij. & Pauli iiij. Pont. Max. & quatenus adeſſent aliqua melioramenta eſſe computanda cum fructibus per 14. annos perceptis à d. magiſtro Ioanne, dicebat etiam d. Aduocatus d. don Philippi, præfatum magiſtrum Ioannem non eſſe adiuuandum tanquam ruſticum,
1 † cum iſte non poſſit dici ruſticus, cum habitet citatem, & ruſticus dicatur ille qui habitat ruri, auth. quib. mod. nat. effic. ſui. §. ſi quis igitur, cum concor. allegatis à Boer. in deciſ. 272. & præſuppono. in principio. & quatenus eſſet ruſticus, dicit nõ eſſe ei ſubueniendum, cum ſit ſagax. l. Athletæ. §. de ruſticis. ff. de excuſat. tut. Et ruſticis non ſubuenitur niſi in caſibus à iure expreſſis. l. fi. C. de iur. & fac. ignor. & Ruſticus contrahens non ſeruata forma iuris non excuſatur. Bald. in l. iuris ignorantia. C. qui admitt. Dec. conſil. 285. nume. 2. prima col. Pariſ. conſi. 32. nu. 17. cum ſeq. lib. 2.
2 Nec huic concluſioni † ſecundum eum obſtabat conſilium Corn. per me allegatum. 147. lib. 2. quia ibi ex eo eſt ex quo ſtatutum Cortonæ non ligabat homines vallis Pierlis, non ſubditæ ciuitati Cortonæ, nimirum ſi Cor. videt determinare ad fauorem cõſimilis caſus, quemadmodum noſter. Cum igitur dictus magiſter Ioannes contraxerit
3 mala fide, † debet amittere melioramenta prædicta. gl. in l. colonus. in prin. ff. loc.

Hæc erant quæ ſatis colorate poterant adduci contra d. magiſtrum Ioannem, infraſcripta vero ſunt, quæ ego adducebam ad fauorem ipſius magiſtri Ioannis.

Nam in proceſſu per teſtes examinatos ad fauorem d. magiſtri Ioannis conſtat, quod & ſi nepos d. d. Nicolai tunc temporis rectoris. d. eccleſiæ nõ haberet authoritatem locandi bona d. Eccleſiæ. Nihilominus idem d. Nicolaus rector tacite d. locationem ab eius nepote ipſi magiſtro Ioanni factã approbauit, dum ſubminiſtrauit ipſi magiſtro Ioanni aliquot ſumptus pro plantanda vinea prę-
4 dicta, & licet † d. d. Nicolaus etiam cum expreſſo conſenſu non potuiſſet abſq; diſpenſatione dictã locationem vltra triennium factam approbare. cap. 1. & tot. tit. extra de reb. eccl. non alien. iunctis bullis Pauli ij. & iiij. Pont. Max. negari tamen non poteſt, quin ex prædictis arguatur ſcientia rectoris ipſius eccleſiæ, & bona fides ipſius magiſtri Ioannis, vt videatur dicendum poſſe recuperare d. melioramenta, quę prę́ſumptio coadiuuari poteſt ex conſi. Bero. 119. num. 10. 11. & ſeq. lib. 1. vbi dicit quod quidam emphyteota vnius eccleſiæ petit ſe confirmari ab alio non domino, ſciente tamen & patiente, & non contradicente vero domino, dicit ibi Bero. quod ſcientia illa nocuit vero domino, quanto magis igitur eſt dicendum in caſu noſtro, ꝙ cum d. dominus Nicolaus ſciuerit d. locationem, & tacite approbauerit d. magiſtrum Ioannem ſaltem poſſe petere melioramenta bona fide facta in d. poſſeſſione ipſi locata ad 29. annos, quę vere magis dici debet locatio, quam conceſ-

ſiq in

5 ſio emphyteoſim, ſi eſt locatio, † repetere poteſt
melioramenta plantatæ vineæ arborum, & arundi
neti, tex. eſt in terminis in l. colonus. ff. locat. vbi lo
quitur de vinea plantata, quas expenſas repetere
poteſt colonus etiam quòd ita non conueniſſet. l.
dominus Horreorum. §. 1. ff. loc. quę leges non
ſolum habent locum in conductore ad modicum
tempus, ſed etiam ad longum tempus. Caſtrenſ. in
6 d. l. colonus. ff. loc. Nec † reuocatur in dubium
ſemper poſſe repeti melioramenta facta bona fi-
de etiam in fundo alieno. l. penul. ff. loc. c. 1. §. ſi va
ſallus. hic fin. lex Cort. §. certe. inſt. de rerum diuiſ.
Bero. in terminis conſi. 78. & ſi dubia. nu. 61. lib. 2.
vbi Bero. poſt Abb. in c. 1. extra de in integ. reſt. ſa-
tis ad propoſitum dicit, quod ſi quis contraxit cum ec
cleſia, & contractus per reſtitutionem in integrũ
reſcindatur, ille qui fecit melioramenta poteſt
ea repetere, imo vti retentione, donec ei d. melio-
ramenta, ſiue eorum æſtimatio reſtituantur. alle-
gat etiam in ſimili text. in l. ſi non ſortem. §. ſi nau-
7 tem. ff. de cond. indeb. quę dicit † ſcriptorem poſſe
vti retentione quinternorum, donec ſibi de mer-
8 cede fuerit ſatisfactum. imo † ſimiles coloni qui fa-
ciunt talia melioramenta, poſſunt ea repetere, li-
cet ceciderint à re conducta propter cenſum non
ſolutum, quod ſecus eſt in emphyteota. Iaſ. poſt
alios in l. 2. num. 28. C. de iu. emph. vbi poſt Caſtr.
aſſignat rationem differentiæ, cur magis hoc in
conductore, quàm in emphyteota, & nouiſſime
Menoch. in tract. de recup. poſſ. in 15. remed. nu.
9 551. & † non ſolum colonus, & emphyteota poſ-
ſunt repetere melioramenta neceſſaria, ſed omnes
alij qui bona fide ędificant, vel talia melioramen-
ta faciunt in re aliena. l. qua ratione. in princ. ff. de
acq. rer. dom. doct. in l. Marcellus. §. 1. de leg. 1. & la
tius Pet. Duen. in reg. 237. incip. emphyteota, poſt
Bal. Caſtren. Lancel. Dec. Afflic. Cum. Guid. pap.
Fulg. Abb. Brun. Alb. & Iaſ. quod rationabiliter ui
10 detur conſtitum, † cum nemo debeat locupletari
cum aliena iactura. nã hoc natura. ff. de cond. ind.
l. locupletari. de reg. iu. in 6. bonus tex. in l. plane. §.
11 ſed benignius. de peti. hęred. & tanto magis † hoc
eſt dicendum in eccleſia, quæ non debet quid in-
iuſtum facere. c. & ſi clientulus. de feud. nõ alienan.
Natt. conſ. 515. nu. 12. lib. 3. ne alias ſit opus con-
tra ſimiles clericos inuehi, quemadmodum poſt
alios multos facit Neuiz. conſil. 100. nu. 12. vbi ad-
monet quemlibet cauere à quouis contractu cum
eccleſia tanquam re periculoſa. & Luc. de Pen. in
leg. 2. col. fin. C. de præd. & omn. reb. nauic. in 5.
not. lib. 11. inuehit contra pręlatos, qui dant rem
ſterilem, quam cum poſtea vident melioratam,
dicunt eccleſiam læſam, & Neuiz. in dicto loco re
fert audiuiſſe vnum magnum aduocatum conſul
tum à quodam, qui quærebat modum tenendum
pro cautione ſua in futurum, qui reſpondit nul-
lus eſt modus, niſi quod talem rem nunquam bo-
nifices, & ego multoties vidi clericos quampluri-
mos dicentes, vel eccleſiam læſam, uel inſtitores
non habere ſufficiens mandatum in damnum eo-
rum qui cõtraxerunt, imo à fidedignis audiui, quod
cum quidam emphyteota cuiuſdam eccleſię Aſ-
ſiſij, cuius nomen pro meliori tacere libuit, detu-
liſſet debito tempore ſolitum canonem, ipſę inſti-
tor, ſiue Gubernator, finxit tunc temporis ſe eſſe
occupatum, dixitque dicto emphyteotæ, reuerta-
ris ad tui commodum, quia nunquam tibi labetur
tempus, ille bonus vir credidit, & abijt, cumque
poſt aliquot menſes denuo detulerit cenſum, ſiue
canonem ille inſtitor finxit ſe longius ire, & recu-
ſauit cenſum recipere, dicens rem illam incidiſſe
in commiſſum, negans vnquam promiſiſſe quòd
non laberetur tempus, & hodie pendet coram me
cauſa cuiuſdam religioſi, qui petebat ſe reintegra-
ri ad poſſeſſionem cuiuſdam domus, à qua dice-
bat ſe fuiſſe ſpoliatum, adeo quod reus conuentus
erat conatus, vel reſtituere domũ, uel ſaltem pre-
tium, euenit quòd reperijt quietationem genera-
lem, ſunt profecto res mali exempli, & contra ſan
ctiſſima dogmata, & canones, & contra exempla-
rem vitam ſanctiſſimorum Pontificum, qui in hu
iuſmodi negotijs decreta multa, & conſtitutio or-
dinarunt, & reliquerunt, & in præmiſſis ſalua ſit
ſemper pax eorum, qui ſectantes vitam vigilan-
tiſſimorum paſtorum honeſtam vitam ducunt,
& ab ijs abſtinent.

Si ergo vnuſquiſque ędificando, vel plantando
bona fide in fundo alieno poteſt repetere meliora
menta, vt dictũ fuit, quanto magis præfatus magi
ſter Ioannes hoc poterit facere, cũ ſit ruſticus, qui-
12 bus ruſticis † ſubuenitur iuxta id, quod iudex ar-
bitrabitur attenta qualitate ruſticorum. Barb. cõſi.
55. in fi. lib. 2. Plot. in repet. l. ſi quando, nu. 443. C.
vn. vi, & nouiſſime circumſpectus Menoch. in tra
cta. de arb. iud. caſ. 194. cent. 2. lib. 2. nec fuit proba-
tum in proceſſu iſtum magiſtrum Ioannem fuiſſe
verſutum, quæ qualitas cum ſit fundamentum in-
tentionis aduerſariorum, debebat deduci, & pro-
bari. l. habebat. in princip. ff. de inſt. act. l. denun-
tiaſſe. §. 1. ff. de adult. Alex. conſi. 15. nu. 7. li. 5. Dec.
conſi. 252 nu. 6. & 269. nu. 5. & 6. cum quampluri-
mis adductis à Menoch. in d. tract. de arb. iud. caſu
191. nu. 4. cent. 2. lib. 2. ubi Iaſ. Affli. Tiraq. Crauet.
Moder. Pariſ. Brun. & Curt. iun allegat.

13 Et licet † ruſticus (ſecundum quòd deducebat d.
Aduocatus) ille proprie dicatur qui ruri habitat,
per iura, & authoritates ab ipſo allegatas, hoc eſt
verum quo ad quędã, puta quod in confectione
teſtamenti ruſticorum non requirantur ſolitæ ſo-
lennitates. l. fin. C. de teſtam. verum quo ad alia
priuilegia conceſſa ruſticis, competunt etiam alijs
ruſticis licet habitantibus in ciuitate, arbitrio ta-
men iudicis, vt docet Excellentiſſimus Menoch.
in d. aureo trac. de arb. iud. caſu 194. cent. 2. in prin.
lib. 2. Et ſolidum fundamentum magiſtri Ioannis,
vltra prædicta, conſiſtit in deciſione Com. conſil.
157. col. 2. lib. 2. & Rip. in tract. de peſt. de rem. prę
ſeruat. num. 233. vbi in terminis decidunt caſum
noſtrum, dicunt enim, quod ruſticus qui cõtrahit
non ſeruata ſolennitate venit excuſandus, nec

reſponſiones domini Aduocati ex aduerſo quid-
quam faciunt, cum determinatio ipſorum ſit ge-
neralis, & vera.

Concludendum eſt igitur, dictum magiſtrum
Ioannem qui emit non ſeruatis ſolennitatibus, eſſe
excuſandum, per prædicta, cum non ſolum ſit Ru-
ſticus, ſed etiam ſimplex, prout mihi fuit facta fi-
des, ob quam ſimplicitatem venit pariter excuſan
24 dus, † ſimplices enim repetere poſſunt veluti erran-
tes. Bald. in l. 1. in prin. C. ne fil. pro patr. & ſimpli-
citati eſt ſuccurrendum. Card. in clem. 2. in 2. not.
de peniten. & remiſſ. arbitrio tamen iudicis. Barb.
conſi. 6. col. 9 in fi. lib. 4. Menoch. præclare in tract.
de arb. iud. caſ. 193. cent. 2. lib 2 vbi ex Bald. ſenten-
tia enumerat minores, ruſticos, & mulieres.

25 Non obſt. quod deducebat d. Aduocatus † ruſticis
non ſubueniri, niſi in caſib. à iure expreſſis, ex Ale.
in l. iuris ignorantiam. C. qui admitt. cum ſimil.
quia reſpondetur hanc regulam procedere, quan-
do ruſtici tractant de lucro captando, non autem
quando tractant de damno vitando, vt deducunt
recentiores in d. l. iuris ignorantiam. C. qui admit.
vbi nec Alex. diſſentit. Præterea, vt ſupra deduxi,
eſt expreſſum in iure, quod ruſticis contrahentibus
non ſeruata forma ſtatuti ſubueniatur. Corn. d. conſ.
26 147. col. 2. lib. 2. Conſiderata ergo æquitate, † quã
judices debẽt habere ante oculos l. quod ſi epheſi.
ff. de eo quod cer. loc. & quę debet præferri rigori. l. pla
cuit. C. de iud. ruſticis eſt ſubueniendum, ſi ita iu-
dici viſum fuerit Menoc. in d. tract. de arb. iud. caſ.
194. in fi. cent. 2. lib. 2.

Stantibus igitur pręmiſſis, pręducto magiſtro
Ioanni eſſe ſubueniendum, non eſt ambigendum
ipſum poſſe vti retentione d. vineæ donec ipſi fue-
27 rit ſatisfactum de dictis melioramentis, † etiam quod
illa bona non ſint ei aliter obligata. l. in rebus. §.
poſſunt. ff. commod. l. pen. ff. de dol. except. l. & ſi
in area. ff. de cond. ind. l. qua ratione §. literæ. ff. de
acq. rerum dom. cum concor. adductis à Neguſan.
in tractat. de pign. in 4. memb. 5 par. princ. nu. 8. 9.
& ſeq. vbi aduertit impendẽtes bona fide in re alie
na, vt ſint cauti ne reſtituant rem, niſi prius conſe-
quuti fuerint æſtimationem melioramentorum,
cum nullum aliud habeant remediũ d. l. ſi in area,
in fi. ibi, nullo alio modo quàm per retentionem.
ff. de cond. indeb. Bar. Caſtren & Iaſ. in l. qui exce-
ptionem. §. pen. ff. co. tit. de cond. indeb. Neguſan.
in loco ſupracitato. vbi duodecim declarationes
ponit, quod tu dicas procedere, licet melioramenta
non eſſent liquidata, vt d. ibi Neguſ. & vltra eum
28 Capic deciſ. 17. in cauſa nu. 7. Imo † etiam malæfi-
dei poſſeſſor deducit melioramenta. iux. lat. tradi-
ta à pręclariſſimo Menoc. in tract. recuper. poſſ. in
15. remed. nu. 514. vbi moder. iſte excellens multa
ad propoſitum conferentia adducit, & melius cæ-
teris materiam melioramentorum declarat; ſi hoc
in malæfidei poſſeſſore quanto magis in iſto qui
eſt bonæ fidei poſſeſſor, auth. multo magis. C. de
29 ſac. ſan eccleſ. cum ſimil. Et in puncto, † quod melio-
rationes, & expenſæ pro plantandis vineis factæ
poſſint reperi, tenuit vltra allegata, Caſtrenſ. conſ.
327. viſo puncto. in 3. dubio, Neguſant. vbi ſupra
nu. 11. in fi.

20 Et ſi tu dixeris † vna cum domino Aduocato ex
aduerſo, iſtas bonificationes debere excomputari
cum fructib. à dicto magiſtro Ioanne perceptis, c.
ad noſtram. extra de reb. eccleſ. non alien. l. inſulã.
§. fructus. ff. ſol. matr. Reſponderi poteſt dupliciter
ex intentione ſcribentium, & primo illud nõ pro-
cedere, quando fructus percipiuntur ratione do-
minij vtilis, puta domini, rei emphyteoticæ, quia
tunc non cõpenſantur cum fructibus. Fely c. cum
cauſam, pen. & vlt. col. extra de re iud. Secondò
21 reſpondetur † tunc fructus computari cum melio
ramentis, quando temporis perceptorum fructuũ
fundus ratione directi dominij ſpectaret ad peten-
tem fundum, puta ad iſtum don Philippum, qui
cum tunc temporis factorum melioramentorum
non eſſet rector. d. Eccleſiæ, nec dominus fundi,
propterea d. melioramenta cum fructibus excom
putari non debent, ita accurat. poſt Bal. Caſt. Alex.
Iaſ. & alios docet Neguſan. in d. tract. de pignor. in
4. mem. 5. par. prin. nu. 14. & 15 qui duo caſus opti-
me applicantur ad caſum noſtrum & in pulcher-
rimo caſu, quando melioramenta cum fructibus
excomputentur, tradit Bero. conſil. 79. num 62. &
ſeq. lib. 2.

Quibus omnibus rite animaduerſis ſententiaui
ad fauorem magiſtri Ioannis, quo ad d. melliora-
menta condemnaui tamen ipſum ad reſtituendũ
dictum fundum perſoluta ipſi magiſtro Ioãni ęſti-
matione dictorum melioramentorum. manu ſer
Philippi Peruſini Notarij Curialis. Laus Deo.

Ioſ. Ludo. Aud.

Deciſio XXXV.

SVMMARIVM.

1 *Alienatio fundi emphyteotici facta irrequiſito domino, & ceſſatio per biennium à ſolutione cenſus facit emphyteotam cadere in commiſſum.*
2 *Ratihabitio non minus facto, quam verbis fieri poteſt.*
3 *Mandatum ſufficiens ad faciendum principalem cadere in pœnam, quando dicatur.*
4 *Emphyteota qui non poſſidet non tenetur ſoluere canonem & aſſignatur ratio.*
5 *Mandatum ad ſoluendum vnuſquiſque regulariter cenſetur habere, fallit tamen vt ibi, cum declaratione.*
6 *Dominus an poſſit opponere de iure tertij, & an liceat domino directo vendicare rem emphyteoticam alienatam ab emphyteota eo inſcio.*
7 *Emphyteota alienans rem emphyteoticam inſcio domino, regulariter cadit à iure ſuo, fallit tamen vt ibi.*
8 *Minor non poteſt alienare ſua bona non adhibitis decreto, & alijs ſolennitatibus, & hoc regulariter, fallit tamen vt ibi.*
9 *Emphyteotas ad hoc vt priuetur iure ſuo, requiritur vera & effectualis tradițio.*
10 *Cauſam non eſſe deſertam in dubio pronunciandum eſt.*

ARGV-

ARGVMENTVM.

¶Emphyteota, an, & quando cadat à iure ſuo ob alienationem de re emphyteotica factam irrequiſito domino.

¶Et an, & quando ob biennalem non ſolutionem cenſus incidat in comiſſum.

RECTORES Sapientiæ nouæ de Peruſia, dederunt in emphyteoſim Ludouico Siluagij de dicta ciuitate, vſque in eius tertiam generationem finitam maſculinam & fœmininam, tenimentum terræ, de quo conſtat in proceſſu per publicum inſtrumentum. Ludouicus præfatus deceſſit, ſuperſtitibus ſibi capitaneo Antonio Maria filio maſculo, & Veronica filia fœmina. Ex Veronica nati ſunt Petrus Paulus prædefunctus, Alexander, Pamphila, & Bernardina, qui & quę viuunt. Poſt mortem ſupra dicti Ludouici primi inueſtiti, capitaneus Antonius Maria eius filius, poſſedit tenimentum terræ, de quo agitur, vſque ad eius obitum. Poſt obitum capitanei Antonij Mariæ poſſederunt dictum tenimentum terræ ſemper, Iulius, & Beccutus, filij Veronicæ nunquam poſſederunt. Stantibus ſupradictis veris in facto, orta eſt lis, quia prædicta Alma domus Sapientiæ nouę mouit litem contra Iulium & Beccutum, & commiſſa eſt cauſa ſuper deuolutione bonorum, tum ob alienationem dedictis bonis factam irrequiſito domino, tum ob canonem non ſolutum, & de pluribus fuit dubitatum.

Primo, an dictum tenimentum terræ reuerſum fuerit ad Sapientiam nouam ob alienationem irrequiſito domino factam, & canonem non ſolutum.

Secundo, an Iulius & Beccutus ſint comprehenſi in inueſtitura, vel ſit lapſum fatale.

Vltimo, an Iulio, & Beccuto fuerit in tempore oppoſitum de iure tertij, nec fuerit in termino exceptum, quod ſapientiæ nõ intereſt, & agit ſine actione.

Et omiſſis alijs fundamentis facientibus ad fauorem dictæ Sapientiæ nouæ, videbatur ſufficere illa, videlicet † alienatio facta de dicto fundo
1 irrequiſito domino. l. fin. C. de iur. emphyt. & ceſſatio per biennium à ſolutione cenſus, l. ſecunda. C. eod. de iur. emphyt. prę ſupponitur enim quod dominus Blaſius Angelicus I. V. D. nomine filiorum, & filiarum dictę Veronicæ, promiſit ita, & taliter curare alias de ſuo proprio, quod prędicti permittent libere, & ſine aliqua moleſtia, dictos Iulium, & Beccutum poſſidere dictum tenimentum terræ, dicti olim capitanei Antonij Mariæ, inter quæ bona comprehendeban ut bona iſta emphyteotica dictæ Almæ domus Sapientiæ nouæ, & licet dictus dominus Blaſius non haberet mandatum ad huiuſmodi alienationem faciendam, nihilominus poſt factam tranſactionem, facto & re ipſa dicti Iulius, & Beccutus, approbauerunt geſta à prędicto magnifico D. Blaſio, cum filij Veronicę ingreſſi fuerint poſſeſſionem bonorum ipſis aſſignatorum in tranſactione, dicti pariter Iulius & Beccutus poſſederunt bo-
2 na ipſis aſſignata, & ſic † ex dicta tacita ratificatione, quę non minus facto quam verbis fieri potuit. l. Paulus reſpondit. ff. rem rat. hab. videbatur eos cecidiſſe ab eorum iuribus.

Ad fauorem conuentorum ſcripſit ſatis docte, & eleganter excellens, & reuerendus dominus Ludouicus Senſus I. V. D. Peruſinus, quod quidem conſilium fuit ſubſcriptum à quampluribus excellentiſſimis doctoribus Peruſinis, videlicet d. Ioanne Danzetta decano collegij, Luca Herculano, Io. Paulo Lancellotto, Marco Antonio Eugenio, Cornelio Benincaſa, Horatio Mauro, Bernardino Alfano, Franciſco Cantutio, & Galiſto Bacialla, adeo quod communem opinionem in propoſito themate conſtituiſſe videantur, licet omnes ſimpliciter confirmauerint conſilium excellentis d. Ludouici Senſi, principalis conſultoris.

Solida fundamenta conuentorum ſunt duo. Primò, quo ad alienationem irrequiſito domino factam, non eſt quid eis imputetur, quia licet d. Blaſius prædictus habuerit mandatum ad tranſigendum, ex quo tamen per dictam tranſactionem, & alienationem, prædicti de Beccutis inciderent in pœnam, eſt neceſſario dicendum d. d. Blaſium non habuiſſet mandatum ſufficiens ad faciendum eos
3 cadere in pœnam, † niſi in dicto mandato fuerit dictum, vel niſi habuiſſet mandatum ita ſpecificum quod virtualiter ex eo iudicari poſſet, ipſum d. Blaſium habuiſſe etiam mandatum ad faciendum cadere in pœnam prędictos de Beccutis, & licet dominus Aduocatus nihil alleget, hoc probat Alex. conſi. 39. nu. 2. lib. 7. facit Ruyn. conſ. 138. num. 25. lib. 5. Benint. deciſ. 94. proponebatur. Fely. in cap. 1. col. 7. vt lit. non conteſt. & nouiter poſt alios Bero. conſil. 25. viſis num. 13. libr. 3. & Iac. Emylian. conſi. 124. in cauſa. num. 13. Cum ergo d. Blaſius, non ſolum non haberet mandatum ſpecificum, ſed imo nullum, non potuit obeſſe dictis de Beccutis, ut inciderent in pœnam, ſiue in commiſſum.

Ita pariter non poteſt dici iſtos de Beccutis incidiſſe in commiſſum ob canonem nõ ſolutum, cũ non fuerit ſolutum, neque à filijs dictæ dominæ Veronicæ, neque à dictis Iulio, & Beccuto, quia, vt deducit dominus conſultor principalis, filij d. Veronicæ comprehenſi in emphyteoſi, qui tamẽ non poſſidebant, non tenebantur ſoluere cano-
4 nem, emphyteota † enim qui non poſſidet, non tenetur ſoluere canonem. Allegat conſi. Abb. 74. duo principalia. 1. vol. Caſtr. conſil. 105. 2. volum. Pariſ. conſil. 108. num. 42. lib. 1. Soc. iun. conſil. 78. nu. 13. & ſeq. lib. 1. & vltra allegata per eum, idem

tradit Bald. in l. ſolennibus. C. de rei ven. Cagnol.
in l. qui actionē habet nu. 8. ff. de reg. iur. Iul. Clar.
* qui de magis *communi** opinione teſtatur in §. em-
phyteoſis, quæſt. 8. verſ. ſed quæro quid ſi emphy-
teota. Bero. conſi. 196. in cauſa illorum, nu. 9. lib.
1. & eſt ratio, quia cum non habeam commodita-
tem rei emphyteoticæ, non teneor onera emphy-
teoſis ſubire, nec hoc mihi debet imputari, quan-
diu tertius poſſeſſor contra me litigat, arg. l. quan-
diu. C. qui admitt.

Iulius autem, & Beccutus poſſidentes fundum
emphyteoticum, non tamen comprehenſi in in-
ueſtitura, non tenebantur ſoluere canonem, cum
nihil conduxiſſent à dicta Alma domo ſapientiæ
nouæ. & quatenus voluiſſent ſoluere, iuſte recto-
res dictę ſapientiæ recuſaſſent recipere canonem,
cum (vt dicebam) non eſſent comprehenſi in in-
ueſtitura, niſi tamen habuiſſent mandatum a di-
ctis filijs Veronicæ comprehenſis in inueſtitura,
5 quia † etſi regulariter vnuſquiſque cenſeatur ha-
bere mandatum ad ſoluendum. Crauet. conſ. 129.
& conſil. 191. vbi optime declarat quando quis
præſumatur ſoluere de proprijs pecunijs, vel alicu-
ius tertij. Hoc tamen fallit pro ſolutione fienda
pro re feudali, ſiue emphyteotica, quia ſolutiones
huiuſmodi non poſſunt facere, niſi comprehenſi
in feudo, vel emphyteoſi, vel niſi habuerint man-
datum à dictis comprehenſis in feudo, vel emphy
teoſi. Bald. in l. acceptam. in fi. C. de vſur. & hoc ea
ratione eſt introductum, quia emphyteota tene-
tur ſoluere canonem, non ſolum ad finem libera-
tionis, verum ēt ad recognitionem directi domi-
nij, quam quidem recognitionem non poſſunt fa-
cere niſi comprehenſi in feudo, vel emphyteoſi.
Iaſ. conſi. 49. lib. 1. Cagnol. in l. inuito. nu. 10. ff. de
reg. iur.

Et iſtæ meæ reſponſiones magis videntur tutæ,
quam illę domini Aduocati datæ ad tertium du-
6 bium, dum dr̄ Sapientiæ non licere † opponere de
iure tertij, ſed ipſi emphyteotę comprehenſo. Bar.
poſt glo. in l. indebiti. §. ſed & ſi nummi in fi. ff. de
* cond. ind. & videtur eſſe *com.** opi. ſecundum Apo
ſtill. ibi ad Bart in litera. A. mihi enim illa opin.
ſemper fuit viſa falſa, prout animaduertunt ibi
Alexan. & Iaſ. nam ſi ſimpliciter intelligeretur eo-
rum opinio eſſet dicere non licere domino dire-
cto vendicare rem emphyteoticam, quando eam
inſcio domino emphyteota alienaſſet, contra l. fi.
cum ſimil. C. de iure emph. verum ſi res emphy-
teotica occuparetur à tertio, tunc ex quo non eſt
quid imputetur ipſi emphyteotæ comprehenſo,
cum eo inuito fuerit facta occupatio, & duret res
illius emphyteotæ, vendicatio illa competit ipſi
comprehenſo, qui non deliquit, non autem domi
no directo, & ita eſt intelligendus Bart. in d. §. ſed
& ſi nummi in fi. & ego puto opin. contr. Bart. ho-
* die eſſe magis *comm.** cum ab ea receſſerint. Bald.
Fulgoſ. Alex. & Iaſ. qui non ſunt minoris authori-
tatis quàm Butrig. Alber. de Roſ. & Caſtrenſ. qui
ſequuntur opin. Bar. ſed re vera ſi recte perpendan

tur verba Bar. nulla eſt contrarietas, cum loquatur
iux. diſtinctionem à me relatam.

Vltimo, vltra allegata per dominum Aduoca-
tum pro dictis Iulio, & Beccuto contra dictam Al
mam domum, facit ineuitabile fundamentum, ꝙ
in terminis, ac in indiuiduo decidit caſum noſtrū.
Nam in proceſſu apparet, ꝙ ante tranſactionem
initam cum dicto domino Blaſio bona illa poſſi-
debantur per dictos Iulium, & Beccutum; ex hoc
ſequitur quod licet dimiſſio illa fuiſſet facta ab ha-
bente mandatum, imo ab ipſis principalibus com-
7 prehenſis, non eis obfuiſſet aliquo pacto, quia † &
ſi regula ſit, quod emphyteota alienans res em-
phyteoticas inſcio domino cadat a iure ſuo. l. 2. C.
de iu. emph. fallit tamen regula illa, quando bona
illa non poſſidentur a dicto emphyteota, ſed ab
aduerſario prout euenit in caſu noſtro, tūc etenim
eſt permiſſa dimiſſio, & alienatio etiam inſcio do-
mino, ita in indiuiduo tradit Iaſ. in l fin. num. 121.
C. de iu. emph. Menoch. in tract. de arb. iud. caſu.
171. nume. 75. lib. 2. centu. 2. & magis in terminis
in tranſactione, & dimiſſione rei eccleſiaſticæ exi-
ſtentis penes tertium. Alc. reſponſ. 32. placet, num.
6. Tom. 1. lib. 2.

Facit in ſimili id, quod dicimus de minore, qui
8 † licet non poſſit alienare eius bona non adhibitis
decreto, & alijs ſolennitatibus. l. magis puto. §. non
paſſim. ff. de reb. cor. fallit tn̄ qn̄ bona minor. ſab
aduerſario poſſidentur, tunc etenim poterit tran-
ſigere, & alienare etiam non adhibitis dictis ſolen-
nitatibus. Alc. reſp 94. nu. 5. Menoc. vbi ſ. Requi-
9 ritur enim vera † & effectualis traditio ad hoc vt
* emphyteota priuetur iure ſuo. eſt *comm.** opin. vt
per Iul. Clar. poſt alios lib. 4. recepr. ſent. §. emphy-
teoſis, q. 13. verſ. ſed nunquid. Nec pars aduerſa po
teſt ſe fundare in aliqua deſertione, & ſic, cum ſi-
mus in dubio, eſt pronūciandum cauſam non eſſe
10 deſertam, † vt poſt Caſtren. Alex. Caſſad. & Dec.
tradit Seb. Vant. in tract. de nullit. tit. vlt. nu. 128.
aſſerens ita ſeruare Rotam, cumque in alijs dubijs
non fieret fundamentum: ideo ex præmiſſis ſen-
tentiaui contra dictam Almam domum, & ad fa-
uorem Conuentorum, manu ſer Lemmi de Ru-
beis Notarij Peruſini. Laus Deo.

Ioſ. Ludo. Aud.

Deciſio XXXVI.

SVMMARIVM.

1 *Inſtantia licet currat non obſtantibus impedimentis in-
firmitatis, & abſentiæ, conceditur tamen reſtitutio in
integrum.*

2 *Impedimenta, ex quibus quis prætendit reſtitui aduerſus
curſum inſtantiæ, regulariter ſunt probanda.*

3 *Iuramento poteſt doceri de impedimento, dummodo non
fuerit affectatum, & dummodo de tali impedimento
quis fuerit proteſtatus.*

4 *Impe-*

4 *Impedimentum belli poteſt probari per iuramentum. & ſucceſsiue impedimentum quibus concurrentibus iuramento probetur.*
5 *Cauſam non eſſe deſertam regulariter in dubio pronunſtiandum eſt.*
6 *Impedimentum non iuuat in cauſa, quæ poteſt expediri per procuratorem.*
7 *Impedimentum abſentiæ, vel infirmitatis aduocati, vel procuratoris non excuſat in loco vbi eſt multitudo talium aduocatorum, & procuratorum.*
8 *Impedimentum non excuſat quando tolli poteſt.*

ARGVMENTVM.

¶Impedimenti materia aduerſus decurſum inſtantiæ ad ipſum impediendum exactiſsime tractatur, ex quibus cauſis, & quomodo detur. & impeditis qualiter ſuccurratur.

DON ANTONIVS Petri de Sexoferrato titulo donationis inter viuos donauit omnia ſua bona Scipioni eius fratri germano, quibuſdam cõditionibus, & pactis appoſitis, reſeruatis ſibi, cauſa teſtandi, florenis viginti, & viuſfructu in eius vita. idem don Antonius prætendens reuocare dictam donationem ob nõ ſeruata pacta, ac etiam ob multas ingratitudines, inſtituit iudicium in hac curia in ſecunda inſtantia, & cauſa mihi commiſſa, fuit tantummodo dubitatum an prædicta cauſa eſſet deſerta. Fuit probata ex parte d. Don Antonii eius infirmitas, ac etiam impedimentum, & abſentia d. Attilij de Sexoferrato eius Aduocati, licet enim exiſtentibus
1 talibus impedimentis † inſtantia currat, ſecundum
* magis *communem* opinionem, * de qua teſtatur
Marant. in tract. iudic par. 5. verſ. deuenio ad quintam partem, nume. 31. poſt Bart. Bald. Io. de Imol. Alex. Fel. & alios, conceditur tamen reſtitutio in integrum, vt ponit Marant. in ſupra citato loco, talibus enim impeditis ſuccurritur. l. ſuccurritur. cum ll. ſequent. ff. ex quib. cauſ. maio. & in puncto in impeditis infirmitate, poſt Bart. & Alex. tradit Vant. in tract. null. in tit. de null. ex defec. iuriſd. num. 161. verſ. ſiquis igitur, & alia impedimenta
2 cumulat Marant. in ſupra citato loco, quæ † quidem impedimenta regulariter ſunt probanda per teſtes. arg. l. commeatus. ff. de re milit. Bart. & Alex. in l. 2. §. ꝙ diximus. ff. ſi quis cautionibus, vbi Iaſ.
* teſtatur de *communi*, * Vant. in tract. nullit. In tit. de null. ex defec. iuriſd. nu. 166. verſ. & erit aduertendum. & eſt tex in l. fi. §. illud, ibi, euidentiſſimis probationibus. C. de temp. appell. quem tex. in caſu quæſt. noſtræ allegat Rom. in ſing. 211. tu ſcis, & nouiſſime hãc regulam ponit Nouel. poſt reg. Pet. Due. in reg. 25. incip. impedimentum.
3 Hęc tamen regula fallit tribus modis, † quibus per iuramentum poteſt doceri de impedimento, dummodo tamen non fuerit affectatum. l. 3. §. ſubuenitur. ff. ad Syllan. Fel. late in c. vltim. de teſtib. Silueſt. Aldeb. in § item tria in 7. lim. inſt. de excuſ. tut. Grauat. in addit. ad prax. Veſtr. lib. 6. cap. vlti. nume. 24. Dummodo etiam de tali impedimento quis fuerit proteſtatus. Afflic. deciſ. 50. nume. 3. Boer. deciſ. 49 num. 5. Fel. in c. venerabilis, num. 7. de iud. Grauat. vbi ſupradicto nume. 24. in fin. &
* de *communi* * teſtatur quod requiratur proteſtatio, Miſing. in cent. 3. obſer. 59.
4 Primò, † quando impedimentum eſſet notorium, puta quod anno proxime elapſo fuerit bellum in partibus Galliæ inter catholicos, & vgonottos, uel quod ad pręſens ſit bellum inter chriſtianos, & turcas, uel quid ſimile, huiuſmodi enim impedimenta poſſunt probari per iuramentum. ad not. in ſimili per Boer. deciſ. 40. Secundò fallit, quando concurrerent aliæ coniecturæ, quia concurrentibus alijs coniecturis impedimentum poſſet probari per iuramentum. Rot. deciſ. 311. in antiquis. Fel. in c. ex parte col. pen. extra de reſcript. Tertiò fallit in appellationibus ad curiam de longinquo, quia tunc impedimentum poteſt probari per iuramentum, ſecus quando nõ de longinquo, Affli. deciſ. 79. in cauſa nu. 2. Grauat. vbi ſupra nu. 24. in prin.

Et licet in caſu noſtro ſimus extra has difficultates, cum per teſtes fuerit probata infirmitas d. don Antonij, & abſentia d. d. Attilij eius aduocati, placuit tamen huiuſmodi materiam, incidenter, ordinate tamen declaraſſe, ac diſtincte, ad effugiendas confuſiones doctorum. Faciebat etiam ad fauorem d. don Antonij regula generalis quę eſt, in
5 dubio † pronunriari debere cauſam non eſſe deſertam l. 1. vbi Caſtrenſ. ff. ſiquis caut. & hæc erant, quę ego conſideraui ad fauorem dicti don. Antonij.

Negari tam iuridice non poteſt quin cauſa non ſit deſerta per lapſum primi, & ſecundi fatalis, nõ obſtantibus allegatis impedimentis, quia allegata in contrarium procedunt quotieſcunque cauſæ non ſunt tales, quæ poſſint per procuratorem expediri, hęc autem erat talis quę poterat per pro-
6 curatorem expediri, merito † impedimentum nõ iuuat. Vant. poſt alios in d. tract. de nullit. in tit. dę null. ex defect. iuriſd. num. 161. verſi. ſi quis igitur, idem tenet Vant. ibi. num. 164 Bar. in l. 2. §. fi. ff. de cuſt. reo. Alex. in l. quæſitum. §. fin. ff. de re iud. doc. in l. 2. §. 1. ff. ſi quis caut. Dec. in terminis conſ. 677. viſis. & in cap. in nomine domini, num. 5. extra de teſtib.

Nec ſimiliter ipſum iuuat abſentiã d. d. Attilij eius aſſerti aduocati, quia in proceſſu non apparet
7 ipſum eſſe eius aduocatum, præterea † quemadmodum labitur inſtantia non obſtante infirmitate, quando cauſa poteſt expediri per procuratorẽ

non

non obſtante impedimento principalis, prout ſupra dictum fuit, ita etiam quando eſſet infirmus, vel abſens procurator, uel aduocatus, eſſemus tamen in loco, in quo alij aduocati, & procuratores conduci poſſunt, quia docto. in hac materia peremptionis inſtantiæ faciunt ſolidum, & gene-
8 rale fundamentum, † quod impedimentum non excuſat quando tolli poteſt. Dec. d. conſi. 677. Oldra. conſi. 247. cir. med. Bal. in l. quibus diebus. ff. de conditio. & demonſtrá. per text. in cap. fin. extra de elec. & in cap. cum ſit Romana extra de appella. Crot. conſi. 87. nu. 15. Nat. conſi. 60. nu. 13. libro 1.

Huic autem don Antonio facile erat remouere huiuſmodi impedimentum, & alium aduocatum conducere, cum in terra Saxiferrati, quę continue viguit præclariſsimis doctoribus, facile (vt dicebam) fuiſſet alium aduocatum conducere, propterea huiuſmodi excuſationibus ſe iuuare non poteſt, licet non inficiar ſecus fuiſſe, quando fuiſſemus in loco, in quo de facili non potuiſſet alium aduocatum conducere. propterea ſententiaui contra d. don Antonium cauſam deſertam, & inſtantiam peremptam, manu ſer Octauiani Aurelij Peruſini. Not. Cur. Laus Deo.

Ioſ. Ludouicus Aud.

Deciſio XXXVII.

SVMMARIVM.

1 *Procurator generaliter conſtitutus ad lites, & cauſas, regulariter intelligitur conſtitutus ad lites præſentes tantum, non autem ad futuras.*

2 *Mandatum procuratorium ex quibus verbis cognoſcatur inſeruire etiam ad cauſas, & lites futuras.*

3 *Mandatum ad lites factum tempore quo dominus nullas habebat lites, ne reddatur eluſorium, comprehendit lites futuras.*

4 *Procurator ſimpliciter conſtitutus ad vendendum, & alienandum bona, intelligitur ad bona, quæ conſtituēs tunc habebat, non autem ad futura.*

5 *Mandati fines ſunt diligenter cuſtodiendi. & ab eius forma non licet recedere, ſiue reſpiciat res, ſiue perſonas.*

6 *Remiſsio facta à procuratore excedente fines mandati non valet in præiudicium domini conſtituentis.*

7 *Verba participij temporis relatiua poſita in mandato declarant in quibus ſit data adminiſtratio.*

8 *Procurator generalis ad vendendum non poteſt remittere ius redimendi, etiam quod tempore quo conſtituitur procurator, iam conſtituens emiſſet cum pacto redimendi.*

ARGVMENTVM.

¶ Mandatum ad lites, vel ad uendendum, an, & quomodo comprehendat lites, & bona præſentia tantum, uel etiam futuras, & futura.

¶ Et multa traduntur concernentia facultates procuratorum, & ualiditates eorum mandatorum, & in quibus poſsint nocere conſtituentibus, vel non:

VRSINVS de Gratianis de Peruſia, uēdidit quoddam tenimentum terræ Felcino de Gratianis ex eadem ciuitate, cum pacto illud redimēdi infra certum tēpus, notarius tantum ſtipulatus eſt dictam emptionem pro Felcino, qui facto eam ratificauit, cum poſſederit, & poſſideat dictum fundum, & Capitaneus Aſtor ſimiliter de Gratianis procurator generalis dicti Felcini, promiſit dicto Vrſino quod dictus Felcinus dictum tenimentum terræ reuendet, alias de ſuo teneri uoluit, durante adhuc tempore redimendi, dictus Capitaneus Aſtor reuendidit dictam petiam terræ dicto Vrſino, qui Vrſinus egit contra dictum Felcinum executiue, pro relaxatione dictæ petiæ terræ.

Procurator ipſius Felcini replicabat, perperam contra dictum Felcinum fuiſſe actum, cum ipſe non promiſerit retrouendere, nec obligari ex retrouenditione facta per dictū Capitaneum Aſtorem, quia & ſi eſſet procurator dicti Felcini, erat nihilominus procurator ante emptionē à dicto Felcino factam de dicta petia terræ, & conſequenter non uidebatur conſtitutus procurator ad bona poſtea quęſita.

Videtur igitur dicendum dictam remiſsionē ipſi Vrſino factam à dicto Capitaneo Aſtore, procuratore dicti Felcini, non ſubſiſtere, quia cum dictus Capitaneus Aſtor eſſet per prius conſtitutus procurator à dicto Felcino, quam Felcinus dictū fundum emerit, non videtur dictum Capitaneū Aſtorem habuiſſe mandatum ad uendendum, ſiue remittendum iura, quę non competebāt ipſi Felcino tpe quo ipſum procuratorem cōſtituit.

Nam quēadmodum procurator generaliter
1 ꝯſtitutus ad lites & cauſas, † reguiariter intelligitur ꝯſtitutus ad lites pręſentes tantum, nō autem ad futuras. Bart. & alij in l. omnem. ff. de procur. Rot. deciſ. 563. Felyn. in c. relatū. in 6. diffi. ſed extra de de off. deleg. Vant. in tract. nullit. in tit. de nullita. ex defec. inhabilit. ſeu mand. nu. 98. uerſ. ſeptimo. Grauat. in addi. ad Veſt. lib. 4. c 5. litera. G. nu. 38. facit in arg. tex. in l. ſi ita. ff. de aur. & arg. leg. & eſt
* magis *communis* * opinio, de qua teſtatur Fran. Turz. in lib. ſuo com. opin. in opinione 93. incip. ex tex. nu. 3. adhibito tamen infraſcripto temperamento,

ramento, videlicet, quod duobus casibus non ha-
2 beant locum quę diximus. Primo, † quando man
datum haberet aliqua verba prægnantia, ex quib.
poſſet dignoſci mentem conſtituentis fuiſſe con-
ſtituere ad omnes lites etiam futuras, puta quòd
in mandato diceretur ad omnes, & quaſcunque
lites, & cauſas, quia niſi huiuſmodi cauſæ require
rent ſpeciale mãdatum, comprehenderentur in
mandato etiam cauſæ futuræ. Rot. deciſ. 19 in no
uiſ. addit. Alexan. in additio. ad Bartol. in l. damni
infecti. §. ſi quis ita. verſ. futuras. ff. de dam. infe. Fe-
lyn. in c. coram de off. c. deleg. & in c. ſedes. num.
23. de reſcrip. Granat. vbi ſupra num. 38. Secundo
quando conſtituens tempore quo conſtituit pro
3 curatorem nullam haberet litem, quia † ad hoc,
ne mandatum reddatur eluſorium, comprehen-
duntur etiam lites futuræ. Rot. deci. 19. fuit dubi-
tatum. Vant. in ſupracitato loco poſt Bart. in l. in-
debitum ff. de cond. ind. & in l. cum pretor. ff. de
op. no. nunciat. Granat. ubi ſupra, numer. 38. & eſt
* *comm.* * opin. vt per Curt. Iun. in l. 2. nu. 43. ff. de iu
riſd. om. iud. quæ tamen limitationes nõ poſſunt
adaptari ad caſum noſtrum.

Sicut ergo regula eſt, quod habens mãdatum
ad lites intelligitur tantummodo illud habere ad
4 præſentes tantum. Ita procurator † iſte ad vendẽ-
dum debet intelligi conſtitutus ad vendendum,
& alienandum bona, quę tunc temporis habebat
d. Felcinus cõſtituens, non autem poſtea ab eo ac
quiſita, cum præſertim non adſint verba illa in
mandato narrata in prima limitatione, ob quæ
poſſit argui mens conſtituentis fuiſſe, conſtituere
ad vendendum etiam bona poſtea quæſita, neq;
mandatum reddatur eluſorium, cum tempore
quo conſtituit procuratorem d. Capitaneũ Aſto
rem d. Felcinus haberet quàm plurima bona.

5 Facit vulgaris regula quę eſt, ꝙ † fines manda
ti ſunt diligenter cuſtodiẽdi. l. diligenter, ff. man-
dat. tex. not. in c. cum dilecta, de reſcript. vbi dicit
quod forma mandati debet exacta diligentia ob-
ſeruari, ita ut ab ea recedere nullo modo liceat, ſi
ue reſpiciat res, ſiue perſonas, idem voluit Bal. in
l. 1 §. igitur. ff. de exer. & in c. cum veniſſent. de eo
qui mit. in poſ. Roland. à Vall. qui hoc declarat
conſi. 43. nu. 38 lib. 2.

Cum ergo iſte Capitaneus Aſtor exceſſerit fi-
nes mandati, in remittendo ius redimendi, remiſ
6 ſio † illa non debet valere in præiudiciũ dicti Fel-
cini conſtituentis. l. ſi procurator, & ibi Bar. C. de
procurat. Et non ſolum corruunt geſta cõtra for-
mam mandati, ſed etiam præter, citra, & ultra, c.
Piſanis ubi Abb. in 6. not. de reſtit. ſpolia. & dicit
Bar. in l. item eorum. §. ſed ſi ita, quod cuiuſque
uniuerſ. nom. quòd geſta præter formam manda-
ti dicuntur ipſo iure nulla, ſequitur Fel. in c. cau-
ſam. 2. col. uerſ. æquiparant, extra de ſententia
& re iud. & paria ſunt non habere mandatum, &
illud non ſeruare, & eius fines egredi. Bald. conſil.
411. coniungamus ſtatutum. 2. col. lib. 1.

Nec illa verba poſita in mandato refragantur
prædictis, dum dicitur, dantes tibi in prædictis, &
7 quolibet prædictorum &c. quia † cum ſint verba
participij temporis relatiua declarant in quibus
ſit data adminiſtratio, Soc. Iun. poſt alios conſil.
22. nu. 29. lib. 3. poteratq; forſan magis expedire
ipſi Felcino facere ipſam reuenditionem per ſe
ipſum quam per d. procuratorem, puta cauſa op
ponendi aliquam compenſationem, vel ob aliã
ſimilem cauſam, quam in terminis noſtris conſi-
derat Soc. Iun. d. conſi. 22. nu. 21. lib. 3 quod conſ.
in terminis, & in indiuiduo, imo in fortiori caſu,
decidit caſum noſtrum. dicit enim Soc. Iun. quod
8 † procurator generalis ad uendendum nõ poteſt
remittere ius redimendi, etiam ꝙ tempore quo
conſtituitur procurator iam conſtituens emiſſet
cum pacto redimẽdi, & ſic ſumus in fortioribus
terminis cũ in caſu noſtro. d. Felcinus non emiſ-
ſet fundum iſtum, in caſu autem Soc. Iun. conſti-
tuens iam emiſſet fundum cum dicto pacto, qđ
profecto videtur mirabile, cum procurator in ca
ſu Soc. Iun. poſſit vẽdere, ꝙ eſt plus, nõ autẽ poſ-
ſit remittere ius redimendi ꝙ eſt minus, cõtrariũ
tamen ibi determinat Soc. Iun. per probatas &
validiſſimas rationes, in caſu tamẽ noſtro ſumus
extra omnem difficultatem, cum iſte Capitaneus
Aſtor procurator, non cenſeatur conſtitutus ad
vendendum niſi bona quæ tunc temporis habe-
bat dictus Felcinus conſtituens, arg. d. l. ſi ita. ff. de
aur. & arg. lega. ob quas rationes iam decreueram
ſententiare ad fauorem d. Felcini, & contra d. Vr-
ſinum, ſed quia mihi fuit facta fides d. Felcinum
approbaſſe dictam retrouẽditionem factam per
dictum capitaneum Aſtorem, ideo ſententiaui
ad fauorem d. Vrſini & contra d. Felcinum. ma-
nu ſer Cæſaris Paulini Peruſini Notarij Curialis.
Laus Deo.

Ioſ. Ludouicus Aud.

Deciſio XXXVIII.

SVMMARIVM.

1 *Appellatio regulariter non datur ab interlocutoria.*
2 *Statutum ciuitatis non recognoſcentis ſuperiorem, vel confirmatum à ſuperiore poteſt tollere appellationem.*
3 *Raynaldi Rodulphi Iuriſconſulti Peruſini laudes.*
4 *Appellatio datur à pronũciatione iudicis ſuper admiſſione, rei reiectione teſtium. & d. ratione, & exemplificatione. nu. 5. & 7.*
6 *Statutum prohibens appellationem, ne reddatur ſuperfluum, cenſetur prohibere etiam in caſis à iure permiſſis appellari. & exemplificatur in conſtitutione Marchiæ Anconitanæ denegante appellationem in cauſis poſſeſſorijs.*

ARGVMENTVM.

¶ Appellatio an detur in cauſa poſ-
ſeſſorij à pronuntia ſuper admiſſione,
vel

vel reiectione capitulorum, vel teſtium.

¶ Et multa traduntur ad materiam ſtatutorum loquentium in appellationibus admittendis, vel non in cauſis poſſeſſorijs, & declarantur.

CAPITANEVS Aſtor de Gratianis de Peruſia, in cā quā habebat cū d. Ioanne Baptiſta Martinello de eadem ſup poſſeſſione quorundam bonorum maximi momēti, produxit quædam capitula coram domino Fabritio de Trebio, tunc temporis Peruſiæ Auditore, cuius anima quieſcat in pace, diebus enim elapſis ab hac uita receſſit, erat enim vir probus, qui d. Fabritius reiecit quædam capitula, tanquā ſuper eiſdem, vel directo contrarijs, vel forſan ex eo, ꝙ concernerent petitorium, à qua pronuncia d. Capitaneus Aſtor appellauit, & cauſa mihi fuit commiſſa vna cum dicto Iacobo Frattadochio de Firmo, ad præſens Rotæ Peruſinæ Auditore.

Pro parte ergo dicti domini Ioannis Baptiſtæ dicebatur ab huiuſmodi interlocutoria non licuiſſe appellare, ſtante ſtatuto Peruſino reijciente appellationem ab interlocutoria, quod ſtatutū eſt
1 conſonum iuri ciuili, † quo ſimiliter cauetur ab interlocutoria regulariter non dari appellationē. l. ante ſentētiam. ff. de app. recip. l. ante ſententiā. C. quorum appel. nō recip. & hanc quæſt. videtur in terminis decidere Bar. in d. l. ante ſententiam, quæ eſt lex. 2. ff. de app. recip. ubi dicitur, ꝙ ex eo non appellat in cauſa poſſeſſoria, quia grauamen illatum poteſt reparari in petitorio, cauſa de qua agitur eſt huiuſmodi merito, &c. nec poſſunt aduerſarij iuuari iure canonico, quo etiam ab interlocutoria datur appellatio. c. cum ceſſante. c. fin. de appellat. quia ius canonicum eſt ſublatum per ſtatutum Peruſinum cōfirmatum à Sixto IIII. Pont. Maxim. ſimiliter huiuſmodi ſtatutum non uidetur tollere defenſionem. clem. paſtoralis. §. ce
2 terum. de re iudi. quia † per ſtatutum poteſt tolli
* appellatio. Doct. *comm.* * in tub. de appel. Nicel. in tract. conc. gl. nu. 152. & ſeq. Bar. in l. omnes populi, nu. 27. ff. de iuſt. & iur. ubi Moder. Bon. num. 105. dicunt eſſe comm. opin. cum Bar. quando ciuitas non recognoſcit ſuperiorem, vel ſtatutum fuerit confirmatum à ſuperiore prout euenit in caſu noſtro.

Pro parte d. Capitanei Aſtoris ſcripſit doctiſſime Excellentiſſimus d. Raynaldus Rodulphus
3 † Peruſinus iuris ciuilis, & literarum humanarum nemini ætate noſtra ſecundus, legens in hoc Almo ſtudio in prima cathedra lectiones matutinas, cuius authoritas, & nomen adeo per orbem vagatur, ut non ſolum Itali, & ex honeſtis familijs orti conuolitent ad ipſum auſcultandum, verum etiam ex remotis regionibus, & quamplurimi ex illuſtriſſimis familijs.

Allegauit præfatus excellentiſſimus doct. Cōſ. in terminis Corn. 35. lib. 1. quem refert, & ſequi- Pet. Duen. in reg. 52. in 9. fallen. ubi dicunt in terminis non admittēdæ appellationis in cauſa poſ-
4 ſeſſoria † non vēdicare ſibi locum, quando iudex pronunciat teſtes eſſe admittendos, vel non eſſe admittendos, tunc enim regula nō habet locum & datur appellatio, & ultra d. Aduocatum, ita inueni tenere Bart. Soc in reg. 22. poſt Bald. in l. per hanc. C. de tempo. appel. & notata. in c. interpoſita. extra. de appel. & Grauat. in addi. ad prax. Veſt. cap. 10. nu. 6. lib. verſic rurſus. & d. Auditor Rotæ ſupra relatus allegauit in terminis conſ. Natt. 172. in cauſa. par. j. ubi in materia decreti reijcientis appellationem ab interlocutoria, quando alia expectari poteſt ſententia diffinitiua poſt ſe, dicit non vendicare ſibi locum, quando iudex pronūciaret eſſe teſtes admittendos, vel non admittendos, qa tunc datur appellatio etiam ab iſta interlocutoria quemadmodum ergo in caſu Natt. etiam ſtante decreto reijciēte appellationem datur appellatio quando admittuntur, vel reijciuntur teſtes, ita eſt dicendū in caſu noſtro, etiam ſtante ſtatuto Peruſino. l. illud. ff. ad l. Aquil. cum ſim. Et ea eſt ratio
5 vltra dictum aduocatum, quia † & ſi hoc damnū regulariter poſſit reparari in iudicio petitorio, hoc tamen non eſt ſemper tutum, exemplum in poſſeſſorio retinendæ, in quo admittitur etiam articulus concernens proprietatem, tanquam pertinēs ad cauſam, ex quo facit obtinere eum qui de titulo probat, ſtantibus probationibus æqualibus Dec. conſi. 162. col. 3. in princip. Maran. in tracta. iud. par. 4. incip. ſeptima principalis diſtinctio, nume. 20. vtique ſi probationes reijcerentur, uel obtineret ille qui fouet iniuſtam cauſam, nō poſſet præiudicium aliquando reparari in petitorio, cū interim teſtes informati poſſent eorum claudere diem, ſed quando teſtes examinarentur in poſſeſſorio, licet poſtea obirent, poſſent eorum dicta reproduci in iudicio petitorio. l. fin. C. de teſtib. ex quo ergo imminet præiudicium irreparabile, vel cauſa mortis, vel quælibet alia conſimili cauſa, non mirum igitur ſi à dicta pronuncia, & ſi interlocutoria, etiam ſtante ſtatuto, debet dari appellatio, quæ ratio licet ſit noua, mihi uidetur ſatis concludens, & iuri conſona, licet ab aliquo ex ſcribentibus (quos viderim) non viderim cogitatam.

Et ſi tu dixeris huiuſmodi concluſioni adhuc obſtare dictum ſtatutum Peruſinum, reijciens appellationem ab interlocutoria, quia cenſetur prohibere etiam in cauſis à iure permiſſis appellari,
6 ne † ſtatutum reddatur ſuperfluum. Bald. in l. 2. C. de appell. Benint. deciſ. 17. quæſitum fuit. in fi. vbi etiam allegat Neguſ. in tracta. de pigno. in 8. part.

par.prin.par.i.col.j.nu.3.in fi.vbi dicit ſtante conſtitutione Marchię denegante appellationem in cauſis poſſeſſorijs, ex quo prouideat aliquid vltra ius commune, debet denegari appellatio etiam in caſibus a iure permiſſis. Reſpondeo negando aſſumptum Neguſ & aliorum, quòd conſtitutio ſiue ſtatutum aliquid prouideat vltra ius commune, ſed ad effugiendas immortalitates litium reduxerunt ius canonicum ad ciuile, & ſic ſatis operatur, ſi reducitur ius canonicum ad ciuile, ne lites fiāt immortales. qua reductione poſtea facta conueniunt omnes declarationes ſtatuto, quę cō
7 uenirent iuri ciuili, quo iure ciuili inſpecto, † imo ſtante ſtatuto de quo loquimur, datur appellatio quã reijciuntur, uel admittūtur teſtes. Corn. dicto con.35.lib.j. Pet. Duen. reg.52.in 9.limit. Bar. Soc. reg.22.in 2.fall. Grauat. vbi ſupra. & Nat. in d. cõſi. 172.lib.j. & ſic ſunt intelligenda, & declaranda, quę pro parte dicti domini Ioannis Baptiſtę Marinelli allegabantur, quibus, ex prædictis videtur uirtualiter reſponſum, & hanc opinionem inueni poſtea tenere deciſ. Pedem.25.nu.14.verſi. contrarium. Iaco. Menoch. in tract. de adipiſcen. poſ. remed.4.nu.817.

Præfatus ergo d. Iacobus Frattadochius, & ego vna cum voto Reuerendiſſimi d. Buonſignori Finetti huius prouinciæ Gubernatoris digniſſimi, & patroni mei, ſententiauimus dictam cauſam non eſſe remittendam; & dicto Capitaneo Aſtori licuiſſe appellare, etiam ſtante prædicto ſtatuto Peruſino, & ſic remanſimus iudices cauſæ principalis. c. ut debitus. extra de appellat. manu ſer Simonetti Euſebij Notarius Curialis Peruſini.

Laus Deo.

Ioſ. Ludo. Auditor.

Deciſio XXXIX.

SVMMARIVM.

1 *Appellatio in cauſa poſſeſſoria prohibetur per conſtitutionem Egidianam, quę ſeruatur in terris eccleſię quid quid diſponat ius canonicum.*

2 *Reſtitutio licet detur filijs etiam ex ſpolio facto patri, hoc tamen debet probari.*

3 *Curia Peruſinæ ſtylus circa venditionem bonorum debitoris ad inſtantiam creditoris non valentis conſequi ſuum creditum.*

4 *Ius tertij allegari non poteſt ad impediendam reſtitutionem, etiam quod opponeretur de dominio ipſius.*

5 *Tertius in cauſa poſſeſſorij poteſt opponere exceptionē dominij, nec poteſt fieri reſtitutio omiſſa iſta exceptione dominij iuris tertij.*

6 *Minores non poſſident, nec dicuntur ſpoliati, & non poſſunt agere ſpolio.*

7 *Regula quod à ſententia lata in poſſeſſorio non detur appellatio, limitatur multipliciter.*

8 *Appellatio ſtãte inordinato proceſſu datur etiam in poſſeſſorio. & numero 10.*

9 *Appellatio datur in poſſeſſorio à ſentētia lata ſine cauſa cognitione.*

10 *Oppreſſis eſt ſuccurrendum.*

11 *Appellatio regulariter in dubio eſt admittenda.*

ARGVMENTVM.

¶ Reſtitutionis aduerſus ſpolium materia tractatur.

¶ Tertius, an poſſit excipiendo de domino impedire petitam reſtitutionem aduerſus ſpolium.

¶ Appellatio, an, & quo caſu detur in materia poſſeſſorij.

ANDREAS, & fratres de Caſtro Viculi Comitatus Peruſiæ, ad præſens degentes in territorio Eugubij, prætendentes ſe fuiſſe ſpoliatos à quodã d. Franciſco Maria de Oddis de Peruſia de quibuſdam petijs terrarum, egerunt poſſeſſorio reintegrandæ contra d. Adrianum de Oddis filium dicti domini Franciſci, & cauſa fuit commiſſa per Reuerendiſſimum dominum Lutium Saxum huius Prouinciæ Gubernatorem digniſſimũ, domino Candido Zitello de Nurſia, ad præſens Commiſſario Apoſtolico hic Peruſiæ, pro prætenſa oppoſitione facta curiæ, qui quidem d. Commiſſarius ſententiauit ad fauorem dictorum ruſticorum, & ꝯ dictum dominum Adrianum, à qua ſententiã. d.d. Adrianus appellauit, & cauſa fuit mihi commiſſa, inſtabaturq; per dictos Ruſticos declarari in cauſa huiuſmodi poſſeſſoria non licuiſſe appellare. cum & ſi non probetur in proceſſu omnes
1 fratres poſſediſſe, † ſufficere tamen videtur poſſediſſe alterum ex ipſis. l. communis ſeruus. cum ſummario Caſtrenſ. ibi. ff. de acq. poſſ. appellatio autem in cauſa poſſeſſoria prohibetur per conſtitutionem Egidianam, & de iure ciuili, quæ conſtitutio Egidiana, quicquid diſponat ius canonicũ, eſt ſeruanda in terris Eccleſiæ.

Pro parte dicti domini Adriani dicebatur licuiſſe appellare, cum ipſi egerint poſſeſſorio reintegrandę ex ſpolio ipſis facto, in proceſſu autē nō probetur ipſos poſſediſſe, ſed eorum patrem,
2 & † licet filijs detur reſtitutio etiam ex ſpolio facto patri. Socy. in l. rem quæ nobis in 2. quæſt. nu. 10. ff. de acq. poſſ. Socy. Iun. conſil. 34. nu. 10. lib. 3. hoc tamē debet probari, ad tradita per Menoch. in 1. reſponſ. cauſ. finarienſ. nu. 143. in proceſſu, hoc non probauerunt, meritò obtinere non debent.

Secundò,

Secundò, pdictus d. Adrianus induxit quoſdã
teſtes probãtes patrem dictorum Andreæ, & fra
trum fuiſſe colonum dicti domini Franciſci Ma-
riæ, & remanſiſſe eius debitorem in quinquagin-
ta minis grani, & cuiuſdam quantitatis vini, ob
quod debitum dictas terras de quibus agitur fuiſ-
ſe adiudicatas cuidam Franciſco Lucæ Alberti
Peruſini eas emẽtis pro dicto domino Franciſco
3 Maria de Oddis, iuxta ſtilum curiæ Peruſinę. † qñ
enim quis eſt creditor alicuius, & non valet ſatiſ-
fieri, committuntur quędam bannimenta, & tẽ
pore ſubhaſtationis fiendæ creditor procurat qd
tertius quidam offerat, & poſtea ille tertius retro
uendit creditori, & debitor habet tempus ſex mẽ
ſium ad redimendum rem ita ſubhaſtatam, & li-
cet dictus dominus Adrianus nõ docuerit de re-
troceſſione ei, vel eius patri facta à dicto Franci-
4 ſco Lucæ Alberti, & ſic † cum ius tertij non poſſit
allegari a d. Adriano ad impediendam reſtitutio
nem, imo ẽt ꝙ opponeret de dominio ipſius, Io.
And. in c. ſi beneficia. verſi. non obſtat regula. de
præb. in 6. Dec. conſi. 84. cum diffuſiſſime conge-
ſtis nouiter ab Ant. Gab. in tract. comm. concluſ.
lib. 5. conclu. j. nume. 43. de reſt. ſpol. vbi de magis
* *communi* * teſtatur, quando † tamen exceptio iſta
5 opponitur a tertio, prout fuit factum in caſu no-
ſtro, tunc non poteſt fieri reſtitutio omiſſa iſta ex-
ceptione dominij iuris tertij. Ant. de But. Abb. &
Imo. in c. in literis. de reſt, ſpol. Fely. in c. cũ ſuper.
col. pe. de re iudi. Gui. Pap. ſing. 276. Soc. reg. 379,
in 2. fall. cum ꝯcordantib. prope innumeris addu-
ctis ab Ant. Gabr. in ſupracitato loco, nu. 45. ubi
num. 46. poſt Bár. & Alex. in l. ſi alienam. ff. de ꝓ-
cur. dicit hoc habere locum dummodo ius tertij
deducatur in actis, uel incontinent iꝯſtare poſſet,
alias fieret reſtitutio ſpoliato præſtita cautione,
ius autem iſtius tertij fuit probatum, merito &c.
& hoc fundamentum ſufficit.

Videbatur etiam impedienda reſtitutio, quia
6 † cum aliqui ex fratribus dicti Andreæ eſſent mi-
nores non valuerunt poſſidere. l. j. §. adipiſcimur.
ubi doct. ff. de acq. poſſeſ. Tiraq. in tracta. le mort
ſaiſit. in prin. ſi non poſſederunt, minus poſſunt
dici ſpoliati, ſi non ſpoliati, nõ poſſunt agere ſpo
lio, cum priuatio pręſupponat habitũ. l. decem.
de verb. obl. l. manumiſſiones. ff. de iuſt. & iur.

7 Præterea illa regula † ꝙ a ſententia lata in poſ
ſeſſorio non detur appellatio habet multas limi-
tationes congeſtas a Duen. reg. 52. & a Grauat. in
addit. ad prax. Veſt. cap. 3. li. 7. nu. 38. & inter alias,
præcipua etiam eſt illa, quando proceſſus eſt inor
dinatus, prout erat iſte qui erat inordinatiſſimus
cum modo experti fuerint vnam actionem, mo-
do aliam, modo nomine patris, modo nomine
filiorum, & mõ nomine ipſius Andreæ tñ, imo
in dicto proceſſu deſunt multa folia, adeo ꝙ im-
poſſibile ſit iuſtam ſententiam proferre, niſi rei-
terentur acta, & accuratius cauſa proponatur, ſtã
8 te † igitur inordinatiſſimo proceſſu, etiã in poſ-
ſeſſorio datur appellatio. Inn. in cap. ſignificaue-
runt. in ver. appellaſſę. de teſtib. Bald. in c. ex con-
queſtione. col. 2. extra de reſt. ſpol. Ang. conſi. 46.
ſtatuto ciuitatis Florentiæ. Natt. conſil. 121. in cã
poſſeſſorij, num. 4. lib. j. & de inordinato proceſſu
loquitur Menoch. in tract. de adipiſcen. poſſ. in
4. rem. nu. 446. & in quibuſdam etiam caſibus da-
tur appellatio in poſſeſſorio, de quibus per Bero.
conſ. 110. an à ſententia. Item potuit appellare ab
9 iſta ſententia licet in poſſeſſorio lata, † cum fuerit
lata ſine cauſæ cognitione. Menoch. poſt alios in
tract. de adipiſc. poſſ. 4. rem. nu. 435. Itidem quan
do ſententia eſt euidenter iniuſta, Menoch. vbi ſu
pra nu. 850. & ultra prædictos Berenga. Fernand.
in repe. §. nihil commune. l. naturaliter. nu. 27. &
28. ff. de acquir. poſſeſ. licet enim Iudex a quo ſit
valde excellens, & ſit præſumẽdum ꝙ iſthæc om
nia nouerit, nihilominus forſan ex ſuprema au-
thoritate ipſi a ſummo pontifice cõceſſa, fuit in-
ductus ad credendum, etiam extraiudicialiter for
ſan informatus, quod ruſtici iſti fouerent ius, cũ
præſertim haberent magnum aduerſarium, & ex
primatibus Peruſiæ, ego autem iuxt. qualitatem
meæ iuriſdictionis volens procedere per iuris tra
mites, non poteram niſi ſecundum acta, & actita
ta pro iuſtitia iudicare ad lat. tradita ꝑ Didac. Co-
uarr. lib. j. c. j. var. reſol.

Et ea eſt ratio, quod detur appellatio in iſtis ca
10 ſibus, quia quando eſt inordinatus proceſſus, nõ
dicitur rite cognitum, & ſic quis dicitur opprimi.
& oppreſſis eſt ſuccurrẽdum. c. omnis oppreſſus.
2. q. 6. & nemini legitima defenſio eſt auferenda.
c. cum inter. extra de except. facit ad fauorẽ dicti
11 d. Adriani vulgaris regula quæ eſt, † in dubio ap-
pellationem eſſe admmittẽdam. Nouiſſime Rol
land. a Vall. poſt alios. conſi. 18. nu. 3. lib. 3.

Reuocaui igitur ſententiam domini iudicis a
quo, & abſolui dictum dominum Adrianum ab
obſeruatione iudicij, reſeruato iure ipſis Andreæ
& fratribus melius agendi, manũ ſer Hieronymi
Euſebij Peruſini Not. Curialis. Laus Deo.

Ioſ. Ludouicus Aud.

Deciſio XL.

SVMMARIVM.

1 *Curiæ Peruſinæ ſtylus circa licentias, & mandata exe cutiua.*
2 *Captura etiam nulla debent confirmari, & quomodo id fiat.*
3 *Carceratus, licet iniuſte ſi captura de nouo erat committenda, non eſt relaxandus.*
4 *Tenuta (licet mulier conceſſa) debet confirmari.*
5 *Statutum Peruſinum, & ſtylus curiæ Peruſinæ circa capturas debitorum quomodo intelligatur, & practicetur.*

ARGV-

ARGVMENTVM.

¶CAPTVRA conceſſa abſque re.
nouatione licentiæ, & non ſeruata forma ſtatuti ſoli, an retractetur, vel teneat & confirmetur.

DOMINVS Franciſcus
Piccinus de Peruſia, car-
cerari fecit quendam Ru
ſticum eius debitorem,
abſque tamen renouatio
ne licentię, prout requi-
ritur tam ex diſpoſitione
ſtatuti Peruſini, quàm
etiam ex ſtylo huius cu-
1 riæ, quam primum enim
accedit nouus Gubernator ad hanc prouinciam,
non poſſunt exequi licentiæ, & mandata executi-
ua per prius relaxata, niſi prius renouentur.

Nihilominus ex quo ruſticus ille confitebatur
debitum, ego pronuntiaui dictum Ruſticum non
2 eſſe relaxandum, quia † captura etiam nulla debet
confirmari. Caſtrenſ. conſi. 39. in cauſa capturę, &
in l. fi. §. fin. ff. quod met. cauſ. Dec. conſ. 449. num.
19. adhibita tñ diſtinctione Bero. in conſil. 162. nu.
15. libr. 3. vbi poſt alios dicit quod ſi quis debitor
fuit indebite, & non ſeruata forma carceratus,
practica eſt quòd reuocetur captura, ſed ſtatim
confirmetur, & non relaxetur, idem tenet Cra-
uet. in conſil. 46. num. 7. poſt Caſtrenſ. Ang. Alex.
Iaſon. Abb. Anchar. Socy. Curt. Iun. & alios. & iſta
* eſt *comm.* * opin. quòd iniuſtè, & perperam † car-
3 ceratus, ſi de nouo captura erat committenda, car
ceratus ille non ſit relaxandus. Gozad. conſil. 21.
col. 7. ante med.

4 Ita dicitur de tenuta, quæ † licet nulliter conceſ-
ſa fuerit, debet tamen confirmari. Ang. & Alex. in
l. ſi finita. ff. de damno infe. ſequitur Crauet. dicto
conſilio 46. nu. 7.

Nec obſt. ſtatutum Peruſinum, & ſtilus curiæ,
quia ille debitor non detinetur ex prima captura,
5 ſed ex confirmatione facta, pręterea † non paſſim
omnes debitores capiuntur non renouatis licen-
tijs, ſed quando aliquando euenit vt capiantur,
melius eſt conſulere creditoribus, quam rigori ſta-
tuti, & ita ſeruatur in curia Reuerendiſſimi Gu-
bernatoris, ſiue Illuſtriſſimorum legatorum
huius prouinciæ, & hoc tanto magis eſſet con-
cedendum, quando debitores non eſſent admo-
dum ſoluendo, & ſic utſupra iudicaui, mauu ſer
Simonetti Euſebij Notar. Peruſini Curialis.

Laus Deo.

Ioſ. Ludouicus Aud.

Deciſio XLI.

SVMMARIVM.

1 *Capi ut quis poſſit tanquam ſuſpectus de fuga, ante omnia debet conſtare de credito, & de deterioratione poſt contractum debitum.*

2 *Suſpitio fugæ non poteſt probari per iuramentum, ſed per duos teſtes, vel per inſtrumentum.*

3 *Fides de debito liquido, & claro fieri debet ad obtinendã capturam contra aliquem pro ſuſpitione fugæ, & pro parua quantitate quis non debet iurari ſuſpectus.*

4 *Iuramentum creditoris ex communi obſeruantia ſufficit pro ſuſpitione fugæ, & facilius admittitur, quando eſt periculum in mora.*

5 *Iuramentum contra ſuſpectum de fuga ſufficit deferri à notario, cum non ſimus in ijs quæ expediri ſolent iudice ſedente pro tribunali.*

6 *Creditum quomodo ſufficiat docere ex ſtylo curiæ Peruſinæ ad effectum obtinendi capturam contra ſuſpectum de fuga.*

7 *Mandatum de capiendo in curia Peruſina conceditur aliquando, etiam non docto de credito, & quando.*

8 *Periculum eſſe in mora, & quem eſſe ſuſpectum de fuga, quando dicatur.*

9 *Arbitrio iudicis relinquitur pro quibus quantitatibus velit concedere mandatum executiuum contra aliquẽ.*

10 *Mandatum executiuum conceditur contra laniones, etiam quod creditores à principio habuerint ſcientiam eos non eſſe ſoluendo.*

ARGVMENTVM.

¶MATERIA mandati executiui contra ſuſpectos de fuga tractatur, contra quos, quomodo, pro quota quantitate, & quæ requirantur ad illud obtinendum tam de iure, quàm de cõſuetudine.

FVERVNT capti qui-
dam tãquam ſuſpecti de
fuga, procurator ipſorũ
dicebat eſſe male captos,
cum (etſi conſtet de debi
to) non tamen deteriora
uerunt eorum conditio-
1 nem, † ad hoc enim ut qs
poſſit capi tanquam ſuſ-
pectus de fuga, ante om-
nia debet conſtare de credito, & de deterioratione
poſt ꝯctum debitũ. Bar. in l. ſi creditores. ff. de pri-
* uil. cred. Soc. in reg 34. & 78. vbi de *com.* * atteſta-
tur. Rip. in l. 2. nu. 37. ff. ſol. matr. Rol. à Val. nouiſſ.
ꝯſil. 65. nu. 8. & ſeq. lib. 3. & ultra eum doctiſſimus
Menoch. in tract. de arb. Iud. caſu 87. nu. 14. libr. 2.
cent. 1. vbi poſt Angel. dicit

aduocatorum, qui faciunt capi decoctores ſolo iu
ramento abſque eo quòd probent tempore obli-
gationis debitorem fuiſſe diuitem, deinde eſſe effe
ctum pauperem, & ibi Rol. atteſtatur de comm. di
citq; nu. 9. mutationem debere eſſe inſignem, &
notabilem, nec ſufficit ſecundum eum ibi nu. 10.
quod ſubſequatur poſt capturam probatio ſuſpi-
tionis, quia præcedere debet.

2 Nec † ſuſpitio poteſt probari per iurm, ſed per
duos teſtes, vel inſtrumentum, ita Bal. Angel. Aret.
Alex. Hercul. Lanfrãc. Cott. Duen. Curt. Rip. Dec.
Pariſ. Parpal. Matheſ. Iaſ. Bologn. relati per Excel-
lentiſſimum Rol. à Val. d. conſ. 65. nu. 11. 12. 13. &
14. vbi poſt Corn. cõſ. 36. litera. D. lib. 4. atteſtatur
de *comm.* * opin. & hæc quo ad ſuperuenientiam
ſuſpitionis.

3 Debet pariter † (vt dicebam) fieri fides de debi
to liquido, & claro. Bal. in l. apertiſſimi. ad fi. C. de
iud. in l. conſentaneum, col. 5. verſ. quæro. C. quo-
modo, & quando iud. Caccialup. in tract. de debit.
ſuſpect. & fug. 6. q. princ. col. 7. vbi dicit, ꝙ pro par-
ua quantitate quis non debet iurari ſuſpectus, idẽ
dicit Menoch. in tract. de arbi. iud. caſu 87. nu. 21.
lib. 2. cent. 1. & ꝙ debeat fieri fides ante omnia de
credito multos allegat Rolan. a Vall. d. conſil. 65.
nu. 18. lib. 3.

Hæc erant in ſubſtantia, quæ me ancipitem red
debant ne concederem mandata de capiendo, cũ
tantum docerent de creditis, quo vero ad ſuſpicio
nem fugæ, tantummodo iurabant, verebarq; de
doct. Neuiz. in conſi. 25. vbi dicit caueant iudices,
ne ad capturas perſonarum procedant ita læuiter,
ne ignorantiæ ipſorum attribuatur. Credo tamen
quòd ſi Neuiz. fuiſſet creditor aliquarum ſimiliũ
perſonarum ſciuiſſet perſuadere iudices, ut docto
de credito, ſtarent ipſius iuramento, ne donec iu-
dex informatur de ſuſpicionibus, debitor aufu-
giat.

Quare Paul. de Caſt. in conſi. 40. ſecundum an-
4 tiquam impreſſionem tenuit † ſufficere iuramen-
tum creditoris iurantis debitorem habere ſuſpe-
ctum de fuga, dicitq; ibi ſeruari per totum mun-
dum, & facilius admittetur quando eſt periculum
in mora, ſecundum Innoc. in c. quoniam frequen
ter, extra ut lite non conteſt. Caccialup. in tractat.
de debit. ſuſpec. in 6. q. princ. nu. 12. nec in hoc ca-
ſu, quando eſt periculum in mora diſſentit Rol. d.
conſi. 65. nu. 26. lib. 3. Dec. conſ. 75. col. 2. verſ. quar
to hoc. Pariſ. conſi. 99. num. 32. in fi. lib. j. Menoch.
in tract. de arb. iud. caſu 87. nu. 3. lib. 2. cen. j. vbi pò
ſtea in diſcurſu illius capit. dicit hoc eſſe iudici ar-
bitrarium.

Accedat prædictis conſ. Bero. 10. nu. 5. lib. 3. ubi
etiam facit mentionem de dicto conſi. Dec. 75. di-
cit enim Bero. ꝙ creditor præſumitur ignoraſſe
debitorem a principio fuiſſe non ſoluendo, cum
in dubio quis præſumatur idoneus, quòd creditor
poteſt ipſum iurare ſuſpectum, & quòd ſufficiat
iuramentum creditoris tenuit Bero. conſil. 12. nu.
5 7. lib. 3. ubi dicit † ſufficere tale iuramentum de ſeq

ri a notario, cum non ſimus in his, quæ expediri
ſolent iudice ſedente pro tribunali, & nu. 15. dicit
qđ & ſi iudex a principio potuiſſet denegare cap-
turam propter aliqua a iudice omiſſa, tamen ſi il-
lam conceſſit, ea ſuſtinetur, nec debitor ſecũdũm
eum relaxari debet, donec non cauerit de iudicio
ſiſti. & iudicatum ſoluendo, & hanc partem de iu-
re ſemper tenui veriorem, ſed in hac curia Peruſi-
na ſumus extra omnem dubitationem, imo in
prouincia Marchiæ Anchonitanæ, & credo in to-
ta ditione eccleſiaſtica, ſtatur. n. quo ad ſuſpitio-
nem ſolo iuramento creditorum, & ita hic paſſim
ſeruatur.

6 Quo vero ad creditum † ſufficit ex ſtilo huiuſce
curiæ probari, vel per inſtrumẽta, uel per unicum
teſtem cum iuramento creditoris, vel per libros
mercatorum, vel per apocas ſcriptas manu debito
rum, etiam non recognitas, iurant enim talem ha
bere ſuſpectum de fuga, vel ex eo, quod non poſ-
ſideat immobilia, uel nõ ſufficientia pro credito,
ad late poſita poſt alios per Rol. d. conſil. 65. lib. 3.
& per Menoch. ubi ſupra. in iſtis enim duobus lo-
cis adeo explanatur iſthæc materia, ut non fuerit
relictus aditioni locus, & mihi videtur dedecus
tranſcribere ad verba dicta Modernorum, apud
7 enim peritos deridentur, & † in iſta curia Peruſi-
na aliquando conceditur mandatum de capien-
do etiam non docto de credito, quando tamen is
qui petit mandatum eſt mercator, vel alius fide-
dignus, qui ſtatim pollicetur iudici uelle docere
de credito, iuratque non ſolum eum habere ſuſpe
ctum, ſed etiam eſſe periculum in mora, quod
etiam iuri conſonum eſt quando eſt periculum in
mora. Angel. in l. nemo carcerem, C. de exact.
trib. lib. 10. Roma. in l. ſecunda. in princip. ff. ſolut.
matrimo. Natt. conſilio 430. numero ſexto, libro
8 ſecundo. & † tunc dicit eſſe periculum in mora,
& quem eſſe ſuſpectum de fuga quando quis eſt
forenſis, vel receſſurus, aut non poſſidet immobi-
lia. Bartol. Bal. & Ang. in l ſciendum, ff. qui ſatiſd.
cogan. Natt. d. conſi. 430. nu. 2. lib. 2. qui quidem
debitor ſuſpectus de fuga poteſt capi etiam lite
pendente, Iaſ. in l. ſi ab arbitro. 2. col. in fin. verſic.
quid ſi lite pendente, ff. qui ſatiſda. cogan. Anto.
Gabr lib. com. concluſ. lib. 2. concluſ. 4. nu. 30.
tit. de iudic.

Circa quantitates, pro quibus mandata executi
9 ua relaxantur, hoc † eſt arbitrarium iudicis. Iaſ. in
l. ſi ab arbitro, nu. 5. ff. qui ſatiſda. cog. Menoch. in
d. tract. de arb. iud. lib. 2. cent. 1. caſu 87. in fi. Hic ta-
men Peruſiæ multoties conceditur mandatũ pro
credito unius ſcuti, arbitrio dominorum Audito-
rum pro tempore, attenta qualitate debitoris ip-
ſius ſuſpecti.

Quibus optime per me percunctatis pronuncia
ui dictos debitores eſſe bene captos, nec fore rela-
xandos donec non cauerint de ſtan. iuri, & iudica-
tum ſoluendo, quæ mandata conceduntur etiam
contra Peruſinos non poſſidentes immobilia,
10 & creditores eos iurant ſuſpectos, imo † con-
ceduntur

cedũtur contra laniones, etiam quòd creditores à principio habuerint ſcientiam eos non eſſe ſoluen. & in ſimili facit doctr. Bald. in rubric. C. de reuo. his quæ in fraud. cred. num. 5. quem ſecutus eſt Iaſ. in d. l. ſi ab arbitro, iſti enim laniones conſtant multa debita, deinde tranſactis diebus bacchanalibus, ſe abſcondunt, propterea contra iſtos paſſim conceduntur mãdata executiua, tanquam contra ſuſpectos de fuga, licet aliquando eſſet imputandum creditoribus, qui non curant vendere animalia iſtis decoctis, ut vẽdant plus iuſto pretio.
Laus Deo.

Ioſ. Ludo. Audi:or.

Deciſio XLII.

SVMMARIVM.

1 *Cautela pro emente res furtiuas.*
2 *Domino vero non debet auferri vendicatĩo rei ſuę.*
3 *Publice, uel palam quid fieri differunt, & quid ſit publice, & quid palam.*
4 *Crida, ſeu proclamata excludunt quemcunque habentem ius in re, uel ad rem.*

ARGVMENTVM.

¶Emptor rei furtiuæ vt non teneatur abſque refectione pretij reſtituere rem emptam vero domino, quid facere debeat.

QVIDAM Mengãna Hoſpes in ſuburbio Sancti Petri de Peruſia, emit a quadam muliere quoſdã pannos lini, cum proteſtatione, quod ſi nõ eſſent illius mulieris intelligebat emere pro vero domino, poſt nõ multos dies fuit repertus dominus dictorum pannorum, qui dum volebat a dicto hoſpite recuperare pannos. oppoſuit de proteſtatione per ipſum facta, & offerebat ſe paratum reſtituere pannos, quatenus ei redderetur pretium exburſatum,
1 † iuxt. cautelam Barto. Cepolæ. 10. qui dat cautelam ad text. in l. 2. C. de furt. ut fiat proteſtatio per ementem quod intendit emere pro uero domino, allegat Hoſtien. in loco de quo ibi per eum.

Ego vero ſemper tenui dictam cautelam Cepol. falſam, quam etiam reprobat Natt. in conſil. 436. iſte Marcellus num. 2. lib. 2. Iacob. Mand. licet de Cepol. mentionẽ non faciat, cõſ. 84. caſus. Boſſ. in tit. de fur. nu. 50. vbi dicit debere fieri proclama ad hoc vt emptor poſſit recuperare pecunias. Alc. in tracta. pręſum. reg. 3. præſump. 29. numer. 20. licet eam non approbet, nec improbet. Iul. Clar. in eius pract. crim. §. furtum. lib. 5. verſic. ſed hic incidenter quęro.

Si enim dicta cautela eſſet vera, auferreretur vero domino vendicatio rei ſuæ
2 † contra l. id quod noſtrum eſt. ff. de reg. iur. præſertim cum hęc proteſtatio arguat dolum ex coniecturis in emptore, qui putabat rem illam eſſe alienam. Barto. in d. l. 2. C. de fur. arguitur etiam dolus in emptore ob eius nimiam diligentiam. gl. in l. ſi quis ſub conditione. ff. de cond. inſtit.

Vlterius dicta cautela redditur falſa per ea quæ ipſemet Cepol. allegat, Hoſtienſ. enim in loco per ipſum citaro dicit proteſtationem iſtam debere publice fieri, eſt tamen differentia
3 † quod aliquid fiat publice, vel palam, quia publicum dicitur quod omnibus patet. Bar. in l. j. §. penult. ff. de ſuſp. tut. palam dicitur fieri coram duobus, vel tribus. Fely. in c. exceptionem, col. pen. extra de except. ad hoc ergo vt emptor poſſit recuperare pretium, debet facere proclama. vt dicit Boſſ. in d. titu. de furt. nu. 50. iſtæ
4 † enim cridæ excludunt quemcunque habentem ius in re, vel ad rem. Alc. reſponſ. 57. quæritur nu. 2. tom. j. lib. 2. cum ergo d. Menganna non fecerit proclama, ſed tantummodo fuerit proteſtatus, ego pronuntiaui contra ipſum, non obſtante d. proteſtatione obligatum eſſe ad reſtituendũ pannum emptum vero domino, etiam non facta recuperatione pretij per eum perſoluti, manu ſer Horatij Peruſini Notarius Curialis.
Laus Deo.

Ioſ. Ludouicus Aud.

Deciſio XLIII.

SVMMARIVM.

1 *Vniuerſitas quando non eſt ſoluendo, propter neceſſitates poteſt imponere collectas.*
2 *Collegio cuicunque licite competit facultas imponendi collectas pro ſuis neceſſitatibus.*
3 *Collectæ quæ imponuntur per collegia, & vniuerſitates cauſa neceſſitatis, poſſunt imponi inconſulto principe, licet alias requiratur conſenſus principis.*
4 *Collectas indicendi ius ſpectat ad ſupremos principes, & eſt de regalibus ipſius principis.*
5 *Onus eſſe debet vbi eſt emolumentum.*
6 *Ioannis Pauli Lancelloti Iuriſconſulti Peruſini laudes.*
7 *Collectæ imponi debent citatis citandis.*
8 *Collecta debet eſſe æqualis.*
9 *Collectæ non debent ſolui vniformiter quolibet anno, ſed ſolutio debet variari ſecundum neceſſitates occurrentes, & occurrentium caſuum.*
10 *Neceſſitatis cauſa ceſſante, ceſſat id quod ob neceſſitatem eſt conceſſum.*
11 *Bona communis an prius requirentibus ciuibus ſint exponenda, quam fiat indictio muneris.*
12 *Damnum, vel lucrum ceſſans allegantí quid incumbat.*

ARGVMENTVM.

¶Collectarum materia tractatur, qua-
liter, & quibus caſibus imponi poſſint,
& ipſas imponendi ius ad quem perti-
neat.

HOMINES collegij Aro-
matariorum ciuitatis Pe-
ruſiæ aſſerētes dictum col
legium habere aliquas ne-
ceſſitates, impoſuerūt col-
lectam omnibus aromata
rijs dictæ ciuitatis, degenti
bus tam in plateis, quā ex-
tra plateas, videlicet vt v-
nuſquiſque ex dictis aromatarijs ſolueret tantum
pro quolibet die feſtiuo, quo dicti aromatarij ape-
rirent apothecas, quod quidem decretum fuit con
firmatum a Reuerendiſſimo domino Lucio Sa-
xo, tunc temporis huius proiunciæ Gubernatore
digniſſimo, & domino meo obſeruandiſſimo.

De qua quidem impoſitione maximopere con
queſti fuere aromatarij degentes extra plateas, di-
centes hanc indictionem collectæ fuiſſe factam in
fraudem ipſorum, cum omnes aromatarij extra
plateam, continue & vnoquoque die feſtiuo ape-
riant apothecas, degentes vero in plateis non om-
nes aperiant apothecas, ſed unus tm̄ pro quolibet
die feſtiuo, adeo quod degentes extra plateas oēs
ſoluunt, quolibet die feſtiuo, aromatarij uero de
plateis, non omnes ſoluunt, ſed unus tantum pro
quolibet die feſtiuo, prout ſupra dictum fuit.

Ad fauorē aromatariorum de plateis faciebat,
quia certi iuris eſt, quòd quando vniuerſitas non
1 eſt ſoluendo, † tunc propter neceſſitates ipſius uni
uerſitatis poteſt imponere collectas. glo. in §. ſi qs
igitur ex qualibet in verſ. perſoluit authen. quib.
mod. nat. effic. ſui. Ang. in l. 4. §. actor. ff. de re iudi.
glo. in c. cum dilecta, extra de reſcrip. Bar. & alij in
l. 1. §. quòd ſi nemo, ff. quod cuiuſq; uniuerſ. nom.
Crauet. conſ. 195. nu. 1. Natt. conſi. 520. nu. 20. lib.
3. eſt *communis* opinio, de qua nouiſſime teſtatur
Egid. Thom. in tract. de collect. mihi car. 358. nu.
3. & ſeq. ubi innumeros cumulat, obiectiſq; reſpō-
det, & non ſolum pro neceſſitatibus licet vniuerſi
2 tati, & municipio imponere collectas, † verum
etiam cuicunque alio collegio licito prout eſt
iſtud, & in collegio cerdonum reſpondit Anchar.
in capit. final. in fin. de his quæ fiunt a maior. part.
capitul. Felyn. in capitu. cum omnes, nume. 16. ex-
tra de conſtitu. & in vniuerſitate ſtrazarolum con
ſuluit Socyn. Iun. conſi. 38. nu. 8. lib. 1. & nouiſ. Ni-
col. Feſtas. Mutinen. in tracta. de æſtim. & collect.
3 par. 2. nu. 17. & † huiuſmodi collectæ, quæ impo-
nūtur per iſta collegia, & uniuerſitates, poſſunt im
poni ēt inconſulto principe, licet alias requirat cō
ſenſus principis. Fel. in c. cū dilecta, nu. 20. uerſ. ad-
4 de. extra de reſcrip. & † cum alias ius indicendi col
lectas ſpectet ad ſupremos principes, & ſit de rega
libus ipſius principis. c. j. quę ſint regal. l. quidquid.
C. de vectig. l. uectigalia. C. nou. uectig. impon. nō
poſſ. latiſ. Moder. Egid. Thomat. in trac. de collect.
car. 357. nu. 3. & eſt text. in terminis in l. placet. C.
de excuſat. mun. ubi etiam pręfecto prætorio inhi
betur ne grauamina indicat.

Nec uidebātur poſſe grauari Aromatarij extra
plateas, ex quo quolibet die feſtiuo aperiebant om
nes apothecas, & ſic plus perſoluebāt, quam Aro-
matarij de plateis, quia debet attendi quod princi-
paliter agitur. l. non omnis. ff. ſi cert. peta. Secundò
non uidetur poſſe conſiderari aliena inæqualitas,
quia dato quod plus grauarentur Aromatarij ex-
tra plateas, quam illi de plateis; releuantur tamen
in alio, qđ unoquoque die feſtiuo omnes poſſunt
aperire apothecas, quod non licet aromatarijs de
5 plateis, & ſic magis ſuperlucrātur, & † ubi eſt emo
lumentum ibi quoque onus eſſe debet. §. j. inſt. de
legit. patron. tutel.

Ego in hac cauſa conſiderabam, quantum ad
primum caput impoſitionis, & authoritatis ipſius
collegij, quatenus urgerent neceſſitates, & ſeruaſ-
ſent ſeruanda, habuiſſe authoritatē indicendi col-
lectas, ſed quia, ut ĩ. demonſtrabitur non formiter
dictam collectam indixerunt, propterea uidetur
perperam dictam collectam a dictis Aromatarijs
de plateis fuiſſe indictam.

Secundo uidebatur perperam indicta ratione
inæqualitatis, prout elegantiſſime demonſtrauit
Excellentiſſimus dominus Io. Paulus Lancellot-
6 tus † Peruſinus I. V. D. legens in prima cathedra
huius Almi Gymnaſij lectiones veſpertinas iuris
canonici, nec eſt opus admodum ipſum laudibus
extollere cum liber inſtitutionum in iure canoni-
co ab ipſo æditus demonſtret ipſum eſſe compa-
randum cum alijs Theofilo, & Dorotheo, & ego
audiui a fidedignis in quibuſdam partibus dictas
inſtitutiones reputari pro tex. & publice in ſcholis
declarari.

Dicebat enim duobus potiſſimum fundamētis
dictam collectam fuiſſe male indictam. Primo ex
7 ratione formæ non ſeruatæ, † cum omnes in huiuſ
modi impoſitione fuiſſent citādi. arg. l. de unoquo
que. ff. de re iudi. l. adoptio non iure facta. cū l. ſeq.
ff. de adop. Soc. Iun. conſ. 77. num. 3. lib. j. Secundo
8 † quia collecta debet eſſe æqualis, l. omnes. C. de
oper. pub. l. cum poſſeſſor, C. de oper. pub. Rol. in
terminis conſi. 66. nu. 11. lib. 1.

Vlterius ego dicebam dictam indictionē fuiſſe
9 nullam, cum collectæ † non debeant ſolui unifor-
miter quolibet anno, ſed ſolutio debeat uariari, ſe-
cundum neceſſitates occurrentes, & occurrentiā
caſuum, gl. in l. reſcripto, § fi. ff. de mun. & hon. Bar
to. in l. j. ff. quod cuiuſq; uniuer. no. cum alijs addu-
ctis a Ruyn. conſ. 126. ſuper dubio num. 5. lib. 4. Et
10 ceſſante † cauſa neceſſitatis, ceſſat id quod ob ne-
ceſſitatem eſt conceſſum & introductum c. 2. ubi
Car. & Butr. extra de cuſt. euchar. Bar. in l. j. §. nun-
tiatio:

tiatio, col. 3. verſic. quandoque fit, ff. de oper. nou. nuntiat. vbi dicit, quòd quando ſtatuitur aliquid ob neceſſitatem, intelligitur habere locum quatenus duret neceſſitas, l. ſenatus, ff. de offic præſid. l. j. in fin. ff. de fer. Tiraquel. in tract. ceſſan. cauſ. part. j, nume. 179.

Conferunt in terminis quæ tradit Rebuff. in l. fi.
11 C. de quib. mun. vel præſtat. vbi quærit, † ſi pars ciuium diceret exponantur prius bona quæ ſunt in communi, deinde fiet indictio muneris, nunquid ſint audiendi, & concludit quòd ſic per l. 2. C. de præd Decur. ſin. decr. non alien in fi. l. ad reparationem, C. de aqu. duc ſic in caſu noſtro, quatenus collecta imponi potuiſſet, erant prius impendendę pecuniæ ſi quæ eſſent in communi, & pro reſiduo indicenda collecta ad tempus determinatum, & imminente neceſſitate, idem voluit Natt. conſi. 418. in diſtributione nu. j. lib. 2. vbi nu. 2. dicit hoc non ſolum habere locum in uniuerſitatibus, verũ etiã in ipſo principe, qui non poteſt alios collectare niſi prius excuſſa eius burſa, ego tamen, & ſi hæc ſint vera etiam quo ad principem, credo tamen quod nullus ex vaſallis eſſet ita audax vt principi iſta proponeret, propterea quo ad principes, puto in pratica obtineri non poſſe.

Allegata in contrarium non indigent reſponſione ad illud tantum fundamentum erit reſpondendum, dum fuit dictum iſtos aromatarios extra plateas nõ poſſe dici grauatos, cum magis ſuperlucrẽtur quod quidem argumentum à principio mihi maximam dubitationem faciebat, Huic tamen fundamento de facili reſpondetur. Dico etenim, quod ſi illi aromatarij de plateis nõ omnes aperiunt apothecas quolibet die feſtiuo, hoc non prouenit ex cauſa aliorum aromatariorum extra plateas, ſed ex ordine ſuperiorum, ac etiam ipſiuſmet collegij aromatariorum. Secundo reſpondetur dictum lucrum in exercitio aromatariorum non haberi in conſideratione, quemadmodum in alijs exercitijs, nam exercitium artis aromatarię eſt huiuſmodi ut ſoliti accedere ad aliquam aromatariam, ad eam ſemper & continuo accedant præſertim pro medelis, & licet ultra medelas poſſint aliquid venundare, ut piper & aliquid aliud ſimile, tamen hoc nõ eſt habendum in conſideratione, ſed id quod principaliter in apotheca aromatariorum, à communiter accidentibus venundari ſolet, ut experientia docet, quæ eſt rerum magiſtra. cap. quam ſit. extra. de elect. cum vulgar.

Tertio nõ fuit probatum lucrum dictorum aromatariorum extra plateas, & damnum aromatariorum de plateis debebant enim probare quod ob
12 non aperitionem fuerunt in tali damno, † quodq; tanti ſuperlucrati fuiſſent. Iaſ. poſt alios in l. 3. §. vltimo, nume. 7. ff. de eo quòd cer. loc. Ruyn. conſil. 103. numer. 4. libr. j. Rub. conſil. 88. Crauet. conſil. 320 nume. 3. & nume. 6. Neuiz. conſi. 77. nume. 24. Rol à Val. conſi. 35. nume. 5. & 6. volu. j. Menoch. in tract de arb. iud. lib. 2. cent. 2. caſu 199. numero 2. cum ſequen.

Sententiaui contra Aromatarios de plateis, videlicet, quod in fine anni tantum perſoluat vnus Aromatarius extra plateas quãtum vnus Aromatarius de plateis, manu ſer Franciſci Gualterotti Peruſini Not. Cur. Laus Deo.

Ioſ. Ludouicus And.

Deciſio XLIIII.

SVMMARIVM.

1 *Pretij mentio requiritur pro eſſentia venditionis.*
2 *Quantitas an ſit expreſſa, vel ne non attenditur, cum quæſtio principalis non eſt de quantitate pretij.*

ARGVMENTVM.

¶Venditio ex quibus præſumatur, & quomodo probetur per teſtes.

EVSEBIVS Valentini de Caſtro formarum comitatus Peruſiæ, prætendens ſe ſpoliatum poſſeſſione vnius domus, cum horto, egit poſſeſſorio reintegrãdę cotra Binum de dicto Caſtro, qui prædicta poſſidebat, qui Binus conatus fuit deducere ſe emiſſe dictam domum cum horto, & induxit quoſdam teſtes qui uidebantur probare, audiuiſſe dici à patre dicti Euſebij ſe vendidiſſe dictam domum. qui tamen teſtes erant ſingulares, & fuerunt reprobati, ſed dubitatum fuit, an dẽpta ſingularitate, & reprobatione dictorum teſtiũ illi teſtes probaſſent, cum nõ deponerent pro quo
1 pretio prædicta fuiſſent vendita, & † pro eſſentia venditionis requiratur mentio pretij. §. pretium, & § item pretium. inſt. de emp. & vend.

Fuit reſolutum quod depoſitio illorum valeret,
2 quia † quotieſcunque quæſtio principalis non eſt de quantitate pretij, non curamus an quantitas ſit expreſſa necne, & depoſitio teſtium ualet. Alexan. poſt alios in l. ſi duo. §. Marcellus. ff. de iu. iur. Bart. in l. ſi quod ex Pamphila, de leg. 2. Afflic. deciſ. 83. in cauſa antiqua. nu. 6. faciunt dicta per Crauet. in ꝯſi. 272. nu. 19. vbi dicit quod ſi probetur rem meã ad te perueniſſe, & ego coner docere de pretio, licet de pretio nõ docuerim, tu teneris mihi ſaltem ad reſtituendum rem meam.

Iſti igitur teſtes optime probaſſent etiam non facta mentione pretij, cum quæſtio principalis nõ eſſet ſuper pretio, verum quia ut dicebam teſtes erant ſingulares, & fuerunt repulſati, & ideo iudicaui cõtra reum conuentum ad dimittendum, &

relaxãdum dictam domum cum horto, manu ſer Cæſaris Paulini Peruſini Notarij Curialis.
Laus Deo.

Ioſ. Ludouicus Aud.

Deciſio XLV.

SVMMARIVM.

1 *Agens hypothecaria non poteſt obtinere niſi prius egerit contra bona principalis ſibi obligata.*
2 *Excuſſio ſimplex bonorum principalis nõ ſufficit niſi ſubſequatur ſententia iudicis declaratoria excuſſionem eſſe legitime factam.*
3 *Exceptio excuſſionis, cum nitatur æquitate, non videtur reyicienda.*
4 *Creditores poſteriores diligentes in habendo apocam, & exigendo pecunias non ſunt moleſtandi hypothecaria.*
5 *Iuri quæſito alicui non poteſt per aliquem ſuperiorem præiudicari.*
6 *Clauſula in fi. poſita refertur ad omnia præcedentia.*
7 *Creditor anterior eſt præferendus poſterioribus.*
8 *Excuſſio principalis non requiritur quando cauſa eſt commiſſa ſola facti veritate inſpecta, & ſucceſſiue id quomodo intelligatur.*
9 *Poſſeſſor tertius in materia excuſſionis qua exceptione poſſit ſe tueri.*
10 *Iudex poteſt iudicare vt Deus.*
11 *Declaratio iudicis licet requiratur, excuſſionem eſſe legitime factam, non tamen eſt neceſſe quod talis declaratio feratur in ſcriptis.*
12 *Exceptio excuſſionis etiam, non legitime factæ, non eſt neceſſaria inter mercatores, inter quos proceditur de bono, & æquo.*
13 *Excuſſio non eſt neceſſaria cum agitur vtili hypothecaria pro cõſequendo nomen debitoris, & ſic non requiritur in ſaluiano interdicto.*
14 *Excuſſio non eſt neceſſaria quando debitor obligauit, & hypothecauit omnia eius bona mobilia, & ſtabilia, quæ conſtituit nomine creditoris poſſidere.*
15 *Excuſſio non eſt neceſſaria quando debitor eſt notorie non ſoluendo.*
16 *Abſens dicitur notorie non ſoluendo, quæ notorietas poteſt probari per famam.*
17 *Captus ab hoſtibus dicitur non ſoluendo, item & carceratus, & quando principalis eſt abſens.*
18 *Filiusfamilias notorie dicitur non ſoluendo, quia regulariter nihil habet in bonis viuente patre, ſaltem reſpectu vſusfructus.*
19 *Mutuans pecuniam in emptionem alicuius rei præfertur in re empta, etiam anterioribus creditoribus, & mulieri agenti pro conſequenda dote. dummodo res ſpecialiter obligetur pro ſoluendo pretio venditori.*
20 *Hypotheca an competat primo creditori pro pecunia ſoluta ſecundo creditori in pecunia bona fide conſumpta. & declaratur doctrina Afflicti, & aliorum.*
21 *Probatione non indigent ea quæ fiunt in conſpectu principis.*
22 *Conſuetudo fori eſt ſeruanda.*

ARGVMENTVM.

¶EXCVSSIONIS materia in actione hypothecaria copioſe tractatur, quomodo, & quibus ſeruatis ad eam deueniendum ſit, & quando ſit neceſſaria, vel non.

¶Hypothecaria quando locum habeat, & quibus competat, & quibus caſibus poſterior creditor præferatur anteriori.

¶Notorie non ſoluendo, quomodo, & quando quis dicatur.

IOANNES filius Hieronymi de Mancinis de Peruſia anno 1560. emit à quadam domina Cencia Nicolai, quandam poſſeſſionem ſitam in ſuburbijs Peruſiæ, inuoc. piano de S. Anna, iuxta viam, & alia latera, pro pretio florenorũ 950. de quibus in cõtanti habuit florenos quadringentos, de reſiduo conſtituerunt annuum & perpetuum cẽſum florenorum 60. quolibet anno ſuper dicta poſſeſſione.

De anno 1562. Idem Ioannes vendidit dicta bona Cæſareo de Cæſareis, pro pretio florenorũ 910. promiſitq; de euictione, pro quo fideiuſſit Hieronymus Mancinus pater dicti Ioannis, cum obligatione, & hypotheca omnium ſuorum bonorum. Cumq; dictus Ioãnes profectus fuiſſet Anchonã, animo proficiſcendi Alexandriam Aegypti, cauſa & occaſione negotiandi, & venundandi merces quas deferebat, antequã ex Anchona diſcederet, obtinuit ſchedulam ſecuritatis de bonis quæ deferebat, pro ſcutis ſexcentis auri.

Euenit quod in nauigatione illa, iſte Ioannes fuit captus à Turcis, ammiſſis libertate, & bonis. Quib. auditis per dictam dominam Cenciam, egit cõtra d. Cæſarium pro relaxatione dictæ poſſeſſionis, ob reſiduum pretij ipſi non ſoluti, & obtinuit ſententiam ad ſui fauorem. Volenſq; dictus Cæſareus releuari indemnis, intimauit iudicium dicto Hieronymo patri, & fideiuſſori dicti Ioannis, & obtinuit ſententiam ad ſui fauorem contra dictum Hieronymum, qui quidem Hieronymus uolens releuari pariter indẽnis, obtinuit literas ab Illuſtriſſimo & Reuerendiſſ. Cardinali Alexandrino directas Reuerendiſſ. Recuperato tunc tẽporis huius Prouinciæ Gubernatori, tenoris videlicet, quod conſtito ſibi ſummarie, & ſola facti veritate inſpecta, de anteriori credito ipſius Hieronymi pro concurrenti quantitate mandaret reſtitui dictam ſchedulam ſecuritatis, quæ reperiebatur penes Vincentiũ

Fidele m,

Fidelem, & Rodulphum Danzettam de Peruſia,
creditores pariter ipſius Ioannis, pro pannis ei da-
tis ad credētiam, & habita fide de pretio, qui tamē
erāt poſteriores creditores ipſius Hieronymi. Qui
quidem Reuerēdiſſimus Gubernator auditis par-
tibus in contradictorio pronunciauit ad ulteriora
eſſe procedendum in cauſa, & interim præfati Vin
centius, & Rodulphus detinerēt dictam ſchedulā,
& pecunias aſſecuratas exigerent, quas tamen deti
nerent in depoſitum, ſine præiudicio iurium amba
rum partium, donec cauſa pro iuſtitia expedire-
tur.

Poſt diſceſſum dicti Reuerendiſſimi Recupera
ti, fuit reaſſumpta dicta cauſa coram Reuerendiſ-
ſimo d. Lutio Saxo eius ſucceſſore, qui ſeruatis ſer-
uandis tulit ſententiam prout in notula, quam ta-
men non aperuit, cumq; inſtaretur coram Reue-
rendiſſimo domino Buonſignoro Finetto ad præ-
ſens huius Prouinciæ Gubernatore digniſſimo pro
apertura dictæ ſententiæ, d. S. Reuerendiſs. mihi cō
miſit aperturam dictæ ſententiæ, quam tamen an-
tequam aperirem, mihi occurrit de quampluribus
dubitari contra dictum Hieronymum.

Primò, quia dictus Hieronymus videtur male
egiſſe contra dictos tertios poſſeſſores, non facta
prius diſcuſſione bonorum dicti Ioannis ſi qua exi
1 ſterent, agens † enim hypothecaria, non poteſt ob-
tinere, niſi prius egerit contra bona principalis ſibi
obligata, auth. hodie. C. de pign. Neguſ. in tract. de
pign. 8. par. num. 9. & 10. & eſt comm. opin. ut per
Anto. Gab. in titu. de fideiuſ. conclu. 1. nu. 21. lib. 3.
Natt. conſi. 521. nu. 7. lib. 3. Bero. conſil. 86. nu. j. lib.
3. Neuiz. conſi. 3. nu. 17. Rolan. à Vall. conſil. 9. nu.
5. lib. j. quæ excuſſio requiritur etiam qđ quis age-
ret ex credito cauſa dotis. Mandell. conſ. 97. nu. 53.
Nat. conſi. 81. nu. j. lib. 1. & Rolan. à Vall. conſi. 86.
2 nu. 22. & 23. lib. 2. imo † ſimplex excuſſio bonorū
principalis non ſufficeret, niſi etiam ſubſequeretur
ſententia iudicis declaratoria excuſſionem eſſe le-
gitime factam. Bartol. in l. ſtipulatio. §. habet. ff. de
oper. no. nunt. Bart. Alexand. & Iaſ. in l. exitus. ff. de
acquir. poſſ. Ceph. conſ. 98. nu. 9. lib. j. dicens nu. 10.
& 11. in huiuſmodi excuſſione debere citari partē,
& debet conſtare excuſſionem eſſe legitime factā,
non ſolum de bonis teſtatoris, & hæreditarijs verū
3 etiam de quibuſcunque bonis hæredum, quæ † ex-
ceptio excuſſionis, cum nitatur æquitate, ob id nō
videtur reijcienda etiam in iſto iudicio, in quo uir-
tute dictarum literarum Illuſtriſſimi, & Reueren-
diſſimi Cardinalis Alexandrini procedit ſola facti
veritate inſpecta. Dec. in c. ex parte, ex 2. col. 2. verſ.
quartus effectus. ext. de off. dele. Alc. in l. ult. in prin.
ff. ſi cert. pet. & Reſponſ. 382. num. 5. Crauet. qui de
* *comm.* * teſtatur, conſ. 263. col. 2. verſic. ſecundum
iſtam opin. excellens Menoch. in tracta. de arbit.
iud. quæſt. 51. nu. 6. & 7. lib. 1. & vltra eum Cephal.
conſil. 86. caſus iſte nu. 16. lib. 1. quæ diſcuſſio erat
neceſſaria ſi non ratione ordinis iudiciarij, ſaltem
quoad intereſſe tertij. Rolan. à Val. conſil. 9. nu. 21.
ver. & ſi forſitan lib. j. & conſi. 14. nu. 16. eod. lib. j.

Secundò principaliter faciebat contra dictum
Hieronymum, quia Rodulphus Danzetta, & Vin
centius Fidelis erāt pariter creditores dicti Ioannis
vt ſupra dictum fuit, ex cauſa pannorum ipſi Ioan
4 ni uēditorum, & licet † ſint poſteriores creditores,
ex quo tamen fuerunt diligentes in habendo apo-
cam, & exigendo pecunias non poſſunt ſuper hoc
moleſtari, ita enim deciſum fuit in conſil. Neapo-
litano. ut per Afflic. deciſ. 190. Capit. deciſ. 78. Grā-
mat. poſt deciſ. ſuas. quæſt. j. Pariſ. cōſi. 69. lib. 4. Did.
Couar. lib. pract. quæſt. in q. 29. Ceph. conſi. 86. nu.
5. lib. 1.

Nec eis videtur obſtare decretum prædictū Re-
uerendiſſimi Recuperati, videlicet quod dictæ pe-
cuniæ exigerentur per dictos Vincentium, & Ro-
dulphum, eaſque detinerent ſine præiudicio iuriū
ambarum partium, quia decretum illud non pro-
batur niſi per fidem notarij, abſq; teſtibus, & quia
illud chirographū aſſecurationis fuit illis datum
5 & conſignatum, adeo † quòd Reuerendiſſimus
Gubernator non videtur potuiſſe eis præiudicare
in iure quæſito, Abb. Fely. Dec & omnes in c. quæ
in eccleſiarum. extra de conſtit. imo cum præfatus
d. Gubernator eſſet inferior à principe, etiam cum
cauſa nō potuiſſet eis præiudicare ſecundum Dec.
ibi poſt Bal. in l. 2. col. 2. uerſ. item uult quod ſi Pa-
pa. C. de ſerui. & aqu. & in l. reſcripta. col. fi. verſ. ter
tio quæro, C. de precib. imper. off. & quatenus ſi-
mus in dubio, non eſt præſumendum quòd eis uo-
luerit præiudicare. l. 2. §. ſi quis à principe. ff. ne quid
in loc publ. nos autem ſumus in claris, quòd per di
ctam clauſulam noluit præiudicare, quæ clauſula
6 † cum fuerit in fine appoſita, refert ad omnia præ-
cedentia. l. doli clauſula. ff. de verb. oblig.

Quæ fundamenta licet aliquantulum me dubi-
tantem reddiderint, nihilominus ſententiaui ad fa
uorem dicti Hieronymi, & contra prædictos Vin-
centium, & Rodulphum, & mea ſentētia iuſtifica-
tur infraſcriptis fundamentis, ſiue potius in reſpon
ſionibus ad obiecta.

Solidum autem, & principale fundamentum ip
ſius Hieronymi eſt, quia ut ex proceſſu conſtat, ip-
ſe eſt anterior creditor, quam ſint ipſe Vincentius,
7 & Rodulphus, † & ſic eſt eis præferendus. l. potior.
ff. qui pot. in pig. hab. Cap. qui prior. de reg. iur. in 6.
Ceph. conſ. 86 nu. 6. lib. 1. quam regulam cum mul
tis ampliationibus, & limitationibus ponunt Rip.
in l. priuilegia. C. de priuil. credi. Neguſ. in tract. de
pig. in 2. membr. in 5. par. à nu. 1. vſque ad num. 31.
& nouiſſime Pet. Duen. in reg. 168. incip. creditor
prior.

Obiecta non obſtāt. nam dum opponebatur ip-
ſi Hieronymo de excuſſione non facta, hoc proce-
dit regulariter, ſed neceſſario nō eſt ſemper fienda
excuſſio. Primo enim non requiritur excuſſio in
caſu noſtro, cū cauſa fuerit commiſſa per Illuſtriſſi
mum Alexandrinum ſola facti veritate inſpecta,
8 † Rom. cōſ. 430. Rub. in l. naturaliter. §. nihil com-
mune, nu. 329. in fi. ff. de acq poſſ. Alex. conſil. 114.
col. vlt. lib. 6. Crauet. conſ. 201. nu. 47. Rolan. à Val.
conſil.

conſil. 71. nu. 38. lib. 1. conſil. 9. nume. 21. eod. lib.
Menoch. qui refert doct. pro vna, & altera parte,
ita tamen firmare videtur in tract. de arbitr. iud.
quæſt. 51. nu. 8. Ant. Gab. in trac. comm. concluſ.
tit. de fideiuſ. concluſ. 1. nu. 66. lib. 3. vbi multos
pro vna, & altera parte allegat, ſed quia doct. mo-
do in vnam modo in alteram partem inclinant,
aduertas ne erres, quia recte intelligenti, doct. vel
non ſunt contrarij, vel non rite perceperunt iſtam
materiam.

Dico igitur quod quando cauſa committitur
ſummarie, & ſola facti veritate inſpecta, prout eue
nit in caſu noſtro, non eſt neceſſaria illa iudicialis,
formalis, & ſolennis excuſſio, quæ alias requirere-
tur, ſed bene iudex ad inſtantiam tertij poſſeſſoris
poteſt ſe ſummarie, & extraiudicialiter informa-
re, an ille debitor principalis poſſideat, & quate-
nus repererit ipſum poſſidere, tunc mandare de-
bet agi prius cõtra principalem, quam contra ter-
9 tium poſſeſſorem, & ſic † ille tertius poſſeſſor po-
terit ſe tueri exceptione non de ordine iudicij non
ſeruato, ſed ſolum de ſuo intereſſe, in eo fundan-
do ſuam intentionem, & ita ſunt concordandæ
opiniones, & ita etiam eſt intelligendus Corn. in
conſil. 55. col. pen. lib. 3. & Rol. à Vall. d. conſil. 9.
nume. 21. lib. 1. clauſula igitur illa operatur reſpe-
ctu ordinis, & ſolennitatis iudiciariæ tm̃, quem-
admodum in alijs iudicijs, in quibus ſub tali forma
cauſæ committuntur, nam non propterea aufer-
tur ius tertio, ſed virtute illius clauſulæ, vel abbre-
uiantur dilationes, vel præpoſterantur, vel iudex
ſe extraiudicialiter informat, & cenſentur ſublatæ
omnes ſolennitates. Com. conſil. 243. lib. 4. Marſ.
ſing. 272. Gramm. deci. 19. nume. 4. Marant. in l. is
10 poteſt, nume. 155. ff. de acqui. hæred. & iudex † po-
teſt iudicare vt Deus. Bald. in l. penult. verſicul. 6.
quæro. C. de iur. delib. cum alijs nouiter congeſtis
à Rol. à Vall. conſi. 53. num. 15. lib. 2. vbi num. 12.
Roland. dicit poſt alios vnum notabile verbum,
quòd virtute dictæ clauſulæ, is obtinere debet qui
agit ex vna cauſa, & de alia probat, quamuis regu-
lariter ſecus fiat.

In caſu autem noſtro conſtitit ſummarie mihi
per teſtes examinatos, & per alias probationes etiã
ad partis inſtantiam receptas, licet non ordinarie
fuerit facta diſcuſſio, tamen virtute dictæ clauſulæ
ſat fuit me fuiſſe informatum, etiam ad inſtãtiam
partis d. Ioannem non eſſe ſoluendo, & ſic alia di-
11 ſcuſſione non erat opus. Et licet † requiratur de-
claratio iudicis excuſſionem eſſe legitime factam,
vt ſupra dictum fuit & tradit Gab. in trac. com. con
cluſ. lib. 3. de fideiuſſ. concluſ. 1. nu. 51. & ſeq. Rol. à
Vall. d. conſil. 9. nume. 11. lib. 1. non tamen eſt ne-
ceſſe quod ſententia iſta ſiue pronuncia feratur in
ſcriptis. Ant. Gab. in ſupracitato loco, nume. 55.
ſed ſat eſt quod conſtito iudici principalem non
eſſe ſoluendo, iudex mandet ad vlteriora procedi.
Ant. Gab. vbi ſupra nume. 53. prout punctualiter
euenit in caſu noſtro, cum enim fuit viſum d. Io-
annem non eſſe ſoluendo, & ſic quòd exceptio ex-
cuſſionis non releuabat dictos Vincentium, &
Rodulphum, fuit mandatum ad vlteriora pro-
cedi.

12 Secundò, exceptio † excuſſionis non erat ne-
ceſſaria etiam ſi non fuiſſet legitime facta, quòd
negatur, quia omnes iſti erant mercatores, inter
quos cum procedatur de bono, & æquo, huiuſ-
modi exceptio reijcitur. Bocr. deciſ. 221. num. 14.
in fi. Strach. in tract. de mercat. in tit. quom. in cauſ.
mer. proced. ſit. verſ. de exceptionib. nu. 5. & 6. Cra
uett. conſi. 263. col. 3. verſ. ſed præmiſſis.

Tertiò, in caſu noſtro non erat neceſſaria excuſ-
13 ſio † cum ageretur vtili hypothecaria pro conſe-
quen. nomen debitoris. l. nomen. C. quæ res pign.
oblig. poſſ. ſiue etiam egerit ſaluiano interdicto
non erat neceſſaria excuſſio. Crauet. conſi. 201. nu.
45. Rol à Vall. d. conſil. 9. nume. 18. lib. 1. Socy. ſen.
conſil. 80. col. 2. libr. 3. Ant. Gabr. in d. lib. com.
concl. tit. de fideiuſ. lib. 3. concl. 1. nu. 108. & ita eſt
veriſſimum quod in ſaluiano interdicto non re-
quiratur excuſſio, prout alias iudicaui.

Quartò, non erat neceſſaria excuſſio, quia Ioan
nes generaliter obligauit, & hypothecauit omnia
eius bona mobilia, & ſtabilia, quæ conſtituit no-
14 mine dicti Hieronymi poſſidere, & ſic † non erat
neceſſaria excuſſio. Menoch. in tract. Recup. poſ.
in 14. Remed. nume. 28. & ſeq. Rol. à Val. d. conſil.
9. nume. 19. lib. 1. Pariſ. conſil. 103 nume. 8. lib. 3.
aduertendo tamen quod etiam iſto caſu require-
retur excuſſio, niſi creditor via executiua ageret
contra tertium poſſeſſorem, quia tunc non eſt ne-
ceſſaria excuſſio, alias ſecus, quod ad modum eſt
notandum ad euitandas doct. contrarietates, ita in
terminis innuit Bero. conſi. 80. nu. 2. lib. 3.

15 Rurſus non erat neceſſaria excuſſio, † quia iſte
Ioannes erat notorie non ſoluendo, Neguſ. in trac.
de pig. 1. memb. nume. 31. 8. par. Ceph. conſil. 86.
nume. 16. lib. 1. Roland. d. conſil. 9. nume. 20. lib. 1.
* Cor. qui de cõm. * teſtatur conſil. 151. col. fin. lib. 4.
Ant. Gabr. qui ferè innumeros adducit lib. 3. tit. de
fideiuſ. concluſ. 1. nume. 50. qui & ſi nume. 51. di-
cat requiri pronunciam iudicis principalem non
eſſe ſoluendo, æquipollet tamen huic pronunciæ
altera pronuncia iudicis mandantis ad vlteriora
procedi, veluti euenit in caſu noſtro. Ant. Gabr.
poſt Alex. in d. tit. de fideiuſs. lib. 3. concluſ. 1. nu.
53. & in terminis Pariſ. conſi. 50. nume. 48. lib. 1. Ex
pluribus autem dictus Ioannis dicitur non ſoluen
16 do primo, quia † abſens dicitur notorie non ſol-
uendo. Crauet. d. conſil. 201. nume. 45. quæ noto-
rietas poteſt probari per famam, prout fuit factum
in caſu noſtro. Iaſ. in §. item ſeruiana. in fi. inſti. de
17 act. Item † captus ab hoſtibus dicitur non ſoluen-
do. Bart. & cæteri in l. ſi conſtante. ff. ſolu. matrim.
Item carceratus. Pariſ. conſil. 50. nume. 61. lib. 1.
Item quando principalis eſt abſens. Rol. d. conſil.
9. nume. 22. lib. 1. quæ omnia poſſunt rite applicari
ad caſum noſtrum, licet ex abundanti fuerint di-
cta, cum ex actis virtualiter appareat fuiſſe factam
excuſſionem, & Ioannem iſtum non eſſe ſoluen-

do non tamen conticendo, aduerſarios in huiuſmodi exceptione non eſſe audiendos, cum non ante litem conteſtatam exceptionem iſtam oppoſuerint, prout facere tenebantur. Grauet. conſ. 77. nume. 17.

Ex alio etiam (vltra omnes doct. quos viderim in caſu noſtro) poteſt dici nō requiri excuſſionem
18 & notorie iſtum Ioannem non eſſe ſoluendo † cū dictus Ioannes ſit filius familias, & regulariter, nihil poſſit habere in bonis viuēte Hieronymo eius patre, ſaltem reſpectu vſusfructus. l. 1. C. de bon. mater. l. fi. C. de bonis quæ lib. & hypotheca contracta per filium non valet ratione prohibitionis, de qua in d. l. fin. §. filius autem, & in dictis bonis non poteſt fieri executio. Bart. in l. quotiens. ff. de Noxal. & in l. ſi finita, §. ſi de vectigalibus. ff. de damn. infec.

Non obſt. quoddam fundamentum quod oretenus faciebant d d. Aduocati ex aduerſo, videlicet dictos Vincentium, & Rodulphum eſſe præferendos etiam ipſi Hieronymo anteriori creditori, cum pecuniæ in apoca eſſent redactæ ex pannis ipſi Ioanni à præfato Vincentio, & Rodulpho venditis. per reg. l. licet. C. qui por. in pign. hab. vbi
19 † quando res aliqua emitur cum pecunia alicuius, emptor præfertur in re empta, etiam anterioribus creditoribus, quæ lex habet locum etiam contra mulierem agentem pro conſequenda dote, Cepol. caut. 134. incip. vulgaris eſt regula. verſ. item aduerte, Neguſan. in tract. de pignor. in 5. part. 2. memb. nume. 22. verſic. eſt dubium. Quia diſpoſitio illa non ita ſimpliciter loquitur, ſed eo tantum caſu quando res emptæ particulariter obligantur pro ſoluendo pretio venditori, vt declarant ibi doct. & ego allegaui in terminis Soc. iun. in conſi. * 10. nume. 8. lib. 1. vbi nu. 11. dicit eſſe * *comm.* opin. contra Cepol. & Neguſ. prædicti autem Vincentius, & Rodulphus non reſeruauerunt ſibi dominium ſuper dictos pannos, neque probauerunt dictam cedulam aſſecurationis, & pecunias prædictas emanaſſe ob venditionem dictorum pannorum potiuſquam ob aliam cauſam, propterea nō videbantur præferendi.

Vltimum principale fundamentum non obſt.
20 dum dicebatur de conſumptione pecuniæ † facta bona fide per coſ. ad not. per Affli. Gramm. Capic. Pariſ. Cephal. & Couar. in locis, de quibus ſupra. Quia Reuerendiſſimus Recuperatus tunc temporis Peruſiæ Gubernator in publica audientia decreuit, pecunias dictæ aſſecurationis exigi per dictos Rodulphum, & Vincentium eaſque retineri per eos, donec cauſa expediretur, ſine præiudicio iurium ambarum partium, adeo quod verſamur citra omnem dubitationem, cum conditionaliter prædicti habuerint dictas pecunias, nec fuerint conſumptæ, & ſic ceſſat authoritas Afflic. & aliorum. Præterea Deciſ. Afflict. & aliorum procedunt potius de æquitate quadam, & ad dirimendum lites, quam de rigore iuris, ne totus mundus controuertatur, cum negari non poſſit, pecunias exactas à ſecundo creditore eſſe obligatas primo creditori. Hic autem ceſſat bona fides iſtorum, ceſſat etiam conſumptio dictarum pecuniarum. Quamprimum enim audiuerunt dictum Ioannem perueniſſe ad manus piratarum ſe contulerunt ad ciuitatem Anchonæ, & dictam aſſecurationem in manibus habere curauerunt, licet veriſimiliter attenta communi patria, ſimultanea cōuerſatione, & vicinitate, ſcire potuerint adeſſe etiā anteriores creditores. doctrinæ igitur Affli. & aliorum procedunt ſtante bona fide poſteriorum creditorum, & cōſumptione pecuniæ, neutrum quorum interuenit in caſu noſtro, iudex ergo bonus hæc omnia arbitrari debet, pro æquitate, & conſcientia.

Nec dubitari poteſt de pronuncia d. Reuerendiſſimi Recuperati, ex quo non ſit vallata teſti-
21 bus, quia † ea quæ fiunt in conſpectu principis nō indigent probatione. l. omnium. C. de teſtib. & ita ſeruatur de ſtilo huius curiæ Generalis, illuſtriſſimi enim Legati, ſiue Reuerendiſſimi pro tempore Gubernatores ſtant in audientia publica adſtantibus inibi dominis Auditoribus, & Procuratoribus, extrahitur enim vnus notarius quolibet menſe, qui accipit rogitus, & pronuntias illuſtriſſimorum Legatorum, ſiue Reuerendiſſimorum Gubernatorum, quas deſcribit in quodam libello dicto la Vachetta, abſque eo quod apponat teſtes, pcuratores enim, & alij ſunt loco teſtium, dictiſq; pronuntijs, & decretis omnimoda fides adhibetur, quæ † fori conſuetudo eſt ſeruanda. l. 3. in fi. ff. de ſtat. lib. & mores agentium ſequi debemus. l. Labeo, eod. tit. de ſtat. lib. de quo ſtilo poteſt iudex in camera, & extraiudicialiter ſe informare. Van. poſt multos quos allegat in tract. nullit. in tit. de nullit. ex defec. proceſſ. nu. 86. & ita etiam ſeruari vidi in prouincia March. Anchon. dum ibi fui duabus vicibus Auditor ſub legationibus Illuſtriſſimorum Cardinalium Tridētini, & ab Altaemps, ac etiam ſub Gubernijs Reuerendiſſimorum Pauli Odeſcalchi, & Vincentij Portici.

Sententiaui itaque ad fauorem dicti Hieronymi, & contra dictos Vincentium, & Rodulphum, declaran. pecunias exactas ex dicta apoca, eſſe reſtituendas d. Hieronymo anteriori creditori reſeruato eis iure agendi cōtra alia bona dicti Ioannis, ſi qua exiſterent, ac etiam contra bona, quę detinerentur per alios poſteriores creditores d d. Vincentij, & Rodulphi, manu ſer Raynadi de Rubeis Not. Cur. Peruſinæ. Laus Deo.

Ioſ. Ludo. Aud.

Deciſio XLVI.

SVMMARIVM.

1 *Vxori relictæ dominæ, & vſufructuariæ debentur tantum alimenta, quando extant filij.*

2 *Alimenta*

2 *Alimenta vt præſtentur mulieri relictæ dominæ, &c. quot, & quæ requirantur.*
3 *Abbas tenetur ſubminiſtrare expenſas monacho ſecum litiganti. idem in ſorore petente legitimam à fratre, à quo pendente lite debet alimentari.*
4 *Vir tenetur ſubminiſtrare alimenta vxori quando litigat cum eo.*
5 *Diſpoſitio. §. de inofficioſo. l. ſi inſtituta. ff. de inoff. teſta. extenditur ad omnes, & ſingulas perſonas cuiuſcunq; generis de alimentis diſceptantes.*
6 *Litigans (ſi fuerit inops) non ſolum poteſt petere alimenta, ſed etiam impenſas litis, & quid in hoc ſeruetur in ſtatu eccleſiaſtico.*
7 *Diſpoſitio. d. §. de inofficioſo. habet locum etiam in prima inſtantia.*
8 *Alimenta poſſunt per teſtatorem relinqui etiam diuiti.*
9 *Alimenta regulariter debent præſtari in domo hæredis grauati.*
10 *Alimenta ſunt præſtanda extra domum grauati, quando inter hæredem & alimentarium eſt lis.*
11 *Alimenta vxori relicta debentur detractis prius expenſis pro filio.*
12 *Victum ſuum quis non tenetur coarctare propter alimenta cuiuſcunque, niſi largas habeat facultates.*

ARGVMENTVM.

¶Alimentorum materia tractatur.

¶Vxor relicta domina, & vſufructuaria, an pendente cauſa alimentorum debeat interim alimentari.

¶Alimenta in quo loco præſtãda ſint, an ſcilicet in domo grauati, vel extra, & quando.

¶An, ſi bona ſufficiant pro alimentis relictis à marito vxori, exiſtente filio, prius detrahantur expenſę pro filio, & de reſiduo (ſi supereſt) præſtentur alimenta vxori.

VOD Iſti dominæ Iaco-
bæ Bouarinæ, relictæ do-
minæ maſſariæ, & vſufru-
ctuariæ, ex quo remanſit
filius, cenſeantur tantum-
modo ei relicta alimenta,
1 non videtur dubitan. † cũ
hoc paſſim cõcedant doc.
ex conſuetudine Bulg. au-
then. hoc locum. C. ſi ſecun. nup. mul. Iaſ. in l. ne-
mo poteſt in 2. lec. nume. 52. de leg. 1. Rolã Vall.
conſil. 74 nume. 10. lib. 2. Mandell. conſi. 88. num.
8. Pariſ. conſil. 21. nume. 3. lib. 2. Bero. conſil. 33.
nume. 1. & 13. & conſil. 32. nume. 1. & conſil. 35.
nume. 6. lib. 2. quæ omnia habent locum etiam
quòd in teſtamento dictum fuerit, donec cum fi-
lijs ſteterit, & vitam vidualem ſeruauerit. Soc.
iun. conſi. 88. lib. 3.

Sed quia dicta domina Iacoba fecit quoddam
inſtrumentum, virtute cuius prætenditur, ex ad-
uerſo amplius ipſi dominæ Iacobæ non deberi ali
menta, fuit de tribus dubitatum. Primò, an pen-
dente cauſa alimentorum dicta domina Iacoba
debeat interim alimentari. Secundò, in quo loco
ſint præſtanda iſta alimẽta. Tertiò, quatenus bona
teſtatoris non ſufficerent pro alenda dicta domi-
na Iacoba, & filio, an ante ſint detrahenda alimen
ta filij, & de reſiduo d. d. alimentari, an vero dicti
fructus ſint inter ipſos diuidendi.

Circa primam quæſtionem videbatur dicen-
dum, ipſam dominam Iacobam non eſſe alimen-
2 tandum, quia † ad hoc vt hęc alimenta pręſtentur,
tria concurrere debent. Primò, quòd actor ſit fi-
lius, vel nepos. Secundò, ut ſit pauper. Tertiò, vt
primam ſententiam pro ſe obtinuerit aduerſus
reum, text. eſt celebris in l. ſi inſtituta. §. de inoffi-
cioſo. ff. de inoffic. teſtamen. quem ita ibi intelli-
gunt gl. Bart. Alex. Ang. Caſtr. Fulg. & Alc. in reg.
3. pręſumpt. 9. nume. 9. & de paupertate Alex. in l.
inſulam, §. vſuras, num. 3. in fi. ff. ſol. mat. quę cum
non concurrant in caſu noſtro, non videtur dicta
domina Iacoba alimentanda, præſertim cum iſta
proprie non ſint alimenta, de quibus loquitur d.
§. de inofficioſo.

Contrarium determinaui in iſto primo capi-
te, non obſtantibus ſupradictis obiectis, quibus ex
comm. conſenſu docto. facile reſpondetur. æqui-
tas enim diſpoſitionis d. §. de inofficioſo. fuit ex-
tenſa per docto. non ſolum fauore filiorum & alio
rum deſcendẽtium, ſed etiam fauore aliarum per-
3 ſonarum litigantium de alimentis. † exemplum in
monaco litigante cum Abbate, quia tenetur Ab-
bas interim ſubminiſtrare expenſas. gl. in c. ex par-
te, extra de accuſat. glo. in l. fin. de ordin. cognit.
Pariter ſi ſoror legitimam a fratre petat, pendente
lite debet alimentari. Ceph. conſi. 127. proponitur
4 nume. 7. lib. 1. Et in terminis quod † vir teneatur
ſubminiſtrare alimenta vxori quando litigat cum
eo, voluit Afflic. deciſ. 10. & deciſ. 152. vbi ambo
dicunt ita fuiſſe iudicatum, ſi ergo huiuſmodi con
cluſio habet locum quando vxor litigat cum vi-
ro, multo magis habere debet locum in caſu no-
ſtro, in quo mulier iſta petit alimenta ex diſpoſi-
tione iuris. authen. multo magis, C. de ſacro. ſan.
eccleſ. & licet iſta proprie non ſint alimenta, cum
ſubrogentur loco vſusfructus, ſtantibus liberis, ni-
5 hilominus † æquitas d. §. de inofficioſo. fuit exten-
ſa per docto. ad omnes, & ſingulas perſonas cu-
iuſcunque generis de alimentis diſceptantes, ut
nouiter tradit Ceph d conſi. 127. proponitur nu
10. lib. 1. poſt Guid. Pap. quæſt. 561. Crauet. conſil.
6 164. per text. in l. fi. §. fin. de ord cognit. & † non ſo
lum poſſunt peti alimenta, ſed etiam impenſæ li
tis, quando litigans eſſet inops. Ceph. qui concor-
dantes allegat d. conſil. 127. nume. 10. lib. 1. Dida-

Couar.

* Couar.lib.prat.quæſ.cap.6.vbi poſt alios de *com.* * teſtatur, in ſtatu eccleſiaſtico non ſeruatur, quòd expenſæ litis etiam pauperibus per diuites ſubmi-
7 niſtrentur. Similiter † diſpoſitio d. §. de inoffi-cioſo habet locum etiam in prima inſtantia. eſt *com.* * opin. ut per Affli.d.l.deciſ.10.& 152.Ceph. d. conſil. 127. lib. 1. Didac. Couar.ubi ſupra. Nec obſtat, quod iſta domina Iacoba prætendatur di-
8 ues,quia † per teſtatorem poſſunt relinqui alimenta etiam diuiti. Bal.in l.de alimentis, C.de tranſac. Afflic. d.deciſ. 10. nume. 7.unde uidemus eadem priuilegia habere alimenta relicta diuiti ſicut pauperi.l.cum hi.§.nihil.ff.de tranſac. Natt.conſ.59. nu.5.lib.3. licet hoc dubium non ſit opus ingredi, cum non fuerit in proceſſu probatum dictam dominam Iacobam fuiſſe diuitem.

Circa ſecundum dubium,in quo loco ſint præ-
9 ſtanda alimenta,† regulariter dicas debere præſtari in domo hæredis grauati;Bar.in l.Caio,§.imperator, ff.de alim. & cib.legat. Alex.conſil. 100.in princ. lib. 1. Menoch.diffuſe in tracta.de arb. Iud. caſu 170. num.8.lib.2.cent.2. & vltra eum Iacob. Emyl.conſi.145.nu.15. Roland.à Vall.conſil. 98. nu.14.lib.3.& conſi.22.nu.9.lib.1.

Hæc tamen regula multas patitur limitationes, quas nouiter congerit Menoch.in ſupra citato loco, ponit etiam vltra eum Bero.conſil.24.nu.10. lib.2.& omiſſis alijs,quarum etiam aliqua poſſent applicari ad caſum noſtrum, vnica tantum, & in-
10 fraſcripta limitatio ſufficiat, quod tunc † alimenta ſint præſtanda extra domum grauati, quando inter hæredem, & alimentarium eſt lis, prout erat inter iſtos, nam tunc poſſunt peti alimenta extra domum grauati.Iaſ.conſi.4.2.dub.lib.1. Rolan.à Vall.d.conſi.22.num.12.lib.1.& Menoch.in d.loco.nu.16.ex quibus nō videtur difficultas alimenta eſſe præſtanda extra domum propter litem prędictam.

Circa tertium dubium, an ſint prius deducenda alimenta pro d.filio,& de reliquo quatenus ſuperſit, debeat alimentari ipſa domina Iacoba, an vero inter ipſos ſint diuidendi fructus, & in hoc caſu abſque hęſitatione eſt concludendum ante omnia eſſe deducen.expenſas pro filio, & de reſi-
11 duo alimētari d.d.Iacobam;cum,ut dicebat † Excellentiſſimus dominus Marcus Antonius, hæc pręſumatur voluntas teſtatoris, arg.l.cum acutiſſimi. C.de fideicomm. alleg.Barb.conſi.63.in primo ar.li.2. Paul. Pic.in l.Titia cum teſtamento, §. Titia, quæſt. 61.de leg. 2. quos refert, & ſequitur Soc.iun.conſil.97.pro reſolutione, nume. 24.lib. 1. & ego vltra eum addo Bald. in terminis in l. 1. §.officio.in fin.ff.de tut.& rat. diſtrahen.quem refert & ſequitur Natt.conſil. 387.nume.8.lib.2.ubi
12 Bald.dicit, quod † non tenetur quis coarctare uictum ſuum,propter alimenta matris, uel alterius cuiuſcunque, niſi largas habeat facultates, & ſic Bald. In terminis noſtris de matre decidit caſum noſtrum. ſcripſit etiam in hac cauſa Excellentiſſimus d.Cæſar Fumagiolus,dudum collega meus in ſtudio Peruſino, ſatis docte, ſed ego ne viderer reſcribere ſcripta per eos,alijs medijs vſus fui,prout ipſi nouerint. Pronunciaui iuxta reſolutiones hic factas,& pręſertim d.d.Iacobæ deberi alimenta extra domum, detractis ante alimentis eius filio debitis. Laus Deo.

Ioſ.Ludouicus Aud.

Deciſio XLVII.

SVMMARIVM.

1 *Statutum Peruſinum de omnibus cauſis compromittendis inter coniunctos eſt validum.*
2 *Miſſio in poſſeſſionem (cum ſit mixti imperij) licet non poſſit fieri per arbitros,poteſt tamen per ipſos pronunciari de mittendo.*
3 *Actio in factum naſcitur ex interdicto quorum bonorum.*
4 *Cauſæ mixti imperij poſſunt compromitti quando fieret compromiſſum in homines tanquam arbitratores.*
5 *Compromiſſum factum in tertium(ſi aliud non apparet) præſumitur factum tanquam in arbitratorem.*
6 *Fideicommiſſarius qui poſſidet, & eſt paratus incontinenti docere de iuribus ſuis,dicitur legitimus contradictor ad impediendum immiſſionem in poſſeſſionem.*
7 *Statutum Peruſinum de cauſis compromittendis inter coniunctos,patitur quamplurimas declarationes.*
8 *Miſſio in poſſeſſionem,cum ſit mixti imperij, non poteſt fieri per arbitros, & alios magiſtratus municipales.*
9 *Donator poſt perfectam donationem non poteſt teſtari, nec aliquem contractum facere.*
10 *Compromiſſum non poteſt fieri ſuper inſtrumento donationis iuratæ.*
11 *Compromiſſo non eſt locus in articulo iuris certo, & claro.*
12 *Compromiſſo vt ſit locus, opus eſt peti ante litem conteſtatam,& intra quintum diem.*
13 *Alienare qui non poteſt non compromittere,quia ex cōpromiſſo poſſet ſequi alienatio.*
14 *Arbitratores licet poſſint procedere de facto, non tamen ſequitur quod poſſint exercere iuriſdictionem quę eſt mixti imperii, ſed quod poſſint procedere de facto, non ſeruata forma iuris, & aſſignando maiorem partem vni, quàm alteri.*
15 *Fideicommiſſarius vt dicatur legitimus contradictor, requiritur quod poſſeſſionem apprehenderit, facta ſibi reſtitutione reali, ſiue ſaltem verbali.*
16 *Marci Antonij Eugenij Iuriſconſulti Peruſini laudes.*
17 *Trebellianicam detrahere intendens quid debeat facere.*
18 *Fideicommiſſarij non ſunt legitimi contradictores ob detractionem legitimæ.*
19 *Contradictor legitimus ad impediendam miſſionem in poſſeſſionem, quando quis dici poſſit.*
20 *Poſſeſſionem rerum vacātium accipiens non incurrit pœnam, poteſt tamen ab hæredibus auocari poſſeſſio.*
21 *Menochij locus in tract.adipiſcen. poſſeſ.reprehenditur.*
22 *Licentia de ingrediendo poſſeſſionem datur à iudicibus*

condi-

conditionaliter, quatenus poſſeßio ſit vacans, & ſine præiudicio habentium potiora iura. & ad quem effectũ impetrentur.

23 *Imperator nec etiam poſſet mittere in poſseſsionem, & præiudicium parti afferre, niſi parte citata.*

24 *Miſsio in poſseſsionem non poteſt exerceri per magiſtratus municipales, quomodocunque petatur, ſiue per officium iudicis, ſiue per actionem.*

ARGVMENTVM.

¶Compromiſsi inter coniunctos fiendi materia tractatur, & quid ſit ſtante ſtatuto quod cauſæ inter coniunctos compromittantur, quomodo dictum ſtatutum intelligatur.

¶An vocati per fideicommiſſum ſint legitimi contradictores ad impediendũ miſsionem in poſſeſsionem ab alijs petitam, vel de manu hæredum dicta bona accipere teneantur.

¶Et multa traduntur circa materiam miſsionis in poſſeſsionem, ad quem ſpectet, & quid operetur licentia de ingrediendo.

IOANNES Andreas Camilli de Barigianis de Peruſia dum eſſet in humanis condidit teſtamentũ, in quo hæredes instituit vniuerſales eius filios natos, & naſcituros, quibus per fideicommiſſum ſubſtituit cippũ domus, moritur præfatus Io. Andreas relicta vxore prægnante, quæ poſt paucos dies peperit poſthumum Ioan. Andream nuncupatum, in memoriam patris prædefuncti, qui quidem Ioannes Andreas poſthumus agens vigeſimumprimum annum in circa, Galliam contra vgonottos profectus fuit, ubi ſine filijs mortuus fuit ſuperſtitibus ſibi domino Io. Franciſco Scotto eius auunculo, & fratre d. Catharinæ matris eiuſdem Io. Andreæ, & domina Sulpitia Camilli eius amita, & proximioribus in gradu.

Audita morte præfati Io. Andreæ poſthumi, dominus Laurentius Barigianus & litis conſortes, tanquam fideicommiſſarij impetrauerunt à me licentiam accipiendi poſſeſſionem bonorum dicti Io. Andreæ quatenus ſit uacans, & ſine præiuditio habentium meliora. & potiora iura, iux. ſtylum huius curiæ, quam poſſeſſionem inſtabant pariter accipere præfati d. Ioan. Franciſcus Scottus, & d. Sulpitia, quod cum eis concedere non fas eſſet cũ nõ eſſet uacans, fuit incepta lis corã me, deinde fuit mihi cõmiſſa ab Illuſtriſſimo, & Reuerendiſſimo D. Cardinali Alexãdrino, & per diuerſa reſcripta, uidelicet Reuerendiſſimi D. Lutij Saxi, & Reuerendiſſimi D. Buonſignori Finetti ad præſens Gubernatoris digniſſimi, & cauſa fuit ſatis diſcuſſa cum trãſcenderet ſummam vndecim millium florenorum, in eaq́ue pro vna, & altera parte interueniebant primates doctores, & procuratores huius ſtudij.

Fuit de duobus principaliter dubitatum. Primo, an dicta cauſa inter præfatos eſſet compromittenda, ex quo erant coniuncti ad inuicem, & ſtatutum Peruſinum mandat omnes cauſas inter coniunctos compromitti. Secundò, an dicti de Barigianis vocati per fideicommiſſum ſint legitimi contradictores ad impediendam huiuſmodi immiſſionem in poſſeſſionem, vel de manu hæredum dicta bona accipere teneantur.

Quod autem iſta cauſa ſit compromittenda, videbatur in terminis decidi per dictum ſtatutum
1 Peruſinum, † quo vt dicebam, cauetur omnes cauſas inter coniunctos compromitti, quod quidem ſtatutum validum eſt. Bald. in §. quibus. in prima conſt. cod. Iaſ. in l. 1. nume. 8. ff. de ll. Afflict. deciſ. 46. Tiraq. in tract. ceſ. cauſ. in prima part. in princip. nume. 34. Blanc. in tract. de comprom. in princip. Bero. conſil. 26. nume. 4. lib. 3. quam regulam multifariam multisq́ue modis ampliat, & limitat Pet. Duen. in reg. 36. incip. Affines. quod quidem ſtatutum non alia quidem ratione factũ eſt, niſi vt inter perſonas ſanguine coniunctas euitetur rigoroſus iudiciorum ſtrepitus. Alex. in l. qui ſe patris. col. pen. C. vnd. lib. Natt. conſil. 622. nu. 7. li. 3. habent enim ab arbitris habiliorem audientiam, & minores faciunt expenſas. Iac. Emil. conſ. 80. nume. 8.

2 Et licet † per arbitros non poſſit fieri immiſſio in poſſeſſionem, cum ſit mixti imperij. l. iubere cauere. ff. de iuriſdict. om. iud. poteſt tamen per iſtos iudices fieri pronuntia de immittendo. d. l. iubere, & ſic cauſa poterat compromitti. Additio ſubtilis fundamentum d. aduocati dicentis, actores experiri
3 interdicto quorum bonorum, † ex quo naſcitur actio in factum. §. fi. ubi not. inſt. de interd. ergo nil ad nos de mixto imperio quod officio iudicis nobili expeditur, Bart. in l. imperium, num. 15. ff. de iuriſdic. om. iudic. & officium iudicis nobile differt ab actione. l. licet ff. de procura. & officium iudicis nullam præſupponit obligationem. l. qui per colluſionem. ff. de act. empt. & ſic per iſtos arbitros non poſſet fieri immiſſio, quæ exerceri deberet per officium iudicis nobile, quia cum nos ſimus in interdicto quorum bonorum, non naſcitur actio, & ſic ceſſat officium iudicis.

Secundo principaliter facit, quod huiuſmodi cauſa debeat compromitti, Alexan. conſil. 65. in cauſa nume. 3. lib. 7. allegatum per alium domi-
4 num aduocatum, † vbi Alex. declarans Bar. in §. de liberali. l. non diſtinguemus, ff. de arbi. dum dicit

cauſam

cauſam mixti imperij non poſſe compromitti, nõ
militaret deciſ. Bar. quando fieret compromiſſum
in homines tanquam arbitratores, cum ergo ſta-
tutum Peruſinum mandet fieri compromiſſum
etiam tanquam in arbitratores, ergo in eos. ſecun-
dum Alexan. poſſunt compromitti etiam cauſæ
mixti imperij. Poteſt confirmari dictum domini
aduocati, authoritate Rom. in ſing. 515. incip. par
5 tes, vbi dicit, ꝙ † quando partes compromittunt in
tertium, & promittunt ſtare dicto ſuo, ſi non ap-
pareat an compromiſerint in eum tanquam in ar
bitrum, vel arbitratorem, cenſetur compromiſ-
ſum factum tanquam in arbitratorem, alleg. c. ve-
niens, extra de iureiur. Imo ſtatutum mei Peruſi-
num tollit omnem dubitationem, cum expreſſe
dictet quod homines eligendi poſſit procedere de
iure & de facto, & de æquitate, tanquam arbitri ar
bitratores, & amicabiles compoſitores, & ſic ma-
gis ſibi vendicare locum videtur deciſ. allegata
Alexan. in d. conſi. 65. lib. 7. Hæc quo ad compro-
miſſum.

Videbantur pariter domini de Barigianis foue-
re ius ẽi in ſecundo capite, cum in teſtamento ap
pareat eſſe vocatos per fideicommiſſum, & poſ-
ſeſſionem dictorum bonorũ acceperint de man-
dato meo, videntur iuſte poſſidere, l. iuſte poſſi-
det, ff. de acqu. poſ. nulli enim dubium eſſe debet,
6 † ꝙ fideicommiſſarius qui poſſidet, & eſt paratus
incontinenti docere de iuribus ſuis, dr̄ legitimus
contradictor ad impediendam immiſſionem. gl.
in l. fi. C. de edic. di. Ad. tol. per reg. dolo facit ext.
de reg. iur. Dec. conſ. 467. col. 2. vbi dicit, ꝙ miſſio
in poſſeſſionem poteſt impediri, quando quis aſſe
rit ſe fideicommiſſarium & poſſeſſorem bonorũ,
de quibus agitur, & offert ſe incontinenti proba-
re, & ratio naturalis ſuadet, ut euitetur circuitus.
Iult. l. ſingularia, ff. ſi cert. pet. idem de fideicom-
miſſario, ꝙ ſit legitimus contradictor Ant. Gabr.
vbi ponit ampl. & limit. lib. com. concluſ. lib. 4. de
fideicommiſ. concluſio. 5. Repetentes omnes in
d. l. fi præſertim Zuccard. Neuiz. conſi. 33. nu. 14.
Crauett. conſ. 69. nu. 2.

Et hæc erant, quæ primo aſpectu faciebant ad
fauorem Barigianorum, cumq; diu cauſa eſſet li-
tigata & multoties in ſcriptis & in voce allegatũ,
inſtaretq. tempus ſententiæ proferendæ ſuper iſto
iudicio poſſeſſorio domini de Barigianis inſtete-
runt coram Reuerendiſſimo d. Gubernatore, ut
in prolatione ſententiæ interueniret magnificus
dominus Ioannes Toloſinus Auditor, & collega
meus hon. ac etiam cauſa expediretur cum voto
ipſius Reuerendiſſimi prout factum fuit, & ſatis
diſcuſſa cauſa, nos inclinauimus pro iuſtitia con-
tra Barigianos, moti fuimus infraſcriptis funda-
mentis.

Primò, quia etſi ſtatutum Peruſinum mandet
7 omnes cauſas inter cõiunctos compromitti, † di-
ctum tamen ſtatutum patitur quamplurimas de-
clarationes, quas congerit Marant. in tract. iud. in
6. par. prin. verſ. ſecundus actus. Pet. Duen. d. reg.
36. & alij doct. paſſim, & omiſſis illis quæ non fa-
ciunt ad caſum noſtrum, duas, vel tres in medium
afferam, quibus moti fuimus ad iudicandum cau-
ſam non eſſe compromittendam.

8 Primò, quia † immiſſio iſta cum ſit mixti impe-
rij, non poteſt fieri per arbitros. & alios magiſtra-
tus municipales. Bart. in l. non diſtinguemus. §. de
liberali. ff. de arbit. Petr. Duen. d. reg. 36. in 13. limi.
* vbi concord. alle. & tradunt docto. *comm.* * in l. iu-
bere cauere, ff. de iuriſ. omn. iudi. ubi dicunt poſſe
tantummodo per arbitros pronuntiari aliquem
eſſe immittendum in poſſeſſionem, ſed effectua-
lis illa immiſſio non poteſt fieri per arbitros ma
giſtratus municipales. text. eſt in terminis in l. ea
quæ. §. magiſtratibus. ff. ad municip. ubi d. l. C. *ma-
giſtratibus municipalibus non eſſe permiſſum immittere
in poſſeſſionem.* & eſt magis *com.* opin. ut per Iaſ. in l.
iubere nu. 18. Dec. nu. 8. Longouall. in repet. l. im-
perium. nu. 166. ff. de iuriſ. omn. iud. accurate me-
lius cæteris Menoc. in trac. de arbitr. iud. quæſt. 74.
nu. 24. 25. & ſeq. li. 1. & licet arbitri potuiſſent pro-
nuntiare de immittendo, tamen iſti petebant im-
miſſionem ipſam, & circuitus ſunt euitandi, &
hoc fuit principale fundamentum.

Secundò nõ erat locus compromiſſo, quia Io.
Andreas antiquior antequam conderet teſtamen
tum, & apponeret fideicõmiſſum, donauerat in-
ter viuos omnia ſua bona ſuis filijs natis & naſci-
turis, quo fit ut bona iſta donata d. Ioannes An-
dreas vltimo loco defunctus tranſmiſerit ad di-
ctum dominũ Io. Franciſcum Scottum, & domi-
nam Sulpitiam ei magis coniunctos. Si enim pręe
cedebat donatio ut dictum fuit, fruſtra eſt quęrere
9 de fideicommiſſo, cum † poſt perfectam donatio-
nem d. Ioannes Andreas antiquior non valuerit
teſtari, nec aliquem contractum facere. Roland. à
Val. conſ. 61. nu. 4. lib. 2 Succedit etiam ex hoc in-
ſtrumento donationis iurato, ꝙ non poſſit fieri
10 compromiſſum. † Bart. in l. eleganter, ff. de cond.
indeb. Corn. conſi. 62. lib. 4. Soc. conſ. 4. nu. 1. lib.
1 & conſi. 300. nu. 5. lib. 2. Duen. d. reg. 36. limit. 7.
Marant. in trac. iud. in 6. par. nu. 18.

Tertio, quia negari non poteſt, quin nos ſimus
in articulo iuris certo quod iſti Barigiani non ſunt
legitimi contradictores ad impediendam huiuſ-
modi immiſſionem in poſſeſſionem. ſi ſumus in
11 articulo † iuris certo & claro non eſt locus com-
promiſſo. Bal. in l. Ancillæ col. 1. C. de furt. & in l.
cum proponas. C. de reb. cred. Alex. cõſ. 62. col. 2.
lib. 2. Marant. ubi ſupra nu. 29. Felyn. in c. cum ue-
niſſent, ex̄ de iud. Duen. d. reg. 36. nu. 10. Si ſumus
in quæſtione iuris, quę requirat altiorem indagi-
nem, vel eſt factum dubium, immiſſio non eſt re-
tardanda. Ruy. conſ. 87. nu. 28. lib. 3.

Quartò, quia adhoc vt ſit locus compromiſſo,
12 † opus eſt peti ante litem conteſtatam, & intra quin-
tum diem, ita dictat ſtatutum, ꝙ non fuit factum
per dominos Barigianos, ergo &c.

Vltimo ego conſiderabam vltra alia adducta
non eſſe locum petito compromiſſo, ẽt præſup-

N poſita

poſita validitate teſtamenti & fideicommiſſi, &
13 poſthabita ſupradicta donatione, nam † qui non
poteſt alienare, non poteſt compromittere, quia
ex compromiſſo poſſet ſequi alienatio. Abb. &
doc.in c.cum tempore, de arbit. Lap.allegat. 102.
Dec.poſt Rom.conſil. 282. viſo proceſ.nu. 3.no-
uiſſimi Mod.in tract. de fideicommiſſ. in 3. part.
quæſt. 72. verſ.de tranſactione autem. bona autẽ
de quibus agitur, ſecundum dominos Barigia-
nos prætenduntur ſubiecta fideicommiſſo, meri-
to de eis compromitti non poteſt.

Nec illę limitationes de mixto imper.obſt.ꝯſ.
Alex. 65.libr. 7.quia iudicio meo Alex.maximo-
14 pere errauit, nam † licet arbitratores poſſint pro-
cedere de facto.l.ſocietatem.§.arbitrorum. ff.pro
Soc. non tamen ſequitur quod poſſint exercere
iuriſdictionem quæ eſt mixti imperij, ſed ꝙ poſ-
ſint procedere de facto, non ſeruata forma iuris,
item aſſignando maiorem partem vni, quàm al-
teri.Bal.in l.& in maioribus.C.de appellat.Ruyn.
conſil.129. viſo compromiſſo.in prin.lib.1.alias
ſequeretur abſurdum ꝙ magiſtratus municipales
poſſent exercere iuriſdictionem contra text. in d.
l.iube e.& per Menoch.d.quæſt.74.lib.1.& ſic eui
denter apparet de errore Alex.de cuius authorita
te non eſt curandum, cum loquitur contra leges,
nec mirum, quia alias fuit ſibi cõtrarius, ut oſten-
dit Cephal.conſi.92.cum in teſtamento, nu.2.lib.
1.imo aliquando reprehenſus.Menoch.in tracta.
de arbitr.iud.caſ.201.nu.18.lib.2.

Quod autem iſti de Barigianis non ſint legiti-
mi cõtradictores ſat eſſet allegata donatio, & prę-
fatus d.Ioannes collega meus allegauit cõſi.Rol.à
15 Vall.78.lib.3. Ad hoc enim ut † fideicommiſſa-
rius dicatur legitimus contradictor requiritur, ꝙ
poſſeſſionem apprehenderit facta ſibi reſtitutio-
ne reali, ſiue ſaltem verbali.l.cohæredi.§.cum fi-
liæ.ff.de vulg.& pup.l.reſtituta. ff. ad Trebell.vbi
Caſtr.dicit feciſſe irritare plures proceſſus, idem
voluit Natt.conſi.223.lib.1.ubi dicit, ꝙ non ſo-
lum non eſt legitimus contradictor, verum etiã
amittit iure, quæ habet, amplians hoc procedere
etiam qñ iſte fideicõmiſſarius aſportaret fructus
maturos, & in tantum hoc eſt verum quod dicta
apprehenſio non poſſit fieri etiam vbi reſtitutio
fieret ipſo iure.Nat.d.conſi.223.lib 1. Rol.à Val.
d.conſi.78.nu.15.li.3.vbi Alex Dec.Gal. Cephal.
* & Bero.allegat.dicitq; hanc eſſe magis *com.* * opi-
nio.quę procedunt etiam ſi fideicommiſſarius in
continẽti vellet docere de iure ſuo, exceptis duo-
bus caſibus. Primus, quando ius tranſit ſine reſtitu
tione. ſecundus, quando fideicommiſſarius habe-
ret licentiam à teſtatore, uel hærede ingrediendi
poſſeſſionem propria authoritate. ita voluit no-
uiſsime Menoch.poſt Zuccar. in trac. de adipiſc.
poſ.4.remed.nu.632.& 633.neutrũ iſtorum inter
uenit in caſu noſtro, merito &c. Et eo magis non
poſſunt dici legitimi contradictores, ut optimę
nouit Excellentiſsimus d. Aduocatus d. Marcus
16 Antonius Eugenius Peruſinus † legens ius Cano-
nicum in prima cathedra de mane, ad domum e-
ius conuolitant oẽs tanquam ad oraculum Apol
linis.ob eius ſcientiam & integritatem, dicebat
enim quod ex quo pręfati d.Scottus, & d.Sulpitia.
17 intendebant detrahere Trebell. † poſſeſsionem
debent accipere de manu ipſorum facta dicta de-
tractione, Caſtr.in d.l.fi.col.pen.de edic.di.Adr.
toll. & vltra eum Ant. Gabr.lib.comm. concluſ.
lib.4.de fideicom.concl.5.nu.7. Rol.d.conſil.78.
nu.21.lib. ubi omnes & antiquos, & modernos
allegat, & vltra eum idem uoluit, adhibita quadã
declaratione, nouiſsimus Menoch.in d.tract.adi-
piſc.poſ.remed.4 nu.658.& ſeq.

Sed quia de detractione Trebellianicæ poteſt du
bitari ob quædam uerba teſtamẽti, ideo poteſt ẽt
conſiderari, quod prędicti poterant detrahere etiã
legitimã, cum reſtitutio deberet fieri diuerſis tem
poribus. Alciat.reſponſ.572.Rol.à Vall.ꝯſ.12 nu.
18 8.lib.1.ob quam detractionem † legitimæ fideicõ
miſſarij nõ ſunt legitimi cõtradictores, ut in pun
cto voluit Rol.à Val.d.conſ. 78. nu.21.lib. 3.quæ
legitima in teſtamento non poteſt dici prohibita,
cum hoc teſtator non potuerit facere ſine cauſa,
& dato ſine præiudicio quod potuiſſet, erat de ea
fienda ſpecialis, & ſpecifica mentio.l.ſi quando.§.
& generaliter. C.de inoff.teſta. Afflict decis.168.
nu.3.Ceph.conſi.148.viſis.nu.25.lib.1.

Tunc enim iſti de Barigianis fuiſſent legitimi
contradictores ad impediendam immiſsionem
19 iſtam, quando teſtator † eis in uita poſſeſsionem
dediſſet, vel licentiam ingrediendi poſt eius mor-
tem, ꝙ non reperitur factum in caſu noſtro. l. Ti-
tia cum teſtamento.§. Lucius.de leg.3.Bal.conſi.
335.Dec.conſi. 84.col.2.in prin.conſi.424.col.3.
Iaſ.in l.non dubium.C.de legat. Gozad.conſi.93.
nu.10.Rol.d.conſi.78.nu.17.lib.3. Ant. Gabr.lib.
com.concluſ.lib.4.de fideicommiſ.concl.5.nu.5.
nouiſsime Menoch.in d.tract.adipiſcen.poſſeſ.4.
Remed. nu. 636. vel quando teſtator conſtituiſ-
ſet executores teſtamenti fideicommiſſarios.Bal.
& Iaſ.in d.l.non dubium. Dec. d.conſi.743.col.2.
Rol.à Val.d ꝯſ.73.nu.18.lib.3.quæ omnia proce-
dunt etiam ſi dicta poſſeſsio fuerit vacans, quia li-
20 cet † non incurrant pęnam accipendo poſſeſsionẽ
rerum vacantium doct.in d.l.non dubium. C.de
legat. poteſt tamen ab hæredibus auocari poſſeſ-
ſio.Roland.à Vall.d.conſi.78.nu.19.& 20.lib.3.al
legat.Dec.conſi.84.col.1.in fi.424.col.3.verſ.non
obſt.allegata.467.col.2.in fi.Parıſ.conſ 53.nu.14.
lib.3.& conſil.81.nu. 21. lib. 2.& ſic videtur male
loquutos fuiſſe doct. Allegatos per Ant. Gab. d.
lib.4.de fideicom.concl.5.à princ. vſque ad num.
quintum, quia opinio contra eos eſt uerior, & cõ-
munis, bene ſaluari poſſunt dicta eorum, ut non
incurrant pęnas, non autem quod non teneantur
reſtituere omnia ſcriptis hæredibus, ut ſupra de-
ductum fuit.

21 Et ideo † non video quomodo defendi poſsit
Menoc.uir profecto eruditiſsimus in d.tract.adi-
piſc.poſ.in 4. rem.nu.636.in fi, ubi poſt Alc.dicit

quod

quod tunc etiam fideicom. eſt legitimus contradictor, quando ob aliam cauſam poſſeſſionẽ aſſecutus fuerit, quia vera & recepta opinio eſt, quod nunquam fideicom. dicantur legitimi ɔtradictores, etiam quod apprehenderint poſſeſsionem uacantem, niſi in uita teſtatoris fuerit data licentia ingrediendi poſſeſſionem, vel poſt mortem, vel quando eos conſtituiſſet executores teſtamenti, vt ſupra dictum fuit, adeo ꝙ ſaltem per coniecturas appareat eis licuiſſe, vel de licentia teſtatoris, vel hæredis, vel alio caſu permiſſo; alias ſemper fideicommiſſarij dicuntur poſſidere cum vitio, ẽt rem vacantẽ, ad effectum ſaltem reſtituendi ſcriptis hæredibus, vt deductum fuit ſupra ex Rolan. poſt Dec. & Pariſ. alias ſi fideicommiſſarij nolint docere de prædictis, ſed de eorum iuribus quo ad fideicommiſſum, nõ ſunt legitimi ɔdictores, etſi incontinenti velint docere de iuribus ipſorũ quo ad fideicommiſſum, ut voluit Zuccar. in d. l. fi. nu. 117. C. de edi. di. Ad. tol. ſed tunc demum eſt audiendus de eius iuribus incontinenti, quando velit docere de licentia ſibi attributa à teſtatore, uel aliquid ſimile, vt dicatur poſſidere ſine vitio, qđ etiam admittit Menoch. in d. tract. adipiſc. poſſ. rem. 4. nu. 633. 634. & ſeq.

Neque licentia mea de ingredien. poſſeſſionẽ
22 eis opitulatur, quia † tales licentiæ (vt dicebam) dantur conditionaliter, quatenus poſſeſſio ſit vacans, & ſine præiudicio habentium potiora iura, & iſtę licentiæ impetrantur ſolum modo ad euadendas pęnas bannimentorum, ſtatim enim ꝙ cõtrouertitur cauſa, auditis iuribus utriuſque partis, reuocatur remiſſio illa, quatenus immiſſi non foueant ius, nõ eſt ergo quid, cur dicatur iſtam immiſſionem eſſe reuocandam, cum in poſſeſſorio præfati Barigiani nullum foueant ius, & debeant habere poſſeſsionem de manu hæredum, & immiſsio iſta parte non citata non ualet. l. fi. C. ſi per vim uel al. mod. l. meminerint. C. vn. ui. ꝙ procedit etiam, ꝙ iudices haberent ampliſsimam poteſtatem immittendi in poſſeſsionem quia nihilominus non poſſent immittere niſi parte citata.
23 Anch. conſil. 271. in primo dub. imo † nec imperator ipſe poſſet immittere in poſſeſsionem, & pręiudicium parti afferre niſi parte citata. Ruyn. conſi. 17. Quia num. 4. lib. 5. nec ſufficit generalis citatio, ſed particularis requiritur. Bald. in d. l. fin. quæſt. 4. C. de edic. di. Adr. toll. Ruyn. in d. conſil. 17. nu. 5. lib. 5.

Nec prædictis obſt. ſubtile motiuum Excellentiſsimi d. Aduocati ex aduerſo, dum conſtituebat differentiam, inter officium iudicis, & actionem,
* quia *com.* * opinio eſt quòd quòmodocunq; † pe-
24 tatur iſta immiſsio, non poſsit exerceri per iſtos magiſtratus municipales. ita Caccial. qui de cõm. teſtatur. in d. l. iubere cauere. nu. 3. ff. de iuriſd. om. iud. à qua Com. in iudicando non eſt receden. Alex. in l. cum prolatis. de re iudicat.

Fuit ergo ſententiatum ad fauorẽ d. D. Io. Franciſci Scotti, & d. Sulpitiæ, & ɔ̃ dominos Barigianos, videlicet cauſam non eſſe compromittendã & prædictos non eſſe legitimos cõtradictores, ad impedien. ꝙ prædicti non immitterentur in poſſeſsionem dictorum bonorum, prout immitti mandauimus, reſeruato Barigianis iure ſi quod competit in petitorio iudicio. manu ſer Raynaldi de Rubeis Peruſini Not. Cur. Laus Deo.

Ioſ. Lud. And.

Deciſio XLVIII.

SVMMARIVM.

1 *Curator datus ad lites tenetur ſatiſdare, nec ſufficit iuratoria cautio, quia tenetur ad omnia ad quæ tenetur procurator generalis.*

2 *Curatores ad lites de ſtylo Curiarum non tenentur ſatiſdare.*

3 *Procuratores ad lites de ſtylo curiæ Peruſinæ ad quæ teneantur.*

ARGVMENTVM.

¶Curator minori datus ad lites, item procurator ad quæ teneatur de iure, & de ſtylo curiarum.

IN quadam cauſa, in qua interueniebãt pro vna parte dominus Bartholomæus Corſettus, & dominus Ludouicus Ghirardus Cauſidici Peruſini, fuit dubitatum an ex quo principalis d. d. Ludouici erat minor ipſeque fuerat decretus curator ad lites dicti minoris teneretur ſatiſdare, præfatus
1 Corſettus dicebat de iure teneri † allegando in terminis doctr. Bar. in l. etſi ad ad ſpecies, nume. 1. ff. iud. ſolu. vbi Bart. poſt glo. decidit quod curator datus ad lites tenetur ſatiſdare. & vltra eum idem tenuit Ang. Aret. in §. fin. in fi. princip. inſt. de curat. Capell. Toloſ. quæſt. 246. inc. p. item ſi curator. Alexand. conſil. 80. lib. 5. Neuiz. conſil. 17. numer. 64. nec ſufficit iuratoria cautio. Iaſ. in l. 1. in §. limi. ff. qui ſatiſd. cogan. & eſt ratio ſecundum Neuiz. vbi ſupra poſt Alexan. ab eo allegatum, quia curator ad lites tenetur ad omnia ad quæ tenetur curator generalis, & hæc de iure nullam habent dubitationem.

Verum de ſtylo in multis curijs in quibus pręfui, & præſertim hic Peruſiæ non vidi obſeruari,
2 † quod iſti curatores ad lites ſatiſdent, prout etiã in curia delfinali non ſeruari teſtatur Guid. Papæ. conſi. 330. incip. quinque, ita pariter non ſeruari teſtatur Neuiz. d. conſi. 17. num. 64. in fi. dicens, ꝙ dantur aliquando ſeruientes curiæ in contumaciam minoris.

3 Hic autem † Peruſiæ coguntur procuratores ſu-
ſcipere huiuſmodi tutelas, & curas, & tãtum mo-
do iurant vtilia facere, & inutilia prætermittere,
quodq; eis ſemper liceat vti veritate, ſi enim (vl-
tra prædicta) tenerentur ad cauendum, nullus pro
fectò inueniretur procurator qui huiuſmodi one
ra ſuſciperet, etiam quòd minores eſſent ditiſſi-
mi: propterea mandaui & in iſta cauſa, & in alijs
ſimilib. eſſe procedendum ad vlteriora etiam nõ
data cautione per huiuſmodi curatores ſtante ſu-
pradicto ſtylo, licet de iure communi ſecus eſſet
dicendum. Laus Deo.

Ioſ. Ludouicus Aud.

Deciſio XLIX.

SVMMARIVM.

1 *Coniunctus regulariter cum cautione de rato admitti-
tur pro alio coniuncto fallit vt nu. 2.*
3 *Fœminæ non poſſunt interuenire in iudicijs, etiam pro
coniunctis, cum ratione.*
4 *Ratificatio requiritur in comparitione, ſeu admiſſione
coniuncti pro coniuncto.*
5 *Coniunctus quo caſu non admittatur pro coniuncto,
etiam cum cautione de rato.*

ARGVMENTVM.

¶Coniunctus quando, & quomodo admittatur, vel nõ ad iudicium pro coniuncto.

DOMINA Antonia de Peruſio
reliquit poſt eius mortem quatuor
filios, Antonium, alias Pettenella, &
Hippolytum maſculos, & dominam
Rubertam, & Mariam fœminas.
Præfatus Antonius tanquam filius, & hæres
dictæ ſuæ matris inſtetit reintegrari ad medieta-
tem cuiuſdam domus, videlicet ad quartam
partem ſpectantem ad eum pro eius rata, & ad
aliam quartam pro Hippolyto eius fratre abſen-
te, pro quo de rato promiſit, ex aduerſo repli-
cabatur. d. Agentem non eſſe audiendum, niſi
pro eius rata, & non pro rata d. Hippolyti.
1 Non licet † regulariter coniunctus cum cau-
tione de rato admittatur pro alio coniuncto. l.
exigendi. vbi doct. C. de procurat. l. ſed, & hæ. ff.
de procur. vbi de fratre loquitur. l. Pomponius.
* §. fin. ff. eod. titul. quòd *communiter* * ſequuntur
doct. ſecundum Alexand. conſil. 4. nume. 3. lib.
2. vbi dicit, quod tranſuerſales vſque ad quartum
gradum admittuntur, & tradit Bart. in l. prima.
nume. 5. de procur. Rip. in c. cum M. nume. 60.
extra de conſtit. Aret. in §. fin. col. 2. in fin. inſt.
de excep. cum cautione tamen de rato, ut dice-
bam, quia coniunctus ex ſuo facto alteri coniun-
cto præiudicium inferre non poteſt. Rip. vbi ſu-
pra per text. in l. 3. §. 1. ff. iud. ſol. l. 1. C. quib. reſ.
iud. non noc. Dec. conſi. 8. & Crauett. conſil. 109.
nume. 4. circa prin. & multas amplationes, & li-
mitationes ponit Pet. Duen.
2 Tamen † iſta regula fallit quando coniunctus
vult experiri contra alium pariter coniunctum.
Alexand. in l. exigendi. in 8. fall. C. de procur. per
l. ſi duos. de procurat. & apoſtill. ad Bart. in d. l. ſed
& hæ.
Replicabatur ex aduerſo, doctr. Alex. non ob-
ſtare, ſed tantummodo habere locũ quando con-
iunctus ageret contra alium pariter coniunctum
maſculum, ad hoc ut termini ſint pares, ſecus ſi d.
mulier vellet agere pro dicto Hippolyto fratre,
3 † quia non poſſet l. alienam. C. de proc. vbi Alex.
& Iaſon. qui ita obſeruari dicunt, Natt. in matre
quòd non poſſet agere conſi. 143. nu. 6. lib. 1. ea ra
tione, ne fœminæ parcentes proprio pudori immi
ſceant ſe iudicijs in cœtu virorum. d. l. alienam.
4 Sed † ex quo requirebatur etiam ratificatio d.
Hippolyti. Bar. in l. 1. num. 3. C. quib. reſ. iud non
noc. & in l. ſæpe, nu. 4. ff. de re iud. & in l. ſi quis. §. ſti
pulationum in fine. ff. iud. ſol. quæ ratificatio de-
bet ſubſequi infra 10. dies datos ad appellandum,
prout dicit Iaſ. in d. l. exigendi. num. 10. in 12. lim.
Spec. in tit. de appel. poſt princ. & not. in l. bono-
rum. ff. rem rat. hab.
Ego non ſubſequuta aliqua ratificatione neque
mandato, putaui limitationem Alex eſſe veram,
5 † quòd coniunctus nõ admittatur etiam cum cau
tione de rato contra alium pariter coniunctum,
& ſic pronuntiaui d. agentem fore tantummodo
reintegrandum ad quartam partem d. domus ip-
ſi tangentem, quo vero ad ratam d. Hippolyti, ex
quo agebat contra alios pariter coniunctos, pro-
nuntiaui non eſſe audiendum abſque mandato
ipſius Hippolyti.

Ioſ. Lud. Aud.

Deciſio L.

SVMMARIVM.

1 *Agenti obſtat exceptio non implementi.*
2 *Promiſſio quælibet habet tacitam conuentionem, ſi ſibi
obſeruatur fides.*
3 *Exceptio, tu non impleuiſti, eſt adeo efficax, vt ſi ex for-
ma ſtatuti eſſet ſublata omnis exceptio, iſta tamẽ ſem
per poteſt obijci.*
4 *Factum vbi eſt diuerſum, ibi diuerſum ius ſtatui debet.*
5 *Inſtrumentum habens dici tur habere probationem pro-
batam.*
6 *Clauſula conſtituti operatur tranſlationem poſſeſſionis.*
7 *Conductoribus lucrum, & damnum cedit commodo, &
incommodo.*
8 *Damnum leuis momenti non eſt in conſideratione, vt
conductoribus fiat remiſſio mercedis.*

9 Aũni

9 *Actui (licet præiudiciali) acquieſcens conqueri non poteſt.*
10 *Proteſtatio an, & quando releuet, vel non.*
11 *Principis factum ſemper cenſetur excluſum.*

ARGVMENTVM.

¶Executionem petenti quid obijci poſsit, & de efficacia exceptionis non implementi oppoſitæ à conuento contra agentem.

HIERONYMVS Sotius aliàs il Medechetto, de Peruſia annis proxime decurſis conduxit pro certo cõuento pretio & tempore à domino Alderio della Caſa, tunc temporis huius prouinciæ Vicethesaurario tres partes ex quatuor aquæ lacus Peruſini, quiquidem Hieronymus ſublocauit multos ſolidos d. aquæ lacus domino Emylio Alfano, & litis conſortibus de Peruſia, finita conductione cum aduenisset tempus ſoluendi, d. Theſaurarius, qui habebat tantum actionem contra d. Hieronymum, adſtrinxit d. Hieronimum ad ſibi ſoluendum non ſolum eius ratam, ſed etiam ratam d. d. Emylij & aliorum, cumque d. Hieronymus executiue experiretur coram me, præfatus d. Emylius & litis conſortes, infraſcripta allegabant, ad impediendam petitam executionem.

Primò, quod dictus Hieronymus non impleuerit ex parte ſua ea quę pmiſit in contractu ſub-
1 locationis, & † agenti obſtat exceptio non imple-
menti. l. Iulianus, §. offerri, vbi Bart. ff. de actio.
empt. l. filiæ licet. C. de collat. Corn. conſil. 106.
nume. 5. lib. 1. Crauet. conſil. 151. num. 10. Pariſ.
2 conſi. 3. nu. 57. lib. 1. quælibet † enim promiſſio ha-
bet tacitam conuentionem ſi ſibi obſeruat̃ fides,
c. peruenit, de iureiuran. Crott. conſ. 75. nu. 12. &
conſi. 86. nu. 9. Bero. in terminis conſi. 144. nume.
3 11. lib. 1. & eſt adeo efficax iſta exceptio, † vt ſi ex
forma ſtatuti eſſet ſublata omnis exceptio, iſta ta
men ſemper poteſt obijci. Bart. in l. 1. §. parui. ff. ꝙ
vi aut clam. Crauett. conſil. 151. nu. 10. Roland. à
Vall. conſil. 53. lib. 1. dicens hoc procedere etiam
quòd promittens deficeret in minimo capitulo,
& ad demonſtrandum quòd dictus Hieronymus
non adimpleuerit deducunt probata in actis fol.
183. vbi apparet dictum Hieronymum non communicaſſe lucrum quarti & vltimi anni, & ſic videtur quòd non poſſit agere. Roland. d. conſi. 53. nu. 33. lib. 1. Tum etiam, quia non tradiderit poſſeſſionem vacuam, & expeditam. Bal. in l. fi. verſ. & d pone, C. de pact. Dec. conſil. 119. num. 1. Vltimo, quia non ſeruauerit pacta appoſita in inſtrumento, cum in eo promiſerit ſeruare cedulam veterem per verba in omnibus, & per omnia l. 2. §. furioſus, ff. de iur. codicill.

Præfatus tamen Hieronymus negabat factum
4 ita ſe habere, & ſic † diuerſum ius debere ſtatui. l.
ſi ea plagis, §. in cliuo, ff. ad l. aquil. Rol. à Val.
conſi. 23. in princ. lib. 3. non enim coram me fuit petitum lucrum vltimi anni, conſequenter non eſt quid ſuper hoc ei impartiri debeam. l. illicitas, §. veritas, ff. de offic. præſid. Didac. Couar. lib. Var. reſol. 1. cap. 1.

Fundatam igitur habet dictus Hieronymus intentionem ſuam p inſtrumentum cum dicto do-
mino Emylio & litis conſortibus celebratum, cũ
5 † habens inſtrumentum dicatur habere probatio-
nes probatas. Roland. à Vall. poſt alios conſil. 76.
nu. 8. conſ. 79. nu. 47. & conſ. 85. nu. 38. lib. 1. Bero.
conſi. 151. nu. 21. lib. 1. cum præſertim habet ſua requiſita. Rol. conſ. 2. nu. 58. conſ. 9. nu. 16. conſi. 31. nu. 35. & conſ. 39. nu. 5. li. 10. Quod quidem inſtrumentum ita executiue productum non poteſt impediri uirtute ſtatuti Peruſini., niſi in quibuſdam cauſis tm̃, & exceptionib. oppoſitis, quarum nulla fuit oppoſita à dicto d. Emylio, & lit. cõſortibus, & ſi aliqua fuit oppoſita, nõ fuit ꝓbata.

Nec poteſt imputari præfato Hieronymo qđ
non tradiderit poſſeſſionẽ rei venditę, quia omiſ-
ſis alijs reſpõſionibus, ſufficiat in inſtrumẽto fuiſ-
6 ſe appoſitam clauſulam conſtituti, quæ † clauſula
operat̃ tranſlationem poſſeſſionis. l. quod meo.
vbi doct. ff. de acq. poſſ. Tiraq. lat. in tract. conſtit.
poſſ. col. 2. nu. 2. Si poſtea in vltimo anno fecerũt
potius iactuã, quàm lucrum non eſt hoc imputan. ipſi Hieronymo, qui etiam fecit iacturam ꝓ
7 ſua rata, hoc eñ erat in arbitrio ſortis, † & eſt em-
ptio aleæ. l. ſi iactum retis. ff. de act. empt. l. nec em
ptio. ff. de contrahen. empt. & Bal. in termins lo-
quens de conductoribus lacus Peruſini. in l. cum fundus, C. de ſolut. quem ſeq. Dec. conſil. 4. nu. 2. dicit, quod ſi conductores lacus Peruſiæ multum lucrant̃, eorum eſt vtilitas, & illis inuidere nõ debemus, ſicut ſi eſſent in damno eis mederi nõ debemus, & eſt ratio, quia in huiuſmodi conductionibus ſtantibus in manibus fortunę non fit remiſſio. d. l. ſi iactum retis. Imo etiam ꝙ eſſemus in caſibus, in quibus eſſet fienda remiſſio, cum virtute dictæ nouæ cedulæ parum deſtiterint piſcatores à piſcationibus, huiuſmodi damnum leuis momẽti non eſt in conſideratione, vt fiat remiſſio mer-
8 cedis. † Bero. conſil. 140. nu. 7. lib. 1. vbi id ampliat
procedere etiam ꝙ ex facto locatoris conductor per modicum tempus fuerit impeditus. Bene verum eſt ſi impedimentum fuiſſet notabile, etiam quòd fuiſſet impeditus à tertio, cui locator reſiſtere non potuiſſet ipſe locator teneretur. Nat. conſ. 610. num. 6. 7. & 8. lib. 3. Sed re vera dicta noua cedula nullum affert impedimentum nouis conductoribus, imo eſt eis vtilior, vt probant teſtes examinati, & oretenus mihi fidem fecit magnificus dominus Petrus Strotius Vicetheſaurarius nunc

Peruſiæ, cum per iſtam permittantur multa genera piſcationum, quæ prohibebantur in cedula veteri, & hoc eo magis eſt credendum, cum poſtmodū præfatus dominus Vicetheſaurarius conduxit dictas piſcationes lacus cum conditionibus in noua cedula appoſitis, quod vtique nō feciſſet ſi ei damnum fuiſſet allaturum. ad l. cum de indebito, ff. de proba. cum præſertim eſſet in poteſtate ipſius d. Vicetheſaurarij cōducere dictas piſcationes cum cōditionibus cedulę veteris, vel nouę. Nullum autem damnum præfati paſſi fuere ex dicta noua cedula, ſed quidam piſcatores audientes publicationem dictæ nouæ cedulæ, per loca lacus Thraſimeni, inexpertes literarum dubitauerunt, per dictam nouam cedulam reſtringi modum piſcandi, & ſe contulerunt Peruſiam, & audito eis magis expedire nouam cedulam, ſtatim reuerſi fuere ad eorum exercitium, & interim per alios non fuit deſtitum à piſcationibus, adeo ꝙ in nullo damno fuere. Quę quidem noua cedula, etiam quod eſſet damnoſa, non eſt quid imputetur præfato Hieronymo ex alijs.

Primò, quia tam predictus Hieronymus, quàm etiam d. d. Emylius, & alij ſubconductores acquie-
9 uerunt dictæ nouæ cedulæ, & † ſic de hoc conqueri non poſſunt. Boſſ. in titul. de remiſſ. merc. publican. nume. 28. quæ noua cedula cum deuenerit ad notitiam etiam dictorum ſubcōductorum, eique acquieuerint, debet eis pariter præiudicium afferre, ſicut ipſis principalibus conductoribus, cū nulla conſiderari poſſit ratio differentiæ. arg. l. à Titio. ff. de uerb. oblig. Si enim prædictus d. Emylius, & litis conſortes prætendebant dictam nouam ce-
10 dulam eis damnoſam † debebat proteſtari ipſi Hieronymo. Ruyn. conſ. 150. num. 14. & 15. lib. 5. quæ proteſtatio expediens, ſiue ſaltem bene erat fieri etiam d. Theſaurario tanquam principali. Ruyn. cōſ. 64. nu. 3. lib. j. quæ tamen proteſtatio nil ei profuiſſet, poſtquam acquieuit, ut Ruyn. conſil. 116. nu. 11. lib. 2 & conſi. 17. nu. 5. lib. 4.

Excuſaretur etiam ex alio dictus Hieronymus quia cū innouatio dictæ cedulæ emanauerit à ſummo Pontifice, ſequitur clariſſima iuris diſpoſitio,
11 † quod factum principis ſemper cenſetur excluſum. cap. conſtitutus. vbi doct. ext. de reſcrip. Bald. conſi. 360. lib. 5. Boſſ. in tit. de remiſſ. merced. publ. nu. 26. & 27. & nouiter in puncto tradit Bero. cōſi. 143. nu. 24. lib. j. & licet cedula prædicta præſtitiſſet eis nocumentum (quòd eſt falſum vt deduxi) nihilominus non propterea poteſt retardari executio petita per d. Hieronymum ſtante ſtatuto Peruſino reijciente ſimiles exceptiones, ſed iſte d. Emylius, & litis conſortes tenentur ſoluere, & deinde repetere ex diſpoſitione dicti ſtatuti: Cum ergo præfatus Hieronymus præſtiterit patientiam, & omnia per eum fienda adimpleuerit, & allegata ex aduerſo per Excellentiſſimum Aduocatum, licet ſint vera in iure, non tamen fuerunt probata in proceſſu, imo totum contrarium, propterea non indigent reſponſione.

Præmiſſis ſtantibus ſentētiaui contra d. d. Emylium, & litis conſortes, & ad fauorem dicti Hieronymi, videlicet inſtrumentum coram me productum, & exequi petitum fore purum, liquidum, & exequendum, reſeruato prædictis iure reuidendi computa præfato Hieronymo tanquam adminiſtratore introitus dicti lacus, manu ſer Franciſci Gualterotti Peruſini Notarius Curialis.

Laus Deo.

Ioſ. Ludo. Aud.

Deciſio LI.

SVMMARIVM.

1 *Petens plus debito perdit iura ſua, & condemnatur in expenſis.*

2 *Reo à quo plus debito petitum eſt, non licet totum debitū negare, ſed verum debitum confiteri tenetur.*

3 *Petitio generalis ſe referens ad ſcripturas, in quibus verum debitum continetur, operatur vt creditor non dicatur petere plus debito.*

4 *Dolus non præſumitur, niſi probetur.*

5 *Procurator non dicitur habere mandatum ad faciendum cadere dominum in pœnam.*

6 *Poſitio quando eſt partim vera, & partim falſa, an poſſit in totum negari.*

7 *Cautela pro reo, ut reſpondens non dicatur ſimpliciter negare, vel affirmare.*

8 *Debitor ignorans an ſit debitor, & in qua ſumma licite potuit totum negare, non obſtante quod eſſet debitor in aliqua ſumma, & aſſignatur ratio.*

9 *Reus quo caſu poſſit litigare ſuper tota ſumma.*

10 *Litigandi iuſtam cauſam habens ab expenſis abſolui debet.*

11 *Petens plus debito ut cadat à iure ſuo quæ requirantur.*

12 *Dolus non poteſt cadere in ijs qui ſuccedunt in ius alterius.*

31 *Creditori petenti plus debito, ne cadat à iure ſuo, neque in expenſis condemnetur, quomodo conſulatur, & de clauſula (ſaluo iure ſuperflui.*

ARGVMENTVM.

¶REVS an poſſit ſe tueri contra petentem plus debito, ut nec etiam ad debitum teneatur.

¶Creditori petenti plus debito, quomodo conſulatur, ne cadat à iure ſuo, neque condemnetur in expenſis.

¶Poſitiones partim veræ, & partim falſæ, an, & quomodo poſſint licite negari.

IN causa vertente inter Bar
tolomæum Bettolum, &
quoſdam Hieronymum,
& Leandrum, ex quo præ-
fatus Bartolomæus non
fouebat ius ĩ negocio prin
cipali, dicebat nihilomi-
nus poſſe ſe tueri, quia prę
dicti ab eo petierunt plus
debito, fuit dubitatum quid iuris.
1 Nam † petens plus debito non ſolum ſua iura amit
tit, ſed etiam in expenſis venit condemnandus. l.
j.iunct.glo.C.de plus petit.c.vnic.eod.tit.e conuer
ſo replicabatur, dictum conuentum, in partem
ſaltem probatam, ſiue vere debitam, & in expen-
ſis eſſe condemnandum, nam licet pro eorum par
2 te plus debito petitum fuerit, † nihilominus ei to
tum debitum negare non licuit, Bar.in l.j.§. ſi ſtipu
lanti.in fi.& ibid. Alex.ff.de verb.oblig.vbi volunt
quòd actore puta.cc.petente, licet non ſit vere de-
bitor niſi in quinquaginta, non licet reo totum de
bitum negare, ſed quòd verum debitum confiteri
* teneatur, & ibi Alex.atteſtatur de magis *commun.**
opin.quem ſequutus fuit Aret.conſi.29.& videtur
aſſentire Bart.in l.non poteſt videri, ff. de reg. iur.
vbi dicit, quòd ſi ego vere quinquaginta debeo, &
tu à me petis centum, & propterea totum negaue-
rim, nihilominus pro parte negata in mora conſti
tutus ero, quòd dicit Bart. de facto Piſis habuiſſe,
iſti autem actores non poſſunt dici incurriſſe in ali
quam pęnam, quia petitio fuit generalis, & ſe re-
ferebant ad ſcripturas, in quibus verum debitum
3 continebatur, ex qua † petitione generali, & rela-
tione ad ſcripturas non dicuntur petijſſe plus debi
to.Bero.in terminis per totum conſi.in conſi.188.
lib.3.ubi nu.6.dicit hanc præſumptionem eſſe ſu-
mendam ne quis delictum incurriſſe dicatur, poſt
Abb.in d.c.vnic.ext.de plus petit.
4 Et † dolus non præſumitur niſi probetur. l.quo-
ties.§.dolo.ff.de dol.a quo dolo quælibet leuis cau
ſa excuſat.Bero.in materia vbi ſupra, num.8.vbi in
indiuiduo dicit non ſufficere præſumptum dolũ
in petente plus debito, ſed requiri veram probatio
nem doli.
Poſſunt etiam excuſari ex alio iſti agentes, quia
5 petitio fuit facta per eorum procuratorem, † qui
non dicitur habere mandatum ad faciendum cade
re dominum in pęnam. Alex, conſi.73.lib.6.& in
terminis. Bero.d.conſi.188.in fi.lib.3. Et eo magis
iſte non poterat totum negare, cum actores partē
debitam accipere ſe obtulerunt. Alex. & alij repet.
in d.§.ſtipulanti.in fi.Neuiz.conſ.94.nu.13.Bar. in
l.qui ſolidum.§.etiam.de leg.2. Secus eſſet in poſi-
tionibus ratione periurij.Bart. circa fin.in d.§.ſi ſti-
pulanti. vbi Alc.nu.37.& ſeq.Galiaul.nu.18.vbi ita
eſſe tenendum aſſeuerat, Dec.& Cagnol. in l. non
poteſt videri.ff.de reg.iur.
Sed quia etiam quoad poſitiones eſt altercatio
6 inter doct.cum non defuerint qui dixerint † licere
totam poſitionem negare quãdo eſt partim falſa,
& partim vera. Iaſ.in l.j.§.ſed ſi mihi.num.19.ff.de
* verb.oblig.vbi de *comm.** teſtatur. Grauat.in addit.
ad prax.veſtr.lib.5.cap.14.num.24. ad effugiendas
iſtas difficultates, talis cautela per practicos fuit
adinuenta, ꝙ ponens dicat, ſi non credit de tanto,
dicat de quanto, deſcendendo vſque ad minimum
nummum, & ſic reus omnino debitam ſummam
fateri tenebit, Iaſ.in d.§.ſtipulanti.nu. 11. Galiaul.
num.19. Alcia.nu.40.& Cagnol.in d. l. non poteſt
videri, nu.6.
7 Ex aduerſo † eſt cautela pro reo, ut reſpondeat.
nego narrata prout narrantur, quia tunc nec ſim-
pliciter negabit, nec ſimpliciter affirmabit, adeo
qđ ex dicta implicitate denegatione redargui non-
poterit, nec incurret pęnas contra negantes impo
ſitas, ut pro confeſſo, vel condemnato habeatur.
iuxt.terminos.l.j.C.de confeſ.illa enim verba,put
narrantur, denotant in libello aliqua vera, aliqua
falſa, & ad prædicta faciunt trad. per dd. de Rot.
deciſ.12.de lite conteſt.in nou.& per Bar.in l.ſi du-
bitetur.§.ita demum.de fideiuſſo.& per practi. Pa-
pienſ.in form.reſponſ.rei conuent. in glo. in verſi.
narrata, prout narrantur, & pulchre per Aret. in
§. Item ſi ſocius, inſti.de act.& ſic actor totum de
bitum probare tenebitur.iuxt.l.qui accuſare.C.de
edend.
Quæ tamen procedunt quando reus ſciebat ſe
in partem eſſe debitorem, ſi autem eſſet in pręſum
pta ignorantia, an eſſet debitor, & in qua ſumma
8 † tunc licite totum negare poterit, non obſtante
qđ in aliqua parte debitor eſſet, quia ratione igno
rantiæ, in parte debita in mora conſtitui non pote-
rit, & ita procedunt tradita a Bartol.& aliis in d.l.
non poteſt uideri.ff.de reg.iur. Aret.in §.is qui. co-
lum.fina.inſtit.de mandat.facit.l.qui in alterius.ff.
de reg.iur.
Procedunt etiam prędicta quando ſimpliciter quę
ritur an liceat reo à quo plus debito petitur totum
negare, ne in periurium, & alias pęnas contra ne-
9 gantes indictas incidiſſe dicatur, † at reſpectu ex-
penſarum omnes uno ore pertranſeunt cum Bar.
in d.l.qui ſolidum, quia niſi actor offerat partem
debitam recipere, reus habet iuſtam cauſam liti-
gandi ſuper toto, & per conſequens debet ab expē
10 ſis abſolui, cum habens † iuſtam cauſam litigan-
di ab expenſis abſolui debeat. Bar.in d.l.qui ſolidũ.
§.etiam, de leg.2.in §.oportet.in auct.de iudicibus.
Bal.in l.ſancimus, C eo.doct.in l.properandum.§.
ſin autem alterutra.C.eod.de iud.& in §.fi.inſti. de
act.& nouiſſime Didac.Couar, in c.27.pract.quęſt.
cum alijs ibidem relatis. Cagnol.in l. non poteſt ui
deri, nu.7.ff.de reg.iur. Alc.in d.§.ſtipulanti.nu.57.
* Galiaul.nume.20, & ibi Coraſ.in fin. dicunt *comm.*
opin.eſſe cum Bart.quo ad expenſas in d.l. qui ſoli
dum. Didac.Couarr.lib.j.var.reſolut.capit.2.verſ.
ad tex. in l. qui ſolidum, & nouiter eruditiſſi. Me-
noch.in tract.de arbitr.iud.libro 2.cent.2.caſ.177.
verſi.nona cauſa.
Propterea ego condemnaui d. Bartholomæum
ad debitam ſummam ſoluendam, cumque ab ex-
penſis

pellat.Cor.conſ.275.lib.3.Alex.conſ.34.nu.9.lib. lib.3.& Apoſtil.ad Alex.in conſi.183.in fin.lib. 5. & ita magis communiter * tenetur, & obſeruatur, ut tradit doctiſſimus Didac.Couar.in lib. pract.q. c.27.col.10 verſ.e ndemque ſententiam, & hanc quoq; opinionem tenere videtur Menoch.in tracta.de arbitr.iud.lib.2.cent.2.caſu 177.in fin.& ita ego etiam in hanc partem inclinaui rogitu d. ſer Cæſaris. Laus Deo.

Ioſ. Ludouicus Aud.

Deciſio LIII.

SVMMARIVM.

1 *Lex curabit.C.de actio.empti declaratur.*

2 *Emptor ſuperlucratur fructus tantummodo pro rata pretij ſoluti,& affertur ratio.*

3 *Vſuræ quæ debentur ab emptore ratione pretij non ſoluti poſſunt excedere fructus rei venditæ.*

4 *Venditori non eſt licitum recedere à contractu ob non ſolutionem reſidui pretij, ſed tantum habet actionem ad intereſſe ratione pretij non ſoluti.*

5 *Venditor quando facit dilationem emptori ad ſoluendum non poteſt petere vſuras pretij non ſoluti, ex æquitate l.curabit.C.de act.empt.& affertur ratio.*

6 *Declaratio pretij vigore reſeruationis in contractu venditionis retrotrahitur ad tempus factæ venditionis, & idem eſt ac ſi à principio fuiſſet declaratum.*

ARGVMENTVM.

¶FRVCTVS percepti ab emptore è re vendita æſtimanda, parte pretij ſoluta, an ſint venditoris, vel emptoris ſaltem pro rata pretij ſoluti.

¶Declaratur. l. curabit. C. de action. emptio.

¶Venditori an ſit licitum recedere à cõtractu ob reſiduum pretij ſibi non ſoluti,vel quid ipſi competat.

DOMINA Bartholomeça Baldi de caſtro Rigonis Comitatus Peruſiæ, vendidit vnum tenimẽtum terræ Io.& Andreæ Marci de dicto Caſtro pro florenis 33. & illud plus quod extimaretur per homines communiter electos.

Præfati emptores cõſecuti fuerunt poſſeſſionem dicti fundi,& habuerũt tantummodo in contanti florenos illos 33. perceperũt fructus dictæ terræ per multos annos antequam dicta æſtimatio fieret, poſtea fecerunt dictam extimationem, & declarauerunt pretium d. terræ aſcendere,tempore factæ venditionis ad florenos nonagintaquinq;, quod quidem precium perſoluerunt prædictæ d.Bartholomeæ ſine præiudicio prætenſorum fructuum ſiue intereſſe.

Modo præfata mulier egit coram meo tribunali contra prędictos emptores pro dictis fructibus, ſiue eorum extimatione quos perceperunt d. emptores ante factam extimationem, aſſerens ipſis emptoribus non licuiſſe percipere fructus,niſi pro rata precij ſoluti,nempe florenorum 33.

Ego autem auditis dominis Procuratoribus in contradictorio iudicio. ſententiaui ad fauorem d. Bartholomeæ, manu ſer Lemmi de Rubeis Nota.Peruſini, & declaraui dictis emptoribus non licuiſſe percipere fructus niſi pro rata pretij exburſati iuxt.diſpoſitionem.l.curabit.C.de actio.empt.
1 † quæ lex &ſi loquatur quando a principio fuit cõſtitutum inter emptores, & venditores certum precium vẽdicat tamẽ ſibi locum, quando à principio fuit conſtitutum certum precium, & illud plus,quòd declarabitur, put eſt caſus noſter, quia venditio eo etiam caſu dicitur perfecta, & pura.l. hæc venditio.ff.de contrahen.emptio.l. ſi pater.§. penul.ff.de pact.dotalib.Bal.in l.fin.ff.de contrah. emptio. Soc. ſen. conſil. vltim. libr. 3. Benint. in termi.deciſ.Bon.29.in cauſa Ioannis Andreę,nume.4.& 5.

Facit in puncto quòd not. Bald. in l.traditio,in 11.q.ff.de act.emp.Corn.conſ.130.2.col.lib.4.Tiraq.in tract.de vtroq; retract.ad fi.tit.nu.71.Afflí. dec.20.Ant.Gabr.in tracta.com.concl.lib.3.de emptio.& vend.concl.3.in prin.& conclu.4.ubi.ſ.relati doct.poſt infinitos quos allegant,dicunt † emptorem ſuperlucrari fructus tantummodo pro rata pretij ſoluti ex ęquitate.d.l.curabit. C. de actio. empt.ita etiam dicit Natt.vltra prædictos in conſ. 384 nu.11.& ſeq.lib.2.& Benint.d.deciſ. Bon. 29. in fine, ea ratione, ne quis locupletetur cum aliena iactura,& tradit diffuſe Anto. Gabr. ubi ſupra, vbi ampliat, limitat quam plurimis modis d.l. curabit.Imo ſecundum aliquos † d.vſuræ quæ debentur ab emptore ratione pretij non ſoluti poſſunt excedere fructus rei venditæ. Caſtrenſ.in l.2.C.de vſur.Corn.conſ.150.col.fi. lib.4. verum quia Afflic.d.deciſ.20.& multi relati per Anton. Gabr. d. concluſ.4. in 17. amplia.tenent contrarium, ego prædicta admitterem tunc intereſſe & vſuras poſſe excedere valorem fructuum, quando venditor eſſet ſolitus negociari, & concludenter docuiſſet, tam ſe eſſe ſolitum negociari, quàm etiam quod tot ſuperlucratus fuiſſet. Anchar.in c.conqueſtus. verſic.eſt vndecimus caſus.extra de uſur. Alex. in apoſtil.ad Bar. ĩ l.Iulianus § offerri.ff.de act empt. quo magis eſſet dicẽdum ſi venditor pecunias ſub uſuris recepiſſet, Iac. b.Burig. Anan.& Purpur. relati per Anto.Gabr.in d.concluſ.4.nu.3.

Quæ

Quę tamen dubitatio non cadit in caſu noſtro,
cum iſti tantummodo petant intereſſe ratione
fructuum perceptorũ, tametſi à principio ob non
ſolutionem reſidui pretij quærebant à contractu
venditionis & emptionis reſpectiue diſcedere, ꝙ
4 eis non eſt permiſſum, † ſed tantummodo habent
actionem ad intereſſe ratione pretij non ſoluti. l.
in ciuile. C. de rei vendica. Crotr. conſ. 75. nu. 19.

Nec huic opinioni obſtant quæ ponit Cagnol.
in d. l. curabit, nu. 51. poſt Corn. Soc. Dec. & alios.
& nouiſſime Ant. Gabr. in d. concluſ. 4. nu. 20. vbi
5 dicunt † quòd quando venditor facit dilationem
emptori ad ſoluendum, non poteſt petere vſuras
pretij non ſoluti, ex æquitate. d. l. curabit, cum ei
ſit imputandum qui dilationem conceſſit, quia
ſumus in diuerſis terminis, obiecta enim proce-
dunt, quando venditor habuit fidem de pretio ad
certum determinatumque tempus, nos autem ſu
mus in vera & perfecta venditione, licet reſiduum
quantitatis pretij ſit remiſſum alieno arbitrio de-
clarandum, & lex pręſumit à principio fuiſſe con
uentum de certo, & determinato pretio, licet de-
clarando, quæ poſtea declaratio retrotrahitur ad
6 tempus factæ venditionis, quod idem eſt, † ac ſi à
principio à partibus ipſis pretium fuiſſet declaratũ
arg. l. fi. C. ad Maced. Pariſ. in terminis q. noſtræ. in
conſ. 11. nu. 100. lib. j. Et ut dicebã ex æquitate ne
quis locupletetur cum aliena iactura, cum præſer-
tim extimatio fuerit facta prout fieri debebat, ha-
bita ratione ad tempus celebrati cõtractus, Pariſ.
conſ. 16. nu. 83. lib. 2. Laus Deo.

Ioſ. Ludo. Aud.

Deciſio LIIII.

SVMMARIVM.

1 *Emphyteota eccleſiaſticus non ſoluens canonem per biennium cadit à iure ſuo.*
2 *Item tenetur ad ſolutionem canonis præteriti temporis.*
3 *Minor repræſentatur maior virtute iuramenti.*
4 *Minores regulariter ligantur quacunque diſpoſitione.*
5 *Minores ligantur ſtylo, & conſuetudine.*
6 *Minores poſſunt euitare caducitatem in materia emphyteoſis, ſi hoc petant.*
7 *Tex. in l. ait prætor. §. fi. ff. de mino. declaratur.*
8 *Minor non reſtituitur aduerſus alium minorem, ſiue aliã perſonam priuilegiatam.*
9 *Minor non reſtituitur ad lucrum quando lucrum eſt cũ præiudicio tertij.*
10 *Doctr. Dec. in auct. qui rem, nu. 13. C. de ſacr. ſan. eccleſ. dictans ꝙ emphyteota qui cecidit à iure ſuo ob non ſolutum canonem, oſtenditur habere locum etiam contra minores.*

ARGVMENTVM.

¶EMPHYTEOTA non ſoluens
canonem nõ ſolum cadit à iure ſuo, ſed
etiam tenetur ad ſolutionem canonis
præteriti temporis.

¶Quod extenditur per authorem etiã
contra minores, qui quidem minores li-
gantur ſtylo, & conſuetudine, nec vtun
tur priuilegio contra alios minores, &
alias perſonas pariter priuilegiatas.

DOMINVS Paris Raca
nus clericus, & ciuis Tu-
dertinus locauerat fun-
dum eccleſiaſticũ in em-
phyteoſim Simoni, Ma-
tinãgelo Bernardini Pro
ſperi, & fratribus de ca-
ſtro Marcellani agri Tu-
dertini, pro certo conuẽ
to canone, qui cum per
triẽnium ceſſauerint ſoluere, fuit declaratum per
iudicem bona prædicta fuiſſe deuoluta ad eccle-
ſiam, cui quidem ſententiæ acquieuerunt etiam
prædicti conuenti, verum quia præfatus dominus
Paris prętendebat ab eis etiam canonem dictorũ
triũ annorũ decurſorũ, fuit agitata cauſa coram
me ſuper prædicto cenſu decurſo, quem dicti con
uenti ſoluere recuſabant ex eo maxime, quia ali-
qui eorum prætendebantur minores.

Ego autem in omnibus ſententiaui ad fauorem
1 prædicti domini Paridis, quia † emphyteota eccle
ſiæ non ſoluens canonem infra biennium non ſo-
lum priuatur re emphyteotica. l. 2. C. de iure em-
phyt. cum amiſſione melioramentorum. Bald. in
d. l. 2. in 1. not. & ibi late Iaſ. Dec. conſil. 518. viſo
inſtrumento per totum, vna cum reſtitutione fru-
ctuum perceptorum. Ang. in auth. de non alien.
§. ſi vero autem, latè Vin. in lib. j. comm. opi. in opi
2 nione 94. vbi Iaſ. Fel. & Tiraq. allegat. † Verum
etiam tenetur ad ſolutionem canonis præteriti tẽ
potis. Dec. in auth. qui rem. in 3. no. num. 13. C. de
ſacroſan. eccleſ. Ceph. conſ. 18. cum ex vaſallis. nu.
44. libr. j. Nec allegata minor ætas quicquam eis
3 opitulatur, quia agentes † vigeſimum primum an
num iurauerunt. ad not. in auct. ſacramenta pube-
rum. C. ſi aduerſ. uendit. & ponit Dec. in conſ. 31.
nu. 3. & ſeq. & eo magis, cum effecti fuerint periu-
ri, ex quo egerunt non petita abſolutione à iura-
mento. l. fi. ff. de crimi. ſtel. & nouiſſimi in deciſ. ſe-
nat. Pedemon. deciſ. 66. nume. 10. ubi dicunt periu
4 ros varijs pęnis affici debere. Et † quæcunque diſ-
poſitio regulariter ligat minores. Bal. & Anch. in
c. Raynutius. nu. 8. extra de teſtam. idem Bald in l.
2. C. quæ ſit long. conſuet. & conſ. 54. ad hoc. lib. 2.
Caſtrenſ. conſ. 47. ultra ea. lib. vlt. Barb. conſi. 6. in
princip. lib. 4. & in cap. 2. de delict. puer. in quibus
5 locis etiam probat † minores ligari ſtylo, & con-
ſuetudine.

Bene tamen minor ætas eis profuiſſet in nego-

cio

6 cio principali, videlicet † ſi ex iſto capite ſe defen-
diſſent non incidiſſe in commiſſum. Iaſ. in l. 2. nu.
49. C. de iure emphyt. Grammat. deciſ. 52. Iulius
Bero. conſ. 49. nu. 10. lib. 3. vbi dicit hoc procedere
licet minores ſciuiſſent rem etiam emphyteoticã
vel etiam quod eſſent maiores, & ſucceſſiſſent in
locum alterius. Crott. conſ. 115. nu. 10. Quia (ut in
præfatione dicebam) de hoc non fuit apud me cõ-
trouerſum, ſed coram alio iudice qui declarauit
dicta bona eſſe deuoluta a l'eccleſiam prædictam,
dictæque ſententię acquieuerunt, ſolum coram
me agitabatur, an ex quo prædicti amiſerant fun-
dum emphyteoticum, tenerentur etiam ad ſolu-
tionem canonis pręteriti temporis, ultra amiſſio
nem fundi.
Nec huic concluſioni obſt. regula. l. ait prætor.
7 §. fi. ff. de min. † quia duobus modis reſpondetur.
Primò regulam illam procedere quando minor
peteret ſe reſtitui aduerſus maiorem, ſiue aliam
8 perſonam non priuilegiatam, ſed † quando mi-
nor petit ſe reſtitui aduerſus minorem, eccleſiam
vel aliam perſonam priuilegiatam, tunc utique
non vtitur priuilegio minoris, ita poſt alios tradit
Cephal conſ. 7. nu. 16. & 17. lib. j. Secundò reſpon-
detur illam regulam procedere, quod minor reſti
tuatur ad lucrum, quando lucrum eſt ſine pręiudi
9 cio tertij, alias ſecus, † ita poſt Aret. declarauit
Iaſ. in l. 3. §. Labeo. co. per. verſic. reſpondet Aret.
dupliciter. ff. de acq. poſſ. & ponit Cephal. d. conſi.
7. nu. 16. lib. j. Sed negari non poteſt quod niſi iſti
tenerentur ad ſolutionem canonis decurſi cede-
ret in pręiudicium eccleſiæ, merito eſt dicendum
prædictos teneri ad ſolutionem canonis etiam
præteriti temporis. iuxt. doct. Dec. in d. auct. qui
10 rem. nu. 13. C. de ſac. ſan. eccle. † Quam ego in cau
ſa iſta expendi habere locum etiam contra dictos
minores, & ita ſententiaui manu ſer Raynaldi de
Rub. Not. Peruſ. Cur. Laus Deo.

Ioſ. Ludouicus Aud.

Deciſio LV.

SVMMARIVM.

1 *Coniuncti admittuntur ad probandam ætatem aliorum coniunctiorum, tanquam magis informati.*

2 *Domeſtici domeſticorum non repelluntur à teſtificando.*

3 *Aetas probari poteſt per obſtetrices.*

4 *Probatur etiam per aſpectum, quæ probatio ætatis per aſpectum hic mirifice exponitur.*

5 *Aetas probatur per inſtrumentum tutelæ.*

6 *Inſtrumentum prædictum probat non ſolum inter contrahentes, nominatos in inſtrumento eſſe minores, ſed etiam quo ad alios, niſi probetur contrarium.*

7 *Aetas probatur per librum ſacri baptiſmatis.*

8 *Aetas probatur per deſignationem alicuius temporis notabilis, puta tempore belli Florentiæ, vel Senarum.*

9 *Vrbs capta, & depopulata ſub Clemente VII. Pont.*

10 *Carolus V. Rom. Imper. coronatus Bononiæ ſub Clemen. VII. Pont.*

11 *Ioannis Pauli Balioni mors.*

12 *Peruſina ciuitas obediens Sedi Apoſtolicæ pollẽs armis literis, ædificijs, atque exercitijs.*

13 *Aetas probatur præſertim in ſtatu eccleſiaſtico dum deducitur quem eſſe natum tempore Ducis Valentini, & in patria Aſſiſij probatur per deſignationem temporis mortis Euerardi de Nepis nobilis illius ciuitatis.*

14 *Aetas in futurum probabitur per deſignationem temporis, quo inuictiſſimus Don Ioannes de Auſtria, & alij Principes colligati die 7. Octobris 1571. prope Lepantum obtinuerunt Victoriam contra Turcas.*

15 *Probatio ætatis per deſignationem temporis non dicitur concludens, ſed præſumptiua, niſi deponatur de certo tempore.*

16 *Aetas poteſt probari per librum patris, quod non habet locum inter ruſticos, & viles perſonas qui memorialia non tenent, nec ſcribunt annos, & milleſima, ideo admittitur probatio per coniecturas.*

17 *Minoribus & ruſticis currit tempus etiam in materia non confecti inuentarij.*

18 *Minoribus datur reſtitutio aduerſus non confectum inuentarium.*

19 *Minoribus non currit tempus quando tractant de damno vitando.*

20 *Minori quod datur reſtitutio aduerſus nõ confectum inuentarium non ſimpliciter admittitur, ſed cum diſtinctionibus infra enarrandis.*

21 *Minori datur reſtitutio aduerſus non confectum inuentarium etiam quod habeat tutorem, vel curatorem, quando peteret reſtitutionem ratione tantum minoris ætatis, ſed quando peteret reſtitutionem non tanquam minor, ſed ex clauſula generali ſi qua mihi iuſta cauſa, vel coniunctim, tunc non datur reſtitutio, ſed habet actionem contra tutorem, vel curatorem, & numero 22. & 23.*

22 *Limitantur prædicta non habere locum quando tutor, vel curator non eſſet ſoluendo, ſecundo quando eſſet illegitime conſtitutus. & nu. 25.*

23 *Minor doctor iuris non reſtituitur.*

ARGVMENTVM.

¶PROBATIO ætatis exactæ, ac ſatis copioſe explanatur, præſertim quo modo probetur per aſpectum, ad quam ætatem probandam admittuntur domeſtici.

¶Minoribus & ſi currat tempus ad cõficiendum inuentarium, datur tamen eis reſtitutio in integrũ, cum diſtinctione hic adhibita, an habeant tutorem, vel curatorem.

BENE-

BENEDICTVS, & fratres Philippi Capræ de Peruſia minores 25. annorum petierunt coram me reſtitui aduerſus lapſum temporis non cõfecti inuentarij in cauſa, quam habent cum Io. Andrea Angeli, & litis conſortibus de Peruſia. Extitit de duobus dubitatum: primò, an minor ætas prædictorum diceretur legitime probata, ex quo tantum per teſtes attinentes, & coniunctos fuit probata. Secundò, an præfati minores veniant reſtituendi aduerſus non confectionem inuentarij prædicti.

Quantum attinet ad probationẽ minoris ætatis, videtur legitime probata per iſtos teſtes con-
1 iunctos, cum teſtes coniuncti † ſint magis informati de ætate coniunctorum quam alij. l. etiam matris.ff.de probat. Bart.in l.de minore.in 3.col. ff.de minor.facit.l.conſenſu. C.de repud Cepoll. conſ.vlt.col.13.Capell.Toloſ.quæſt.3.Ruy.conſ. 194.in hac cauſa.nu.3.lib.1. Bero.conſi.180.nu.3. lib.1.Quæ probatio ætatis fuit legitime facta in caſu noſtro etiam per alios non domeſticos, nempe
2 per domeſticos domeſticorum, † nam etſi domeſtici repellerentur.l.etiam. C.de teſtib.c.in literis. eod.tit. non tamen repelluntur domeſtici domeſticorum Inno. in c.inſinuante.extra de offi.dele. Corſett.ſing.20. licet domeſticus, hoc tamen ſit dictum ex abundanti, cum in materia probandæ ætatis etiam domeſtici admittantur, ut in princi-
3 pio dicebam.poteſt † etiam probari per obſtetrices, quæ actui natiuitatis interfuerunt, & puerum de ventre exire viderunt.l.3. §.duo. ff.ad Carbon. Bero.conſi.180.nu 3.lib.1. Poteſt probari pariter
4 per aſpectum † ſecundum motum peritorum, & prudentum, ut dicit Bart. in d.l.de ætatè.in 5.col. ff. de minorib. quem omnes ſequuntur. nam ad probandum ætatem ſex mẽſium deſcenſiue, hoc eſt quem eſſe minorem ſex menſium, ſufficiunt tres menſes deſcenſiue, & ſatis eſt teſtem dicere, quia ex aſpectu videtur eſſe trium menſium, & ad probandum quod quis ſit minor anno, ſufficiunt deſcenſiue quinque menſes, ſufficit enim teſtes dicere ſibi videri ex aſpectu ſeptem menſium, & ad probandum quem eſſe minorem triennio deſcenſiue ſufficit annus, & quod teſtis dicat ex aſpectu videri duorum annorum, ad probandum quem eſſe minorem ſeptennio deſcenſiue ſufficit biennium, & quòd teſtis dicat illum uideri ex aſpectu quinque annorum, item ad probandum quem eſſe minorem duodecim annorum in fœmina, & 14. in maſculo deſcenſiue ſufficiunt tres anni, & ſic teſtis cõcludet, dicens illum videri ex aſpectu nouem annorum in fęmina, & in maſculo vndecim, item ad probandum quem minorem 25. annis deſcenſiue ſufficiunt quinque anni, & teſtis debet dicere, illum ex aſpectu videri eſſe annorũ 20. ſeu minorem 20. annorum, & teſtes aliter probantes non concluderent: ita docte poſt Bar. in d. d.l.de ætate, col.5.declarat Bero d.conſi.180.nu. 4.lib.1.& Alex.conſi.29.clariſſime libro 7.vbi docet aduocatos quomodo debeant articulare.

5 Poteſt etiam probari † minor ætas per inſtrumentum tutelæ, vel curæ, quod quidem inſtrumentum probat quem eſſe minorem non ſolum
6 inter contrahentes, ſed etiam quo ad tertios, † niſi probetur contrarium. Fely.in l.cum te.col fi.verſ. exemplum pone.C.de probat.Dec.conſi.526.nu. 5.in fi.Pet.Io.Anchar.quæſt.35.in prima par. Alciat.præſumpt.24.nu.8.verſ.fallit 4.Beninten.deciſ.Bon.82.& nouiſſime per Caualcan.in tit.de tutore, & Curat.nu.294.car.273.

7 Poteſt ſimiliter probari per librum † ſacri baptiſmatis. Alciat.d.præſumpt.24. Dec.conſil.682. nu.16.Caualcan.in d.tit.de tuto.& curat.nu.296. vbi etiam dicit probari & per deſignationem tem-
8 poris, † puta tempore belli Florẽtiæ, & Senarum, vel coronationis magni Ducis Etruriæ, vel tpe quo ciuitas Ferrarię fuit a terræmotis in parte deſolata, poſſent ẽt vltra cum adduci alia exempla
9 ad deſignandum tempus aliquod, † puta talis natus fuit tpe quo vrbs Romæ fuit capta, & depopulata ſub Clemente vij. Pont ihẽc, vel tempore quo
10 † Bononiæ fuit coronatus Carolus Quintus Ro. Imperator, ſub eodem Clemente vij. vel hic Pe-
11 ruſiæ tempore mortis Ioannis Pauli † Ballioni ſub Leone X. Pont. vel tempore Pauli III. Pont. Max. præfatus enim ſummus Pontifex erexit arcẽ
12 hic Peruſiæ, & abinde citra ciuitas † prædicta fuit ſemper obediens ſedi Apoſtolicæ ut vnuſquiſq; quod ſuum eſt abſque controuerſijs potitus fuerit, adeo quòd poſtmodum & literis, & armis, & ædificijs, atque exercitijs, ita fuerit decorata, ut nemini ex ciuitatibus Italiæ (Excepta Roma) ſit ſupponenda.

Poſſet etiam poni exemplum de tempore Du-
13 cis Valentini † ſub Alexandro VI. Pont. per totã enim Italiam circunfertur vt ego pluries audiui, talem eſſe ortum tpe Ducis Valentini, & in patria mea Aſſiſij fuit quondam interfectus quidam nobilis de dicta ciuitate, nuncupatus Euerardus de Nepis, ibiq; paſſim dicitur, talis natus fuit tempore mortis Euerardi. Poterit etiam in futurum dici tẽpore quo inuectiſsimus Don Ioannes Auſtrius,
14 & alij principes colligati † prope Lepantum die 7. Octob. 1571. quaſſauerunt Naues, & Triremes, & omnia ferè ligna Turcarum, dies profectò memoratu digna. poſſent poni infinita exempla, quę conſulto prætermitto.

Ad vnum tamen aduertas ne erres, circa iſtam probationem per deſignationem temporis, quod
15 † probatio iſta non dr̃ concludens, ſed præſumptiua, niſi etiam deponant de certo tempore. iuxta doctr. Bar. in d.l.de ætate.in 3.col.in verſ.venio ad ſecundum, & docet Bero. conſi.34.nu.15.lib.1.

Poteſt demum probari ætas per librum patris
16 † ut nouiter docet poſt Curt.iun.Socy.iun.& Crauett.Menoch.in tract.de arbitr.iud.caſ.115.nu.3. lib.2.

lib. 2. cent. 2. inter ruſticos tamen & viles perſonas, quæ de natiuitate filiorum memorialia non tenent, nec ſcribunt annos, & milleſima, admittitur probatio ætatis per coniecturas, & eo modo quo poteſt, ætas probatur. Bal. in l. cum te. col. pe. C. de proba. Alex. in Apoſtill. ad Bar. in d. l. de ætate. in ver. tantus. Pariſ. conſi. 88. nu. 78. lib. 3. in caſu tamen noſtro fuit legitime probata ætas iſtorū
17 minorum, quibus † & ſi currat tempus, quemadmodum ruſticis, & alijs ſimilibus perſonis, ſecundum Bal. in l. fi. in prin. 3. q. C. de iur. delib. Bart. 2ſ. 154. maritus fecit hæredem. Alex. in l. iuris igno-
18 rantia. C. qui admit. datur † tñ eis reſtitutio in integrum clem. 1. de reſt. in inte. ſecundum tamen declarationem Affli. deciſ. 390. ſucceſſor & in puncto in caſu inuentarij non confecti ꝙ currat tempus ponit Plot. in repet. l. ſi quando, nu. 44. & ſeq. C. vnde vi. Franc. Mar. deciſ. 291. nu. 3. par. 1. & nouiſſime Caualcan. in tract. de tut. & curat. nu. 104. mihi car. 103. ubi poſt alios dicit dictam reſtitutionem debere peti infra quadriennium ſi perfecte adiuerit hæreditatem, & ſi imperfecte infra quinquennium, poſt Tiraq. in tract. de retract. §. 35.
19 glo. 1. nu. 12. verſ. ſed quæſtionis. imo † contra minores non currit tempus, quādo tractant de damno vitando, ſed tunc demum, quando tractant de lucro captando, quo caſu poſtea datur reſtitutio. Bar. in l. etiam, in ſi. ff. de min. & in l. fin. nu. 12. C. in quib. cauſ. in integ. reſt. nō eſt neceſſ. & in terminis quod minori non conficienti inuentarium detur reſtitutio in integrum eſt text. in §. pupillis. in auct. de hæred. & Falcid. Bero. conſil. 37. nu. 7. lib. 2 quod nullam prorſus habet dubitationem, quando minor non eſt ſub poteſtate tutoris, vel
20 curatoris conſtitutus, † ſed quando minor habet tutorem, vel curatorem, in hoc vario modo loquuntur doct. an minori detur reſtitutio in integrum, vel habeat actionem contra tutorem, vel curatorem.
* Sed omiſſa diſputatione, vera & *communis* * cō-
21 cluſio eſt, quod tunc demum detur † reſtitutio minori quando peteret reſtitutionem ratione tātum minoris ætatis, tunc etenim abſque vlla contradictione datur reſtitutio ipſi minori, ad not. per Ruyn. conſ. 119. lib. 5. Rolan. à Val. conſi. 10. nu. 17. & ſeq. lib. 2. vbi ita intelligunt dicta per Aretin. in loco, de quo per eos. Idem tenuit nouiſſime Caualcan. in tit. de tutor. & cura. nu. 100. verſ. & etiam dato ehat. 99.
22 Si autem † minor peteret reſtitutionem non tanquam minor, ſed ex clauſula generali, ſi qua mihi iuſta cauſa, uel coniunctim tanquam minor & ex clauſula illa, ſi qua mihi iuſta cauſa, tunc ex quo non utitur omnino priuilegio minoris ætatis, ſed alio remedio ex virtute dictæ clauſulæ, non datur ipſi minori reſtitutio in integrum, ſed
23 † habet actionē ꝯ tutorem, vel curatorem. Alc. in l. pactū curatoris. in fin. C. de pact. Cæſ. Contrar. in l. diffamari. nu. 74. C. de ingen. & manumiſſ. Rolan. & Caualcan. in ſupra cit. loco ubi tamen hoc duplieiter declarant. Primò, hoc habere locum
24 † quando tutor, uel curator eſſent ſoluendo, alias ſi non eſſent ſoluendo, etiam ꝙ minores venirent uirtute dictæ clauſulæ poſſent petere reſtitutionē in integrum, ne illæſi remanerent. Secundò mo-
25 do † declarant hoc procedere quando tutores, & curatores eſſent illegitime conſtituti, quia iſto ēt caſu haberent reſtitutionem in integ. quæ tamen difficultates non cadunt in propoſito themate, cum minores iſti non haberent neque tutorem, neque curatorem, nec ſu ſſet tranſactum tempus petendi reſtitutionem in integrum, neque etiam
26 eſſent doctores, quia eis † fuiſſet deneganda reſtitutio in integrum. argu. l. 2. §. Seruius autem Sulpitius. ff. de orig. iur. Barto. in l. ſed & reprobari. in prin. ff. de excuſat. tut. Soc. iun. conſi. 69. pro dilucidatione, nu. 49. lib. 1.

Ideo ſententiaui ad fauorem dictorum minorum, fore & eſſe reſtituendos aduerſus non confectum inuētarium, manu ſer Raynaldi de Rubeis Peruſini Not. Curial. Laus Deo.

Io. Lud. Aud.

Deciſio LVI.

SVMMARIVM.

1 *Minor quilibet præſumitur.*
2 *Allegare minorem ætatem non ſufficit quando minor ætas eſt fundamentum intentionis allegantis.*
3 *Contrahentes præſumuntur legitimæ ætatis.*
4 *Fundans ſe in paupertate, vel diuitiis debet hoc probare, cum ſit fundamentum intentionis ipſius.*

ARGVMENTVM.

¶ Et ſi quilibet minor præſumatur, ac pauper, tamen quando minor ætas eſt fundamentum intentionis alicuius debet hoc probari, & deduci, nec ſufficit allegare minorē ætatem, niſi probetur.

IN vna cauſa, in qua interueniebat pro vna parte d. Franciſcus Franciſchinus & pro alia parte d. Iacob. Anellus procuratores Peruſini, fuit dubitatum, an irritari deberet proceſſus ex quo fuit allegata minor ætas alterius partis, & ſic proceſſus reddi deberet nullus, ēt nō probata dicta minori ætate, in quo caſu ego ſententiaui nō ſufficere allegare minorē ætatē, niſi ēt probet, & ſi alias

3 quis minor præſumatur) nam † qui ſe fundat in
ætate debet eam probare. Bartol. in l. de ætate, nu-
mero 11. & ſequen. ff. de minor. & l. cum te. C. de
2 probatio. nec præſumptio illa ſufficit, † quando
maior, vel minor ætas eſt fundamentum inten-
tionis alicuius. Bar. in d. l. de ætate, nu. 12. & habi-
litas cõtrahentium præſumitur quemadmodum
3 contrahentes, præſumuntur † legitimæ ætatis.
Dec. in capitu. in præſentia, ſub nume. 50. extra de
probat. & conſi. 682. nu. 16. Caſtrenſ. in d. l. cum
te, Euerard. in cent. leg. in loco 94. Alciat. regul.
2. præſumptio. 14. nouiſſime Caualcan. in tracta.
de tut. & cura. ſub nu. 293. verſ. nam qui ſe fundat
quæ omnia ſunt admodum notanda, quia quoti-
die eueniunt in contingentia facti, & ita pluries
habui in facto, & ſemper ita iudicaui, cum iure
4 noſtro hoc ſit receptiſſimum, quod † quando quis
ſe fundat in aliquo, puta in diuitijs, vel pauperta-
te debet probari per eum qui ſe in prædictis fun-
dat. Didac. Couar. lib. variar. reſolu. 2. c. 6. nu. 2. &
ſeq. cum igitur minor ætas nõ fuerit probata, ſed
tantũ allegata, ſententiaui contra dominum Pro-
curatorem qui non docuit de dicta minori ætate.
Laus Deo.

Ioſ. Ludouicus Aud.

Deciſio LVII.

SVMMARIVM.

1 *Fideuſſio deficit omnino ſi fiat in plus quam principa-
lis obligatus eſt.*
2 *Fideiuſſionem non ſubſiſtere non ſequuta conſeruatio-
ne indemnitatis.*
3 *Fideiuſſor non poteſt moleſtari antequam fiat diſcuſſio
contra principalem.*
4 *Fideiuſſor ſcienter cum eius expreſſo conſenſu promit-
tens aliquid, etiam in duriorem cauſam obligatur ſi iu-
ramentum interueniat.*
5 *Iuramentum ex conſenſu præſtitum validat etiam fide-
iuſſiones præſtitas pro reſtitutione dotis.*
6 *Diſpoſitio. §. illud. l. Græcè. ff. de fideiuſ. non habet locum
quando conſtat de expreſſo conſenſu adhibito cum iu-
ramento, & ſubijcitur ratio.*
7 *Iuramentum operatur vt virtualiter videatur renun-
tiatum diſpoſitioni authen. præſente. C. de fideiuſſ.*
8 *Fideiuſſor an ex confesſione creditoris habeat actionem
contra debitorem ad repetendum debitum, & quam.*

ARGVMENTVM.

¶ Fideiuſſor ad quid teneatur, & quo-
modo efficaciter obligetur.

¶ Diſpoſitio. §. illud. l. Græce. ff. de fi-
deiuſſ. & auth. præſente. C. eod. quando
habeant locum, vel non.

CAROLVS de plagario
Comitatus Perusiæ egit
contra Celſum de Peru-
ſia, pro conſequendis du
centis ſcutis quæ exbur-
ſare promiſerat dictus Cel
ſus etiam tanquam prin-
cipalis, & medio iuramẽ
to, omni exceptione re-
mota. Pro quo Celſo, quod
non teneretur ad faciendam huiuſmodi exburſa-
tionem faciebat regula. l. Græcæ. §. illud, ff. de fi-
1 deiuſ. vbi legitur † fideiuſſionem deficere omni-
no ſi fiat in plus quam principalis obligatus fue-
rit, quod adeo verum eſt vt fideiuſſio nõ ſubſiſtat
etiam pro quantitate in qua vere fideiubere po-
tuiſſet, ut adnotarunt gl. & Bar. in d. §. illud. & tra-
dit Didac. Couar. in relect. c. quamuis. §. ſexto. nu.
4. de pac. in 6. ſed hic non apparet pro qua quanti
tate eſſet promiſſio Reuerẽdiſſimi Archiepiſco-
pi Taurinenſis principalis, pro quo dictus Celſus
fideiuſſerat, merito nec dicta fideiuſſio ſubſiſtere
2 dici videbatur, cum præſertim † dictus non fuerit
conſeruatus indemnis à præfato Reuerendiſſimo
Archiepiſcopo Taurinenſi. c. 2. extra de fideiuſſo.
Ang. & alij in l. fi. C. mand. Calcan. conſi. 34. col. j.
Soc. iun. conſ. 37. & ſi præſens. nu. 16. lib. 2. quæ in
conſeruatio indemnitatis non reperitur facta in
caſu noſtro. Nec poterat dictus Celſus fideiuſſor
3 moleſtari † antequam fuiſſet facta diſcuſſio cõtra
dictum Reuerẽdiſſimum Archiepiſcopum. auc.
præſente. C. de fideiuſſ. Pon. Imol. ſiue Gabr. con-
clu. 41. lib. j. ubi ad d. regulam ponit 25. ampliatio
nes, & 45. limitationes.
Conſiderari tamen poterat pro parte dicti Ca-
4 roli agentis, quod † quotieſcunque fideiuſſor ſcienter
cum eius expreſſo conſenſu promittit aliquid,
etiam in duriorem cauſam obligatur ſi iuramen-
tum interueniat. Ang. in l. hi qui acceſſiones. ff. de
fideiuſſ. Roman in l. 1. §. ſi quis ſimpliciter. ff. de
verb. obli. Alex. conſ. 32. lib. 4. Alci. in c. cũ contin-
gat, nu. 173. extra de iureiu. Corſ. in tracta. iuram.
priuile. 12. vbi dicit ſe ita obtinuiſſe Bononiæ. Di-
dac. Couar. in relect. c. quamuis. §. ſexto, nu. 4. ext.
de pact. in 6. ubi de *com.* teſtatur. Rolan. à Vall. cõſi.
6. nu. 45. lib. 1. Natt. conſi. 262. nu. 14. lib. 2. & cõſi.
453. nu. 15. eo. lib. & ponit Bar. in l. ſi quis pro eo.
ff. de fideiuſſ. in 8. memb. Pet. Io. Ancha. q. fam. 32.
nu. 12. par. j. & quæſt 45. nu. 7. ead. par. j. vbi cõcor-
dantes allegat, cum ergo in caſu noſtro interuene
rit conſenſus dicti Celſi, & iuram, non eſt quid du
bitetur, quin poſſit conueniri etiam non diſcuſſo
principali, de expreſſo conſenſu dicti Caroli me-
mini, quia abſq; eo etiam iuramentum non ope
raretur ad not. in l. fi. C. de non nu. pecun. & in c.
pen. extra de iu. iur. & per Did. Couar. in loco ſu-
pracit. nu. 5.
5 Quod quidem iuramentum † ex conſenſu præ
ſtitum validat etiam fideiuſſiones præſtitas pro
reſtitutione dotis. contra l. 1. C. de dot. promiſ. ita
dicit

dicit Did.Couarr.ubi de com.teſt.in d.relectione
c.quamuis.§.2.in fi.de pact.in 6. vbi Abb. Angel.
Caſtrenſ.Salyc.Fulg.Bal.Corne.Bal.Nouel.Cam
pegg.& Io.Lup.alleg. ex quibus demonſtrat † qđ
d.§.illud.l.Græce.ff. de fideiuſſ. non habet locum
quando conſtat de expreſſo conſenſu adhibito cũ
iuramento, tunc etenim fideiuſſor obligatur in
duriorem cauſam, vel ratione ſummæ, uel ratio-
ne temporis, aut qualibet alia cauſa ſimili. Quæ
fideiuſſio ſubſiſtit etiam quod non fuerit conſer-
uatus indemnis à d.Reuerẽdiſſimo Archiepiſco-
po.Bene tamen iſte Celſus dicitur habere manda
tum contra d. Archiepiſcopum. l. eum qui. C. ſi
cer.pet.& allegata in contrarium non procedunt
quando quis ſe obligauit contemplatione alterius
Soc.iun.conſi.27.nu.20.lib.2.

7 Et iuramentum operatur † vt virtualiter dicatur
renuntiatum diſpoſitioni d. auct. præſente, adeo
ꝙ proprie Carolus dicatur creditor, & Celſus pro-
prie debitor.l.ſi fideiuſſor.in prin.de leg.j.Bar.in l.
j.nu.34.ff.ſi cer.pet.& Soc.ibi nu. 53. atteſtatur de
* * com. quem ſequitur Viu.opi.140.lib.j. ubi con-
cordantes allegat.

Et iſte Celſus habet actionem ad recuperandũ
8 dictos ſcutos ducentos actione mandati † ex con
feſſione tantum ipſius Caroli.Bar.ꝯſi. 160. Titius
* promiſit, Afflic.deciſ.150.nu.35.vbi de com. * te-
ſtatur Viu.Aquilan.opin.139.lib.j. vbi Bart.Caſt.
Salyc.Rom.Alex.Iaſ.Felyn.Cępol.Dec.Alc. Af-
flict.& Marſ.allegat, quam opin. vltra prædictos
nouiter comprobat Cephal.conſil. 101.nu.35. &
ſeq.lib.j.Rol.à Val.qui ſimiliter de com. teſtatur,
conſi.17.nu.9.libro j. Sententiaui igitur contra d.
Celſum, qui medio iuramento ſciẽter fideiuſſerat
tanquam principalis, reſeruaui tñ actionem ipſi
Celſo ad repetendum dictos ducentos ſcutos ad-
uerſus d.Reuerẽdiſſimum Archiepiſcopum Tau
rinenſem, ſiue eius hęredes, manu ſer Berardini
Ballarini Peruſini Not. Cur. Laus Deo.

Ioſ.Ludouicus Aud.

Deciſio LVIII.

SVMMARIVM.

1 *Pauperimus non tenetur ad refectionem melioramento rum.declara ut nu.13.*
2 *Colonus non repetit modicam impenſam factã in fundo.*
3 *Expenſa aliqua neceſſaria aliqua voluptaria, aliqua vtiles.*
4 *Conductor quid teneatur facere in fundo.*
5 *Locator quas expenſas arborum non teneatur reſarcire conductori.*
6 *Abraſio arborum à fundo quo caſu ſit permiſſa conductori.*
7 *Impenſa modica & magna quæ dicatur.*
8 *Colonus tenetur mandare foſſata non perennia, ſecus perennia.*
9 *Melioramentorum refectionis materia remittitur arbitrio iudicis.*
10 *Negotiorum geſtores poſſunt detrahere meliorationes.*
11 *Dominus fundi non ſolum tenetur ad ſolutionem arborum, & vitium à ſuo conductore plantatarum exiſtentium, ſed etiam aliarum plantatarum, & deſiccatarum ſine culpa coloni, ſeu conductoris.*
12 *Impenſæ an ſint compuntandæ cum fructibus.*
14 *Perſonarum qualitas in conſiderando paupertatem, & diuitias attendenda eſt.*
15 *Impenſæ in fundo non veniunt reſtituendæ attenta meliorationе, ſed prout vere expenſum eſt, etiam ſi melioratio excederet impenſam.*

ARGVMENTVM.

¶Melioramentorum materia exactæ tractatur, quæ & qualia reſtituenda ſint.

¶Conductor, & colonus quid facere, vel non facere teneantur in fundo, ut ipſis pro impenſis competat, vel non competat actio.

¶Diuerſę expenſarum ſpecies referuntur, & declarantur.

RVSTICI quidam petebant quædam melioramenta à quadam domina Sabba occaſione 72. arborum cũ vitibus plãtatarum in quodam fundo prædictæ dominæ Sabbæ, pro quibus meliora-
mentis petebant iulios quinque pro qualibet ar-
bore, ipſa autem domina Sabba dicebat non te-
neri ad refectionem dictorum melioramento-
1 rum, cum ſit pauperrima † text. eſt expreſſus in
l.in fundo, ff. de rei vendicatio. cum veriſimili-
ter pauper tales impenſas non feciſſet, & quate-
nus eſſent modici momenti minus videbatur te-
2 neri ad eas reficiendum, cum † colonus modicã
impenſam non repetat. Bart.in l.impenſæ. col. 2.
ff.de imp.in reb.dot.fact.

Sed pro habenda pleniori veritate iſtius nego-
3 cij, eſt aduertendum aliquas impenſas † eſſe ne-
ceſſarias, aliquas vtiles, & aliquas voluptarias. l. j.
ff.de imp.in reb.dot.fact.l.certum, C. de rei ven-
dica.§.certe, inſtit. de rerum diuiſ. Bero. quæſt. fa-
mil.101.Roland.à Vall.conſi.28.quoniam.num.
8.lib.j.Nos autem non ſumus in expenſis neceſſa-
rijs, neque voluptarijs, ſed utilibus, ideo de eis tan
tum verba faciemus.

In quo caſu eſt una cum doct. concludendum
quod dicta domina Sabba teneatur ad reficien-
4 das dictas impenſas, quia licet ꝯductor † non te-
neatur niſi vites veteres conſeruare.l.ſi agri.& ibi.

glo.ff. de vſufru. tamen ſi de nouo vites plantauit
ſponte, & locator ſit percepturus vtilitatem non
modicam de vitib.ſiue alijs arborib. tenetur loca-
tor ad reſtitutionem ipſarum impenſarum, Ca-
ſtrenſ.conſ.327.col.2.verſ.de expenſa vero,quem
ſequuntur Neguſ.in tract.de pignor.in 4. memb.
5.par.prin.nu.11.Rol.a Vall.d.conſ.28. nu. 26.&
27.lib. 1. vbi dicit quod in iſtis non datur abraſio
quemadmodum in ędificijs, dicit etiam ibi Ro-
5 land.quod † ſi ex vitib. vel alijs arborib. nulla vel
modica vtilitas reſultare poſſet locatori, vt in ſa-
licib.& oppijs, in quorum plantatione nullus eſt
quaſi labor vel expenſa, tunc nihil eſt reſarcien-
dum, quod ego ita facile non admitterem, licet
enim ſalices & oppij [illegible]ntentur cum paruo labo-
re,& ſumptu, cum plantentur palmites quæ ſunt
viliſſimi precij,inficiari tamen non poteſt quin ĕt
in iſtis non fiant aliquæ impenſæ & labores, & qđ
perpetuo ſint duraturæ, quodque fundus in quo
plantantur reddatur pretioſior, cũ vt plurimum
plantentur in terris infructuoſis & paludoſis, &
tractu tẽporis huiuſmodi plantationes inſeruiant
pro trabib & alijs multis inſtrumentis, vt diligẽs
6 quiſque adaptare poterit,& licet † in iſtis arborib.
permittatur abraſio, fatendum eſt tamen eſſe re-
ſarciendam extimationem,in euentum quòd do
minus fundi recuſaret fieri abraſionem. Ruyn.
conſ.14.de plurib.nu. 3.lib.1. vbi in iſta particula
ſalicum,populorum, ſiue piopporum reprehen-
dit Caſtrenſ.in d.conſ.326. & in nouis impreſſio-
7 nib. 268. & † modica impenſa dicitur quando id
quòd plantatur durat pro tempore quo colligun
tur fructus, magna autem dicitur, quando durat
etiam finito tempore conductionis, licet impen-
ſa ſit modica. Alex. in l.diuortio, §. impendia, ff.
ſol.matr.Boer.deciſ.44.nu. 7. Sicut in ſimili dici-
8 mus de colono, † qui tenetur emundare ſuis ſum
ptibus foſſata,quę non ſint perennia, ſecus autem
quando ſunt perennia,Bar.in l.impenſæ,ff.de im
penſ. in reb. dot. fact. Roland. à Vall. d. conſ. 28.
nume.24.lib.1.

Hæc autem omnia ſupradicta circa reficienda
9 melioramenta † ſunt remittenda arbitrio pruden
tiſſimi iudicis, vt nouiſſime poſt alios docet Me-
noch.in tract.de arbit.iud. caſ. 258. lib.2. cent. 3.
Quæ ſupra relata licet non percuiiant punctũ no-
ſtrum, optime tamen conferunt ad materiam
propoſitam.

Et iſti Ruſtici poterunt detrahere omnes, &
quaſcunq; meliorationes, cum hoc fecerint tan-
10 quam negotiorum geſtores† Menoch.in trac.de
recup.poſſ.15.Remed.nu.566.& vltra eum tradit
Viui.opin.177.lib.2.Bero. d. quæſt. 101. Cagnol.
in l.2.nu.175.& 212.C.de pac.int.emp. & vendi.
vbi intelligunt.l.& in totum.ff. de impenſ. in reb.
dot.fact.& in colono qui plantauit arbores,& vi-
neas,eſt tex.in l.colonus.in prin.ff.loc.& in l.colo
nus.§ poſſunt.ff.com.quas leges ſingulares appel-
lat Tiraq.in trac de retrac.conuentl.§.7.gl. nu. 16.

Et nõ ſolum dñs fundi tenetur ad ſolutionem
11 arborum,& vitium exiſtentium, † ſed etiam alia-
rum deſiccatarum abſque culpa dictorum ruſti-
corum.Bar.in l.in fundo.nu.8.ff.de rei vendi. vbi
dicit bonæfidei poſſeſſorem deducere expenſas ſi
ue res extet,ſiue non,quæ confirmantur authori-
tate Tiraquell.in trac.de retrac.conuenti. §. 7. gl.
1.nu.10.in fi.& Menoch.in d.trac.de recup. poſſ.
in 15.remed.nu. 520. vbi dicunt expenſas melio-
ramentorum eſſe deducẽdas etiam quòd res per-
empta ſit.per tex.in l.ſed an vltrò,§.pe. ff. de neg.
geſt.& l.ſi neceſſarias,ff.de pigno.act. prædicti ta-
men ruſtici non petierunt extimationem dicta-
rum arborum deſiccatarum.

12 Nec huiuſmodi impenſæ † ſunt computandæ
cum fructibus, vt innuebat dominus aduocatus
ex aduerſo.ad no. in c. ad noſtram. de reb. eccleſ.
non alie.l.ſumptus,ff. de rei vendica. l. in inſulã,
§.fructus.ff.ſolu.matr. quia iſta procedunt quan-
do bonæfidei poſſeſſor percepiſſet fructus ex re
aliena,quando tamen bonafide poſſidebat, ſed ſi
quis percepiſſet fructus ex re ſua, quæ tamen in
tẽpore venit alteri reſtituenda, tunc tales fructus
non computantur cum melioramentis,ſed ei in-
tegre veniunt reſtituendi. gl.magna in l. emptor.
ff.de rei vend.quam pro ſingulari allegant Bal. &
Imol.in l.domus,de leg. 1. Idem Bal.Ang. & no-
uiſſimi in d.l.in inſulam,§.fructus, ff. ſolu. matr.
ſed iſti ruſtici erant tales, quia bona fide poſſide-
bant ad 29.annos, licet poſtea finito tempore eſ-
ſent reſtituturi,merito dicti fructus cum meliora
mentis excomputari non debent.

13 Et opinio illa † qđ pauper non teneatur refice
re melioramenta,non eſt indiſtinctè vera, præſer
tim in caſu noſtro,tum quia nõ fuit probata pau
pertas dictæ dominæ Sabbæ,tum etiam quia ſem
per datur retentio impendenti donec ſoluantur
melioramenta, vel ſaltem permittatur ea abradi.
Iaſ.in l. diuortio.nu.6.& 9. ff.ſol. matr. & hoc ne
quis ſub prætextu paupertatis locupletetur cum
aliena iactura.Menoch.in puncto, in d. tract. re-
cup poſſ.15.rem.nu.523.& 524. quæ ſunt admo-
dum notanda ad declarationem dictorum Bart.
in d.l.in fundo.

Vlterius impenſæ iſtę non poſſunt dici modi-
cę cum ſint perpetuæ, vt ſupra deduxi, & in ſub-
plantatione 71. arborum cum vitibus cadat nota
bilis impenſa,attenta qualitate dictorum ruſtico
14 rum,quę † qualitas perſonarum in conſiderando
paupertatem,& diuitias eſt attendẽda,vt per Me-
noch.in d.trac.de arbitr.iud.caſu 65.lib.2.cent.1.

Quam autem quantitatem pecuniarum tenea
tur dicta domina Sabba reficere pro dictis melio
ramentis,dicas vna cum doctoribus, quod dictis
ruſticis nõ tenetur reficere id quod eſt fundus me
lioratus,ſed id quod uere impenderint, pro plan-
tandis arboribus cum uitibus, & eis educandis, ſi
enim impendiſſent puta quinquaginta,& fundus
eſſet melioratus in centum,non poſſunt repetere
niſi quinquaginta, etſi impenſa fuerint centum,
& res non fuerit meliorata niſi in quinquaginta,

non

15 non poterunt reperi niſi quinquaginta, † gl. in d. l. in fundo. ff. de rei vendic. Abb. in c. 1. numero 4. extra de reſt. in integ. & in c. quibuſdam, nu. 9. extra de fideiuſſ. Neguſan. in tract. de pig. 4. memb. 5. par. prin. nume. 11. & Viu. opin. 177. lib. 2. in iſtis enim melioramētis attenditur quòd minimum eſt ad fauorem domini fundi, & ſic ſententiaui ad fauorem dictorum Ruſticorum, condemnando tantummodo dictam d. Sabbam ad reſtituendū dictis Ruſticis, impenſas factas pro plantandis, & educandis dictis arboribus cum uitibus, non attendendo id pluris, quod dictus fundus ob praedictam plantationem eſſet melioratus, manu ſer Raynaldi de Rubeis Peruſini Notarij Curialis. Laus Deo.

Ioſ. Lud. Aud.

Deciſio LIX.

SVMMARIVM.

1 *Teſtis vnius dictum, ſecundum aliquos, ſufficit ad obtinendum in remedio reintegrandæ poſſeſſionis.*

2 *Teſtium duorum dictum ex magis communi ſententia requiritur ſpoliato petenti reintegrationem.*

3 *Teſtis vnius dictum ſufficit in poſſeſſorio ſummariſſimo, & quale ſit.*

4 *Poſſidere de præſenti præſumitur qui olim poſſidebat, in immobilibus.*

5 *Poſſidens mobilia non præſumitur poſſidere tempore ſpoliationis.*

6 *Probatio antiquioris poſſeſſionis in materia reintegrandæ non ſufficit, niſi etiam deduceretur poſſeſſionem conuenti eſſe clandeſtinam.*

7 *Remedium reintegrandæ datur etiam contra titulo poſſidentem.*

8 *Articulandi modus pro actore contra reum in poſſeſſorio reintegrandæ.*

9 *Remedio reintegrandæ præſcribitur ſpatio triginta annorum.*

10 *Præſcriptio triginta annorum non obeſt remedio reintegrandæ ſecundum ſtylum Rotæ Romanæ.*

ARGVMENTVM.

¶ Remedio reintegrandæ agenti, an ſufficiat teſtis vnius dictum probantis de ſpolio.

¶ Remedium reintegrandæ, an detur contra titulo poſſidentem.

¶ Remedio prædicto, an præſcribatur, & quanto tempore.

IN cauſa Iulij Alexandri de Caſtro Maceretarū cum Cherubino quondam Sanctis, & litis conſortum ex comitatu Peruſino, ſuper petita reintegratione vnius petiæ terræ, extitit de aliquibus dubitatum. Primò, an ſufficiat dictum vnius teſtis probantis de poſſeſſione ſpoliati, & an dictum remedium detur contra titulo poſſidentem, & de quibuſdam incidentibus in deciſione declarandis.

Circa primum, multi doct. fuerūt in ea opinione vt ſufficiat dictum vnius teſtis ad obtinendum
1 in dicto remedio † inter quos fuit Matheſil. no. 2.
no. quòd in iudicijs. Dec. conſ. 56. num. 1. & conſ.
252. num. 2. in fin. & conſ. 663. nu. 2. Bellon. conſ.
35. nu. 6. vbi hoc extendit habere locum ad omnia iudicia poſſeſſoria. immo Dec. in c. 1. num. 17. de appell. ſolam famam ſufficere affirmauit, ea vtuntur ratione, quod poſſeſſorij cauſa paruū afferat præiudiciū. l. 1. C. ſi de mom. poſ. fuer. appel.
Contrarium tamen ego decidi in hoc articulo, cum ex magis com. ſententia dictum duorum te-
2 ſtium † requiratur. Afflic. deciſ. 364. nu. 5. Cagn.
in l. in pari. nu. 8. ff. de reg. iur. Rol. à Val. conſ. 50.
nu. 16. lib. 2. Menoch. in tract. de recup. poſſ. 15. remed. nu. 48. Paris. bene viſus conſ. 107. nu. 18. lib.
1. Allegata enim in contrarium, quod ſufficiat dictum vnius teſtis procedunt in ſummariſſimo
3 poſſeſſorio, † puta in poſſeſſione quæ dat ex Carboniano edicto. Dec. in l. 2. nu. 2. C. de Carb. edic.
& ponit Menoch. in ſupra citato loco, & ultra cū Benint. deciſ. 62. incip. dubitatum fuit per totam. quod quidem ſummariſſimum poſſeſſorium dicitur leuiſſimi præiudicij, reſpectu poſſeſſorij iudicij ordinarij. Cagnol. in l. in pari. ff. de reg. iur. & latius dixi in alia mea deciſione, ad quam me refero, quemadmodum etiam dicitur poſſeſſorium iudicium, & ordinarium leuis momēti, reſpectu proprietatis. l. 1. C. ſi de mom. poſſ. fuer. appell.
Cui quidem Iulio ſat fuit probaſſe antiquiorē
4 poſſeſſionem, cum qui olim poſſidebat † præſumatur etiam poſſidere de præſenti. Abb. in c. cū
* ad ſedem. extra de reſt. ſpol. & de *comm.* * teſtatur
Rip. in c. cum eccleſia Sutrina. n. 32. extra de cauſ.
poſſ. & proprie t. & alios concordātes congerit Menoc. in d. trac. recu. poſſ. 15. remed. nu. 386. vbi nu.
398. ampliat procedere etiam quòd ſtatutum veram requireret probationem, quæ tamen regula nō habet locum in poſſeſſione rerum mobilium
5 † quia poſſidens mobilia, non præſumitur poſſidere tempore ſpoliationis. glo. in l. in ciuile. C. de fur. Secundò limitatur nō habere locum in beneficialib. in quib. non ſufficit probare antiquiorē poſſeſſionem, ſed eſt neceſſarium probare etiam titulum. Socyn. in l. rem quæ nobis, nume. 7. ff. de acquir. poſſ. Menoch. vbi ſupra, nume. 406. &
6 407. iſta † tamen ſola probatio antiquioris poſſeſſionis

ſion is non ſufficeret niſi etiam deduceretur poſ-
ſeſſionem conuenti eſſe clandeſtinam. Alex.conſ.
118.nu.8.li.2.Pariſ.conſi.89.nu.9.& conſi.12.nu.
nu.9.lib.4.Dec.conſi.57.col.vlt. Menoch.in d.re-
med.15.nu.42. & actor in caſu noſtro probauit
de antiquiori poſſeſſione, & iuniori & clandeſti-
na conuentorum, ad trad.per Socy.in l.rem quæ
nobis,nu.16.ff.de acq.poſſ.Abb.in c.cum ad ſedē,
nu.28.vbi de *comm.* teſtatur,extra de reſt.ſpolia.fu-
ſiſſime.Menoch.in tracta.recup. poſſ. 15. remed.
nu.383.vbi Soc.Corn.Imol.Alex. Alc. Riminal.
Grat.Gozad.Mod.Paris.Rub.Neuiz.Did.Couar.
Boſſ.& Rol.à Vall.allegat.

Circa ſecundum dubium (quicquid dixerint
Doct. prout eſt videre per Socyn.in d. l. rem quæ
nobis,nu.12.q.4.) datur etiam contra titulo poſſi
7 dentem † l.1.ff.quo.bon.l.2. C.eo.ea ratione,quia
hic titulus quo ad hunc effectum pro non tit. ha-
habetur,ut poſt Bat.& alios.tradit Menoc.in trac.
* adipiſc.poſſ.Rem.1.nu.49. & de magis *com.* * te-
ſtatur Soc.iun.conſ.34.nu.12.lib.3.& hoc nullam
habet dubitationem, quãdo auctor erat vitioſus,
vel res erat effecta vitioſa.Bero.conſil.61.nu.15.
lib.3.imo etiam quòd auctor non fuiſſet vitioſus,
8 neque res, nihilominus † quando articulatur ꝙ
poſſeſſor clam poſſidet reſpectu poſſeſſoris tunc
obtinebit actor, etſi poſſeſſor habuiſſet cauſam ab
authore non vitioſo,& res non eſſet affecta vitio.
Ita dicit Bero.in prællegato loco,nu.17.& quòd
detur contra poſſidentem titulo & bona fide, te-
ſtatur Bero.conſi.93.nu.19.lib.3.& etiam Ruyn.
conſi.44.col.1.lib.4. Boer.deciſ.339. Rol.à Vall.
* qui multos allegat, & de magis *com.* * opinio.te-
ſtatur conſi.72.nu.7.lib.2.Afflic.deciſ.361.vbi di-
cit ita fuiſſe iudicatum in conſilio Neapolitano.
Ruy.conſi.48.& 49.lib.4.Rimin.conſi.98.nu.76.
428.col.2. Marant.in tract. iud.in 4. par.in 7.diſt.
princip.nume.50.& nouiſſime Rol.à Val.conſi.
6.nu.40.lib.3. & ſecundum hanc opin.multoties
iudicaui.

Et profecto actor videbatur ex prædictis habe-
re iuſtitiam pro ſe, niſi conuenti docuiſſent,ac o-
ſtendiſſent continuam poſſeſſionem eorum vltra
9 30.annos, quo fit † ſecundum veriores, & magis
communes opiniones,ut dicto tempore præſcriba-
tur dicto remedio. Abb.in c.ſolicite, nu.14.extra
de maior.& obed.Dec.conſi.303.nu.24.Marant.
in tract.iud.7.diſt.nu.50.fuſiſſime Menoc.in trac.
de recup.poſſ.15.rem.num.418.& ſeq.præſertim
cum præſcriptio conuentorum ſit cum bona fi-
de,& tit.Bar.in l.vltima in fine. C.vnde ui.Meno.
vbi ſupra nu.424 & vltra eum idem uoluit Bero,
conſil,56.nu.40.lib.3.Rol.à Val.conſi.72.nu.19.
& 20.lib.2,ubi Dec.Abb.Bar.Aret. Soc. Crauert.
* Balb.Bello,Pariſ.& alios allegat,& de *com.* * teſta-
tur.& concurrente bona fides, & tit.prout con-
currebat in caſu noſtro,idem voluit nouiter Rol,
à Val.conſi.6.nu.41.lib.3.vbi alios allegat, & fa-
uore iſtius præſcriptionis ſententiaui ad fauorem
conuẽtorum,manu ſer Herculani de Rubeis No-
tarij Peruſini Curialis.Bene verum eſt, quòd cum
poſtea eueniret mihi huiuſmodi caſus inter capi-
taneum Saracenum Montemelimum ex vna, &
Vencentium del Bologna ex alia,& de huiuſmo-
di cauſa fuerit factum verbum cum Reuerendiſ-
ſimo D.B. Finetto huius prouinciæ Gubernatore
digniſſimo ipſe erat in opinione non obeſſe præ-
10 ſcriptionem † in huiuſmodi remed.ob deciſ.Caſ-
ſad.ſexta. & ita dicebat ſeruare Rotam Roma-
nam, ego autem in partibus neſcio quomodo ſit
recedendum à communibus traditionibus.
Laus Deo.

Ioſ.Ludo.Aud.

Deciſio LX.

SVMMARIVM.

1 *Datio inſolutum eſt ſpecies alienationis improprie, & largo modo,*

2 *Verba in contractu ſtipulatione vallato ſunt ſtricte, & proprie intelligenda.*

3 *Statutum loquens de contractu venditionis non videtur habere locum in datione inſolutum.*

4 *Statutum permittens vicino facultatem recuperandi rem venditam, non habet locum in datione in ſolutum.*

5 *Alienare qui non poteſt, non poteſt in ſolutum dare.*

6 *Periculum rei emptæ poſt perfectam venditionem pertinet ad emptorem, idem & in eo cui res fuit tradita in ſolutum.*

7 *Laudemia quando ſunt ſoluenda de alienatione, ſunt etiam ſoluenda de datione inſolutum, cum ſit proprie alienatio.*

8 *Remedium.l.2.C,de reſcind.vend.ita habet locum in datione in ſolutum, ſicut in emptione, & venditione.*

9 *Datio in ſolutum etiam in ſtatutis comprehenditur ſub verbo alienationis.*

10 *Datio in ſolutum quando dicatur contractus emptionis, & venditionis, & quando venditionis tantum.*

11 *Datio in ſolutum poteſt fieri voluntarie, & coacte, & quomodo.*

12 *Pretium eſt de eſſentia emptionis, & venditionis.*

ARGVMENTVM.

¶Dationis in ſolutum materia tractatur, & an veniat ſub nomine alienationis, ſaltim improprie, ſi non proprie.

DOMINVS Agabitus de Cauacoppis de Peruſia, emit à Hieronymo Menchinis de põte Pattulis agri Peruſini, vnam terræ cum pacto redimendi, & in euentum redemptionis cum hac cõditione quod præfatus Hieronymus non poſſet vendere, nec alienare di-

dictam

ctam petiam terræ, irrequiſito d.d. Agabito, euenit quod dictus Hieronymus redemit dictam petiam terræ, & poſtmodum ferè incontinenti irrequiſito d.d. Agabito eandemmet petiam terræ in ſolutum dedit eius genero pro dote cuiuſdam ſuæ filiæ, inſurrexit præfatus d. Agabitus aſſerens d. Hieronymum non potuiſſe in ſolutum dare hãc petiam terrę, eo irrequiſito, cum datio in ſolutum ſit alienatio, & habeat uim emptionis, & venditionis, fuit dubitatum quid iuris.

Pro dicto Hieronymo faciebat generalis regu-
1 ta quæ eſt, quod licet datio in ſolutum † ſit ſpecies alienationis. l. ſi prædium. in fi. C. de euict. l. eleganter. in principio. ff. de pignor. act. l. ſtatu liberis à cæteris. §. Quintus. ff. de ſtat. liber. Hoc tamen procedit accipiendo dationem in ſolutum, improprie, & largo modo pro emptione, & venditione. Dec. conſil. 586. in cauſa quę Mantuæ. nu. 7. In contractu autem celebrato inter prædictos d. Agabitum, & Hieronymum verba ſunt pro-
2 pria, & ſtricte intelligenda † cum ſimus in contractu ſtipulatione vallato. l. quidquid aſtringendæ. ff. de ver. obl. merito datio iſta in ſolutũ, ſub obligatione illa non alienandi, cõprehendi non uidebatur, idem poſt Speculat. uoluit Dec. cõſi. 18. nu. 3. ubi d. quòd proprie, & ſtricte datio in ſolutum
3 non eſt uenditio, & ideo † ſtatutum loquens de contractu uenditionis non uidetur habere locum in datione in ſolutum. Spec. in tit. de empt. & vendit. §. nunc dicendum. uerſ. pone quod ſtatutum.
4 Similiter † ſtatutum permittens uicino facultatem recuperandi rem uenditam non habet locum in datione in ſolutum. Alex. conſil. 76. uiſis dubitationibus, col. 3. libr. 5. & cumulanſ ſime Tiraquell. in tract. de vtroque retract. §. 1. glo. 15. nume. 5.

Pro dicto domino Agabito faciebat altera ge-
5 neralis regula, quæ erat, † quòd qui non poteſt alienare, non poteſt in ſolutum dare. l. eleganter, in princip. ff. de pign. actio. l. uel ſoluendi, ff. de publ. in rem actio. l. ſi prædi. in fi. C. de euict. l. cætera, §. ſed ſi ſeparauit, ubi laſ. de leg 1. Alber. in l. ſi uſumfructum, ff. de lib. cauſ. Tiraquell. qui omnes vſque ad eius tempora recenſet more ſuo in d. tract. de utroque retract. §. 1. glo. 14. nu. 4. & ultra eum Soc. Iun. conſ. 41. nu. 14 lib. 3. ubi nouum text. inducit, ubi in indiuiduo reſpondet ad conſi. Dec. 18. & Ruyn. conſil. 134. nume. 1. lib. 1. Pariſ. conſi. 81. conſultus. num. 27. lib. 2. Roland. à Val. conſil. 21. nume. 19. lib. 1. dicens, quòd tunc dicitur datio in ſolutum, quãdo debitor aſſignat rem creditori pro aliquo debito ſponte. l. prerij, C. de reſcind. vendit. quòd non inficiatur Tiraquell. in loco ſuperius allegato. nu. 9 Si ergo iſte Hieronymus non poterat alienare, minus poterat in ſolutum dare, ex præmiſſis.

6 Hinc videmus † quòd quemadmodum poſt perfectam venditionem periculum rei emptæ ſpectat ad emptorem. l. id quod. ff. de pericu. & com. rei vendit. §. cum autem inſtitu. de empt. & vend. Ita etiam periculum ſpectat ad eum, cui res fuit tradita in ſolutum. Crott. conſil. 93. viſo inſtrumento. nu. 3.

7 Hinc etiam videmus, † quòd quando ſunt ſoluenda laudemia de alienatione, debent etiam ſolui de datione in ſolutum, cum ſit proprie alienatio. Guid. Pap. conſil. 46. verſic. plus poſſet conſiderari, col. 2. Et ex datione in ſolutum ita dominium in creditorem transfertur, ſicut ex uenditione ſi tradens erat dominus. Bero. conſi. 205. num. 3. lib. 3.

8 Similiter † Remed. l. 2. C. de reſcind. vend. ſicut habet locum in emptione & uenditione, ita in datione in ſolutum. Natt. conſil. 207. nu. 2. lib. 1. de veritate cuius dicti uideatur Cagnol. in d. l. 2. num. 163. & ea eſt ratio, quia datio in ſolutum eſt ſimilis venditioni, & eius uicem obtinet. Natt. d. conſi. 207. num. 3. lib. 1. & Alciat. reſponſ. 11. nu. 4. tomo. 3 lib. 8.

9 Imo etiam in ſtatutis, † in quibus ſit ſtricta interpretatio, ſub verbo alienationis comprehendatur datio in ſolutum. ut poſt Afflict. & alios ponit Tiraquell. in d. tract. de vtroque retract. §. 1. glo. 14. nume. 4. in fin. Et generaliter quicquid de alienatione dicitur, habet locum in datione in ſolutum. Franc. Aret. conſil. 32. diligenter conſideratis, col. 2. verſ. nec obſt. ſi dicatur. & Pariſ. qui ſerioſe multa cumulat d. conſil. 81. num. 27. cum ſeq. lib. 2.

Verum, quia doctores uario modo loquuntur, dicentes aliquando dationem in ſolutum eſſe proprie alienationẽ, aliquando uero improprie, ideo ad euitandas huiuſmodi contrarietates, tres ſunt conſiderandi caſus.

Primus caſus eſt, quando datur in ſolutum fun-
10 dus ob pecuniam debitam, tunc † ex quo datio iſta correſpectiua ? ad precium, dicitur contractus emptionis & uenditionis, ſecus ſi daretur ſpecies pro alia ſpecie, quia tunc non eſſet emptionis & uenditionis contractus, ſed permutationis. Bart. in l. ſi quis aliam. col. 1. ff. de ſolut. gloſſ. Cy. Bart. & Bald. in l. libera. C. de ſent. & interloc. om. iud. Bolog. conſi. 25. in ampliſſ. col. 4. verſic. plus. & Tiraq. in d. trac. de vtroque retractu. §. 1. gl. 14. nume. 7.

Secundus caſus eſt, quando iſta datio in ſolu-
11 tum ſit uoluntarie, non quando coactę, † puta à iudice pro executione rei iudicatæ. l. cum fidei hæredis. ff. de fideicom. lib. Io Phar. Afflic. Ferd. Dec. Coras. & alij quos cumulat Tiraq. in d. tract. de utroque retrac. §. 1. glo. 14. nu. 8.

Tertius eſt caſus omiſſus a Tiraq. in ſupradictis locis, quando datus fundus inæſtimatus pro do-
12 te, † tunc etenim, ex quo deficit eſſe ipſius emptionis, & uenditionis nempe pretium. §. pretium. inſt. de empt. & uendi. propterea ex iſta datione in ſolutum abſque mentione pretij facta nõ conſtituitur proprie emptio, & uenditio. l. ſi extimatis. cum l. ſeq. ff. ſol. matr. l quoties. C de iu. dot. quod ampliatur procedere etiam ſi fuerit facta

IN SEXAGINTA AVREAS
ET PRACTICATAS DECISIONES
CLARISS. D. IOSEPHI LVDOVICI ASSISIENSIS, *Peruſiæ, Vmbriæque Auditoris Generalis.*

IN QVO MATERIAE OMNES NOTABILES ALPHABETICA ſerie ita ordinatæ ſunt, vt reperire volenti nulla ſuperſit difficultas. Et ſi quid deprauatum in ipſo opere foret, in hoc reſtitutum eſt.

AVTORE BRVNORO SOLE IVR. CONS. VENETO.

A

ABBAS tenetur ſubminiſtrare expenſas monacho ſecum litiganti. idem in ſorore petente legitimam à fratre, à quo pendente lite debet alimentari. Deciſ. 46. numero 3.
¶ Abraſio arborum à fundo quo caſu ſit permiſſa conductori. deciſ. 58 nu. 6.
¶ Abſens quando inſtituitur, licet maior, ceſſat timor ſubornationis. deciſ. 2. numero 17.
Abſens dicitur notorie non ſoluendo, quæ notorietas poteſt probari per famam. deciſ. 45. nu. 16.
¶ Abſenti donatio facta non valet ante ratificationem. deciſ. 29 nu. 3.
Abſenti facta donatio quandoque valet vt minus reuocari poſsit. in ea. deciſ. nume. 16.
Abſenti etiam quæruntur omnia, ſaltem reuocabiliter. in ea. nu. 17.
¶ Abſolutio à iuramento eſt omnino neceſſaria ad hoc vt quis poſsit agere. deciſ. 18. nu. 10.
¶ Abſurdum eſt vt quis metu pœnæ perterritus ſuum indefenſum relinquat. deciſ. 58. nu. 3.
¶ Acceptatio donationis præſumitur ex ſola ſcientia donatarij. deciſ. 29. numero 19.
¶ Acceſſus ad concubinas iure ciuili inſpecto nō eſt punibilis. dec. 18. nu. 38.
¶ Acta inducunt notorium. deciſ. 20. nu. 24.
¶ Actio in factum naſcitur ex interdicto quorum bonorum deciſ. 47. nu. 3.
¶ Actiones plures habere noſtra intereſt. deciſ. 23. nu. 18.
¶ Actor in dubio cenſetur intentaſſe remedium quod magis expedit. deciſ. 23. nume. 18.
¶ Actui, licet præiudiciali, acquieſcens conqueri non poteſt. deciſ. 50. numero 9.
¶ Actus quod valeat, in dubio debet interpretari. deciſ. 1. nu. 9.
Actus factus quando conuenit homini ſanæ mentis, quis debet præſumi ſanæ mentis in ea. deciſ. nu. 11.
Actus geſtus à demente, ſi conueniat homini ſanæ mentis, licet non probetur tempore celebrati actus fuiſſe ſanæ mentis, actus valet, & eſt verior, & communis opin. n.
Actus ex neceſſitate geſtus non comprehenditur ſub lege. deciſ. 2. nu. 5.
Actus exigendi collectas eſt actus voluntarius tam ex parte imponentis, quā ex parte eius cui imponuntur. deciſ. 3. nu. 1.
¶ Actuum multiplicatio magis eſt præſumenda, quam contrarietas. deciſ. 9. nume. 13.
¶ Adminiſtrationis ratio non poteſt per vnum factum ab altero peti, quando ambo adminiſtrauerunt. deciſ. 38. nu. 20. & ibi declaratur locus Caſtrenſ. conſi. 126. lib. 2.
¶ Adminiſtratores quando plures fuerunt, ante omnia ſunt conueniendi qui adminiſtrauerunt. deciſ. 4 nu. 5.
Adminiſtratores pupillorum tenentur inuentarium conficere, & quando eis eſſet remiſſa confectio inuentarij, nihilominus tenentur conficere librū. in ea. deciſ. nu. 6.
¶ Aeneas de Vbaldis, Conſtantius Florens, & Marcus Antonius Oradinus, Doctores excellentiſſimi Peruſini. deciſ. 11. nu. 1.
¶ Aequalitas eſt ſeruanda inter filios. deciſ. 21. nu. 41.
¶ Aetas probari poteſt per obſtetrices. deciſ. 55. nu. 3.
Aetas probatur per aſpectum, quæ probatio ætatis per aſpectum mirifice exponitur in ea. deciſ. nu. 4.
Aetas probatur per inſtrumentum tutelæ in ea. deciſ. nu. 5.
Aetas probatur per librum ſacri baptiſmatis. in ea. nu. 7.
Aetas probatur per deſignationem alicuius temporis notabilis, puta, tempore belli Florentiæ, vel Senarum. in ea. nu. 8.
Aetas probatur, præſertim in ſtatu eccleſiaſtico, dum deducitur quem eſſe natum tempore Ducis Valentini, & in patria Aſſiſij probatur per deſignationem temporis mortis Eucardi de Nepis, nobilis illius ciuitatis. in ead. numero 13.
Aetas in futurum probabitur per deſignationem temporis, quo inuictiſsimus Don Ioannes de Auſtria, & alij principes colligati die 7. Oct. 1571. prope Lepantum obtinuerunt victoriam contra Turcas. deciſio ead. numero 14.
Aetas poteſt probari per librum patris, quod non habet locum inter ruſticos, & viles perſonas, qui memorialia non tenent, nec ſcribunt annos, & milleſima, ideo admittitur probatio per coniecturas. in ea. nu. 16.
¶ Aetatem minorem allegare non ſufficit, quando minor ætas eſt fundamentum intentionis allegantis. deciſ. 56. nu. 8.
¶ Aetatis probatio per deſignationem temporis non dicitur concludens, ſed præſumptiua, niſi deponatur de certo tempore. deciſ. 55. nu. 15.
¶ Affines vigore ſtatuti non poſſunt arctari ad compromittendum quando affinitas eſt diſſoluta, quæ tamen reſpectu impedimēti matrimonij adhuc perdurat. deciſ. 2. nu. 17.
¶ Agens ante aduentum diei non eſt audiendus. deciſ. 13. nu. 16.
Agens hypothecaria non poteſt obtinere niſi prius egerit contra bona principalis ſibi obligata. deciſ. 45. nu. 1.
¶ Agenti obſtat exceptio non impleménti, deciſ. 50. nu. 1.
¶ Agi non poteſt executiue pro legato conſequendo. deciſ. 33. num. 1. Declaratur nume. 9. & ſeq.
Agi non poteſt executiue ex teſtamento regulariter, quemadmodum nec ex alijs inſtrumentis. in ea deciſ. nu. 8. declara. vt infra.
Agi poteſt executiue pro conſequendo legato in ea nu. 9.
Agi poteſt pro conſequendo legato coram quocunque iudice, etiam eccleſiaſtico. in ea. nume. 12.
Agi quando poſsit executiue pro legato conſequendo. deciſio ead. numero 23.
¶ Alba conſ. 59. in fine. reprobatur deciſ. 19. nu. 27.
¶ Alciati locus in conſilio 182. perpenditur, & declaratur circa ſolennitates teſtamentorum in quibus inſtituuntur hoſpitalia. deciſio 30. numero 11.
¶ Alexander ſibi contrarius oſtenditur in articulo, an pro conſequendo legato poſſet agi executiue. deciſ. 33. nu. 10.
¶ Alienare qui non poteſt, non poteſt compromittere, quia ex compromiſſo poſſet ſequi alienatio. deciſ. 47. nu. 13.
Alienare qui non poteſt, non poteſt in ſolutum dare. deciſ. 60. nu. 5.
¶ Alienatio furioſi non tenet, licet contrahens eum putet ſanæ mentis. deciſ. 1. num. 7.
Alienatio quando fit per prohibitum ignorantem bona illa eſſe prohibita alienari, & fit perſonæ ignoranti, valet, quomodocunque loquantur verba teſtamenti. deciſ. 29. nume. 30.
Alienatio fundi emphyteotici facta irrequiſito domino, & ceſſatio per biennium à ſolutione cenſus faciunt emphyteotam cadere in commiſſum. deciſ. 35. num. 1.
¶ Alimenta tantum debentur vxori relictæ dominæ, & vſufructuariæ, quando extant filij. deciſ. 46. num. 1.
Alimenta vi præſtetur mulieri relictæ dominæ, & vſufructuariæ, quot, & quæ requirantur. deciſ. ea. nu. 2.
Alimenta poſſunt per teſtatorem relinqui etiam diuiti. deciſ. ea. nu. 8.
Alimenta regulariter debent præſtari in domo hæredis grauati. ibi nu. 9.
Alimenta ſunt præſtanda extra domū grauati quando inter hæredem & alimentarium eſt lis. in ea. nu. 10.
Alimenta vxori relicta debentur detractis prius expenſis pro filio. ibid. numero 12.
¶ Allegare minorem ætatem non ſufficit quando minor ætas eſt fundamentum intentionis allegantis. deciſ. 56. nu. 2.
¶ Animalia empta de bonis eccleſiæ ad ipſam ſpectant. deciſ. 33. nu. 14.
¶ Appellare licet etiam in poſſeſſorio quando conſtat de iniquitate ſententiæ. deciſ. 20. nu. 25.
¶ Appellari poteſt in plenario iudicio quo ad effectum deuolutiuum, non quo ad ſuſpenſiuum. deciſ. 20. nu. 14.
¶ Appellatio non admittitur in ſummario iudicio poſſeſſorio in neque quo ad effectum ſuſpenſiuum, ſiue deuolutiuum, quia de modico præiudicio tractatur. deciſ. 20. nu. 9.
Appellatio cur non detur in ſummario iudicio quo ad effectum ſuſpenſiuum, in ea. deciſ. nu. 15.
Appellatio non retardata executione valet, & eſt communis opinio. ibi nu. 16.

P Aut

Ante Bart. erat communis opinio in contrarium.nu.19.

Appellatio datur in poſſeſſorio, de iure canonico, quo ad vtrunque effectum. deuolutiuum & ſuſpenſiuum, nec adeſt qui contradicat niſi Monachius.de ciſ.ea. nu.19.

Appellatio non deuoluit de iure ciuili.ibi. nu.21.

Appellatio regulariter non datur ab interlocutoria. deciſ.38.nu.1.

Appellatio datur à pronũciatione iudicis ſuper admiſſione vel reiectione teſtium. in ea. deciſ.nu.4.& de ratione,& exemplificatione. nu 5.& 7.

Appellatio in cauſa poſſeſſoria prohibetur per conſtitutionem Egidianam, quæ ſeruatur in terris eccleſiæ, quicquid diſponat ius canonicum. dec. 39. numero 1.

Appellatio ſtante inordinato proceſſu datur etiam in poſſeſſorio. deciſ.ea. num 8.& 10.

Appellatio datur in poſſeſſorio à ſententia lata ſine cauſæ cognitione.in ead. numero 9.

Appellatio regulariter in dubio eſt admittenda.ibid.nu.11.

¶ Appellatur etiam ab interlocutoria, de iure canonico. deciſ.20.nu 12.

¶ Appellatus regulariter tenetur edere copiam ſententiæ. fallit ſi appellans poſſet aliunde copiam habere.deciſ.8.13

¶ Arbitratores licet poſſint procedere de facto, non tamen ſequitur quod poſſint exercere iuriſdictionem quæ eſt mixti imperij, ſed quod poſſint procedere de facto non ſeruata forma iuris,& aſſignando maiorem partem vni quam alteri deciſ.47.nu 14

¶ Arbitrio iudicis eſt relinquendum quæ dicatur maxima vel modica deterioratio. deciſ.22.nu.17.

Arbitrio iudicis relinquitur pro quibus quantitatibus velit concedere mandatum executiuum contra aliquem deciſ.41.nu 9.

¶ Arbitrium iudicis verſatur in puniendo incendiorum conſiderata qualitate perſonæ ipſius. deciſ.25.nu 6.

¶ Arborum abraſio à fundo quo caſu ſit permiſſa conductori. deciſ.58 numero 6.

¶ Ardor liciti amoris paterni erga filium operatur quod in ſecundo teſtamento cenſeatur appoſita clauſula derogatoria deciſ.2.nu.29.

¶ Argumentum de pacto ad ſtatutum procedit affirmatiue,non negatiue, non enim ſequitur, legitima tolli non poteſt per ſtatutum, ergo nec per pactum ſed econtra deciſ 31.nu.49.

Argumentum, à natura contractus emphyteotici ad expreſſam promiſſionem valet & tenet.deciſ.32.nu.9

¶ Arma vnuſquiſque poteſt de iure communi deferre gratia defenſionis. deciſ.31.num.1.

Arma accomodans alicui præſumitur accomodare ad actum licitum. in ea. deciſ.nu.8.

Arma accomodans alicui qui cum ipſis captus fuit à birruariis, non poteſt illa ab ipſis repetere, ſi commodatarius ea in locis prohibitis detulit ipſo ſciente, ſed tantum pretium à commodatario deciſ.ea.nu.9.

Arma accomodans alicui dicenti ſe iturum ruri,licet is interficiat hominem dictis armis,non propterea obligatur.in ea.nu.10.

¶ Armorum delatio quo iure ſit prohibita tam in ciuitatibus quam extra.deciſ 31.nu.1.

Armorum delatio quomodo,& quando ſit prohibita nobilibus. in ea. num.3.

Armorum vſus communiter vigore ſtatutorum non eſt prohibitus quo ad euntes, ſiue euntes & redeuntes extra ciuitatem deciſ.ea.nu.5.

¶ Articulandi modus pro actore contra reum in poſſeſſorio reintegrandæ.deciſ.59.nu.5.

¶ Aſſertioni decurionum eſt ſtandum de meritis alicuius in conceſſione immunitas,etiam non probatis meritis.deciſ.1.nu 9.

¶ Auctoris mala fides nocet ſucceſſori vniuerſali.deciſ.33.nu.17.

¶ Auri libram hodie conſtituunt centum & ſeptem aurei. deciſ.7.nu.3.

¶ Authen. ſacramenta puberum. C. ſi aduerſ. vendit. habet locum etiam in contractu non ſtudio.deciſ.18.nu.50.

Authen.ſacramenta puberum ex communi opinione non habet locum ſtante enormiſſima læſione.in ea.deciſ.nu 70.

Authen. quitum.C de ſacroſan.eccleſ.ad verbum recitatur & explanatur.deciſ 33 nu.2.

Authen.quitum.C.de ſacroſan.eccleſ licet loquatur in re eccleſiaſtica,extenditur tamen communiter per doctores etiam ad emphyteoſes priuatorũ, ex identitate rationis. dec. ea.nu 4. Extenditur etiam habere locum in quolibet colono nu.3.

¶ Auus poteſt inſtituere nepotem legitimum, & naturalem natum ex filio ſpurio deficiente legitima prole ipſius aui,& ceſſante timore, ne pater ſpurius aliquid commodi ex dicta inſtitutione conſequatur.deciſ. 18.nu.33.

B

BANNITI de iure communi ſuccedere non prohibentur,imo ad ſucceſſionem ad mittuntur.deciſ.11.nu.6.

Banniti noſtri temporis æquiparantur deportato deciſ.ea.nu.7.

Banniti bona non licet occupare & damnificare, ſed ſi in eis damnum fuerit datum,non debet audiri,nec ſibi ius reddi deciſ.ea nu.20.

¶ Bannito non competit remedium poſſeſſorium,cum bona illius poſſint cõmode occupari.deciſ.11.nu.18.

¶ Bannitus non poteſt ſuccedere in bonis exiſtentibus in illo territorio à quo eſt bannitus deciſ.11.nu.8.

Bannitus priuatur ſucceſſionibus ſibi prouenientibus in territorio etiam de iure communi,ſtante ſtatuto de quo in ea.deciſ.nu.9.

Bannitus ſuccedit in bonis exiſtentibus extra territorium à quo fuit bannitus.in ea nu.10.

Bannitus quod non ſuccedat patri poteſt tolli per ſtatutum,quia filius ſuccedit patri de iure poſitiuo,non de iure diuino vel naturæ.in ea nu 11.& 12.

Bannitus & deportatus non poſſunt præſcribere.deciſ.ea.nu.13.

Bannitus nec etiam naturaliter poſſidet ibi.nu.14.

Bannitus quemadmodũ poteſt occidi,ita pariter poteſt in bonis condẽnari & moleſtari.in ea.nu.17. Declara vt nu.20.

¶ Bartoli dictum & aliorum in §.ſi quis ſimpliciter.l.1. De verb.oblig. procedit quando quis interrogatur de facto proprio non de facto alieno.deciſ.8. nu.18.

¶ Beneficij poſſeſſor an, & quo caſu teneatur producere & oſtendere bullas. deciſ.33.nu.8.

Beneficij rector non poteſt,etiam cum expreſſo conſenſu, abſque diſpenſatione, locationem ſuo nomine vltra triennium factam approbare. deciſ. 34. nume.4.

¶ Beſtiæ emptæ ex fructibus abbatiæ ſpectant ad nouum commendatarium. deciſ.33.nu.4.

Beſtiæ emptæ ab adminiſtratore eccleſiæ, ſi non apparet de quibus pecunijs, præſumantur in dubio,emptæ de bonis eccleſiæ.deciſ.ea.nu.6.

¶ Bona empta per vxorem, licet præſumantur empta de bonis mariti, tamen nec ipſe nec eius hæredes poterunt bona empta per vxorem vendicare,ſed ſolum poſſunt agere ad pretium dictorum bonorum.deciſ 58.nu 9.

Bona licet ſint ſubiecta fideicommiſſo, ſi fideicommiſſarius durante eius vita de illis diſponere poteſt. deciſ.29.nu.29.

Bona communis an prius requirentibus ciuibus, ſint expenenda, quam ſiat indictio muneris.deciſ.43.nu.11.

C

CADAVER quod ſit alicuius,probatur per ſigna Bar.in l.ſtigmata. C.de fabricen.lib.11.vbi Bar.docet practicam recognoſcendi homines tam viuos,quàm mortuos.deciſ.12.nu.15.

¶ Caducitatis in materia hæc tria æquiparantur, ſcilicet, quod emphyteoſis deterioretur.quod alienetur irrequiſito domino,& quod per triennium, ſiue biennium reſpectiue,debitus canon non ſoluatur.deciſ.22.nu 15.

¶ Capi,vt quis poſſit tanquam ſuſpectus de fuga, ante omnia debet cõſtare de credito,& de deterioratione poſt contractum debitum.deciſ.41.nu.1.

¶ Capitale eſt domini in ſocietatibus beſtiarum, fœtus autem & melioramenta beſtiarum ſunt communia inter dominum, & ſocium. deciſ. 10. numero 12

¶ Captura etiam nulla debet confirmari, & quomodo id fiat. deciſio.40. numero 2.

¶ Captus ab hoſtibus dicitur non ſoluendo,item & carceratus,& quando principalis eſt abſens.deciſ.45.nu.17.

¶ Carceratus licet iniuſte, ſi captura de nouo erat committenda, non eſt relaxandus.deciſ 40.nu.3.

¶ Carolus V. Rom. Imp.coronatus Bononiæ ſub Clemente VII. deciſ 55 nume.10.

¶ Caſus ommiſſus à ſtatuto remanet in diſpoſitione iuris communis.deciſ. 9. nume.31.

¶ Cauſa inteſtati ſublata etiam legitima ſubmouetur.deciſ.51.nu.42.

Cauſa filiorum quo caſu ſit fauorabilior pia cauſa.deciſ.19 nu.78.

¶ Cauſæ mixti imperij poſſunt compromitti quando fieret compromiſſum in homines tanquam arbitratores.deciſ 47.nu.4.

¶ Cauſam non eſſe deſertam regulariter in dubio pronuntiandum eſt. deciſ. 36.nu.5.& in antea.deciſ.15.nu 10.

¶ Cautela ad irritandum proceſſum factum cum filiofamilias deciſ. 53. numero 3.

Cautela ad obligandum fideiuſſorem vt non liberetur ex conuentione ſui principalis,licet fecerit ſuum poſſe, & omnem adhibuerit conatum.deciſ. 57 nu.8.

Cautela pro emente res furtiuas deciſ.42.nu.1.

Cautela pro reo, vt reſpondens poſitionibus non dicatur ſimpliciter negare, vel affirmare.deciſ.51.nu.7.

¶ Cephalus conſ.370.nu 9.lib 2. nouiter enucleatur, atque declaratur.deciſ. 7.nu.20.

¶ Citatio non requiritur quãdo executio fieri debet ſuper eadem re ſuper qua fuit ſententiatum deciſ.6.nu.1. Declara tamen vt nu.3.& quod non requiratur,eſt magis cõmunis opinio.nu.2 quæ fallit quando executio eſt fienda per ſucceſſorem in officio, & ſic per alium iudicem quam per eum qui ſententiam tulerat,nu. 3.

Citatio procuratoris,an ſufficiat in executione ſententiæ fienda, vel requiratur citatio ipſiuſmet principalis deciſ.ea.nu.5. & quod tutius ſit citare etiã dominum,& procuratorem,ſi hoc commode fieri poſſit,ex opinione authoris.nu 6. Limitatur tribus modis,nec procuratorem poſſe citari etiam abſente principali,nu 9.

Citatio partis non requiritur quando ſi comparuiſſet nihil allegare poſſet. deciſ 17.nu.11.

Citatio partis non requiritur quando quis abſoluitur à iuramẽto ad effectum agendi.deciſ 18 nu. 3.

Citatio partis in relaxatione à iuramento non requiritur, quia pars quo ad eius iura non læditur.deciſ ead.nume. 5 & quod in tali caſu non requiratur citatio partis,latiſſime demonſtratur, & eſt magis communis opinio. nume 8.

Citatio partis quod non requiratur in abſolutione à iuramento,de ſtylo ſeruatur deciſ.ea.nu. 9.

¶ Ciues dicuntur illi qui naſcuntur in ciuitate, & in ea inhabitant.deciſ. 3. nu.17.

Ciues qui non habitant in ciuitate non gaudent priuilegij.in ea.nu. 18.

¶ Ciuitas Spoletana recognoſcit in ſuperiorem ſummum Pontificem. deciſ. 3. nu. 5.

Ciuitas Peruſina obediens Sedi Apoſtolicæ,pollens armis, literis, ædificijs, & exercitijs deciſ.55.nu.12.

¶ Clauſula derogatoria cenſetur appoſita in ſecundo teſtamento inter liberos condito,fauore filiorum.deciſ 2.nu.26.

Clauſula derogatoria intelligitur adiecta in ſecundo teſtamento, etiam ſi in primo teſtamento fuiſſent inſtituti venientes ab inteſtato exceptis liberis. deciſ.ea.nu.27.

Clauſula codicillaris cenſetur appoſita in teſtamento inter liberos ad hoc vt ſubſiſtat.in ea.nu. 32.

Clauſu-

Clauſula derogatoria ideo requiritur in ſecundo teſtamento, vt appareat de voluntate teſtatoris, ne dici poſſit ſubornatus, quæ ratio ceſſat in teſtamento inter liberos. in ea. nu. 35.

Clauſula conſtitutia ad hoc vt operetur, requiritur principaliter quod conſtituens poſſideat cum titulo valido & efficaci. deciſ. 39. nu. 8.

Clauſula in fine poſita refertur ad omnia præcedentia. deciſ. 45. nu. 6.

Clauſula conſtituti operatur tranſlationem poſſeſſionis. deciſ. 50. nu. 6.

Clauſulæ generales apponuntur ex ſtylo notariorum, & non habent locum vbi interuenit dolus in ipſis. dec. 18. nu. 68.

¶ Coguntur quando quis poteſt cenſetur facere actum non voluntarie. deciſ. 2. numero 7.

¶ Collecta debet eſſe æqualis. deciſ. 43. nu. 8.

¶ Collectæ quæ imponuntur per collegia, & vniuerſitates ex cauſa neceſſitatis poſſunt imponi inconſulto principe, licet alias requiratur conſenſus principis. deciſ. 43. nu. 3.

Collectæ imponi debent ciuitatis citandis. deciſ. ea. nu. 7.

Collectæ non debent ſolui vniformiter quolibet anno, ſed ſolutio debet variari ſecundum neceſſitates occurrentes, & occurrentium caſuum. in eadem nu. 9.

¶ Collectarum a ſolutione vt quis præſcriptione ſe tueri poſſit, non requiritur quod fuerit requiſitus, dummodo collectas non ſoluerit per triginta annos. deciſ. 3. nu. 2. quod tamen declaratur. nu. 3.

Collectarum in materia ad hoc vt quis poſſit ſe tueri præſcriptione, eſt neceſſe quod fuerit requiſitus, & contradixerit, deinde per triginta annos non ſoluerit. deciſ. ea. nu. 3.

¶ Collectas exigendi actus eſt voluntarius tam ex parte imponentis, quam ex parte eius cui imponuntur. deciſ. 3. nu. 1.

Collectas indicendi ius ſpectat ad ſupremos principes, & eſt de regalibus ipſius principis. deciſ. 43. nu. 4.

¶ Collegio cuicunque licito competit facultas imponendi collectas pro ſuis neceſſitatibus. deciſ. 43. nu. 2.

¶ Coloni poſſunt repetere melioramenta, licet ceciderint à re conducta propter cenſum non ſolutum, ſecut in emphyteota. deciſ. 12. nu. 8.

¶ Colonus, & dominus dicantur contraxiſſe inſimul ſocietatem. deciſio. 14. num. 6.

Colonus tenetur de ſuo proprio parare victum bobus. deciſ. ea. nu. 7.

Colonus, & dominus non ſunt proprie, ſed improprie ſocij. in ea. nu. 8.

Colonus ſi non ligonizat vineam per vnam vicem, vel foſſata non emundat, adeo quod fundus non reddatur infructuoſus per multos annos, non poteſt expelli a re conducta. deciſ. 28. nu. 10.

Colonus & ſimiles tenentur procurare vineas, & agros eſſe bene cultos, non autem dominus. dec. ea. nu. 85.

Colonus quando deducat impenſas in foſſatis factas. dec. 24. nu. 9.

Colonus non repetit modicam impenſam factam in fundo. deciſio. 58. numero 1.

Colonus tenetur mundare foſſata non perennis, ſecut perennia. deciſ. ead. numero 8.

¶ Commodum qui ſentit debet etiam ſentire incommodum, etiam in materia collectarum. dec. 3. nu. 9.

Commodum declaratur ex qualitate & quantitate oneris iniuncti. dec. ea. numero 10.

Commodum ad eum ſpectat ad quem ſpectat incommodum. Deciſio. 5. numero 2.

¶ Commune votum parentum eſt parare diuitias filiis. deciſ. 2. nu. 30.

¶ Communitas quando poſſit concedere immunitatem. deciſ. 3. nu. 8.

¶ Comparatio literarum ad hoc ut fiat, requiritur quod alia probatio haberi non poſſit. deciſ. 7. nu. 5.

Comparatio ſcripturarum quando eſt fienda requiritur quod ſaltem duo periti adhibeantur. deciſ. ea. nu. 7.

Comparatio quæ fit de ſcriptura ad quam, & ſcriptura ex qua, requiritur literas & caracteres ſimiles, arbitrio tamen iudicis. in ea. nu. 10.

¶ Compenſatio de ſpecie ad quantitatem non admittitur inuita parte. deciſ. 25. nu. 5. fallit quando dicta compenſatio fieret ex voluntate expreſſa ſiue præſumpta diſponentium, ſiue contrahentium. nu. 6.

Compenſatio non admittitur ex credito non iurato ad aliud creditum iuratum. in ea deciſ. nu. 7.

Compenſatio non admittitur vbi adeſt iuramentum debitoris. In ea. num. 8.

Compenſatio habet vim ſolutionis. ibid. nu. 9.

Compenſatio non admittitur in debito iurato, & eſt magis communis opinio. in ea. num. 10.

Compenſatio vbi adeſt iuramentum non poteſt opponi, nec etiam ab hærede illius qui iurauit. in ea. nu. 11.

Compenſatio non admittitur de liquidis ad non liquida. deciſ. ea. nu. 15.

Compenſatio quando non admittitur vigore iuramenti, minus dari debet terminus ad liquidandum. in ea. nu. 16.

Compenſationem obiicere non poteſt retinens iniuſte poſſeſſionem alicuius. deciſ. 15. nu. 19.

¶ Compromiſſi ad validitatem neceſſarium eſt inſpicere verba. deciſio. 2. numero 14.

¶ Compromiſſo non poſſunt per tutorem apponi illa verba, procedendi de iure, & de facto. deciſ. 8. nu. 11.

Compromiſſo non eſt locus in articulo iuris certo & claro. Deciſ. 47. nu. 21.

Compromiſſo vt ſit locus, opus eſt per antea litem conteſtatam, & intra quinque ſolennitatem. deciſ. ea. nu. 12.

¶ Compromiſſum eſt quædam tranſactio. deciſ. 8. nu. 9. & 12.

Compromiſſum non poteſt fieri ſuper articulo iuris claro. deciſ. ea. nu. 15.

Compromiſſum factum in tertium, ſi aliud non apparet, præſumitur factum

¶ Condemnatio ſi eſt facta in vna re, & executio in alia, tertius executionem impedit. deciſ. 26. nu. 16.

¶ Conductor ad hoc vt poſſit expelli à re conducta, tria requiruntur, ſcilicet, quod ſit deterioratio notabilis quantitatis, quæ iudicis arbitrio relinquitur, ſecundo quod ſit deterioratio ad perpetuam deteriorationem fundi, quæque deterioratio non reſpiciat culturam fructuum. tertiò, quod dolo malo, lata, vel leui culpa ipſius conductoris huiuſmodi deterioratio fiat, non autem ſufficiet leuiſſima culpa. deciſ. 8. nu. 21.

Conductor ſi non colit ſolicite agrum, adeo quod deterior efficiatur quo ad fructus, non poteſt expelli, quia ipſe eſt dominus fructuum. in ea. nu. 22. ſallit hoc in vineis, nu. 23.

Conductor tenetur ad vendendum melioramenta domino directi potius, quam alteri. idem in colono circa fructus cum declaratione, vt deciſ. 24. numero 17.

Conductor an, & quando teneatur propter incendium in re conducta cauſatum. deciſ. 35. nu. 1.

Conductor non tenetur de caſibus fortuitis. deciſ. ea. nu. 3.

Conductor cuius dolo, vel data opera res conducta combuſta eſt, quo caſu tenetur ad damni emendationem, in ea. nu. 4.

Conductor ex incendio eius culpa lata, vel leui commiſſo tenetur ad damni emendationem. deciſ. ea. nu. 10.

Conductor an ex incendio eius lata culpa commiſſo teneatur criminaliter & pœna corporali. ibid. nu. 11.

Conductor ex incendio ob leuiſſimam culpam commiſſo non tenetur ad damni emendationem, & minus ad aliquam pœnam criminalem. deciſ. ea. num. 13. & nu. 19.

Conductor vt in omnem euentum liberetur à præſumptione contra ipſum, quod incendium ſua culpa euenerit, quid facere poſſit. in ea. nu. 32.

Conductor ob leuiſſimam culpam non tenetur nec ad damni emendationem: nec actione legis Aquiliæ. ibid. nu. 23.

Conductor quid teneatur facere in fundo. dec. 58. nu. 4.

¶ Conductoribus lucrum, & damnum cedit commodo, & incommodo. deciſ. 59. num. 7.

¶ Confeſſio extraiudicialis probatur per duos teſtes, & ſi fuerit facta parte præſente inducit ſemiplenam probationem, & eſt communis opinio. deciſ. 9. num. 2.

Confeſſio extraiudicialis non ſolum ſemiplene probat, ſed etiam facit indicium veritatis. dec. ea. nu. 2. quod maxime procedit quando dicta confeſſio eſſet geminata. nu. 3.

Confeſſio extraiudicialis geminata æquiparatur iudiciali confeſſioni. dec. ea. nume. 4.

Confeſſio geminata plene præiudicat ſicut confeſſio iudicialis. in ea. nu. 5.

Confeſſio ſimplex etiam non geminata de æquitate canonica in terris eccleſiæ plene probat, quando per duos teſtes fuerit probata, & eſt magis communis opinio. in ea. nu. 2.

Confeſſio extraiudicialis facta præſente parte, & probata per duos teſtes plene probat. deciſ. ea. nu. 16.

Confeſſio extraiudicialis (licet facta abſente parte) ſi probetur per vnum teſtem, inducit ſemiplenam probationem. in ea. nu. 17.

Confeſſio geminata magis operatur. vbi ſup. nu. 18.

Confeſſio geminata operatur licet fuerit facta abſente parte, & eſt communis opinio contra Ruynum, qui aliter ſenſit in conſ. 78. lib. 4. deciſ. ea. nu. 20.

Confeſſio, & oblatio niſi fuerit acceptata a parte, ſecundum communem nihil operatur. ibid. nu. 21. declara vt infra.

Confeſſio facta præſente parte & tacente, quando eſt fauorabilis, cenſetur acceptata, & eſt magis communis opinio, vt nouiſſime deducitur vbi ſupra, num. 22.

Confeſſio quæ tendit ad fauorem præſentis & tacentis, cenſetur acceptata. ibi. num. 23.

Confeſſio extraiudicialis in ciuilibus probat, & teſtis deponens de peritia artis, etiam deponens de credulitate, plene probat. deciſ. 18. nu. 18.

Confeſſio licet enunciatiue, & incidenter facta probat contra confitentem. Deciſ. 33. nu. 10.

¶ Confeſſione partis nullla maior probatio. deciſ. 17. nu. 17.

¶ Coniecturæ quibus probatur ſcientia debent eſſe probabiles, perſpicuæ, & concludentes. deciſ. 19. nu. 18.

¶ Coniecturis non eſt opus in claris. deciſ. 21. nu. 39.

¶ Coniuncti admittuntur ad probandum ætatem aliorum coniunctorum, tanquam magis inſiæ nati. deciſ. 55. nu. 1.

¶ Coniunctus regulariter cum cautione de rato admittitur pro alio coniuncto. deciſ. 49. nu. 1. fallit vt nu. 2.

Coniunctus quo caſu non admittatur pro coniuncto, etiam cum cautione de rato. deciſ. ea. nu. 5.

¶ Conſenſus patris ad hoc vt filius poſſit ſtare in iudicio, debet interuenire tempore litis conteſtatæ. deciſ. 13. nu. 2.

Conſenſus filiæ in promiſſione dotis facta a patre de bonis etiam filiæ, operatur quod filia intelligatur dotata etiam de bonis filiæ. deciſ. 21. nu. 33.

¶ Conſtitutio Marchiæ Anchonitanæ arctat communitates, & vniuerſitates ad creandum ſindicos qui habeant deferre mandatis. deciſ. 3. nu. 18.

Conſtitutio Marchiæ Anchonitanæ in negotiis poſſeſſoria reducit nos ad ius commune. deciſ. 20. nu. 33.

¶ Conſtitutus quis præſumitur in periculo mortis quando fuiſſet viſus ingredi ciuitatem in qua erat peſtis. deciſ. 30. nu. 5.

¶ Conſuetudo debet ſummariter probari. deciſ. 3. nu. 13.

Conſuetudo pro lege eſt obſeruanda. deciſ. 14. nu. 3.

Conſuetudo in loco dicitur habere tacitum conſenſum hominum illius loci. dec. ea. nu. 4.

Conſuetudo eſt ſeruanda inter dominum & colonum. in ea. nu. 5.

¶ Contradictor legitimus ad impediendam miſſionem in poſſeſſionem quando quis dici poſſit. Deciſ.47 nu.19.
¶ Contrahens cum aliquo prius debet de eius authoritate inueſtigare. Deciſ. 33.nu.12.
Contrahens mala fide amittit melior arrema. Deciſ. 32.nu.1.
¶ Contrahentes præſumuntur legitimæ ætatis. Deciſ. 56 nu.1.
¶ Controuerſiæ congruentius expediuntur intra domum inter amicos, & domeſticos, quam in palatiis. Deciſ.2.num.6.
¶ Conuentus eſt abſoluendus non probato fundamento partis aduerſæ. Deciſio.18.num.4.
¶ Conuerſans cum bannito publice conuerſante per ciuitatem, & tolerato, non punitur. Deciſ.31.numero 11.
¶ Copula quando cadit circa ea in quibus cadit charitas & affectio. tunc dicta copula deſignat ordinem charitatis, non autem ſeparationem. Deciſ. 31.nu.17.
Copula ſolet vnicuique rei actum verbi attribuere. Deciſ.ea.num.18.
Copula quo caſu ordinem tantum deſignet, non autem illam diuiſionem inducat. in ea.nu.10.
Copula, & materna.l. fin.C.de dot. promiſ. intelligitur, id eſt ſi bona patris non ſufficiunt. & eſt communis intellectus. in ea.nu.34.
¶ Cornei conſ.147 lib 2 declaratur. Deciſ.34.nu.3.
¶ Creditor anterior eſt præferendus poſterioribus. Deciſ.45.nu.7.
¶ Creditores poſteriores diligentes in habendo apocham, & exigendo pecunias non ſunt moleſtandi hypothecaria. Deciſ.45.nu.2.
¶ Creditori petenti plus debito, ne cadat à iure ſuo, neque in expenſis condemnetur, quomodo conſulatur, & de clauſula, ſaluo iure ſuperflui. Deciſ. 18.num.31.
¶ Creditum ante omnia conſtare debet vt quis poſſit tanquam ſuſpectus de fuga capi, & de determinatione poſt contractum. Deciſ.41.num.1.
Creditum quomodo ſufficiat doceri ex ſtylo curiæ Peruſinæ ad effectum obtinendi capturam contra ſuſpectum de fuga. Deciſ.ea.num 6.
¶ Cridæ, ſeu proclamata excludunt quemcunque habentem ius in re, vel ad rem. Deciſ.43 num 4.
¶ Culpa ex qua inhabitatores tenentur ob incendium, an ſit lata, vel leuis, vel leuiſſima. Deciſ.35.num.15.
Culpa lata, & leuis in materia incendij quæ dicatur, poſito exemplo de patre, vel domino, qui in ſtabulo dimiſit lumen accenſum in manibus puellæ. Deciſ.ea.num.22.
Culpa leuiſſima in omittendo non continetur actione legis Aquiliæ. in ea. numero 24.
¶ Curator ſicut poteſt tranſigere, ita poteſt compromittere. Deciſ.2.nu.3.
Curator non poteſt gratis remittere iura minoris, etiam quod habuiſſet licentiam à iudice. Deciſ.ea.num.14.
Curator quando dicatur compromittere ſponte, ea deciſ. Beniuten. declaratur. in ea.num.16.
Curator debet dari minori in criminalibus, de rigore iuris, ad hoc vt poſſit ſtare in iudicio, de conſuetudine tamen non ſeruatur. Deciſ.13.num.10.
¶ Curiæ Peruſinæ ſtylus circa venditionem bonorum debitoris ad inſtantiam creditoris non valentis conſequi ſuum creditum. Deciſ 39. num.3.
Curiæ Peruſinæ ſtylus circa licentias, & mandata executiua. Deciſ.40.nu.8.
¶ Cuſtos q cuſtodit gratis nõ tenetur de culpa leui, vel leuiſſima. De.10.n.13.

D

DAMNVM contingens inter ſocium & dominum commune eſſe debet, quemadmodum víſicas eſſe debet, & eſt communis. Deciſ.10 nu.3.
Damnum quod ſit commune, procedit quando ſocius, vel paſtor non eſt in culpa, ſi vero reperiatur in culpa, damnum in totum ſpectat ad paſtorem, ſiue ſocium. in ea.num.11.
Damnum, vel lucrum ceſſans allegant quid incumbat. Deciſ.41.nu.13.
Damnum leuis momenti non eſt in conſideratione vt conductoribus fiat remiſſio mercedis. Deciſ. 50.nu 8.
¶ Datio in ſolutum eſt ſpecies alienationis impropriè, & largo modo. Deciſio. 60.num.1.
Datio in ſolutum etiam in ſtatutis comprehenditur ſub verbo alienationis. Deciſ.ea.nu.9.
Datio inſolutum quando dicatur contractus emptionis, & venditionis, & quando venditionis tantum. in ea.nu.10.
Datio inſolutum poteſt fieri voluntarie, & coacte, & quomodo. in ea.nu.15.
¶ Debitor ratione redditumm regalium in carcerem mittendus eſt, donec ſoluat, nec admittitur ad ceſſionem bonorum. Deciſ,35.nu 1.
Debitor fiſci ex delicto non debet admitti ad ceſſionem bonorum, ne delicta remaneant impunita. Deciſ ea.num.3.
Debitor fiſci ex contractu admittitur ad beneficium ceſſionis bonorum. in ea. num.4.
Debitor ignorans an ſit debitor. & in qua ſumma. licite poterit totum negare, non obſtante quod eſſet debitor in aliqua ſumma. & aſſignatur ratio. Deciſ 51.num.8.
¶ Dictus ſibi contrarius demonſtratur in articulo de quo Deciſ. 23. nu.11.
¶ Declaratio quid cit licet requiratur exceſſionem eſſe legitime factam, non tamen eſt neceſſe quod talis declaratio feratur in ſcriptis. Deciſ 45.num. 21.
Declaratio pretij vigore reſeruationis in contractu venditionis retrotrahitur ad tempus factæ venditionis, quod idem eſt acſi a principio initſet declaratum. Deciſ.53.num 6.
¶ Decretum ſemper habet præſumptionem pro ſe. Deciſ.1.nu.18.
¶ Decuriorum aſſertioni eſt ſtandum circa merita alicuius, etiam non probatis meritis. Deciſ 3.nu.9.
¶ Demens quia non præſumitur ex dinominatione facta a patre in teſtamento, etiam dato curatore, niſi poſt mortem teſtatoris dictus curator confirmetur. Deciſ. 1 num.12.
¶ Denunciatio facta tertio domi de ſententia non impedit quin poſſit appellare. Deciſ.26.nu.21.
¶ Deterioratio tunc fieri dicitur, quando ab eo ſtatu in quo prius res erat diminuitur. Deciſ.11.nu 3.
¶ Determinatio authoris in cauſa arborum vi ventorum eiectarum in territorio Peruſino, anno 1569 menſe Octob. Deciſ.9.num.5.
¶ Dictio, quomodocunque, eſt apta comprehendere propter ſui vniuerſalitatem, omnem modum, & omnem formam. Deciſ.21.nu.8.
¶ Differentia eſt inter conſuetudinem & præſcriptionem. Deciſ.3.nu.15.
¶ Diſpoſitio.l fin.C.de dot. promiſ quod prom. filio facta a patre de bonis paternis, & maternis, intelligatur facta de bonis paternis tantum, habet locum quando bona aliquo modo ad filium ſpectant. Deciſ.11.nu.34.
Diſpoſitio l.ſiquis maior.C. de tranſact. habet locum etiam in contractu emphyteotico. Deciſ.55 nu 13.
Diſpoſitio §.de inofficio.ſol ſi inſtituta.ff. de inoff teſtam. extenditur ad omnes & ſingulas perſonas cuiuſcunque generis de alimentis decipientes. Deciſ.46.num.5.
Diſpoſitio §.illud.l.Græci ff. de fideiuſ. non habet locum quando conſtat de expreſſo conſenſu adhibito cum iuramento, & ſubiicitur ratio. Deciſ.57. numero 6.
¶ Diuitiæ quando ſunt fundamentum intentionis alicuius debent per deducentem probari Dec ſ.33 nu.20.
¶ Diuiſſe nemo præſumitur quod quis non mente cogitauerit. Deciſ.9.nu.19.
¶ Doctor eſt intelligendus ſecundum leges quas allegat. Deciſ.8.nu.81.
Doctor referens plures opiniones vltimam approbare videtur. deciſ. 29. numero 28.
Doctor iuris minor non reſtituitur. deciſ.55.nu.26.
¶ Doctrina Dec in auth. qui rem.nu.13. C. de ſac.ſan. eccl. dicentis, quod emphyteota qui ceſſit à iure ſuo ob non ſolutum canonem, oſtenditur habere locum etiam contra minores. Deciſ 54.nu 10.
¶ Dolus quando dat cauſam contractus contractus debet omnino reſcindi. deciſ.18 nu.51.
Dolus in dubio non præſumitur deciſ.ea.nu.52.
Dolus poteſt probari coniecturis, & præſumptionibus in ea.nu.53.
Dolus præſumitur in enormiſſima læſione non ſolum re ipſa, ſed ex propoſito. in ea.nu.55.
Dolus re ipſa, & dolus ex propoſito æquiparantur in tranſactione, quando quis in ea eſt enormiſſime læſus. deciſ.ea nu 56.
Dolus re ipſa ſine ex propoſito præſumitur quando quis læditur vltra dimidium in ea. nu.57.
Dolus non præſumitur niſi probetur. deciſ.51 nu.4.
Dolus non poteſt cadere in re qui ſuccedunt in ius alterius. deciſ.ea.num.12.
¶ Domeſtici domeſticorum non repelluntur à teſtificando. deciſ.55.nu 2.
¶ Dominij exceptio non debet admitti in iudicio poſſeſſorio. deciſ. 57.nu.31.
Limitatur quando proceditur ſola facti veritate inſpecta, nu.22.
¶ Domino vero non debet auferri vendicatio rei ſuæ. deciſ. 48.nu 2.
¶ Dominus directus finita emphyteuſi poteſt emphyteotam expellere propria authoritate. deciſ.17.nu.8.& 9. declaratur nu.13.
Dominus directus tunc poteſt emphyteotam propria auctoritate expellere, quando non adeſt timor rixæ, ſine ſcandalis. deciſ.ea nu.23.
Dominus directus tenetur confirmare rem emphyteoticam primis conductoribus. fallit quando eccleſia, vel dominus directus vellet rem emphyteoticam pro ſe retinere, & eſt magis communis opinio. deciſ ea.nu.13 & 34.
Dominus ſi haberet res voluptarie meliorata venales, & emptor vellet etiam emere dicta voluptaria meliorameta vna cum re principali, an teneatur ſoluere conductori æſtimationem eorum. deciſ.14.nu 22.
Dominus an poſſit opponere de iure tertij, & an liceat domino directo vendicare rem emphyteoticam alienatam ab emphyteota eo inſcio. deciſ.35.numero 6.
Dominus fundi non ſolum tenetur ad ſolutionem arborum, & vitium à ſuo conductore plantatarum, exiſtentium, ſed etiam aliarum plantatarum, & deſiccatarum ſine culpa coloni, ſeu conductoris deciſ.18 nu 11.
¶ Donans eccleſiæ poteſt agere contra ipſam, non ad reuocationem donationis, ſed quod eſſe ſeruentur promiſſa. deciſ.39 nu.22.
¶ Donantis principalis intentio eſt attendenda in donatione. deciſ. 59. numero 21.
¶ Donatarius poſſidens vigore conſtituti præfertur alteri donatario cui fuit facta actualis traditio poſſeſſionis. deciſ 19.nu 13.& 18.
¶ Donatio facta abſenti non valet ante ratificationem. deciſ.39.nu 3.
Donatio facta monaſterio, vel in piam cauſam non valet in bonis alienari prohibitis, & quod trebellianica non poſſit deduci niſi de fideicommiſſo vniuerſali. deciſ.ea.nu.5.
Donatio ex ſola ſcientia donatarij fit ſtatim valida, & irreuocabilis. in ea. num 8.
Donatio facta eccleſiæ abſenti irreuocabiliter ei acquiritur. deciſio.ea.numero 10.
Donatio eccleſiæ fauore, etiam aliquo non acceptante eſt irreuocabilis, nec donantem pœnitere etiam ante ratihabitionem. in ea. nu.12.
Donatio facta abſenti quandoque valet vt minus reuocari poſſit. ibidem, numero 17.
Donatio facta eccleſiæ poteſt reuocari non adimpleta conditione ex mente veros, cuius error oſtenditur vbi ſup.nu.13.
Donatio perfecta, & acceptata reuocari non poteſt neque expreſſe, neque tacite, in ea.nu 25.
Donatio non tamen eccleſiæ abſentis ſtipulata, licet non lœmiter, valet fauore eccleſiæ. in ea.nu.26.
¶ Donator poſt perfectam donationem non poteſt teſtari, nec aliquem contra eam facere, dec l.47.nu 9.
¶ Dos per virum prælegata eſt debita vxori ſoluto matrimonio. deciſ.11 numero 3.
Dos promiſſa dicitur proprie dos quando eſt ſequutum matrimonium, & eſt magis communis opinio deciſ ea.nu.9.
Dos promiſſa dicitur proprie dos etiam in materia ſtatutaria. in eadem, numero 18.

Dos

Dos promiſſa dicitur proprie dos ex communi vſu loquendi, qui communis vſus loquendi eſt Peruſiæ, Senis, & in alijs locis enumeratis vbi ſupra, nume. 12.
Dos congrua dicitur vſque ad legitimam. in ea. nu. 38.
Dos quod commenſuretur ad quantitatem legitimæ, intelligitur, non quod vere commenſuretur ad legitimam, ſed quod ad boni viri arbitrio dicta dos commenſuretur vſque ad quantitatem legitimæ. in ea. nu. 68.
¶ Dotare filias eſt paternum officium, nō maternum, niſi in ſubſidium. deciſ. 21. nu. 19.
¶ Dotata mulier in teſtō, vel inter viuos excluditur propter maſculos, ſtante ſtatuto Tudertino excludente mulieres dotatas. deciſ. 31. nu. 1.
Dotata filia excluſa à ſtatuto propter agnatos maſculos non poteſt dicere nullum teſtamentum patris, in quo ipſa fuiſſet præterita, neq; petere bonorum poſſeſſionem contra tabulas. deciſ. ea. nu. 5.
Dotata filia ad hoc vt excludatur, ita dictante ſtatuto, non eſt differentia facienda, an ſit dotata in teſtamento, vel extra teſtamentum, etiamquod inutilis ſit inſtitutio. in ea. nu. 6.
Dotata verbum exponi debet pro promiſſa, & ita verificatur ſtatutum dictās excludi mulierem dotatam, quod habeat locum, etiam quod dos per patrē fuerit deſignata filiæ impuberi, & ab hac opinione in deciſionis non eſt recedendum. deciſ. ea. nu. 14.
Dotata mulier in minore parte quam ſit legitima, ſtante prædicto ſtatuto nō poteſt petere ſupplementum legitimæ, & eſt magis communis opinio in ea. nume. 41.
Dotata filia in minori parte quam ſit legitima non poteſt agere ad ſupplementum legitimæ, ſecus ſi ab extraneo, erunt tamen recte perpendenda verba ſtatuti. deciſ. ea. numer. 52. cum duabus limitationibus. numer. 53. & num. 54.
¶ Dotem promittendo pater exercet actum donationis, & dotem ipſam deſtinat. deciſ. 21. nu. 10. alia vide infra in verbo Pater promittens dotem.

E

ECCLESIA non debet quid iniuſtum facere. deciſ. 34. nu. 11.
¶ Eccleſiæ prælatus non poteſt in compromiſſo adijcere verba, procedendi de iure, & de facto, quia arbiter poſſet lædere eccleſiam non admittendo probationes. deciſ. 1. nu. 13.
Eccleſiæ fauore quilibet priuatus poteſt acceptare donationem factam ipſi eccleſiæ. deciſ. 29. nu. 9.
¶ Edificantes bona fide, vel melioramenta facientes in re aliena poſſunt repetere. deciſ. 34. nu. 9.
¶ Egidiana conſtitutio comprehendit quæcunque poſſeſſoria. deciſ. 20. numero 11.
¶ Emphyteota poteſt expelli a re emphyteotica propter deteriorationem ab eo cauſatam. deciſ. 21. nu. 2.
Emphyteota, & ſimiles perſonæ poſſunt expelli, licet male verſentur in vna tantum re, quia vna tantum eſt emphyteoſis, comprehendens plures res. in ea. nu. 6. quæ maxime procedunt quando promiſſiones ſunt iuramento vallatæ. nu. 7.
Emphyteota contrauueniens, & non adimplens pacta poteſt expelli, & cadit a iure emphyteotico deciſ. ea. n. 10.
Emphyteota non obſeruans quod promiſit poteſt omni ſuo iure priuari. in ea. nu. 11.
Emphyteota qui cum iuramento promiſit canonem ſoluere, ſi non ſoluit, cadit ſtatim à iure ſuo, non expectato biennio in rebus eccleſiaſticis, & triennio in rebus profanis. ibid. nu. 14.
Emphyteota qui modice male verſatur in re conducta non poteſt expelli à re emphyteotica. in ea. nu. 16.
Emphyteota ad hoc vt poſſit expelli, requiritur quod ſit deterioratio notabilis quantitatis quæ in iudicis arbitrio relinquitur. Quod ſit deterioratio ad perpetuam deteriorationem fundi, non reſpiciens culturam ſiue fructuum, Et quod dolo malo, lata, vel leui culpa ipſius emphyteotæ huiuſmodi deterioratio fiat, non autem ſufficit leuiſſima culpa. in ea. nu. 21.
Emphyteota, vel quilibet alius conductor ſi non colit ſolicita agrum adeo quod deterior efficiatur quo ad fructus, non poteſt expelli, quia ipſe eſt dominus fructuum, fallit hoc in vineis, quia ſi vineæ nō putarentur, vel per longum tempus non c. ltiuarentur, deſiccarentur, & in perpetuum deteriorarentur. deciſ. 12. nu. 22. & 23.
Emphyteota vel ſimiles perſonæ licet ob modicam deteriorationem, & inculturam, ſemotis vineis, expelli non poſſint, tenentur tamen dominis ad intereſſe, & contra eos poteſt in litem iurari. deciſ. ea. nu. 24.
Emphyteota qui non poſſidet non tenetur ſoluere canonem, & aſſignatur ratio. deciſ. 35. nu. 4.
Emphyteota alienans res emphyteoticas inſcio domino, regulariter cadit à iure ſuo, fallit tamen vt ibi. nu. 7.
Emphyteota ad hoc vt priuetur iure ſuo, requiritur vera, & effectualis traditio. in ea. nu. 9.
Eſtimatio non omnis transfert dominium, ita vt cenſeatur venditio. ibidem, nume. 5.
Eſtimatio quæ fit de rebus quæ traduntur in ſocietam nō transfert dominium, neq; conſtituit emptionem, ſed fit vt ſciatur quanti ea res erat, & valeret tempore initæ ſocietatis. in ea. nu. 7.
Eſtimatio tunc facit emptionem quando omne commodum, & incommodum rei eſtimatæ tranſit in cuſtodem, ſiue ſocium, ſecus ſi non tranſiret. in ead. nume. 8.
Eſtimatio facit emptionem in ijs contractibus, de quorum natura eſt, vt dominium tranſeat. deciſ. ea. nu. 9.
¶ Euentus qui nihil operari poteſt fruſtra expectatur. deciſ. 18. nu. 7.
¶ Exceptio ſpolij eſt litis finitæ, & impedit litis ingreſſum. deciſ. 19. numero 3.
Exceptio excuſſionis, cum nitatur æquitate, non videtur reijcienda. deciſ. 45. nume 3.
Exceptio excuſſionis etiam non legitimæ factæ non eſt neceſſaria inter mercatores inter quos proceditur de bono & æquo. deciſ. ea. nu. 12.
Exceptio non impleme nti obſtat agenti. deciſ. 50. nu. 1.
Exceptio non impleti, eſt adeo efficax, vt licet forma ſtatuti eſſet ſublata omnis exceptio, illa tamen ſemper poteſt obijci. deciſ. ea. nu. 3.
¶ Excuſſio ſimplex bonorum principalis non ſufficit niſi ſubſequatur ſententia iudicis declaratoria, excuſſionem eſſe legitime factam. deciſ. 45. numero 5.
Excuſſio principalis non requiritur quando cauſa eſt commiſſa ſola facti veritate inſpecta, & ſucceſſiua id quomodo intelligatur. deciſ. ead. numero 8.
Excuſſio non eſt neceſſaria cum agitur vtili hypothecaria pro conſequendo nomen debitoris, & ſic non requiritur in ſaluiano interdicto. in eadem, numer. 13.
Excuſſio non eſt neceſſaria quando debitor obligauit, & hypothecauit omnia eius bona mobilia, & ſtabilia, quæ conſtituit nomine creditoris, poſſidere. deciſ. ea. nu. 14.
Excuſſio non eſt neceſſaria quando debitor eſt notorie non ſoluendo. ibidem, nume. 15.
¶ Executio quando fieri debet ſuper eadem re ſuper qua fuit ſententiatum, partis citatio non requiritur. deciſ. 6. nu. 1. Declara tamen vt nu. 3 et quod non requiratur eſt magis communis opinio nu. 5. quæ fallit quando executio eſt fienda per ſucceſſorem in officio, & ſic per alium iudicem, quam per eum qui ſententiam tulerat, nu. 3.
Executio ſententiæ, an & quando poſſit impediri a tertio comparente pro ſuo intereſſe. deciſ. 16. nu. 8.
Executio ſententiæ non retardatur comparente tertio, quando appareret ipſum amiſiſſe rem litigioſam. deciſ. ea. nu 9.
Executio non eſt fienda contra tertium qui contendans impedire executionem aſſerit rem petitam eſſe penes ipſum, & ſubnectitur ratio. in eadem, nume. 15.
¶ Expenſæ, aliquæ neceſſariæ, aliquæ voluptariæ, aliquæ vtiles. deciſ 58. nume. 3.
¶ Exprimere aliquid expreſſe, vel per relationem ad aliud idem eſt. deciſ. 8. nume. 13.

F

FACTA inter maritum, & vxorem à communiter accidentibus probantur præſumptionibus, & indicijs. deciſ. 38. 19.
¶ Factorum diuerſa ſpecies efficiunt vt iudex non præciſe, ſed cum diſtinctione reſpondere debeat deciſ. 24. nu. 1
¶ Factum vbi eſt diuerſum ius ſtatus debet. deciſ 50. nu. 4.
¶ Fatuitas præſumitur ex donat one, deciſ. 1. nu. 8. declara vt nu. 15.
¶ Fideicommiſſarij non ſunt legitimi contradictores ad detractionem legitimæ deciſ 47. nu. 18.
¶ Fideicommiſſarius qui poſſidet, & eſt paratus incontinenti docere de iuribus ſuis dicitur legitimus contradictor ad impediendum immiſſionem in poſſeſſionem. deciſ. 47. nu. 6.
Fideicommiſſarius vt dicatur legitimus contradictor, requiritur quod poſſeſſionem apprehenderit, facta ſibi reſtitutione reali. ſiue verbali. deciſ. eadem, nu. 15.
¶ Fideicommiſſo expreſſe poteſt renunciari per partes. deciſ. 19. nu 6. Ampliatur hoc procedere etiam quod fiat contra voluntatem teſtatoris. nu. 7.
Fideicommiſſo quod non intelligatur renunciatum per verba quantumcunque generalia, oſtenditur. deciſ. ea. nu. 8.
Fideicommiſſo non intelligitur renunciatum per ſimplicem diuiſionem, etiā per verba quantumcunq; generalia, & eſt magis communis opinio. in ea. nu. 11. Ampliatur hoc procedere, licet in diuiſione fuerint appoſita verba prægnantia, & iuramentum, nu. 12.
Fideicommiſſo per partes cenſebitur renunciatum quando habuerunt ſcientiam teſtamenti, & eſt magis communis opinio. in ea. nu. 13.
Fideicommiſſo ita demum cenſebitur renunciatum per diuiſionem, ſi proba-

¶ Fideiuſſori non ſubuenitur quando ſciebat difficultatem tempore fideiuſſionis. Deciſ. 27.nume. 3.

¶ Fides de debito liquido,& clam fieri debet ad obtinendam capturam contra aliquem pro ſuſpitione fugæ,& pro parua quantitate quis non debet iurari ſuſpectus. Deciſ. 41 nu. 3.

¶ Fieri illud ſimpliciter dicitur quod ex verbis nullam habet modificationẽ Deciſ.8.nu 5.

¶ Filia quæ renunciauit paternis bonis,& maternis propter enormiſſimam læſionem poterit contrauenire. Deciſ. 18.nu.64.

Filia dotata excluſa a ſtatuto propter agnatos maſculos non poteſt dicere nullum teſtamentum patris in quo fuerit ipſa præterita,nec petere bonorũ poſſeſſionem contra tabulas. Deciſ. 21.nu.5.

Filia dotata ad hoc vt excludatur,ita dictante ſtatuto,non eſt differentia faciẽda an ſit dotata in teſtamento, vel extra teſtamentum , etiam quod inutilis ſit inſtitutio. Deciſ. ea.nu.6.

Filia dotata à patre in minori parte quam ſit legitima nõ poteſt agere ad ſupplementum legitimæ, ſecus ſi ab extraneo, erunt tamen recte perpendenda verba ſtatuti.in ea.nu.52. Limitatur hoc non habere locum etiam quod fuerit dotata à patre,quando dos non ſufficeret ad alimenta.nu 53. Limitatur etiam non habere locum quando eſſet exceſſus maximus in legitima , quia tunc filia enormiſſime læſa petat ſupplementum legitimæ.nu.54.

¶ Filiæ conſenſus in promiſſione dotis facta à patre de bonis etiam filiæ operatur quod filia intelligatur dotata de ſuiſmet bonis. Deciſ. 21.nu. 33.

¶ Filias dotare eſt paternum officium,non maternum, niſi in ſubſidium. in ea. numero 19.

¶ Filij quando ſunt ſub patria poteſtate non poſſunt alios habere ſub eorum poteſtate Deciſ.13.nu.14.

Filij nati ex damnato coitu non poſſunt ſuccedere,nec eis poteſt aliquid relinqui. Deciſ. 18.nu.13.

Filij etiam ſui poſt immixtionem præſumuntur habere ignorantiam teſtamẽti.eſt magis communis opinio. Deciſ.19 nu.20. Quod ampliatur procedere etiam in teſtamento nuncupatiuo.& eſt communis opinio,niſi alijs adminiculis probetur habuiſſe ſcientiam teſtamenti.nu.21.

¶ Filio an ſit danda actio pro bonis alienatis per patrem , in quibus bonis pater habet uſumfructum. Deciſ. 13.nu.15.

¶ Filius & pater cenſentur vna & eadem perſona. Deciſ.11.nu.3.

Filius ſuccedit patri de iure poſitiuo,non de iure diuino,nec naturæ. in eadẽ, numero 15.

Filius baſtardus quod non ſuccedat patri poteſt tolli per ſtatutum . in eadem, numero 18.

Filiusfamilias non poteſt ſtare in iudicio ſine conſenſu patris , quando patri quæritur vſusfructus. Deciſ.13.nu.1.

Filiusfamilias quemadmodum non habet legitimam perſonam ſtandi in iudicio,ita nepos non habet legitimam perſonam ſtandi in iudicio ſine conſenſu aui. Deciſ. ea.nu 13.

Filius admittitur ad recuperationem bonorum alienatorum per patrem,etiam ipſo patre viuente,in ea nu. 18.

Filiusfamilias officio iudicis implorato poteſt cogi facere patrem ad ſibi agere volenti conſentiendum,quando ſponte conſentire recuſaret in eadem,numero 20.

Filius qui vult admitti ad hæreditatem patris vt filius , non debet audiri, niſi ſe eſſe filium illius probauerit. Deciſ 15 nu.3.

Filius non poteſt ſtare in iudicio ſine conſenſu patris, etiam in ſummarijs iudicijs,& pater tenetur illi volenti agere conſentire, alias iudex ſupplet. Deciſ 16 nu.1.2.& 3.

Filiusfamilias quemadmodum non poteſt ſtare in iudicio ſine cõſenſu patris, ita nec depoſitum facere. Deciſ. ead.nu.6.

Filius volens vocare in ius patrem,tenetur impetrare veniam. Deciſi.18.numero 4.

Filius ſuus ad hoc vt probetur habuiſſe notitiam teſtamenti paterni,requiritur quod fuerit præſens teſtamento,& eſt communis opinio. Deciſio.19.numero 18.

Filius agens ad hæreditatem patris debet probare non ſolum ſe eſſe filiũ , ſed etiam legitimum. Deciſ.21.nu.60.

Filius ſi negotiatur cum pecunia patris,lucrum diuidi debet inter patrem,& filium , & idem in vxore negotiante cum pecunijs mariti. Deciſio. 28.numero 15.

Filiusfamilias nomine dicitur non ſoluendo , quia regulariter nihil in bonis habet viuente patre , ſaltem reſpectu vſusfructus . Deciſio. 43. numero 18.

¶ Fœminæ non poſſunt interuenire in iudicijs,etiam pro coniunctis, cum ratione Deciſ.49.nu. 3.

¶ Fori conſuetudo eſt ſeruanda. Deciſ.45.nu.22.

¶ Franciſcus Cantuccius doctor Peruſinus , & iuuenis maxime expectationis laudatur Deciſ.8 nu.10.

¶ Fructus recollecti ante obitum prælati ad hæredes eius pertinent, pendẽtes vero ad ſucceſſorem. Deciſ. 3.nu.1.

Fructus omnes reperti tempore mortis prælati, ex forma extrauagantium, & de conſuetudine pertinent ad Cameram Apoſtolicam,in ea.nu.2.& 5.

Fructus etiam percepti reperti tempore mortis prælati ad quem ſpectent. Deciſ ea.nu.15.

Fructus percepti an , & quando compenſentur cum melioramentis. Deciſ.34. nu.20 & 21.

¶ Fuga ſuſpicionis non poteſt probari per iuramentum , ſed per duos teſtes , vel per inſtrumentum. Deciſ.41.nu. 2.

¶ Fundamento partis aduerſæ non probato,conuentus eſt abſoluendus. Deci. 28.nu 4.

¶ Fundans ſe in paupertate,vel diuitijs debet hoc probare, cum ſit fundamentum intentionis ipſius Deciſ.56.nu.4.

¶ Fundi & alterius rei meliorata retentio pro melioramentis quando detur. Deciſ.24.nu. 24.

Fundi dominus non ſolum tenetur ad ſolutionem arborum , & vitium à ſuo conductore plantatarum exiſtentium , ſed etiam aliarum plantatarum , & deficientarum ſine culpa coloni,ſeu conductoris Deciſ 58.nu.12.

¶ Furioſi contractus non valet,ſicut nec teſtamentum. Deciſ.1.nu. 5.

¶ Furioſus non habẽs dilucida interualla,etiam quod ante teſtatus fuerit,niſi probetur quod tempore actus geſti erat ſanæ mentis,eius teſtamentum non valet. Deciſ.1.nu.1.ſed contra nu. 23.

Furioſus quidquid agit ignorat. Deciſ. ea.nu.2. ampliatur procedere licet diſponat ad pias cauſas,nu. 3.

¶ Furor adeſt vbi intellectus abeſt. Deciſ.1.nu.6.

G

GENERARI quid boni non poteſt ex infecta radice . Deciſ. 18. numero 34.

H

HABITANTES quando ſunt plures non tenentur ex incendio ſe quoad damni emendationem . idem eſt ſi eſſet vnus ſolus. Deciſ. 25. nu.18.ratione vt nu. 19.

¶ Hæredem alicuius qui ſe facit,& tanquam hæres audiri deſiderat,ante omnia debet docere ſe eſſe hæredem. Deciſ.25.nu.2.

¶ Hæredes eius qui fecit ſimum poſſe in eo ad quod tenebatur,excuſantur. Deciſ. 27.nu.7.

¶ Hæredibus tranſmittitur ius redimendi competens teſtatori. Deciſ. 23.numero 38.

Hæredibus acquiritur ius per ſtipulationem factam à teſtatore . Deciſ. ead. nume. 39.

¶ Hæres non poteſt aliquem in mora conſtituere niſi prius doceat ſe eſſe hæredem Deciſ.15 nu.4.

Hæres quilibet etiam ſuus poſt immixtionem præſumitur habere ſciẽtiam teſtamenti,præcipue in teſtamento nuncupatiuo. Deciſ.19.nu.2.

Hæres ſuus quod non præſumatur habere ſcientiam teſtamenti , procedit in teſtamento in ſcriptis,non autem in teſtamento nuncupatiuo. Deci.eadem, numero 2.

Hæres etiam ſuus non præſumitur habere ſcientiam teſtamenti niſi probetur.in ea.nu. 19.

Hæres plures habet actiones pro hæreditate conſequenda , & quam voluerit poterit intentare. Deciſ.23 nu.17.

¶ Hieronymus Gigas Foroſempronienſis authoris affinis. Deciſ. 3.nu.11.

¶ Hoſpitale ad hoc vt nominetur locus pius quæ requiſita habere debeat. Deciſ.30 nu.7.

¶ Hypotheca an competat primo creditori pro pecunia ſoluta ſecũdo creditori in pecunia bona fide conſumpta, & declaratur doctrina Aflictis , & aliorum. Deciſ.45.nu.20.

I

IGNORANTIA notariorum partibus obeſſe non debet. Deci.19.n.10.

Ignorantia præſumitur in dubio. Deciſ.ea.nu.22.

Ignorantia non præſumitur in facto proprio. Deciſ.23 nu.33.

¶ Immunitas conceſſa per viam contractus extenditur ad onera bellica,præterquam belli diuini. Deciſ. 3.nu.10.

Immunitas conceſſa contra mentem principis etiam ex curſu longi temporis non præiudicat alijs Deciſ.ea.nu.12.

¶ Immunitates concedere ſpectat ad ſupremum principem. Deci 3.nu.4.

¶ Immole dictum in c.debitores.de iureiur.enucleatur. Deciſ.18.nu.6.

¶ Impedimenta ex quibus quis prætendit reſtitui aduerſus curſum inſtantiæ regulariter ſunt probanda Deciſ 36.nu.2.

¶ Impedimentum belli poteſt probari per iuramentum,& ſucceſſiue impedimentum quibus concurrentibus iuramento probetur. Deciſ. 36.nu.4.

Impedimentum non iuuat in cauſa quæ poteſt expediri per procuratorem. Deciſ ea.nu.6.

Impedimentum abſentiæ,vel infirmitatis aduocati,vel procuratoris nõ excuſat in loco vbi eſt multitudo talium aduocatorum,& procuratorum. in ea. numero 7

Impedimentum non excuſat quando tolli poteſt.in ea nu.8.

¶ Impenſa modica,& magna quæ dicatur. Deciſ 58.nu.7.

¶ Impenſæ an ſint computandæ cum fructibus. Deciſ.58.nu.22.

Impenſæ in fundo non veniunt reſtituendæ attenta melioratione , ſed prout vera expenſum eſt,etiam ſi melioratio excederet impenſam. Deci 22. nu.14.

¶ Imperator nec etiam poſſet mittere in poſſeſſionem.& præiudicium partis abſentis niſi partis citata. Deciſ.47.nu.23.

¶ Incendiarius doloſus qua pœna ſit puniendus. Deci.25.nu.5.

Incendiarius punitur iudicis arbitrio,conſiderata qualitate ipſius. Deci.ead. numero 6.

Incendiarius committens incendium extra mœnia ciuitatis, vel oppidi, qualiter puniatur.in ea.nu. 7.

¶ Incendium quando dicatur caſu fortuito cauſatum , & an de tali incendio, ſic fortuito cauſato conductor teneatur. Deciſ.25.nu.2.

Incendium factum in ciuitate,vel oppido magis punitur,quam factum in villa,& aſſeritur ratio. Deciſ.ea.nu.8.

Incendium paſſus debet ſua damna conſequi ex eodẽ proceſſu criminali quo incendiarius punitus eſt,abſque alia formatione proceſſus,quod damnum, ſi aliter non apparebit,probabitur iuramento poſt illud.in ea.nu 9.

Incendium culpa inhabitantium cauſatum præſumitur in dubio quando nõ conſtat de authore ipſius.in ea.nu 14.declaratur nu.17.

¶ Incluſio vnius eſt excluſio alterius. Deciſ 23.nu 27.

¶ Informare quando quis poteſt ſe de veritate abſque ſumptu,tenetur reſpondere poſitionibus præciſe,ſecus ſi cum ſumptu Deciſ.8 nu.12.

¶ Inquilinus ſi diu abfuerit, domino conceditur licentia rem locatam ingrediendi,& alteri locare. Deciſ 17.nu 14.

¶ Inſtantia litis currat non obſtantibus impedimentis infirmitatis & abſentiæ,con-

tis, conceditur tamen reſtitutio in integrum. Deciſ. 36. nu. 1.
¶ Inſtrumentum ſiue ſententia ſi non ſunt apud acta, & factum non ſit inuolutum, quis precisè tenetur reſpondere poſitionibus. Deci. 8. nu. 32.
Inſtrumentum ſiue ſententia ſi eſt apud acta, admittitur reſponſio poſitionibus, credo prout in inſtrumento, vel ſententia continetur. Deciſ. eadem, numero 33.
Inſtrumentum teſtamenti tunc habet executionem paratam quando nullus adeſt contradictor. Deciſ. 23. nu. 6.
Inſtrumentum dicitur probatio euidens & probata, diſceptatione fori non indigens. Deciſ. 26. nu. 13.
Inſtrumentum probat contra producentem etiam in verbis enunciatiuis. Deciſ. 33. num. 9.
Inſtrumentum habens dicitur habere probationem probatam. Deciſio. 50. numero 5.
Inſtrumentum tutelæ probat non ſolum inter contrahentes, nominatos in inſtrumento eſſe minores, ſed etiam quo ad alios, niſi probetur contrarium. Deci. 55. nu. 6.
¶ Intellectus vbi abeſt ibi furor adeſt. Deci. 2. nu. 6.
Intellectus ad dict. § ſed et cum l. in commune num. 4. & 5. C. vnde vi. Deci. 6. numero 8.
Intellectus nouus Authoris quod filius admittatur ad recuperationem bonorum alienatorum per patrem, etiam viuente ipſo patre. Deci. 13. nu. 19.
Intellectus. l. ſi quando. §. generaliter. C. de inoffic. teſtamen. Deciſ. 21. numero 48.
¶ Intentans remedium l. fin. C. de edic. Adr. toll. executiue agere poteſt. Deci. 23. nume. 4.
¶ Intentionis ſuæ fundamentum tenetur vnuſquiſque probare. Deci. 15. nu. 1.
¶ Intereſſe poteſt probari per iuramentum, aut vnicum teſtem, aut per aliquam aliam ſemiplenam probationem. Deciſ. 26. nu. 2.
¶ Intereſt Reipublicæ, & Principis ne delicta remaneant impunita. Deciſ. 3. numero 6.
¶ Interpretatio eſt facienda in benigniorem partem. Deciſ. 18. nu. 32.
Interpretatio ſtricta fit in legatis fauore heredis. Deciſ. 23. nu. 7.
Interpretatio ſtricta quod fiat contra legatarium non ſemper eſt abſolute intelligendum. Deci. ea. nu. 22.
¶ Interrogationes olim fiebant ad liberandum actorem ab onere probandi. Deciſ. 8. nu. 27.
¶ Ioannes Baptiſta Orſinus patritius Fulginatenſis, & Referendarius Apoſtolicus. Deciſ. 20. nu. 26.
¶ Ioannis Pauli Lancelloti iuriſconſulti Peruſini laudes. Deciſ. 43. nu. 6.
Ioannis Pauli Balioni mors. Deciſ. 55. nu. 15.
¶ Iudex debet ſequi voluntatem patris. Deciſ. 1. nu. 4.
Iudex ex cauſa poteſt induci ad plene credendum teſtibus. Deciſ. 7. nu. 26.
Iudex ex æquitate poteſt admittere reſponſionem etiam qualificatam ad euitandum calumniam ponentis. Deciſ. 8. nu. 34.
Iudex debet eſſe protector pauperum. Deciſ. 16. nu. 8.
Iudex poteſt adhibere fidem ſcripturæ per partem impugnatæ. Deciſio. 18. numero 5.
Iudex quomodo interloquatur in ſummario iudicio poſſeſſorio. Deciſio. 20. numero 4.
Iudex ne partes deueniant ad arma poteſt ad ſe aduocare poſſeſſionem, quod tamen non debet facere ex abrupto. Deciſ. ea. nu. 6.
Iudex poteſt ſibi reſeruare locum tertij caſu quo partes diſcordent in electione ipſius tertij. Deciſ. 28. nu. 21.
Iudex poteſt iudicare ut Deus. Deciſ. 45. nu. 10.
¶ Iudices debent habere æquitatem ante oculos. Deciſ. 34. nu. 16.
¶ Iudicis arbitrio eſt relinquendum quæ dicatur maxima, uel modica deterioratio. Deciſ. 22. nu. 12.
Iudicis arbitrium verſatur in puniendo incendiarium conſiderata qualitate perſonæ ipſius. Deciſ. 25. nu. 6.
Iudicis arbitrio relinquitur pro quibus quantitatibus velit concedere mandatum executiuum contra aliquem. Deciſ. 41. nu. 9.
Iudicis declaratio licet requiratur, exeuſſionem eſſe legitime factam, non tamen eſt neceſſe quod talis declaratio feratur in ſcriptis. Deciſ. 45. nu. 11.
¶ Iudicium poſſeſſorium dicitur etiam extraordinarium. Deciſ. 20. nu. 9.
¶ Iuramenti vinculum ſpirituale non tranſit ad hæredes, ſecus quo ad obligationem temporalem. Deciſ. 5. nu. 14.
¶ Iuramento poteſt doceri de impedimento, dummodo non fuerit affectatum, & dummodo de tali impedimento quis fuerit proteſtatus. Deciſio. 36. numero 3.
¶ Iuramentum peritorum non debet eſſe veritatis, ſed credulitatis. Deciſ. 9. nu. 8. hoc tamen eſt intelligendum ſi dicti periti commode haberi poſſunt, quemadmodum in inſigni ciuitate Peruſiæ, & aliis ſimilibus locis, alias ſecus nume. 9.
Iuramentum ſuppletorium in materia pacti de retrouendendo, ſecundum cõ ...
Ius hæredibus acquiritur per ſtipulationem factam à teſtatore. Deciſio. 23. numero 39.
Ius redimendi competens teſtatori tranſmittitur hæredibus. Deciſio. eadem, numero 38.
Ius tertij allegari non poteſt ad impediendam reſtitutionem, etiam quod opponeretur de dominio ipſius. Deciſ. 39. nu. 4.
¶ Iuuare ſe quis non poteſt ex poſitione, quam negauit. Deciſ. 19. nu. 19.

L

LAESIO ex parte minoris eſt probanda. Deciſ. 18. nu. 59.
Læſio enormiſſima nunquam intelligitur incluſa in quacunque cautela adhibita in promiſſione. Deciſ. 27. nu. 11.
¶ Læſus vltra dimidiam in modico non reſtituitur, ſecus ſi in magna quantitate, ex communi diſtinctione Cornei quæ approbatur. Deciſ. 18. nu. 62.
¶ Laudemia quando ſunt ſoluenda de alienatione, ſunt etiam ſoluenda de datione in ſolutum, quæ eſt proprie alienatio. Deciſ. 60. nu. 7.
¶ Laudum pendet a validitate compromiſſi. Deciſ. 2. nu. 18.
Laudum continens expreſſam læſionem eſt nullum, nec firmatur iuramento. Deciſ. ea. nu. 19.
Laudum continens expreſſum errorem iuris eſt nullum. in ea. nu. 20.
Laudum latum contra voluntatem teſtatoris, eſt nullum in ea. nu. 25.
Laudum latum contra voluntatem teſtatoris venit reuocandum. in eadem, numero 41.
¶ Laurētus Brancaleo Iur. Conſ. Spoletanus, & alij aduocati Spoletani laudantur. Deciſ. 3. nu. 14.
¶ Legari poteſt non ſolum res propria, ſed etiam aliena. Deciſ. 23. nu. 32.
¶ Legata conſequi poſſunt per interlocutoriam iudicis. Deci. 23. nu. 13.
¶ Legatarijs non competit remedium. l. fi. C de edict. diui Adr. toll. ſed hæredibus ſcriptis tantum in toto, ſiue in parte. Deciſ. 13. nu. 4. & 20.
Legatarijs multum tribuit imperator ad hoc vt quamcelerrime ſuum legatū conſequi poſsint. Deci. ea. nu. 14.
¶ Legatario ex eo non competit remedium l. fi. C. de edicto diui Adriani toll. quia ſemper adeſt certus contradictor, ſcilicet hæres. Deciſ. 13. nu. 19.
¶ Legatarius pro conſequendo legato tribus actionibus experiri poteſt. Deci. 23. nume. 3.
Legatarius non dicitur proprie hæres. Deci. ea. nu. 5.
Legatarius executiue agere poteſt intentando aliud remedium quam l. fina. C. de edic. diui Adr. toll. & nouiſsime concordantur opiniones. Deciſ. ead. numero 30.
Legatarius probare debet teſtatorem ſciuiſſe rem alienam eſſe quam legauit, hoc tamen quomodo procedat explicatur latiſsime. vbi ſup. nu. 36.
¶ Legatis fit ſtricta interpretatio fauore hæredis. Deciſ. 23. nu. 7.
¶ Legato pro conſequendo executiue agi non poteſt. Deciſ. 13. nu. 1. declara ut nu. 9. & 10.
Legato pro conſequendo poteſt agi coram quocunque iudice etiam eccleſiaſtico. Deciſ. ea. nu. 12.
Legato fundo Corneliano, cum duo eſſent fundi illius nominis, de minori, & exiguiori intelligitur. in ea. nu. 21.
¶ Legatum rei alienæ non præiudicat vero domino, niſi dominus conſentiat. Deciſ. 23. nu. 34.
Legatum valet in præiudicium hæredis. Deciſ. ea. nu. 35.
Legatum rei propriæ valet. in ea. nu. 37.
Legitima in uita patris filijs non debetur, nec ei auferri poteſt. Deci. 15. nu. 24.
Legitima filiorum auferri, & confiſcari poteſt ita dictante ſtatuto, ſeu cõſtitutione, prout eſt Peruſiæ. Deciſ. ea. nu. 25.
Legitima debetur iure naturæ, declara vt Deci. 21. nu. 37.
Legitima non debetur iure naturæ, ſed naturali quadam ratione, & æquitate, de iure tamen ciuili. Deciſ. ea. nu. 50.
Legitima quanta ſit cognoſcitur ex numero filiorum Deci. 29. nu. 35.
¶ Legitimæ non poteſt fieri præiudicium per pactum. Deciſ. 21. nu. 40.
Legitimæ nõ eſt locus, ſeu legitima ſubmouetur ſublata cauſa inteſtati. Deci. ea. nume. 42.
Legitimæ quod requiratur expreſſa mentio ad hoc ut ea comprehendatur, habet locum in diſpoſitione hominis, ſecus in diſpoſitione legis & ſtatuti. in ea. nume. 47.
¶ Legitimam pater non tenetur ſoluere etiam ſtante ſtatuto, quod pater teneatur ad ſolutionem legitimæ, quando pater ultra filium, ex dicto filio haberet etiam nepotes, quia ſecundum Doctores legitima reſeruatur nepotibus ſuperſtitibus. Deciſ. 21. nu. 27.
Legitimã quod pater non teneatur ſoluere pro filio bannito, quando ille filius bannitus habet filios, & ſic nepotes patris, procedit duabus nouiſsimis rationibus conſideratis per authorem, quia pater bis teneretur ad ſolutionẽ legitimæ, nempe, & filio & nepoti. vel quia nepos abſque facto ſuo, & ſua culpa priuaretur legitima. Deci. ea. nu. 28.
Legitimam pater non tenetur ſoluere ſtante prædicto ſtatuto, non ſolum quã ...

Lex finalis,C.de dot.promiſ.habet plures intellectus.deciſ.21.nu.22.
Lex præſumit teſtatorem minus voluiſſe grauare hæredem quam ſit poſſibile.deciſ.13.nu.8.
Lex curebit.C.de act.emp.et.declaratur.deciſ.53.nu.1.
¶ Libertus volens vocare in ius dominum tenetur impetrare veniam.deciſio.18.nu.4.
¶ Libram auri hodie conſtituunt centum & ſeptem aurei.deciſ.7.nu.3.
¶ Licentiæ de ingrediendo poſſeſſionem dantur à iudicibus conditionaliter, quatenus poſſeſſio ſit vacans,& ſine præiudicio habentium potiora iura,& ad quem effectum impetrentur.deciſ.47.nu.11.
¶ Lis an poſſit inter duos litigantes expediri antequam diſcutiantur iura tertij comparentis pro ſuo intereſſe, & dicentis rem controuerſam ad ſe pertinere.deciſ.26.nu.26.
¶ Litigandi iuſtam cauſam habens ab expenſis abſolui debet.deciſ 51.nu.10.
¶ Litigans ſi fuerit inops non ſolum poteſt petere alimenta, ſed etiam impenſas litis,& quid in hoc ſeruetur in ſtatu eccleſiaſtico.deciſ.46.nu.6.
¶ Litigatori principali via præcluſa, cenſetur etiam præcluſa tertio venienti pro ſuo intereſſe,deciſ.26 nu.4.
¶ Locator ſi haberet res voluptarie melioratas venales,& emptor vellet etiam emere dicta voluptaria melioramenta vna cum re principali, dominus an teneatur ſoluere conductori æſtimationem eorum.deciſ.24.nu.22.
Locator ad viginti nouem annos finita locatione poteſt repetere melioramenta.deciſ.34 nu.5.
Locator quas expenſas arborũ non teneatur reſarcire conductori.deciſ.58.nu.5.
¶ Locatori volenti agere contra conductorem ex incendio pro damni emendatione quid incumbat facere.deciſ 25 nu.16.& 10.
¶ Locupletari nemo debet cum aliena iactura.deciſ.34.nu.10.
¶ Lucra facta à muliere conſtante matrimonio ex licita negotiatione ex eius opere, & induſtria, ad eius hæredes , non autem ad maritum pertinere dicuntur deciſ.28.nu 8.
¶ Lucrum quod facit mulier ex ſorte viri cum qua negotiatur, dicitur eſſe viri.deciſ 18 nu. 3.& 14.
Lucrum debet eſſe commune ſocijs quando vnus ponit pecuniam,& alter induſtriam.deciſ ea.nu.16.
¶ Ludouicus Zunt.Modernus laudatur deciſ.2.nu.28.

M

MANDATI fines ſunt diligenter cuſtodiendi, & ab eius forma non licet recedere,ſiue reſpiciat res,ſiue perſonas.deciſ.39.nu.5.
¶ Mandatum ſpeciale requirit ad acceptandam poſſeſſionem.deciſ. 19.nu. 4.
Mandatum habens ad acceptandum donationem non ob id cenſetur habere ad acceptandam poſſeſſionem deciſ.ea.nu.24.
Mandatum ſufficiens ad faciendum principalem cadere in pœnam quando dicatur.deciſ.35.nu.3.
Mandatum ad ſoluendum vnuſquiſque regulariter habere cenſetur. deciſ.ea.nu.5.fallit tamen vt ibi,cum declaratione.
Mandatũ procuratorium ex quibus verbis cognoſcatur inſeruire etiam ad cauſas,& lites futuras.deciſ.37.nu 2.
Mandatum ad lites factum tempore quo dominus nullas habebat lites,ne redderetur eluſorium,comprehendit lites futuras.deciſ.ea nu.3.
Mandatum de capiendo in curia Peruſina conceditur aliquando etiam non docto de credito,& quando.deciſ.41.nu.7.
Mandatum executiuum contra aliquem pro quibus quantitatibus veniat concedendum, relinquitur arbitrio iudicis.deciſ.ea nu.9.
Mandatum executiuum conceditur contra laiciones , etiam quod creditores à principio habuerint ſcientiam eos non eſſe ſoluendo,in ea.nu. 10.
¶ Marci Antonij Eugenij Iur.Conſ.Peruſini laudes.deciſ.47.nu.16.
¶ Marianus Socinus ſenior in c.tuæ extra de ſponſ.reprobat.deciſ.21.nu.11.
¶ Melioramenta aut ſunt naturalia, aut induſtrialia, aut ciuilia ſic & fructus.deciſ.24.nu.2.
Melioramenta naturalia quæ ſint deciſ.ea.nu 3.
Melioramenta naturalia cui acquirantur.in ea.nu.4.
Melioramenta induſtrialia quæ ſint.ibid.nu.5.
Melioramenta induſtrialia quotuplicia ſint.in ea.nu.6.
Melioramenta reſpiciẽtia tantum quomodum impendentis non deducuntur. ſed cum fructibus compenſentur.in ea.nu.12.
Melioramenta vtilia abſque vlla neceſſitate præcedente facta quando deducantur.& in hoc diſtinguitur vbi ſup.nu.14.& 15.
Melioramenta per ferruminationem quæ dicantur,& an illa faciens deducere poſſit.deciſ.ea.nu.18 & 19.
Melioramenta fundo affixa,ſiue non, & quando deduci poſſint.diſtinguitur ex Bero.in ea.nu.20.
Melioramenta ciuilia quæ ſint, & an ſolui debeant , & facienti competat retentio,donec ſibi de illis ſatiſfiat in ea.nu 23.
Melioramenta facta bona fide & in fundo alieno repeti poſſunt.deci.34.nu.6.
¶ Melioramentorum æſtimatio debetur quã probantur.dec.11. nu.41.& n.43.
Meliorament orum æſtimatio ſolum debet habito reſpectu ad tps quo res reſtituitur,non quo res meliorata fuit,& eſt communis opin.deciſ.14.nu.15.
Melioramentorum probatio difficilis eſt,& eorum æſtimatio ſoluitur facta liquidatione deciſ.ea.nu.26.
Melioramentorum diſſectionis materia remittitũ arbitrio iudicis.deciſ.58 n.9.
¶ Melioranti, & impendenti quando poſſit auferre meliorementa vtilia per ſe facta.deciſ.24.nu.17.
¶ Melioranti qñ detur retentio donec ſibi ſatiſfiat de melioramẽtis.deci.24.n.7.
¶ Melioratio quo caſu dicatũ facta ad perpetuã vtilitatẽ.dec 24.nu.8.10.& 11.
¶ Meliorationes voluntariæ,ſiue voluptariæ quæ ſint, & quo caſu deduci poſſint.deciſ.24.nu.11.
Meliorationes,& expenſæ ꝑ plãtãdis vineis factæ põt repeti.deciſ 34.nu.19.
¶ Menochij locus in tract.de recup.poſſeſ examinatũ & reijcit.deciſ.16.nu 26.
Menochij locus in tractat.de adipiſcend.poſſeſſio.reprehendit.deciſ 47.n.21.
¶ Mens ſana omnino non requirit in hõie diſponentẽ de rebus ſuis.dec.1.n.14.
¶ Mentis ſanæ quis in dubio præſumitur.deciſ.1.nu 10.
Mentis ſanæ quis debet præſumi quando actus factus conuenit homini ſanæ mentis.deciſ ea.nu.11.
¶ Merces prohibitæ ſi deferantur in nauim inſcio domino nauis , non confiſcatur nauis.deciſ.31.nu.7.
¶ Metu laudabili ſi quid fiat non debet reſcindi.deciſ.2.nu.9.
¶ Metus non poteſt dici qui ordinatur ad executionem iuſtitiæ.deciſ. 2. nu 8.
¶ Meum quod eſt,meum amplius eſſe non poteſt.deciſ.21.nu.2.
¶ Minor non poteſt alienare eius bona non adhibito decreto,& alijs ſolemnitatibus.deciſ.35 nu.8.& hoc regulariter.fallit tamen vt ibi.
Minor repræſentetur maior virtute iuramenti.deciſ.54 nu.3.
Minor non reſtituitur aduerſus alium minorem,ſiue aliam perſonam priuilegiatam.deciſ.ea.nu.8.
Minor nõ reſtituitur ad lucrum.qñ lucrũ eſt cum præiudicio tertij.in ea.n.9.
Minor doctor iuris non reſtituitur.deciſ.55.nu.26.
Minor quilibet præſumitur.deciſ. 56 nu.2.
¶ Minorem ætatem allegare non ſufficit quãdo minor ætas eſt fundamentum intentionis allegantis,deciſ.56.nu.2.
¶ Minores que facilitate inducuntur ad contrahendum, eadem facilitate inducuntur ad renunciandum.deciſ.48.nu.69.
Minores non poſſident,nec dicunt ſpoliati, & nõ pñt agere ſpolio dec.39.n.6.
Minores regulariter ligantur quacunq; diſpoſitione.deciſ. 54.nu.4.
Minores ligantur ſtylo,& conſuetudine.deciſ.ea.nu.5.
Minores põt euitare caducitatẽ in materia emphyteoſis,ſi hoc petãt.in ea.n.6.
¶ Minori debet dari curator in criminalibus. de rigore iuris,ad hoc vt poſſit ſtare in iudicio,De conſuetudine tamen non ſeruatur deciſ.13.nu.10.
Minori quod detur reſtitutio aduerſus non confectum inuentarium, non ſimpliciter admittitur,ſed cum diſtinctionibus vt deciſ 55.nu.20.
Minori datur reſtitutio aduerſus non confectum inuentariũ , & quod habeat tutorem,vel curatorem, qñ peteret reſtitutionem ratione ſuæ minoris ætatis,ſed qñ peteret reſtitutionem non tanquam minor, ſed ex clauſula generali,ſi qua mihi iuſta cã,vel coniunctum,tunc non datur reſtitutio,ſed habet actionem contra tutorem,vel curatorem deciſ.ea.nu 21.22 & 23 Limitantur prædicta non habere locum,quando tutor,vel curator non eſſet ſoluendo,ſecundo quando eſſet illegitime conſtitutus.nu.24.& 25.
¶ Minoribus,& ruſticis currit tempus etiam in materia non confecti inuentarij deciſ.55.nu.17.
Minoribus datur reſtitutio aduerſus non confectum inuentariũ.dec.ea.nu.18.
Minoribus non currit tempus quando tractent de damno uitando.in ea.nu.19.
¶ Miſſio in poſſeſſionem,cum ſit mixti imperij,licet non poſſit fieri per arbitros,poteſt tamen per ipſos pronunciari de mittendo.deciſ.47.nu.2.
Miſſio in poſſeſſionem,cum ſit mixti imperij,nedum non poteſt fieri per arbitros,ſed nec etiam per magiſtratus municipales deciſ.ea.nu.8.
Miſſio in poſſeſſionem nõ põt exerceri per magiſtratus municipalis qñocunq; petatur,ſiue per officium iudicis,ſiue per actionem.in ea.nu.24.
¶ Miſſus in poſſeſſione ſiue per conſtitutum dicitur vere miſſus , & talis poſſeſſio cum ſit quid facti,non inſringitur ex cauſa dominij.deciſ. 39.nu.37.
¶ Mors eſt probanda per eum qui ſe fundat in ea.deciſ 12.nu. 1.
Mors aliqñ eſt probanda per teſtes,aliquando per famam.deciſ.eadem, nu.5.
Mors eſt probãda per certũ nunciũ qñ agit de re maximi præiudicij.in e.n.6.
Mors probatur per famam quando tractatur de commodo pecuniario leuis momenti,quod quando ſit,relinquitur arbitrio iudicis.deciſ ea.nu. 13.
Mors probatur per famam quando tractatur de apertura tabularum, & eſt communis opinio.deciſ 12.nu.14.
Mors quando probatur per vnum teſtem,licet non plene dicatur probata,facit tamen ceſſare præſumptionem, quod dicatur viuere vſq; ad centum annos,& ſic transfert onus probandi in aduerſarium.in ea.nu.16.
Mors probetur per libros ſectorum alicuius eccleſiæ, in quibus deſcribitur mors ſepultorum in eorum eccleſijs , quando agitur de modico præiudicio,ſecus ſi agatur de magno præiudicio,in ea.nu.17.
Mors dicitur ſufficienter probata quando quis viſus fuit ingredi bellum , & non exire.deciſ.30.nu.1.
Mors alicuius dicitur eſſe probata , ex eo quod iuuenis bellicoſus per mundum vagari cepit,& ab eo tempore quo de eius vita dubitari cepit lapſum ſit quinquennium,nec de eius ſoſpitate aliquid ſit notum.& ibi quid in probanda morte mariti ad hoc vt vxor alium accipere poſſit.deciſ.ea nu.1.
Mors vagantis per orbem,quomodo probetur.in ea.nu 3.
Mors alicuius debet plene,& non per præſumptiones probari quando quis de homicidio imputatur.in ea.nu 4.
Mors in magnatibus quomodo probetur.in ea.nu 6.
¶ Mortem ſeu vitam qñ quis ſe fundat in eis tenetur probare.deciſ.12.nu.3.
¶ Mortis probatio per famam non ſufficit quando tractatur de opulenta hæreditate,& ſucceſſione alicuius.deciſ.12.nu.8.
Mortis probatio per famam non ſufficit quando tractatur de irreparabili præiudicio,puta quod dicatur hominem ab aliquo veneno occiſum, exactiſſima enim tunc requiritur probatio,ſiſi in per relationem officialium ex conſuetudine totius Italiæ deciſ.ea.nu.9.
¶ Mortuum aliquem eſſe cum liberis ſi allegetur , debet per allegantem probari.Deciſ.12.nu.4.
¶ Mortuus præſumitur miles qui ingreſſus eſt bellum, & non reperitur,& ideo in caſu mors probatur per famam.deciſ.12.nu.18.
¶ Mulier de iure canonico nunq; poteſt ſcdm virum accipere niſi certũ nuntiũ habuerit de morte viri,quod ius canonicum correxit legi vxore. & Auth. hodie.C.de repud.vbi diſponebatur quod ſi vxor per quinquenniũ nouam de marito non habuerit,impune alteri nubere poterat.deciſ.12.nu.9.
Mulier dotata in teſtamẽto,vel inter viuos excluditur propter maſculos.ſtante ſtatuto Tudertino excludente mulieres dotatas.deciſ.1.nu.1.
Mulier dotata in minori parte quam ſit legitima , ſtante ſtatuto excludente fœminas dotatas, non poteſt petere ſupplementum legitimæ, & eſt magis communis opinio.Deciſ ea.nu 41.
Mulier an & qñ præſumatur acquiſiuiſſe de bonis ſuis, vel mariti.dec.28.nu.2.
¶ Mulieres ſtante ſtatuto excludente fœminas dotatas , excluduntur etiam ab hæreditate non dotantium.contra Dec conſ. 349.deciſ.1.nu.26.
¶ Mulio q eius culpa ſacculũ in quo erat aurũ,& argẽtũ amiſit,tenebit.dec.10.n.16.

¶ Multiplica-

¶ Multiplicatio actuum magis eſt præſumenda, ꝗ contrarietas.deciſ. 9.nu. 13
¶ Mutuans pecuniam in emptionem alicuius rei præfertur, in re empta, et an anterioribus creditoribus,& mulieri agenti pro conſequenda dote, dummodo res ſpecialiter obligetur pro ſoluendo pretio venditori.deciſ.45.nu.19.

N

NATTA conſi.481.nu.10 reprehenditur.deciſ.25 nu.19.
¶ Natus reputari debet qui in vtero eſt, quo ad ea quæ ſibi commodo ſunt.deciſ.11.nu.29.
¶ Neceſſitatis cã ceſſante ceſſat id, qđ ob neceſſitatē ē cõceſſum.deciſ.43.nu.10.
¶ Negato quod eſt plus, cenſetur negatum quod eſt minus.dec.16.nu.7.
¶ Negligens quis eſſe poteſt in rebus proprijs, ſecus in alienis.deciſ.20.nu.13.
¶ Negotiorum geſtores poſſunt deducere meliorationes.deciſ 58.nu.10.
¶ Nemo de ſua vxore poteſt ſibi tantum polliceri, quod poſſit aſſeuerare nullos alios viros illam expertam fuiſſe.deciſ 18.nu.22.
¶ Nepos natus ex legitimo matrimonio, licet ex filio ſpurio, qđ poſſit inſtitui, latiſſime demonſtratē eſſe magis cõem,& veram opinionem, deciſ. 18.nu.36.
Nepotes ſpurius natus ex legitimo matrimonio, licet poſſit inſtitui hęres ab auo, ab inteſtato tamen nihil de bonis dicti aui conſequi poteſt.in ea nu. 37.
¶ Nepotes ſuccedũt in locũ patris qñ tractãt d ſucceſſione patris carnalis, tũc. filius ſubintrat locũ patris.dec.11.nu 2. Qđ tñ a me ꝓcedit qñ ſumus in ſucceſſione legis, nec venit conſideranda mens teſtatoris. & eſt comm.op.nu 2.
Nepotes legitimi,& nãles nati ex filio ſpurio ex eo ꝑnt ab ſuo heredes inſtitui, q̃a leges paternũ vitiũ ſolummodo cohibere voluerũt, nõ auitũ deciſ. 18.n. 35.
¶ Nobilibus quo,& qñ ſit licita, vel prohibita armorum delatio.deciſ. 11.nu.5.
¶ Notarius niſi fuerit rogatus non poteſt in ſecundo teſtamento apponere clauſulam derogatoriam primi.deciſ.2.nu. 36.
Notarius ꝑ acceptare donationē noĩe capellæ, ſiue eccleſiæ, ad hoc ſaltē vt reuocabiliter dicat trãſlata poſſeſſio,& dñium in ipſam capellam.deciſ.19.nu.7.
¶ Notariorum ignorantia partibus obeſſe non debet.deciſ. 19.nu.10.
¶ Notoriorum inducitur per confeſſionem patris.deciſ.17 nu.10.
¶ Nullæ ſunt qualitates non entis.deciſ 17.nu.12.
¶ Nullitas proueniens ex defectu poteſtatis arbitrariæ non cenſetur in dubio recta à ſtatuto.deciſ 5 nu.23.
¶ Nummis legatis exiuiores debentur.deciſ.5 3.nu.10.

O

OBLIGANS ſe tanquam principalem & medio iuramento, tenetur & ſi obligatio principalis non ſubſiſtat.deciſ.17.nu. 8.
¶ Obligatio defuncti eo modo quo erat ad hæredes tranſmittitur, cum omnibus ſuis qualitatibus deciſ 15.nu.13.
Obligatio principalis licet non ſubſiſtat ex quacunq; legitima cauſa, ex hoc ſi deiuſſor non dicitur liberatus quin teneatur, quando de eius certa,& clara voluntate conſtat velle obligari.& teneri licet principalis obligatio nõ ſubſiſteret.deciſ.27.nu.1.
¶ Offenſio quando eſt permiſſa, multo magis eſt permiſſa damnificatio. deciſ. 21.nu.19 declara vt nu 20.
¶ Onus ꝓbandi nõ cõſiderat circa expenſas quæ in probando fieri cõtingunt, vt in extrahendis inſtrumẽtis, ſed ſolũ circa difficultates ꝓbãdi.dec. 8.n.15.
Onus eſſe debet vbi eſt emolumentum deciſ.43.nu.5.
¶ Operæ fabriles non debentur niſi à libertis ſuis patronis, cum fuerint impoſitæ,& promiſſæ.deciſ.48.nu.13.
¶ Opinio Authoris quod in executione fienda tutius ſit citare etiam dominum & procuratorem ſi hoc commode fieri poſſit.deciſ 6.nu.6.
¶ Opinioni vniuerſitatis,& collegij magis adhærere debemus, quam opinioni particularis doctoris.deciſ.2.nu 19.
¶ Oppreſſis eſt ſuccurrendum.deciſ. 39 nu.10.

P

PACTA plurimũ operantur in contractibus emphyteoticis.deciſ.52.nu.11.
¶ Pactũ nudũ de iure canonico parit actionem ſcđm cõem opinionem, quod procedit etiam in foro ſeculari in terris Eccleſiæ.deciſ. 9.nu.26 & 59.
Pactum eſt duorum, vel plurium conſenſus, pollicitatio eſt ipſius offerentis ꝓ ſolo.deciſ.ea.nu.27.
Pactum inter dominum,& paſtorem eſt omnino ſeruandum.deciſ. 10.nu.6.
Pactum factum inter dñm,& colonum, quod finito tempore locationis meliora menta perderentur,& ipſi dño directi quærerentur, valet,& melioratio non poteſt conſ. qui melioramenta, nec illorum æſtimationem.deciſ. 24. nu. 16.
Pactum qđ fundus ſit inemptus, ſi emptor ſuo tpe nõ ſoluat pretiũ, cũ cenſeatur appoſitũ fauore vẽditoris, ita demũ ꝓcedit, ſi venditor velit.deciſ. 33. nu.5.
¶ Paleæ appellatione fructuum continentur.deciſ.14.nu.9.
Paleæ inter dominum & colonum ſunt diuidẽdæ, quemadmodum alij fructus, ſeruata conſuetudine.deciſ.ea.nu. 10.
¶ Parentum commune votum eſt parare diuitias filijs.deciſ.2.nu. 30.
¶ Patris citatio non requiritur qñ quia abſoluitur à iuramento ad effectũ agendi.deciſ.18 nu.3.& hoc ideo eſt, quia pars quo ad eius iura nõ læditur, nu.5. & quod in tali caſu non requiratur, latiſſime demonſtratur,& eſt magis cõis op.nio.nu.8.& quod non requiratur, de ſtylo ſeruatur, nu.9.
...nis liberalitate vel, dec.ea.nu.23.
Pater promittens dotem pro a tot de bonis maternis,& tot de bonis paternis, tunc cenſet feciſſe promiſſionē tã de bonis paternis, ꝙ maternis, cũ nõ effuſo ſermone, ſed diſtincte locutus fuerit:& eſt communis opinio:in ea.num 28.
Pater promittens dotem pro filia, ſi apparet quod de bonis filiæ promittere voluit promiſſio exequetur in bonis filiæ.in ea.nu.32. prædicta facilius procedunt quando adeſt conſenſus filiæ, nu. 33.
Pater in caſu enormiſſimæ læſionis circa legitimam filiæ tenetur ſatisfacere mulcta indicta, pignoribus captis vel detruſo eo in carceribus.in ea.nu.55.
Pater præſumitur bonum conſilium pro filio capere. deciſ. ea.nu. 56.
¶ Patres aliquando reperiuntur odio proſequi proprios filios. dec.58 num.57.
¶ Patria poteſtas non attenditur in iis quæ publici iuris ſunt dec. 13. num.9.
¶ Patriæ ſuæ nomen afferre iucundiſſimum eſt. dec.21.nu.13.
¶ Pauperrimus non tenetur ad refectionem melioramentorum. deciſ. 58.numero 2. declara vt num.13.
¶ Paupertas, vel diuitiæ quando ſunt fundamentum intentionis alicuius, debent per deducentem probari. dec.33.nu.20.
¶ Pecuniam ſoluere quis non poteſt ne grauetur muneribus publicis, & ſi eam ſoluit, amittit.deciſ. 3.nu.7.
Pecuniam mutuans in emptionem alicuius rei præfertur in re empta etiam anterioribus creditoribus,& mulieri agenti pro conſequenda dote, dummodo res ſpecialiter obligetur pro ſoluendo pretio venditori. dec 45.num.19.
¶ Periculum ſpectare dicitur ad eum cui res traditur æſtimata. dec.10.nu.2.
Periculũ eſſe in mora,& quem eſſe ſuſpectũ de fuga quando dicat. dec.41.n 8.
Periculum rei emptæ poſt perfectam venditionem pertinet ad emptorem, idem & in eo cui res fuit tradita in ſolutum. dec.60.nu.6.
¶ Peritorum iuramentum non debet eſſe veritatis, ſed credulitatis.dec.9 nu. 8. Hoc tamen eſt intelligendum, ſi dicti periti commode haberi poſſunt, quẽ admodũ in inſigni ciuitate Peruſiæ,& aliis ſimilibus locis, alias ſecus, 20.9.
¶ Perſonarum qualitas in conſiderando paupertatem, & diuitias attendenda eſt deciſ.58.nu.14.
¶ Peruſina ciuitas obediens Sedi Apoſtolicæ, pollens, armis, literis, exercitis, atque ædificiis. dec 55.nu.15
¶ Petens plus debito perdit iura ſua, & condemnatur in expenſis.dec.51.nu 2.
Petens plus debito vt cadat à iure ſuo qua requirantur. dec.ea.nu.11.
¶ Petitio generalis ſe referens ad ſcripturas in quibus verum debitum continetur operatur vt creditor non dicatur petere plus debito. dec.51.nu.3.
¶ Poetarum dictum, ſe ſemiuirumq; bouem, ſemibouemq; virum, non dicitur nec ſimpliciter vir, nec ſimpliciter bos.dec.8 nu 7.
¶ Pollicitatio ſi fieret preſenti reſoluitur in vim pacti.dec.9.nu.28.
¶ Poſitio quando facit mentionem de aliquo inſtrumento, & reſpondens dicat, prout in inſtrumento continetur reſponſio dicitur conformis poſitioni, & partem releuat ab onere probandi.deciſ.8.nu.14.
Poſitio quando eſt inuoluta, vel inſtrumentum eſſet inuolutum. vel plura capita contineret, tunc quis non tenetur præciſe reſpondere, ſed ſufficit quod ſe remittat ad inſtrumentum. dec.ea.nu. 31.
Poſitio quando eſt partim vera, & partim falſa, an poſſit in totum negari. deciſ.51. numero 6.
¶ Poſitiones adinuentæ ſunt vt pars releuetur ab onere probandi. deciſ.8.numero 1.& numero.24.
Poſitiones hodie loco interrogationum quæ olim fiebant ſucceſſerunt.in eadem, numero 26.
¶ Poſitioni ſi quis reſpondeat, credo prout ponitur ſi inſtrumentum vel ſcriptura appareat, talis reſponſio in curia Romana non admittitur. dec.8.nu. 5.
Poſitioni reſpondens (non credo niſi inſtrumentum appareat) non dicitur recte reſpondere: quia ex tali reſponſione pars non releuatur ab onere probandi. in ea.numero 4.
Poſitioni reſpondens de qua fit mentio in aliquo inſtrumento, ſi dicit credo prout in inſtrumento apparet, valida eſt iſta reſponſio ex communi doctorum opinione.deciſ ea.nu.15.
Poſitioni facienti mentionem de aliquo inſtrumento reſpondens (credo prout inſtrumento continetur perinde eſt ac ſi expreſſiſſet ea quæ in inſtrumento continentur.in ea.nu.12.
Poſitioni certitudinarie reſpondere debens non tenetur reſpondere quando reſponſio concernit factum alienum. in ea.nu.15.
Poſitioni reſpondere debens habere debet terminum ad deliberate reſpondendum, quando reus dubitat ſuper reſponſione fienda.in ea.num. 22. Ampliatur aſſe dandam talem dilationem, etiam quando quis interrogaretur ſuper facto alieno, hoc tamen ſemper intelligitur, ſi talis informatio poteſt haberi abſq; ſumptu. nu. 30.
¶ Poſitionibus qui tenetur reſpondere,& dubitat de reſponſione per eum fienda danda eſt ſibi dilatio ad deliberandum.dec.8 nu.9
¶ Poſitionum cauſa finalis fuit litium expeditio dec.8.nu.28.
¶ Poſſeſſio iunior præſumitur clandeſtina dec.11.nu.4. & dec.17.nu.2.
Poſſeſſio quando eſt iunior non admittit ex aduerſo domini ij exceptionem, & eſt communis opinio dec.ea.nu.5.

¶ Poſſeſſorij ſpecies duplex, ſummarium, & plenarium. deciſ. 10 nu. 2.
¶ Poſſeſſorium ſummarium quid ſit deciſ. 10. nu. 5.
Poſſeſſorium ſummarium ideo dicitur quia ſummaria proceditur. dec. ea. nu. 3.
Poſſeſſorium iudicium dicitur etiam momentaneum, quia paruum affert præiudicium. in ea. nu. 5.
Poſſeſſorium iudicium dicitur etiam extraordinarium, in ea. nu. 7.
Poſſeſſorium plenarium quod dicatur. in ea. nu. 13.
¶ Poſſidens mobilis non præſumitur poſſidere tpe ſpoliationis. dec. 59. nu. 5.
¶ Poſſidere qui non poteſt legitime, dicitur iure familiaritatis poſſidere ſi poſſidet. deciſ. 11. nu. 22.
Poſſidere de præſenti præſumit q olim poſſidebat, in immobilib. dec. 59. nu. 4.
¶ Practicus Papienſis reprehenditur in loco annotato. deciſ. 8. nu. 19.
¶ Prædo etiam eſt tuendus in poſſeſſione ſua, & ad eam amiſſam eſt reſtituendus, deciſ. 11. nu. 21.
¶ Prælatus eccleſiæ non poteſt in compromiſſo adijcere verba, procedendi de iure, & de facto, quia arbiter poſſet lædere eccleſiam non admittendo probationes. deciſ. 2. nu. 13.
¶ Præſcriptio triginta annorum nõ obſtat remedio reintegrandæ, ſecundum ſtylum Rotæ Romanæ. deciſ. 59. nu. 10.
¶ Præſcriptione vt quis ſe tueri poſſit à ſolutione collectarum, non requirit qđ fuerit requiſitus, dummõ collectas nõ ſoluerit p triginta annos dec. 1. nu. 2.
Præſcriptione ad hoc vt quis poſſit ſe tueri in materia collectarũ, & ſimilium impoſitionum, eſt neceſſe quod fuerit requiſitus, & contradixerit, deinde per triginta annos non ſoluerit deciſ. ea. nu. 3.
¶ Præſides prouinciarum de iure non poſſunt concedere dilationem ad moratum. Quid autem ſit de conſuetudine. dec. 31. nu. 6.
¶ Præſumitur pro decreto deciſ. 1. nu. 18.
¶ Prætor non curat de minimis. deciſ. 61. nu. 18.
¶ Pretij declaratio vigore reſeruationis in cõtractu venditionis retrotrabilĩ ad tps factæ vẽditionis, qđ idẽ eſt ac ſi a principio fuiſſet declaratũ. dec. 53. n. 6.
¶ Pretium eſt de eſſentia emptionis, & venditionis. deciſ. 60. nu. 12.
¶ Principis intereſt ne delicta remaneant impunita. deciſ. 3. nu. 6.
Principis factum ſa nuper cenſetur excluſum. deciſ. 50. nu. 11.
¶ Priuilegiatus nõ vtitur priuilegio contra pariter priuilegiatũ. deciſ. 3. nu. 11.
¶ Probandi onus nõ conſideratur circa expenſas, q in probãdo fieri cõtingũt, vt in extrahendis inſtrumentis, ſed ſolũ circa difficultates probãdi. deciſ. 8. nu. 15.
¶ Probatio per teſtes graue onus dicitur. deciſ. 8. nu. 2.
Probatio mortis per famam non ſufficit quando tractatur de opulẽta hæreditate, & ſucceſſione alicuius. deciſ. 18. nu. 8.
Probatio mortis per famam non ſufficit quando tractatur de irreparabili præiudicio, puta quod dicatur, hominem ab aliquo veneno occiſum. exactiſſima enim tunc requiritur probatio, ſaltem per relationem officialium. ex conſuetudine totius Italiæ. deciſ. ea. nu. 9.
Probatio nulla maior confeſſione partis. deciſ. 17. nu. 17.
Probatio ætatis per deſignationem temporis non dicitur concludens, ſed præſumptiua, niſi deponatur de certo tempore. dec. 55. nu. 15.
Probatio antiquioris poſſeſſionis in materia reintegrandæ non ſufficit, niſi & deduceretur poſſeſſionem conuenti eſſe clandeſtinam. deciſ. 59. nu. 6.
¶ Probatione non indigent ea quæ fiunt in conſpectu principis dec. 45. nu. 21.
¶ Probationes plene requiruntur vbi agitur de maximo præiudicio. deciſ. 12. nu. 10. Ampliatur hoc procedere in cauſis pecuniarijs maximi momenti, niſi eſſemus in antiquis, nu. 11.
¶ Proceſſus factus cum filiofamilias irritabitur, & quod poſt litis conteſtationem pater ratificauerit acta facta per filiumfamilias. deciſ. 13. nu. 4.
¶ Procurator generalis ad vendendum an & quo caſu poſsit, vel non poſsit habere fidem de pretio ponitur regula cum fallentijs. deciſ. 33. nu. 7.
Procurator generalis conſtitutus ad lites & cauſas, regulariter intelligitur conſtitutus ad lites præſentes tantum, non autem ad futuras. deciſ. 37. nu. 1.
Procurator ſimpliciter conſtitutus ad vendendũ, & alienandũ bona, intelligitur ad bona quæ conſtituens tunc habebat, non aũt ad futura. deciſ. ea. nu. 4.
Procurator generalis ad vendendum non poteſt remittere ius redimendi, etiã quod tempore quo conſtituitur procurator, cum conſtituens emiſſet cum pacto redimendi. in ea. nu. 8.
Procurator non dicitur habere mandatum ad faciendum cadere dominum in pœnam. deciſ. 51. nu. 5.
¶ Producens ſcripturam cẽſetur confiteri contenta in ea. deciſ. 19. nu. 3.
¶ Promiſſa ſunt ſeruanda. deciſ. 9. nu. 33.
¶ Promiſſio quælibet habet tacitã conditionẽ (ſi ſibi obſeruet fides.) dec. 50. nu. 2.
¶ Promiſſor facti alieni (etiam cum iuramento) excuſatur quando omnem adhibuit diligentiam. deciſ. 17. nu. 6.
Promiſſor minoris poteſt vti eadem defenſione qua minor. deciſ. ea. nu. 10.
¶ Proteſtatio an & quando releuet, vel non. deciſ. 50. nu. 10.
¶ Publice, vel palã q fieri, differũt. & qđ ſit publice, & quid palã. dec. 41 nu. 3.
¶ Pupillus habet etiam abnoxia bona actoris quado intuitu ipſius pupilli fuiſſet conſtitutus actor, ſecus quando inſtante tutore, vel curatore, quia habet actionem contra eos. deciſ. 4. nu. 2.
Pupillus & infans quicquid videns ignorant. deciſ. 18. nu. 54.

Q

QVALITAS maſculinitatis quando eſt fundamentum inteñtionis alicuius debet probari. deciſ. 11. nu. 59.
Qualitas perſonarum in conſiderando paupertatem, & diuitias attendenda eſt. deciſ. 58. nu. 14.
¶ Qualitates nullæ ſunt non entis. decis. 17. nu. 12.

R

RAGACIVS ſi lumen in ſtalla tenuerit, & ob id domus locata combuſta fuerit, pater, ſiue dominus dicti ragacij tenebitur, quia culpa ei tribui poteſt, cum lumen ſimili perſonæ committeret. deciſ. 10. nu. 15.
¶ Ratihabitio an & quomodo requiratur ad hoc vt donata eccleſiæ perpetuo ei acquirantur. deciſ. 19. nu. 11.
¶ Ratificatio non minus facto quam verbis fieri poteſt. deciſ. 35. nu. 2.
Ratificatio requiritur in comparitione, ſeu admiſsione coniunctiv pro coniuncto deciſ. 49. nu. 4.
¶ Raptor non appellatur quo ad effectum ſuſpenſiuum eſt, quia poteſt reparari in petitorio. deciſ. 20. nu. 15.

Ratio adminiſtrationis non põt per vnum ſocium ab altero peti, qđ ambo adminiſtrauerunt. nu. 5. declaratur locus Caſtrenſis conſ. 106. li. 5. deciſ. 28. nu. 10.
¶ Raynaldi Rodulphi Iuriſconſulti Peruſini laudes. deciſ. 58. nu. 5.
¶ Raynaldus Rodulphus, & Marcus Antonius Eugenius Peruſini, Doctores Excellentiſsimi. deciſ. 18. nu. 5.
¶ Rector beneficij non poteſt et cum expreſso conſenſu (abſq; diſpenſatione) locationem ſuo nomine vltra triennium factam approbare. deciſ. 34. nu. 4.
¶ Regreſsus non datur amplius de priuatione ad habitum. deciſ. 17. nu. 10.
¶ Regula, quod a ſententia lata in poſseſſorio non detur appellatio limitatur multipliciter. deciſ. 19. nu. 7.
¶ Reipublicæ intereſt ne delicta remaneant impunita. deciſ. 3. nu. 6.
¶ Remedia plura ſi cui competunt, ſi alterum elegerit, non eſt ei neceſsitati ad ſcribendum. deciſ. 23. nu. 15.
¶ Remedio reintegrandæ præſcribitur ſpatio triginta annorum dec. 59. nu. 9.
¶ Remedium recuperandæ poſseſsionis non competit ei qui culpa ſua cadit à poſseſsione. deciſ. 11. nu. 16.
Remedium reintegranda. 3. q. 1. competit etiam pro rebus emphyteoticis, & eccleſiaſticis. deciſ. 17. nu. 4.
Remedium prædictum competit etiam quãdo emphyteota priuatur re emphyteotica finita emphyteoſi abſq; citatione. deciſ. ea nu. 5.
Remedium. l. 2. C. de reſcin. vend. non habet locum in contractu tranſactionis. deciſ. 18. nu. 45. declara in infra.
Remedium. l. 1. C. de reſc. vend. habet locum etiam in tranſactione, quando adeſt enormiſsima læſio. & eſt magis comm. opi. deciſ. 18. nu. 65.
Remedium. l. ſi quis maior. C. de tranſact. non habet locum in minore iurante, propter eius imbecillitatem. deciſ. ea. nu. 71.
Remedium reintegrando datur etiam contra titulo poſsidentem. dec. 59. nu. 7.
Remedium. l. 2. C. de reſcin. vend. ita habet locum in datione inſolutum, ſicut in emptione, & venditione. deciſ. 60. nu. 8.
¶ Remiſsio facta à procuratore excedente fines mandati non valet in præiudicium domini conſtituenti. deciſ. 37. nu. 6.
¶ Reo à quo plus debito petitum eſt non licet totum debitum negare, ſed verũ debitum confiteri tenetur. deciſ. 51. nu. 2.
¶ Res emphyteotica reuertitur ad dominum finita emphyteoſi. deciſ. 17. nu. 9.
Res empta a clerico ſi in emptione præſumatur de bonis ipſius, vt ad ipſum ſpectet, vel de bonis eccleſiæ, vt ad eccleſiam pertineat deciſ. 33. nu. 16.
Res meliorata poteſt retineri ab eo qui ipſam melioravit, donec ſibi ſatisfiat, etiam quod talis res non ſit aliter obligata. deciſ. 54. nu. 12.
¶ Reſpondens poſitioni (credo vt ponitur ſi inſtrumentum, vel ſcriptura appareat) non admittitur in curia Romana deciſ. 8. nu. 3.
Reſpondens poſitioni (non credo niſi inſtrumentum appareat) non dicitur recte reſpondere, quia ex tali reſponſione pars non releuatur ab onere probandi. deciſ. ea nu. 4.
Reſpondens (credo ſi inſtrumentum appareat, vel prout in inſtrumento continetur) non dicitur ſufficienter reſpondere, quia pars non releuatur ab onere probandi. in ea. nu. 8.
Reſpondens poſitioni in qua fit mentio de aliquo inſtrumento, ſi dicit (credo prout in inſtrumento apparet) valida eſt illa reſponſio ex communi doctorum opinione. in ea. nu. 11.
Reſpondens poſitioni mentionem facienti de aliquo inſtrumento (credo prout in inſtrumento continetur) perinde eſt ac ſi expreſsiſset ea quæ in inſtrumento continentur. in ea. nu. 12.
Reſpondens (ſi inſtrumentum appareat) eſt diuerſa reſponſio ab illa, prout in inſtrumento continetur. in ea. nu. 10.
¶ Reſpondere ille dicitur poſitioni qui nihil addit, vel detrahit poſitioni. deciſ. 8. nu. 6.
Reſpondere debens poſitioni certitudinarie, reſpondere nõ tenetur quando reſponſio concernit factum alienum. deciſ. ea nu. 15.
Reſpondere debens poſitioni debet habere terminum ad deliberate reſpondendum. quando reus dubitat ſuper reſponſione fienda. deciſ. 8 nu. 19.
¶ Reſponſio certitudinarie, & ſimpliciter eſt facienda, quando adeſset ſtatutum, alias ſecus, & eſt communis opinio. deciſ. 8. nu. 17.
¶ Reſtitutio non competit ſpoliatis quando dominus poteſt rem propria authoritate capere. deciſ. 17. nu. 18.
Reſtitutio qđ impediatur ſpoliato per comparitionẽ tertij. dec. 26. n. 12. & 13.
Reſtitutio in integrum conceſſa minori, vel vniuerſitati prodeſt etiam fideiuſſoribus. deciſ. 17 nu. 4.
Reſtitutio licet detur filijs etiam ex ſpolio facto patri, hoc tamen debet probari. deciſ. 19 nu. 2.
¶ Retentio fundi, & alterius rei melioratæ quando detur pro melioramentis. deciſ. 54. nu. 24.
¶ Retrouendere ſiluam quando quis promiſit, non poteſt tam extirpare, & ſi aliter faceret, teneretur ad intereſſe, quod tamen nõ haberet locum in ſilua cedua. deciſ. 5. nu. 4.
¶ Reus quo caſu poſsit litigare ſuper tota ſumma. deciſ. 51. nu. 9.
¶ Ruſticis ſubuenitur arbitrio iudicis attenta qualitate ruſticorum. deciſ. 34. nume. 12.
Ruſticis quibus caſibus ſubueniatur. deciſ. ea. nu. 15.
¶ Ruſticus quis dicatur. deciſ. 34. nu. 1. & 13.

S

SANA mens omnino non requiritur in homine diſponente de rebus ſuis. deciſ. 1 nu. 14.
¶ Sanæ mentis quis in dubio præſumitur. deciſ. 1. nu. 10.
¶ Scandala ad euitanda multa conceduntur quæ alias non concederentur. deciſ. 20. nu. 12.
¶ Scientia teſtamenti poteſt probari coniecturis. deciſ. 19. nu. 17. Quæ coniecturæ debent eſſe probabiles perſpicuæ, & concludentes, nu. 18.
Scientia non præſumitur niſi probetur quod fama erat, vel quod amici dixerunt, vel quid ſimile. deciſ. ea. nu. 23.
Scientia in genere quando noceat ne tertius poſsit appellare. deciſ. 26. nu. 8.
Scientia vbi requiritur, non ſufficit eam probari in genere. dec. ea nu. 10
¶ Scriptor poteſt vti retentione quaternorum donec ſibi de mercede fuerit ſatisfactum. deciſ. 34. nu. 9.

¶ Scriptura

¶ Scriptura ad quam & ſcriptura ex que quæ dicatur. deciſ. 9. nu. 1.
Scriptura ad quam debet habere ſubſcriptionem trium teſtium quando ſcribens eſt peritus, quando autem ſcribens eſt imperitus, requiritur ſubſcriptio quinq; teſtium deciſ. ea. nu 2.
Scriptura ex qua debet pariter eſſe aduocata tribus teſtibus cum eorum ſubſcriptione, quorum duo ſaltem de eorum ſubſcriptione atteſtentur. in ead. nume. 6.
Scriptura ad hoc vt probet debet fieri literarum comparatio, & per depoſitionem teſtium recognitio coniunctim, quando dicta ſcriptura negatur, ex cõmuni doctorum calculo. in ea. nu. 11.
¶ Scripturam producens cenſetur confiteri contenta in ea, quando diſpoſitiue, non autem enunciatiue probata reperitur. deciſ. 19. nu. 25. fallit quando producens proteſtatur eam producere in parte & partibus, & eſt communis opinio. nu. 26. Hoc procedit quando partes non proteſtantur, & alijs quibuſdam caſibus enumeratis, ibi nu. 28
¶ Sententia à qua fuit appellatum, & appellatio eſt deſerta, & elapſa ſunt fatalia, non poterit exequi niſi citata parte ad opponendum quicquid vult & poteſt. deciſ. 6 nu. 4.
Sententia lata in iudicio poſſeſſorio dicitur interlocutoria, non diffinitiua. deciſ. 20 nu. 8.
Sententia ſortitur effectum quo ad executionem in poſſeſſorijs, & eſt magis communis opinio, deciſ. ea. nu. 18.
Sententia quandoq; profertur in ſummarijs & executiuis. deciſ. 23. nu. 16.
¶ Sententiæ executio an & quando poſſit impediri a tertio comparente pro ſuo intereſſe. deciſ. 26. nu. 8.
Sententiæ executio non retardatur comparente tertio, quando appareret ipſum emiſſe rem litigioſam. deciſ. ea nu. 9.
Sententiæ pro rectitudine præſumitur biennio tranſacto, & quod tranſiuerit in rem iudicatam. in ea. nu. 14.
¶ Simplices repetere poſſunt velut errantes, & ſimplicitati eſt ſuccurrendum. deciſ. 34. nu. 14.
¶ Simpliciter illud fieri dicitur quod ex verbis nullam habet modificationẽ, deciſ. 8. nu. 5.
¶ Sindicus & quilibet alius poteſt acceptare donationem factam eccleſiæ. deciſ. 19. nu. 20.
¶ Singularitas obſtatiua dicitur quando de vnico actu tantum probando agitur inter teſtes, inter quos interuenit variatio loci, aut temporis, prout euenit in teſtibus Suſannæ. deciſ. 9. nu. 11.
Singularitas diuerſificatiua eſt quæ in actu reiterabili conſideratur, & ex ipſa neceſſariò diuerſitas factorum inducitur, iuxta exemplificationes homini adiectas. deciſ. ea. nu. 12.
Singularitas cumulatiua, ſeu adminiculatiua eſt illa, quando ex ipſis ſingularibus teſtibus nulla reſultat repugnantia, obſtantia, ſeu diuerſitas factorum, ſed omnes ſuper principali facto concordant, & ad eundem finem tendunt ad probandum, & coadiuuandum actoris intentionem ſuper eo quod per ipſum actorem probatum fuit, licet in loco aut tempore diuerſificetur, in ea. nu. 14.
¶ Socius qui adminiſtrauit tenetur ſocio reddere rationem adminiſtrationis. deciſ. 20 nu. 7.
¶ Solemnia requiruntur in compromiſſo quemadmodum in alienatione. deciſ. 2. nu. 4.
¶ Soluere pecuniam quis nõ poteſt ne grauetur muneribus publicis, & ſi eam ſoluit, emittit. deciſ. 3 nu. 7.
¶ Soror petens legitimam à fratre debet ab eo pendente lite alimentari. deciſ. 45 nu. 3.
Specialitas in vno caſu arguit ius cõe eſſe in contrarium. deciſ. 23. nu. 26.
¶ Speculatoris dictum in §. nunc dicimus. in tit. de inſtrum edit. verſ. Quid ſi quis in libello declaratur. deciſ 8. nu. 16.
¶ Spoletana ciuitas recognoſcit in ſuperiorẽ ſummũ Pontificem. deciſ. 3. nu. 5.
¶ Spoliatis quo caſu non competat reſtitutio. deciſ. 17. nu. 18.
¶ Spoliato quando impediatur reſtitutio per comparitionem tertij. deciſ. 56. nu 22. Ampliatur vt nu. 23.
¶ Spoliatus non eſt reſtituendus quando ex actis conſtat agentem eſſe prædonem. deciſ. 11. nu. 23.
Spoliatus debet ante omnia reſtitui. deciſ. 17 nu. 1.
Spoliatus debet probare ſe poſſediſſe tempore ſpolij. deciſ. ea. nu. 6.
Spoliatus non debet reſtitui quãdo notorie conſtat de nõ iure ſuo. in ea. nu. 19.
¶ Spolium non cadit quando dominus poteſt rem propria authoritate accipere. in ea. nu. 16.
¶ Spurij dicuntur omnes illi qui ſunt nati ex ijs perſonis inter quas non põt contrahi matrimonium, & ab omni ſucceſſione repelluntur. dec. 18 nu. 14.
Spurij de iure canonico appellantur manſeres & nothi. deciſ. ea nu. 15.
Spurij ſunt abhominabiles & exoſi omni iure infames infamia facti, repelluntur ab honoribus, & dignitatibus, non ſunt legitimi teſtes, & inſucceſſibiles tam maſculis quam fœminis. in ea. nu. 16.
Spurij quod poſſint ſuccedere à ſtatuto diſponi non poteſt. ibid nu. 17.
Spurij inſucceſſibiles ſunt tam ex teſtamento quàm ab inteſtato. in ea nu. 18.
tatem errat recipiendo tales pro filijs, ita etiam errat eos inſtituendo, ob falſam cauſam quæ vitiat diſpoſitionem, cum ſi ſciuiſſet eum non eſſe eius filium, non eum inſtituiſſet. deciſ. 18. nu. 21.
¶ Spuriorum ſunt duo genera, nam aliqui ſunt ſpurij nati ex damnato coitu, aliqui vero ex non damnato coitu. deciſ 18 nu. 12.
¶ Spurius debet probare ſe legitimatum, cum hoc ſit fundamentum ſuæ intentionis. contra Cranettam deciſ. 18. nu. 28.
Spurius natus ex coitu non punibili, puta ex duobus ſolutis, ſiue ex vxorato & ſoluta, vili tamen muliere, & quæ non ſit vulgo quæſita, & alia ſoboles non remaneat, eſt habilis ad ſuccedendum. deciſ. ea nu. 29.
¶ Statuta recipiunt interpretationem à iure communi. deciſ. 9. nu. 32.
¶ Statuto Peruſino permittitur poſſe agi executiue pro legato conſequendo. deciſ. 23. nu. 31.
¶ Statutum Peruſinum arctat coniunctos ad compromittendum deciſ. 2. nu 4.
Statutum Spoletanum poſitum ſub cap. 25. declaratur. deciſ 3. nu. 16.
Statutum facit vt nos recedamus à diſpoſitione iuris communis dec. 9. n. 30.
Statutum Peruſinum, qđ teſtes ſint contestes. nouiter explanatur. in ea. nu. 34.
Statutum quod pater teneatur pro filio ad ſolutionem legitimæ, valet, & eſt cõmunis opinio deciſ. 11 nu. 26.
Statutum prohibens tranſactionem non valet, nec pactum de non tranſigendo propter vtilitatem publicam. dec. 18 nu. 43.
Statutum & contractus non includunt caſum doloſum. deciſ. ea. nu. 58.
Statutum Tudertinum excludit filias dotatas, quomodocunq; fuerit dotata. deciſ. 21. nu. 7.
Statutum excludens filiam dotatam, & requirens quod dos ſit data, ad hoc vt filia excludatur, requiritur dotem eſſe traditam, & non ſufficit dotem eſſe promiſſam. deciſ. ea. nu. 15.
Statutum Tudertinum excludens fœminas dotatas, intelligitur etiam excludere ab hæreditate matris in ea nu. 35.
Statutum generaliter loquens non includit legitimam, niſi de ea fiat particularis mentio. in ea. nu. 39.
Statutum Tudertinum prohibens filiam dotatam plus petere non poſſe, ſed eſſe contentam dote, impedit virtualiter vt filia nec etiam legitimæ ſupplementum petere poſſit. in ea. nu. 43. & nu. 49 vbi talis limitatio comprobatur.
Statutum excludens fœminas propter maſculos, valet, & eſt rationabile, tanquam factum cauſa agnationis conſeruandæ. ibid nu 45.
Statutum prohibens filiam plus petere poſſe, intelligitur etiam prohibere ſupplementum legitimæ. & eſt magis communis opinio. in ea. nu. 46.
Statutum ex cauſa poteſt tollere legitimam tanquam adinuentam de iure ciuili ſuadente naturali ratione. in ea. nu. 51.
Statutum volens vicinum teneri ad emendam damni, interpretatur ſecundũ ius commune, vt ſcilicet non comprehendat caſum culpa leuiſſima cauſatum. deciſ. 25. nu. 22.
Statutum prohibens portare arma de quibus armis intelligatur. dec. 31. nu. 4.
Statutum ciuitatis non recognoſcentis ſuperiorem, vel confirmatum a ſuperiore poteſt tollere appellationem. deciſ. 38 nu. 2.
Statutum prohibens appellationem, ne reddatur ſuperfluum, cẽſetur prohibere etiam in caſibus à iure permiſſis appellari. & exemplificatur in conſtitutione Marchiæ Anchonitanæ, denegãte appellationem in cauſis poſſeſſorijs. deciſ. ea nu 6.
Statutum Peruſinum, & Stylus curiæ Peruſinæ circa capturas debitorum, quomodo intelligatur, & practicetur dec. 40. nu 5.
Statutum Peruſinum de omnibus cauſis compromittendis inter cõiunctos, eſt validum. dec. 47. nu. 1.
Statutum Peruſinum de cauſis compromittendis inter coniunctos patitur quã plurimas declarationes. deciſ. ea. nu. 7.
Statutum debet aliquid operari vltra ius commune. deciſ. 52 nu. 1.
Statutum debet ſecundum ius commune interpretari ne aliquis indebite damnum patiatur, etiamſi ſtatutum fruſtratorium redderetur, deciſ. ea. nu. 2.
Statutum loquens de contractu venditionis non videtur habere locum in datione in ſolutum deciſ. 60. nu. 3.
Statutum permittens vicino facultatem recuperandi rem venditam, non habet locum in datione in ſolutum. deciſ. ea. nu. 4.
¶ Stipulatio redditur nulla quando partes non ſunt preſentes, ſiuẽ ſaltem notarius, quo caſu requiritur poſtea ratificatio, deciſ. 16. nu. 4.
¶ Stylus curiæ Peruſinæ circa venditionem bonorum debitoris ad inſtantiam creditoris non valentis conſequi ſuum creditum, deciſ 39. nu. 3.
Stylus curiæ Peruſinæ circa licentias & mandata executiua. dec 40. nu. 1.
¶ Subditus volens cedere bonis ad hoc vt liberetur à ſolutione collectarum, quæ imponuntur ſubditis pro quantitate bonorum quæ poſſidein, an ſit admittendus. deciſ. 32. nu. 2.
¶ Subornationis timor ceſſat qñ inſtituit abſens, licet melor. deciſ. 2. nu. 37.
¶ Suſpenſus quidam Romæ in principio Pontificatus S. D. N. Pij Papæ Quinti, eo quia adulterauerat manum, & caracteres ſummi Pontificis præfati in quibuſdam bullis, cum tali ſimilitudine, vt Pontifex ipſe, & Datarius vix

Tertius non admittitur ad cauſam niſi in terminis in quibus reperitur, & hoc ſiue ſciuerit, ſiue ignorauerit. in ea.nu 6.& 7.
Tertius prætendens intereſſe, ad hoc vt ſit audiendus, debet, ſaltē ſemiplene, docere de ſuo intereſſe in ea nu. 10.
Tertius quo caſu non admittitur pro ſuo intereſſe ad effectum retardandæ executionis vel cautionis præſtandæ ibid. nu 11.
Tertius qui habet ſcientiam litis in qua prætendit intereſſe an poſſit appellare poſt habitam ſententiam. in ea. nu 17.
Tertius pro ſuo intereſſe admittitur ad defendendum Reum, in eo ſtatu in quo cauſa reperitur. in ea. nu 25.
Tertius non poteſt ſe opponere liti & controuerſiæ ſuper eadem re per alium motæ ad impediendum proceſſum prioris iudicij. deciſ ea. nu. 27.
Tertius in cauſa poſſeſſorij poteſt opponere exceptionem dominij, nec poteſt fieri reſtitutio omiſſa iſta exceptione dominij iuris tertij. dec. 59. nu. 5.
¶ Teſtamenti ignorantia præſumitur in ſuis hæredibus. deciſ. 19 nu. 14.
Teſtamenti inſtrumentum tunc habet executionem paratam quando nullus adeſt contradictor. deciſ 13. nu 6.
Teſtamentum vel alienatio furioſi non tenet, licet contrahens eum putet ſanæ mentis deciſ. 1. nu 7.
Teſtamentum inter liberos ad hoc vt ſubſiſtat, Doctores voluerunt cenſeri in eſſe clauſulam. ſi non valet vt ego, valeat eo modo meliori quo poteſt. dec. 2. nu. 31 cenſetur etiam appoſita clauſula codicillaris. nu. 32.
Teſtamentum inter liberos eſt adeo fauorabile, vt valeat conditum à teſtatore cæco, & non ſeruata forma. l. hac conſultiſſima. C. de teſta. fac. poſt. quando tamen ceſſat ſuſpicio ſ audis deciſ. 12. nu 34.
Teſtamentum non valet abſq; hæredis inſtitutione. in ea nu. 39.
Teſtamentum dicitur proiano probata, & ex eo notorie conſtat. dec. 18. n. 62.
¶ Teſtator ſi dixerit, annullans & cætera, ſam re ſi ita cum illa clauſula extendi tur, vt cenſeatur appoſita clauſula derogatoria, idem ſi teſtator mandaſſet extendi teſtamentum ad conſilium ſapientis. dec. 18. nu. 33.
Teſtator quando vult primum teſtamentum ſubſiſtere, requiritur quod probetur tempore facti ſecundi teſtamenti. deciſ. ea. nu. 38.
¶ Teſtatoris voluntas ſeruatur pro lege deciſ 23. nu. 40.
¶ Teſtes examinati coram arbitro non probant in iudicio ordinario, niſi ſint mortui. deciſ. 2. nu 40.
Teſtes ſubſcripti ad hoc vt probetur, neceſſe eſt quod viuant, ratione aſſignata. deciſ 7. nu 4.
Teſtes qui recognoſcunt eorum ſubſcriptiones, ex communi doctorum ſententia, omnino probant. deciſ. 7 nu 15.
Teſtes qui negant eorum ſubſcriptionem, nō probant, ad hoc tamen vt eorum ſubſcriptio aliquam præſumptionem faciat, arbitrio iudicis debet fieri talis comparatio litterarum. deciſ. ea. nu. 12.
Teſtes qui deponunt de contentis in ſcriptura, & ſic de veritate negocij omnino probant, & duo teſtes ſufficiunt. & probatio iſta æquipollet inſtrumento iurato. in ea. nu. 13.
Teſtes licet deponant habere notam manum & caracteres alicuius, ſi tamen non fuerunt præſentes, nihil probant, relinquitur tamen arbitrio iudicis. in ea. nu 17.
Teſtes ſingulares non probant. deciſ. 9 nu. 7.
Teſtes qui dotendunt in eorum dictis ad eundem finem, non poſſunt tanquā ſingulares reprobari. deciſ. ea. nu 9.
Teſtes variantes de loco & tempore non poſſunt dici ſingulares. in ea. nu. 10. Quod declara vt infra.
Teſtes ſingulares deponentes de pluribus, & diuerſis confeſſionibus, plene probant, & hæc eſt communis opinio. in ea nu. 15.
Teſtes inducti à parte aduerſa penitus probant, nec contra eos aliquid poteſt obijci deciſ. 68 nu 6.
¶ Teſtibus nobilioribus, & reddentib. rationem, eſt magis credendum. deciſ. 14. nu. 1.
Teſtibus veriſimiliora deponentibus magis creditur. deciſ. ea. nu. 1.
¶ Teſtis ſuper facto debet deponere, non iudicare. deciſ. 68. nu 5. declaratur. nu 17.
Teſtis vnius dictum ſecundum aliquos ſufficit ad obtinendum in remedio redintegrandæ poſſeſſionis. deciſ. 59. nu. 1.
Teſtis vnius dictum ſufficit in poſſeſſorio ſummariiſſimo, & quale ſit. in ea. nume. 3.
¶ Teſtium duorum dictum ex magis communi ſententia requiritur ſpoliato petenti reintegrationem. dec ſ. 59. nu. 2.
¶ Textus in Authentica quas rem. C. de ſacroſan. eccleſ. ad verbum recitatur, & explanatur deciſ. 21. nu. 1.
Textus in § fina. ff. de leg. 1. in quibus terminis loquatur. dec. 19. num. 31.
Textus in l. an prætor. § n. ff. de min. declaratur. deciſ. 54 nu. 7.
¶ Thobiæ Nonij Doctoris Perusini præceptoris authoris, laudes, mores, mors, & pompa funebris. deciſ. 68 nu. 1.
¶ Thobias Nonius Perusinus I. V. D. Excel. & authoris præceptor. deciſ. ea. numero 44.
¶ Tranſactio introducta fuit cauſa litium finiendarum. deci. 18. nu 38.
Tranſactio finita tanto magis eſt obſeruanda. deciſ ea. nu. 47.
Tranſactio eſt magis obſeruanda, quando vltra iuramentum interuenit authoritas curatoris. in ea. nu. 49.
Tranſactio non reſcinditur ob interuenientia dolus. in ea. nu. 60.
Tranſactio facta per euidentem calumniam continens enormiſſimam læſionem, dicitur ipſo iure nulla. deciſ. 37 nu. 5.
¶ Tranſactione finita non eſt amplius locus pœnitentiæ. deciſ 18. nu. 39.
¶ Tranſactioni contrauenien s efficitur infamis deciſ 18. nu. 48.
¶ Tranſactionis ad Validitatem eſt neceſſarium implere verba teſtamenti, ita etiam ad validitatem compromiſſi deciſ 2. nu. 25.
Tranſactionis contractus eſt innominatus. deciſ. 55. nu. 40.
Tranſactionis exceptio eſt litis finitæ, & impedit litis ingreſſum. dec. ea. n. 41.
Tranſactionis exceptio æquiparatur exceptioni rei iudicatæ. in ea. nu. 43.
Tranſactionis contractus etiam ob enormem læſionem non retractatur. ibid. nu. 44. declara vt infra.
¶ Trebellianica non habet locum in fideicommiſſo particulari, ſed in vniuerſali. deciſ. 29. nu. 34.
Trebellianica non detrahitur de relictis ad pias cauſas. deciſ. ea. nu. 8.
Trebellianica detrahitur de relictis hoſpitalibus profanis deciſ ea. nu. 9.
Trebellianica nec mediate, nec immediate detrahitur de relictis hoſpitali pio in ea nu. 10.
¶ Trebellianicam detrahere intendens quid debeat facere. deciſ. 47 nu. 17.
¶ Tutor poteſt compromittere quando adhibet eaſdem ſolemnitates quæ adhiberi ſolent in alienationibus minorum. deciſ. 2. nu. 1.
¶ Tutores non poſſunt creare actores niſi ob imminentes cauſas, puta infirmitatis, abſentiæ, vel, occupationis. Deciſ 4. nu. 1.
¶ Tutoris authoritas, decretum iudicis, & iuramentum operantur in dubio, ſecus quando conſtat de enormiſſima læſione. deciſ. 18. nu 72.

V

VALERII Maximi locus recenſetur, dicentis Romæ fuiſſe in ſenatu approbatum teſtamentum dementis, cum fuiſſet rite conditum. deciſ. 1. nu. 15.
¶ Venditor cum pacto quemadmodum poteſt rem venditam redimere, ita pariter poteſt, cui voluerit, ius illud redimendi cedere. deciſ. 62. nu. 1.
Venditor quando facit dilationem emptori ad ſoluendum non poteſt petere vſuras pretij non ſoluti, ex æquitate. l. curabit. C. de act. emp. & affertur ratio. deciſ 53 nu. 5.
¶ Venditori non eſt licitum recedere à contractu ob non ſolutionem reſidui pretij, ſed tantummodo habet actionem ad intereſſe, ratione pretij non ſoluti deciſ. 53 nu. 4.
¶ Verborum cortex non eſt conſiderandus in inſtrumentis, ſed quid re vera ad inuicem partes contraxerint. deciſ. 29. nu. 30.
¶ Verbum, dotata, exponi debet proprium illa, & ita verificatur ſtatutum dictans excludi mulierem dotatam, quod habet locum etiam quod dos per patrem fuerit deſignata filiæ impuberi. & ab hac opinione in deciſiuis non eſt recedendum. deciſ. 21. nu. 14.
¶ Verba renunciatiuorum potius apponuntur de ſtylo notariorum, quam quod à partibus fuerint ipſi notarijs orata. deciſ. 19. nu. 9.
Verba (promittens curare cum effectu) non habent maiorem efficaciam obligati ſide iuſſorem, quam vt adhibeat omnem ſuum conatum. dec. 27. nu. 9.
Verba enunciatiua emiſſa propter aliud, & quando probent. deciſ. 33. numero 12.
Verba enunciatiua (licet emiſſa propter aliud) fauore eccleſiæ, & piæ cauſæ probant. deciſ. ea. nu. 12.
Verba enunciatiua incidenter prolata propter aliud (ſi fuerint geminata) probant etiam quo ad tertium, nedum inter eaſdem perſona in ea. nu. 14.
Verba participij temporis relatiua poſita in mandato declarant in quibus ſit data adminiſtratio. deciſ. 7. nu 2.
Verba in contractu ſtipulatione valatō ſunt ſtricte, & proprie intelligenda. deciſ. 60. nu 2.
¶ Vicini & conſanguinei in factis non extraneis non præſumuntur habere notitiam de iis quæ fiunt à vicinis, & conſanguineis. deciſ. 19 nu. 24.
¶ Victor tenetur tertium comparentem ante ſententiam præſtare cautionem de reſtituendo rem in caſum ſuccumbentiæ. deciſ 35 nu. 12.
¶ Victum ſuum quis non tenetur coarctare propter alimenta cuiuſcunque, niſi largas habeat facultates. deciſ 46. nu. 2.
¶ Vinculum iuramenti ſpirituale non tranſit ad hæredes ſecus quo ad obligationem temporalem. deciſ. 15 nu. 14.
¶ Vineæ non putatæ, vel per longum tempus non cultiuatæ deſiccantur, & in perpetuum deteriorantur. deciſ. 31. nu 23.
¶ Vir tenetur ſubminiſtrare alimenta vxori quando litigat cum eo deciſ. 46. nume 4.
¶ Viuere vnuſquiſque præſumitur vſque ad centum annos niſi contrarium probetur deciſ. 12. nu. 2.
¶ Vniuerſitas quando non eſt ſoluendo propter neceſſitates poteſt imponere collectas. Deciſ. 43. nu. 1.
¶ Vocato ex teſtamento aut per fideicommiſſum, licitum eſt propria authoritate capere poſſeſſionem bonorum. deciſ. 19. nu. 1.
¶ Voluntas teſtatoris ſeruatur pro lege. deciſ. 23. nu 40.
¶ Votum commune parentum eſt parare diuitias filijs. deciſ. 2 nu. 30.
¶ Vrbs capta, & depopulata ſub Clemente VII. Pon t. deciſ. 55. nu. 9.
¶ Vſufructuarius non poteſt vti arboribus vetuſtorum deiectis, niſi pro reficiendis, & reſarciendis ædibus, & in ſubſidium pro vſu lignorum. deciſ 5. n. 2.
¶ Vſuræ quæ debentur ab emptore ratione pretij non ſoluti poſſunt excedere fructus rei venditæ. deciſ. 53. nu. 3.
¶ Vulgo quæſitus propter incertitudinem patris ſuccedere non poteſt. deciſ. 18. num 51.
¶ Vxor poteſt retineri bona mariti donec ei integra dos reſtituatur. deciſ. 55. num. 18.
Vxor non præſumitur acquirere de bonis viri quando apparet per confeſſionem viri acquiſiuiſſe de bonis vxoris. deciſ. ea. nu. 21.
Vxor ſi emat in præſentia viri non contradicentis præſumitur acquiſiuiſſe de bonis ipſius vxoris, & non viri. in ea. nu 22.
Vxor tenetur expectare per annum ad repetendam dotem, quando dos conſiſtit in pecunia, & alijs rebus mobilibus, ſecus quando conſiſtit in immobilibus, & donec dos reſtituatur alimentari debet. deciſ 21. nu. 4.
Vxor ad quas operas tenetur operari viro, & diſtinguuntur operæ obſequiales a fabrilibus, & artificialibus deciſ. 6. nu. 20.
Vxor non eſt in poteſtate viri, ſed patris. deciſ. ea. nu. 12.
Vxor poteſt ſocietatem cotrahere cum viro de iis quæ ſunt ex quæſtu, & ſi aliquid ſtipuletur vna cum viro, acquirit ſibi partem ſuam. in ea. nu. 12.
¶ Vxores præſumuntur in dubio acquiſiuiſſe de bonis virorum. deciſ. 32. nu. 19. Ampliatur hoc procedere etiam in vidua. nu. 20.

F I N I S.